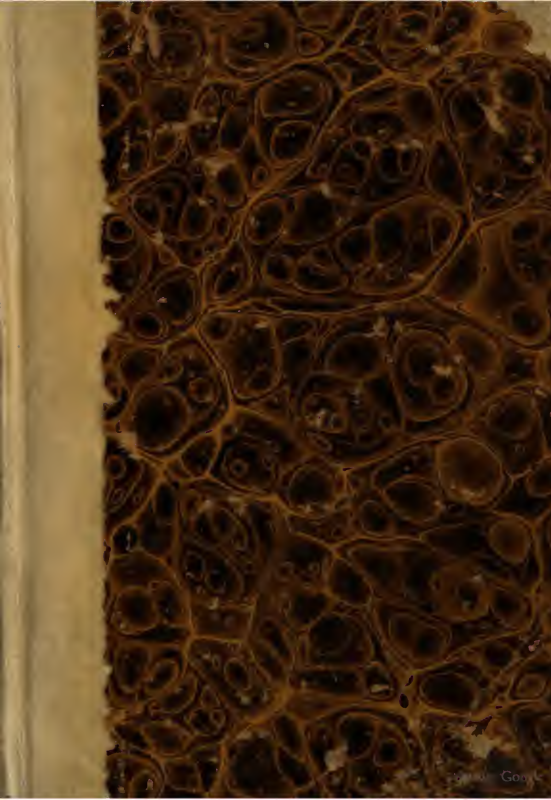

ARISTOTELIS STAGIRITAE ORGANVM,

HOC EST,

LIBRI AD LOGICAM ATTINENTES, BOETHIO SEVERINO INTERPRETE,

nuper ex optimis exemplaribus Græcis recogniti.

CVM SCOLIIS, ARGVMENTIS, ac uarietatibus lectionum recèns additis.

VENETIIS,
Apud Hieronymum Caualcalupum. 1559.

LIBRI HOC OPERE CONTENTI.

IN PORPHYRII COMMVNES QVINQVE VOCES ARGVMENTVM, PER ANGELVM POlitianum.

NTEQVAM in Arist. adyta reci pimur, à Porphyrio uelut ab ædituo excipiamur, qui uoces nobis cões illas insusurrabit, Genus, Speciem, Differentiam, Propriũ, atq; Accidens. Genus illud esse doces, quod de pluribus ẽt specie, speciẽ quæ de pluribus tm̃ numero differentib us dicatur. hic tamen, ut interroganti. Quid est, vtrunq; respondeamus. Summa esse genera decẽ, quæ semper despiciant, infimas autem species multas quidem, sed numerabiles, quæ tm̃ suspiciant. quæ media sint, & alterutra, summis atq; infimis interiecta, defungi vtroq; munere, semperque sursum colligi, deorsum dissipari. Dici de inferioribus, quæ supra sint, retrorsus non dici, de nullis indiuidua, idest, quorum proprietates in uno, altero non concurrant, quæ qm̃ comprehendi numero nequeunt, nullum cum philosopho habere commercium. Differentiam de specie quoq; discrepantibus prædicari, suggeri eam tamen, quærenti Quale quid est Genera his diuidi, species compleri, subire formæ uicem, sicuti materiæ subeat, genus, atq; ad eorũ substantiã conducere, quæ sub genere eodẽ sunt. Propriũ quod uocatur, speciei competere uni toti, & perpetuo. Aduenire accidens, & abire, sed illo incolumi, quod subijcitur. nam & inesse eidem posse, & non inesse, cũq; nec genus, nec species, nec differentia, nec propriũ sit, alio tamen usquequaq; fulciri. Nã quæ cõmunia cunctis, quæ quibusdam, quæ nonnullis propria quæ singulis, facilè his cognitis tutemet indagabis.

QVINQVE VOCVM, QVAE PRAEDICABILIA PORPHYRII AD CHRYSAORIVM NVNcupantur, liber, Boethio Seuerino interprete.

PRAEFATIO.

VM sit necessarium, Chrysaori, & ad eam, quæ est apud Aristotelem prædicamẽtorum doctrinam nosse quid sit genus, & quid Differentia, quid Species, quid Propriũ, & quid Accidens, & ad definitionum assignationem, & omnino ad ea, quæ in diuisione, uel demonstratione sunt, utilia, de istarum rerum speculatione compendiosam tibi traditionem faciens, tentabo breuiter, uelut introductionis modo, ea, quæ ab antiquis dicta sunt, aggredi, altioribus quidem quæstionibus abstinens, simpliciores uerò mediocriter coniectans Mox de generibus, & speciebus, illud quidem siue subsistãt, siue in solis nudis itellectibus posita sint, siue substãtia, corpalia sint, an incorporalia, & utrũ separata à sensibilibus, an in sensibilibus posita, & circa ea cõsistentia, dicere recusabo, altissimum.n.est huiusmodi negotiũ, & alterius maioris egens inquisitionis. Illud uerò quemadmodum de his, ac de propositis magis probabiliter antiqui tractauerunt, & horum maximè Peripatetici, tibi nunc tentabo monstrare.

In 7.metaph. qõnes hæ determinantur.

λογικώτερον magis logicè.

De gene-

De genere. Cap. I.

IDETVR autem neq; genus, neq; species simpliciter dici. Genus enim dicitur & aliquorũ quodammodo se habentium ad unum aliquid, & ad seinuicē collectio. Secundum quam significationem Romanorum dicitur genus, ab unius, scilicet habitudine (dico autem Romuli) & multitudinis habentium aliquo modo adinuicem eam (quæ ab illo est) cognationem, secundùm diuisionem ab alijs generibus dictum. Dicitur autem & aliter rursus genus, quod est uniuscuiusq; generationis principium: uel ab eo qui genuit, uel ab eo loco, in quo quis genitus est. Sic enim Orestē quidem dicimus à Tantalo habere genus, Hylum autem ab Hercule: & rursus Pindarum quidem Thebanum esse genere, Platonem uerò Athenien sem. Etenim patria principium est uniuscuiusque generationis, quemadmodum & pater. Hæc autem uidetur promptissima esse significatio. Romani enim sunt, qui ex genere descendunt Romuli: & Cecropidæ, qui à Cecrope, & horum proximi. Et prius quidem appellatum est genus uniuscuiusq; generationis principium, dehinc etiam et multitudo eorum qui sunt ab uno principio, ut à Romulo. quam diuidentes, & ab alijs separantes, dicebamus omnem illam collectionem esse Romanorum genus. Aliter autem rursus genus dici-

Generis multiplex acceptio.

Cōparatio.

Cõparatio. *tur cui supponitur species. Ad horum fortasse similitudinem dictum: etenim principium quoddam est huiusmodi genus, earũ quæ sub ipso sunt specierum. Videtur etiam multitudinem continere omnem specierum, quæ sub eo sunt. Tripliciter igitur genus cùm dicatur, de tertio apud philosophos sermo est, quod etiam describentes assignauerunt, Genus esse dicentes quod de pluribus, & differentibus specie in eo quod quid est, prædicatur, ut animal. Eorum enim quæ prædicantur, alia quidem de uno dicuntur solo, sicut indiuidua, ut Socrates, & hic, & hoc: alia uerò de pluribus, quemadmodum genera, & species, & differentiæ, & propria, et accidentia communiter, sed non propriè alicui. Est autem genus quidem, ut animal: Species uerò, ut homo: Differentia autẽ, ut rationale: Proprium, ut risibile: Accidens, ut album, nigrum, sedere. Ab ijs uerò, quæ de uno solo prædicantur, differunt genera, eò quòd hæc de pluribus prædicantur. Ab ijs autem quæ de pluribus, à speciebus quidem: quoniam species etsi de pluribus prædicatur, non tamen de differentibus specie, sed numero: homo enim cum sit species, de Socrate, & Platone prædicatur, qui non specie differunt, sed numero. animal uerò cùm sit genus, de homine, & boue, & equo prædicatur, qui differunt à seinuicem specie, non numero solo. A proprio uerò differt genus, quoniam proprium quidem de una sola specie, cuius est proprium prædicatur, & de ijs (quæ sub ipsa specie sunt) indiuiduis*

Generis, de quo apud philosophos sermo est, definitio.

Declaratio definitionis.

duis quemadmodum risibile de homine solo, & de particularibus hominibus: genus autem non de una specie prædicatur, sed de pluribus, & differentibus. A differentia uerò & ab ijs quæ communiter sunt accidentia, differt genus: quoniam etsi de pluribus, & differentibus specie prædicantur differentiæ, & communiter accidentia: non tamen in eo, quod quid est prædicantur: sed in eo, quod quale quid est. Interrogantibus enim aliquibus, quid est illud, de quo prædicantur hæc, genus respondebimus, differentias autem, & accidentia non respondebimus: non enim in eo, quod quid est, prædicantur de subiecto, sed magis in eo quod quale quid est. Interroganti enim, quale quid est homo, dicimus quoniam rationale: & in eo, quod quale quid est coruus, dicimus quoniam niger. Est autem rationale quidem differentia, nigrum uerò accidens. Quando autem quid est homo interrogamur, animal respondemus: est autem hominis genus, animal. Quare de pluribus prædicari diuidit genus ab ijs, quæ de uno solo eorum quæ sunt indiuidua prædicantur: de differentibus uerò specie, separat ab eis, quæ sicut species prædicantur, uel sicut propria: in eo autem quod quid est prædicari, diuidit genus à differentijs, à cõmuniter accidentibus, quæ non in eo quod quid est, sed in eo quod quale quid est, uel quomodo se habet unumquodque, prædicantur de ijs, de quibus prædicantur. Nihil igitur superfluũ, neq; minus continet, generis dicta descriptio notionis. Corollariũ.

De specie. Cap. II.

Nota hic non esse dicendum. Priami, sed primum.

SPECIES autē dicitur quidem & de uniuscuiusq; forma, secundum quam dictum est, primum quidem species digna est imperio. Dicitur autem species & ea quæ est sub aßignato genere: secundum quam solemus dicere hominem quidem speciem animalis, cum sit genus animal, album autem coloris speciem, triangulum uerò figuræ speciem. Quòd si etiam genus aßignantes speciei meminimus dicentes, quod de pluribus differentibus specie in eo, quod quid est, prædicatur: & speciem dicimus id, quod sub aßignato genere est. Nosse oportet, quoniam & genus alicuius est genus, & species alicuius est species, utrumq; utriusq;, iccirco necesse est in utrorumq; rationibus utrisq; uti. Aßignant ergo & sic speciem. Species est, quæ ponitur sub genere. Et de qua genus in eo quod quid est, prædicatur. Amplius autem sic quoq;. Species est, quæ de pluribus & differentibus numero in eo, quod quid est, prædicatur. Sed hæc quidem aßignatio specialißimæ est, & quæ solùm species est, non autem etiam & genus: aliæ uerò erunt etiam non specialißimarum. Planum autem erit quod dicitur hoc modo. In unoquoq; prædicamento sunt quædam generalißima, & rursus alia specialißima: & inter generalissima, & specialissima sunt alia quæ genera, & species dicuntur eadem. Est autem generalißimum quidem supra quod nullum aliud

Speciei uariæ finitiones.

Redendo singula unaliis!

aliud sit superueniens genus. Specialissimum autem est, post quod non est alia inferior species. Inter generalissimum autem, & specialissimum, alia quæ genera, & species sunt eadem, ad aliud quidem, & ad aliud sumpta. Sit autem in uno quidem prædicamento manifestum quod dicitur. Substantia est quoddam, & ipsa genus: sub hac autem est corpus, sub corpore autem animatum corpus, sub quo animal, sub animali uerò rationale animal, sub quo homo: sub homine uerò Socrates, & Plato, & qui sunt particulares homines. Sed horum substantia quidem generalissimum est, & quod genus solum: homo uerò specialissimum, & quod solum species, corpus autem species quidem est substantiæ, genus uerò animati corporis, & animatum corpus, species quidem est corporis, genus uerò animalis: animal aũt species quidẽ est corporis animati, genus uerò rationalis animalis: sed rationale animal species quidem est animalis, genus uerò hominis: homo uerò species quidem est rationalis animalis, non autem genus particularium hominum, sed solùm species: & omne quod ante indiuidua proximum est, species erit solùm, non etiam genus. Quemadmodũ igitur substantia cùm suprema sit, eò quod nihil supra eã sit, genus est generalissimũ: sic ẽt homo cũ sit species, post quã nõ est alia species, neq; aliquid eorũ, quæ possunt diuidi, sed solũ indiuidua (indiuiduũ.n.ẽ Socrates, et Plato, et hoc albũ) species erit solũ, et ultima spẽs, et (ut dictũ ẽ) spãlissima: quæ uerò

De animali rõnali Platonicũ est et gentilium.

Crediderunt multi veterũ philosopho-

rum deos animalia esse rationalia, ceterũ immortalia.

uerò sunt in medio eorum quidem quæ supra ipsa sunt, erunt species, eorum autem quæ post ipsa sunt genera. Quare hæc quidem duas habent habitudines, eam quæ est ad superiora, secundùm quam species ipsorum esse dicuntur: & eam quæ est ad posteriora, secundum quam genera ipsorum esse dicuntur. Extrema uerò unam habitudinem nam & generalißimum ad ea quidem quæ posteriora sunt habet habitudinem, cùm sit genus omnium id quod est supremum: eam uerò quæ ad superiora non habet, cùm sit supremum, & primũ principium, & (ut diximus) supra quod non est aliud superueniens genus: specialissimum autem unam habet habitudinem, eam quæ est ad superiora, quorum est species, eam uerò quæ est ad posteriora non diuersam habet, sed etiã species indiuiduorum dicitur: sed species quidem dicitur indiuiduorum, uelut ea continens: species autem superiorum, uelut quæ ab eis continetur. Determinant igitur generalissimum genus ita, quod cum genus sit, non est species. Et rursus, supra quod nõ est aliud superueniens genus. Specialissimum uerò, quod cùm sit species non est genus. Et cum sit species, nunquam diuiditur in species. Et quod de pluribus, & differẽtibus numero in eo, quod quid est, prædicatur. Ea uerò quæ in medio sunt extremorum, subalterna uocant genera, & species, & unumquodq; ipsorum speciem esse, et genus ponũt ad aliud quidem, et aliud sumptum: ea enim, quæ sunt ante specialissima, usque ad generalissimum asicen-

Marginalia: *Corollariũ.* 1 — *Corollariũ.* 1 2 — *Definitio.* GG. 1. 2. — *Definitio.* SS. 1, 2, 3 — *Definitio mediorum.*

ascendentia, & genera dicuntur, & species subalterna. Sicut Agamemnon, Atrides, & Pelopides, & Tantalides, & ultimum Iouis. Sed in familijs quidem plerunq; ad unum reducũtur principium: uerbi gratia, ad Iouem: in generibus uerò, & speciebus non sic se habet. Neq; enim est commune unum genus omnium ens, nec omnia eiusdem generis sunt secundùm unum postremum genus, quemadmodum dicit Aristoteles: sed posita sint (quemadmodum in prædicamentis dictum est) prima decẽ genera, quasi prima decem principia. Etsi quis omnia, entia uocet, æquiuocè (inquit) nũcupabit, et non uniuocè: si.n. unũ esset cõmune omniũ genus ens, uniuocè entia dicerentur. Cùm uerò decẽ sint prima, cõmunio secundùm nomen est solũ, non ẽt secundùm rationem, quæ secũdùm nomen est. Decem igitur generalissima quidem sunt: specialissima uerò in numero quidem quodam sunt, non tamen infinito: indiuidua autem quæ sunt post specialissima, infinita sunt. Quapropter usq; ad specialissima à generalissimis descendentes iubebat Plato quiescere, descendere autem per media diuidentes specificis differẽtijs: infinita uero (inquit) relinquenda sunt, neq; enim eorum disciplinam posse fieri. Descendentibus igitur ad specialissima necesse est diuidentes per multitudinem ire: ascendentibus uerò ad generalissima, necesse colligere multitudinẽ in unũ. Collectiuum enim multorum in unam naturam, species est, & etiam magis id quod genus est: particularia

Declaratio in familijs.

Differentia.

Conclusio 1

Phisice loquendo sed no logice

Corollarium 1

Corollarium 2

Corollarium 3

ticularia uerò, et singularia ecōtrario semper in multitudinē diuidunt id, quod unū est. Participatione.n. speciei, plures homines unus: particularibus aūt et singularibus unus, et cōis plures: diuisiuū.n. semper est quod singulare est: collectiuum
Conclusio 2 aūt et adunatiuū quod cōe est. Assignato aūt genere, et specie, quid sit utrūq; eorū, et genere quidem uno, speciebus uerò pluribus (semper.n. in plures species diuisio generis est) genus quidē semper de spēbus prædicatur, et omnia superiora de inferioribus: spēs aūt neq; de proximo sibi genere, neque de superioribus, neq;.n. cōuertitur. Oportet.n. aut æqua de equis prædicari, ut hinnibile de equo aut maiora de minorib', ut animal de homine: minora uerò de maioribus minimè. neq;.n. dices animal esse hominē: quēadmodū hominē dices eē ani
Conclusio 3 mal. De quibus aūt species prædicatur, de ijs necessariò et spēi genus prædicabitur, et generis genus usq; ad generalissimū. Si.n. uerū est Socratē hominē dicere hominē aūt aīal, animal aūt substātiā, uerū est & Socratē animal dicere, atq; substātiā. Sēper.n. cū superiora de inferioribus prædicentur & species, quidē de indiuiduis prædicabitur: genus aūt & de specie, & de indiuiduo, generalissimū uerò de genere, uel de generibus, si plura sint media, et subalterna, et de specie, et de indiuiduo: Dicitur.n. generalissimū quidē de omnibus sub se positis generibus, et speciebus, et indiuiduis: gen' aūt, qđ ante specialissimū est, de omnibus specialissimis, et indiuiduis: solū aūt species de omnibus indi-

indiuiduis: indiuiduũ aũt de uno solo particulari. Indiuiduũ aũt dicitur Socrates, et hoc albũ, et hic ueniens Sophronisci filius, si solus sit ei Socrates filius. Indiuidua aũt dicuntur hmõi, quoniam ex proprietatibus consistunt unumquodq; eorũ, quarum collectio nunquam in alio eadẽ erit. Socratis .n. proprietates, nũquã in alio quolibet erunt particulariũ eædem. Eæ uerò quæ sunt hominis proprietates (dico aũt eius qui est cõis) erunt eædem in pluribus, magis aũt & in omnibus particularibus hominibus, in eo quòd homines sunt. Continetur igitur induiduũ quidem sub specie: species aũt sub genere. Totũ .n. quoddã est genus, indiuiduum aũt pars, species uerò & totũ est, & pars: sed pars quidem alterius, totum aũt non alterius: sed in alijs: in partibus .n. totum est. Igitur de genere quidem, & specie, & quid generalissimũ, & quid specialissimum, & quæ genera eadem, & species sint quæ etiam indiuidua, & quot modis genus, et species dicantur, sufficienter dictum est.

Indiuiduum aũt de uno solo: hic eliciunt unam indiuidui definitionẽ: & duas illi definitiones assignant.

Corollariũ.

Recollectio.

De differentia. *Cap. III.*

D*IFFERENTIA uerò communiter, & propriè, & magis propriè dicitur. Communiter quidem differre alterum ab altero dicitur: quod alteritate quadam differt quocunq; modo, uel à seipso, uel ab alio. Differt enim Socrates à Platone alteritate quadam, & ipse à seipso, & puero, & iam uiro, & iam faciente aliquid, uel quiescente, & semper in aliquo modo habendi se alteri-*

Diuisio differentiarũ prima.

alteritatibus spectatur. Propriè autem differre alterum ab altero dicitur, quando inseparabili accidente alterum ab altero differt. Inseparabile uerò accidẽs est, ut nasi curuitas, cæcitas oculorũ, cicatrix cũ ex uulnere occalluerit. Magis propriè autem differre alterum ab altero dicitur, quando specifica differentia differt: quemadmodum homo ab equo specifica differentia differt, rationali qualitate. Vniuersaliter ergo omnis differentia alteratum facit cuilibet adueniens, sed ea, quæ communiter, & propriè sunt, alteratum faciunt: illæ uerò quæ magis propriæ sunt, aliud.

Cõmunitas.

Diuisio 2

Differentiarum ergo aliæ quidem alteratum faciunt, aliæ uerò aliud. Illæ quidem quæ aliud faciunt, specificæ uocantur: illæ uerò quæ alteratum, simpliciter differentiæ. Animali enim differentia adueniens rationalis, aliud facit, & speciem animalis facit: illa uerò quæ est mouendi alteratum solum à quiescente facit: quare hæc quidem aliud, illa uerò alteratum solum facit.

Corollariũ,

Secundum igitur aliud facientes differentias, diuisiones fiunt à generibus in species, & definitiones aßignantur: quæ sunt ex genere, & huiusmodi differentijs. Secundùm autem eas, quæ solùm alteratum faciunt, alterationes solùm consistunt, & aliquo modo habentis se permutationes.

Diuisio 3

A superioribus ergo rursus inchoanti dicendum, differentiarum quidem alias esse separabiles: alias uerò inseparabiles. moueri enim et quiescere, & ægrum esse, & sanum esse, et quæcunque

his

his proxima sunt, separabilia sunt: at uerò aquilum esse, uel simum, uel rationale, uel irrationale, inseparabilia sunt. Inseparabilium autem aliæ quidem sunt per se, aliæ uerò per accidens. Nam rationale per se inest homini, & mortale, & disciplinæ esse perceptibile: at uerò aquilum esse, uel simum, per accidens, & non per se. Illæ igitur, quæ per se sunt, in substantiæ ratione accipiuntur, & faciunt aliud: illæ uerò quæ secundum accidens, nec in substantiæ ratione accipiuntur, nec faciunt aliud, sed alteratum. Et illæ quidem, quæ per se sunt, non suscipiunt magis, & minus: illæ uerò, quæ p accidens (etsi inseparabiles sint) intensionẽ accipiunt, & remissionem. Nam neq; genus aut magis, aut minus prædicatur de eo, cuius fuerit genus: neq; generis differentiæ, secundum quas diuiditur. Ipsæ enim sunt, quæ uniuscuiusq; rationẽ complent: esse autem unicuiq; unum, & idẽ, neq; intensionem, neq; remissionem suscipiens est: aquilum autem esse, uel simum, uel coloratum, aliquo modo & intẽditur, & remittitur. Cùm igitur tres species differentiæ considerentur, & cùm hæ quidem sint separabiles, illæ uerò inseparabiles: & rursus, inseparabiliũ cũ hæ quidem sint per se: illæ uerò per accidens: rursus, earũ quæ per se sunt differentiarũ, aliæ quidẽ sunt secũdùm quas diuidimus genera in species, aliæ uerò secundũ quas ea quæ diuisa sunt, specificantur: ut cũ per se differentiæ oẽs hmõi animalis sint, animati, & sensibilis: rõnalis: et irrationalis, mortalis, et immortalis, ea qui-

Diuisio 4

Diuisio 5

alteritatibus spectatur. Propriè autem differre alterum ab altero dicitur, quando inseparabili accidente alterum ab altero differt. Inseparabile uerò accidēs est, ut nasi curuitas, cæcitas oculorū, cicatrix cū ex uulnere occalluerit. Magis propriè autem differre alterum ab altero dicitur, quando specifica differentia differt: quemadmodum homo ab equo specifica differentia differt, rationali qualitate. Vniuersaliter ergo omnis differentia alteratum facit cuilibet adueniens, sed ea, quæ communiter, & propriè sunt, alteratum faciunt: illæ uerò quæ magis propriæ sunt, aliud.

Cōmunitas.

Diuisio 2 Differentiarum ergo aliæ quidem alteratum faciunt, aliæ uerò aliud. Illæ quidem quæ aliud faciunt, specificæ uocantur: illæ uerò quæ alteratum, simpliciter differentiæ. Animali enim differentia adueniens rationalis, aliud facit, & speciem animalis facit: illa uerò quæ est mouendi alteratum solum à quiescente facit: quare hæc quidem aliud, illa uerò alteratum solum facit.

Corollariū. Secundum igitur aliud facientes differentias, diuisiones fiunt à generibus in species, & definitiones aßignantur: quæ sunt ex genere, & huiusmodi differentijs. Secundùm autem eas, quæ solùm alteratum faciunt, alterationes solùm consistunt, & aliquo modò habentis se permutationes.

Diuisio 3 A superioribus ergo rursus inchoanti dicendum, differentiarum quidem alias esse separabiles: alias uerò inseparabiles. moueri enim et quiescere, & ægrum esse, & sanum esse, et quæcunque his

*his proxima sunt, separabilia sunt: at uerò aquilum esse, uel simum, uel rationale, uel irrationale, inseparabilia sunt. Inseparabilium autem aliæ quidem sunt per se, aliæ uerò per accidens. Nam rationale per se inest homini, & mortale, & disci*plinæ esse perceptibile: at uerò aquilum esse, uel simum, per accidens, & non per se. Illæ igitur, quæ per se sunt, in substantiæ ratione accipiuntur, & faciunt aliud: illæ uerò quæ secundum accidens, nec in substantiæ ratione accipiuntur, nec faciunt aliud, sed alteratum. Et illæ quidem, quæ per se sunt, non suscipiunt magis, & minus: illæ uerò, quæ p accidens (etsi inseparabiles sint) intensionē accipiunt, & remissionem. Nam neq; genus aut magis, aut minus prædicatur de eo, cuius fuerit genus: neq; generis differentiæ, secundum quas diuiditur. Ipsæ enim sunt, quæ uniuscuiusq; rationē complent: esse autem unicuiq; unum, & idē, neq; intensionem, neq; remissionem suscipiens est: aquilum autem esse, uel simum, uel coloratum, aliquo modo & intēditur, & remittitur. Cùm igitur tres species differentiæ considerentur, & cùm hæ quidem sint separabiles, illæ uerò inseparabiles: & rursus, inseparabiliū cū hæ quidem sint per se: illæ uerò per accidens: rursus, earū quæ per se sunt differentiarū, aliæ quidē sunt secūdùm quas diuidimus genera in species, aliæ uerò secundū quas ea quæ diuisa sunt, specificantur: ut cū per se differentiæ oēs hmōi animalis sint, animati, & sensibilis: rōnalis: et irrationalis, mortalis, et immortalis, ea qui-

Diuisio 4

Diuisio 5

Animalis definitio. ea quidem, quæ est animati et sensibilis, differētia constitutiua est substātiæ animalis (est.n. Animal substantia animata sensibilis) ea uerò quæ est mortalis & immortalis differentia, & quæ rationalis & irrationalis, diuisiuæ sunt animalis differētiæ: per eas enim genera in species diuidimus. Sed

Platonicū est istud. ea quidem, quæ diuisæ sunt differentiæ generum, cōpletiuæ sunt, & constitutiuæ specierum. Diuiditur.n. animal rationali & irrationali differentia: & rursus mortali, & immortali differentia: sed rationalis, & mortalis differentiæ cōstitutiuæ sunt hominis: rationalis uerò et immortalis, Dei. Illæ uerò, quæ sunt irrationalis, & mortalis, irrationaliū sunt animaliū. Sic ēt et supremæ substantiæ cū diuisiuæ sint animati, et inanimati differētiæ: sensibilis, et insensibilis: animata, et sensibilis cōgregatæ ad substātiā, animal pfecerūt: animata uerò, et insensibilis pfecerūt plātā. Quoniā ergo eædē aliquo mō quidē acceptæ sunt cōstitutiuæ, aliquo mō aūt diuisiuæ, specificæ oēs uocātur: et his maximè opus ē ad diuisiones generū, et definitiones specierū, sed nō ijs, quæ secūdū accidēs inseparabiles sunt, nec magis ijs quæ sunt separabiles. quas

Definitio differentiæ prima. ēt determinātes dicūt. Dr̄ia ē, qua abūdat spēs à genere. Hō.n. animali plus hēt, rōnale, et mortale: a-

Dubium. nimal.n. ipsū neq; nihil horū ē. Vndenā igitur habebūt spēs differētias? Neq;.n. oēs oppositas genus hēt, quoniā in eodē simul hēret opposita: sed quēadmodū probant, ptāte quidē hēt oēs sub se differētias, actu uerò nullā: ac sic neq; ex ijs, quæ nō sunt

sunt aliquid sit, neque opposita in eodem erunt. Definiunt autem eam & hoc modo differentia est, quæ de pluribus, & differẽtibus specie in eo quod quale quid est, prædicatur. Rationale. n. & mortale de homine prædicãtur in eo, quod quale quid est homo, dicitur, sed nõ in eo, quod quid est. Quid est enim homo nobis interrogatis, cõueniens est dicere animal, quale autem animal inquisitis, quoniam rationale, & mortale est, conuenienter assignabimus. Rebus enim ex materia, & forma constantibus, uel ad similitudinem proportionemq; materiæ, & formæ, constitutionem habentibus, quẽadmodum statua ex materia quidem est ære, ex forma autem figura, sic et homo communis, et specialis ex materia quidem similiter proportionaliterq; consistit ex genere, ex forma autem differentia. Totum autem hoc animal rationale mortale, homo est, quemadmodum illic statua. Describunt autem huiusmodi differentiam et hoc modo. Differentia est, quod natum est diuidere ea, quæ sub eodem genere sunt. Rationale enim, & irrationale, hominẽ, et equũ, quæ sub eodem genere sunt, (quod est animal) diuidunt. Assignat aũt et hoc modo. Differentia est, qua differunt à se singula. Nanq; homo, & equus secundum genus non differunt, sunt. n. animalia, ut nos, sed additum rõnale disiunxit nos ab illis, & rationales sumus, & nos, & dij, sed mortale appositum diuisit nos ab illis. Interius autem perscrutantes differentiam, dicunt non quodlibet eorum, quæ sub eodẽ genere

Definitio 2

Analogia physica.

Definitio 3

Definitio 4

Platonicum

Definitio 5

sunt, diuidentium, esse differentiam, sed quod ad esse conducit, & quod quid erat esse; & eius rei pars est. Neque enim quod natum est nauigare, est hominis differentia, etsi sit proprium hominis dicimus enim, animalium hæc quidem apta esse ad nauigandū, illa uerò minime, diuidentes hominem ab alijs, sed aptum natum esse ad nauigandū. non est substantiæ completiuum, nec eius pars, sed aptitudo quædam solum, iccirco quia non est talis, quales sunt quæ specificæ dicuntur differentiæ. Erunt ergo specificæ differentiæ, quæcunq; alteram faciunt speciem, et quæcunq; in eo quod quid erat, esse accipiuntur. Et de differentijs qnidem ista sufficiant.

De proprio. Cap. IIII.

Proprij diuisio.

PRoprium uerò quadrifariam diuidunt. Nam et id, quod soli alicui speciei accidit, etsi non omni proprium dicitur, ut homini, medicum esse uel geometram. Et quod omni accidit, etsi non soli, quemadmodum homini, esse bipedem. Et quod soli, & omni, & aliquando, ut omni homini, in senectute canescere. Et quod soli, & omni & semper, quemadmodum homini, esse risibilem. Nam etsi non semper rideat, tamen risibilis dicitur, non quòd rideat semper sed quòd aptus natus sit ut rideat, hoc autem ei semper cōnaturale est, ut equo hinnibile. Hæc autē dicunt propriè propria, quoniam etiam conuertuntur. Si quid enim equus, hinnibile est: & si quid hinnibile est, equus est.

De accidente. Cap. V.

ACcidens est, quod adest, & abest præter subiecti corruptionem. Diuiditur autem in duo: nanq; id eius separabile est, & illud inseparabile: est enim dormire, separabile accidens: nigrum uerò inseparabiliter coruo, & Aethiopi accidit. Potest enim subintelligi & coruus albus, & Aethiops nitens colore, præter subiecti corruptionẽ. Definitur autem sic quoq;: Accidens est, quod contingit eidem inesse, & non inesse. Et quod neque genus est, neq; differentia, neq; species, neq; proprium: semper autem est in subiecto subsistẽs.

Descriptio accidẽtis prima.

Diuisio.

Descriptio 2

Descriptio 3

Omnibus igitur determinatis, quæ proposita sũt (dico autem genere, specie, differentia, proprio, accidente) dicendum est quæ eis communia sunt, & propria.

De communitatibus, & differentijs quinque uocum. Cap. VI.

COmmune quidem est omnibus de pluribus prædicari, quemadmodum dictum est. Sed genus quidem, de omnibus sub se speciebus, & indiuiduis, et differentia similiter: species autem de ijs, quæ sub ipsa sunt indiuiduis: ac uerò proprium de specie, cuius est proprium, & de ijs quæ sub specie sunt indiuiduis: accidens autem & de speciebus et de indiuiduis. Nam animal de equo & boue prædicatur, quæ sunt species: et de hoc equo, & de hoc boue quæ sunt indiuidua. irrationale uerò & de equo, & boue, & de ijs qui sunt particulares, præ

In quibus genus, species, differẽtia, propriũ, & accidẽs couueniãt.

dicatur: species autem ut homo solùm de ijs, qui sunt particulares homines prædicatur, proprium uerò de specie, cuius est proprium, & de ijs, quæ sub specie sunt indiuiduis: ut risibile de homine, et de ijs, qui sunt particulares: nigrum autem & de specie coruorum, & de ijs, qui sunt particulares quod est accidens inseparabile: et moueri de homine: et de equo: quod est accidēs separabile: sed principaliter quidem de indiuiduis, secundo uero loco de ijs, quæ continet indiuidua. Commune autem est generi, & differentiæ continentia specierum.

In quibus genus & differētia couenìāt.

Continet enim & differentia species, etsi non omnes quæ genera. Rationale enim etsi non continet ea quæ sunt irrationalia, ut genus, quemadmodū animal; tamen continet hominem, & Deum, quæ sunt species.

Platonicū.

Et quæcunq; prædicantur de genere, ut genere, et de ijs quæ sub ipso sunt speciebus prædicantur: & quæcunq; prædicantur de differentia ut differētia, & de ea, quæ, ex ipsa est, specie prædicabūtur. Nā cum genus animal sit, nō solùm de eo prædicantur ut genere substātia, & animatū, et sensibile, sed ēt de ijs, quæ sunt sub animali speciebus omnibus prædicantur hæc, usq; ad indiuidua. Cumq; differentia sit rationale, prædicatur de ea ut differentia, id quod est ratione uti, & non solùm de eo quod est rationale, sed etiā de ijs, quæ sunt sub rationali speciebus, prædicabitur ratione uti. Commune autem est perempto genere, uel differētia, simul perimi quæ sub ipsi sunt. Quemadmodum enim si non sit animal, non est equus,

neq; homo, ita si nõ sit rationale, nullum erit animal quod utatur ratione. Proprium autem est generi de pluribus prædicari, quàm differentia, & species, & proprium, & accidens. Animal enim de homine, & equo, et aue, et serpente prædicatur quadrupes uerò de solis quatuor pedes habentibus, homo uerò de solis indiuiduis, & hinnibile de equo solùm, & de ijs, qui sunt particulares, & accidens similiter de paucioribus. Oportet autem differentias accipere, quibus diuiditur genus, nõ eas, quæ complet substantiã generis, sed quæ sunt diuisiuæ. Amplius. Genus continet differentiam potestate (animalis enim hoc quidẽ rationale est, illud uerò irrationale) differentiæ uerò non continent genera. Amplius. Genera quidem priora sunt ijs, quæ sunt sub se positæ, differẽtijs, propter quod simul quidem eas auferunt, non autem simul auferuntur ab eis. Sublato enim animali, aufertur rationale, & irrationale, differentiæ uerò nõ amplius simul auferunt genus. Nam etsi oẽs interimantur, tamen substantia animata sensibilis subintelligi potest, quæ est animal: Amplius. Genus quidem in eo, quod quid est, differentia uerò in eo, quod quale quiddã est (quemadmodum dictum est) prædicatur. Amplius. Genus quidẽ unum est secũdum unamquanq; speciem, ut hominis id quod est animal: differentiæ uerò plurimæ sunt: ut rationale, mortale, mentis & disciplinæ perceptibile, quibus ab alijs animalibus differt. Et genus quidẽ consimile est materiæ, formæ uerò

In quibus genus & differẽtia differant.

differentia. Cùm autem ſint & alia communia, et propria generis & differentiæ, nūc iſta ſufficiant.

In quibus genus & ſpecies conueniant.

Genus autem & ſpecies communia quidem habent de pluribus (quemadmodum dictum eſt) prædicari. Sumatur autē ſpecies, ut ſpecies ſolùm, non etiam ut genus, ſi fuerit idem ſpecies, & genus. Commune autem ijs eſt, & priora eſſe ijs, de quibus prædicantur: & totum quoddā eſſe utrunque.

In quibus genus, & ſpecies differant.

Differunt autem, eò quòd genus quidem continet ſpecies ſub ſe, ſpecies uerò continetur, & non continet genera: de pluribus enim genus, quàm ſpecies, prædicatur. Amplius. Genera præiacere oportet, & informata ſpecificis differentijs perficere ſpecies: unde & priora ſunt naturaliter genera, & ſimul interimentia, ſed quæ non ſimul interimantur: & ſpecies quidem cùm ſit, eſt & genus omnino: genus uerò cùm ſit, non omnino erit ſpecies. Et genera quidem uniuocè de ſpeciebus prædicātur, ſpecies uerò de generibus minimè. Amplius. Genera quidem abundāt earū, quæ ſub ipſis ſunt, ſpecierū continētia: ſpecies uerò à generibus abūdant proprijs differentijs. Amplius. Neq; ſpecies fiet unquam generaliſsimū, neq; genus fiet unquam ſpecialisſimū.

Cōmunia generis & proprii.

Generis autē, & proprij cōmune quidē eſt, ſequi ſpecies. Nam ſi homo eſt, animal eſt: & ſi homo eſt, riſibile eſt. Et æqualiter prædicari genus de ſpēbus, & propriū de ijs, quæ illo participant, indiuiduis: æqualiter enim & homo, & bos animal eſt: & Cato, & Cicero riſibilis eſt. Commune autem eſt etiā uniuocè prædicari

genus de proprijs speciebus, et propriũ de ijs, quorum est proprium. Differunt autem, quoniam genus quidem prius est, posterius uerò proprium. Oportet.n.esse animal, dehinc diuidi differẽtijs, et proprijs. Et genus quidem de pluribus speciebus prædicatur: proprium uerò de una sola specie, cuius est propriũ. Amplius: Proprium quidẽ cõuersim prædicatur de eo, cuius est proprium: genus uerò de nullo conuersim prædicatur. Nam neq; si animal est, homo est; neq; si animal est, risibile est. Sin uerò homo est, risibile est, et econuerso. Amplius. Proprium omni speciei inest, cuius est propriũ, & soli, et semper: genus uerò omni quidem speciei inest, cuius fuerit genus, et semper, nõ autem soli.

In quibus genus, & propriũ differant.

Hic à Græco uũc euariat.

Amplius. Species quidem interemptæ, nõ simul interimunt genera, quorũ sunt species: propria uerò interempta, simul interimũt ea, quorum sunt propria: et ijs, quorum sunt propria, interemptis, & ipsa simul interimuntur. Generis uerò, et accidentis commune est, de pluribus (quemadmodum dictum est) prædicari, siue separabilium illud accidens sit, siue inseparabilium. Etenim moueri, de pluribus: & nigrum de coruis, et de omnibus Aethiopibus, & aliquibus inanimatis prædicatur.

In quibus genus, & accidẽs cõueniãt.

Differt autem genus ab accidente: quoniam genus ante speciem est, accidentia uerò speciebus posteriora sunt. Nam etsi inseparabile sumatur accidens, tamen prius est illud, cui accidit, quàm accidens. Et genere quidem quæ participant, æqualiter participant: accidente uerò non æqualiter.

In quibus genus & accidẽs differant.

Intensionem enim, et remißionem suscipit accidẽtium participatio, generum uerò minimè. Et accidentia quidem in indiuiduis principaliter subsistũt, genera uerò, et species naturaliter priora sũt indiuiduis substantijs. Et genera quidem in eo, quod quid est, prædicantur de ijs, quæ sub ipsis sunt: accidẽtia uerò in eo, quod quale aliquid est, uel quomodo se habeat unũquodq;. Qualis enim est Aethiops interrogatus, dicis, niger: & quemadmodum se Socrates habeat, dicis, quoniam sedet uel ambulat. Genus igitur quo ab alijs quatuor differat, dictum est, contingit autem etiam unumquodq; aliorum differre ab alijs quatuor. Quare cùm quinq; quidem sint, unumquodq; aũt ab alijs quatuor differat, quater quinque, hoc est uiginti fiunt omnes differentiæ. Sed semper deinceps enumeratis, & secundis quidem una differẽtia deficientibus (propterea quoniam iam umpta est) tertijs uerò duabus, quartis uerò tribus, quintis uerò quatuor, decem omnes fiunt. Quatuor, tres, duæ, una. Genus enim quo differt à differentia, & specie, & proprio, & accidente, dictum est quatuor igitur differentiæ. Differentia uerò quo differat à genere dictum est, quando quo differt genus ab ea dicebatur: reliquum est igitur quo differat differentia, à specie, proprio, & accidente dicatur, & fiunt tres. Rursus species quo quidem differat à differentia dictum est, quando quo differt à specie differentia dicebatur: quo etiã differat species à genere dictum est, quando quo

Secundis, tertijs, quartis, quintis, quæ secundo sunt loco, tertio, quarto, quinto, ita Hermo laus exponit.

differt genus à specie dicebatur: reliquum est igitur, ut quo differat species à proprio, & accidente dicatur. duæ igitur sunt hæ differentiæ. Proprium autem quo differat ab accidente relinquetur: nam quo à specie, & differentia, & genere differat, prædictum est, in illorum ad ipsum differentiis. Quatuor igitur sumptis generis ad alia differentiis, tribus uerò differentiæ, duabus autem speciei, una uerò proprij ad accidens, decem erunt omnes: quarum quatuor, quæ sunt generis ad reliqua, superius demonstrauimus. Commune ergo differentiæ & speciei est, æqualiter participari. de homine enim æqualiter participant particulares homines, & rationali differentia. Commune uerò est & semper adesse iis, quæ illis participant. Semper enim Socrates rationalis est, et semper Socrates homo. Proprium autem differentiæ quidem est in eo, quod quale est, prædicari: speciei uerò in eo, quod quid est. Nã etsi homo uelut quale quid accipiatur, non tamen simpliciter erit quale, sed secundùm id quod generi aduenientes differentiæ eũ constituerunt. Amplius: Differentia quidem in pluribus sæpè speciebus consideratur, quemadmodum quadrupes in pluribus animalibus specie differentibus: species uerò in solis iis, que sub specie sunt, indiuiduis est. Amplius: Differentia prior est ea specie, quæ est secundum ipsam. Simul enim ablatum rationale interimit hominem: homo uerò interẽptus, nõ aufert rationale, cùm sit Deus. Amplius: Differentia quidẽ componitur cũ alii platonicum.

In quibus species, & differẽtia conueniãt.

In quibus species, & differẽtia differant.

differentia (rõnale.n.et mortale compo ſtũ eſt in ſubſtantia hominis) ſpecies uero ſpeciei non cõponitur, ut gignat aliam aliquam ſpeciem. Quædã enim equa cuidam aſino permiſcetur ad muli generationem, equa autem ſimpliciter, aſino compoſita, nunquam perficeret mulum. Differentia uero, & proprium commune quidem habent, æqualiter participari ab ijs, quæ illis participant. Aequaliter.n.rõnalia, rõnalia ſunt, et riſibilia, riſibilia ſunt. Et ſemper, & omni adeſſe cõe utriſq;. Etſi.n.curtetur qui bipes eſt, tamen ad id quod natum eſt, ſemper dicitur, quoniam & riſibile in eo, quod natum eſt, ſemper dicitur, ſed non in eo, quod ſemper rideat. Proprium autem differentiæ eſt, quoniam hæc quidem de pluribus ſpeciebus dicitur ſæpe, ut rõnale de Deo, et homine: Priũ uero dicitur de una ſola ſpecie, cuius eſt proprium. Et differentia quidem illis eſt conſequens, quorum eſt differentia, ſed non conuertitur, propria uero conuerſim prædicantur de ijs, quorum ſunt propria, pp id quod conuertuntur. Differentiæ autẽ & accidenti cõe quidem eſt, de pluribus dici. Commune uero eſt, & ad ea, quæ ſunt inſeparabilia accidentia, ſemper, et omni adeſſe. Bipes enim ſemper adeſt omni homini, & omnibus coruis nigrum eſſe ſimiliter. Differunt autem, quoniam differentia quidem continet ſpecies, & non continetur (continet enim rationale Deum, & hominem) accidentia uero aliquo quidem modo continentur, eo quòd non unius accidentis

In quibus differẽtia & proprium conueniant.

In quibus differentia & accidens conueniant.

In quibus differentia & accidens conueniant.

susceptibilia sint subiecta, sed pluriũ. Et differentia quidem intensibilis est, & irremissibilis, accidentia uero magis, & minus suscipiunt. Et impermixtæ quidẽ sunt cõtrariæ differẽtiæ, mixta uero nonnunquã sunt contraria accidentia. Hmõi quidem cõiones, & proprietates differentiæ, & cæterorum sunt. Species uero quo quidem differt à genere, & differentia dictum est in eo, quod dicebamus quo genus differt à cæteris, et quo differentia differt à cæteris, reliquũ est quo differt à proprio & accidente, ut dicatur. Speciei autẽ, & proprij cõe quidem est adinuicem conuersim prædicari. Nam si homo est, risibile est, & si risibile est, hõ est. Risibile uero quoniã secundum id quod natum est ridere sumendum, sæpe iam dictum est. Cõe aũt est, æqualiter esse. Aequaliter.n. adsunt species ijs, quæ de illis participant, et propria ijs, quorũ sunt propria. Differt aũt species à proprio, quoniam species quidem potest & aliorum genus esse, proprium uero & aliarum specierum esse proprium impossibile est. Et species quidem ante subsistit, quam proprium, proprium uero post fit in specie. Oportet enim hominem esse, ut sit risibile. Amplius: Species quidem semper actu adest subiecto, proprium uero aliquando, & potestate. Homo.n. semper actu est Socrates, non uero semper ridet, quamuis natus sit semper ut sit risibilis. Amplius: Quorum termini sunt differentes, & ipsa sunt differentia. Est autem speciei quidem sub genere esse, & de pluribus, & de differentibus nu-

In quibus species, & proprium conueniant.

In quibus species, & proprium differant.

mero in eo quod quid est, prædicari, & c. huiusmo di: proprij uerò, & soli, et omni, & semper adesse.

In quibus species, & accidens conueniant.

Speciei uerò, & accidentis commune quidem est de pluribus prædicari. Raræ uerò sunt aliæ communitates, propterea quòd quàm plurimum distant ab inuicem accidens, & id cui accidit.

In quibus species, & accidens differãt.

Propria uerò sunt utriusq; speciei quidem in eo, quod quid est, prædicari de ijs, quorum est species: accidentis autem in eo, quod quale quiddã est, uel quo modo se habens est. Et unamquanq; substantiam una quidē specie participare, pluribus, aũt accidētibus, et separabilibus, & inseparabilibus. Et species quidem præintelliguntur accidentibus, etsi ēt sint inseparabilia (oportet.n. esse subiectum, ut illi aliquid accidat) accidentia uerò posterioris generis sunt, et aduētitiæ naturæ. Et de specie quidē participatio æqualiter est, accidentis uerò etsi inseparabile sit, non æqualiter. Aethiops.n. Aethiopis habebit colorem uel intensum amplius, uel remissum secundum nigredinem. Restat autem de proprio, & accidente dicere: quo enim proprium à specie, & differentia, & genere differt, dictum est.

In quibus proprium, & accidens conueniant.

Commune autem proprio, & inseparabili accidenti est, quòd, præter ea nunquam consistant illa, in quibus considerantur. Quemadmodũ enim præter risibile nō subsistit homo, ita nec præter nigredinem subsistit Aethiops. Et quemadmodum semper, & omni adest proprium, sic & inseparabile accidens.

In quibus proprium, & accidens differãt.

Differunt autem, quoniã proprium uni soli speciei adest, quemadmodom risibi

le homini: inseparabile uerò accidens, ut nigrum, non solùm Aethiopi, sed etiam coruo adest, et carboni, & hebeno, & quibusdam alijs. Amplius; Proprium conuersim prædicatur de eo, cuius est proprium, & æqualiter: inseparabile uerò accidens conuersim non prædicatur. Et proprij quidem æqualis est participatio: accidentium uerò uel magis, uel minus. Sunt quidem aliæ communitates, uel proprietates eorum, quæ dicta sunt: sed sufficiunt etiam hæc ad discretionem eorum, communitatisq; traditionem.

Introductionis quinq; uocum Porphyrij Finis.

IN ARISTOTELIS STAGIRITAE CATEGORIAS, ANGELI POLITIANI.

ARGVMENTVM.

ECce autem magnus ille Peripateticorum princeps, prima nobis rerum genera proponit, quæ prædicamenta dicimus. Sed Aequiuoca prius esse docet, quibus idem nomen, ratio non eadem, nam si ratio quoq; sit eadem, dici Vniuoca, sicuti etiam Denominatiua, quæ ab origine ipsa, qua producantur, solo differant casu. Dici quædam iunctim, quædam separatim. Dici aliqua de subiecto, quæ in subiecto non sint. Esse aliqua in subiecto, quæ de subiecto non dicantur. Competere utrunq; alijs, competere alijs neutrum. Diuersas esse diuersorũ generũ species, quæ deinceps in serie nõ sint nam in serie si fuerint, non esse interdum diuersas. Quæ separatim dicantur, substantiam, quantum, quale, ad aliquid, ubi, quando, iacere, habere, facere, pati, uocat. Substantiã primam decernit, quæ de subiecto non dicatur, secundã, quæ dicatur. Quæ de subiecto dicantur, ea nomen illi & rationẽ, quæ in subiecto sint, nunquàm rationẽ, sæpe nec nomen cõicare, cætera uel de primis dici, uel in primis esse substantijs. Ergo his sublatis omnia tolli. De secundis, magis esse eam substantiam. quæ primæ uicinior. Atque ut prima se habeat ad reliqua, sic species ad genus. Nec magis unam speciẽ substantiam esse, quàm alteram, de ijs loquor, quæ tantum species, non & genera, sicut nec unam aliquã primam magis altera esse substantiam, Atque ut prima se indicendo habeat ad reliqua, sic ad accidentia species earum & genera. Commune utriusque substantiæ id esse ut in subiecto non sit. Tam nomen secundæ, quàm rationem de prima dici. Quod idem tamen & differentiis competat, quæ in subiecto quoque sint, sed ut partes. Atque ab utrisque, hoc est & substantiis & differẽtiis, dici uniuoce omnia, sed primam substantiam significare hoc aliquid, secundã quale quid potius, hoc est,

non quale penitus,sed quatenus ad ſubſtantiam pertineat. Nihil his eſſe contrarium,ſed nec quãto ipſi, certo præſertim. Quodq; ſubſtantia ſit, id illam nec magis eſſe,nec minus. Proprium tamen illius eſſe, ut eadem numero contraria ſuſcipiat,nequaquam mutationis expers, ne quæſtionem uel oratio moueat, uel opinio. Quantũ uero eſſe aut diſcretũ,aut continuum rurſus aut habere partiũ inter ſe poſitum, aut non habere. Decretum, quod nullo communi termino iungatur,ut numerus,ut oratio. Continuum, quod huic diuerſum, ut linea,ſuperficies, corpus,tempus,locus. Nam partium poſitu conſtare lineam,ſuperficiem, ſolidum,nõ conſtare numerum,tempus,orationem, quando in his ordo ſit potius. Quidquid præterea quantum dicatur, horum ſimilitudine dici. Nihil huic eſſe contrarium, nec enim obſtare magnum & paruum. Nam & eſſe ad aliquid,& uacare contrario, niſi ſi quis de loco ambigat. Nec autem recipere magis,aut minus. Proprium tamen quantum eſſe, quod æquale uocamus, & inæquale. Ad aliquid illa quidẽ putari,quæ quod ipſa ſunt eſſe aliorum dicantur,uel alio quouis pacto. Suſcipere contrariũ,ſuſcipere magis & minus. Quanquã nec omnia reciproca eſſe,nec uno tamen caſu. Vt autem reciproca uegentur quædam,reddentium fieri uitio. Quare interdum fingenda uocabula,nec ad accidens tamen ſed referendum eſſe ad illa ipſa, ad quæ dicuntur. ubi ſublatis etiam cæteris,recurrere. nam ex iis pleraq; ſimul eſſe. Nullas reuera ſubſtantias eſſe ad aliquid,ſi recte uoces. Ad aliquid,hoc eſt quod hoc ipſo ſit, quoniã aliquo pacto ſe ad aliquid habeat. quare altero ad liquidum cognito,protinus,& alterum cognoſci. Qualitatem deinde,qua dicamur quales,in habitu & diſpoſitione conſiſtere, quarum ſola diſcrimen diuturnitas faciat. item in naturali quadam facultate, & facultatis eius uacuitate. In affectiuis qualitatibus, quas & affectiones quidam uocant, quæ uel ſenſus afficiunt, vel ex effectionibus oriuntur. At ſi maneant, affectiuæ qualitates,ſi protinus abeant, affectione, po-

tius nominentur, quum ab his quales non dicimur. Po stremo in forma cuiusq;, & figura, quibus densum tamen & rarum non adnumeres, vt quæ magis positu cōtineantur. Denominationes hinc produci, nisi si uocabula desint, interdū verò ne tū quidē, cùm presto sunt. Cæterum contraria non qualitatibus modò, sed & qualibus esse, nec omnibus tamen. ac si alterum quale sit ex contrarijs, esse item & alterum, magisq; suscipere & minus, nec vbiq; tamen. Qualitatis esse proprium, simile ac dissimile. Et cùm singularia in qualitatibus sint, vnde quales appellamur, generā ipsa interdum ad aliquid esse, nec absurdum tamen, vt duobus idem generibus adscribatur. Reliqua in vnum quasi fasciculū prædicamenta colliguntur. Facere enim, & Pati contrarijs offeruntur, quæ magis etiam, minusq; suscipiāt. Iacere ipsum denominatur positionibus tantùm quatuor, alia prorsus vt manifesta dissimulantur. Oppositis minoratur Aristoteles, quæ sint aut ad aliquid, aut contraria, aut quale habitus, & priuatio, aut quale dedicatio & abdicatio. Plurimum verò vt inuicem differant. Nam ad aliquid ipsum quòd sunt oppositorum dici, aut quo alio pacto, Contraria non item, sed hoc ipsum contraria, quæ si eiusmodi sint, vt necesse alterū sit esse, medio carere, alioqui non carere. sed medijs esse aliquibus nomē, aliquibus fieri, si extrema negaris. Priuationē circa idem suapte natura versari, & habitū, nec.n. alibi esse priuationē, quàm ibi naturaliter habitus. aliudq; fuisse, priuationem, & habitū, quàm quod priuatū aut habere habitum dicitur, quanquam vtrobique oppositio. Sic aliud esse dedicationem & abdicationem aliud quodcūq; his subest, oppositionis tamē eundem modū. Non easdē esse priuationis habitusq; oppositiones, quæ ad aliquid sint quoniam illæ nec alterius dicunturꝙ sunt, nec retro aguntur. Nō itē eadē quæ contrariorum. nam nec necesse illa alterum inesse ut contrariis quibusdam & inesse, vt contrarijs quibusdā & inesse omnibus aliquādo, quod nunquam his euenit cōtrarijs, quæ medio vacent. Addit & illud, nō

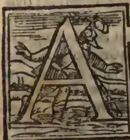
posse

posse regredi ad habitum priuationem. Deniq; abesse à dedicatione abdicationeq; quibus veri falsiq; necessitas illa, inquam, quæ nec contraria tangit, nec illa quæ ad aliquid. quanquam aliter id in contrariis, sed iunctim prolatis apparet. Postremo contraria circa idem genus uersari, quin potius aut esse in eodẽ genere, aut in generibus contrariis, aut ipsamet esse genera. Docet & illud uocabulum prius, aut tempore dici, aut cum retro si agas, esse alterum non probetur, aut ordine, ut dignitate, aut quoniam sit alteri causa. Vocabulum Simul, uel tempore, uel natura, sed citra causam, uel quoniam sub eodem genere sectione eadem contra partiaris. Sex esse Motus species, generationem, corruptionem, incrementum, decrementum, uariationem, loci mutationem. Motui quietem contrariam, corruptioni generationem, decremento incrementum, loci mutationi, mutationem alteram in contrarium locum. Variationi uel nihil, uel qualitatis pausam, uel qualitatis in contrurium mutationem. Quum illud habere, nunc ut ad habitum dispositionemq; referri, nũc ut ad quantum, nunc ut ad habitum dispositionemque referri, nunc ut ad quantum, nunc ut ad aliquod circa corpus, aut in corporis particula, nunc ut ad partem, nunc ut ad id quod in uase, nunc ut ad possessionem, nunc ad exemplum illud quo uxor uirum, uir habere uxorem dicatur. Atque hactenus in prædicamentis.

CATEGORIARVM PRAEDICAMENTORVM VEL ARISTOTELIS LIBER, DIVO SEVERINO Boethio interprete.

De aequiuocis, uniuocis, & denominatiuis. Cap. I.

Definitio aequiuocorum.

Equiuoca dicuntur, quorũ nomen solùm commune est, secundùm nomen uerò substantiae ratio diuersa: ut animal, et homo, & quod dictum est. Horum.n. solum nomen commune est, secundùm nomen uerò substantiae ratio diuersa. Si enim quis assignet quid sit eorũ utrunq; quo animal est, propriam assignabit utriusq; rationem.

Hic ratio pro definitione accipitur.

Definitio uniuocorum.

Vniuoca uerò dicuntur, quorum nomen commune est, & secundùm nomen eadem substantiae ratio: ut animal & homo, atq; bos. communi enim nomine, horum utrunq; animal nuncupatur, & est ratio substantiae eadem. Si quis enim assignet utriusq; rationem, quid utrunque est quo animal est, eandem assignabit rationem. Definitio denominatiuorum. *Denominatiua uerò dicuntur, quaecunq; ab aliquo, solo differentia casu, secundùm nomen habent appellationem: ut à grammatica grammaticus, & à fortitudine fortis.*

De

De complexis, & incomplexis. Cap. II.

EOrum quæ dicuntur, alia quidem ſecundum complexionem dicuntur, alia uero ſine complexione. Et eam igitur, quæ ſecundum complexionem dicuntur, ſunt, ut homo currit, homo uincit. Ea uero, quæ ſine complexione dicuntur, ſunt: ut homo, bos, currit, uincit. Eorum quæ ſunt, alia de ſubiecto aliquo dicuntur in ſubiecto uero nullo ſunt, ut homo de ſubiecto quidē dicitur quodā homine, in ſubiecto uero nullo eſt. Alia aūt in ſubiecto quidem ſunt, de ſubiecto autem nullo dicuntur. In ſubiecto uerò eſſe dico, quòd cùm in aliquo ſit, non ſicut quædam pars, impoſſibile eſt eſſe ſine eo, in quo eſt: ut quædam grammatica in ſubiecto quidem eſt, in anima, de ſubiecto uerò nullo dicitur. Et hoc album in ſubiecto quidē eſt corpore. omnis enim color in corpore eſt. Alia uerò de ſubiecto dicūtur, & in ſubiecto ſunt: ut ſcientia in ſubiecto quidem eſt, in anima: de ſubiecto uerò dicitur, ut de grammatica. Alia uerò neq; in ſubiecto ſunt, neq; de ſubiecto aliquo dicuntur, ut quidam homo, & quidam equus. Nihil enim talium neq; in ſubiecto eſt, neq; de ſubiecto aliquo dicitur. Simpliciter autem quæ ſunt indiuidua, & numero ſingularia, de ſubiecto uullo dicuntur: in ſubiecto autem nihil aliqua prohibet eſſe: quædā enim grammatica in ſubiecto eſt, at de ſubiecto nullo dicitur.

Dici de ſubiecto, hic aliud non eſt quàm ſuperius de inferiori prædicari.

De regulis. Cap. III.

Regula 1 QVando alterũ de altero prædicatur ut de ſubiecto, quæcunque de eo, quod prædicatur dicuntur, omnia etiã de ſubiecto dicentur: Vt homo de homine quodam prædicatur, animal uero de homine, ergo & de quodam homine animal prædicabitur. quidam enim homo, & homo eſt, & animal. Regula 2 Diuerſorum generum, & non ſubalternatim poſitorum, diuerſæ ſunt ſpecies, & & differentiæ: ut animalis, & ſcientiæ. Animalis enim differentiæ ſunt, greßibile, bipes, & uolatile, & aquatile. Scientiæ uerò nulla earum eſt: neq; enim ſcientia à ſcientia differt, in eo quòd bipes eſt. Subalternorum uerò generum, nihil prohibet eaſdem eſſe differentias: ſuperiora enim de ijs, quæ ſub ipſis ſunt generibus prædicantur: quare quæcunq; differentiæ prædicati fuerint, eadem erunt etiam ſubiecti.

De decem prædicamentis generatim Cap. IIII.

Diuiſio. EOrum quæ ſecundùm nullam complexionem dicuntur: ſingulum, aut Subſtantiam ſignificat aut Quantitatem, aut Qualitatẽ, aut ad Aliquid, aut Vbi, aut Quando, aut Situm eſſe, aut Habere, aut Agere, aut Pati. Eſt autem Subſtantia quidẽ, ut figuraliter dicatur, ut homo, equus. Quantitas autem, ut bicubitum, tricubitum. Qualitas, ut album, grammaticum. Ad aliquid, ut duplum dimidium, maius. Vbi uerò, in foro, in Ly-

Decẽ genera generaliſſima

cio. Quãdo autem, ut heri, superiore anno. Situm uerò esse ut iacet, sedet. Habere aũt, ut calceatũ esse, Agere uerò, ut secare, urere. Pati, ut secari, uri. Singula igitur eorum, quæ dicta sunt, ipsa quidem secundùm, se in nulla affirmatione dicuntur, uel negatione. Horum autẽ ad se inuicem complexione, affirmatio, uel negatio fit. Videtur autem omnis affirmatio, uel uera, uel falsa esse: eorum autem, quæ secundùm nullam complexionem dicuntur, nullum neq; uerum, neq; falsum est: ut homo, album, currit, uincit. Conclusio.

De substantia. Cap. V.

SVbstantia autem quæ propriè, & principaliter, & maximè dicitur, est quæ neque de subiecto aliquo dicitur, neque in subiecto aliquo est, ut quidam homo, & quidam equus. Secundæ autem substãtiæ dicuntur species, in quibus eæ (quæ principaliter substantiæ dicuntur) in sunt, & eæ quidem, & harum specierum generat, ut quidam homo, in specie quidem est in homine, genus uerò speciei animal est. secundæ igitur hæ substantiæ dicuntur: ut est homo, atque animal. Definitio substãtiæ primæ. Definitio secundæ substantiæ.

Manifestum est autem ex ijs, quæ dicta sunt, quoniam eorum quæ de subiecto dicuntur, necesse est & nomen, & rationem de subiecto prædicari, ut homo de subiecto quodam homine dicitur, prædicatur etiam & nomen, hominem enim de quidam homine prædicabis, & ratio quoqne hominis de quodam homine prædicabitur. quidã enim Conclusio

homo, & homo est, & animal rationale, mortale, quare & nomen, & ratio de subiecto prædicabitur. Eorum uero quæ in subiecto sunt, in plurimis quidem neq; nomen, neq; ratio prædicabitur de subiecto, in aliquibus autem nomen quid nihil prohibet prædicari aliquando de subiecto, rationem uero impossibile est, ut album cum in subiecto sit corpore, prædicatur de subiecto (dicitur.n. corpus album) ratio uero albi nunquam de corpore prædicabitur. Alia uero omnia aut de subiectis dicuntur primis substantijs, aut in subiectis eis sunt. Hoc autem manifestum ex ijs quæ per singula proponuntur, ut animal de homine prædicatur, ergo & de quodam homine animal prædicabitur. Nam si de nullo quorundam hominum, neque omnino de homine. Rursus color in corpore est, ergo & in quodam corpore. Nam si in non in aliquo esset singulorum, nec omnino in corpore. quare alia omnia, aut de subiectis primis dicuntur substantijs, aut in subiectis eis sunt. **Corrolariũ.** *Non ergo existentibus primis substantijs, impossibile est aliquid aliorum esse. Omnia.n.alia aut prædicantur de eis, aut in subiectis eis sunt, quare non existentibus primis substantijs, impossibile est aliorũ aliquid esse.* **Conclusio 2** *Secundarum uero substantiarum magis substantia est species, quã genus. Propinquior enim est primæ substantiæ, si quis.n.assignet primam substantiam quid est, euidentius, & conuenientius assignabit speciẽ, quàm genus assignans, ut hominem quendã manifestius assignabit, hominem*

minem, quam animal asſignans. Illud enim proprium magis cuiuſdam hominis, hoc autē cōius. Et cum quandam arborem aſſignauerit, manifeſtius aſſignabit aſſignando arborem, quàm plantam. Amplius: Primæ ſubſtantiæ ideo quòd alijs omnibus ſubijciuntur, & omnia alia, uel de ipſis prædicantur, uel in ipſis ſunt, propter hoc maximè ſubſtantiæ primæ dicuntur. Quemadmodum autem primæ ſubſtantiæ ad alia omnia ſe habēt, ſic & ſpecies ad genus ſe habet. Subijcitur.n.ſpecies generi, genera enim de ſpeciebus prædicantur, ſpecies autem cum generibus non conuertuntur. Quare et ex his ſpecies genere magis ſubſtantia eſt. Ipſarum uero ſpecierum, quæcunque non ſunt geuera, nihil magis alterum altero ſubſtantia eſt. Nihil enim familiarius aſſignabis de quodam homine, hominem aſſignando, quam de quodam equo, equum. Similiter autem, & in primis ſubſtantijs, nihil magis alterum altero ſubſtautia eſt. Nihil enim magis quidam homo ſubſtantia eſt, quàm quidam bos. Merito autem poſt primas ſubſtantias, ſola aliorum omnium ſpecies, & genera ſecundæ ſubſtantiæ dicuntur, ſola enim hæc, eorum quæ prædicantur, primā ſubſtantiam indicant. Quendam enim hominē ſi quis aſſignauerit quid eſt, ſpeciem quidem, quam genus, aſſignādo familiarius demonſtrabit, & manifeſtius faciet, hominem aſſignando, quàm animal. Aliorum uero omnium quicquid aſſignauerit quis, aſſignabit extraneè, ue-

Concluſio 3 (beside "tia eſt. Ipſarum uero ſpecierum")

Concluſio 4 (beside "quodam equo, equum. Similiter autem")

Concluſio 5 (beside "mo ſubſtantia eſt, quàm quidam bos. Meri-")

lut album, aut currit aut aliud quocunq; talium aßignans, quare meritò hæ solæ aliorum secundæ substantiæ dicuntur. Amplius, Primæ substantiæ eò qui alijs omnibus subijciuntur, & omnia alia de illis prædicãtur, uel in ipsis sunt, propriissimæ substantiæ dicuntur. Sicut autem primæ substantiæ ad alia omnia se habent, ita genera, & species primarum substantiarum ad reliqua omnia se habẽt, de his enim reliqua omnia prædicantur, quendam enim hominem dices grammaticum esse, ergo & hominem, & animal grammaticum dices. Similiter autem & in alijs. Commune autem

Commu. 1 omni substantia, est in subiecto non esse. Prima nanq; substantia, nec in subiecto est, nec de subiecto aliquo dicitur. Secundarum uerò substantiarũ constat quidem etiam, sic, quia nulla est in subiecto. Homo enim de subiecto quidem quodam homine dicitur, in subiecto uerò nullo est, neq; enim in quodam homine homo est, similiter autem & animal de subiecto quidem dicitur quodam homine, non etiam est animal in quodam homine. Amplius, Eorum, quæ in subiecto sunt, nomen quidẽ de subiecto aliquando nihil prohibet prædicari, rationem uero impossibile est, secundarum uerò substantiarum de subiecto ratio prædicatur, & nomen: rationem autem hominis de quodam homine prædicabis, et animalis similiter. Quare nõ erit eorũ substantia, quæ sunt in subiecto. Non est autẽ proprium substantiæ hoc, sed & differentia eorum est, quæ non sunt in subiecto. Bipes enim,

& gres-

& greßibile de subiecto quidem quodam homine dicitur, in subiecto uerò nullo est, neq; enim in homine est bipes, neq; greßibile, ratio quoq; differentiæ de illo prædicatur: de quocunque ipsa differentia dicitur. Velut si gresſibile de homine prædicatur, & ratio gresſibilis de homine prædicabitur, est enim homo gresſibilis. Non uos uerò conturbent substantiarum partes, quæ ita sunt in toto, quasi in subiecto sint, ne fortè cogamur eas non esse substantias confiteri: non enim sic in subiecto esse dicebantur, quasi partes essent. Inest autem substantijs, et differentijs omnia uniuocè prædicari. Omnia enim quæ ab his prædicata sumuntur, aut de indiuiduis prædicantur, aut de speciebus. à prima nanque substantia nulla est prædicatio: de nullo enim subiecto dicitur: secundarum uerò substantiarum species quidem de indiuiduo prædicatur, genus uerò et de specie, & de indiuiduo. Similiter autem & differentiæ, & de speciebus, & de indiuiduis prædicantur: & rationem quoq; suscipiunt primæ substantiæ specierum, & generum, et species generis. Quecunque enim de prædicato dicuntur, eadem & de subiecto dicentur. Similiter autem rationem differentiarum suscipiunt species, & indiuidua. Vniuoca autem sunt, quorum & nomen commune est, & ratio eadem: quare omnia quæ à substantijs, & differentijs sunt, uniuocè prædicantur. Omnis autem substantia uidetur hoc aliquid significare, & in primis igitur substantijs indubitabile, & uerum

Dubium.

Cōitas 2

Cōitas 3

uerum est, quoniam hoc aliquid significant. Indiuiduum enim, & unum numero est, quod significatur. In secundis uerò substantijs uidetur quidem similiter propter appellationis figuram hoc aliquid significare, quando quis dixerit hominem uel animal, non tamen uerum est, sed magis quale aliquid significãt, neq; .n. unum est quod subiectum est, quemadmodum primæ substantiæ, sed de pluribus homo dicitur, et animal. Non autem simpliciter quale quid significat, quemadmodum album (nihil enim aliud significat album, quàm qualitatem) at species, & genus circa substantiã qualitatem determinant, qualem .n. quandam substantiã significant: plus autem in genere determinatio fit, quàm in specie, dicens enim animal, plus complectitur, quàm qui hominem.

Commu. 4 Inest autem substantijs nihil illis esse contrarium. Primæ enim substantiæ quid erit contrarium? ut cuidam homini, uel cuidam animali, nihil est contrarium. At uerò nec homini, nec animali aliquid est contrarium.

Commu. 5 Non est autem hoc substantiæ proprium, sed etiam multorum aliorum, ut quantitati, bicubito enim, uel tricubito nihil est contrarium, at uerò nec decem, nec alicui talium, nisi fortè quis multum pauco dicat esse contrarium, uel magnum paruo. Determinatorum uerò quantorum nullum nulli est contrarium. Videtur autem substantia non suscipere magis & minus. Dico autem non, quoniam substantia non est à substantia magis & minus substantia

Quòd quantitati nihil sit cõtrarium, fusius videbitur in prædicamẽto quãtitatis.

ſtantia (hoc enim dictum eſt quoniam eſt) ſed quoniã unaquæq; ſubſtantia hoc ipſum quod eſt, nõ dicitur magis et minus:ut ſi eſt hæc ſubſtantia homo, non erit magis & minus homo, nec ipſe à ſeipſo, nec alter ab altero, non enim eſt alter altero magis homo; ſicut eſt albũ alterum altero magis album, et alterum altero magis bonum, ſed et ipſum à ſe magis et minus dicitur, ut corpus cùm ſit album: magis nunc album eſſe dicetur, quàm prius, & cùm calidum ſit magis & minus calidum dicitur. Subſtãtia uero non dicitur magis neque minus: nihil.n.homo magis nunc homo, quàm prius dicitur, neq; aliorum quicquam quæ ſubſtãtiæ ſunt, qua propter non recipiet ſubſtantia magis & minus. Maximè uerò proprium ſubſtantiæ eſſe uidetur, quod cùm unum, & idem numerò ſit contrariorum ſuſceptiuum eſſe, ut in alijs quidem non habet quiſquam quod proferat, quæcunq; nõ ſunt ſubſtantiæ: quod cùm ſit unum numero, ſuſceptibile cõtrariorũ ſit: uelut color, qui eſt unus, & idem numero, non dicitur albus, et niger, neq; eadem actio, & una numero, praua, & ſtudioſa. ſimiliter autem & in alijs quæcunq; non ſunt ſubſtantiæ. Subſtantia uerò cùm unum, & idem numero ſit, capax contrariorum eſt: ut quidam homo, cum unus, & idem ſit, aliquando quidem albus, aliquando ſit niger, & calidus, & frigidus: & prauus, & ſtudioſus, in aliis autem nullis, aliquid tale uidetur. Niſi quis forſitan inſtet, dicens orationem, & opinionem contrariorum eſſe ſuſcepti-

Nullũ nulli eſt cõtrariũ. duæ negationes negãt: et tãtum eſt, ac ſi dicatur, nullũ alijcui libet eſt contrarium.

Commu. 6

Obiectio.

ſuſceptibilia: eadem enim oratio uera, & falſa uidetur eſſe: ueluti ſi uera ſit oratio, ſedere quendã, eo ſurgente ipſa eadem falſa erit. ſimiliter autem et de opinione, ſi quis enim uerum putet aliquem ſedere, ſurgente eo falsò putabit eandem, de eodẽ opinionem habens. Sed & ſi quis hoc ſuſcipiat, tamen modo differt: nam ea, quæ in ſubſtantijs ſunt, ipſa quidem mutata ſuſceptibilia ſunt contrariorum. Frigidum enim ex calido factum mutatum eſt (alteratum enim eſt) & nigrum ex albo, & ſtudioſum ex prauo: ſimiliter autem & in alijs unumquodq; eorum mutationẽ ſuſcipiens, ſuſceptibile contrariorum eſt. Oratio nanq;, & opinio, ipſa quidem immobilia omnino perſeuerant: cùm uerò res mouetur, cõtraria circa ipſam fiunt. Oratio nanq; eius, quod ſedeat aliquis, permanet eadem; cùm uerò res mota ſit, aliquando quidem uera, aliquando autem falſa dicitur. Similiter autem eſt in opinione, quapropter ſaltem hoc modo, proprium ſubſtantiæ eſt, ut ſecundùm mutationem ſuiipſius ſuſceptibilis ſit contrariorũ. Si quis autem recipiat etiam hæc, orationem, & opinionem ſuſceptibilia eſſe contrariorum, nõ eſt hoc uerum. Oratio nanq;, & opinio non in eo quòd ipſa aliquid recipiant, contrariorum ſuſceptibilia eſſe dicuntur, ſed eo quòd circa alterum aliqna pasſio facta ſit. nam in eo quòd res eſt, aut nõ eſt, in eo etiam oratio uel falſa eſſe dicitur, non in eo quòd ipſa ſuſceptibilis ſit contrariorum. Simpliciter enim à nullo, neq; oratio, neq; opinio moue-

tur

tur: quapropter non erunt susceptibilia contrariorum, cùm nulla contrarij sit passio in eis facta: uerùm substantiæ in eo quòd ipsa cōtraria recipiat, in hoc susceptibilis esse contrariorum dicitur. Languorem enim, & sanitatem suscipit, et candorem, & nigredinem, & unumquodq; talium ipsa suscipiendo, cōtrariorū susceptibilis esse dicitur. Quare propriū erit substantiæ hoc, quòd cùm unum, & idem numero sit, secundùm suijpsius mutationem, susceptibilem contrariorum esse. De substantia quidem hæc dicta sunt.

De quantitate. Cap. VI.

QVantitatis autem, aliud est continuum, aliud est discretum: & aliud quidem ex habentibus positionē ad seinuicem in ipsis, partibus constat: aliud autem ex non habentibus positionem. Est autem discreta quantitas, ut numerus et oratio: continua uerò, ut linea, superficies, corpus. amplius autem præter hæc tempus, et locus. Partium etenim numeri nullus est communis terminus, ad quem copulantur patres eius. ut quinque si sunt denarij partes, ad nullum terminum cōmunem copulantur quinq; & quinq;, sed semper discreta sint: & tria & septem ad nullum communem terminum copulantur. Neque omnino habeas in numero communem terminum partium accipere, sed semper discretæ & separatæ sunt: quapropter numerus quidem discretorum est. Similiter aūt et oratio discretorū est. Quòd etenim quantitas

Diuisio quantitatis prima.

quantitas est oratio, manifestum est: mensuratur enim syllaba breui, & longa. dico autem cum uoce orationem factam: ad nullum enim cõem terminum particulæ eius copulantur, non enim est cõis terminus ad quem syllabæ copulentur, sed unaquæq; diuisa est, ipsa secundùm seipsam. Linea uerò continuum est: est enim sumere cõem terminum, ad quem partes eius copulantur, id est, punctum: & superficie, lineam. Plani nanq; partes ad aliquem cõem terminum copulantur. Similiter autem & in corpore habeas sumere communem terminum, lineam, uel superficiem, ad quam corporis partes copulantur. Est autem talium & Tempus, & Locus: præsens enim tempus, copulatur ad præteritum, & ad futurum. Rursus locus continuorum est: locum. n. quædã partes corporis obtinent, quæ ad communem terminum copulantur. ergo et loci partes, quæ obtinent singulas corporis partes, ad eundem communem terminum copulantur, ad quem, & corporis partes: quapropter continuus erit, & locus. Ad unum enim communem terminum eius partes copulantur. Amplius autem: Alia quidem constãt ex partibus, quæ in eis sunt, positionem habentibus ad seinuicẽ: alia autẽ ex non habẽtibus positionẽ. ut lineæ quidẽ partes positionẽ habẽt ad seinuicem: singulũ nanq; eorũ situm est alicubi, & habes unde sumas, & aßignes ubi unumquodq; situm est in plano, & ad quã partẽ reliquarum copulatur. similiter autem & partes plani positionem habent

Locus à superficie non differt, uide Aristot. in 4. Physic.

Diuisio quãtitatis secunda

habēt aliquam: similiter nanq; assignetur unum quodq; ubi iacet, et quæ copulantur ad seinuicem: sed & soliditatis quoq; similiter & loci. In numero autem non possit quisquam ostendere, quemadmodum partes eius positionem aliquam habent ad seinuicem, aut ubi iacent, aut quæ partes ad seinuicem connectuntur: neq; ea quæ temporis sunt, nihil enim permanēt partes temporis. Quod autem non est permanens, quomodo positionem aliquam habebit? Sed magis ordinem quendam particularum dices habere, quòd aliud quidem prius sit temporis, aliud uerò posterius. Sed & de numero similiter, eo quòd prius numeratur unus, quàm duo & duo quàm tria, et sic habebunt aliquem ordinem, positionem uerò non multum accipies. Sed & oratio similiter, nihil enim permanent partes eius; sed dictū est, & nō potest hoc amplius assumi. Quapropter nō erit ulla positio partium eius, siquidem nihil permanent. Igitur alia ex habentibus positionem partibus constant, alia ex non habentibus positionem. Propriè autem quanta dicuntur, quæ dicta sunt: alia uerò omnia secundū accidens. Ad hæc.n. aspiciētes, et alia dicimus quanta: ut multū dicitur album: eo quòd superficies multa sit: & actio longa, eo quòd tempus multum sit, & motus multus. Neq; enim horum singulum, per se quantum dicitur: ut si quis assignet quanta actio est, tempore definiet annuam, uel sic aliquo modo assignans; & album quātum quid sit assignās, superficie definiet. quā

Ad positionē tria requiruntur, ordo partiū, permanentia, & cōtinuatio ad aliquē terminum cōmunem.

Conclusio.

ta enim fuerit superficies, tantum album esse dicet. Quare sola propriè, & secundùm seipsa dicuntur quæ dicta sunt: aliorum uerò nihil per se: sed

Commu. 1 *si fortè, per accidens. Amplius: Quantitati uerò, nihil est contrarium. In definitis enim manifestum est, quoniam nihil est contrarium: ut bicubito, uel tricubito, uel superficie, uel alicui talium:*

Instantia 1 *nihil enim illis est cōtrariū. Nisi quis fortè dicat multū pauco esse contrarium: uel magnū paruo. Horum aūt nihil est quantitas, sed magis ad aliquid. Nihil.n. per seipsum magnum, uel paruū dicitur, sed eo quòd ad alterum refertur: ut mons quidem paruus dicitur, milium uerò magnum, eo quòd hoc ijs quæ sunt sui generis, maius sit. illud ijs, quæ sui sunt generis, minus: ergo ad aliud est eorum relatio. Nam si per seipsum magnum, uel paruum diceretur, nunquam mons quidem aliquando paruus, milium uerò magnum diceretur. Rursus in uico quidem plures homines esse dicimus, Athenis uerò paucos, cùm sint illis multò plures: & in domo quidem multos, in theatro uerò paucos, cùm sint plures. Amplius: Bicubitum uerò, & tricubitum, & unumquodque talium quantitatem significat: magnum uerò uel paruum non significat quantitatem, magis ad aliquid, quoniam ad aliud consideratur magnum, & paruum: quare manifestum est, quoniam hæc ad aliquid dicuntur. Amplius: Siue aliquis ponat quantitates esse hæc, siue non ponat, nihil illis contrarium est: quod enim non potest sumi*

mi per seipsum, sed ad solam alterius relationem refertur, quomodo huic aliquid erit contrarium? Amplius: Si sunt magnum, & paruū contraria, contingit.n. simul contraria suscipere, & ea ipsa contraria, contingit enim simul idem paruum esse, & magnum: est enim ad hoc quidem paruum, ad aliud uero ipsum magnum: quare idem & paruū & magnū eodem tempore esse contingit, quare simul contraria suscipit: sed nihil est quod uideatur simul contraria suscipere posse. Vt in substantia quidem, susceptibilis enim contrariorum esse uidetur: sed nullus simul sanus est, & æger: neque albus, et niger est simul: nihilq; aliud simul contraria suscipiet. Et eadem sibiipsis continget esse contraria, nam si est magnum paruo cōtrarium, ipsum autem idem simul est magnum, & paruum, ipsum sibi erit contrarium, sed impossibile est aliquid sibiipsi esse contrariū. non est igitur magnum paruo contrariū, neq; multum pauco: quare uel si non ad aliquid hæc quis dicat, sed quantitatis, nihil contrarium habebunt. Maxime autē circa locum esse uidetur contrarietas quantitatis: sursum enim ei, quod est deorsum contrarium ponunt, locū qui in medio est deorsum dicentes, eo quòd plurima distantia est medietatis ad mundi terminos. Videntur & aliorum contrariorum ab his afferre definitionem, quæ enim plurimum à seinuicem distant sub eodem genere, contraria esse definiunt. Non uidetur autem quantitas suscipere magis et minus, ut bicubitum, neque enim

Instantia 2

Commu. 2

aliud est alio magis bicubitum, neq; in numero, ut tria quàm quinque nihil magis dicuntur, uel quinq; magis quam tria: nec tempus aliud magis & minus dicitur tempus, nec in ullo eorum, quæ dicta sunt, omnino magis & minus dicitur, qua-
Commu. 3 re quantitas non suscipit magis & minus. Proprium autem maximè quãtitatis est, quòd æquale, & inæquale dicitur. Singula quæque enim earum, quæ dictæ sunt quantitatũ, æqualis, & inæqualis dicitur: ut corpus, æquale & inæquale dicitur: & numerus, et tempus, æquale, et inæquale: & oratio, æqualis, & inæqualis: similiter autem & in aliјs, quæ dicta sunt, unumquodque æquale & inæquale dicitur. In cæteris uerò quæ quantitates non sunt, non multũ uidebitur æquale, & inæquale dici: ut dispositio æqualis, & inæqualis non multum dicitur: sed magis similis, & dißimilis. & albũ æquale, & inæquale non multũ dicitur, sed simile, uel dißimile. Quare quãtitatis maximè sit proprium, æquale & inæquale dici.

De ad aliquid. Cap. VII.

Definitio. 2 AD aliquid uerò talia dicuntur, quæcunq; hoc ipsum quod sunt, aliorũ esse dicuntur, uel quomodolibet aliter ad aliud. Vt maius hoc ipsum quod est altero dicitur, aliquo enim maius dicitur: & duplũ alterius dicitur hoc ipsum quod est, alicuius enim duplum dicitur: similiter autem & alia quæcũq; huiusmodi sunt. At uerò sunt etiam

& hæc ad aliquid, ut habitus, dispositio, scientia, sensus, & positio. Hæc enim omnia, quæ dicta sunt, hæc ipsa quæ sunt, aliorum esse dicuntur, uel quolibet aliter ad aliud, et nõ ad aliud quiddam. Habitus enim alicuius habitus esse dicitur, et sciã alicuius scientia, et positio alicuius positio, et alia quidẽ similiter. Ad aliquid igitur sunt, quæcunq; hoc ipsum quod sunt, aliorũ esse dicũtur, uel quomodolibet aliter ad aliud: ut mons magnus dicitur ad alium montem (magnũ enim ad aliquid dicitur) & simile alicui simile, et cætera talia similiter ad aliquid dicuntur. Sunt autem & accubitus, & statio, & sessio positiones quædam, positiones uerò ad aliquid sunt: iacere autem, & stare, uel sedere, ipsa quidem non sunt positiones, denominatiuè uerò dicuntur ab ijs (quæ dictæ sunt) positionibus. Inest autem contrarietas Commu. 1
in ijs, quæ sunt ad aliquid: ut uirtus uitio contrarium, cùm sit utrunque eorum ad aliquid: & scientia ignorantiæ. Non autem omnibus ijs, quæ sunt ad aliquid, insunt contraria: duplo enim nihil est contrarium, neque dimidio, neque ulli talium. Videntur autem magis, & minus Commu. 2
ea, quæ ad aliquid sunt, suscipere. Simile enim, & dissimile magis & minus dicitur, & æquale, & inæquale magis, & minus dicitur: cùm utrũque sit ad aliquid. Simile enim alicui simile dicitur, & inæquale alicui inæquale. Non autem omnia, quæ sunt ad aliquid, suscipiunt magis & minus: duplum.n.nõ dicitur magis, et minus du-
 plum,

Commu. 3 plum, nec aliquid talium. Omnia autem quæ sunt ad aliquid, ad conuertentiam dicuntur. Vt seruus, domini seruus, & dominus, serui dominus esse dicitur, & duplum dimidij duplum, & dimidium, dupli dimidium, & maius, minore maius: & minus, minore minus. similiter autem &

Conclusio 1 in alijs. Sed casu aliquoties differunt secundum locutionem, ut disciplina, disciplinati disciplina dicitur, & disciplinatum, disciplina disciplinatum & sensus, sensibilis sensus & sensibile, sensu sensibile.

Conclusio 2 At uero aliquoties non uidebitur conuerti, nisi conuenienter ad quod dicitur aßignetur. Sed peccet is qui assignat, ut ala si aßignetur auis, nō conuertitur, ut sit auis ala: non enim prius conuenienter assignatum est ala auis. neque enim in eo quòd auis est, ala auis dicitur, sed in eo quòd alata est: multorum enim & aliorum alæ sunt, quæ non sunt aues. Quare si aßignetur conuenienter, & conuertitur: ut ala: alati ala est: & alatum ala alatum. Aliquoties autem fortè & nomen fingere necesse erit, si non fuerit nomen impositum, ad quod conuenienter aßignetur, ut remus si assignetur nauis, non est aßignatio conueniens. neq; enim in eo quòd nauis est, in eo eius remus dicitur. sunt enim naues quarum remi non sunt, quare non conuertitur. nauis enim non dicitur remi nauis. Sed fortè conuenientior aßignatio erit, si sic quodam modo aßignetur, remus, remitæ rei remus, est, aut quomodocunque aliter, nomen enim non est positum. Conuertitur autem si conuenienter aßignetur:

signetur, remitum enim remo remitum est. Similiter autem & in alijs: ut caput conuenientius assignabitur capitati caput, quàm si animalis assignetur, neque enim in eo quòd est animal, caput habet, multa enim animalia sunt capita non habentia. Sic autem fortasse facillimè quis sumet, quibus posita non sint nomina: si ab ijs quæ prima sunt, & ijs: ad quæ conuertuntur, nomina ponuntur, ut in ijs, quæ prædicta sunt, ab ala alatũ, à remo remitum. Omnia igitur, quæ ad aliquid dicuntur, si conuenienter assignentur, ad conuertentiam dicuntur, quoniam si ad quolibet aliud assignetur, & non ad id, ad quod dicuntur, non conuertuntur. Dico autem quoniam neq; eorum, quæ indubitanter ad conuertentiam dicuntur, & nomina eis posita sunt, nihil conuertitur, si ad aliquid eorum, quæ sunt accidentia assignetur, & non ad id, ad quod dicuntur, ut seruus, si non domini assignetur, sed hominis, uel bipedis, uel cuiuscunq; talium, non conuertitur, nanq; dici non potest, homo est seruio homo, non enim conueniẽs est assignatio. Amplius, Si autem conuenienter assignetur ad id, ad quod dicitur, omnibus alijs sublatis, quæcunq; accidentia sunt, relicto solo illo, ad quod assignatum est conuenienter, semper ad ipsum dicetur: ut si seruus ad dominum dicitur circunscriptis omnibus, quæ accidentia sunt domino, ut esse bipedem, uel scientiæ susceptibilem, uel hominem, relicto uerò solo quòd dominus est: semper seruus ad ipsum dicetur, seruus. n. domini

seruus dicitur. Si autem non conueniēter ad id, ad quod dicitur, aßignetur, circunscriptis omnibus alijs, relicto eo solo, ad quod aßignatum est non dicetur ad ipsum, aßignetur. n. seruus hominis, & ala auis, & circunscribatur ab homine esse dominum, non iam seruus ad hominem dicitur, cùm enim dominus non sit, neq; seruus est. Similiter et de aue, si adimatur eam alata esse, non enim amplius erit ala ad aliquid: cùm enim non sit alatū, nec ala erit alicuius. Quare oportet aßignari ad id, ad quod conuenienter dicitur. & si sit nomē positum, facilis erit aßignatio: si autem non sit fortasse necessariū erit nomen fingere: si autem sic aßignetur, manifestum est quoniam omnia ad conuertentiam dicuntur.

Commu. 4 *Videntur autem ad aliquid simul esse natura, & in plurimis quidem uerum est, in aliquibus uerò non uerum. simul. n. duplum & dimidium sunt: & cùm sit dimidium duplum est: & cùm sit dominus: seruus est: & cùm sit seruus, dominus est. similiter autem his & alia. Simul autem hæc auferunt seinuicem: si enim non sit duplum, non erit dimidium: & si non sit dimidium, non erit duplum. Similiter autē & in alijs, quæcunq; talia sunt.*

Conclusio 3 *Non autem in omnibus relatiuis uerū uidetur, esse simul natura. scibile enim scientia prius uidebitur esse: nāq; in pluribus subsistentibus rebus scientias accepimus, in paucis uerò uel nullo quisquam hoc perspiciet, simul cū scibili scientiam esse factam. Amplius: Scibile sublatum simul aufert scientiam, scientia uerò simul*

Hippocrates Chius conatus est circu-

ſimul non aufert ſcibile. nam ſi ſcibile non ſit, non erit ſcientia, nullius enim erat ſcientia: ſcientia uerò ſi non ſit, nihil prohibet eſſe ſcibile: ut circuli quadratura ſi eſt ſcibilis, ſcientia quidẽ eius nondum eſt, illa uero ſcibile eſt. Amplius: Animali quidem ſublato non erit ſcientia: ſcibilium uerò plurima eſſe contingit. Similiter his ſeſe habent ea, quæ de ſenſu ſunt: ſenſibile enim prius, quàm ſenſus eſſe uidetur: ſublatum enim ſenſibile ſimul aufert ſenſum: ſenſus uerò ſenſibile non ſimul aufert, ſenſus enim circa corpus, & in corpore ſunt, ſenſibili autem ſublato, aufertur & corpus, ſenſibile enim corpus eſt: cùm autem corpus non ſit, aufertur ſenſus, quare ſimul aufert ſenſibile, ſenſum. Senſus uerò ſenſibile non ſimul aufert: ſublato enim animali, ſenſus, quidem aufertur: ſenſibile autem erit corpus, ut calidum, dulce, amarum, & omnia alia quæcunque ſunt ſenſibilia. Amplius: Senſus quidem ſimul cum ſenſitiuo fit, ſimul enim fit animal, & ſenſus ſenſibile uerò ante animal, & ſenſum eſt ignis enim, & aqua, & alia huiuſmodi, ex quibus ipſum animal conſtat, antè ſunt, quàm animal omnino ſit, uel ſenſus: quare prius ſenſibile quàm ſenſus eſſe uidebitur. Habet autem dubitationem, utrum nulla ſubſtantia ad aliquid dicatur, quemadmodum uidetur: an hoc contingat ſecundum quaſdã ſecundas ſubſtantias. Nam in primis ſubſtantijs uerũ eſt, nã neq; totæ, neq; partes primarum

li quadraturã demonſtrare, cuius demõſtrationẽ affert Georgi' Vallas cap. 8. lib. 2. ſuæ geometriæ.

Dubium.

substantiam dicuntur ad aliquid: nam quidam homo, nō dicitur alicuius quidam homo, neq; quidam bos, alicuius quidam bos Similiter autem & partes quædam enim manus, dicitur non alicuius quædam manus, sed alicuius manus, et quoddam caput, nō dicitur alicuius quoddam caput, sed alicuius caput. Similiter autem & in secundis substantijs, atque hoc quidem in pluribus: ut homo, non dicitur alicuius homo, nec bos, alicuius bos, nec lignū: alicuius lignū sed alicuius possessio dicitur. In huiusmodi ergo manifestū est quoniā nō sūt ad aliquid. In aliquibus uero secūdis substātijs, habet aliquam dubitationem, ut caput, ali cuius caput dicitur: & manus alicuius dicitur manus, & singula huiusmodi. quare hæc fortasse ad aliquid

Definitio 2 *esse uidebuntur. Si igitur sufficienter eorum, quæ sunt ad aliquid, definitio assignata est, aut nimis difficile, aut impossibile est ostendere, quòd nulla substantia eorum, quæ sunt ad aliquid, dicitur. Si autem non sufficienter, sed sunt ad aliquid, quibus hoc ipsum est esse, ad aliquid quodam modo se habere, fortasse aliquid contra ista dicetur. Prior uero definitio sequitur quidem omnia ea, quæ sunt ad aliquid, non tamen hoc eis est esse, quòd sunt ad aliquid, quòd ea ipsa quæ sunt, aliorum dicuntur.*

Corollariū. *Ex his ergo manifestum est, quòd si quis aliquid eorum, quæ sunt ad aliquid, definitè sciet, & illud, ad quod dicitur, definitè sciturus est. Palàm itaque & ex his est, si enim nouit aliquis quidam, quod ad aliquid est (est autem esse ijs, quæ*

ad

ad aliquid sunt, idem ac ad aliquid aliquo modo se habere) & illud nouit, ad quod hoc aliquo modo se habet. Si enim nõ nouit omnino ad quod hoc aliquo modo se habet, neq; si ad aliquid hoc aliquo modo se habet, noscet. Sed in singulis palàm hoc est, ut si quid nouit quis definitè, quia duplum est, & cuius duplum est, mox definitè nouit; si uerò uullius definitorum nouit ipsum duplum esse, neque si sit duplum omnino nouit. Similiter autem & hoc aliquid si nouit quis quod melius est definitè, & quo melius est statim definitè necessariũ est nosse. Propter hæc, nõ indefinitè sciet quia hoc est peiore melius. suspicio enim hæc est, non scientia: nõ enim sciuit exactè, quod est peiore melius, si enim sic accidit nihil est deterius ipso. Quapropter palàm est, quia necessariũ est, si nouerit quis aliquod relatiuorum definitè & id, ad quod dicitur, definitè nosse. Caput uerò, & manus, & eorum singula, quæ substantiæ sunt, ea ipsa quæ sunt, sciri definitè possunt: ad quod uerò dicantur, non est necessarium scrire. cuius enim hoc caput, uel cuius hæc manus sit, nõ est scrire definitè. quare non erunt hæc ad aliquid. Si uerò non sunt hæc eorum, quæ sunt ad aliquid; uerũ erit dicere, quia nulla substantia aliquid eorum est, quæ sunt ad aliquid. Fortasse autem difficile sit de huiusmodi rebus confidenter declarare, nisi id sæpè pertractatum sit: dubitasse autem de horum unoquoq; non est inutile.

De qualitate. Cap. VIII.

Prima qualitatis species.

QVALITATEM uerò dico, secũdùm quã quales quidem esse dicuntur. Est autem qualitas eorum quæ multipliciter dicũtur. Et una quidem species qualitatis, habitus, & dispositio dicantur. Differt autẽ habitus à dispositione, quòd permanentior, & diuturnior est. Tales uerò sunt scientiæ, et uirtutes. Sciẽtia enim uidetur esse permanentium, et eorum, quæ difficilè moueantur, si quis uel mediocriter sumat scientiã: nisi grandis permutatio facta sit, uel ab ægritudine, uel ab aliquo huiusmodi. Similiter autem & uirtus, ut iustitia, & castitas, & singula talium, nõ uidentur posse moueri, neq; facilè permutari. Dispositiones uerò dicuntur, quæ sunt facilè mobiles, & citò permutabiles: ut calor, & frigiditas, & ægritudo, & sanitas, & quæcunq; alia huiusmodi: afficitur enim quodammodo secũdùm eas homo, citò autem permutatur, et ex calido frigidus fit, et ex sanitate in ægritudinẽ transit. Similiter autem & in alijs, nisi fortè quæ earũ contingit per temporis longitudinem in naturam cuiusq; trãsferri, et immobilis, uel difficilè mobilis existens, quã iam quilibet habitum uocet. Manifestum est autem, quoniam hæc uolũt habitus dicere, quæ sunt diuturniora, uel difficilè mobilia: nanq; in disciplinis non multum retinentes, sed facilè mobiles, non dicuntur habitum habere, quãuis sint ad disciplinam peius, meliusne dispositi: quare differt

Habitus.

Dispositio.

habitus à dispositione, quòd hæc quidē facilè mobilis sit: ille uerò diuturnior, et difficilius mobilis. Sunt autem habitus, & dispositiones: dispositiones uerò non necesse est habitus esse. qui enim retinent habitum, et quodamodo dispositi sunt ad ea, quæ habēt, uel peius, uel melius: qui aūt dispositi sunt, non omnino retinent habitum. Aliud uerò genus qualitatis est, secundū quod pugillatores, uel cursores, uel salubres, uel insalubres dicimus, et simpliciter quæcunq; secundum potentiam naturalē uel impotentiam dicuntur. Non.n. quoniā sunt dispositi aliquo modo unumquodq; huiusmodi dicitur, sed quòd habent naturalem potentiam, uel impotentiam facilè quidem facere, uel nihil pati ut pugillatores, uel cursores dicuntur, non quòd sint dispositi aliquo mō, sed quòd habeāt potentiā naturalē hoc facilè faciendi, Salubres uerò dicuntur, eo quòd habeant potentiā nauralē ut nihil à quibuslibet accidentibus facilè patiantur, insalubres uerò quòd impotentiam habeant naturalem nihil facilè ab accidentibus patiēdi. Similiter his durū, et molle se habent: durū.n. dicitur, quod habeat potentiam non facilè secari: molle uerò quod eiusdem ipsius habeat impotentiā. Tertia uerò species qualitatis est, passibiles qualitates, & passiones. Sunt aūt hmōi ut dulcedo, & amaritudo, et austeritas, et omnia his cognata: amplius, et calor, et frigus, et albedo, et nigredo. Et quoniā igitur hæ qualitates sunt manifestū est, quæcūq;.n. has susceperint, qualia dicūtur secundū ipsas: ut

mel

Qui enim retinēt habitum, litera Græca prīus lò aliter nūc habet, ut ex notis agnoscitur.

Secunda qualitatis species. Naturalis potentia, aut impotentia.

Tertia qualitatis species. Passio. Passibilis qualitas.

mel quoniam dulcedinem ſuſcipit, dicitur dulce: & corpus album, quoniam albedinem ſuſcipit. Similiter autem & in cæteris. Paſſibiles uero qualitates dicuntur, non quod ea, quæ illas ſuſceperint qualitates, aliquid patiantur, neque.n.mel, quoniam aliquid paſſum ſit, dicitur dulce, neque aliquid aliud huiuſmodi, ſimiliter autem his, & calor, & frigus paſſibiles qualitates dicuntur, non quòd ea, quæ illas ſuſcipiunt, aliquid paſſa ſint, ſed quoniam ſecundum ſenſus unaquæq; dictarum qualitatum paſſionis effectiua eſt, paſſibiles qualitates dicuntur, dulcedo enim paſſionẽ quandam ſecundum guſtum efficit, & calor ſecundum tactum. Similiter autem & aliæ. Albedo autem, & nigredo, & cæteri colores non eodem modo ijs, quæ dicta ſunt, paſſibiles qualitates dicuntur, ſed eo quòd ipſæ ab aliqua paſſione innaſcuntur. Quoniam enim fiunt propter aliquam paſſionem multæ colorum mutationes, manifeſtum eſt: erubeſcens enim aliquis, rubeus factus eſt, & timens, pallidus, & unumquodque talium. quare etiam ſi quis natura aliquid talium accidentium perturbationumue paſſus eſt, ſimilem colorem uериſimile eſt eum habere. Quæ enim affectio nunc in eo quòd uerecundetur, circa corpus facta eſt, etiam ſecundum naturalem cõſtitutionem eadem fiet affectio, ut & naturalis color ſimilis ſit: quæcunque igitur talium accidentium ab aliquibus paſſionibus difficile mobilibus, & permanentibus principium ſumpſerunt, paſſibiles qualitates

tes dicuntur, ſiue enim ſecundum naturalem conſtitutionem pallor fit, aut nigredo, qualitates dicuntur (quales enim ſecundum eas dicimur) ſiue propter ægritudinem longam, uel propter æſtum aliquid tale contingit, uel nigredo, uel pallor, & non facilè prætereunt, uel etiam in uita permanent, & pasſibiles qualitates iſtæ dicuntur: ſimiliter enim quales ſecundùm eas dicimur. Quæcunque uerò ex iјs, quæ facilè ſoluuntur, & citò tranſeuntes fiunt, pasſiones dicuntur, qualitates uero minime, non enim aliqui ſecundum ipſas dicuntur quales, neque enim qui propter uerecundiam rubeus factus eſt, rubeus dicitur, neque cui pallor propter timorem uenit, pallidus eſt, ſed magis eo quòd aliquid paſſus eſt: quare pasſiones quidē huiuſmodi dicuntur, qualitates uerò minime. Similiter autem his, & ſecundum animam pasſibiles qualitates, & parſiones dicuntur: quæcuuque.n. mox in naſcendo ab aliquibus pasſionibus difficulter mobilibus fiunt, qualitates dicuntur & ipſæ: ut amentia, mentis alienatio, & ira, & alia huiuſmodi, quales enim ſecundum eas dicuntur, id eſt, iracundi, atq; amentes. Similiter aūt & quæcunq; alienationes non naturales, ſed quæ ab aliquibus alijs accidentibus factæ ſunt difficile prætereuntes, et omnino immobiles, qualitates ſunt ēt hmōi, quales.n. et ſecundū eas dicuntur. Quæcunque uero ab iјs quæ facile, et cito prætereunt, fiūt, pasſiones dicuntur, ut ſiquis contriſtatus, iracundior fiat. Non.n. dicitur iracundus, qui hmōi paſſiene

ſione iracũdior eſt, ſed magis quia aliquid paſſus: quare paſsiones quidem hmõi dicuntur, qualitates uero minime. Quartum uero genus qualitatis eſt figura, & circa unumquodq; conſtans forma. Amplius aũt ad hæc rectitudo, & curuitas, & ſiquid aliud his ſimile eſt, ſecũdum.n. unũquodq; eorum quale quid dicitur. Triangulum.n.uel quadrangulũ eſſe, quale quid dicitur, & rectum, aut curuum, & ſecundum ēt formam unumquodque quale dicitur. Rarum uero, & ſpiſſum, & aſperũ, & leue putabuntur quidem quale quid ſignificare, ſed aliena hmõi putantur eſſe à diuiſione, quæ circa qualitatem eſt: quandam enim poſitionem magis uidentur partium utrunq; monſtrare. Spiſſum enim dicitur, eo quòd partes ſibi ipſis propinquæ ſint: rarum uerò eo quòd diſtent à ſe inuicem: & lene quidẽ, quòd in rectitudinem aliquo modo partes iaceant: aſperum uerò quòd hæc quidem ſuperet, illa uerò ſit inferior. Et fortaſſe alius quicũque modus apparuerit qualitatis, ſed ferè qui maxime dicuntur hi ſunt: qualitates itaque ſunt, quæ dictæ ſunt.

Definitio qualium. Qualia uerò ſunt, quæ ſecundùm has denominatiuè dicuntur, uel quomodolibet aliter ab his. In plurimis ſiquidem, & ferè in omnibus denominatiuè dicuntur: ut à candore candidus: & à grammatica grãmaticus, et à iuſtitia iuſtus. Similiter et in alijs. In aliquibus uerò, eo quòd nõ ſunt poſita qualitati nomina, non contingit ea, quæ dicuntur, ab ijs denominatiuè dici: ut curſor, aut pugilla-

gillator, qui secundùm naturalem dicitur potentiam, à nulla qualitate denominatiuè dicitur non enim posita sunt nomina potentijs, secundũ quas isti quales dicuntur, sicuti disciplinis, secundùm quas pugiles: uel palæstrici secundùm dispositionem dicuntur. Pugillatoria enim, & palæstrica disciplina dicitur: quales uerò ab his denominatiuè dicuntur, qui disponuntur. Aliquando autem, & posito nomine non dicitur denominatiuè, quod secundùm eam quale dicitur, ut à uirtute studiosus: eo enim quòd uirtutem habeat, studiosus dicitur, sed non denominatiuè à uirtute. Non autem in pluribus hoc tale est. Qualia ergo dicuntur, quæ denominatiuè à dictis qualitatibus dicuntur, aut aliquo modo aliter ab eis. Inest autem & contrarietas secundùm qualitatem: ut iustitiæ iniustitia contraria est, & albedo nigredini, & alia. Similiter autem & ea, quæ secundùm eas qualia dicuntur ut iniustum iusto, & album nigro. Non in omnibus autem hoc est: rubro enim, et pallido, aut huiusmodi coloribus, nihil est contrarium earum quæ qualitates sunt. Amplius: Si contrarium alterum fuerit qualitas, & reliquum erit qualitas: hoc palàm est proponenti ex singulis àlia prædicamenta. Nam si est iustitia iustitiæ contrarium, qualitas autem est iustitia, qualitas igitur & iniustitia: nullum enim aliorum prædicamentorum aptabitur iustitiæ, neq; ad Aliquid, neque Vbi, nec omnino aliquid huiusmodi nisi quale. Sic autẽ & in alijs, quæ secun-

Commu. 1

Regula.

Commu. 2 cundum quales sunt contraria. Suscipiunt autem qualia magis & minus. Album enim magis & minus albũ altero albo dicitur, & iustũ alterum altero magis uel minus. Sed et ipsa crementum suscipiunt: cùm candidum nanq; sit, contingit amplius candidum fieri, nõ tamen omnia, sed plura. Iustitia nanq; si dicatur magis et minus iustitia, põt quilibet ambigere, similiter aũt & in alijs dispositionibus.

Dubium 1 Quidam enim dubitant de talibus: iustitiam nanq; iustitia non multum aiunt magis & minus dici, nec sanitatẽ sanitate: minus autem habere alterum altero sanitatem aiunt, & iustitiam alterum minus altero habere dicitur: sic autem & grammaticam, & alias dispositiones: quare ea, quæ secundùm eas dicuntur, indubitanter recipiunt magis et minus: grammaticior enim alter altero dicitur: & iustior, et sanior: sic autem & in alijs.

A Triangulum uerò, & quadrangulum non ui-

B dentur magis et minus suscipere, neq; aliqua aliarum figurarum: quæ enim definitionem trianguli recipiunt, & circuli, omnia similiter trianguli, uel circuli sunt: eorum autem, quæ non recipiunt rationem ipsam, nihil magis alterum altero dicetur: nihil enim quadratum magis, quàm parte altera longius, circulus est: neq; alterum enim recipit circuli rationem. Simpliciter autem si utraq; non recipiunt propositi rationem, non dicetur alterum altero magis: non ergo omnia qualia recipiunt magis & minus. Horum itaq;, quæ prædicta sunt, nihil est proprium qualitatis. Simulia uerò,

uero, & dißimilia secundùm solas dicuntur qua litates. Simile enim, et dißimile alterum alteri nõ est secundùm aliud, nisi secundùm id, quod quale est. Quare proprium est qualitatis secundum eam simile, uel dißimile dici. Aut uerò non decet conturbari, ne quis nos dicat de qualitate propositionem faciẽtes, multa eorum, quæ sunt ad aliquid, interposuisse. Habitus enim, & dispositiones eorum, quæ ad aliquid sunt, esse dicebamus. Penè enim in omnibus talibus genera ad aliquid dicuntur, nihil autem eorum, quæ suut singularia, nam cùm disciplina genus sit, id ipsum quod est alterius dicitur, alicuius enim disciplina, disciplina dicitur: eorum uerò quæ singularia sunt, nihil ipsum quod est alterius dicitur, ut grammatica, nec musica, alicuius alterius musica. sed fortè secundũ genus, et hæ ad aliquid dicuntur, ut grãmatica alicuius dicitur disciplina, non alicuius grammatica: & musica, alicuins disciplina, non alicuius musica: quapropter quæ singularia quidem sunt, non sunt ad aliquid. Dicimur autem quales secundùm singulorum singula, hæc enim & habemus, scientes enim, dicimur, eo quòd habemus singularum scientiarum aliquas. quare hæ erunt etiam qualitates, quæ singulares sunt; secundum quas aliquando & quales dicimur, hæ autem non sunt eorum, quæ sunt ad aliquid. Amplius: Si contingit idem ipsum, & quale, & ad aliquid esse: nihil est inconueniens in utrisque hoc generibus enumerari.

Commu. 3

Dubium 2

De actione, & paßione. Cap. IX.

Commu. 1 PRECIPIT autem agere, & pati, et contrarietatem & magis, & minus. Calefacere enim ei, quod est frigefacere, cõtrariũ est: et calefieri, ei quod est frigefieri: & delectari ei, quod est con-
Commu. 2 tristari: quare suscipiunt contrarietatem. Et magis, & minus: est enim calefacere et magis, & minus, & calefieri magis, et minus, & tristari magis, & minus. Suscipiunt igitur magis, et minus, agere, & pati, & de his igitur hæc dicta sint. Dictum est autem et de eo, quod est Situm esse, in ijs quæ sunt ad aliquid, quod denominatiuè à positionibus dicitur. De reliquis uerò, id est, Quando, & Vbi, & Habere, propterea quòd manifesta sunt, nihil de his aliud dicitur, quàm quæ in principio dicta sunt: quòd habere quidẽ significat calceatũ esse, armatum esse: ubi uerò, ut in Lycio, in foro, et alia quæcũq; de his dicta sunt. Igitur de omnibus generibus, quæ proposuimus, sufficiunt dicta.

De oppositis. Cap. X.

DE oppositis quoties solent opponi dicendum est. Dicitur enim alterum alteri opponi quadrupliciter, aut ut ad aliquid, aut ut contraria, aut ut priuatio, & habitus, aut ut affirmatio, & negatio. Opponitur autem unumquodque istorum ut sit figuratim dicere, tanquam ad aliquid quidem, ut duplum dimidio: tanquam contraria, ut malũ bono, tanquã autẽ secundũ priuationẽ,

& habitum, ut cæcitas, & uisio: tanquam uerò affirmatio, et negatio, ut sedet, non sedet. Quæcūq; igitur ut ad aliquid opponūtur, ea ipsa, quæ sunt, oppositorum dicuntur, aut quomodolibet aliter ad ipsa: ut duplum dimidij, hoc ipsum quod est, alterius dicitur, alicuius enim duplum dicitur. & disciplina disciplinato, tanquam ei, quod est ad aliquid, opponitur, & dicitur disciplina ipsum quod est disciplinati, & disciplinatum dicitur quod est oppositum ad disciplinā, disciplinatum enim aliquo dicitur, scilicet disciplina disciplinatum. Quæcunq; ergo opposita sunt tanquam ad aliquid, ea ipsa, quæ sunt, oppositorum, uel alio quolibet modo adinuicem dicuntur. Illa uerò, quæ opponuntur ut contraria, ea ipsa quidem, quæ sunt, nullo modo ad seinuicem dicuntur: contraria uerò sibijnuicem dicuntur. Neq; enim bonum, mali dicitur bonum, sed contrarium: nec album nigri album, sed contrarium: quare differunt abinuicem hæ oppositiones.

Definitio 1 · *Conclusio 2*

Quæcunq; uerò contrariorum talia sunt, in quibus nata sunt fieri, & de quibus prædicantur, necessarium sit alterum ipsorum inesse, horum nihil est medium. Quorum uerò non est necessarium alterum inesse, horum omnino est aliquid medium: ut ægritudo, & sanitas in corpore animalis nata sunt fieri, & necessarium est alterum ipsorum inesse animalis corpori, uel ægritudinem, uel sanitatem. Et par quidē & impar de numero prædicantur: et necesse ē horū alterū numero inesse, uel par, uel

Definitio. 2 · *Definitio 3*

uel impar, & non est horũ aliquod medium, neque ægritudinis, & sanitatis, neq; imparis, atq; paris. Quorum autem non est necessarium alterũ inesse, eorum est aliquod medium: ut nigrum, & album in corpore nata sunt fieri, et non est necessarium alterum eorum inesse corpori, non enim omne corpus uel album, uel nigrum est. Sed et prauum, & studiosum prædicantur quidem de homine, & de alijs compluribus. non est autem necessarium alterum eorum inesse ijs, de quibus prædicantur: non enim omnia aut praua, aut studiosa sunt, sed est aliquid eorum medium, ut albi, & nigri fuscum, & pallidum, & quicunq; alij colores: praui uerò, & studiosi, quod neq; prauum, neque studiosum est. In aliquibus igitur medijs posita sunt nomina, ut albi, et nigri fuscum, et pallidum, & quicunq; alij huiusmodi colores. In aliquibus uerò non est nomine facile medium assignare, utriusque uerò extremorum negatione medium definitur, ut quod neque bonum, neque malum est, neque iustum, neque iniustum.

Definitio 4 *Priuatio uerò, & habitus dicuntur quidem circa idem aliquid: ut uisio, & cæcitas circa oculum. Vniuersaliter autem dicere, est in quo natus est habitus fieri, circa hoc dicitur utrunq; eorum fieri. Priuari uerò tũc dicimus unumquodque habitus susceptibilium, quando is, in quo natus est inesse, uel quando illud natum est habere, nullo modo insit. Edentulum enim dicimus, non quod non habet dentes: & cæcum, non quod non habet uisum: sed quod non habet,*

bet, quãdo natum est habere. Aliqua enim ex necessitate neq; dentes habent, neq; uisum: sed non dicuntur edẽtula, neq; cæca. Priuari uerò, & habere habitum, non est priuatio, & habitus. Habitus enim uisus est, priuatio uerò cæcitas. Habere autem uisum, non est uisus, nec cæcum esse, cæcitas. Priuatio enim quædam est cæcitas, cæcum uerò esse priuari, non priuatio est.. Amplius: Si idem esset cæcitas, & cæcum esse, utraq; de eodem prædicarentur: sed cæcus quidem dicitur homo, cæcitas uerò homo nullo modo dicitur. Opponi quidẽ etiam ista uidentur, priuari scilicet, & habere habitum, quemadmodum priuatio, & habitus: idem enim modus est oppositionis: nam sicut cæcitas ui sui opponitur, sic cæcum esse, & uisum habere opponuntur. Non est autem neque hoc, quod sub affirmatione, & negatione est, affirmatio, & negatio: affirmatio nanque oratio affirmatiua est, et negatio, oratio negatiua, quod uerò sub affirmatione, & negatione est, nulla est oratio. Dicuntur autem etiam hæc esse opposita adinuicem tanquam affirmatio, & negatio: nam & in his, modus oppositionis idem est. Sicut enim affirmatio ad negationem opponitur (ut quod sedet, ei quod non sedet) sic & res quæ sub utroque est opponitur, scilicet sedere aliquem, ad non sedere. Quoniã autem priuatio, & habitus non opponuntur ut ad aliquid manifestum est. non enim dicitur idipsum quod est oppositorum, uisus enim non est cæcitatis uisus, nec ullo alio modo idipsum dicitur. Similiter

Conclusio 2

Conclusio 3

Conclusio 4

ter autẽ neq; cæcitas uisionis cæcitas dicitur, sed priuatio quidem uisionis dicitur: cæcitas uerò uisionis non dicitur, neq; uisus cæcitatis. Amplius: ad aliquid o a ad conuertentia dicuntur: quare si cæcitas eorum, quæ ad aliquid sunt, esset: utiq; & conuerteretur ad illud ad quod dicitur, sed nõ conuertitur: non enim dicitur uisus, cæcitatis uisus.

Conclusio 5 Quoniam autem neq; ut contraria opponuntur, quæ secundùm priuationem & habitum dicũtur, ex his manifestum est: contrariorum enim, quorum nihil est medium, necesse est in quibus fieri nata sunt, aut de quibus prædicari, alterum ipsorum inest semper. Eorum enim nihil mediũ erat, quorum alterũ inesse susceptibili necessariũ erat, ut in languore, & sanitate: & impari, atq; pari. Quorum uerò aliquid medium est, nunquàm necesse est omni susceptibili inesse alterũ: neq; enim necesse est omne susceptibile, uel candidum, uel nigrum esse neq; frigidum, uel calidum. Horum.n. medium aliquid nihil esse prohibet: insuper autẽ, & eorum erat aliquid medium, quorum alterum inesse susceptibili non necessarium erat, præter illa quibus unum inest naturaliter, ut igni calidum esse, & niui candidum. In his enim determinatè necessarium alterum est inesse, & non alterutrum contingit: non enim poßibile est, ignem frigidum esse: neq; niuem nigram: quare omni quidem susceptibili non necessarium est alterum ipsorum inesse: sed solis, quibus natura unum inest, & his determinatiuè unum, non alterutrum contingit. In

git. In priuatione autem, & habitu, neutrum eorum, quæ dicta ſunt: uerum eſt: non enim ſemper alterum eorum ineſſe ſuſceptibili neceſſarium eſt: quod enim nondum natum eſt habere uiſum, neq; cæcum, neq; ipſum habens dicitur: quare nō erūt hæc, ut ea cōtraria, quorum nihil eſt medium, ſed neq; ut ea, quorum aliquid eſt medium: neceſſariū enim eſt aliquando omni ſuſceptibili alterum eorum ineſſe: quando enim iam ad habendam uiſionem natum fuerit, tunc aut cæcum, aut habens uiſum dicetur. Et eorum non determinatiuè alterum, ſed alterutrum contingit: non enim neceſſarium eſt, uel cæcum, uel uiſum habens eſſe, ſed utrumuis contingit. In contrarijs autem, quorum aliquid medium eſt, nunquam neceſſearium erit omni ſuſceptibili alterum ineſſe: ſed quibuſdam, & his determinatè unum, & non utrumuis contingit. Vnde palàm eſt, quòd ſecundùm neutrum modorum tanquam contraria opponuntur ea, quæ ſecundum priuationem, & habitum opponuntur.

Amplius: In contrarijs quidem cùm ſit ſuſceptibile, adinuicem mutationem fieri poßibile eſt niſi alicui unum natura ineſt, ut igni calidum: etenim ſanum poßibile eſt languere, & candidum nigrum fieri: & calidum frigidum, & ex ſtudioſo prauum, & ex prauo ſtudioſum fieri poßibile eſt: prauus enim ad meliores exercitationes deductus, & doctrinas, et ſi ad modicum aliquid proficiat, ut melior ſit ſi certè ſemel quam-

uis modicum incrementum sumpserit, palàm est quia aut perfectè mutabitur, aut satis multum incrementum sumet: semper enim bene mobilior ad uirtutem fit, etiam quodcunq; crementũ sumpserit à principio, quare etiam uerisimile est, plenius eum sumere incremẽtum: & hoc dum semper fit, perfectè in contrarium habitum restituetur, nisi fortè tempore prohibeatur. Verùm in priuatione, & habitu impoßibile est adinuicem mutationem fieri: ex habitu enim in priuationem mutatio fit: à priuatione uerò in habitum impoßibile est: neq; enim cæcus factus aliquis, rursus uidit: neq; cùm
Conclusio 6 *caluus fuerit, rursus comatus factus est: neq; cùm fuerit edentulus, dentes ei iterum orti sunt. Quæcunq; uerò tanquam affirmatio, & negatio opponuntur, palàm est, quia nullo prædictorum modo opponuntur: in solis enim his necessarium est semper, hoc quidem eorum uerũ, illud autem falsum esse. Neq; enim in contrarijs, necessarium est semper alterum uerum esse, alterum autem falsum: neq; in ijs, quæ ad aliquid sunt: neq; in habitu, & priuatione: ut sanitas, & languor cõtraria sunt, & neutrum neq; uerum, neq; falsum est. Similiter autem & duplùm, & dimidium tanquàm ad aliquid opposita sunt: & non est eorum neutrũ, neq; uerũ, neq; falsum, sed neq; ea secundũ priuationem, & habitum dicuntur, sicut uisio, & cæcitas. Omnino autem eorum, quæ secundùm nullam dicuntur complexionem, nihil neque uerum, neque falsum est, omnia autem, quæ dicta sunt,*

sine

ſine complexione dicuntur. Veruntamen maximè tale hoc contingere uidebitur in ijs, quæ ſecundum complexionem contraria dicuntur. Sanum nanque eſſe Socratem, ad languere Socratem contrarium eſt. Sed neque in his neceſſarium ſemper alterum uerum eſſe, & alterum falſum: cùm enim Socrates ſit, aliud quidem uerum, aliud autem falſum erit: cùm uerò nõ ſit, ambo falſa ſunt: neq; enim lãguere, neq; ſanũ eſſe uerum eſt, cùm ipſe non ſit omnino Socrates. In priuatione uerò, & habitu, cùm non ſit omnino, neutrum uerum eſt: cùm autem ſit, non ſemper alterum quidem uerum erit, alterum autem falſum: habere nãq; uiſum Socratem, ei, quod eſt cæcũ eſſe Socratem, opponitur, ſicut priuatio, & habitus: & cùm ſit, non neceſſarium eſt alterum uerũ eſſe, uel falſum. cùm enim nondum ſit natus habere, utraq; falſa ſunt: & cùm non ſit omnino Socrates, ſimiliter quoq; falſa ſunt utraque, & uiſum eum habere, & cæcum eum eſſe. In affirmatione uerò, & negatione, ſemper ſiue ſit, ſiue non ſit, hoc quidem falſum erit, illud autem uerum. Languere nanq: Socratem, & non languere Socratem, cùm ipſe ſit, palàm eſt quoniam alterum eorum uerum, alterum uerò falſum eſt: & cùm non ſit, ſimiliter. Languere etenim cùm non ſit, falſum eſt: nõ languere autem: uerum. Quare in his ſolis proprium erit ſemper alterũ eorum uerũ, alterũ falſum eſſe, quæcunq; tanquã affirmatio, & negatio opponuntur. Contrarium autem bono quidem ex **Commu. 1**

neceßi-

necessitate malum est: hoc autem per singulorum inductionem palàm est: ut sanitati languor, & iustitiæ iniustitia, & fortitudini timiditas, similiter

Commu. 2 autem & in alijs. Malo autem aliquando quidem bonum est contrarium: aliquando malum. Defectui enim (cùm malum sit) superabundantia contraria est, cùm sit etiam ipsa malum. Similiter autem & mediocritas cùm utrique contraria sit, bonũ est. Sed in paucis quis tale hoc aspiciet, in pluribus uerò semper malo bonum contrarium est.

Commu. 3 Amplius: Contrariorũ non necessarium est si alterum sit, & reliquum esse. Sanis nanque omnibus, sanitas quidem erit: languor uerò non. Similiter autem albis omnibus, albedo quidem erit, ni-

Commu. 4 gredo uerò non. Amplius: Si ei quod est Socratem sanum esse, Socratem languere contrarium est, non contingit, simul utraque eidem inesse: non utique continget cùm alterum contrariorum sit, & reliquum esse: cùm enim sit Socratem sanũ es-

Commu. 5 se, languere Socratem non erit. Palàm uerò est, quia circa idẽ aut specie, aut genere nata sunt fieri. Languor nanque & sanitas in corpore animalis nata sunt fieri: albedo autem, & nigredo, simpliciter in corpore: iustitia uerò, & iniustitia, in

Commu. 6 anima hominis. Necessarium autem est omnia contraria uel in eodem genere esse, uel in contrarijs generibus, uel ipsa genera esse: album enim, & nigrum in eodem genere sunt: color enim eorum genus est: iustitia uerò, & iniustitia in cõtrarijs generibus, illius nanq; uirtus genus est, huius

autem

autem uitium:bonum uerò, & malũ nõ in genere sunt, sed ipsa sunt genera aliquorum existentia.

De modis prioris. Cap. XI.

PRIUS autem alterũ altero dicitur quadrupliciter. Primò quidem, & maximè propriè secundùm tempus, secũdùm quod scilicet antiquius alterum altero, & uetustius dicitur. In eo enim quòd tempus amplius est, & antiquius, & uetustius dicitur. Secundò autem quod non conuertitur secundùm subsistendi consequentiam: ut unum duobus prius est: duobus enim existentibus, mox unum esse consequens est: uno uerò existente, duo esse non necessarium est: quare non conuertitur ab uno consequentia, ut reliquum sit. Prius autẽ illud esse uidetur, à quo non conuertitur eius quod est esse consequentia. Tertio uerò secundùm ordinem quendam prius dicitur, quemadmodum & in disciplinis, & in orationibus: nam in demõstratiuis disciplinis est prius, & posterius ordine: elemẽta enim in geometria priora sunt ordine ijs, quæ describuntur. Sed & in grammatica, elemẽta syllabis priora sunt: & in orationibus similiter procœmium narratione prius ordine est. Amplius, præter ea, quæ dicta sunt, quod melius, & honorabilius est, prius natura esse uidetur. Consueuerunt etiam multi honorabiliores, & magis dilectos à se, priores apud se dicere. Est quidẽ et penè alienißimus priorũ hic modus. Modi igitur qui

dicti

dicti sunt de priore, fere hi sunt. Videtur autem præter eos, qui dicti sunt, aliter esse prioris modus. Eorum.n.quæ conuertuntur secundùm essentiæ consequentiam: quod alteri quomodolibet causa est, digne prius natura dici possit: quoniam uerò quædam sunt huiusmodi, palàm est. Esse nāq; hominem secundùm essentiæ consequentiam ad ueram de se conuertitur orationem. Nam si homo est, uera est oratio, qua dicitur, quia homo est: & si uera est oratio, qua dicimus quòd homo est: etiā conuertetur. Nam si uera est oratio, qua dicimus quòd homo est: est homo. Et uera quidē oratio, nequaquam causa est, ut sit res ueruntamen res quodammodo causa uidetur, ut sit uera oratio eo enim quòd res est, aut non est, uera oratio, aut falsa dicitur. Quare secundùm quinque modos, prius alterum altero dicatur.

De modis simul. Cap. XII.

SIMVL *autem dicuntur simpliciter quidem, et proprijssimè, quorum generatio in eodem est tempore: neutrum enim eorū neq; prius, neq; posterius est. Simul itaq; secundùm tempus hæc dicuntur. Natura autem simul sunt, quæcunq; conuertuntur quidem secundum quod est esse consequentiam, sed nequaquam alterum alteri causa est ut sit: ut in duplo, & dimidio, conuertuntur etenim hæc: nam cùm duplum sit, dimidium est: & cùm dimidium sit, duplum est, sed neutrum alteri causa est: ut sit. Dicuntur autem simul natura, &*

tura, & quæ ex eodem genere ediuerso ab inuicē diuiduntur. Ediuerso autem diuidi abinuicem dicuntur, quæ secundùm eandem sunt diuisionē: ut uolatile, greßibile, & aquatile. Hæc enim abinuicem ediuerso diuiduntur, quæ ex eodē genere sunt. Animal nāq; diuiditur in hæc, uolatile, greßibile, & aquatile: & nihil horum prius, uel posterius est, sed simul hæc natura esse uidentur. Diuiditur autem, & singulum horum in species rursus: ut uolatile animal, aliud greßibile, aliud aquatile. Erunt ergo, & illa simul natura, quæcunque ex eodem genere secundùm eandem sunt diuisionem. Genera uerò speciebus semper priora sunt, neq; enim conuertuntur secundùm eius, quòd est esse consequentiam: ut cùm quidem aquatile sit, animal est: cùm uero sit animal, non necesse est ut aquatile sit. Simul ergo natura dicuntur, quæcunq; quidem conuertuntur secundùm eius, quod est esse consequentiam, sed nequaquā alterū alteri ut sit, causa est: & ea, quæ ex eodem genere ediuerso diuiduntur abinuicē, & simpliciter simul sunt quorum generatio in eodem est tempore.

De speciebus motus. Cap. XIII.

MOTVS autē species sunt sex: generatio, corruptio, augmētum, diminutio, alteratio, secūdùm locum mutatio. Alij itaq; motus palàm est quia abinuicem diuersi sunt: non enim est generatio, corruptio, neq; augmentum, diminutio, neq; secundùm locum mutatio: similiter autē, & alij.

In al-

Dubium

In alteratione uerò hēt quādā dubitationē, ne sit fortè necessariū id, qđ alteratur, ꝑ aliquā reliquarū motionū alterari. Hoc aūt nō uerū est. nā secundū oēs penè passiones, aut cōplures accidit nos alterari, nulla aliarū cōicante motionū: nā neq; augeri necessariū est, qđ ꝑ passionē mouetur, neq; diminui: similiter aūt et in alijs. Quare alia præter alios motus erit alteratio: nā si esset eadē, oporteret id, qđ alteratur, mox et augeri, uel minui, uel quanda aliarū motionū sequi, sed nō necesse est. Similiter aūt et qđ augetur aut alia aliqua mutatione mouetur, alterari oporteret, sed sūt quædā, quæ augmētātur, quæ nō alterantur: ut quadratū gnomone circūposito creuit quidē: alteratū uerò nihil factū est. sic et in alijs hmōi: quare alij motus sunt abinuicē. Est aūt simpliciter motui quidē quies cōtrariū: ijs uerò, quæ per singula sunt, et singula: generationi quidē corruptio, augmētato uerò diminutio, secūdū locū mutationi, secundū locum quies maximè uidetur oppositū esse, et fortè in cōtrariū loci mutatio: ut ei quæ inferius est, ea quæ supius est: et ei, quæ supius est, ea quæ inferius est.

In hoc in reliquo motu, scilicet alteratione.

Reliquo uerò assignatorū motuū, nō facilè est assignare quid fortè est contrariū. Videtur aūt nihil esse ei contrariū, nisi quis et in hoc secundū qualitatē quietē opponat, aut in cōtrarium qualitatis, mutationē: sicut et in mutatione secundū locum, quietem secundùm locum, aut in contrarium locū mutationem. Est.n. & alteratio mutatio secundū qualitatem, quapropter opponitur mutationi secun-

cundum qualitatem, quies secundum qualitatem, aut in contrarium qualitatis mutatio, ut albū fieri ad id: quod nigrum est fieri. Alteratur enim in contraria, qualitatis mutatione facta.

De modis habere. Cap. XIIII.

HABERE secūdū plures modos dicitur. Aut enim ut secundū habitū, et dispōnē, aut aliā aliquā qualitatē, dicimur.n. disciplinā aliquā, atque uirtutē habere. Aut ut quantitatem, qđ ei qui magnitudinē habet, contingit, dicitur.n. tricubitā habere magnitudinē, uel quadricubitā. Aut ea, quæ circa corpus sunt, ut uestimentum, uel tunicā: aut ut in parte, ut in manu anulum. Aut ut partem, ut pedem, uel manum. Aut ut in uase, ut modius grana tritici, aut lagena uinū. uinū.n. hēre lagena dicitur, et modius grana tritici. Hæc.n. omnia hēre dicūtur: ut in uasē. Aut ut possessionē. habere.n. domum, & agrum dicimus. Dicitur ēt & uir uxorem habere, & uxor uirum. Sed qui nunc dictus est modus, alienissimus est eius, quod est habere: nihil.n. aliud uxorē habere significamus, quā quòd cohabitant. Forte tamen et alij quidam, eius quod est habere apparebunt modi, sed qui dici cōsueuerunt, penè omnes numerati sunt.

CATEGORIARVM PRAE-
dicamentorumue Aristotelis.

FINIS.

IN PERI HERMENIAS LIBRVM, ANGELI POLITIANI

ARGVMENTVM.

SED age librum quoq; περὶ ἑρμηνείας inſpiciamus, in quo iam uerba nectuntur. Quæcunque igitur uocibus inſunt, notæ illorum ſunt, quæ animo, ſicuti uocũ notæ, ipſa quæ ſcribimus, ſed nec uoces, nec literæ tamen eædem cunctis, cùm ſint in animo omnibus eadem, quorum ſunt hæ ſimilitudines, conceptiones, & in animo ſunt ueri expertes & falſi, quibus nomina & uerba reſpondent, nam uerum falſumq; diuiſionis eſt & compoſitionis utrobique. Nomen dico, uocem ſignificatui habilem, expoſito ſine tempore, cuius pars nulla ſeorſum ſignificat, licet affectet. Cui quidem negatio ſi obſliterit, indefinitum uocabitur nomen, ſic aliud à nomine, quemadmodum & nominis caſus. Eadem & uerbi finito, modò tempore non fraudetur, ꝙ eſt eorum ſignum, quæ de altero dicuntur. à quo itidem indefinitum uerbum, caſusq; uerbi diſcrepãt. Hæc autem ſeorſum quidem ſignificant, ſed non uerum tamen, ac falſum. Quare ad orationem pergamus, quæ uox eſt ſignificatui habilis, cuius etiam ſeorſum partes ipſæ ſignificãt. Nec omnis tamẽ oratio ueris falſumq; recipit, ſed enunciatiua duntaxat, quæ affirmatio primum uel negatio eſt, etiamq; prius quàm copula uinciatur. Verbum autem ſibi enunciatio poſcit, quod etiam finitioribus adhibetur. Eſt quem una interdum enunciatio in uocabulis pluribus eſt, & in uno multiplex. ſenſus enim potius ibi reſpicitur. Sed affirmatio de quopiam, negatio à quopiam quid enũciat. Nullaq; omnino eſt affirmatio, cui non aliqua aduerſetur negatio, quod totum Contradictio dicitur. Agatur de eodem oportet, reiecta æquiuocatione, & cauillamentis cæteris, Fit autem ut uniuerſalia nomina, ſit ut & ſingularia committantur, ſed uniuerſalia nnnc uniuerſali

nota

nota, nunc particulari, nunc prorsus nulla proferantur, ubi nota non est, nihil repugnat, ubi uniuersales, contraria nascuntur, quæ simul uera nunquam sunt, cùm uera illa esse possint, quæ his opponuntur. At cùm ab angulis mutuo respiciunt, contradictio fit, cuius pars altera uera semper, aut falsa, quod in singularibus quoq; deprehenditur, etiam quauis nota carentibus. Idem tamen quod affirmatum fuerat, abdicari ab eodem conuenit, cui fuerat dedicatum. Non enim affirmationis cuiusquam plures singulis negationes, ueraq; semper alterutra, nisi cùm futurum tempus singularia præsertim respiciunt. ne fateri illud absurdum cogamur, fortuito nihil fieri. Nam neutrum simul, nunquàm omnino non uerum distinctum, quippe uerissimum semper. Ex nomine autem, & uerbo, uel ex indefinitis, nunc utroq;, nunc altero, affirmationes primæ constant, & negationes, quæ sic tamen porriguntur, ut uerbum est, tertium quiddã sit, ac prædicato adnumeretur, aut uerbum certè aliud adsit, quòd in hoc ipsum denique resoluatur. Hic uerò enũciationum geminatur numerus. Tum ubi quæ diximus indefinita ponuntur, multa oritur diuersitas, prout negatio locum mutat. nam uerba ipsa & nomina quauis loco priore cedant, minime intellectum uariant, alioqui negationes plures, affirmationis erunt unius. Verùm nec una dialectici interrogatio, quæ uel unum quærit de pluribus, uel de uno plura, quare nec una responsione excipitur. Nã cùm sint duo interdùm separatim uera, falsa eadem si iungas deprehendentur. quæcunque autem ex accidenti, uel de uno eodemq;, uel ipsa inter se dicuntur, nequaquam fieri unum possunt, nec item si quod ipsum dicitur, inerat illi iam de quo dicitur. Quibus autem prædicationibus repugnantiæ nihil adhærescit, & ubi uocabulis orationes dicuntur, quæ uidelicet à se ipsis, non ex accidenti prædicantur, & purè uerum profertur, & quadantenus. Nec tamen illud omnino est, quod est in opinione.

Cæterùm per modos etiam contradictio uariatur, qui uicem prædicati obtinent, ficuti fubiecti, quod reliquum. Neceffarij dehinc illa, & poffibilis, & contigentis, atque impoffibilis multa & uaria, fed ab omnibus decantata contradictio. In qua tamen impoffibilis æquiuocationem caueas, neceffarium propterea quòd actu fit, in capite conftituas. Nam difceptationem prætereo, fex illis argumentationibus confectam, qua repugnare magis negatio affirmationi colligitur, quā duæ inter fe affirmationes, quoniam eam pleriq; Ariftotelis effe negant.

PERI

PERI HERMENIAS ARISTOTELIS

Liber Primus.

De Signis. Cap. I.

RIMVM oportet constituere
quid sit nomē, et quid uerbū, po Positio 1
stea quid est negatio, et affirma-
matio: et Enunciatio, et Oratio.
Sūt ergo ea, quæ sunt in uoce ea-
rum, quæ sunt in anima, passio-
num notæ, & ea quæ scribuntur, eorum, quæ sunt
in uoce. Et quemadmodū nec literæ omnibus eæ- Positio 2
dem, sic nec eædem uoces. Quarum autem hæ pri
mum notæ sunt, eædem omnibus passiones animæ
sunt: & quarum hæ similitudines, res etiam eæ-
dem. De his uerò dictum est in ijs, qui sunt de
anima, alterius enim est negotij. Est autem, quem Positio 3
admodum in anima, aliquando quidē intellectus
sine uero, uel falso, aliquando autem cui iam ne-
cesse est horum alterum inesse, sic etiam in uoce.
Circa compositionem enim, & diuisionem, est ue-
rum, & falsum. Nomina igitur ipsa, et Verba cō
similia sunt ei, qui sine compositione, & diuisione
est, intellectui. Vt homo, uel album, quando non
aliquid additur, neq; enim falsum: neq; uerum ad
huc est. Signum autem huius est hircoceruus enim
aliquid significat, sed nōdum uerum aliquid, uel
falsum, si non uel esse, uel nō esse addatur, uel sim
pliciter, uel secundum tempus.

De nomine. Cap. II.

NOMEN igitur est uox significatiua secundùm placitum sine tempore: cuius nulla pars significatiua est, separata. In nomine enim, quod est equiferus, ferus nihil per se significat, quemadmodū in oratione, quæ est equus ferus. At uerò non quemadmodum in simplicibus nominibus, sic se habet in cōpositis. In illis enim nullo modo pars significatiua est: in his autem uidetur quidem, sed nullius est, separata: ut in eo quod est equiferus hoc, quod est ferus. Secūdùm placitum uerò, quoniam natura, nominum nullum est, sed quando fit nota. quoniam designant et illiterati soni, ut ferarum: quorum nihil nomen est. Non homo uerò non est nomen. at uerò nec positum nomen est, quo illud oportet appellare: neque enim oratio, neque negatio est: sed sit nomen infinitum, quoniam similiter in quolibet est, & quod est, & quod non est. Catonis autem, et Catoni, et quæcunq; talia sunt, non sunt nomina, sed casus nominis, ratio autem eius est, alia tamen sunt secundùm seipsa: quoniā cùm est: uel fuit, uel erit, neque uerum, neque falsum, est nomen uerò semper: ut Catonis est, uel non est: nondum enim aliquis neq; uerum dicit, neque falsum.

Declaratio definitionis nominis.

De uerbo. Cap. III.

Quid uerbū

VERBVM autem est, quod consignificat tempus, cuius nulla pars significat extra: & est

semper

ſemper eorum, quæ de altero prædicantur, nota. Dico autem quoniam conſignificat tempus, ut ſanitas quidem nomen eſt, ſanatur uerò uerbũ: conſignificat enim nunc eſſe, & ſemper eorum, quæ de altero dicuntur nota eſt, ut eorum quæ de ſubiecto, uel in ſubiecto ſunt. Non ſanatur uerò, non ægrotat, non uerbum dico. Conſignificat enim tempus, & ſemper de aliquo eſt. Differentiæ autem huic, nomen poſitum non eſt, ſed infinitum uerbum ſit: quoniam ſimiliter in quolibet eſt, et quod eſt, & quod non eſt. Similiter autem & ſanabitur, & ſanabatur, non uerbum eſt, ſed caſus uerbi. Differunt autem à uerbo, quòd hoc quidem præſens conſignificat tẽpus, illa uerò id quod circuncirca eſt. Ipſa igitur ſecundùm ſe dicta uerba, nomina ſunt, & ſignificant aliquid. conſtituit enim qui dicit intellectum, & qui audit quieſcit: ſed ſi eſt, uel non eſt, nondum ſignificat, neque enim ſignum eſt rei, eſſe, uel non eſſe, nec ſi hoc ipſum, eſt, purum dixeris: ipſum enim nihil eſt, conſignificat autem compoſitionem quandã, quã ſine compoſitis non eſt intelligere.

De oratione. Cap IIII.

Orationis definitio.

ORATIO autem eſt uox ſignificatiua, cuius partiũ aliquid ſignificatiuum eſt ſeparatum: ut dictio, ſed non ut affirmatio, uel negatio. Dico autem, ut homo aliquid ſignificat, ſed non quoniam eſt, aut non eſt: ſed erit affirmatio, uel negatio, ſi quid addatur. Sed non hominis ſyllaba

una:

una:neq; enim in eo quod est sorex, rex significat, sed uox nunc est solùm. In duplicibus uerò significat quidem aliquid, sed non secundùm se, quemadmodum dictum est, Est autem oratio omnis quidem significatiua, non sicut instrumentum, sed, quemadmodum dictum est, secundùm placitum. Enuntiatiua uerò non omnis, sed in qua uerum, uel falsum est, non autem in omnibus inest: ut deprecatio, oratio quidem est, sed neq; uera, neque falsa. Cæteræ igitur relinquantur: rhetoricæ enim, uel poeticæ conuenientior est consideratio: enuntiatiua uerò præsentis est speculationis. Est autem una prima oratio enuntiatiua, affirmatio, deinde negatio: aliæ uerò omnes coniunctione unæ. Necesse est autem omnem enuntiatiuam orationem, ex uerbo esse, uel ex casu uerbi. Etenim hominis ratio (si non addatur, aut est, aut fuit, aut erit, aut aliquid huiusmodi) nondum oratio enuntiatiua est. Quare autem unum quiddam est, & non multa, animal greßibile bipes (non enim eo quòd propinquæ partes dicuntur, una erit) est certè alterius hoc tractare, negotij. Est autem una oratio enuntiatiua, quæ unum significat, uel coniunctione una. Plures autem, quæ plura, & non unum, uel inconiunctè. Nomen igitur, et uerbum, dictio sit solùm: quoniam non est dicere sic aliquid significantē, uoce enuntiare, uel aliquo interrogante, uel non, uerùm ipso proferente. Harum autem hæc quidem simplex est enuntiatio. Vt aliquid de aliquo, uel aliquid ab aliquo. hæc autem

Conclusio

ex

ex his coniuncta uelut oratio quædam iam composita. Est autem simplex enuntiatio, uox significatiua de eo, quod est aliquid, uel non est, quemadmodum tempora diuisa sunt. Affirmatio uerò est enuntiatio alicuius de aliquo. Negatio uerò enũtiatio alicuius ab aliquo. Quoniam autem enuntiare est, & quod est, non esse: et quod non est, esse: & quod est, esse: & quod non est, non esse: & circa ea quæ extra præsens tẽpus sunt. Similiter, omne utiq; contingit quod quis affirmauerit, negare: & quod quis negauerit, affirmare. Quare manifestum est quoniam omni affirmationi: opposita est negatio: & omni negationi, affirmatio. Et sit hoc contradictio, affirmatio & negatio opposita. Dico autem opponi, eiusdem de eodem: non autem æquiuocè, & quæcunq; cætera talium contra sophisticas determinauimus importunitates.

De subiectis, & prædicatis enuntiationum. Cap. V.

QVONIAM autem sunt hæc quidem rerum uniuersalia, illa uerò singularia. Dico autem uniuersale, quod in pluribus prædicari natum est: singulare uerò quod non: ut homo quidem uniuersale est: Callias uerò eorum, quæ sunt singularia. Necesse est autem enuntiare cùm inest aliquid, aut non: aliquando quidem alicui eorum, quæ uniuersalia sunt, aliquando autem, quæ singularia sunt. Si ergo in uniuersali uniuersaliter enuntiet quis, quoniam est, aut Contrariæ,

De oppositionibus, & enũtiationum legibus.

non est, contrariæ enunciationes erunt. Dico autē in uniuersali enuntiare uniuersaliter, ut omnis homo albus est, nullus homo albus est. Quando autem in uniuersalibus non uniuersaliter, non sunt contrariæ. quæ autem significantur, est esse aliquando coutraria. Dico autem non uniuersaliter enuntiare in ijs, quæ uniuersalia sunt: ut est albus homo, non est albus homo: cùm.n.uniuersale sit homo, non uniuersaliter utitur enunciatione. Omnis nanq; non uniuersale significat, sed quoniam uniuersaliter. In eo uerò quod uniuersale prædicatur, id quòd est uniuersaliter prædicari non est uerum: Nulla enim affirmatio uera erit, in qua cùm uniuersale sit prædicatum, uniuersaliter prædicatur: ut est omnis homo, omne animal. Opponi autem affirmationem negationi dico contradictoriè, quæ uniuersaliter significat eidem quoniam non uniuersaliter: ut omnis homo albus est, nō omnis homo albus est: nullus homo albus est, aliquis homo albus est. Contrariè uerò uniuersalem affirmationem, & uniuersalem negationem: ut omuis homo iustus est, nullus homo iustus est.

Regula uniuersalis.

Contradictoriæ.

Contrariæ.

De regulis oppositorum. Cap. VI.

Cōtrariæ nūquam simul ueræ.

QVO CIRCA has quidem impoßibile est simul esse ueras. His uerò oppositas, contingit aliquando in eodem simul esse ueras: ut nō omnis homo albus est, & aliquis homo albus est. Quæcunq; igitur contradictiones uniuersalium sunt uniuersaliter, necesse est alteram esse ueram, uel falsam:

falsam: & quæcunq; in singularibus sunt, ut est Socrates albus, non est Socrates albus. Quæcunq; autem in uniuersalibus non uniuersaliter, non semper hæc quidem uera est, illa uerò falsa est. Simul enim uerum est dicere, quoniam est homo albus, & quoniam non est homo albus: & est homo pulcher, & non est homo pulcher. Si enim turpis est, non est pulcher: & si fit aliquid, non est. Videbitur autem subitò inconueniens esse, iccirco quoniam uidetur significare hæc, non est homo albus, simul & hæc, nullus homo est albus. Hæc autem neq; idem significat, neq: simul necessariò. Manifestum est autem quoniam una negatio unius affirmationis est: hoc enim idem oportet negare negationem, quod affirmatio affirmauit, & de eo dem, uel de aliquo singularium, uel de aliquo uni uersalium ut uniuersaliter, uel ut non uniuersaliter, dico autem ut est Socrates albus, non est Socrates albus. Si autem aliud aliquid de eodem, uel de alio idem, non est opposita, sed erit ab ea diuersa. Huic uerò quæ est, omnis homo albus est, contradictio, est illa, quæ est, non omnis homo albus est: illi uerò quæ est, aliquis homo albus est, illa quæ est, nullus homo albus est: illi autem quæ est, est homo albus, illa quæ est, nō est homo albus. Quoniam igitur una affirmatio uni negationi opponitur contradictoriè, & quæ sunt hæ, dictum est, & quoniam contrariæ aliæ, & quæ sunt illæ, dictum est: & quoniam non omnis uera uel falsa contradictio, & quare, & quando uera, uel falsa. Epilogus.

De

De affirmatione & negatione una. Cap. VII.

Definitio. VNA autem affirmatio, & negatio est, quæ unum de uno significat, uel cùm sit uniuersale uniuersaliter, uel non similiter: ut omnis hō albus est nō omnis hō albus, est: est hō albus: non est hō albus: nullus hō albus est, aliquis hō albus est, si albū unū significat. Sin uerò duobus unū nomē positum est, ex quibus non est unum, non est una affirmatio, neq; una negatio, ut si quis ponat hoc nomen tunica homini, et equo: quòd tunica alba est, hæc nō est una affirmatio, nec nna negatio. Nihil enim differt hoc quàm dicere, quoniam est homo equus, albus. Hoc autem nihil differt, quàm dicere, est homo albus, & est equus albus. Si ergo hæ multa significant, & sunt plures, manifestum est quoniam et prima uel multa, uel nihil significat:

Corollariū. neque enim est aliquis homo equus. Quare nec in his necesse est hanc contradictionem ueram, illam uerò falsam esse.

De futuris contigentibus. Cap. VIII.

Regula 1 IN IIS ergo quæ sunt, & quæ facta sunt necesse est affirmationem, uel negationem ueram esse, uel falsam. In uniuersalibus quidem uniuersaliter, semper hanc quidem ueram, illam uerò falsam esse: & in his quæ singularia sunt (quemadmodum dictum est) in ijs uerò quæ in uniuersa

Regula 2 libus non uniuersaliter dicuntur, nō necesse est dictum

ctum est autem & de his. In singularibus uerò, et futuris, non similiter. Nam si omnis affirmatio, & negatio uera, uel falsa est: & omne necesse est esse, uel non esse, quare si hic dicat futurum esse aliquid, ille uerò non futurum dicat hoc ipsum: manifestum est quoniam necesse est uerum dicere alterum ipsorum, si omnis affirmatio, uel negatio uera, uel falsa est: utraq; enim non erunt simul in talibus. Nam si uerũ est dicere, quoniam album, uel non album, necesse est esse album, uel non album. Et si est album: uel non album, uerum erat affirmare, uel negare. Et si non est, falsum dicit: et si falsum dicit, non est: quare necesse est aut affirmationem, aut negationem ueram esse, uel falsam. Nihil igitur neq; est, neq; fit, nec à fortuna, nec utrũlibet, neq; erit, neq; non erit: sed ex necessitate omnia, & non utrumlibet. Aut enim qui dicit, uerus est: aut qui negat. Similiter enim. uel fieret, uel non fieret, utrumlibet enim nihil magis sic, uel non sic se habet, uel habebit. Amplius autem, si est album nunc, uerum erat dicere prius, quoniam erit album. Quare semper fuit uerum dicere quodlibet eorum quæ facta sunt, quoniam est, uel erit. Si autem semper uerũ fuit dicere, quoniam est, uel erit: non potest hoc non esse, uel non futurum esse. Quod autem non potest non fieri, impoßibile est non fieri. Et quod impoßibile est non fieri, necesse est fieri. Omnia igitur, quæ futura sunt, necesse est fieri. Nihil igitur utrumlibet neq; à fortuna erit: nam si à fortuna, nõ ex necessitate.

ſitate. At uerò nec quoniam neutrum uerum eſt, dicere contingit: ut quoniam neq; erit, neq; non erit. Primùm enim cùm ſit affirmatio falſa: negatio non uera erit. Et cum hæc falſa ſit, contingit affirmationem non ueram eſſe. Ad hæc ſi uerum ſit dicere quoniam album eſt, & magnum: oportet eſſe utrũq;. Si uerò erit cras, oportet fore cras. Si autem neq; erit, neq; non erit cras, non erit utrũlibet: ut eſt nauale bellum. oportet. n. neq; fieri nauale bellum, neq; nõ fieri. Quæ ergo contingunt incõuenientia hæc ſunt, & huiuſmodi alia: ſi omnis affirmationis, & negationis, uel in ijs, quæ in uniuerſalibus dicuntur, ut uniuerſaliter, uel in ijs, quæ ſunt ſingularia, neceſſe eſt oppoſitarum hanc quidem ueram eſſe, illam uerò falſam. Nihil autem utrumlibet eſſe in ijs, quæ fiunt: ſed omnia eſſe, & fieri ex neceßitate. Quare neq; cõſultare oportebit, neq; negotiari: quoniam ſi hoc quidem facimus, erit hoc: ſi uerò non hoc, non erit hoc. Nihil. n. prohibet, & in annũ decies milleſimum, hunc quidem dicere hoc futurum eſſe: illum uerò non dicere. Quare ex neceßitate erit: quodlibet eorum uerũ erat dicere tunc. At uerò nec hoc differt, ſi aliqui dixerint cõtradictionem, uel non dixerint. Manifeſtum enim quòd ſic ſe habẽt res, etiam ſi nõ hic quidem affirmauerit quid, ille uerò negauerit. Non. n. propter negare, uel affirmare, erit, uel nõ erit, nec in decies milleſimum annum, magis quàm in quantolibet tempore. Quare ſi in omni tempore ſic ſe habebat, alterũ uerè diceretur:

tur:necesse erat hoc fieri. Et unumquodq; eorum quæ fiunt, sic se habebat, ut ex necessitate fieret. Si.n.uerè dixit quis quoniam erit, non potest non fieri. Et quod factum est, uerum erat dicere semper, quoniam erit. Si quidē hæc impossibilia sunt: uidemus.n.esse futurorum principium, & ab eo quod consultamus, atq; aliquid agimus, & quoniam est omnino in ijs, quæ semper actu sunt, esse possibile, & non esse similiter: in quibus utrumq; contingit, & esse, & non esse. Quare & fieri, & non fieri, & multa nobis manifesta sunt sic se habentia: ut quoniam hanc uestem possibile est incidi, & non incidetur, sed prius exteretur. Similiter autem, & non incidi possibile est: non.n.esset eam prius exteri, nisi possibile esset non incidi: quare, & in alijs generationibus, quæ secūdùm huiusmodi potentiam dicuntur. Manifestū igitur est, quoniam non omnia ex necessitate, uel sunt, uel fiunt. Sed alia quidem utrumlibet: & nihil magis, uel affirmatio, uel negatio uera. Alia uerò magis quidem in pluribus alterum: sed contingit fieri & alterum, alterum uerò minimè. Igitur esse quod est, quando est, & non esse, quod non est, quando non est, necesse est, sed non omne quod est, necesse est esse, nec quod non est, necesse est non esse. Non.n. idē est, omne quod est, necessariò esse, quando est: & simpliciter ex necessitate esse. Similiter autem & in eo quod non est. Et in contradictione eadem ratio est. Esse quidem, uel non esse omne necesse est: & futurum esse, uel non. non tamen diuidentem,

dicere alterum necessarium. Dico autem ut necesse est futurum esse bellum nauale, cras, uel non futurum esse. Sed non futurum esse cras bellum nauale, necesse est, uel non futurum esse: futurum

Conclusio. autem esse uel non esse, necesse est. Quare cùm similiter orationes ueræ sint, quemadmodum & res: manifestum est, quoniam quæcunq; sic se habent, ut utrumlibet sint, & contraria cõtingant, necesse est similiter se habere & cõtradictionem: quod contingit in ijs, quæ non semper sunt, uel nõ semper non sunt. Horum.n. necesse est alteram partem contradictionis ueram esse, uel falsam: non tamen hanc, uel illam, sed utrumlibet: & magis quidem ueram alteram, non tamẽ iam ueram, uel falsam. Quare manifestum est quoniam non est necesse omnis affirmationis, uel negationis oppositarum: hanc quidem ueram, illam autem falsam esse: non.n. quemadmodum in ijs, quæ sunt sic, se habent & in ijs, quæ non sunt quidem, possibilibus tamen esse, uel non esse, uel quemadmodum dictum est.

Primi libri Peri Hermenias
Aristotelis finis.

Peri

PERI HERMENIAS ARISTOTELIS

Liber Secundus.

De enuntiationibus infinitis. Cap. I.

Conclusio.

VONIAM aũt est aliquid de aliquo affirmatio significãs, hoc aũt uel nomẽ est, uel innominatũ, unũ aũt oportet eẽ, et de uno id quod est in affirmatiõe (nomẽ aũt dictũ ẽ: et innominatũ prius non hõ. n. nomen quidem non dico: sed nomen infinitum, unum enim significat aliquo modo, infinitum nomen, quemadmodum, & non sanatur, non uerbum, sed infinitum uerbũ) erit omnis affirmatio: & negatio uel ex nomine, & uerbo, uel ex infinito nomine, et uerbo. Præter uerbum autẽ nulla affirmatio, uel negatio est enim, uel fuit, uel erit, uel fit, uel quæcunq; alia hmõi uerba, ex ijs sunt, quæ posita sunt, consignificant enim tempus. Quare prima est affirmatio & negatio, est homo, non est homo: deinde est non homo, non est non homo. Rursus est omnis homo: non est omnis homo: est omnis non homo, non est omnis non homo. Et in ijs (quæ extrinsecus) temporibus eadem ratio est. Quãdo autem, est, tertium adiacens prædicatur, dupliciter dicuntur oppositiones. Dico autem, ut est iustus homo. est tertium: dico adiacere nomen: uel uerbum in affirmatione. Quare ob id ipsum quatuor erunt illæ,

Est, secundũ adiacens est, cũ præter ipsum aliud prædicatũ nõ est, vt homo est. Tertium adiacens est, cum præter ipsum aliud apponitur, ut homo est animal.

la, quarum duæ quidem ad affirmationem & negationem se habebunt secundum consequentiam, ut priuationes: duæ uerò minimè. Dico autem quoniam est, aut iusto adiacebit, aut iniusto: quare ēt negatio, quatuor igitur erunt. Intelligimus uerò quod dicitur ex ijs, quæ subscripta sunt.

Simplices.

A. antecedens. A Homo iustus est. C Homo iustus non est.

Priuatoriæ.

C. cōsequēs. C Homo iniustus non est. A Hō iniustus est.

Infinitæ.

C Homo nō iustus nō est. A Homo nō iustus est.

Vniuersales & particulares affirmationes & negationes. Simplices.

A Omnis hō ē iustus. C Nō omnis hō est iustus.

Infinitæ.

C Non omnis homo est non iustus. A Omnis homo est non iustus. Est iustus homo: huius negatio est, non est iustus homo. Est non iustus homo huius negatio est, non est non iustus homo. Est enim hoc in loco, & non est: iusto et non iusto adiacet. Hæc igitur quemadmodum in resolutiuis dictum est, sic sunt disposita. Similiter autem se habebunt & si uniuersalis nominis sit affirmatio: ut omnis est homo iustus, negatio, non omnis est homo iustus omnis est homo non iustus: non omnis est homo non iustus. Sed non similiter angulares ueras esse contingit. Contingit autem aliquando: hæ igitur duæ oppositæ sunt. Aliæ autem

Regula 1

tem

tem duæ ad non homo, quasi subiectum aliquod additum: ut est iustus non homo, non est iustus non homo, est non iustus non homo, non est non iustus non homo. Plures autem his non erunt oppositiones. Hæ autem extra illas, ipsæ secundùm se erunt, ut nomine utentes eo quod est non homo. In quibus uerò est non conuenit, ut in eo quod est sanum esse, & ambulare: in ijs idem facit sic positum, ac si est adderetur: ut est, sanus est omnis homo, non sanus est omnis homo: sanus est omnis non homo, non sanus est omnis non homo. Non enim dicendum est, non omnis homo, sed non negationem ad id quod est homo addendum est omnis enim non uniuersale significat, sed quoniam uniuersaliter. Manifestum est autem ex eo, quod est sanatur hō nō sanatur hō: sanatur non hō, non sanatur non hō. Hæc.n.ab illis differunt, eo quòd uniuersaliter non sunt: quare omnis, uel nullus nihil aliud consignificat quàm uniuersaliter de nomine uel affirmationem, uel negationem: ergo & reliqua eadem oportet apponi. Quoniam uerò contraria est negatio ei, quæ est, omne est animal iustum, illa, quæ significat, quoniam nullum est animal iustum: hæ quidem manifestum est quoniam nunquam erunt neque ueræ simul, neque in eodem. His uerò oppositæ, erunt aliquando: ut, non omne animal iustum est, & est aliquod animal iustum, sequuntur uerò & hæ, eam quidem quæ est, omnis est homo non iustus, hæc, nullus homo est iustus: illam uerò quæ est, aliquis est

Regula 2 (beside "In quibus uerò est non conuenit…")

Regula 3 (beside "reliqua eadem oportet apponi…")

homo iustus, opposita, quoniam non omnis homo est non iustus, necesse est enim aliquem esse.
Regula 4 Manifestum est autem etiam quoniam in singularibus si uerum est interrogatum negare, quoniam & affirmare uerum est: ut, putasne Socrates sapiens est? non. Socrates igitur est non sapiens. In uniuersalibus uerò non est uera, quæ similiter dicitur, uera autem negatio est: ut, putasne omnis homo sapiens est: non omnis igitur homo non sapiens est: hoc enim falsum est, sed non igitur omnis homo sapiens est, uerum est. Hæc enim opposita est, illa uerò contraria. Illæ uerò secundùm infinita contra iacentes nomina & uerba (ut in eo quod est non homo, uel non iustus) quasi negationes sine nomine & uerbo esse uidebuntur, sed non sunt. Semper enim uel ueram, uel falsam esse necesse est negationem. qui uerò non homo dixit, nihil magis quàm qui dixit homo, sed etiã minus, uerus uel falsus fuit, si non aliquid addatur.

Dubium.

Regula 5 Significat autem, est omnis non homo iustus, nulli illarum idem, nec huic opposita, quæ est, non est omnis non homo iustus: ea uerò quæ est, omnis nõ iustus non homo est: illi quæ est, nullus est iustus non homo, idem significat. Transposita uerò nomina, & uerba idem significant: ut est albus homo: & est homo albus. Nam si hoc non est, eiusdem multæ erunt negationes: sed ostensum est quoniam una unius est. Eius enim quæ est, est albus homo: negatio est, non est albus homo: eius autem quæ est, est homo albus, si non eadem est ei,

quæ

quæ est, est albus homo: erit negatio, uel ea quæ est, non est non homo albus: uel ea quæ est, non est homo albus. Sed altera quidem est negatio eius, quæ est, est non homo albus: altera uerò eius quæ est, est albus homo. quare erunt duæ unius. Quoniam igitur transpositio nomine & uerbo eadem fit affirmatio, & negatio, manifestum est.

De coniunctis, & diuisis enuntiationibus. Cap. II.

AT uerò unum de pluribus, uel plura de uno affirmare, uel negare, nisi sit unum aliquid, quod ex pluribus significatur, non est affirmatio, uel negatio una. Dico autem unum: non si unum nomen positum sit, non sit autem unum aliquid ex illis: ut homo est fortasse & animal, & bipes, & mansuetum, sed ex his unum fit: ex albo autem, & homine, & ambulare non est unum. Quare nec si unum aliquid de his affirmet aliquis, erit affirmatio una, sed uox quidem una, affirmationes uerò multæ: nec si de uno ista, sed similiter plures. Si ergo dialectica interrogatio responsionis est petitio, uel propositionis, uel alterius partis contradictionis, propositio uerò contradictionis est unius pars, non erit una responsio ad hæc: neque enim interrogatio una, nec si sit uera. Dictum est autem de his in Topicis. Simul autem manifestum est, quoniam nec hoc ipsum, quid est, dialectica interrogatio est: oportet enim datum esse ex interrogatione eligere, utram ue- Conclusio 1

 lit con-

lit contradictionis partem enuntiare, sed oportet interrogantem determinare: utrum hoc sit homo, an non hoc.

Quæstio 1 Quoniam uerò hæc quidem prædicātur composita, ut unum omne prædicatum fiat eorum quæ extrà prædicantur: alia uerò non, quæ est differentia? De homine enim uerũ est dicere & extrà animal, & extrà bipes: & hæc ut unum, et hominem, & album, et hæc ut unum, sed non si citharœdus est, & bonus, etiam citharœdus bonus.

Conclusio 2 Si enim quoniam utrunq; uerum, esse oportet simul utrunque: multa inconuenientia erunt. De homine enim & hominem uerum est dicere & albũ: quare & omne. rursus si album ipsum, & omne. quare erit homo albus, albus. et hoc in infinitum. Et rursus musicus albus ambulans: & hæc eadem frequenter implicita. Amplius: Si Socrates, Socrates est, & homo: & Socrates, Socrates homo, & si homo & bipes, erit homo bipes. Quoniam igitur si quis simpliciter dicat complexiones fieri, multa accidit dicere inconuenientia manifestum est

Σκυτεὺς ponitur Græcè quod cerdonem, & sutorē significat non citharœdum.

Regula 1 Quemadmodum autem ponendum est, nunc dicimus. Eorum igitur, quæ prædicantur, & de quibus prædicari accidit, quæcunque secundùm accidens dicuntur uel eodem, uel alterum de altero: hæc non erunt unum: ut homo albus est, & musicus: sed non est unum album, & musicum: accidentia enim sunt utraque eidem. Nec si album, musicum uerum est dicere, tamen non erit album musicum unum aliquid: secundùm accidens enim album musicum, quare

non

non erit album musicum unum aliquid. quocircà nec citharœdus bonum simpliciter, sed animal bipes: non enim secundùm accidens, Amplius: Nec quæcunque insunt in altero: quare neque album frequenter, neque homo, homo animal est uel bipes, insunt enim in homine animal, & bipes. Verum est autem dicere de aliquo & simpliciter: ut aliquem hominem, hominem, aut aliquē album hominem, hominem album, non autem semper. Sed quando in adiecto quidem aliquid oppositorum inest, quod consequitur contradictio, non uerum sed falsum est: ut hominem mortuum, hominem dicere. Quando autem non inest, uerum. An etiam quando inest, semper non uerum est, quando uerò non inest, non semper uerum est? ut Homerus est aliquid: ut poeta: ne ergo est, an non? secundum accidens enim prædicatur est, de Homero (quoniam enim est poeta) sed non secundum se prædicatur de Homero, ipsum est. Quare in quibuscunque prædicationibus neque contrarietas inest, si definitiones pro nominibus dicantur, & secundùm se prædicantur, & non secundùm accidens, & in his aliquid, & simpliciter uerum erit dicere. Quod autem non est, quoniam opinabile est, non est uerum dicere esse aliquid. Opinio enim eius est, non quoniam est, sed quoniam non est.

Regula 2

Conclusio 3

Regula 3

Quæstio 2

De enuntiationibus modorum, possibilis, contingentis, impossibilis, & necessarij. Cap. III.

HIS uerò determinatis, perspiciendum est quẽadmodum sese habent negationes, & affirmationes ad seinuicem: eæ scilicet quæ sunt de possibili esse, & non possibili: & de contingenti, & non contingenti: & de impossibili & necessario Habent enim aliquas dubitationes: nam si eorũ, quæ complectuntur, illæ sunt sibijnuicem oppositæ cõtradictiones, quæcunq; secundùm esse, & non esse disponuntur: ut eius, quæ est esse hominem, negatio, est non esse hominem, non ea, quæ est, esse non hominem: & eius, quæ est, esse album hominẽ: ea quæ est, non esse album hominem, sed non ea quæ est esse non album hominem: si enim de omni aut affirmatio, aut negatio est, lignum erit uerum dicere esse non album hominem, quod si hoc modo, & in quibuscunq; esse non album hominem, quod si hoc modo et in quibuscunq; esse non additur, idem faciet quod pro esse, dicitur: ut eius quæ est, homo ambulat, non hæc, ambulat non homo, negatio erit, sed hæc, non ambulat homo: nihil enim differt dicere, hominẽ ambulare, uel hominẽ ambulãtẽ eẽ: quare si hoc mõ ubiq;, et eius quæ ẽ possibile eẽ, negatio erit, possibile nõ eẽ, sed nõ ea quæ ẽ nõ possibile eẽ. Videtur aũt idẽ posse, et eẽ, et nõ eẽ. oẽ. n. qđ ẽ possibile diuidi, uel ambulare, et nõ ambulare, et nõ diuidi possibile ẽ. Ra-

tio

tio autem eſt, quoniam omne quod ſic poſsibile eſt non ſemper in actu eſt, quare inerit ipſi etiam negatio. Poteſt igitur & non ambulare, quod eſt ambulabile, & non uideri, quod eſt uiſibile. At uerò impoſsibile eſt de eodem oppoſitas ueras eſſe enuntiationes: nõ igitur eius quæ poſsibile eſt eſſe, negatio eſt hæc, poſsibile eſt non eſſe. Contingit.n. ex his, aut idem affirmare: et negare ſimul de eodem, aut non ſecundum eſſe, uel non eſſe, quæ apponuntur, fieri affirmationes, & negationes. Si ergo illud impoſsibile eſt, hoc erit magis eligendum. Eſt igitur negatio eius, quæ eſt, poſsibile eſſe: ea quæ eſt, non poſsibile eſſe, ſed non ea quæ eſt, poſsibile non eſſe. Eadem quoque ratio eſt, & in eo quod eſt, contingens eſſe, etenim negatio eius eſt, non contingens eſſe: & in alijs quoque ſimili modo, ut in neceſſario, & impoſsibili. Fiunt enim quemadmodum in illis eſſe, & non eſſe oppoſitiones, ſubiectæ uerò res, hoc quidem album, illud uerò homo, eodem quoq; modo hoc in loco eſſe quidem, & non eſſe, ut ſubiectum ſit: poſſe uerò, & contingere appoſitiones determinantes (quẽadmodum in illis eſſe, & non eſſe) ueritatem, & falſitatem. Similiter hæ in eo quod eſt eſſe poſsibile, & eſſe non poſsibile: eius uerò quæ eſt, poſsibile eſt non eſſe, negatio eſt: non ea quæ eſt, non poſsibile eſt eſſe, ſed ea quæ eſt, non poſsibile eſt non eſſe, & eius quæ eſt, poſsibile eſt eſſe, non ea quæ eſt, poſsibile eſt non eſſe, ſed ea quæ eſt, non poſsibile eſt eſſe. Quare et ſe-

qui ſeſe inuicem uidebuntur, poßibile eſt eſſe, & poßibile eſt non eſſe: idem enim poßibile eſt eſſe, et non eſſe. Non enim contradictiones ſunt ſibijnuicem huiuſmodi, poßibile eſt eſſe, & poſsibile eſt non eſſe. ſed poſsibile eſt eſſe, & non poſsibile eſt eſſe, nunquam ſimul in eodem ueræ ſunt, opponuntur enim, neq; ea quæ eſt poſsibile non eſſe, & non poſsibile non eſſe, nunquam ſimul in eodem ueræ ſunt. Similiter autem & eius quæ eſt, neceſſariũ eſt eſſe: negatio non eſt ea, quæ eſt, neceſſarium nõ eſſe, ſed ea quæ eſt, non neceſſariũ eſt eſſe. eius uerò quæ eſt, neceſſariũ eſt nõ eſſe: ea quæ eſt, nõ neceſſariũ non eẽ, et eius quæ eſt, ĩpoßibile eſſe, nõ eſt ea quæ eſt, impoſsibile nõ eẽ ſed hæc, nõ impoſsibile eſſe. eius uerò quæ eſt, impoſsibile nõ eſſe, ea quæ eſt non impoſsibile non eſſe, Vniuerſaliter uerò (quẽadmoduu dictum eſt) eſſe quidẽ, & non eſſe oportet ponere quemadmodum ſubiecta: negationẽ uerò, & affirmationem hæc facientem, ad eſſe, & nõ eſſe apponere. & has oportet putare eſſe appoſitas dictiones, poſsibile, & non poſsibile: contingẽs non contingens, impoſsibile, non impoſtbile: neceſſarium, & non neceſſarium: uerum, non uerum. Conſequentiæ uerò ſecundum rationem fiunt cùm ita ponuntur: illam enim quæ eſt, poſsibile eſſe, ſequitur ea quæ eſt, contingit eſſe, & hæc illi conuertitur: & non impoſsibile eſſe: & non neceſſarium eſſe: illa uerò quæ eſt, poſsibile non eſſe, & contingens non eſſe, ea quæ eſt, non neceſſe non eſſe, & non impoſsibile non eſſe: illam autem quæ eſt, nõ

poſ-

possibile esse et non contingens esse, ea quæ est, impossibile esse, et necesse non esse: illam uerò quæ est: non possibile non esse, & non contingens non esse, ea quæ est, impossibile est non esse, & necessarium est esse. Consideretur autem ex subscriptione quemadmodum dicimus.

Prima descriptio consequentium.

I	III
Possibile esse	Non possibile esse.
Contingens esse	Non cõtingẽs nõ esse.
Non impossibile esse	Impossibile esse
Non necessarium esse	Necessarium non esse
Possibile non esse	Non possibile nõ esse
Contingens non esse	Non cõtingẽs nõ esse
Non impossibile non esse	Impossibile non esse
Non necessarium nõ esse	Necessarium esse
II	IIII

Conclusio 3

Hæ igitur impossibile, & non impossibile, eam quæ est, contingens, & possibile, et non contingẽs et nõ possibile sequũtur quidẽ cõtradictoriè, sed cõuersim. Eã. n. quæ ẽ, possibile eẽ negatio impol'is sequitur, negationẽ uerò affirmatio: nã illam, non possibile esse, ea quæ est, impossibile esse, affirmatio enim est, impossibile esse: non impossibile uerò negatio. Necessarium uerò quemadmodum se habet considerandum est. Manifestum est enim quoniam non eodem modo, sed contrariè sequuntur: contradictoriè autem sunt extra: non enim est negatio

Conclusio 4

gatio

gati ... eius, quæ est, necesse nõ esse, ea quæ est, nõ necesse est esse, contingit.n.ueras esse utrasq; in eodem. Quod.n.est necessarium non esse, non est necessarium esse. Causa autem huius est: cur non sequitur similiter cæteris: quoniam cõtrariæ, impossibile esse, necessariò redditur idem ualẽs: nã quod impoßibile est esse, necesse est hoc, nõ quidẽ, eẽ sed potius non esse. Quod uerò impoßibile est non esse hoc necessarium est esse, quare si illa similiter sequuntur posibile, & non poßibile: hæc ecõtrariò, quoniam non significant idem, necessarium, et impoßibile, sed (quemadmodum dictum est) conuersim.

Conclusio 5 *At certè impossibile est sic poni cõtradictiones necessarij. Nam quod est necessarium esse, possibile est esse: nam si non, negatio consequetur, necesse.n.est aut affirmare, aut negare, quare si non est possibile esse, impossibile est esse: igitur impoßibile est esse, quod necesse est esse: quod est inconueniens. At uerò illam, quæ est, poßibile esse: non impoßibile esse, sequitur. Hanc uerò ea, quæ est, non necessarium esse: quare contingit quod est necessarium esse, non necessarium esse: quod est inconueniens.*

Conclusio 6 *At uerò neq; necessarium esse sequtur eã, quæ est, impoßibile esse: neq; ea quæ est, necessarium non esse. Illi.n.utraq; contingit accidere harum autem utralibet uera fuerit, non erunt illa uera: simul enim poßibile est esse, & non esse. Si uero necesse est esse, uel non esse, non erit utrũque poßibile: relinquitur ergo non necessariũ nõ*

Conclusio 7 *esse, sequi eam quæ est, poßibile. Hæc enim uera est, &*

est, & de necesse esse. hæc. n. fit contradictio eius, quæ sequitur illam, quæ est non posibile esse: illã enim sequitur ea quæ est imposibile esse, & necesse est non esse, cuius negatio est, non est necesse non esse. Sequuntur igitur & hæ contradictiones secundùm prædictum modum, & nihil imposibile contingit sic positis. Corollariũ.

Secunda descriptio.

I	III
Posibile esse	*Non posibile esse*
Contingens esse	*Non contingens esse*
Non imposibile esse	*Imposibile esse*
Non necessariũ nõ esse	*Necessarium non esse*
Posibile non esse	*Non posibile nõ esse*
Contingens non esse	*Nõ continges nõ esse*
Non imposibile nõ esse	*Imposibile non esse*
Non necessariũ nõ esse	*Necessarium esse*
II	IIII

Dubium.

Dubitabit autem aliquis, si illam quæ est, necessarium esse, ea quæ est, posibile esse, sequitur. Nam si non sequitur, contradictio sequetur, quæ est non posibile esse. Et si quis hanc non esse dicat contradictionẽ, necesse est dicere posibile non esse, sed utræq; falsæ sunt de necesse esse. At uerò rursus idem uidetur esse possibile incidi & non incidi: et esse, et non esse: quare erit necesse esse, contingens non esse: hoc autem falsum est. Manifestũ

est an-

est autem quoniam nō omne poßibile uel esse, uel ambulare, etiam opposita posse: sed est in quibus non sit uerum, & primum quidem in ijs, quæ non secundùm rationem possunt: ut ignis calefactiuus est: & habet uim irrationalem, quæ igitur secūdùm rationem potestates sunt, eædem plurium etiam contrariorum sunt: irrationales uerò nō omnes: sed (quemadmodum dictum est) ignem non est poßibile calefacere, & non: neq; quæcunq; alia semper agunt: alia uerò possunt & secundùm irrationales potestates simul opposita suscipere. Sed hoc huius gratia dictum est, quoniam non omnis potestas oppositorum susceptiua est, neq; quæcunq; secundùm eandem speciem dicuntur. Quædam uerò potestates æquiuocæ sunt: poßibile.n. nō simpl'r dicitur, sed hoc quidem quoniā uerum est, qđ in actu est: ut poßibile est ambulare, quoniam ambulat iā: et omnino poßibile est esse: quoniā iā ē, in actu qđ dicitur eē poßibile. Illud uerò quoniā erit actu, ut poßibile est ambulare, quoniā ambulauit, & hæc quidē in solis mobilibus est potestas illa uerò et in immobilibus: utrunq; uerò uerū est dicere poßibile ambulare, uel esse: et qđ ambulat

Conclusio 9 *et agit, et ambulabile est. Sic igitur pol'e nō est uerū de necessario simpl'r dicere, alterū aūt uerū. ē quare, quoniā partē ul'e sequitur, illud qđ ex ne-*

Cōclusio 10 *cessitate, cōsequetur posse esse, sed nō oē. Et est quidē fortasse principiū qđ necessariū est, & quod nō necessarium est omniū, uel esse, uel non esse, et alia queādmodū horum cōsequētia cōsiderare oportet.*

Tertia

Tertia descriptio.

I	III
Necessarium esse	*Non necessarium esse*
Non posibile non esse	*Posibile non esse*
Non contingens non esse	*Contingens non esse*
Imposibile non esse	*Nõ imposibile nõ eẽ*
Necessarium non esse	*Non necessariũ nõ eẽ*
Non posibile esse	*Posibile esse*
Non contingens esse	*Contingens esse*
Imposibile esse	*Non imposibile esse.*
II	IIII

Manifestum eẽ autem ex his quæ dicta sunt, quoniam quod ex necessitate est, secũdùm actum est: quare si priora sunt sempiterna, et quæ actu sunt, potestate priora sunt, & hæc quidem sine potestate actu sunt, ut primæ substantiæ: alia uerò cum potestate, quæ natura priora sunt, tempore posteriora. alia uerò nunquàm actus sunt, sed potestates solum.

Quæ magis aptæ enunciationes contrariæ dicantur. Cap. IIII.

VTRVM autem contraria est affirmatio negationi, an affirmatio affirmationi, & oratio orationi, quæ dicit quoniam omnis homo iustus est, ei quæ est, nullus homo iustus est: aut omnis homo iustus est, ei quæ est, omnis homo iniustus est: ut est, Callias iustus: non est Callias iustus, Callias iniustus est.: quæ harum contraria est? Nam si ea,

Quæstio. Politianus cũ aliis multis hoc caput nõ esse Arist. putauit, ꝙ litera nimium ĩplexa sit difficilisque ĩtellectu.

si ea, quæ sunt in uoce, sequũtur ea, quæ sunt in anima: illic aũt cõtraria est opinio, cõtrarij (ut quoniã omnis hõ iustus est, ei quæ est, omnis homo iniustus est) ẽt in ijs quæ sunt in uoce affirmatiõibus necesse est sil'r sese hẽre: qđ si neq; illic cõtrarij opinio contraria est, nec affirmatio affirmationi erit contraria, sed ea quæ dicta est negatio. Quare considerandum est, quæ opinio falsa opinioni ueræ cõtraria est: utrum negationis: an certè ea, quæ contrarium opinatur. Dico autem hoc modo: est quædã opinio uera boni, quoniã bonũ est: alia aũt, quoniam non bonũ est, falsa: alia uerò quoniã malũ, similiter falsa: quæ harum contraria ueræ: & si est, una secundùm quam contraria. Nã arbitrari contrarias opiniones definiri, eo quòd contrariorũ sunt, falsum est. Boni .n. quoniã bonũ est, & mali quoniã malũ ẽ, eadẽ fortasse opinio ẽ ẽt uera, siue plures, siue una sit. sunt autẽ ista contraria: sed nõ eo quòd cõtrariorũ sint, cõtraria sunt, sed magis quòd cõtrariè. Si ergo est boni quidẽ, quoniã ẽ bonũ, opinio, alia autẽ quoniã nõ bonũ est: est uerò quoniã aliquid aliud est quòd nõ est, neq; esse põt. aliarum quidem nulla ponenda est: neq; quæcũq; esse qđ nõ est opinantur, neq; quæcũq; non esse qđ est: infinitæ .n. utræq; sunt, et quæ nõ esse opinãtur qđ nõ est: et quæ nõ esse quòd est. Sed in quibus fallacia est, hæ aũt sunt ex ijs, ex quibus sunt generationes: ex oppositis uerò generationes, quare etiã fallaciæ. Si ergo qđ bonum est: et bonũ, & nõ malũ est, & hoc quidẽ secundùm se, illud uerò secundùm

Conclusio.

Conclusio 2

Ista cõtraria opiniones contrariæ.

Conclusio 3

Sed magis cõtrariè, cõtrariè aduerbium.

dùm accidens (accidit.n.nō malū esse) magis aūt in unoquoq; uera est, quæ scđm se est, etiā falsa, si quidē, & uera: ergo ea quæ est, quoniā nō est, bonū quod bonū est, eius quæ secundū se est, falsa est Illa uerò quæ est quoniam malū est, eius quæ secūdū accidēs. quare magis erit falsa de bono, ea quæ est negationis opinio, quā ea quæ est cōtrarij. Falsus aūt est maximè, qui circa singula habet cōtrariā opinionē, cōtraria.n.est eorū, quæ plurimū circa idē differūt. Si igitur harū contraria est altera, magis uerò negationis est cōtraria, manifestū est quoniā hæc erit cōtraria. Illa uerò quæ est, quoniā malū est quòd bonū est: implicita est. Etenim quoniā nō bonū est, necesse est fortè ipsum eundē opinari. Amplius. Si etiam in alijs similiter oportet se habere, & hoc modo uidebitur bene esse dictum. Aut enim ubiq; ea quæ est contradictionis, aut nusquam: quibus uerò non sunt contraria de illis quidem falsa, ea quæ est, est uera opposita., ut qui hominem non putat esse hominem, falsus est. Si igitur hæ contrariæ sunt, etiam & aliæ, quæ sunt contradictionis. Amplius. Similiter se habet opinio boni, quoniam bonum est: & nō boni, quoniā nō bonū est, & præter has, boni quoniā nō bonū est, & nō boni, quoniā bonū est. Illi ergo quæ non boni quoniā nō bonum, ueræ opinioni: quæ est cōtraria? Nō.n.ea, quæ dicit quoniā malū est, sil'.n.aliquādo erit uera: nūquā aūt uera ueræ cōtraria est. est.n.quoddā nō bonū malū, quare cōtingit sil'eē ueras. Aut uerò nec illa quæ est, quoniam

mã non malum. uera. n. & hæc, simul. n. & hæc erũt. Relinquitur igitur ei quæ est, nõ boni, quoniam non bonũ est, contraria ea quæ est, non boni quoniã bonum est, falsa. n. hæc. quare & ea quæ est boni, quoniã nõ bonũ est: ei quæ est boni, quoniam bonũ est. Manifestum ergo est quoniã nihil interest: nec si uniuersaliter ponamus affirmationẽ: uniuersalis. n. negatio cõtraria erit: ut opinioni opinatur, quoniã omne quod est bonũ, bonum est: ea quæ est quoniam nihil eorũ quæ bona sunt, bonum est: nã ea quæ est boni, quoniã bonum. si uniuersaliter sit bonũ, eadem est ei quæ opinatur, quoniam quicquid bonũ est, quod bonũ est. hoc autem nihil differt ab eo quod est: quoniam omne quod est bonũ, bonũ est similiter aũt et in nõ bono. Quare si in opinione sic se habet, & sunt hæ quæ sunt in uoce affirmationes, et negationes, notæ earũ quæ sunt in anima: manifestũ ẽ quoniã affirmationi cõtraria quidẽ negatio ẽ, quæ de eodẽ uniuersaliter: ut ei quæ ẽ quoniã oẽ bonũ, bonũ ẽ: uel quoniã omnis hõ bonus: ea quæ est quoniã nullũ, uel nullus: Cõtradictoriæ aũt quæ ẽ quoniã nõ oẽ, aut nõ omnis. Manifestũ ẽ aũt, quoniã et uerã ueræ nõ cõtingit eẽ cõtrariã: neq; opinionẽ, neq; cõtradictionẽ. cõtrariæ. n. circa idẽ opposita sunt. Circa eadem autem contingit uerum dicere eundem: simul autem non contingit eidem inesse contraria.

Secundi libri Peri Hermenias
Aristotelis finis.

IN

IN ANALYTICA PRIORA, ANGELI POLITIANI

ARGVMENTVM.

PER priores iam Resolutorios decurramus. Præcepta igitur de demonstratione daturus Aristoteles, ipsam prioribus libris ratiocinationem, quoniam communior, edocet, propositionem finiẽs, quæ aliquid aut confirmet, aut neget de aliquo. Sed uel uniuersalem esse ait, uel particularem, uel indefinitam, tum aliud demonstratiuam propositionem, atque aliud dialecticam quoniam sumat illa propositionem contradictionis alteram. Hæc ipsius contradictionis interrogationem, si quæras illius optionem quòd uerisimile uideatur, si respondeas, terminum quo propositio resoluatur. sed eũ uel subijci, uel prædicari, uel affirmari, uel negari. In qua oratione quæpiam statuantur, unde aliud necessario efficiatur, propterea quòd illa sint, eam propriè ratiocinationem dici, quæ si necessaria portinus appareat esse ꝑfectã, sin ad id uno aut pluribus indigeat. quæ necessaria quidem terminis fiant, licet ex propositionibus non sumãtur, imperfectam. Quòd si nihil accipere de subiecto possis, de quo nõ alterũ dicatur, esse illud in altero toto, dicitq; alterũ de omni. Sed & de nullo eadẽ ratio est. Retro agi propositiones, incolumi sensu, siue absolutæ, siue necessariæ sint, quoties, uel uniuersales negent, uel particulares affirment ad affirmantis uerò uniuersales recurrere eiusdẽ tantũ ordinis particulares. Nã quæ particulares negẽt, minimè esse retrogradas, nisi cum propriæ contingunt, ubi particulatim magis, quàm in uniuersum remeant. Perfecta ratiocinatio in prima dũtaxat è figuris tribus deprehenditur, quoties in toto medio sit ultimus terminus, in primo uel toto uel nullo sit medius, sed in medio ultimus, affirmans ubique, nec in uuiuersum modo, sed & per partes. Ita modi quatuor emergũt, omnibus problematis idonei. Medium uerò illud appello, quod ipsum in altero cum sit, in ipso alterum medio quoq; loco recipitar. Extre-

ma,cum quod ipſum eſt in altero,tum illud in quo eſt alterum. In figura ſecunda medium illud eſt, quod de utroq; dicitur,extrema,de quibus medium.ſed maius, quod propius,ipſum minus,quod longius,nec in medio medium,ſed in capite, nec perfecta ibi ratiocinatio. Siue autem bis uniuerſale,ſiue ſemel ſit,hoc eſt in maiore tantùm propoſitione, negare alteram cōuenit. Vnde modi exiſtūt quatuor, reiectis cæteris. quorum duo priores ad primæ ſecūdum. tertius ad tertium retroacta propoſitione altera,ſed non utralibet reuocantur. quartus impoſſibili perficitur, nec unquam quod colligitur aſſeuerat. At quoties eidem uel utrunq; omne,uel maius nullū minus omne,uel maius aliquod minus omne,uel item contrà, uel maius nō omne minus omne,uel maius nullum minus aliquod,figura hæc poſtrema,modiq; ſex īperfecti, particulatim colligētes, primus,tertius,quartus,ad primæ tertiū, ſecūdus ac ſextus ad eiuſdē quartū, ꝑpoſitione altera ceſſim redeūte perducēdi,nã quintus impoſſibili ſe ꝑficit. Hic mediū poſtremo quaſi gradu ſubſiſtit,ac de illo tã maius, quod longius abeſt,quàm ēt minus extremū prædicatur,quod adhæreſcit. Reliqua omnia coniugata reiicito,niſi ſi maior ait, minor negat, ſed utraq; in uniuerſum. Nã ſi ambæ in figura prima retro eunt, in ſecūda minor,in tertia maior,ritè quidem,ſi nō quod uoles ratiocinabere.Abſolutis neceſſaria cōgruūt, licet hic expoſitione ꝑficiaſ,quæ illic impoſſibili. Quòd ſi neceſſaria miſceas abſolutis,neceſſariū colliges,quoties maior neceſſaria fuerit.At ſecunda,quoties uniuerſalis neceſſariò deneget,in tertia uerò, quoties in affirmātib. utriſq; uniuerſalibus,utrauis neceſſaria proponaſ,aut ſi altera neget, ipſa quæ neget, aut ſi particularis altera ſit,ipſa quæ particularis nō ſit. Sed & cōtingēs hoc loco excutitur,quod neceſſariū non ſit,at ſi eſſe tñ cōcedaſ,nihil impoſſibile cōſequatur. Quare oēs ꝑpoſitiones recurrere, quæ figurã hēant in contrapoſitis affirmantē.Sed cōtingens modo in his uerſari,quæ ſæpius uſu ueniāt neceſſitate repulſa,mō in iis,quæ ſurſq; deq; ſe ha-

se habeāt. Cōuerti oppositas utrobiq; propositiones, sed illic ꝙ suapte natura sit ad illud quo necessariò nō sit. Hic aūt, quod susq; deque uocamus, à quo demonstratio excluditur, utrisq; igitur contingentibus, semꝑ in figura prima cōtingēter colliges, ubi iugatiōes quas diximus obtinueris. sed & cū neget utraq;, cū neget & minor tm̄ (quod licet) ad affirmandū cōpellas, contingenter efficies quod uoles. Ita si cōtingentibus absoluta permisceas, maiorq; cōtingens, minor absoluta sit, & cōtingēter colligas, & ꝑfecte nā minor cōtingēs nō īpfectè mō, sed īpropriè cōtingēs efficiet. Hic illud tractat, si necesse ē hoc eē, cū illud est, & cū possibile hoc est, necessario & illud fore possibile, qđ ab hoc emanat posito falso, qđ īpossibile nō sit, ēt qđ inde fit nō eē īpossibile, sed falsū. Quòd se maius interuallū cōtingat, & uniuersale sit, minus absolutū ponas, & particulare colliges quidem, modo particulare affirmet, sin aūt particulari cōtingat, imperfectè cōcludes. ac si neget, conuersione, sin uerò affirmet, impossibili perficitur. Necessarium uerò cōtingenti perinde se miscet, ut absolutā. tantùm illud uariat, ꝙ ubi propositio negatur absoluta, contingens euenit cōclusio, necessaria uerò quæ negat, & contingens colligit, & quod non absolutè sit. Porrò in secunda nihil euenit ex contingentibus. quo loco illud acerrimè tuetur Aristoteles, uniuersalem cōtingentem, quæ neget, nusquam recurrere. At si neget cōtingens, affirmet absoluta, nimirum colligi ait, quēadmodum & si neget utraque, sed transmutanda contingens. Lex eadem & necessariò, sitq; conclusio semper latè accepti contingentis, quoties uniuersalis necessariò perneget. In tertia contingentes duæ colligunt, si terminos ritè adiugent. Nam uel sibi ipsæ constant, uel conuertendo restituuntur, uerùm si altera absoluta sit, altera contingat, nimirum continget & quod efficitur. Quòd si necessaria & contingens committantur, ubi termini asserunt, contingit quod efficitur. At si tantùm necessaria propositio affirmet, continget ut non sit, sin uerò neget, non modo non sit continget,

ſed & prorſus non erit. Et quoniam ex impoſſibili argumentatio pars conditionalis eſt, iure illud oſtenditur, ad has omnino formas & eam redigi, quoniam robur ipſius ratiocinando tutamur. Denique illud quoq; facilius expugnari, quæ rarius colligũtur, ægrius defendi, ſed & expugnare ſe inuicẽ, quæ particularia, quæque uniuerſalia ſunt, defendi ab uniuerſalibus tãtummodo particularia, prorſusq; eſſe facilius oppugnare, quàm tueri. Agamus & de propoſitionum copia. De nullo ſingularia dicuntur, niſi ex accidenti. De ſummis generibus opinione reiecta nihil dicitur. Conſtet oportet quid ſit de quo agitur, quæ finitio, quod eius proprium, quid ſequatur, quidue præcedat, quid inde abhorreat, quæ ut quid ſint, quæ propria, quæ accidentia quæ opinione, quæ uero. ſumendum quod rẽ, nõ quod hanc rem ſequatur, ſed adijcienda particularis nota, ne fallat indefinitum. Totum ſumendum, quod præit, non quod ſequitur. ſumptis quibus comprehenditur ſubiectum, ſuperuacuo ſumpſeris quæ in uniuerſum ſequantur. ſume autem quæ ſpeciem proprie conſequantur, quæq; ſint ut plurimùm, nec autem quæ ſuccedunt omnibus. Sume quæ cõmuniora, ſed & medium inſpice. ſiue demonſtras, ſiue colligis impoſſibili, uenari potes ex diagrammate ſex illos quaſi limites, quibus aut affirmes, aut neges. Nonnihil ſibi & diuiſio colligit. ea eſt imbecilla ratiocinatio. Sed noſcenda omnium diſciplinarum principia, ut ubiquaque ratiocineris. Vt autem reſoluas, propoſitiones captandæ, uidendumq; utra in toto, utra in parte. ſarciendum quod deſit, reijciendum quod inane ſit. Nec eſſe ſtatim ratiocinationem credẽdum, quod neceſſarium ſit. Propoſitiones ad terminos redigẽdæ. nam figuras inde ſingulas odorabere. Diſcernenda terminorum ſimilitudo, notæ addendæ, ne diſcrimen exiguum fallat. Cauendum à terminis perperam expoſitis, ſpectandus & habitus & quod ex habitu. Nõ ſemper terminis imponenda nomina. Termini ſic ſtatuenda, ut primi nomĩnum ſitus, propoſitiones caſibus uariandæ. Quod duplicatur, iuxta maiorem ponendum

uariandi termini. Cum quid in plenum colligis, & aliquatenus, nomen pro nomine, sermonem pro sermone, alterum capiendum pro altero, dummodo idem ualeant. Cæterum pro sermone in terminis nomina capienda. Discrimē articuli, notæq; uniuersalis peruidendum, nec extimescendum continuo, si quid ex terminis efficiatur. sic nos illis utimur, ut Geometra literis, ut sensibus discipulus. Resoluendum quidq; ad ratiocinationem suam, non ad aliam pariter concludentem. Finitionis partes in terminis, non integra finitio sumēda. Ad hypotheticas quòd resoluamus non est, ex alijs figuris redigere, ad alias licuerit. Non est hoc, & est nō hoc, diuersum significant, quare illud uidendum, ne in contradictionibus offendas. In secundo Priorum libro quædam quasi adulterina tractātur, quæ ueritatem plerunque ementiuntur, quocirca dicenda breuibus. Plura semel colligi, ut particularia uniuersalibus, ex ueris falsa. nam contrà uideri quàm esse potius, præsertim si nō prorsus falsa maior. Id in figuris omnibus. Recurrere demonstrationem recurrētibus terminis, uersa in propositionem conclusione, sed recurrente cōclusione manere alteram propositionem, cùm tollatur altera. Posita conclusionis contradictione, atq; altera adsumpta propositione, tolli alteram impossibili, quod eisdem peragi terminis quibus & iusta demonstratio. Ex contradicentibus quoque ratiocinationem cludi. Jam illa, quid principij petitio, quid non, ex hoc sequens, quod falsæ rationis discerniculum, quo pacto nec ratiocinando capiamur, nec refellamur, nec falso conuictos credamus, recursusq; illi etiam alterni extremorum ac medii, tum inductio, exemplum, auocatio, obiectio, signū, uerisimile, commentum, signorumq; in physiognomico problemate exercitatio, reliquum sibi huius uoluminis asciscunt.

SYLLOGISMORVM DIVERSITAS AC NVMERVS, EX NICEPHORO.

QVONIAM syllogismus omnis ex duabus saltē ꝓpositionibus cōflatur, maiorecꝫ & minore maiore toties posita quoties ꝓpositionū annumeratio, toties autem ipsi minore, annexa, ita quingentis septuaginta sex maioribus propositionibus cum minoribus multiplicatis, euenit totos syllogisticos & asyllogisticos modos congregari in myriadas triginta tres, & mille septingentos septuaginta sex. Ex modorum autem mixtura duodecies rursus totidem colliguntur. Vel enim maiore propositione necessaria posita, minore uero uel contingente uel impossibili, uel maiore existente, minore uero necessaria, uel contingente uel impossibili, uel maiore contingente, minore necessaria, uel existente uel impossibili, uel maiore impossibili, minore autem necessaria uel existente, uel contingente, duodecies multiplicantur omnes prædicti, ut simul omnes immixti & mixti in myriadas tricenas nonaginta octo & mille tricenos duodecim perueniant absoluendi. Nā si trinam dicimus esse materiam, necessariam, contingentem, & impossibilem, contingentem certè Arist. in duo diuisit, in euenientem & futuram, & euenientem quidem existentem nominat, futuram uero propriè contingentem. Ex harum autem quatuor mixtura per coniugationes, syllogismos in mixtionibus exponit. Cùm itaque trinæ sint figuræ, & in unaquaque figura tot sint texti syllogismi, triplicati enumeratorum omnes fiunt, ut omnino sint numero quidem myriades mille centum nonaginta quatuor, ac tria millia nongēti triginta sex, syllogistici pariterq; āsyllogisti. In prima quidem figura myriades sexagintasex, & ter mille quingentaduo syllogismi, In secunda similiter totidē. In tertia myriades centum denæ ac quinæ nongenti ac uiginti, ac simul omnes Syllogistici myriades ducentæ quadraginta tres, & ter mille uiginti quatuor. Reli-

qui

qui autem asyllogisti myriades octingentæ quinquaginta una nongenti duodecim, ut sit ad asyllogistos ratio syllogisticorum modorum in prima ac secunda figura sub quinta multiplicatione, in tertia autem sub duplicatione terquinquies, & cætera. Plura uide apud Nicephorum.

ANNOTATIONES.

NOTA quòd græcã hæc dictio ὅτι, quæ latiue, & quod & quoniam referre potest, in ueteri translatione fere semper nulla intelligentiæ ipsius literæ habita ratione, in quoniam translata fuit. Nos uero diligentius græcæ literæ intellectum animaduertentes, ut res ipsa postulabat, & in quòd & in quoniam ipsam transtulimus.

Aduertas etiam quòd dictio hæc græca καθόλȣ in ueteri translatione ferè semper in hanc latinam uniuersale, translata fuit, cùm tamen & uniuersale & uniuersaliter possit significare, uniuersale quidem cùm rei naturam, ut si hominem dicimus, uniuersalem naturam significamus, uniuersaliter uero cùm id quod latini signum distribuens appellarunt, ut si omne aut nullum dicimus uniuersaliter propositionem proferimus, quam rem in libro Peri hermen. in 2. Secti initio docuit Aristoteles. Nos itaque Aristotelis doctrinam insequentes & in uniuersale & in uniuersaliter ut conueniens fuit ipsam transtulimus.

Errabat pariter uetus trãslatio dictiões has ἐν μέρει & κατὰ μέρος in hanc particularem uertens, cùm tamen non particularem, sed in parte uel secundùm partem uel particulariter importent, significantia distribuentia propositionem, non autem naturam aliquam denotantia.

PRIORVM ANALYTICORVM ARISTOTELIS

Liber primus.

De propositione, termino, & syllogismo. Cap. I.

*RIMVM dicendum circa quid & de quo est intentio: quoniam circa demonstrationem, & de disciplina demonstratiua est Deinde determinandum quid propositio, & quid Terminus quid Syllogismus, quis perfectus, et quis imperfectus. Postea uerò quid est in toto esse, uel non esse hoc in illo, & quid dicimus de omni, aut de nullo prædicari. Propositio ergo est oratio affirmatiua: uel negatiua alicuius de aliquo. Hæc autem aut uniuersalis, aut particularis, aut indefinita. Dico autem uniuersalem quidem, cum aliquid omni, aut nulli inesse, Particularem uerò, cum alicui, * aut nõ alicui, aut non omni inesse: Indefinitam autem cùm quid inesse, uel non inesse significat, sine uniuersali, uel particulari, ut contrariorum eandem esse disciplinam, aut uoluptatem non esse bonum. Differt autem demonstratiua propositio à dialectica quoniam demonstratiua quidem sumptio alterius partis contradictionis est. Non enim interrogat sed sumit: qui demonstrat. Dialectica uero interrogatio contradictionis est. Nihil autem refert, ut fiat*

* ἢ μὴ τινὶ, inquit Arist. aut non alicui, sic & plerũq; alias ubi negandi nota particularitatis notæ præposita relinquit particularem. Nam non aliquis apud Aristo.

ut fiat ex utraque syllogismus, nam & qui demonstrat, & qui interrogat syllogizat: sumens aliquid de aliquo esse: uel non esse. Quare erit syllogistica quidem propositio, simpliciter affirmatio uel negatio alicuius de aliquo secundum dictum modũ. Demonstratiua uerò si uera sit, et per primas propositiones sumpta. Dialecticá autem percontanti, quidem interrogatio contradictionis est, syllogisanti uerò, sumptio apparentis, & probabilis, quẽ admodum in Topicis dictũ est. Quid est ergo propositio, & quid differt syllogistica à demonstratiua & dialectica, diligentius quidem in sequentibus dicetur. Ad præsentem uerò utilitatem, sufficienter nobis determinata sit, quæ nunc dicta sunt. Terminum autem uoco, in quem resoluitur propositio, ut prædicatum, & de quo prædicatur, uel apposito, uel separato esse, uel non esse. Syllogismus est oratio, in qua quibusdã positis, aliud quiddam ab his, quæ posita sunt, ex necessitate accidit eo quòd hæc sunt. Dico autem eo quod hæc sunt: propter hæc accidere. Propter hæc uerò accidere, est nullius extrinsecus termini indigere, ut fiat necessarium. Perfectum uerò uoco syllogismũ, qui nullius alius indiget, præter ea quæ sumpta sunt, ut appareat necessarium. Imperfectum uerò, qui indiget aut unius, aut plurium, quæ sunt quidem necessaria per subiectos terminos: non autem sumpta sunt per propositiones. In toto autem esse alterum in altero: & de omni prædicari alterum de altero idem est. Dicimus autem de omni

non efficit tã tundẽ ac nullus, sed ut aliquis non.

Syllogismus ex Greco est nostri ratiocinationem appellant, collectionem tamen plurium ad ratiocinandum designare uidetur. συλλογή enĩ collectio congregatioq; dicitur.

omni prædicari: quando nihil est sumere subiecti, de quo non dicatur alterum, & de nullo similiter.

De conuersione absolutarum propositionum Cap. II.

QVONIAM *autem omnis propositio est, aut de inesse, aut ex necessitate inesse, aut contingere inesse. Harum autem, hæ quidem affirmatiuæ: illæ autem negatiuæ secundum unamquamque appellationem. Rursus autem affirmatiuarum, & negatiuarum, aliæ sunt uniuersales, aliæ particulares, aliæ indefinitæ. Vniuersalem quidem priuatiuam de eo quod est inesse, necesse est in terminis conuerti. Vt si nulla uoluptas est bonum,* neq; bonum nullum, erit uoluptas. prædicatiuam autem conuerti quidem necessarium est, non tamen uniuersaliter, sed in parte: ut, si omnis uoluptas est bonum: & bonum aliquod uoluptas. Particularem autem affirmatiuam quidem conuerti necesse est particulariter. Nam si uoluptas aliqua bonum, & bonum aliquod erit uoluptas. Priuatiuam uerò non est necessarium. Non enim si homo non inest alicui animali. & animal non est alicui homini. Primum ergo sit priuatiua uniuersalis, a b, propositio, si ergo nulli b inest a: neq; a, nulli inerit b: nã si alicui inest ut c: non uerum erit nullum b esse a. nam c eorum: quæ sunt b aliquod est. Si uerò omni b inest a: & b alicui a inest: nam si nulli, neque a, nulli b inerit, sed positum erat, omni inest-*

* Neq; bonũ nullũ, superflua est negatio, neq;, negantque duæ negationes frequẽter apud græcos.

ni inesse. Similiter autem, & si particularis est propositio: nam si inest a alicui b: & b alicui eorum quæ sunt a necesse est inesse: si enim nulli, nec a, nulli inerit b. Si autem a, alicui eorum, quæ sunt b, non inest: non necesse est & b, alicui a non inesse: ut si b quidem sit animal, a uerò homo: homo enim non omni animali, animal uerò omni homini inest.

De conuersione propositionum de modo. Cap. III.

EODEM autem modo se habebit in necessarijs propositionibus, nam uniuersalis quidem priuatiua uniuersaliter conuertitur. Affirmatiuarum autem utraq; particulariter. Nam si necesse est a, nulli b inesse, necesse est & b nulli a inesse si enim alicui continget: & a, alicui b continget. Si autem ex necessitate a, omni uel alicui b, inest et b, alicui a necesse est inesse. nā si nō ex necessitate inest, neq; a, alicui b ex necessitate erit. Particularis uerò priuatiua nō cōuertitur, pp eandē cām, pp quam et supra diximus. In cōtingentibus uerò quoniā multipliciter dicitur contingere, nā & necessarium, & non necessarium, & possibile contingere dicimus. In affirmatiuis quidem, similiter se habebit secundùm conuersionem in omnibus. Nam si a, omni aut alicui b contingit: & b, alicui a contingit: si enim nulli, nec a ulli b: ostensum est enim hoc prius. In negatiuis uerò nō similiter: sed quæcunq; quidem contingere dicūtur, ex eo, quòd ex necessitate non insunt, uel in eo, quod nō ex necessi-

Modi contingentis tres, necessarium, non necessarium, possibile.

cessitate insunt similiter. Ut si quis dicat hominem contingere non esse equum, aut album nulli tunicæ inesse. Horum enim* hoc quidem ex necessitate inest, illud uerò nō ex necessitate inest, & similiter conuertitur propositio. Nam si contingit nulli homini equum inesse, & hominem contingit nulli equo inesse: & si album contingit nulli tunicæ, & tunica contingit nulli albo: si enim alicui necessario, et album tunicæ alicui inerit ex necessitate: hoc enim ostensum est prius. Similiter autem & in particalari negatiua. Quæcunq; uerò ut in pluribus, & in eo quòd nata sunt dicuntur contingere*, secundùm quem modum determinamus cōtingens: non similiter se habebat in priuatiuis cōuersionibus. Sed & uniuersalis quidem priuatiua propositio non conuertitur: particularis uerò conuertitur. Hoc autem erit manifestum quando de contingenti dicemus. Nunc autem nobis tantum sit cum ijs quæ dicta sunt, manifestum, quoniā contingere nulli, aut alicui non inesse affirmatiuā habet figuram: nam et contingit ipsi est similiter ordinatur. Est autem, quibuscunq; adiacens prædicatur, affirmationē semper facit, et omnino: ut est non bonum: uel, est non album: uel simpliciter, est nō hoc. Ostendetur autē et hoc per sequentia: secūdùm cōuersiones aūt, similiter se habebūt in alijs.

* Hoc sequēs non respicit, sed præcedēs.

* De contingenti illo secūdo modo, præsertim hoc in libro determinabit syllogismos.

De modis syllogisticis: & asyllogistis absolutis primæ figuræ. Cap. IIII.

HIS uerò determinatis, dicemus, iam per quæ, &

& quando, & quomodo fit omnis syllogismus: postea uerò dicendũ de demonstratione. Prius enim de syllogismo dicẽdum, quàm de demonstratione, eo quòd uniuersalior est syllogismus: nam demonstratio quidem syllogismus quidã est, syllogismus uerò non omnis, demonstratio. Quando igitur tres termini sic se habent adinuicem, ut & postremus sit in toto medio, & medius in toto primo uel sit, uel non sit, necesse est extremitatum perfectum esse syllogismum. Voco autem medium quod & ipsum in alio, & aliud in ipso est, quod & positione mediũ est. Extrema uero quod et ipsum in alio, et in quo aliud est. Si enim a de omni b, et b de omni c. necesse est a de omni c prædicari. Prius enim dictum est, quomodo de omni dicimus. Similiter autem & si a, de uullo b, b autem de omni c: quoniam a, nulli c inerit. Si autem primũ quidem omni medio consequens est, medium uerò nulli postremo: non erit syllogismus extremitatũ. Nihil enim necessarium accidit, eo quòd hæc sunt, nam & omni, & nulli cõtingit primum postremo inesse: quare neq; particulare, neq; uniuersale fit necessariũ. Cùm autem nihil est necessarium, per hæc non erit syllogismus. Termini uerò eius quod est omni inesse, animal, homo, equus: eius uerò quod est nulli, animal, homo, lapis. Quando uerò nec primum medio, nec medium postremo ulli inest, nec sic erit syllogismus. Termini uerò ut inesse, scientia, linea, medicina: aut non inesse, scientia, linea, unitas. Vniuersalibus igitur existentibus terminis, manifestum

nifestum est in hac figura quando erit, & quando non erit syllogismus, & quoniam cùm est syllogismus, necessariũ est terminos sic se habere, ut diximus: & si sic se habent manifestum quoniam erit syllogismus. Si autem hic quidem terminorum uniuersaliter, alius uerò particulariter ad alium, quando uniuersale quidem ponitur ad maiorem extremitatem uel prædicatiuum, uel priuatiuum, particulare uerò ad minorẽ prædicatiuum necesse est syllogismum esse perfectũ. Quando uerò ad minorem uel quolibet modo aliter se habeãt termini, impoßibile est. Dico autem maiorem extremitatem quidem in qua medium est: minorem uerò, quæ sub medio est. Insit enim a quidem, omni b: b autem alicui c: ergo si est de omni prædicari, quod in principio dictũ est, necesse est a, alicui c inesse. Et si a quidem, nulli b inest: b uerò, alicui c: necesse est, a alicui c non inesse: determinatum est enim & de nullo, quomodo dicimus: quare erit syllogismus perfectus. Similiter autem & si indefinitum sit b c prædicatiuum: nam idem erit syllogismus indefinito, & particulari sumpto. Si autem ad minorem extremitatem uniuersale ponatur, uel prædicatiuum, uel priuatiuum: non erit syllogismus neq; cùm affirmatiua, neq; negatiua, neq; indefinita, neq; particularis sit: ut si a quidem, alicui b inest, uel non inest: b autem, omni c inest. Termini ut inesse: bonum, habitus, prudentia: ubi non inesse, bonum, habitus, indisciplina. Rursum si b quidẽ, nulli c: a uerò, alicui

alicui b ineſt, uel non ineſt, uel non omni ineſt, nec ſic erit ſyllogiſmus. Termini omni ineſſe, album, equus, cygnus: nulli ineſſe, album, equus, coruus. Idem autem & ſi a b indefinitum ſit. Nec quando ad maiorem extremitatem quidem uniuerſale ponatur uel prædicatiuum, uel priuatiuũ, ad minorem uerò particulare priuatiuum: non erit ſyllogiſmus, uel indefinito, uel particulari ſumpto. Velut ſi a quidem, omni b ineſt: b autem alicui c non ineſt, uel non omni ineſt. Cui enim alicui non ineſt medium, hoc omne & nullum ſequatur primum. Ponantur enim termini, animal, homo, album: deinde & de quibus albus non prædicatur homo, ſumantnr, cygnus, & nix: ergo animal de uno quidem omni prædicatur, de altero* uerò nullo: quare non erit ſyllogiſmus. Rurſum a quidem, nulli b inſit, b autem alicui c non inſit: & ſint termini, inanimatum, homo, album. deinde ſumãtur alba, de quibus nõ prædicatur homo, cygnus, & nix: nam inanimatum de hoc* quidem omni prædicatur, de illo uerò nullo. Amplius: Quoniam indefinitum eſt alicui eorum, quæ ſunt c, non ineſſe b: uerum eſt aũt et nulli ineſt, et ſi nõ omni, quoniam alicui non ineſt. Sumptis aũt his terminis uelut nulli ineſſe: nõ fit ſyllogiſmus (hoc enim dictũ eſt prius) manifeſtũ ergo eſt, quoniã in eo quòd ſic ſe habẽt termini nõ erit ſyllogiſmus, eſſet.n. & in his. Similiter autem oſtendetur, & ſi uniuerſale ponatur priuatiuũ. Neq; enim ſi ambo interualla particularia prædicatiuè uel priuatiuè dican-*

* Albo, ſcilicet cygno.
* Albo, ſcilicet niue.
* Albo, ſcilicet de niue.
* Scilicet cygno.

*dicantur, aut hoc quidem prædicatiuum, illud uerò priuatiuum: uel hoc quidem indefinitum: illud uerò definitum, uel ambo indefinita, non * erit syllogismus nullo modo. Termini uerò communes omnium: animal, album, equus, animal, album, lapis. Manifestum est igitur ex ijs quæ dicta sunt, quoniam si sit syllogismus in hac figura particularis, quoniam necesse est terminos sic se habere, ut diximus. Aliter.n. sic se habentibus, nullo modo fit. Palam autem quoniam omnes, qui in hac sunt syllogismi, perfecti sunt. Omnes enim perficiuntur per ea, quæ ex principio sumũtur. Et quoniam omnia problemata ostenduntur per hanc figuram. Etenim omni, & nulli, alicui, & nõ alicui inesse: Voco autem huiusmodi figuram, primam.*

* Hic negatio superfluit.

De syllogismis absolutis in secunda figura. Cap. V.

*QVANDO uerò idem huic omni quidem, illi uerò nulli inest, uel utiq; omni, uel nulli figuram quidem huiusmodi uoco secundam. Medium autem in hac dico, quod de utraq; prædicatur. Extremitates uerò de quibus dicitur hoc. Maiorem quidem extremitatem, quæ iuxta medium posita est. Minorem uerò, quæ longius sita est à medio. Ponitur autem medium foras quidem extremitatum, primum uerò positione. Perfectius igitur * non erit syllogismus nullo modo in hac figura: poßibile uerò erit & uniuersalibus, et non*

* Abundat negatio.

non uniuersalibus existentibus terminis. Vniuersalibus igitur terminis erit syllogismus, quando medium huic quidem omni, illi uerò nulli inerit, etsi ad utrumuis sit priuatiuum, aliter nullo modo. Prædicetur enim m de n quidem nullo, de x uerò omni: quoniam igitur cõuertitur priuatiua, nulli m inerit n, at m omni x supponebatur, quare n, nulli x inerit: hoc enim ostensum est prius. Rursum si m, n quidem omni inest, x uerò nulli, neq; n, x nulli inerit. Nam si m, nulli x, neq; x, nulli m inerit: at uerò m, omni n inerat, quare x, nulli inerit. Facta est enim rursum prima figura. Quoniam autem conuertitur priuatiuum, neq; n, ulli, x inerit: quare erit idem syllogismus: est autem ostendere hæc et ad impossibile ducentes. Quoniam ergo fit syllogismus sic se habentibus terminis manifestum, sed non perfectus: non enim solùm ex ijs, quæ ab initio sumpta sunt, sed ex alijs perficitur necessarium. Si autem m, de omni n & x prædicetnr, non erit syllogismus. Termini inesse, substantia, animal, ratio: non inesse, substãtia, animal, lapis: mediũ, substãtia. Nec quando de n, nec de x nullo, prædicatur m. Termini inesse, linea, animal, hõ: nõ inesse, linea, animal, lapis. Manifestũ ergo quoniã si sit syllogismus ex ul'ibus terminis, necesse est terminos sic se habere, ut in principio diximus. aliter enim se habentibus terminis nõ fit conclusio necessaria. Si autem ad alterum sit uniuersaliter medium, quando ad maius quidem fuerit uniuersaliter, uel prædicatiuè, uel pri-*

*Hic quoq; negatio abũdat.

uatiuè, ad minus autem & particulariter, & oppositæ uniuersali (dico autem oppositæ, si uniuersale quidem priuatiuum, particulare prædicatiuum, uel si uniuersale prædicatiuum, particulare priuatiuum) necesse est syllogismum fieri priuatiuum particulariter. Nam si m, nulli quidem n, x autem alicui inest, necesse est n, alicui x non inesse. Quoniam enim conuertitur priuatiuum, nulli m, inerit n. m uerò supponebatur, alicui x inesse quare n alicui eorum quæ sunt x non inerit: Fit enim syllogismus per primam figuram. Rursus si n quidem omni m, x uerò alicui non inest, necesse est n, alicui x non inesse. Nam si x omni, inest n, prædicatur autem & m de omni n: necesse est m omni x inesse: supponebatur autem alicui non inesse. Et si m, n omni quidem inest, x autem non omni, erit syllogismus: quoniam non omni x, inest n, demonstratio autem eadem. Si autem de x quidem omni, de n uerò non omni prædicatur m, non erit syllogismus. Termini inesse, animal, substantia, coruus. Non inesse, animal, album, coruus. Nec quando de x quidem ullo, de n uerò aliquo. Termini inesse, animal, substantia, lapis. Non inesse, animal, substantia, scientia. Quando igitur oppositum est uniuersale particulari, dictum est quando erit, & quando non erit syllogismus. Quã do autem similis figuræ fuerint propositiones, aut ambæ priuatiuæ, uel affirmatiuæ, nullo modo erit syllogismus. Sint enim primùm priuatiuæ, & uniuersale ponatur ad maiorem extremitatem: ut

m, n quidem nulli, x autem alicui non insit, contingit ergo & omni, & nulli x, inesse n. Termini quidem nulli inesse, nigrum, nix, animal. Omni uerò inesse, non est sumere, si m, alicui quidem x, inest, alicui autem non. Nam si omni x inest n: & m, nulli n, etiam m, nulli x inerit: sed positum erat alicui inesse, non igitur sic sumere contingit terminos. Ex indefinito autem ostendendum est. Quoniam enim uerum est, m non inesse alicui x, & si nulli inest: nulli uerò cum insit, non erit syllogismus, manifestum quoniam neque nunc erit. Rursum si prædicatiuæ, & uniuersale ponatur similiter: ut m, omni quidem n, x autem alicui insit: contingit ergo & omni, & nulli x, inesse. Termini nulli inesse, album, cygnus, lapis. Omni uerò non erit sumere terminos, propter eandem causam quam & prius: sed ex indefinito monstrãdum est. Si autem uniuersale ad minorem extremitatem est, & m, x quidem nulli, n uerò alicui non inest: contingit n, & omni, & nulli x inesse. Termini inesse, album, animal, coruus. Non inesse, album, lapis, coruus. Similiter autem & si prædicatiuæ fuerint propositiones. Termini non inesse, album, animal, nix. Inesse, album, animal, cygnus. Manifestum est igitur quoniam si similis figuræ sint propositiones, & hæc quidem uniuersalis, illa uerò particularis: quoniã nullo modo fit syllogismus. Sed nec si alicui, utriq; inest, uel non inest, uel huic quidem inest, illi uerò nõ, uel neutri omni, uel indefinitæ. Termini autẽ cõmunes om-

nium, album, animal, homo. album, animal, inanimatum. Manifestũ est igitur ex prædictis quoniam si sic se habent termini adinuicem, ut dictũ est, fit syllogismus ex necessitate: & si fit syllogismus: necesse est terminos sic se habere. Palàm autem et quoniam omnes imperfecti sunt, qui in hac figura sunt syllogismi: omnes enim perficiuntur assumptis quibusdam, quæ uel insunt terminis ex necessitate: uel ponũtur uelut hypotheses: ut quãdo per impoßibile ostendimus. Et quoniam non fit affirmatiuus syllogismus per hanc figuram, sed omnes priuatiui, & uniuersales, & particulares.

De syllogismis absolutis tertiæ figuræ.
Cap. VI.

Caput hoc definiti ones tres cõtinet, tres cõclusiones, & corollaria tria.

SI autem eidem hoc quidem omni, illud uerò nulli inest, uel ambo omni, uel nulli, figuram quidem huiusmodi uoco tertiam. Medium autem in hac dico, quo de ambo prædicamus: Extremitates uerò, quæ prædicantur. Maiorem autem extremitatem, quæ longius est medio: minorem uerò, quæ proprius. Ponitur autem medium foras quidem extremitatum, ultimum uerò positione est. Perfectus igitur non fit syllogismus, nec in hac figura: poßibilis uerò erit & uniuersaliter, & non uniuersaliter terminis existentibus ad medium. Vniuersaliter quidem quando & p & r, inerunt omni s, quoniam alicui r inerit p ex necessitate: nam quoniam conuertitur prædicatiua, inerit s, alicui r, quare quoniam p, inest

insit omni s, & s, alicui r, necesse est p, alicui r inesse. Fit enim syllogismus per primam figuram. Est autem & per impossibile, & expositione facere demonstrationem, si enim ambo omni s, insunt: si sumatur aliquod eorum quæ sunt s, ut n: huic & p & r inerunt ex necessitate, quare alicui r, inerit p. Et si r, omni quidem s, p autem nulli s, inest, erit syllogismus: quoniam p, alicui r non inerit ex necessitate. Nam idem modus erit demonstrationis, conuersa r, s propositione. Ostenditur autem & per impossibile, quemadmodum in prioribus. Si autem insit r, s quidem nulli, p uerò omni s, non erit syllogismus. Termini inesse, animal, equus, homo: non inesse, animal, inanimatum, homo: neq; quando ambo de nullo s, dicuntur, non erit syllogismus. Termini inesse, animal, equus, inanimatum: non inesse, homo, equus, inanimatum: medium, inanimatum. Manifestum est igitur & in hac figura & quando non erit syllogismus ex uniuersalibus terminis. Quando enim ambo termini sunt prædicatiui, erit syllogismus, quoniam inest alicui extremitas extremitati: quando uerò priuatiui, non erit syllogismus, quando autem hic quidem priuatiuus: ille uero affirmatiuus, si maior quidem fuerit priuatiuus, alter uero affirmatiuus, erit syllogismus, quoniam alicui non inest extremitas extremitati: Si autem econuerso, non erit. Si autem hic quidem sit uniuersaliter ad medium, alter uerò particulariter, si uterque sit prædicatiuus,*

* Idest syllogismo expositorio.

necesse est fieri syllogismum, et si alteruter sit uniuersalis terminorum nam si r, omni s, insit, p uerò alicui s: necesse est & p, alicui r inesse, nam quoniam cõuertitur affirmatiua inerit s, alicui p, quare quoniam r omni s inest, s autem alicui p, & r, alicui p, inerit, quare et p, alicui r. Rursum si r, alicui s, p uerò omni s insit, necesse est & p, alicui r inesse, nam idem modus demonstrationis. Est aũt demõstrare et per impoßibile, et expositione, quẽadmodũ in prioribus. Si autem unus quidem sit prædicatiuus, alius uerò priuatiuus, uniuersaliter autem prædicatiuus, quando minor quidẽ fuerit prædicatiuus, erit syllogismus: nam si r, omni s, p uerò alicui s non inest, necesse est p, alicui r, nõ inesse, si enim p, omni r, et r, omni s, et p, omni s inerit, sed nõ inerat. Monstratur autem et sine deductione: si sumatur aliquid eorum quæ sunt s, cui p non inest. Quãdo uerò maior fuerit prædicatiuus non erit syllogismus: ut si p, insit omni s: r autem: alicui s non insit. Termini uerò omni inesse, animatũ, homo, animal. Nulli uerò, nõ est sumere terminos: si r, inest alicui quidẽ s, alicui autem non. Si.n. omni s inest p: r autem alicui s: et p inerit alicui r, sed positum erat nulli r inesse: sed quemadmodum in prioribus, dicendum est: nam cum indefinitum est alicui non inesse, & quod nulli inest uerum est dicere alicui non inesse: nulli uerò cum inesset non erat syllogismus, manifestum ergo est, quoniam non erit syllogismus. Si autem priuatiuus sit uniuersalis terminus, quando maior quidem priuatiuus

tiuus fuerit, minor autem prædicatiuus, erit syllo gismus. Si enim p, nulli s, r autem alicui inest s: & p alicui r non inerit. Rursum enim prima erit figu ra, r s propositione conuersa. Quando aũt minor fuerit priuatiuus, non erit syllogismus. Termini in esse animal: hõ, ferum. Non inesse, animal, scien- tia, ferum: medium in utrisq; ferum. Nec quando ambo priuatiui ponuntur, est aũt unus quidẽ uni- uersalis, alter uerò particularis. Termini inesse, quando minor est uniuersalis ad medium, animal hõ, ferum. Non inesse, animal, scientia: ferũ. Quã do autem maior, non inesse quidem, coruus, nix, al bum. Inesse uerò non est sumere si r, alicui quidem inest s, alicui aũt nõ inest. Si. n. p, omni r insit, r au tem alicui s: & p, inerit alicui s. Positum est aũt nulli, sed ex indefinito, monstrandum est. Neq; si uterq; alicui medio inest, uel non inest, uel unus quidem inest, alter uerò non inest, uel hic quidem alicui ille uerò non omni, uel indefinitè, nullo mo- do erit syllogismus. Termini aũt cões omnium, ani mal, homo, album. animal, inanimatum, album. Manifestum est igitur, & in hac figura, quando non erit syllogismus: & quoniam habẽtibus se ter minis, ut dictum est, fit syllogismus ex necessitate & si sit syllogismus, necesse est terminos sic se ha- bere. Manifestum est etiam, quia omnes imperfe- cti sunt in hac figura syllogismi, omnes enim per ficiuntur quibusdam assumptis. Et quoniam syllo gizare uniuersale per hanc figuram non erit, neq; priuatiuum, neq; affirmatiuum.

De tribus figuris, & indirectis syllogismis adinuicem. Cap. VII.

Continet hoc caput corollaria quinque tres figuras respicientia.

PALAM autem & quoniam in omnibus figuris quando non fit syllogismus. Cùm prædicatiui quidem, uel priuatiui sunt utriq; termini, & particulares: nihil omnino fit necessarium. Cùm autem prædicatiuus, & priuatiuus, & uniuersaliter sumptus priuatiuus, semper fit syllogismus minoris extremitatis ad maiorem: ut si a quidem, omni b uel alicui, b autem nulli c, conuersis enim propositionibus, necesse est c, alicui a non inesse. Similiter autem & in alijs figuris, semper enim fit per conuersionem syllogismus. Palàm etiam quoniam indefinitum pro prædicatiuo particulari positum, eundem faciat syllogismum in omnibus figuris. Manifestum autem & quoniam omnes imperfecti syllogismi, perficiuntur per primam figuram. Aut enim ostensiuè, aut per impossibile clauduntur omnes, utrinq; autem fit prima figura. Et ostensiuè quidem perfectis, quoniam per conuersionem claudebantur omnes: conuersio autem primam faciebat figuram: per impoßibile uerò demonstratis, quoniam posito falso syllogismus fit per primam figuram. Vt in postrema figura, si a & b, omni c insunt, quoniam a, alicui b inest, nam si nulli, & b, omni c: nulli c, inerit a: sed inerat omni. Similiter autem in alijs. Est etiã reducere omnes syllogismos ad uniuersales syllogismos primæ figuræ. Nã qui sunt in secũda figura,

manifestum,

manifestum quoniam per illos perficiuntur, uerum non similiter omnes: sed uniuersales quidem priuatiua conuersâ, particularium autem utraq; per ad impossibile reductionẽ. Qui uerò in prima sunt particulares, perficiuntur quidem per se. Est autem & per secundam figuram ostendere ad impossibile ducentes: ut si a, omni b, & b, alicui c: quoniam a, alicui c inerit. Si enim nulli, b autem omni: nulli c, inerit b. Hoc enim scimus, per secundam figuram. Similiter autẽ, & in priuatiuo erit demonstratio, si enim a, nulli b, & b, alicui c inest, a alicui c non inerit: nam si a, omni c, b autem nulli inest: nulli c, inerit b. Hæc autem fuit media figura: quare, quoniam qui in media sunt syllogismi, omnes reducũtur in primæ figuræ uniuersales syllogismos: qui uerò particulares sunt in prima, ad eos qui sunt in media, manifestum est quoniã, et particulares reducẽtur ad eos, qui in prima figura sunt, uniuersales syllogismos, qui uerò sunt in tertia, cum uniuersales sint quidem termini, statim perficiuntur per illos syllogismos. Si autẽ particulares, sumuntur per particulares syllogismos primæ figuræ, sed hi reducti sunt ad illos, quare, & tertiæ figuræ particulares. Manifestum ergo quoniam omnes reducẽtur in primæ figuræ uniuersales syllogismos. Igitur syllogismi inesse, uel non inesse ostendentes, dictum est quomodo se habent, & ad eos qui ex eadem sunt figura, & adinuicem, & ad eos qui ex alijs sunt figuris.

De

De syllogismis ex necessario in tribus figuris. Cap. VIII.

De syllogismis de necessario caput hoc conclusiones duas habet, & corollariũ unũ.

QVONIAM autem diuersum est inesse, & ex necessitate inesse, & contingere inesse (nam multa insunt quidem, non tamen ex necessitate, alia uerò neq; ex necessitate, neq; insunt omnino, contingit autem inesse) manifestum quoniam & syllogismus in unoquoque horum diuersus est, & non similiter habentibus se terminis: sed hic quidem ex necessarijs, ille uerò ex ijs quæ simpliciter insunt, ille autem ex contingentibus. Ergo in necessarijs quidem ferè similiter se habet, & in ijs quæ insunt. Similiter enim positis terminis, & in ijs quæ insunt, & in ijs quæ ex necessitate insunt, uel non insunt, & erit, & non erit syllogismus. Verũ distabit in eo quod adiacet terminis ex necessitate inesse, uel non inesse: nam & priuatiuum similiter conuertitur, & in toto esse, & de omni similiter assignabimus. Ergo in alijs quidem eodem modo ostendetur per conuersionem, quoniam conclusio necessaria, quomodo in eo quod est inesse. In media autem figura quando fuerit uniuersalis affirmatiua, particularis uerò priuatiua, & rursum in tertia quando uniuersalis quidem prædicatiua, particularis uerò priuatiua, non similiter erit demonstratio: sed necesse est exponentes, cui alicui utrunq; non inest, de hoc facere syllogismum, erit enim necessarius in hoc, si autem de exposito est necessarius: erit & de illo aliquo, nam hoc quod

quod est expositum, ipsum, quidem illud aliquid est. Fit autem uterque syllogismus, in propria figura,

De mixtis ex una necessaria, & altera absoluta in prima figura:

Cap. IX.

ACCIDIT autem quandoq; & altera propositione necessaria, necessarium fieri syllogismũ: uerùm non utralibet, sed quæ ad maiorem extremitatem est, ut si a quidem, b ex necessitate sumptum est inesse, uel non inesse: b autem, c inesse tantùm: sic enim sumptis propositionibus ex necessitate a inerit c, uel non inerit, nam quoniam omni b, ex necessitate inest, uel non inest a, c autem aliquid eorum, quæ sunt b est, manifestum, quoniam & c ex necessitate erit alterum horum. Si autem a b quidem non necessaria, b c autem necessaria, non erit conclusio necessaria. Nam si est: accidit a, alicui b inesse ex necessitate, per primam, & tertiam figuram: hoc autem falsum: contingit enim tale esse b, cui possibile est a nulli inesse. Amplius aũt & ex terminis manifestum, quoniam nõ erit conclusio necessaria: ut si a quidem sit motus, b aũt sit anima, in quo aũt c homo: nãq; homo animal est ex necessi tate, mouetur aũt animal nõ ex necessitate, quare nec homo. Similiter aũt et si priuatiua sit a b. Nã eadẽ demõstratio. In ꝑticularibus aũt syllogismis, si uniuersalis quidẽ ẽ necessaria, et conclusio erit necessaria: si aũt ꝑticularis, nõ necessaria, siue priuatiua,

uatiua, siue prædicatiua fuerit uniuersalis propositio. Si autem primo uniuersalis necessaria, & a quidem, omni b insit ex necessitate, b autē alicui c insit solùm: necesse est ergo a alicui c inesse ex necessitate: nam c sub b est, b autem omni a inerat ex necessitate. Similiter autem & si priuatiuus syllogismus sit: nam eadem erit demonstratio. Si autem particularis est necessaria, non erit conclusio necessaria: nihil enim impossibile euenit quemadmodum nec in uniuersalibus syllogismis, similiter autem, & in priuatiuis. Termini, motus, animal, album.

De mixtis ex una necessaria: & altera absoluta in secunda figura.
Cap. X.

IN Secunda autem figura si priuatiua quidem propositio uniuersalis sit: & necessaria: conclusio erit necessaria. Si autem prædicatiua, non necessaria. Sit.n. primum priuata necessaria, & a, b quidem nulli contingat, c autem insit tantum: quoniam ergo conuertitur priuatiua, & b nulli a contingit, a autem, omni c inest: quare nulli c contingit b: nam c sub a est. Similiter autē & si ad c ponatur priuatiuum, nam si a: c nulli contingit, & c, nulli a poterit inesse, a autem, omni b inest, quare nulli eorum, quæ sunt b, contingit c: fit.n. prima figura rursum. non ergo neque b, ipsi c, * conuertitur.n. similiter. Si autem prædicatiua propositio est necessaria, non erit conclusio necessaria:

* Hic quoq; altera negationũ superflua, subaudiē

insit

insit enim a, omni b ex necessitate, c autem nulli insit tantum, conuersa ergo priuatiua, fit prima figura. Ostensum est autem in prima, quoniã cũ non est necessaria, quæ ad maiorem est priuatiua, nec conclusio erit necessaria: quare nec in his erit ex necessitate. Amplius autẽ si conclusio est necessaria, accidit c, alicui a non inesse ex necessitate, si enim b, nulli c inest ex necessitate, neque c, ulli b inerit ex necessitate: b autem, alicui a necesse est inesse, si quidem & a, omni b ex necessitate inerat: quare c, necesse est alicui a non inesse: sed nihil prohibet a huiusmodi accipere: cui omni, c contingat inesse. Amplius & si terminos ponentes sit ostendere, quoniam conclusio non est necessaria simpliciter, & his existentibus, necessarium ut sit a animal, b uerò homo, c autem album, & similiter propositiones sumptæ sint: contingit enim animal nulli albo inesse: non inerit ergo nec homo ulli albo, sed non ex necessitate. cõtingit enim hominem fieri album: non tamen donec animal nulli albo insit: quare cum hæc sint, necessaria erit conclusio: simpliciter autem non necessaria. Similiter autem se habebit & in particularibus syllogismis quando priuatiua quidem propositio, & uniuersalis fuerit, & necessaria, & conclusio erit necessaria. Quando autem prædicatiua uniuersalis fuerit necessaria, priuatiua uerò particularis nõ necessaria: non erit conclusio necessaria. Sit enim primum priuatiua, & uniuersalis necessaria, & a, b quidem nulli contingat inesse, c autem alicui

dumq;, inesse contingit.

insit:

insit: quoniam ergo conuertitur priuatiua, & b nulli a continget inesse, a autem alicui c inest: quare ex necessitate alicui eorum, quæ sunt c, non inerit b. Rursum sit prædicatiua, & uniuersalis & necessaria, & ponatur ad b quidem prædicatiuum: si ergo a, omni b ex necessitate inest, c autē alicui non inest, quoniam non inerit b, alicui c manifestum, sed nō ex necessitate. Nā ijdem termini erunt ad demonstrationem, qui in uniuersalibus syllogismi, sed nec si priuatiua necessaria est particulariter sumpta, erit conclusio necessaria. Nam per eosdem terminos demonstratio est.

De syllogismis mixtis ex altera necessaria, & altera absoluta in tertia figura. Cap. XI.

IN postrema autem figura terminis quidem uniuersalibus ad medium: & prædicatiuis utrisq; propositionibus, si utralibet sit necessaria, & conclusio erit necessaria. Si autem hæc quidem sit priuatiua, illa uerò prædicatiua, quando priuatiua quidem fuerit necessaria, & conclusio erit necessaria, quando autem prædicatiua, non erit necessaria. Sint enim primum utræq; prædicatiuæ propositiones: & a & b omni c insunt, necessaria autem sit a c: quoniam ergo b, omni c inest, & c, alicui b inerit, eo quod conuertitur uniuersalis particulariter. Quare si a, inest omni c ex necessitate, & c alicui b: & a alicui b necessarium inesse: nam b, sub c est. Fit igitur prima figura. Similiter autem

tem ostendetur, & si b c est necessaria, conuertitur enim c, alicui a, quare si omni si inest b ex necessitate, & a alicui b inerit ex necessitate. Rursum sit a c quidem priuatiua, b c uerò affirmatiua, necessaria autem priuatiua: quoniam ergo conuertitur affirmatiua, erit c, alicui b, a autem, nulli c ex necessitate, neque a, alicui b inerit ex necessitate; nam b sub c est. Si autem prædicatiua sit necessaria, non erit conclusio necessaria. Sit enim b c prædicatiua, & necessaria, a c autem priuatiua, & non necessaria: quoniam ergo conuertitur affirmatiua, inerit & c, alicui b ex necessitate. quare si a quidem, nulli eorum quæ sunt c inest, c autem alicui eorum, quæ sunt b, & a alicui eorum quæ sunt b, non inerit: sed non ex necessitate. Ostensum est enim in prima figura quoniam priuatiua propositione non necessaria, nec conclusio erit necessaria. Amplius autē & per terminos sit manifestum: sit enim a quidem bonum, in quo b, animal, c autem equus, ergo bonū quidem contingit nulli ergo equo inesse, animal uerò necesse est omni equo inesse: sed non necesse est aliquod animal, non esse bonum, si quidem contingit omne esse bonum. aut si non hoc possibile, sed uigilare, uel dormire terminum ponendum. omne enim animal susceptibile est horum. si igitur termini uniuersaliter ad medium sint: dictū est, quādo erit conclusio necessaria. Si aūt hic quidē uniuersalis, ille uerò particularis, prædicatiuus uterque: quādo uniuersalis fuerit necessarius, et cōclusio

ſio erit neceſſaria. Demonſtratio autem eadē quæ & prius:conuertitur enim & particularis affirmatiua.ſi ergo neceſſe eſt b,omni c ineſſe, a autem ſub c eſt:neceſſe eſt b, alicui a ineſſe.ſi autem b,alicui a:& a,alicui b ineſſe neceſſarium, conuertitur enim.Similiter autem & ſi a c,ſit neceſſaria uniuerſalis:nam b,ſub c eſt.Si autem particularis eſt neceſſaria,non erit concluſio neceſſaria. Sit enim b c particularis,& neceſſaria:a autem inſit omni c,non tamen ex neceſsitate: conuerſa ergo b c prima fit figura,et uniuerſalis quidem propoſitio nō neceſſaria,particularis autem neceſſaria: quando autem ſic ſe habebant propoſitiones,non erat concluſio neceſſaria, quare nec in his. Amplius autem & ex terminis manifeſtum. Sit enim a quidē uigilatio,b autem bipes,in quo autē c, animal ergo b,alicui c neceſſe eſt ineſſe:a autem omni c contingit, & a non neceſſariò b: non enim neceſſe eſt aliquem bipedem dormire, uel uigilare. Similiter autem per eoſdem terminos oſtendetur etiam ſi a c, ſit particularis, & neceſſaria. Si autem hic quidem terminorum ſit prædicatiuus,ille priuatiuus, & neceſſarius: quando uniuerſalis fuerit priuatiuus, & neceſſarius, & concluſio erit neceſſaria.Si enim a, nulli c ex neceßitate contingit,b autem alicui c ineſt,neceſſe eſt a; alicui b nō ineſſe,quando autem affirmatiua neceſſaria ponetur uel uniuerſalis,uel particularis:uel priuatiua particularis, non erit concluſio neceſſaria. Nam alia quidem eadem quæ & in prioribus dicemus.

Termini autem cùm uniuersalis quidem affirmatiua est necessaria, uigilatio, animal, homo, medium, homo: cùm autē particularis prædicatiua necessaria, uigilatio, animal, album: animal enim necesse est alicui albo inesse, uigilatio autem contingit nulli: & non necesse est alicui animal non inesse uigilationem. Quando autem priuatiua particularis est necessaria: bipes, motus, animal, medium animal. Manifestum igitur quoniam inesse quidem non est syllogismus, si utræq; propositiones nō sunt in eo quod est inesse: necessarij uerò est, & altera solùm existente necessaria. In utrisq; autem & affirmatiuis, & priuatiuis existentibus syllogismis, necesse est alteram propositionem similem esse conclusioni. dico autem similem, si inesse quidem, existentem: si autem necessaria, necessariam. Quare & hoc palàm, quoniam non erit conclusio neque necessaria, neque inesse: non sumpta uel necessaria, uel quæ inesse significet propositione. Igitur de necessario quomodo fit, & quam differentiam habeat ad inesse, sufficienter penè dictum est.*

* Inesse hic genitiui locū tenet.

De contingenti non necessario.
Cap. XII.

DE contingente autem post hæc dicemus: quando, & quomodo, & per quæ erit syllogismus. Dico autem contingere, & contingens: quo non existente necessario, posito autem inesse, nihil erit propter hoc impoßibile. Nam necessarium æqui-

uocè contingere dicitur. Quoniam autem hoc est contingens: manifestum ex affirmationibus, & negationibus oppositis. Nam non contingit esse, nõ posibile esse: & impoßibile esse & necesse est nõ esse: uel eadem sunt, uel sequuntur seinuicem: quare & opposita his contingit esse & non imposibile esse, & non necesse non esse: eadem erunt, uel sequentia seinuicem. De omni enim affirmatio, uel negatio uera. Erit ergo contingens necessariũ, & non necessarium contingens. Accidit autem omnes quæ secundùm contingere sunt propositiones, conuerti sibijnuicem: dico autem non affirmatiuas negatiuis, sed quæcũq; affirmatiuã hẽnt figurã scdm oppositionẽ: ut ea quæ est cõtingit esse, ei quæ est contingit nõ esse: et ea quæ est contingit omni, ei quæ est contingit nulli, uel non omni: & quæ alicui, ei quæ non alicui: eodem autem modo & in alijs. Quoniam enim quod est contingens, non est necessarium, & quod non est necessarium, posibile est non esse: manifestum quoniam si contingit a inesse b, contingit & non inesse: & si omni contingit inesse, & omni contingit non inesse. Similiter autem & in particularibus affirmationibus: nam eadem demonstratio. Sunt autem huiusmodi propositiones, prædicatiuæ: nam cõtingere, ei quod est esse, similiter ponitur, quemadmodum dictum est prius.* Determinatis autem his, rursum dicimus, quoniam contingere duobus modis dicitur. Vno quidem quod plerunq; fit, & deficit necessarium: ut canescere hominem, uel augeri,*

* Pro alicui non.

* In secundo Peri herme.

augeri, uel minui, uel omnino, quod natum est esse. Hoc enim non continuum habet necessariũ, eò quòd non semper est homo: cùm tamen homo est, aut ex necessitate, aut in pluribus est. Alio autem modo, infinitum quod & sic, & non sic possibile: ut animal ambulare, uel ambulante fieri motum terræ: uel omnino quod casu fit: nihil enim magis sic natum est, uel econtrario. Conuertitur ergo & secundùm oppositas propositiones utrunq; contingens, non tamen eodem modo: sed quod natum quidem est esse, ei quod non ex necessitate esse. sic enim contingit non canescere hominem: infinitum autem ei, quod nihil magis sic, uel illo modo. Disciplina autem, & syllogismus demonstratiuus, ex infinitis quidem non est, eo quòd inordinatum est medium: ex ijs uerò quæ nata sunt esse, penè orationes, & considerationes fiunt de sic contingentibus: ex illis autem possibile quidem est fieri syllogismum: non tamen solet quæri. Hæc ergo definientur magis in sequentibus: nunc autem dicemus, quando, & quomodo, & quis erit syllogismus ex contingentibus propositionibus. Quoniam autem contingere hoc huic inesse, dupliciter est accipere: aut enim cui inest hoc, aut cui contingit ipsum inesse, nam de quo b, a contingere, horum alterum significat: aut de quo dicitur b, aut de quo contingit dici: de quo autem b, a contingere: aut omni b possibile inesse a, nihil differt. Manifestum igitur, quoniam dupliciter dicetur a, omni b inesse contin-

gere. Primum ergo dicemus si de quo c, contingit b, & de quo b, contingit a: quis erit, & qualis syllogismus: sic enim utræque propositiones sumuntur secundùm contingere: quando autem de quo b est, contingit a: hæc quidem ineße, illa uerò contingens: quare à similibus figuris incipiendum quemadmodum & in alijs.

De syllogismis ex ambabus contingentibus in prima figura. Cap. XIII.

QVANDO ergo a, cõtingit omni b, & b, omni c, syllogismus erit perfectus, quoniam a, cõtingit omni c ineße. Hoc autem manifestum est ex definitione: nam contingere omni ineße sic dicebamus. Similiter autem & si a quidem, contingit nulli b: b autem, omni c, quoniam a, contingit nulli c. Nam de quo b contingit: a non contingere: hoc erat nullum dimittere sub b contingentium. Quãdo autem a, cõtingit omni b, b autem nulli c, per sumptas quidem propositiones nullus fit syllogismus. cõuersa autem b c secundũ contingere, fit idẽ quemadmodum & prius: quoniam.n. contingit b, nulli c ineße, contingit & omni inesse. Hoc autem dictum prius. Quare si b quidem, omni c, a autẽ, omni b, rursum idem fit syllogismus. Similiter autẽ et si ad utrasq; propositiones negatio ponatur cũ contingere (dico aũt si a, cõtingit nulli b, & b, nulli c) igitur p sumptas quidẽ propositiones nullus fit syllogismus: conuersus aũt rursus idẽ erit, qui et prius. Manifestũ est igitur quoniã negatione po-

ne posita ad minorem extremitatẽ:uel ad utrasq; propositiones,aut non fit syllogismus,aut fit quidem,sed non perfectus:ex conuersione enim fit necessarium. Si autem hæc quidem propositionũ uniuersalis,illa uerò particularis sumatur,ad maiorem quidem extremitatem posita uniuersali,syllogismus erit perfectus. Nam si a, omni b cõtingit, b autem alicui c:a,alicui c cõtingit:hoc aũt manifestum ex definitione contingentis. Rursum si a,cõtingit nulli b:b autem,contingit alicui c inesse: necesse est a,contingere alicui c non inesse. Demonstratio autem eadem quæ in his. Si autẽ priuatiua sumatur particularis propositio,uniuersalis autẽ affirmatiua,positione autem similiter se habeant (ut a quidem,omni b contingat:b autem, alicui c contingat non inesse) per sumptas quidem propositiones nõ fit manifestus syllogismus: cõuersa autem particulari, & posito b, alicui c contingere inesse, eadem erit conclusio quæ & prius,quemadmodum in ijs quæ ex principio. Si autem quæ ad maiorem extremitatẽ particularis sumatur, quæ ad minorem uniuersalis, siue utræque sumantur affirmatiuæ:siue priuatiuæ, siue non similis figuræ,siue utræque indefinitæ,uel particulares: nullo modo erit syllogismus. Nihil enim prohibet b transcendere a,& non prædicari de æquis: in quo enim b transcendit a,sumatur c: huic neque omni: neque nulli, neque alicui, neque non alicui contingit a inesse: siquidem conuertuntur secundùm contingere propositiones, & b pluribus contingit

quàm a inesse. Amplius autem ex terminis manifestum est: nam sic se habentibus propositionibus, primum postremo & nulli contingit, & omni ex necessitate inesse. Termini autem communes omnium, inesse quidē ex necessitate, animal, album, homo: non contingere uerò, animal, album, uestis. Manifestum igitur quoniam hoc modo habētibus se terminis, nullus fit syllogismus: nam omnis syllogismus uel eius quod est inesse est, uel ex necessitate, uel contingere, non est autem eius quod est inesse, neq; necessarij, manifestum quoniam non est, nam affirmatiuus interimitur priuatiuo, & priuatiuus affirmatiuo: relinquitur ergo eius quod contingere esse, hoc autem impossibile. Ostensum est enim quoniam sic se habentibus terminis, & omni postremo primùm necesse inesse, & nulli contingere inesse, quare non erit eius quod est contingere syllogismus: nam necessarium non erat cōtingens. Manifestum autem & quoniam cùm uniuersales sunt termini in contingentibus propositionibus, semper fit syllogismus in prima figura, siue sint prædicatiui, siue priuatiui. Verum ex prædicatiuis quidem perfectus, ex priuatiuis autem imperfectus. Oportet autem cōtingere sumere non in necessarij, sed secundum dictam definitionem, aliquoties autem latet huiusmodi.

De syllogismis ex una absoluta, & altera contingente in prima figura. Cap. XIIII.

S*I autē hæc quidē inesse, illa uerò cōtingere sumatur*

matur propositionum: quando quæ ad maiorẽ quidem extremitatem contingere significauerit: perfecti erunt omnes syllogismi, & contingentis secũdum dictam determinationem: quãdo autem quæ ad minorem, & imperfecti omnes, et priuatiui syllogismi non contingentis secundum dictam determinationem, sed eius quod est nulli aut non omni ex necessitate inesse. Si enim nulli, aut non omni ex necessitate contingere dicimus, & nulli, et non omni inesse. Contingat enim a, omni b: b autem, omni c ponatur inesse: quoniam igitur sub b est c, a autem, contingit omni b: manifestum quoniam & c omni contingit a: fit ergo perfectus syllogismus. Similiter autem & cùm priuatiua est a b propositio: b c autem affirmatiua, & hæc quidem contingere, illa uerò inesse sumetur, perfectus erit syllogismus, quoniam a, contingit nulli c inesse. Quoniam ergo inesse posito ad minorem extremitatem, perfecti syllogismi fiunt, manifestũ. Quod autem contrariè se habente erunt syllogismi per impossibili monstrandum est: simul autem erit manifestum & quoniam imperfecti: nam ostensio non ex sumptis propositionibus. Primum autem dicendum quoniam si cùm est a: necesse est esse b: et cum possibile est esse a, possibile erit b: ex necessitate. Sit enim sic se habentibus rebus ut in quo quidem a, possibile, in quo autem b, impossibile: si ergo aliud posibile quidem est, cùm possibile esse, ipsum fiet: hoc uerò impossibile, quoniam impossibile, non utique fiet: simul autem

si a, possibile, & b, impossibile: continget fieri præter b. si autem fieri, & esse. nam quod fit, quādo factum est, est. Oportet autem accipere non solùm in generatione possibile, & impossibile, sed & in uerum esse & in quod actu est, & quocunq; modo simpliciter aliter dicitur possibile: in omnibus enim similiter se habebit. Amplius cùm est a, b esse, non tanquam uno aliquo existente a, erit b, oportet opinari: nihil enim est ex necessitate uno aliquo existente, sed duobus ad minus, ut quādo propositiones sic se habent ut dictum ut syllogismum: nam si c dicitur de d, d autem de e, et c, de e ex necessitate: & si utrūq; possibile, & cō clusio erit possibilis. Quemadmodum ergo si quis ponat a quidem propositiones, b autem conclusionem, accidet non solùm a existente necessario, & b simul esse necessarium, sed etiam possibili, possibile. Hoc autem ostenso, manifestum est quoniam falso posito, & non impossibili, & quod accidit propter positionem falsum erit, & non impossibile: ut si a falsum quidem est, non tamen impossibile: cùm autem sit a & b, & b erit falsum quidem, non tamen impossibile. Nam ostensum est quoniam cùm est a, est b, & cùm possibile est a, possibile est b. Positum aūt est a possibile esse, & b erit possibile: si enim impossibile est b, simul idē erit possibile, & impossibile. Determinatis autem ijs, insit a, omni b: b autem, contingat omni c, necesse est a igitur contingere omni c inesse. Non enim contingat: b autem omni c ponatur inesse:

hoc

hoc autem falsum quidem, non tamen impossibile: si ergo a quidem non contingit omni c, b autē omni c insit, a non omni b contingit. Fit enim syllogismus per tertiam figuram. Sed positum erat omni c contingere inesse, necesse est ergo a, omni c contingere. Falso enim posito, & non impossibili, quod accidit est impossibile. Possibile est autem et primam figuram facere impossibile ponentes b inesse c: nam si b, omni c inest, a autem omni b contingit, & omni c continget a: sed positum erat non omni possibile inesse. Oportet autem accipere omni inesse non secundùm tempus determinantes: ut nunc, aut in hoc tempore, sed simpliciter (per huiusmodi enim propositiones & syllogismos facimus) quoniam secundùm nunc sumpta propositione, non erit syllogismus: nihil enim fortasse prohibet quandoq; et omni mouenti hominem inesse, ut si nihil aliud moueatur: mouens autem contingit omni equo, sed homo nulli equo cōtingit. Amplius: Sit primū quidem animal, medium uerò mouens, postremum uerò homo: ergo propositiones quidem similiter se habebunt, conclusio uerò erit necessaria, nō contingēs: ex necessitate enim homo est animal. manifestum igitur quoniam uniuersale sumendum simpliciter, & non tempore determinantes. Rursum: Sit priuatiua propositio uniuersalis a b, & sumatur a quidem nulli b inesse, b autem contingat omni c inesse: his igitur positis necesse est a, contingere nulli c inesse: non enim contingat, b autem ponatur

tur

tur inesse c sicut prius, necesse est igitur a, alicui b inesse. sit enim syllogismus per tertiam figuram. Hoc autem impoßibile: quare contingit, a nulli c. posito enim falso, & non impoßibili, impoßibile est quod accidit. Hic ergo syllogismus non est contingentis secundùm definitionem, sed nulli inesse ex neceßitate. Hæc est contradictio factæ hypothesis. Positum est enim ex neceßitate a alicui c inesse, syllogismus autem per impoßibile, opposita est contradictionis. Amplius autem & ex terminis manifestum, quoniam non erit conclusio contingens: sit enim a quidem coruus, in quo autem b intelligens, in quo autem c homo, nulli ergo b, inest a, nam nullum intelligens, coruus: b autem contingit omni c, omni enim homini inest intelligere: sed a, ex neceßitate nulli c, non igitur conclusio contingens. Sed nec necessaria semper, sit enim a quidem mouēs, b autem scientia, in quo autem c homo, ergo a quidem nulli b inerit, b autem omni c contingit: & non erit conclusio necessaria: non enim necesse est nullum hominem moueri, sed necesse est aliquem. manifestum igitur quoniā est conclusio eius, quod est nulli ex necesßitate inesse. Sumendum autem melius terminos. Si autem priuatiuum ponatur ad maiorem extremitatem contingere significans, ex ipsis quidem sumptis propositionibus nullus erit syllogismus: conuersa autem secundum contingens propositione, erit quēadmodum in prioribus. Insit enim a, omni b, b autē contingat nulli c: sic ergo habētibus se terminis,

nihil

nihil erit necessarium. Si autem conuertatur b c, & sumatur b contingere omni c: fiet syllogismus quemadmodum prius, similier enim habent se termini positioni. Eodem autem modo & cùm priuatiua sunt utraq; interualla, si a b quidem non inesse, b c autem nulli, cõtingere significat, nam per ea quidem quæ sumpta sunt, nullo modo fit necessarium: conuersa autem secundum contingens propositione erit syllogismus: sumatur enim a quidem, nulli b inesse, b autem contingere nulli c, per hæc quidem nihil necessarium. Si autem sumatur b, omni c contingere, quod uerum est, a b autem propositio similiter se habeat, rursus erit idem syllogismus. Si autem non inesse ponatur b, omni c, et non contingere non inesse, non erit syllogismus nullo modo, siue priuatiua sit, siue affirmatiua a b propositio. Termini autem communes ex necessitate quidem inesse: album, animal, nix. Non contingit autem, album, animal, pix. Manifestum est igitur quoniam cum uniuersales sunt termini, & hæc quidem propositionum inesse, illa uerò sumitur contingens: quando quæ ad minorem est extremitatem contingere sumitur propositio, semper fit syllogismus: ueruntameu quandoquidem ex ipsis, quando autem propositione conuersa, quando uerò utrunque horum, & ob quam causam, diximus. Si autem hoc quidem uniuersale, illud uerò particulare sumitur interuallorum, quãdo ad maiorem quidem extremitatem uniuersale ponitur, et contingens siue negatiuum, siue affirmatiuum, particulare

*particulare autem affirmatiuum et inesse, erit syllogismus perfectus, quemadmodum & cùm uniuersales sunt termini: demonstratio autem eadē, quæ & prius: Quando autem uniuersale quidem fuerit ad maiorem extremitatem inesse, & nō cō tingens, alterum uerò particulare, & contingens siue affirmatiuè, siue negatiuè ponantur utræque siue hæc * quidem negatiua, illa uerò affirmatiua, omnino erit syllogismus imperfectus. Verum hi quidem per impossibile ostendūtur, illi uerò per conuersionem contingentis, quemadmodum in prioribus. Erit autem syllogismus per conuersionem, & quando uniuersalis quidem ad maiorem extremitatem posita significauerit inesse, uel non inesse: particularis uerò cùm sit priuatiua, sumatur contingens: ut si a quidem omni b inest, uel nō inest: b autem alicui contingit non inesse: conuersa enim b c, secundum contingere, fit syllogismus. Quando autē non inesse sumet particulariter posita propositio, non erit syllogismus. Termini inesse, album, animal, nix: non inesse autem, albū, animal, pix. per indefinitum enim est sumenda demō stratio. Si autem uniuersale quidem ponatur ad minorem extremitatem, particulare autē ad maiorem, siue priuatiuum, siue affirmatiuum, siue cō tingens, siue inesse utrumuis: nullo modo erit syllogismus. Nec cùm particulares, uel indefinitæ ponentur propositiones, siue contingere sumptæ, siue inesse, seu permutatim: nec sic erit syllogismus: demonstratio autem eadem, quæ in prioribus. Termini*

* Vsurpatur hic negatiuū pro priuatiuo propter affinitatē significationis.

mini autem communes inesse quidem ex necessitate, animal, album, homo: non cõtingere uerò, animal, album, tunica. Manifestum est igitur quoniam uniuersali posito ad maiorem extremitatem semper erit syllogismus, ad minorem autem nunquam.

Mistio necessarij, & contingentis in prima figura. Cap. XV.

QVANDO autem hæc quidem propositionum ex necessitate inesse: uel nõ inesse: illa uerò contingere significat, syllogismus quidem erit hoc modo habentibus se terminis. Et perfectus quando ad minorem extremitatem ponetur necessaria. Conclusio autem, si prædicatiui sunt quidẽ termini, contingentis, & non inesse erit, siue uniuersaliter, siue non uniuersaliter ponantur: si autẽ sint hoc quidem affirmatiuum, illud uerò priuatiuum quando affirmatiuum quidem fuerit necessarium, & contingentis erit conclusio, & non eius, quod est non inesse. Quando autem priuatiuũ necessarium, & contingentis non esse, & non inesse, siue uniuersales, siue non uniuersales sint termini. Contingere autem in conclusione eodem modo accipiendum est, quo in prioribus. Eius autem quod est ex necessitate non inesse, non erit syllogismus, aliud enim est non ex necessitate inesse, & ex necessitate non inesse. Quoniam igitur uniuersalibus affirmatiuis existentibus terminis non fit conclusio necessaria, manifestum, insit enim a omni b ex ne-

Demonstrationes cõclusionum.

ex necessitate, b autem contingat omni c, erit igitur syllogismus imperfectus, quoniam a contingit omni c inesse. Quoniam autem imperfectus, ex demonstratione palàm: eodem enim modo ostẽdetur quo & in prioribus. Rursum a quidem contingat omni b inesse, b autem omni c insit ex necessitate: erit itaq; syllogismus, quoniam a contingat omni c inesse, sed non quoniam inest, & perfectus quidẽ sed non imperfectus: statim.n.pficitur per ex principio propositiones. Si autem non similis figuræ sint propositiones, sit primum priuatiua necessaria: & a quidem nulli contingat b ex necessitate, b autem contingat omni c: necesse est igitur a, nulli c inesse. Ponatur enim a inesse aut omni, aut alicui, positum autem est a nulli cõtingere b: quoniã ergo conuertitur priuatiua, & b nulli a contingit, a autem positum est inesse c aut omni, aut alicui: quare nulli, aut non omni c continget b inesse, sed supponebatur omni ex principio: manifestũ aũt quoniam, & eius quòd est cõtingere non inesse fit syllogismus, si quidem non inesse. Rursum sit affirmatiua quidem propositio necessaria, & a quidem contingat nulli b inesse, b autem insit omni c ex necessitate: ergo fit syllogismus quidem perfectus, sed non eius quod est non inesse, sed eius quod est contingere non inesse, nã & propositio sic sumpta est, quæ ad maiorem est extremitatem, et ad impossibile non est ducere: nam si ponatur a inesse ulli c, positum est autem & a, b contingere nulli inesse, nihil accidit per hæc impossibile. Si autem

tem ad minorem extremitatem ponatur priuatiuum, quando contingere quidem significauerit, syllogismus erit per conuersionem, quemadmodum in prioribus. Quando autem non contingere, non erit ex necessitate, nec quando utraque quidem propositio priuatiua non est autem contingens quod ad minorem est. Termini autem inesse quidem, album, animal, nix. non inesse quidem, album, animal, pix. Eodem autem modo se habebit & in particularibus syllogismis. Quando enim fuerit priuatiua necessaria, & conclusio erit eius quod est non inesse: ut si a quidem nulli b contingit inesse ex necessitate b autem alicui c contingat inesse: necesse est a alicui eorum quæ sunt c non inesse. Si enim a omni c inest, nulli autem contingit b, & b nulli a contingit inesse; quare si omni c inest a, nulli c cõtingit b: sed positum erat alicui contingere. Quãdo autem particularis affirmatiua necessaria fuerit, quæ in priuatiuo est syllogismo, ut b c, aut uniuersalis in affirmatiuo, ut a b: non erit inesse syllogismus. Demonstratio autem eadem quæ in prioribus. Si autem uniuersale quidem ponatur ad minorem extremitatem, uel affirmatiuum, uel priuatiuum contingens, particulare autem necessarium, non erit syllogismus. Termini autem inesse quidem ex necessitate, animal, album, homo, nõ contingere autem, animal, album, tunica. Quando similiter uniuersale quidem est necessarium, particulare autem contingens: cùm priuatiuũ quidem

dem est uniuersale: inesse quidem termini, animal album, coruus: non inesse, animal, album, pix: cũ autem affirmatiuum, inesse quidem, animal, albũ cygnus, non contingere autem, animal, albũ, nix.

Auxesis negationum.

Nec quando indefinitæ sumuntur propositiones, aut utræq; particulares: non sic erit syllogismus. Termini autem communes, inesse quidem: animal, album, homo: non inesse autem: animal, album, inanimatum. Nam & animal alicui albo, & album inanimato alicui est necessarium inesse, & non contingit inesse, & in contingenti similiter: quare ad omnia utiles sunt termini. Manifestum ergo ex ijs, quæ dicta sunt, quoniã similiter habentibus se terminis, & in eo, quod est inesse, & in necessarijs, & fit, & non fit syllogismus: ueruntamen secundùm inesse quidem posita priuatiua propositione, eius quod est contingere erat syllogismus: secundùm necessarium autem priuatiua, & contingere, & non inesse. Palàm autem, & quoniam omnes imperfecti syllogismi, & quomodo perficiuntur per prædictas figuras.

De syllogismis ex ambabus contingentibus in secunda figura. Cap. XVI.

IN secunda autem figura quando contingentes quidem sumuntur utræq; propositiones, nullus erit syllogismus, siue sint affirmatiuæ, siue priuatiuæ, siue uniuersales, siue particulares. Quãdo autem

autem hæc quidem inesse, illa uerò contingere significat, affirmatiua quidem inesse significante, nunquàm erit syllogismus: priuatiua uniuersali existente, semper. Eodem modo & quando hæc quidem ex necessitate, illa uerò contingere assumatur: oportet autem & in ijs accipere quod in conclusionibus est contingens, quemadmodum in prioribus. Primùm igitur ostendendum, quoniam non conuertitur in contingenti, priuatiua: ut si a contingit nulli b, non necesse est & b contingere nulli a. Ponatur enim hoc, & contingat b nulli a inesse: ergo quoniam conuertuntur, quæ sunt in eo quod est contingere affirmationes negationibus, & contrariæ, & contraiacentes, b autem contingit nulli a inesse: manifestum est quoniam & omni a contingit b inesse. Hoc autem falsum est. Non enim si hoc huic omni contingit, & hoc huic contingat necessarium: quare non conuertitur priuatiua. Amplius autem nihil prohibet a quidem contingere nulli b: b autem alicui a ex necessitate non inesse: ut album quidem contingit omni homini non inesse, nam & inesse: hominem autem, nō uerum est dicere quoniam contingit nulli albo, pluribus enim ex necessitate non inest: necessarium autem non inerat contingens. Sed nec ex impossibili ostendetur conuertens: ut si quis putet, quoniam falsum est b contingere nulli a inesse, uernm non contingere nulli a: affirmatio enim & negatio: si autem hoc uerum, ex necessitate alicui a inesse b: quare & a alicui b

inesse: hoc autem impoßibile. Non enim si a non contingit ulli b, necesse est a alicui b inesse. Nam non contingere nulli, dicitur dupliciter: hoc quidē si ex necessitate alicui inest, illud uerò si ex neceßitate alicui non inest: Nam quod ex neceßitate alicui eorum quæ sunt a non inest, non est uerum dicere, quoniam omni contingit non inesse: quemadmodum nec quod alicui inest est neceßitate, quoniam omni contingit inesse. Si ergo aliquis putet, quoniam non contingit c, omni d inesse: ex neceßitate alicui non inesse ipsum, falsum sumet, omni enim inest, si contingat: sed quoniam quibusdam ex neceßitate inest, propter hoc dicimus non omni contingere. Quare ei quod est contingere omni inesse, & ea quæ est ex neceßitate alicui inesse, opponitur: & ea quæ est ex necessitate alicui non inesse: similiter autem & ei quæ est cōtingere nulli. Palam ergo quoniam ad sic contingens, & non contingens, ut in principio definiuimus, nō solum ex necessitate alicui inesse, sed & ex necessitate alicui non inesse sumendum. Hoc autem sumpto, nihil accidit impoßibile: quare non fit syllogismus. Manifestum ergo ex iis quæ dicta sunt, quoniam non conuertitur priuatiua. Hoc autem ostenso ponatur a, b quidem contingere nulli, c uerò omni: per conuersionem ergo non erit syllogismus. Dictum est enim quoniam non conuertitur huiusmodi propositio. Sed nec per impoßibile: nam posito b omni c contingere inesse, nihil accidit falsum: continget enim a, & omni & nulli c

inesse.

inesse. Omnino autem si est syllogismus, palàm quoniam contingens erit, eo quòd neutra propositionum sumpta est in eo, quod est inesse: & hic uel affirmatiuus, uel priuatiuus: neutro autem modo possibile est: affirmatiuo enim posito, ostendetur per terminos quoniam non contingit inesse: priuatiuo autem, quoniam conclusio non est contingens, sed necessaria. Sit enim a quidem album, b autem homo, in quo autem c, equus: ergo album a contingit huic quidem omni, illi uerò nulli inesse: sed b neq; inesse contingit c, neq; nō inesse. Quoniam igitur inesse non possibile, est manifestum, nullus enim equus homo: sed neq; contingere non inesse: necesse est enim nullum equum hominem esse, necessarium autem non erat contingens: non igitur fit syllogismus. Similiter autem ostendetur, & si econuerso ponatur priuatiua, & si utraq; affirmatiuè ponantur uel priuatiuè: nam per eosdem terminos erit demonstratio. Et quando hæc quidē uniuersalis, illa uerò pticularis, uel utraq; particulares, uel indefinitæ, aut quolibet mō aliter contingit permutari propositiones: semper.n. erit per eosdem terminos demōstratio. Manifestū ergo quoniam utrisq; propositionibus secundùm contingere positis, nullus fit syllogismus.

Mistio absoluti, & contingentis in secunda figura. Cap. XVII.

SI. aūt altera quidē ineē, altera uerò cōtingere significat, predicatiua q̄dē ineē posita, priuatiua ue-

rò contingere, nunquàm erit syllogismus, siue uniuersaliter, siue particulariter sumantur termini: demonstratio autem eadem, & per eosdem terminos. Quando autem affirmatiua quidem contingere, priuatiua inesse, erit syllogismus. Sumatur enim a, b quidem nulli inesse, c uerò omni a contingere: conuersa ergo priuatiua, b inest nulli a, a autem omni c contingebat: fit ergo syllogismus quoniam b contingit nulli c, per primam figuram. Similiter autem & si ad c ponatur priuatiua. Si autem utræq; sint priuatiuæ, significet autem hæc quidem non inesse, illa uerò contingere non inesse, per ea quidem quæ sumpta sunt nihil accidit necessarium: conuersa autem secundùm cõtingere propositione fit syllogismus: quoniam b cõtingit nulli c inesse, quemadmodum in prioribus: erit enim rursum prima figura. Si autem utræq; ponantur prædicatiuæ, non erit syllogismus. Termini quidem inesse: sanitas, equus, homo. Eodem autem modo se habebit & in particularibus syllogismis. Quando autem erit affirmatiua inesse, siue uniuersaliter, siue particulariter sumpta, nullus erit syllogismus: hoc autem similiter, & per eosdem terminos demonstratur, quibus & prius. Quando autem & priuatiua, erit per conuersionem, quemadmodum in prioribus. Rursum si ambo quidem interualla priuatiua sumantur, uniuersalitér autem quod non insse, ex ipsis quidem propositionibus non erit necessarium: conuersa autem contingenti sicut in prioribus,

ribus, erit syllogismus. Si autem inesse quidem sit priuatiua, particulariter quidem sumpta: non erit syllogismus, neq; prædicatiua, neq; priuatiua existente altera propositione. Nec quando utræq; ponuntur indefinitæ, uel affirmatiuæ, uel negatiuæ, aut particulares: demonstratio autem eadem & per eosdem terminos.

Mistio necessarij, & contingentis in secunda figura. Cap. XVIII.

SI autem hæc quidem propositionum ex necessitatè, illa uerò contingere significat, priuatiua quidem necessaria, erit syllogismus nõ solùm quoniam contingit non inesse, sed & quoniam non inest: affirmatiua autem non erit. Ponatur autem a b quidem nulli inesse ex necessitate, c autem omni contingere, conuersa ergo priuatiua, & b nulli a inerit: a autem omni c contingebat. Fit igitur rursum per primam figuram syllogismus: quoniam b, contingit nulli c inesse. Simul autem manifestum quoniã neq; inest b, nulli c. ponatur enim inesse: ergo si a nulli b cõtingit, b aũt inest alicui c, a, alicui c nõ contingit: sed omni ponebatur contingere. Eodem autem modo ostendetur, & si ad c ponatur priuatiuum. Rursum. Sit prædicatiua quidem necessaria, altera autem priuatiua, & cõtingens: & a b contingat nulli, c autem omni insit ex necessitate: sic ergo habentibus se terminis, nullus erit syllogismus: accidit enim b ex necessitate non inesse c. Sit enim a quidem album, in

quo autem b, homo, in quo uerò c, cygnus: ergo album cygno quidem ex necessitate inest: homini autem contingit nulli, & homo nulli cygno ex necessitate. Quoniam igitur eius quod est contingere non est syllogismus, manifestum est: nam ex necessitate non erat contingens. Sed tamen non necessarij: nam necessarium aut ex utrisq; necessarijs, aut ex priuatiua necessaria contingebat. Amplius & possibile est ijs positis b inesse c. Nihil enim prohibet c quidem sub b esse: a autem, b quidem omni contingere, c uerò ex necessitate inesse: ut sit quidem c uigilia, b autem animal, in quo autem: a motus. Nam uigilanti quidē ex necessitate inest motus: animali autem nulli contingit, & omne uigilans animal. Manifestum ergo quoniam non eius quod est non inesse: siquidem sic se habentibus terminis, necesse est inesse, neq; autē oppositarum affirmationum, quare nullus erit syllogismus. Similiter autem ostendetur, & econuerso posita affirmatiua. Si autem similis figuræ sint propositiones, cùm priuatiuæ sint, semper fit syllogismus, conuersa secundùm contingere propositione: quemadmodum in prioribus. Si sumatur enim a, b quidem ex necessitate non inesse, c autem contingere non inesse, conuersis autem propositionibus b quidem nulli inesse a: a autem omni c contingit: fit igitur prima figura: & si ad c ponatur priuatiuum similiter. Si autem prædicatiuæ ponantur, non erit syllogismus, nam eius quod est non inesse, aut eius quod est ex necessitate non

inesse,

inesse, manifestum quoniam non erit, eo quod non sumpta sit priuatiua propositio, neque in eo quod est inesse, neque in eo quod est ex necessitate inesse, sed neque eius quod est contingere non inesse: ex necessitate enim sic se habentibus, b non inerit c: ut si a quidem ponatur album, in quo autem b, cygnus: in quo autem c, homo: neque oppositarum affirmationum: quoniam ostensum est b ex necessitate non inesse c: non ergo fit syllogismus omnino. Similiter autem se habebit, & in particularibus syllogismis. Quando autem fuerit priuatiua, & uniuersalis, & necessaria, semper erit syllogismus, & eius quod est contingere non inesse, & eius quod est non inesse: demonstratio autem per conuersionem. Quando autem affirmatiua, nunquam, eodem autem modo ostendetur, quo & in uniuersalibus: & per eosdem terminos. Nec quando utræque sumuntur affirmatiuæ: nam & huius eadem demonstratio, quæ & prius. Quando utræq; quidem priuatiuæ, uniuersalis autem, & necessaria, quæ non inesse significat, per ea quidem, quæ sumpta sunt, non erit necessarium, conuersa autem secundum contingere propositione, erit syllogismus, quemadmodũ in prioribus. Si autem utræque indefinitæ, uel particulares sumantur, non erit syllogismus, demonstratio autem eadem, & per eosdem terminos. Manifestũ igitur ex prædictis quoniam priuatiua quidã uniuersalis posita necessaria, semper fit syllogismus, non solùm eius, quod est contingere non inesse, sed & non inesse: af-

firmatiua autem, nunquam. Et quoniam eodem modo se habentibus & in necessarijs: & in ijs quæ insunt, fit & non fit syllogismus. Palàm & quoniam imperfecti omnes sunt syllogismi, & quoniam omnes perficiuntur per prædictas figuras.

De syllogismis ex ambabus contingentibus in tertia figura. Cap. XIX.

IN postrema autem figura, & utriusq; contingentibus, & altera erit syllogismus. Quando ergo contingere significant propositiones, & conclusio erit contingens. Et quando hæc quidem contingere, illa uerò inesse: similiter erit syllogismus. Quando autem altera ponitur necessaria, si affirmatiua quidem, non erit conclusio, neq; necessaria, neq; inesse. Si autem priuatiua eius quod est nõ inesse erit syllogismus, quemadmodum in prioribus. Sumendum autem & in his similiter, quod est in cõclusionibus cõtingens.* Sint ergo primum contingentes, & a & b contingant omni c inesse: quoniam ergo conuertitur affirmatiua particulariter, b autem omni c contingit, & c alicui b contingit: quare si a quidem omni c contingit, c autem alicui b, & a alicui b cõtingit, fit enim prima figura. Et si a quidem contingit nulli c inesse, b autem omni c cõtingat, necesse est alicui b contingere non inesse, erit enim rursum prima figura per conuersionem. Si autem utræque priuatiuæ ponantur, ex his quidem quæ sumpta sunt non erit neces-

*Quia scilicet aliquãdo pro cõtingenti nõ necessario, & aliquãdo pro cõtingẽti communi desumitur.

necessarium: cōuersis autem propositionibus erit syllogismus, quemadmodum in prioribus. Si enim a & b contingunt c non inesse, si transmutatur contingere non inesse rursum erit prima figura per conuersionem. Si autem hic quidem terminorum est uniuersalis, ille uerò particularis, eodem modo se habentibus terminis quo inesse, et erit, & non erit syllogismus. Contingat. n. a quidem omni c: b autē alicui c inesse: erit ergo rursum prima figura particulari propositione cōuersa: nā si a omni c, c autem alicui b, & a alicui b contingit. Et si ad b c ponatur uniuersale. Similiter autē & si a c quidem priuatiua sit, b c autem affirmatiua erit unum rursum prima figura per conuersionē, si autem utræq; priuatiuæ ponantur, hæc quidem uniuersaliter, illa uerò particulariter, per ea quidem quæ sumpta sunt non erit syllogismus: conuersis autem propositionibus erit quemadmodum in prioribus. Quando autem utræq; indefinitæ, uel particulares sumuntur, non erit syllogismus: etenim necesse est a omni b, & nulli inesse. Termini inesse, animal, homo, album: non inesse, equus, homo album: medium, album.

Mistio contingentis & inesse in tertia figura.
Cap. XX.

SI aūt hæc quidem propositionū inesse, illa aūt cōtingere significet, cōclusio quidē erit quoniā contingit, & nō quoniā inest: syllogismus aūt erit eodē modo se habētibus terminis, quo & in prioribus.

Hoc caput ex xv. c. lucē capit.

ribus. Sint enim primùm prædicatiuæ, et a quidē omni c insit: b autem omni c contingat: conuersa ergo b c erit prima figura, & conclusio quoniam contingit a alicui b inesse: cùm enim altera propositionum in prima figura significabit contingere, & conclusio erit contingens. Similiter autem & si b c, quidem inesse: a c autem contingit inesse. Et si a c quidem priuatiua, b c autem prædicatiua, insit autem alterutra utrinq;, cōtingens erit conclusio: fit n. rursum prima figura. Ostensum est autē quoniam si altera propositio significet contingere in prima figura, & conclusio erit contingens. Si autem contingens priuatiua ponatur ad minorem extremitatem, uel si utraque ponatur priuatiua, per ea quidem quæ posita sunt non erit syllogismus, conuersis autem erit, quemadmodum & in prioribus. Si autem hæc quidem propositionum sit uniuersalis, illa uerò particularis, utrisq; quidem prædicatiuis, aut uniuersali quidem priuatiua, particulari autem affirmatiua, idem modus erit syllogismorum: omnes enim clauduntur per primam figuram. Quare manifestum quoniam eius quod est contingere, & non eius quod est inesse: erit syllogismus. Si autem affirmatiua quidem uniuersalis, priuatiua autem particularis, per impossibile erit demonstratio. Insit enim b quidem omni c, a autem contingat alicui c non inesse, necesse est ergo a alicui b contingere non inesse: nam si omni b inest a ex necessitate, b autem omni c positum est inesse, a omni c ex necessitate inerit.

Hoc

Hoc autem ostensum est prius, sed positum est alicui contingere non inesse. Quando autem indefinitæ, uel particulares sumuntur urtæq;, non erit syllogismus, demonstratio autem eadem quæ & in uniuersis, & per eo dem terminos.

Mistio necessarij, & contingentis in tertia figura. Cap. XXI.

SI autem est hæc quidem propositionum necessaria, illa uerò contingens, si prædicatiui quidem sunt termini, semper eius quod est contingere erit syllogismus. Quando autem fuerit hic quidem prædicatiuus, ille autem priuatiuus, si sit affirmatiuus quidem necessarius, eius erit quod est contingere non inesse: si autem priuatiuus, & eius quod est contingere non inesse, & eius quod est non inesse, eius autem quod est ex necessitate non inesse non erit syllogismus, quemadmodum & in alijs figuris. Sint ergo prædicatiui termini primum, & a, c quidem omni insit ex necessitate: b autem omni c contingat inesse: quoniam ergo a omni c necessariò inest: c autem alicui b contingit, & alicui b contingens erit, & non inerit: sic enim accidit in prima figura. Similiter autem ostendetur, & si b c quidem ponatur necessaria: a c autem contingens. Rursum sit hoc quidem prædicatiuũ, illud uerò priuatiuum, necessarium autem prædicatiuum: & a quidem contingat nulli c

Hoc caput. c. xvj. quodam modo subalternum est.

nulli c inesse: b autem omni insit ex necessitate c: erit ergo rursum prima figura, & conclusio contingens, sed non inesse. Nam priuatiua propositio contingere significat. Manifestum est igitur quoniam conclusio erit contingens: cùm enim sic se habebant propositiones in prima figura, & cõclusio erat contingens. Si aũt priuatiua sit propositio necessaria, & conclusio erit: quoniam contingit alicui non inesse, & quoniam non inesse. Ponatur enim a non inesse, c ex necessitate: b autem omni c contingere: conuersa ergo b c affirmatiua, prima erit figura, & necessaria priuatiua propositio. Cùm autem sic se habebant propositiones, accidebat a, & contingere alicui c non inesse, & nõ inesse: quare & a necesse est alicui b non inesse. Quando autem priuatiuum ponitur ad minorem extremitatem, si contingens quidem, erit syllogismus transsumpta propositione, quemadmodum & prioribus. Si autem necessarium, non erit. Etenim necesse est omni, & nulli contingat inesse. Termini omni inesse: somnus, equus, dormiẽs, homo. Nulli inesse, somnus, equus, uigilans homo. Similiter autem se habebit, & si hic quidem terminorum sit uniuersalis, ille autem particularis ad medium, nã si utriq; sint prædicatiui, eius quod est contingere, & non eius quod est inesse, erit syllogismus. Et quando hoc quidem priuatiuum sumetur, illud uerò affirmatiuum, necessarium autem affirmatiuum, huius quod est contingere. Quando autem priuatiuum necessarium, &

In multis exemplaribus hæc uerba, & quo, non inesse desunt, in græco tamen habentur.

& conclusio erit quod est non inesse: nam idē modus erit demonstrationis, & cum uniuersales, & nō uniuersales sunt termini. Necesse est .n. per primam figuram perfici syllogismos: quare in illis, et in his necessarium accidere. Quando autem priuatiuum uniuersaliter sumptum ponitur ad minorem extremitatem, si contingens quidem, erit syllogismus per conuersionem: si autem necessarium sit, non erit: ostendetur autem eodem modo quo & in uniuersalibus, & per eosdem terminos. Manifestum ergo & in hac figura quando, & quomodo erit syllogismus, & quādo eius quod est contingere, & quando eius quod est inesse. Palā autem, & quoniam omnes imperfecti, & quoniā perficiuntur per primam figuram.

De syllogismo ostensiuo. Cap. XXII.

QVONIAM igitur qui in his figuris sunt syllogismi, perficiuntur per eos qui in prima figura sunt uniuersales syllogismos, in hos reducūtur, palàm ex dictis. Quoniam autem simpliciter omnis syllogismus sic se habebit, nūc erit manifestum, cum ostēsus fuerit omnis qui fit, per aliquam harum figurarum fieri. Necesse est ergo omnem demonstrationem, & omnem syllogismū aut inesse quid, aut non inesse monstrare, Et hoc aut uniuesaliter, aut particulariter. Amplius aut ostensiue, aut ex hypothesi. Eius autem quod est ex hypothesi, pars est per impossibile. Primū ergo dicemus de ostensiuis: his enim ostensis, manife-

nifestum erit & de ijs qui ad imposibile, & omnino de ijs qui ex hypothesi. Si ergo oporteat a de b syllogizare, uel inesse, uel non esse: necesse est sumere aliquid de aliquo. Si ergo a sumatur de b, quod ex principio erit sumptum, si autem a de c, c autem de nullo alio, nec aliud de illo c. neq; de a, alterum, neq; de altero, a, nullus erit syllogismus: nam in eo quod unum de uno sumitur, nihil accidit ex necessitate, quare assumēda est altera propositio. Si igitur sumatur a de alio, aut aliud de a aut de c alterum, esse quidem syllogismū nihil prohibet: ad b autem nō erit per ea quæ sumpta sunt: nec quando c inest alteri, & illud alij, & hoc alteri, non copuletur autem ad b, nec sic erit ad b syllogismus ipsius a. Omnino enim dicimus quoniā nullus nunquàm erit syllogismus alius de alio, nō sumpto aliquo medio, quod ad utrunque se habet quoquomodo prædicationibus. Nā syllogimus quidem simpliciter ex propositionibus est. ad hoc autem syllogismus ex propositionibus quæ ad hoc, qui autem est huius ad hoc, per propositiones huius ad hoc. imposibile est autem ad b sumere propositionum, nihil neq; prædicantes de eo, neq; negantes: aut rursum eius quod est a ad b, nihil commune sumentes, sed utriusq; propria quædā prædicantes, aut negantes, quare sumendum, utriusque quod copulet prædicationes: si erit huius ad hoc syllogismus. Ergo si necesse est aliquod sumere ad utrunque commune, hoc autem contingit tripliciter: aut enim a de c, & c de b prædicātes, aut

Auxesis negationum.

c de

c de utrisq; , aut utraq; de c : hæ autem sunt tres dictæ figuræ. Manifestum quoniam omnem syllogismum necesse est fieri per aliquam harum figurarum. Nam eadem ratio est & si per plura copuletur ad b, eadem enim erit figura & in pluribus. Quoniam igitur ostensiui terminantur per prædictas figuras, manifestum est.

De syllogismo ex hypothesi.
Cap. XXIII.

QVONIAM autem & qui ad impoßibile, palàm erit per hæc omnes enim qui per impoßibile concludunt, falsum quidem syllogizant quod autem ex principio erat, ex hypothesi demonstrant, quãdo aliquid accidit impoßibile posita contradictione, ut quoniam diameter est asymeter, eò quòd fiunt abundantia æqualia perfectis, posito symetro : ergo æqualia quidem fieri abundantia perfectis syllogizant: asymetrum autem esse diametrum, ex hypothesi monstrant, quoniam falsum accidit propter contradictionem. Hoc enim fuit per impoßibile syllogizare, ostendere aliquid impoßibile propter priorem hypothesim. Quare quoniam falsus fit syllogismus ostensiuus in his, quæ ad impoßibile deducuntur, quod autem est ex principio, ex hypothesi monstrantur: ostensiuos autem diximus prius quoniam per has terminantur figuras, manifestum quoniam & per impoßibile syllogismi per has erunt figuras.

De syllogismis ex hypothesi, quos conditionales appellamus, prædicatoriis, intelligit ubique Arist.

Simi-

Similiter autem & alij omnes qui sunt ex hypothesi. in omnibus his enim syllogismus quidem fit ad transsumptum, quod autem est ex principio, terminatur per confessionem, aut per aliquam aliam hypothesim. Si autem hoc uerum: necesse est omnem demonstrationem, & omnem syllogismum fieri per tres prædictas figuras. Hoc autē ostenso, palàm quoniam omnis syllogismus perficitur per primam figuram, & reducitur in huius uniuersales syllogismos.

De qualitate, & quantitate terminorum syllogismi. Cap. XXIIII.

AMPLIVS autem in omnibus oportet aliquem terminorum prædicatiuum esse & uniuersalem, sine uniuersali enim non erit syllogismus, aut non ad hoc quod positū est, aut quod ex principio est petet. Ponatur enim musicam uoluptatem esse studiosam, si ergo poposcerit uoluptatem esse studiosam, non addens omnem, non erit syllogismus, si autem aliquam uoluptatem esse studiosam: si aliam quidem, nihil ad hoc quod positum est: si autem eandem, quod ex principio erat, sumit. Magis autem fit manifestum in figuris: ut quoniam æquicruris æquales sunt anguli, qui sunt ad basim. sint enim in centrum ductæ a b, si ergo æqualem sumpserit a c angulū ei, qui est b d, non omnino petens æquales eos qui sunt semicirculorum: & rursum c ei, qui est d, non omnem aßumens eum qui est incisionis. Amplius, ab æqua-

Isoscheles, qui latine æquicrus dicitur, est triangulus duorū æqualium laterum.

æqualibus, existentibus totis angulis, æqualiqus demptis, æquales esse reliquos, scilicet e f: quod ex principio est petet, nisi sumat ab omnibus æqualibus: æquis demptis: æqualia relinqui. Manifestum igitur quoniam in omni syllogismo oportet uniuersale esse. Et quoniam uniuersale quidem ex omnibus terminis uniuersalibus monstratur: particulare autem & sic, & aliter. Quare si conclusio sit uniuersalis, & terminos necesse est uniuersales esse: si autem uniuersales sint termini, contingit conclusionem non uniuersalem esse. Palàm etiam quoniam in omni syllogismo aut utranque, aut alteram propositionem similem necesse est fieri conclusioni: dico autem non solùm in eo quod affirmatiua sit, uel negatiua, sed in eo quòd necessaria, aut inesse, aut contingens: considerare autem oportet & alia prædicamenta. Manifestum autem & simpliciter quando erit, & quando non erit syllogismus, & quando perfectus: et quoniam si est syllogismus, necessarium est habere terminos secundùm aliquem dictorum modorum.

De numero terminorum syllogismi. Cap. XXV.

PALAM autem & quoniam omnis demonstratio erit per tres terminos, & nō per plures, nisi per alia & alia eadem conclusio fiat, ut e per a b, & per c d: aut per a b, & a c, & b c: plura enim media eorundem nihil esse prohibet: hæc autem cùm sint, non unus, sed plures sunt syllogismi.

gismi. Aut rursum, quando utrunq; a b sumitur per syllogismum, ut a per d e. & rursum b per f g: aut hoc quidem inductione, illud autem syllogismo: sed & si plures erunt syllogismi, plures.n. conclusiones sunt, ut a b et c. Si igitur non plures, sed unus (sic autem contingit fieri per plura media eandem conclusionem: ut e quidem per a b c d) impoßibile. Sit enim conclusio ex a b c d: ergo necesse est aliquid eorum, aliud ad aliud sumptũ esse: hoc quidem ut totum, illud uerò ut pars: hoc enim ostensum est prius quoniã si est syllogismus necesse est sic aliquos se habere terminorum. Habeat se ergo a sic ad b: est itaque aliqua ex eis conclusio: aut ergo e, aut alterum eorum quæ sunt c d, aut alterum aliud quidẽ præter hæc. Et si e quidem: ex a b tantùm, erit syllogismus. c d autẽ quidem se habeant sic, ut sit hoc quidem ut totum, illud uerò ut pars, erit aliquid ex illis aut e, aut aliquid eorum quæ sunt a b, aut alterum aliud quidem præter hæc. Et si e quidem, aut eorum quæ sunt a b alterum, aut plures erunt syllogismi, aut (ut contingebat) idem per plures terminos concludi accidit: si autem aliud quidem præter hæc, plures erunt & inconiuncti syllogismi adinuicẽ: si autem non sic se habeat c ad d ut faciat syllogismum, uanè erunt sumpta, nisi inductionis, aut celationis, aut alicuius alius talium gratia. Si aũt ex a b non e, sed alia quædam fiat cõclusio, ex c d aũt aut horum alterum, aut aliud præter hæc: & plures fiunt syllogismi, & non eius quod positum est:

Auxesis negationum.

est: Ponebatur enim eius quod est e esse syllogismum. Si autem non fiat ex c d nulla conclusio, & uane sumpta esse ea accidit, & non eius quod est ex principio esse syllogismum. Quare manifestum quoniam omnis demonstratio, & omnis syllogismus, erit per tres torminos solos.

De numero propositionum, & prosyllogismis. Cap. XXVI.

*HOC autem manifesto: palàm quoniam & ex duabus propositionibus, & non pluribus: nam tres termini, duæ sunt propositiones: nisi assumatur aliquid (quemadmodum in prioribus dictum est) ad perfectionem syllogismorum. Manifestum igitur quando ut in oratione syllogistica non pares sunt propositiones, per quas fit conclusio principalis (quasdam enim superiorum conclusionum necessarium est esse propositiones) hæc oratio aut non syllogistica est, aut plura necessarijs interrogauit ad positionem. Secundùm igitur principales propositiones sumptis syllogismis: omnis syllogismus erit ex propositionibus quidem perfectis, ex terminis autem abundantibus: uno enim plures termini propositionibus: erunt autem & conclusiones dimidietas propositionum. Quando autem per * prosyllogismos concluditur, aut per plura media non continua, ut a b per c d, multitudo quidem terminorum similiter uno superabit propositiones: aut enim extrinsecus,*

Cum syllogismi cuiuspiam ꝓpositio, aut assumptio syllogismo colli

gitur, is syllogismus ,p syllogism⁹ & ,p ratiocinatio nuncupatur.

cus, aut medium ponetur intercidens terminus, utrinque autem accidit uno minus esse interualla quàm terminos: propositiones autē æquales sunt interuallis. Non tamen hæ quidem semper perfectæ erunt, illi uerò abundantes, sed permutatim: quia cùm propositiones quidem sunt perfectæ: abundantes erunt termini: cùm uerò termini perfecti, abundantes erūt propositiones. simul enim termino addito, una additur propositio, undecunque addatur terminus. Quare quoniam hæ propositiones quidem perfectæ, illi uerò abundantes erant, necesse est transmutare eadem, additione facta. Conclusiones autem: non etiam eundem habebunt ordinem neque ad terminos, neque ad propositiones: uno enim termino addito, conclusiones adiungentur uno pauciores præ existentibus terminis: ad solum enim ultimum non facit conclusionem, ad alios autem omnes. Vt si eis quæ sunt a b c, adiacet d, statim & conclusiones duæ adiacēt, quæ ad a, et ad b: similiter autem et in alijs. Si autem ad medium intercidat, eodem modo, ad unum enim solum nō faciet syllogismum: quare multò plures conclusiones erunt & terminis, & propositionibus.

De problematis, hoc est propositis in unaquaque figura facilè, & difficilè construendis & destruendis. Cap. XXVII.

QVONIAM aūt habemus ex quibus syllogismi, & quale in unaquaq; figura, & quot modis

modis monstratur: manifestum nobis est, & quæ propositio facilè, & quæ difficilè argumentabilis est. Nam quæ in pluribus figuris, et per plures casus concluditur, facilius: quæ autem in paucis, & per pauciores, difficilius argumentabilis. Ergo affirmatiua quidem uniuersalis per primam tantùm figuram monstratur, & per hanc simpliciter. Priuatiua uerò & per primam, et per mediã: per primam quidem simpliciter, per mediam aũt dupliciter. Particularis autẽ affirmatiua per primam, & per postremam: simpliciter quidem per primam, tripliciter autem per postremam. Priuatiua uerò particularis in omnibus figuris monstratur: uerùm in prima quidẽ semel, in media aũt, et postrema, in illa quidem dupliciter, in hac uerò tripliciter. Manifestum ergo quoniam uniuesalem affirmatiuam construere quidem difficillimum, destruere autem facillimũ: omnino autem est interimenti quidem uniuersalia, quàm particularia facilius. Etenim si nulli, & si alicui non insit, interemptum est. horum autem alicui quidem non, in omnibus figuris monstratur: nulli autem in duabus. Eodem autem modo & in priuatiuis, etenim si omni, et si alicui, interemptum est quod ex principio. Hoc autem fit in duabus figuris. In particularibus autem simpliciter, aut omni: aut nulli ostẽdentem inesse. Construenti autem, facilius est particularia, nam in pluribus figuris, & per plures modos. Omnino autem, non oportet latere, quoniam destruere quidem per se inuicem est & uni-*

Simpliciter, hoc est unicè quod Græcè dicitur. μοναχῶς.

uersalia per particularia, & hæc per uniuersalia construere autem non est per particularia, uniuersalia: per illa uerò, hæc est. Nam si omni, & alicui. Simul autem manifestum: quoniam destruere quàm construere facilius. Quomodo ergo fit omnis syllogismus, & per quot terminos, & propositiones, & quomodo habentes se adinuicem, amplius autem quæ propositio in unaquaq; figura, & quæ in pluribus, quæ in paucioribus monstratur: palàm ex his quæ dicta sunt.

De abundantia propositionum.
Cap. XXVIII.

QVOMODO autē idonei erimus semper syllogizare ad propositum, & per quam uiam sumemus circa unumquodq; principia: nunc dicendum. Non.n.solum fortasse oportet generationem considerare syllogismorum, sed & potestatem habere faciendi. Omnium igitur quæ sunt, hæc quidem sunt talia, ut de nullo alio prædicētur uerè uniuersaliter: ut Cleon, & Callias, & quod singulare, & sensibile: de his autem alia, nam & homo, & animal uterque illorum est. Illa uerò & ipsa quidem de alijs prædicantur: de illis autem alia prius non prædicantur, alia autē & ipsa de alijs, & de his alia, ut homo de Callia, & de homine animal. Quoniam ergo quædā eorum quæ sunt, de nullo nata sunt dici, palàm nam sensibilium penè unumquodq; est huiusmodi, ut de nullo prædicetur, nisi ut secundum accidens

dens dicimus, n. quandoq; albũ illud Socratẽ esse, & hoc ueniens Calliã. Quoniam autem in sursum pergentibus statur quãdoq; rursum dicemus: nũc aũt sit hoc positum, de ijs ergo prædicatum aliquod non est demonstrare, nisi secundũ opinionem sed hæc de alijs, neq; singularia de alijs, sed alia de ipsis. Quæ autem in medio sunt, manifestum quoniam utrunq; contingit: nam & hæc de alijs, & alia de his dicuntur: & pene rationes, & considerationes sunt maximè de his. Oportet ergo propositiones circa unũquodq; horum sic sumere supponentem, ipsum primũ, & definitiones, & quæcunq; propria sunt rei, deinde post hoc quæcunque sequuntur rem. Et rursum quæ res sequitur, et quæcunq; non contingũt ipsi inesse: quibus autem ipsa non contingit, non sumendum, eo quòd conuertitur priuatiua. Diuidendum autem est & eorum quæ sequuntur, quæcunque in eo quod quid est, & quæcunque ut propria, & quæcunq; ut accidentia prædicantur: & horum quæ secundũ opinionem, & quæ secundũ ueritatem. Quantò enim plurium talium abundauerit quis, citius inueniet conclusionem: quantò autem ueriorum, magis demonstrabit. Oportet aũt eligere non quæ sequuntur aliquã, sed quæcunq; totã rem sequuntur, ut non quod aliquẽ hominem, sed quod omnẽ hominẽ sequitur, per uniuersales. n. propositiones fit syllogismus. Cũ autẽ est indefinitum, incertũ si uniuersalis est propositio: cùm uerò definitum, manifestum. Similiter aũt eligendum & quæ ipsum

sequitur totum, propter dictam causam. Ipsum autem quod sequitur, non est sumendum totum sequi: dico ut hominem omne animal: aut musicam, omnem disciplinam, sed simpliciter solùm sequi, quemadmodum & prætendimus: etenim inutile alterum, & impoßibile: ut omnem hominem esse omne animal, uel iustitiam, omne bonū: sed cui consequens est, in illo omni esse dicitur. Quando autem ab aliquo continetur subiectum, cuius consequētia oportet sumere: quæ ul'e quidē sequūtur, uel nō sequuntur: non eligendum in his, sumpta.n.sunt in illis: quæcunq; enim animal, & hominem sequuntur, & quæcunq; non animali insunt, similiter. Quæ autem in unoquoq; sunt propria, sumendum: sunt enim quædam speciei propria præter genus: necesse est enim diuersis speciebus propria quædam inesse. Neq; autem uniuersale eligendum ijs quæ sequitur quod continetur: ut animal ijs quæ sequitur homo: necesse est enim si hominem sequitur animal, & hæc omnia sequi: conuenientiora autem hæc hominis electioni. Sumendum autem et quæ plerumq; sequuntur ea quæ consequuntur: nam & problematibus, quæ plerunq;: & syllogismus ex propositionibus, quæ plerunq; aut omnibus, aut aliquibus. similis enim est, uniuscuiusq; conclusio, principijs: Amplius, quæ omnibus sequentia sunt, non eligendum: non erit syllogismus, ex ipsis: ob quam autem causam, in sequentibus, erit manifestum.

Medij

Medij syllogismorum inueniendi regula. Cap. XXIX.

CONSTRVERE ergo uolentibus aliquid de aliquo toto, eius quidem quod cōstruitur inspiciendum ad subiecta de quibus ipsum dicitur: de quo autem oportet prædicari, quæcunque hoc sequuntur Si enim aliquod horū sit idem, alterū alteri necesse esse est ineē. Si aūt nō quoniā omni, sed quoniā alicui, quæ sequitur utrūque: si.n.aliquod horum idem fuerit, necesse est alicui inesse. Quando autē nulli oporteat inesse, cui quidē oportet non inesse, ad sequentia subiecti: quod autem oportet non inesse, inspiciendum ad ea quæ non cōtingunt illi adesse. Aut conuersim cui quidem oportet non inesse, ad ea quæ non contingunt eidē adesse: quod uerò non inesse, inspiciendum ad sequentia. Nam si hæc sint eadem utrorumque, nulli contingit alteri alterum inesse: fit enim quandoque quidem in prima figura syllogismus, quandoq; autem in media. Si autem alicui non inesse, cui quidem oportet non inesse, quæ consequitur: quòd uerò non inesse, quæ non poßibile est illi inesse. Si enim aliquid horum sit idem, necesse est alicui non inesse. Magis autem fortasse erit sic, unūquodq; eorum quæ dicta sunt manifestum. Sint enim sequentia quidem a, in quibus b: quæ autem ipsum sequitur, in quibus c: quæ autem non contingunt ei inesse, in quibus d: rursum autem ipsi e quæ quidem insunt: in quibus f: quæ autem ipsum

sum sequitur, in quibus g: quæ autem non contingunt eidem inesse, in quibus h. Si ergo eidem aliquid eorum quæ sunt c, alicui eorum quæ sunt f: necesse est a: omni e inesse: nam f quidem omni e, c autem omni a, quare omni e inest. Si autem c et g idem, necesse est alicui e inesse a: nam id quod est e, a: id uerò quod est g, c, omne consequitur. Si autem f & d sint idem: nulli e inerit ex prosyllogismo: quoniam enim conuertitur priuatiua, & f ei quod est d idem, nulli f inerit a: f autem omni e. Rursus si b & h idem: nulli e inerit a: nam b, a quidem omni: ei autem in quo e, nulli inerit. Idem enim erat ei quod est h, b: h autem nulli e inerat. Si autem g & d idem, a alicui e non inerit: nam ei quod est g, non inerit a, quoniam neq; d: g autem sub e est, quare alicui e non inerit. Si autem g & b idem, conuersus erit syllogismus: nã g, inerit omni a, nam b ei quod est a: e autem ei quod est b, idem enim erat ei quod est g: a autem ei quod est e, omni quidem non necessariũ est inesse, alicui autem necessarium: eo quod conuertatur uniuersale prædicatiuum in particulare. Manifestum ergo quoniam ad prædicta perspiciendum utrinq; in unaquaq; quæstione: per hæc enim omnes syllogismi. Oportet autem & sequentium, & quibus sequitur singulum, ad prima, & uniuersalia maximè inspicere: ut equidem magis ad K, f quàm ad f solùm: a autem ad K c magis, quàm ad c solùm. Si enim ei quod est K f inest a, & ei quod est f inest, & ipsi e: si uerò hoc non sequitur a,

tur a, poßibile est id quod est f sequi. Similiter autem & in quibus idem sequitur, considerandum: nam si primis, & ijs quæ sub ipsis sunt, sequitur: si autem non his, & ijs quæ sub ipsis sunt, poßibile. Palàm autem quoniam per tres terminos, & duas propositiones consideratio, & per prædictas figuras syllogismi omnes: monstratur enim omni quidem e inesse a, quando eorum quæ sunt c f, idem quiddam sumitur: hoc autem erit medium, extremitates autem a & e: fit enim prima figura. Alicui autem, quando c & g sumitur idem: hoc autem postrema figura, medium enim fit g. Nulli uerò, quando d & f idem: sic autem & prima figura, & media: prima quidem, quoniam nulli f inest a: si quidem conuertitur priuatiua: f autem, omni e. Media autem quoniam d a quidem nulli: e autem omni inest. Alicui autem non inesse, quando d & g idem fuerit: hæc autem postrema figura: nam a quidem nulli g inerit, e uerò omni g. Manifestum igitur est quoniam per prædictas figuras omnes syllogismi. Et quoniam non eligendum quæcunq; omnibus sequuntur, eo quòd nullus fiat syllogismus ex ipsis: nam construere quidem non omnino erat ex sequentibus: priuare autem contingit per ea, quæ omnibus sequuntur: oportet enim huic quidem inesse, illi uerò non inesse. Manifestum autem quoniam & aliæ cõsiderationes quæ secundùm electiones, inutiles ad faciendum syllogismum. Vt si sequentia utrumque eadem sint,

ant

aut quæ sequitur a,& quæ non contingit e inesse: aut rursum quæcunq; non poßibile est utrique in esse.non enim fit syllogismus per hæc. Nam si sequentia sint eadem,ut b & f,media fit figura prædicatiuas habens utrasq; propositiones. Si autē ea quæ sequitur a,& quæ non contingit e,ut c,& h,prima erit figura priuatiuam habens propositionem ad minorem extremitatem. Si autem quæcunq; non contingunt utriq; ut d,& h, priuatiuæ utræq; propositiones erunt:uel in prima figura, uel in media. sic autem nullo modo erit syllogismus. Palàm autem & quæ eadem, sumendum secundum considerationem, & non quæ diuersa; uel contraria:primum quidem quoniā medij gratia,inspectio: medium autem nō diuersum, sed idē oportet sumere. Deinde & in quibus accidit fieri syllogismum, quod sumantur contraria:aut nō contingentia eidem inesse,in prædictos omnia reducuntur modos,Vt si b & f sint contraria,aut nō contingant eidem inesse, erit enim his sumptis syllogismus,quoniam nulli inest a, sed non est ipsis, sed ex prædicto modo,nam b,a quidem omni,e autem nulli inerit: quare necesse est b,idem esse alicui eorum, quæ sunt h.Rursum si b & g non possint eidem adesse,erit quoniam alicui e non inerit a:nam & sic media erit figura nam b a quidē omni,g uerò nulli inerit. quare necesse est g idem esse alicui eorum quæ sunt d: nam non contingere g et b eidem inesse nihil differt,aut g alicui d idem esse omnia enim sumpta sunt in d:quæ nō contingunt a ines-

a inesse. Manifestũ ergo quoniã ex istis quidem inspectionibus nullus fit syllogismus: & si b & f sint contraria, idem esse b, alicui h, & syllogismũ semper fieri per hæc. Accidit ergo sic inspicientibus considerare uiam aliam necessarium, eo quòd quandoq; latet identitas horum quæ sunt b & h.

De syllogismis assertorijs, ad impoßibile, & reliquis, qui ex hypotheſi. Cap. XXX.

EODEM autẽ modo se habent & qui ad impoßibile deducunt syllogismi, ostensiuis: nam et ipsi fiunt per ea quæ sequuntur, & quibus sequitur utrunque. Et eadem consideratio in utrisque nam quod monstratur ostensiue, & per impossibile est syllogizare, et per eosdem terminos, et quod per impossibile, & ostensiue. Vt quoniam a, nulli e inest: ponatur enim alicui inesse, ergo quoniam b omni a, a autem alicui e, & b alicui e inerit: sed nulli inerat. Rursum quoniam alicui inest a: si.n. nulli e inest a, e autem omni g, nulli g inerit a, sed omni inerat. Similiter autem est in alijs propositis semper.n.erit in omnibus per impossibile ostensio ex sequentibus, & quibus sequitur utrunq;. Et in unoquoq; proposito, eadẽ consideratio & ostẽsiuè uolenti syllogizare, & ad impossibile ducere nam ex eisdem terminis utræque demonstrationes. Vt si ostensum est nulli e inesse a: quoniam accidit & b alicui e inesse, quod est impossibile. Si sumptum sit e quidem nulli b, a autem omni b inesse,

Propositum dicitur præcipua conclusio.

inesse, manifestum est enim quoniam nulli e inerit a. Rursum si ostensiue syllogizatũ sit a, inesse nulli e: suppsitis inesse per impoßibile monstrabitur nulli inesse similiter autem & in alijs. In omnibus enim necesse est ijs qui per impoßibile communem aliquem sumere terminum alium à subiectis, ad quem erit mendacij syllogismus, quare cõuersa ea propositione, altera autem similiter se habente, ostensiuus erit syllogismus per eosdem terminos. Differt autem ostensiuus ab eo, qui ad imposßibile: quoniam in ostensiuo secundum ueritatem ambæ propositiones ponuntur: in eo autem qui ad imposßibile, falsa una. hæc uerò erunt magis manifesta per sequentia, quando de imposßibili dicemus: nunc autem tantum nobis sit manifestum, quoniam ad hæc perspiciendum, & ostensiuè uolẽtibus syllogizare, & ad imposßibile deducere. In alijs autem syllogismis quicunq; sunt ex hypothesi, ut quicunq; secundum trãssumptionem. aut secundùm qualitatem in subiectis, non in prioribus, sed in transsumptis erit consideratio, modus autem inspectionis idem, considerare autem oportet, & diuidere quot modis sunt ex hypothesi: mõstratur ergo unumquodq; propositorum sic. Est autem & alio modo quædam syllogizare horum, ut uniuersalia per particularem inspectionem ex hypothesi. Si enim c & g eadem sint, solùm g autem sumatur e inesse, omni e inerit a: & rursum si g et d eadem, solùm autem de g prædicetur e, quoniam nulli e inerit a: manifestum ergo quoniam

Syllogismus mendacii dicitur syllogismus ad ipossibile, quod falsum concludit.

niam sic inspiciendum. Eodem autem modo & in necessarijs, & in contingentibus, nam eadē consideratio, & per eosdem terminos erit, eodemq; ordine & contingentis, & inesse syllogismus. Sumendum autem & in contingentibus, & quæ non insunt, poßibilia autem inesse. Ostensum est enim quoniam & per hæc fit contingentis syllogismus. similiter autem se habebit, & in alijs prædicationibus.

Quòd omnium scientiarum syllogismo superioribus præceptis efficiantur.
Cap. XXXI.

MANIFESTVM ergo ex prædictis quoniam non solum poßibile est per hanc uiā fieri omnes syllogismos, sed etiam quoniam per aliā impoßibile. Omnis enim syllogismus ostensus est quoniam per aliquam prædictarum figurarum fit: has autem non contingit per alia constitui, quàm per sequentia, & quæ sequitur unumqnodque. ex his.n. propositiones, et medij sumptio: quare nec syllogismum poßibile est fieri per alia. Ergo methodus quidem de omnibus eadem est, et circa philosophiam, & circa artem & quamlibet disciplinā. Oportet.n. quæ insunt: & quibus insunt circa unumquodq; colligere, & his quàm plurimis abundare, et hoc per tres terminos cōsiderare destruentem quidem sic, construentē uerò sic, et secundū ueritatem quidem, ex ijs quæ secundùm ueritatē scripta sunt inesse: ad dialecticos aūt syllogismos

Principia syllogismorum termini, propositiones, figuræ.

gismos, ex propositionibus, quæ sunt secundum opinionem. Principia autem syllogismorum uniuersaliter quidem dicta sunt: & quomodo se habeant, & quomodo oportet inquirere ea, quatenus non aspiciamus ad omnia quæ dicuntur, neque eadem construentes, & destruentes, neque construentes de omni, aut de aliquo, destruentes ab omnibus, aut ab aliquibus, sed pauciora, & determinata. Secundum singulum autem eorum quæ sunt eligere, ut de bono, aut disciplina. Propria autem in unaquaque sunt plurima, quare principia quidem quæ sunt circa unumquodq; experimento est crescere, dico autem ut astrologicam quidem experientiam, astrologicæ disciplinæ: sumptis enim sufficienter apparentibus, sic inuentæ sunt astrologicæ demonstrationes. Similiter autem & circa quamlibet aliam se habet & artem, & disciplinam. Quare si sumantur quæ insunt circa unumquodq;, nostrum erit iam demõstrationes promptè declarare, si enim nihil secundum historiam omittatur eorum, quæ subtiliter, & uerè insunt rebus, habebimus de omni (cuius quidem non est demonstratio) hanc inuenire, & demonstrare: cuius autem non nata est demonstratio: hoc facere manifestum. Vniuersaliter ergo quo oportet modo propositiones eligere, penè dictum est: per diligentiam autem pertransiuimus in eo negotio, quod circa dialecticam est.

De di-

De diuisione, & eius syllogismo.
Cap. XXXII.

QVONIAM autem diuisio per genera, parua quædam particula est dictæ methodi, facile uidere, est enim diuisio uelut infirmus syllogismus: nam quod oporteat quidem ostendere petitur, syllogizatur uerò semper aliquid superiorũ. Primum autem idem hoc latuit omnes utentes ea, & suadere conati sunt, quoniam esset poßibile de substantia demõstrationem fieri, & de eo quod est quid: quare neq; quoniam contingebat syllogizare eos qui diuidunt, intellexerunt: neq; quoniã contingebat sic: quemadmodum diximus. Ergo in demonstrationibus quidem cùm oporteat quid syllogizare, oportet medium per quod fit syllogismus minus semper esse, & non uniuersaliter de prima extremitate. Diuisio autem cõtrariũ uult. nam uniuersalius sumit mediũ. Sit enim animal quidem in quo a, mortale autem in quo b, & immortale in quo c, homo uerò cuius terminum oportet sumere in quo d. omne ergo animal accipit aut mortale, aut immortale: hoc autem est quicquid erat a, omne esse aut b aut c. Rursus hominem semper, qui diuidit, ponit animal esse, quare de d sumit a esse, ergo syllogismus quidem est quoniam d, aut b, aut c omne erit: quare hominem aut mortalem, aut immortalem oportet sumere: nam mortale quidem, aut immortale esse necessarium est animal: mortale autem non necessarium

N est,

est:sed petitur Hoc autē erat quod oportebat syllogizare. Et rursus qui ponit a quidem animal mortale, in quo autem b pedes habens, in quo autem e, non habens pedes, hominē uerò d: similiter sumit a quidē, aut in b, aut in c eē omne.n.animal mortale aut pedes habēs aut pedes nō habēs est de d aūt, a.nam hominē, animal mortale sumpsit esse, quare habens pedes, uel non habens pedes esse animal: necesse est hominem: pedes autem habens non necesse est, sed sumit: hoc autem erat quod oportebat rursum ostendere. Et ad hunc modum semper diuidentibus, uniuersale quidem accidit eis medium sumere: de quo oporteat ostendere & differentias, & extremitates. in fine autem quoniam hoc est homo, aut quicquid erat quod quæritur, nihil dicunt manifestum, quare necessarium est esse, etenim aliam uiam faciunt omnem: non quidem contingentes idoneitates, opinantes esse. Manifestum est autem quoniam neque destruere hac uia est, neq; de accidente aliquid, aut de proprio syllogizare, neque de genere, neque de quibus ignoretur utrum hoc modo, aut illo sic habet: ut putasne diameter est symeter, uel asymeter? si enim sumat quoniā omnis lōgitudo est symetros, uel asymetros, diameter aūt lōgitudo, syllogizatū est quoniam symeter uel asymeter est diameter. Si autem sumetur incommensurabile, quod oportebat syllogizare sumetur, non ergo est. ostendere: nam uia quidem hæc: per hanc autem non est ostēdere symetrum, uel asymetrum, in quo a, longitudo,

do, b autem symeter, aut asymeter: diameter c. Manifestum est igitur quoniam neq; ad omnem considerationem congruit inquisitionis modus, neq; in quibus maximè uidetur conuenire, in his est utilis. Ex quibus ergo demonstrationes fiunt, & quo modo, & ad quæ perspiciendum secundùm unum quodq; propositum, manifestum ex dictis.

De resolutione syllogismorum in propositiones. Cap. XXXIII.

QVOMODO autem reducemus syllogismos in prædictas figuras, dicendum erit post hæc: restat enim consideratio hæc, si enim & generationem syllogismorum inspiciamus & inueniendi habeamus potestatem: amplius autem factos reducamus in prædictas figuras, finē habebit quod ex principio propositum est: accidet etiam simul quæ prædicta sunt confirmari: & manifestiora esse, quoniam sic se habent, per ea quæ nunc dicenda sunt. Oportet enim omne quod uerum est, ipsum sibiipsi manifestum esse omnino: Primùm ergo oportet tentare duas propositiones accipere syllogismi, facilius enim in maiora diuidere quàm in minora: maiora autem compositiora sunt, quàm ea ex quibus componuntur. Deinde considerare: utra in toto, & utra in parte. Et si non ambæ sumptæ sint, eum qui ponit alteram. Aliquoties enim uniuersalem protendentes, eam quæ in hac est, non sumunt,*

*In græco ē ὁμολογούμενον quod confessum, siue consentiens significat.

neq; scribentes, neq; interrogantes: aut has quidem protendunt, per quas autem hæc concluduntur, omittunt: alia uerò uanè interrogant. Considerandum autem si quid superfluum sumptum sit, & si quid necessarium omissum: & hoc quidem ponendum, illud uerò auferendum, donec ueniat quis ad duas propositiones: sine his enim, non est reducere sic interrogatas orationes. In aliquibus ergo facilè est uidere quod minus est: aliqui uerò latent, & uidentur quidem syllogizare, eo quòd necessarium quid accidit ex ijs quæ posita sunt. Vt si sumatur, non substantia interempta substantiam non interimi, ex quibus autem est, interemptis, & quod ex eis est corrumpi. His enim positis, necessarium est substantiæ partem esse substantiam: non tamen syllogizatum est per ea quæ sumpta sunt, sed desunt propositiones. Rursum si cùm est homo, necesse est esse animal: & cùm est animal, substantiam: & cùm est homo, necesse est esse substantiam: sed nondum syllogizatum est: non enim se habent propositiones ut diximus. Fallimur autem in talibus, eo quòd necessarium quiddam accidat ex his quæ posita sunt, quoniam & syllogismus, necessarium est: in plus autem est necessariũ, quàm syllogismus, nam omnis syllogismus, necessarium, necessarium autem non omne, syllogismus. Quare non (si quid accidat positis quibusdam) statim tentandum est reducere, sed primùm sumendum est duas propositiones.

De re-

De resolutione in terminos.
Cap. XXXIIII.

DEINDE sic diuidendum in terminos. Medium autem ponendum terminorum, qui in utrisq; propositionibus dicitur, necesse est enim medium in utrisq; esse in omnibus figuris. Si ergo subijciatur, & prædicetur medium, aut ipsum quidem prædicetur, aliud uerò de illo abnegetur prima erit figura. Si aũt et prædicetur, et negetur ab aliquo, media erit figura: si uerò alia de illo prædicentur, aut hoc quidem prædicetur, illud uerò ab illo negetur, postrema. sic enim se habuit in postrema figura medium. similiter autem et si nõ uniuersales sint propositiones, nam est eadem determinatio medij. Manifestum igitur quoniã in qua oratione non dicitur idem frequenter, non fit syllogismus: uon enim sumptum est medium. Quoniã autem habemus quod propositorum in unaquaque figura clauditur, & in qua uniuersale, & in qua particulare, manifestum est quoniam non ad omnes figuras perspiciendum, sed in unoquoq: proposito ad propriam. Quæcunq; uerò in pluribus concluduntur, medij positione, cognoscimus, figuram.

De necessario, & thesi terminorum.
Cap. XXXV.

FREQVENTER ergo falli accidit circa syllogismos propter necessarium, quemadmodum dictum est prius: aliquoties autem propter

similitudinem positionis terminorum: quod non oportet latere nos. Vt si a de b dicitur, & b de c: uidebitur enim sic se habẽtibus terminis esse syllogismus: non fit autem neq; necessarium quicquam, neq; syllogismus. Sit enim in quo a, semper esse, in quo autem b, intelligibilis Aristomenes: in quo autem c, Aristomenes: uerum est autem a inesse b, semper enim est intelligibilis Aristomenes: sed & b de c. nam Aristomenes est intelligibilis Aristomenes: a autem nõ inest c, corruptibilis est enim Aristomenes: non igitur fiebat syllogismus sic se habentibus terminis, sed oportebat uniuersaliter a b sumi propositionem: hoc uerò falsum quod putabat, omnem intelligibilem Aristomenem semper esse: cùm Aristomenes sit corruptibilis. Rursum sit in quo quidem c, Micalus: in quo autem b, musicus Micalus, in quo autem a, corrumpi cras. Verum est ergo b de c prædicari: nam Micalus, est musicus Micalus: sed & a de b: corrumpetur enim, cras musicus Micalus: a autem de c falsum: hoc autem idem est priori: non enim uerum est uniuersaliter, Micalus musicus quouiam corrumpetur cras. Hoc autem non sumpto non erat syllogismus. Hæc ergo fallacia fit in eo quòd penè: ut enim nihil differens dicere hoc huic inesse, aut hoc huic omni inesse, concedimus.

Aristomenes & Micalus auditores fuere Platonis.

Promiscue vtitur Aristo. thesi, & ecthesi, pro eodem

De ecthesi terminorum. Cap. XXXVI.

FREQVENTER *autem mentiri euenit:*

eo

eo quòd non bene exponuntur secundùm propositionem termini. ut si a quidem sit sanitas, b autē ægritudo, c uerò homo. uerum est enim dicere quoniam a, nulli b contingit inesse: nulli enim ægritudini sanitas inest: & rursum quoniam b, inest omni c: omnis enim homo susceptibilis est ægritudinis: uidebitur ergo accidere nulli homini cōtingere sanitatem inesse. Huius autem causa est, quòd non bene exponūtur termini secundùm locutionem, quoniam transsumptis quæ ijs sunt secundùm habitudines, non erit syllogismus. Vt si pro sanitate quidem ponatur sanum, pro ægritudine autem ægrum: non enim uerum est dicere quoniam non contingit ægrotanti inesse sanum esse: hoc autem non sumpto, nō fit syllogismus, nisi contingentis. Hoc autem non impossibile, contingit enim nulli homini inesse sanitatem. Rursum in media figura similiter erit falsum. Nam sanitatem ægritudini quidem nulli, homini uerò omni contingit inesse: quare nulli homini ægritudo. In tertia autem figura secundùm contingere accidit falsum: etenim sanitatem, & ægritudinem, & disciplinam, & ignorantiam, & omnino contraria, omni eidem contingit inesse: sibi uerò inuicem impoßibile, hoc autem cōfessum in prædictis. Cùm.n. eidē plura contingerent inesse, contingebant & sibiynuicē. Manifestū igitur quoniā in omnibus his fallacia fit propter terminorū expositionē: trāssumptis.n. his, quæ sunt, secundū habitudines, nihil fit falsum. Palā ergo quoniam

ſecundùm huiuſmodi propoſitiones ſemper quod eſt ſecundum habitum, pro habitu ſumendum, & ponendum terminum.

De ecthesi terminorum compoſitorum & obliquorum ſyllogiſmi.
Cap. XXXVII.

Syllogiſmos immediatorũ appellat, quã do extremorũ, quæ ſunt ſubiectum, & prædicatũ cõclusionis, nullum nomen, nullumque inuenitur interiacẽs, intercemptumque ſimplex.

NON oportet autem terminos ſemper quærere nomine exponi, ſæpè.n. erunt orationes, quibus non ponuntur nomina: quare & difficile erit reducere huiuſmodi ſyllogiſmos. aliquoties autem & falli accidet propter huiuſmodi inquiſitionem: ut quoniam immediatorum erit ſyllogiſmus. ſit enim a duo recti, b autem triangulus, c uerò æquicrurus, ergo ei quod eſt c, ineſt a propter b, ei uerò quod eſt b, non iterum propter aliud, per ſe.n. triangulus habet duos rectos, quare non erit medium eius quod eſt a b, cùm ſit demonſtratiuum. Manifeſtum enim quoniam medium non ſic ſemper eſt ſumendũ ut hoc aliquid, ſed aliquando ut orationem, quod accidit & in prædicto. Ineſſe autem primum medio, & hoc poſtremo non oportet ſumere, ut prædicentur ſemper ad ſeinuicem ſimiliter, & primum de medio, & hoc de poſtremo, et in non ineſſe ſimiliter, ſed quoties dicitur eſſe et uerum dicere: hoc toties arbitrari oportet ſignificare & ineſſe. Vt qnoniam contrariorum una eſt diciplina: ſit enim a, unam eſſe diſciplinam b, autẽ contraria ſibijnuicem, a ergo ineſt b, non quoniam cõtrariornm unam eſſe eorum diſciplinam,

ſed

ſed quoniam uerum eſt dicere de ipſis unam eſſe eorum diſciplinam. Accidit autem quandoque primum de medio dici, medium autem de tertio non dici, ut ſi ſophia eſt diſciplina, boni autem eſt ſophia, concluſio, quoniam boni eſt diſciplina, & nõ bonum quidem eſt diſciplina ſophia autem eſt diſciplina. Quandoquæ autem mèdinm quidem de tertio dicitur, primum autem de medio non dicitur, ut ſi qualis omnis eſt diſciplina, aut contrarij. Bonũ aũt eſt & contrariũ, & quale, cõclusio quidẽ, quoniã boni eſt diſciplina. Non eſt aũt bonũ diſciplina, neq; quale neq; cõtrariũ, ſed omniũ, diſciplina. Non eſt aũt bonũ diſciplina, neq; cõcluſio ſecundũ rectum, neq; quale, neq; contrarium, ſed bonum hæc. Eſt autem quandoque neq; primum de medio, neq; hoc de tertio, primo de tertio quandoq; quidem dicto, quandoq; autem non dicto. Vt ſi cuius eſt diſciplina, huius eſt genus, boni autem eſt diſciplina, concluſio, quoniam boni eſt genus. Prædicatur autem nullum de nullo: ſi autem cuius eſt diſciplina: genus eſt hoc, boni autem eſt diſciplina, concluſio, quoniam bonum eſt genus, ergo de extremo quidẽ prædicatur primum, de ſe autem inuicem non dicuntur. Eodem autem modo & non ineſſe ſumendum, non enim ſemper ſignificat non ineſſe hoc huic, non eſſe hoc, hoc: ſed aliquando non eſſe hoc huius, aut hoc huic: ut quoniam non eſt motionis motus, aut generationis generatio, uoluptatis autem eſt, non ergo uoluptas generatio. aut rurſus quoniam riſus

ſus eſt ſignum: ſigni autem non eſt ſignum, quare non eſt ſignum riſus: ſimiliter autem & in alijs, in quibus interimitur propoſitum: eo quòd dicitur aliquo modo ad id genus. Rurſum quoniã occaſio non eſt tempus opportunum. Deo enim occaſio quidem eſt, tempus autem opportunum nõ eſt. eo quòd nihil ſit Deo conferens. Terminos enim ponendum eſt occaſionem, et tempus opportunum, & Deum: propoſitio autem ſumenda ſecundùm nominis caſum: ſimpliciter enim hoc dicimus de omnibus, quoniam terminos quidem ſemper ponendum ſecundùm declinationes nominum, ut homo, aut bonum, aut contraria, aut hominis, aut boni, aut contrariorum: propoſitiones autem ſumendum ſecundùm cuiusq; caſus, aut. n. quoniam huic ut æquale, aut quoniam huius ut duplum, aut quoniam hoc ut feriens, uel uidens, aut quoniã hic ut homo, animal: aut ſi quolibet modo aliter cadit nomen ſecundùm propoſitionem. Ineſſe autem hoc huic, & uerum eſſe hoc de hoc toties ſumendum, quoties prædicamenta diuiſa ſunt, & hæc aut aliquo modo, aut ſimpliciter, amplius aut ſimplicia, aut complexa. Similiter autem & non ineſſe. Conſiderandum hæc autem, & determinandum optimum.

De anadiploſi, & theſi ſyllogiſmorum, hoc eſt, de geminatione, & poſitione.
Cap. XXXVIII.

REDVPLICATVM autem in propoſitionibus

tionibus ad primam extremitatem ponendũ, non ad medium: dico aũt ut si fiat syllogismus: quoniã iustitiæ est disciplina quoniam bonum: quoniam bonum, ad primam extremitatem ponendum. Sit enim a disciplina quoniam bonum, in quo autem b bonum, in quo autem c iustitia: ergo uerum est a de b prædicari. Nam boni est disciplina quoniam bonum. Sed & b de c: nam iustitia, quiddam bonũ est: sic ergo fit resolutio. Si autẽ ad b ponatur, quoniam bonum, non erit: nam a quidẽ de b uerũ erit b aũt de c non erit uerũ: nã bonũ quòniam bonum prædicari de iustitia falsum est, et non intelligibile. Similiter autem & si salubre ostendatur, quoniam disciplinatum est in eo quod bonũ: aut hircoceruus, opinabilis in eo quod existẽs: aut homo corruptibilis in eo quod sensibile, in omnibus. n. prædicatis ad extremum reduplicatiònem ponendum. Non est autem eadem positio terminorum quando simpliciter quidem syllogizatum fuerit: & quando hoc aliquid, aut quo, aut quomodo. Dico aũt ut quando bonum disciplinatum ostensum erit: et quando disciplinatũ quoniã bonũ. Sed simpliciter quidem disciplinatũ ostensum est, mediũ ponendũ ens: si aũt quoniã bonũ, quid ens. Sit. n. a disciplina quoniam quid ens, in quo aũt b, ens quid: in quo aũt c, bonum: uerũ est ergo a de b prædicari: erat enim disciplina alicuius entis, quoniã quid ens: sed & b de c, nam in quo c, ens quid, quare & a de c: erit ergo disciplina boni quoniam bonum, erat enim quid ens, propriè substantiæ signum.

gnum. Si autem ens medium positum sit, & ad extremum ens simpliciter, & non quid ens dictũ sit, non erit syllogismus: quoniã est disciplina boni quoniam bonum, sed quoniam ens, ut si sit in quo a disciplina quoniã ens, in quo b, ens, in quo c, bonum. Manifestum igitur quoniam in particularibus syllogismis, sic sumendum terminos.

Pro debita resolutione præcepta. Cap. XXXIX.

OPORTET autem accipere quæ idem possunt nomina pro nominibus, & orationes pro orationibus, & nomen, & orationem, & semper pro oratione nomẽ suscipere, facilior est enim terminorum expositio, ut si nil differt dicere suspicabile opinabilis non esse genus, aut non esse idem quiddam suspicabile, quod opinabile: nam si idem est quod significatur, pro oratione dicta, suspicabile, & opinabile terminos ponendum. Quoniã uerò non est idem uoluptatem esse bonum, & esse uoluptatem quod bonum, non similiter ponendũ terminos: sed si est syllogismus quoniam uoluptas quod bonum, terminum ponendum quod bonum, si autem quoniam bonum, bonum: similiter autẽ & in alijs. Non est autem idem neq; esse, neq; dicere * quoniam cui b inest, huic quoq; omni, a inest: & dicere, cui omni b inest, & a inest omni: nihil enim prohibet b inesse c, non autem omni. Vt sit b pulchrum quid, c autem album: si igitur alicui albo inest pulchrum quid, uerum est dicere quo-

* Id est neq; re ipsa, & secundum ueritatem, neque oratione.

quoniam albo inest pulchrum, sed non omni fortasse. Si ergo a inest b, non omni autem de quo b (neq; si omni c, inest b, neq; si solum alicui) non necesse est ei quod est c, inesse a, non quia non omni, sed nec inesse ei quod est c. Si autem de quocũque b dicatur uerè, huic omni inest a, accidet ut de quo omni b dicitur, de eo omni & a dici. Si autem a dicitur de omni de quo b dicatur, nihil prohibet ei quod est c, inesse b, non omni autem a, aut non inesse omnino. In tribus igitur terminis manifestum est quoniam de quo b quidem omni, & a dicitur: hoc est de quibuscunq; b dicitur, de omnibus dicitur & a: & si b quidem de omni, & a similiter: si autem non de omni, non necesse est a inesse omni. Non oportet autem arbitrari propter expositionem accidere aliquod in conueniẽs non enim laboramus in eo quòd aliquid sit hoc, sed quemadmodum geometer pedalem, & rectã hanc esse & sine latitudine dicit, quæ non est, sed non sic utitur, ut eis syllogizans. Omnino enim quod non est, ut totum ad partẽ, & aliud ad hoc, ut pars ad totum, ex nullo talium ostendit demõstrator, neq; enim fit syllogismus: expositione autem sic utimur, ut & sentiat quid scit dicentes, nõ enim sic ut sine his non poßibile sit demonstrare quemadmodum ex quibus est syllogismus. Nõ lateat autem nos, quoniam in eodem syllogismo, non omnes conclusiones per unam eandem figurã sunt, sed hæc quidem per hanc, illa uerò per aliã. Palàm ergo quoniam & resolutiones sic faciendum.

dum. Quoniam autem non omne propositum in omni figura, sed in unaquaq; disposita sunt, manifestum est ex conclusione in qua figura sit, quærendum. Et ad definitiones orationum quæcunque ad unum quiddam sunt argumentatæ in eorum, quæ insunt termino, ad quod argumẽtatum est ponendum terminum, & non totam orationem, minus enim cõtingit perturbari pp longitudinẽ: ut si quis aquam ostendit, quoniam est humidus potus, potum & aquam terminos ponendum.

De resolutione syllogismorum ad impossibile, & ex hypothesi. Cap. XL.

AMPLIUS autem ex hypothesi syllogismos nõ est tentandũ reducere: nam nõ est ex ijs quæ posita sunt reducere, non enim per syllogismum ostensi sunt, sed ad placitum concessi sunt oẽs. Vt si quis ponat si una quædam potestas * non sit cõtrariorum, neq; disciplinam esse unam. Deinde disputet quoniam non est una potestas contrariorũ, ut sanatiui, & ægrotatiui: simul enim idẽ erit sanatiuum, & ægrotatiuum. Quoniam autem nõ est omnium contrariorum una potestas, ostensum est sed quoniam disciplina non una: non est ostensum quamuis confiteri sit necesse, at non ex syllogismo, uerùm ex hypothesi: hoc igitur non est reducere, quoniam non una potestas est: hic enim fortasse erat syllogismus, illud autem hypothesis. Similiter autem in his, qui per impossibile concluduntur, nam neq; hos est resoluere, sed ad impossi-

* Id est naturalis, insitaq; potentia.

poßbile quidem reductionem est, syllogismo enim monstratur: alterum autem non est, nam ex hypothesi concluditur. Differunt autem à prædictis: quoniam in illis quidem oportet prius confiteri, si debet concedere, ut si ostendatur una potestas contrariorum, & disciplinam esse eandem, hic autem & non prius confeßi concedunt, eo quod manifestum sit falsum, ut posita diametro symetro, eo quòd imparia esse æqualia paribus. Plures autem & diuersi terminantur ex conditione: quos prospicere oportet. & notare aptè. Quæ ergo horum differentiæ & quoties fiunt, qui sunt ex hypothesi postea dicemus. nunc autem tantum sit nobis manifestum, quoniam non est resoluere in figuras huiusmodi syllogismos, & ob quā causam, diximus.

De reciproca reductione syllogismorum unius figuræ in aliam.
Cap. XLI.

QVAECVNQVE autem in pluribus figuris monstrantur proposita, si in altera syllogizetur, est reducere syllogismū in alterā: ut eum qui in prima est priuatiuum, in secūdam figurā, et eū qui in media est, in primā. Non oēs autē, sed quosdam: erit autem in sequentibus manifestū. Si.n.a nulli b, b autem omni c, a nulli: sic ergo prima figura, si autem conuertatur priuatiua, media erit. Nam b a quidem nulli, c autē omni inerit.

rit. Similiter autem si non uniuersalis, sed particularis sit syllogismus, ut si a quidem nulli b, b autem alicui c: conuersa enim priuatiua, media erit figura. Eorum autem syllogismorũ, qui sunt in secunda figura, uniuersales quidem reducentur in primam figuram, particulariũ autem alter solum. Insit enim a, b quidem nulli, c uerò omni, conuersa priuatiua, prima erit figura, nam b quidem nulli a, a autem omni c inerit. Si autem prædicatiuum quidem sit ad b, priuatiuum autem ad c, primus terminus ponendus est c, hoc enim nulli a, a autem omni b, quare nulli b inerit c, ergo, & b nulli c: conuertitur enim priuatiua. Si autem particularis sit syllogismus, quando priuatiuum quidem erit ad maiorem extremitatem, resoluetur in primam figuram: ut si a nulli b, b autem alicui c, conuersa enim priuatiua, prima erit figura: nam b quidem nulli a, a autem alicui c. Quando uerò prædicatiuum, non resoluetur, ut si a quidem omni b, c uerò non omni: non enim suscipit conuersionem a b: neq; cùm sit, erit syllogismus. Rursus qui in tertia quidem sunt figura, non resoluuntur omnes in primam, qui autẽ sunt in prima, omnes in tertiam. Insit enim a quidẽ omni b, b autem alicui c, ergo quia conuertitur particularis prædicatiua, inerit & c alicui b: a uerò omni b inerat, quare fit tertia figura. Et si priuatiuus sit syllogismus, similiter conuertitur enim particularis affirmatiua, quare a quidẽ nulli b: c autem alicui inerit. Eorum autem syllogismo-

morum, qui sunt in postrema figura, unus tantùm non resoluitur in primam, quando non uniuersalis ponitur priuatiua: alij autem omnes resoluuntur. Prædicentur enim de omni c, & a & b: ergo conuertetur c ad utrumq; particulariter: inerit ergo a, alicui b: quare erit prima figura. Siquidem a, omni c: c uerò alicui b: & si a quidem omni c, b autem alicui c, eadem ratio. conuertitur enim ad b c. Si autem b quidem omni c, a autem alicui c, primus ponendus b, nam b omni c, c autem alicui a, quare b alicui a: quoniam autem conuertitur particularis, & a alicui b inerit. Et si priuatiuus sit syllogismus uniuersalibus terminis: similiter sumendum. Insit enim b omni c, a autem nulli c. ergo alicui b inerit c, a autem nulli c: quare erit medium c. Similiter autem et si priuatiua quidem sit uniuersalis, prædicatiua autem particularis: nam a quidem nulli c, c autem alicui b inerit. Si autem particularis sumatur priuatiua, nō erit resolutio: ut si b quidem omni c, a autem alicui c non inest: conuersa enim b c, utræq; propositiones erũt particulares. Manifestum autem quoniam ad resoluendum ad seinuicem figuras, quæ ad minorem extremitatem est propositio, conuertenda in utrisq; figuris: hac conuersa, transitio fit. Eorum autem, qui in media sunt figura, alter quidem resoluitur, alter uerò non resoluitur in tertiam: nam cùm sit uniuersalis priuatiua, resoluitur. Si enim a nulli quidē b, alicui autem c, utraq; similiter conuertitur ad a: quare b quidem nulli

a,c uerò alicui,medium ergo a. Quando autem a omni b,c autem alicui non insit, non fit resolutio: neutra.n.propositionum ex conuersione uniuersalis. Qui autem ex tertia sunt figura, resoluētur in mediam, quando fuerit uniuersalis priuatiua, ut si a nulli c,b autem alicui, aut omni c:nā c,a quidem nulli:b autem alicui inerit. Si aūt particularis sit priuatiua,non resoluetur:non.n.suscipit conuersionē particularis negatiua. Manifestum ergo quoniam ijdem syllogismi non resoluuntur in his figuris,qui nec in primam resoluebantur. Et quoniam in primam figurā reductis syllogismis, isti soli syllogismi per impoßibile clauduntur. Quo modo ergo oportet syllogismos reducere, & quoniam resoluuntur figuræ in seinuicem, manifestum ex dictis.

De syllogismis infinitis, & regulis consequentiarum.
Cap. XLII.

DIFFERT *autem in construendo, uel destruendo opinari, aut idem, aut diuersum significare,non esse hoc, & esse non hoc: ut non esse album ei quod est essē non album, non enim idem significant:nec est negatio eius,quæ est esse album, ea quæ est, esse non album: sed non esse album. Ratio autem huius hæc est: similiter enim se habet poßibile est ambulare, ad posibile est non ambulare ei quæ est esse album ad es*

se

se non album : & scit bonum, ad scit non bonũ: nam scit bonum, uel sciens bonũ, nihil differt, neque potest ambulare, uel est potẽs ambulare, quare & opposita, non potest ambulare, & non est potens ambulare. Si igitur non est potens ambulare idem significat, & est potens non ambulare, ipsa simul inerunt eidem, nam idem potest ambulare: & non ambulare, & idem sciens bonum, & non bonum est. Affirmatio autem: & negatio nõ sunt appositæ simul in eodem. Quemadmodum ergo non idẽ est, non scire bonũ, et scire non bonũ, nec esse non bonũ et nõ eẽ bonũ idem, nã proportionalium, si alterum sit, & alterum: nec esse non æquale, & nõ esse æquale idem. huic.n. quod est nõ æquale, subiacet aliquid, & hoc est inæquale, illi uerò nihil: eo quòd æquale quidem, uel inæquale non omne. est, æquale autem, uel non æquale omne. Amplius, est non album lignum, & non est album lignum, non simul sunt: si enim est lignum non album, erit lignum, quod autem nõ est album lignum, non necesse est esse lignum. Quare manifestum est, quoniam non est eius quod est bonum, est non bonum, negatio: si ergo de omni uno, uel affirmatio, uel negatio uera, si non est negatio, palàm quoniam affirmatio aliquo modo erit: affirmationis autem omnis, negatio est: & huius ergo, ea quæ est, non est non bonum. Habẽt aũt ordinem hunc adinuicẽ, sit esse quidem bonũ in quo a, non esse aũt bonum in quo b, esse aũt nõ bonum in quo c sub b, non esse, autem bonũ in quo*

*Solum nõ album infinitũ ẽ.

*Propositiones illæ dicuntur simul esse quarũ una nõ põt esse uera sine altera.

d sub a, omni ergo inerit aut a, aut b: et nulli eidē, et omni aut c, aut d, et nulli eidē: & cui c inest, necesse est b omni inesse. Si. n. uerū est dicere quoniā est nō albū: et quoniā nō est albū, uerum: impoßibile est. n. simul esse albū, et esse non albū, aut esse lignum album, & esse lignū nō albū: quare si nō affirmatio, & negatio inerit. Ei aūt quod est b, nō semper c: quod. n. omnino non est lignū, neq; lignū erit album, nec non albū. E conuerso aūt cui inest a, & d omni inest: aut. n. c, aut d: quoniam aūt non possunt simul esse non album, & esse albū, d inerit. nam de eo quod est album, uerū est dicere, quoniā non est nō albū. De d aūt nō omnino a erit: nā de eo quod omnino non est lignum, non uerū est dicere a, quoniam est lignum albū: quare d uerū est, & a non uerum, quoniā est lignū albū. Palā aūt quoniam et a et c nulli eidē insunt, sed b et d contingit eidem alicui inesse. Similiter aūt se habent et priuationes ad prædicationes eadem positione: sit. n. æquale, in quo a, nō æquale, in quo b: inæquale, in quo c, non inæquale, in quo d. In pluribus aūt quorum his quidem inest: illis uerò non inest idē, negatio quidē similiter uera fit, ut quoniā nō sunt alba omnia, aut quoniā nō est albū unūquodq;: at quoniam est nō albū unūquodq;, aut quoniam omnia sunt nō alba, falsum est. Similiter aūt et eius quæ est omne animal albū, non hæc (est non albū omne animal) negatio, ambæ. n. falsæ: sed est, non omne animal album. Quoniā autē palàm quòd aliud significat est non albū, et non est albū, et illa quidem

dem affirmatio, hæc uerò negatio: manifestũ quoniam non est idẽ modus monstrandi utrunq;, ut quoniã quicquid est animal, non est albũ, aut contingit non esse albũ, et quoniã uerum dicere nõ album: hoc.n.est esse non albũ. Sed uerũ quidẽ dicere est album, siue non albũ, idẽ modus. Constructiuè enim ambæ per primam ostenduntur figurã: nam uerũ ei quod est; similiter ordinatur: eius.n.quæ ẽ, uerum dicere album: non hæc, uerum dicere nõ album, negatio, sed hæc, non est uerũ dicere albũ. Si .n.uerũ est dicere quicquid est hõ musicũ esse, aut non musicũ esse, quicquid est animal sumẽdũ, musicum esse, aut non musicũ esse, et ostẽsum est. Nõ esse aũt musicũ quicquid est hõ: destructiuè monstratur secundũ dictos tres modos. Simpliciter aũt quando sic se habent a et b, ut simul quidem eidẽ non contingant, omni aũt de necessitate alterum: et rursum c et d similiter. Sequitur aũt id quod est c, a: et non conuertitur, et id quod est b sequetur d et non conuertitur. & a quidem, et d cõtingunt eidem: b autem et c non contingunt. Primùm ergo quoniã id quod est b, sequitur d, hinc manifestum quoniã eorum, quæ sunt c d alterũ ex necessitate omni inest: qui aũt b, nõ contingit c, eo quòd simul infert a: a aũt, & b non contingunt eidẽ: manifestum quoniã d sequetur b. Rursum quoniã ei quod est a non conuertitur c, omni aũt uel c, uel d, contingit a, & d eidẽ inesse. B aũt, et c non cõtingit: eo quòd cõsequitur a id quod est c: accidit.n.quiddam impossibile. Manifestũ est ergo quoniam nec b ei

quod est d conuertitur, eo quòd contingit simul a, d inesse. Accidit aũt aliquoties in hmôi terminorũ ordine falli, eo quòd opposita nõ sumãtur rectè quorũ necesse est omni alterum inesse. Vt si a, & b non cõtingunt simul eidẽ: necesse est aũt inesse cui non alterum, alterũ, & rursus c et d similiter, cui autem c omni: sequitur a, accidet.n. cui d, b inesse ex necessitate, quod falsum est, si sumatur.n. negatio eorũ, quæ sunt a b, ea quæ est in quibus f, et rursus eorũ quæ sunt c d, ea quæ ẽ in quibus g. necesse est igitur omni ineẽ uel a: uel f, aut.n. affirmationẽ aut negationem, & rursum, aut c, aut g, affirmatio.n. et negatio. et cui c, omni a subiacet: quare cui f, omni hoc quod est g. Rursum quoniã eorum quæ sunt f b, omni alterum, & eorum quæ sunt g d, similiter. Sequitur autem g id quod est f, & id quod est d sequitur b: hoc.n. scimus. Si ergo a id quod est c, & id quod est d sequetur b. hoc autem falsum. e contrario enim erat in his (quæ sic se habent) consequentia. Non.n. fortasse necessarium omni inesse, aut a, aut f, nec f, aut b, non enim est negatio eius quod est a hoc quod est f, nam boni non bonũ negatio, non autem est idem hoc quod est non bonum, ei quod est neq; bonum, neq; non bonum, similiter autem & in c d, nam negationes quæ sumptæ sunt, duæ sunt.

Primi Priorum Analyticorum Aristotelis

FINIS.

Prio-

PRIORVM ANALYTICORVM ARISTOTELIS

Liber Secundus.

Qui syllogismi plura concludant. Cap. I.

N QVOT ergo figuris, et per quales, & quot propositiones, & quando, & quomodo fit syllogismus: amplius autem ad quæ perspiciendum construenti, & destruenti, & quomodo oporteat quærere de proposito secundum unãquãq; artem; amplius aũt per quã uiam sumemus, quæ in singulis sunt principia, iam pertrãsiuimus. Quoniã aũt alij quidem syllogismorum sunt uniuersales, alij uerò particulares, uniuersales quidem omnes semper plura syllogizãt particulariũ aũt prædicatiui quidem plura, negatiui uerò conclusionẽ solã. Nam aliæ quidem propositiones conuertuntur: priuatiua uerò non conuertitur. Conclusio uerò aliquid de aliquo est, quare alij quidem syllogismi plura syllogizant. Vt si a ostensum sit, omni, aut alicui b inesse: & b alicui necessarium est inesse, & si nulli b inesse a, & b nulli a, hoc autem aliud est à priore. Si autem a alicui b non insit, non necesse est, & b alicui a non inesse: contingit enim omni a inesse. Hæc ergo cõis omnium causa uniuersalium, & particularium.

Syllogismus uniuersalis q conclusionẽ colligit uniuersalẽ, particularis, qui particularem prædicatiuus qui affirmatiuam, negatiuus, qui negatiuam.

rium. Est autem de uniuersalibus, & aliter dicere: quæcunq; enim aut sub medio, aut sub conclusione sunt, omnium erit idem syllogismus, si illa quidem in medio, hæc uerò in conclusione ponantur: ut si a b cõclusio per c, quæcunque sub b, aut sub c sunt, necesse est de omnibus dici a: nã d si in toto b, et b in a et d erit in a. Rursũ si e in toto c, et c in toto a, et e in toto a erit. Similiter aũt, et si priuatiuus sit syllogismus. In secunda autem figura quod sub conclusione erit, solùm erit syllogizare, ut si a insit nulli b, et omni c: cõclusio quoniã nulli c, inest b: si aũt d sub c est, manifestũ quoniã non inest ei, b: ijs autem quæ sunt sub a, quoniã b non inest, non palàm est per syllogismum, et si nõ inest b, ei quod est e, si est e sub a: sed d inesse quidem b, nulli c, per syllogismum ostensum est: non inesse uerò a hoc quod est b, indemonstratum sumptũ est, quare nec per syllogismum accidit b non inesse c. In particularibus autem, eorum quidem quæ sub conclusione sunt, non erit necessarium. Non enim fit syllogismus, quãdo ea sumpta fuerit particularis. eorum autem quæ sunt sub medio, erit omnium, uerumtamen non per syllogismum, ut si a omni b, & b alicui c, nã eius quod sub c est positum, non erit syllogismus, eius uerò quod sub b erit, sed non propter eum qui prius factus est syllogismum. Similiter autem et in alijs figuris, nam eius quidem quod sub conclusione est, non erit, alterius uerò erit, uerùm non per syllogismum, eò quòd & in uniuersalibus ex indemonstrata propo-

posi-

positione, quæ sunt sub medio ostendebantur, quare neque hic erit, uel & in illis.

Quòd ex falsis in prima figura uerum colligatur. Cap. II.

EST ergo sic se habere, ut ueræ sint propositiones, per quas fit syllogismus, est autem ut falsæ, est uerò ut hæc quidem uera, illa autem falsa: cõclusio aũt aut uera, aut falsa ex necessitate. Ex ueris ergo non est falsum syllogizare: ex falsis autem uerum, tamen non propter quid, sed quia: nã eius qui est propter quid, non est ex falsis syllogismus: ob quam autem causam, in sequentibus dicetur. Primum ergo quoniam ex ueris non possibile falsum syllogizare, hinc manifestum. Si enim cùm est a, necesse est esse b: si non est b, necesse est a non esse: si ergo uerum est a, necesse est & b uerum esse, aut accidet idem simul & esse, & non esse, hoc autem impossibile. Non autem quoniam ponitur a unus terminus, accipiatur contingere uno aliquo existente, ex necessitate aliquid accidere, non enim potest. Nam quod accidit ex necessitate, conclusio est, per quæ autem fit, ad minimũ tres sunt termini, duo autem interualla, & propositiones. Si ergo uerum est cui omni inest b, & a, cui autem c, & b, cui c, necesse est a inesse, & non potest hoc falsum esse, simul enim erit idem, & nõ erit, ergo a ut unum, positum est duas propositiones colligere. Similiter autẽ se habet & in priuatiuis, non enim est ex ueris ostendere falsum. Ex

falsis autem est uerũ syllogizare, & utrisq; propositionibus falsis, & una: hac aũt non utralibet cõtingit, sed secunda, si quidem totam sumamus falsam, non tota autem sumpta, est utralibet. Insit enim a omni c, ei autem quod est b nulli, nec b insit c, contingit autem hoc, ut nulli lapidi animal, & lapis nulli homini, si igitur sumatur a, omni b, & b, omni c, a, omni c inerit, quare ex utrisq; falsis uera est conclusio, omnis.n.hõ animal. Similiter autem & priuatiuum, insit enim c nulli, nec a nec b, a autem b omni, ut si eisdem terminis sumptis, medium ponatur homo, lapidi enim nec animal, nec homo nulli inest, homini autem omni, animal, quare si cui quidẽ omni inest, sumamus nulli inesse, cui uerò non inest, omni inesse, ex falsis utrisq; uera erit conclusio. Similiter autem ostendetur, & si in aliquo utraq; falsa sumatur. Si autem altera ponatur falsa, prima quidem tota falsa existente ut a b, non erit conclusio uera, b c autem erit. Dico autem totam falsam quod contrariam ueræ, ut si quod nulli inest, omni sumptũ est. aut si quod omni, nulli ineẽ. Insit enim a, b nulli, b aũt, omni c, si ergo b c quidẽ propositionẽ sumamus uerã, a b aũt falsã totã, et omni b, inesse a, impoßibile est a c conclusionẽ uerã esse, nulli.n.inerat a earũ quæ sunt c, siquidẽ cui b nulli, b autem omni c. Similiter autem nec si a, omni b inest, & b, omni c, sumpta sit autem b c quidem uera propositio, a b autem falsa tota, & nulli, cui b, inest a, conclusio falsa erit, omni

enim

enim c, inest a, si quidem cui b omni, & a, b autem omni c. Manifestum ergo quoniam prima tota sumpta falsa siue affirmatiua, siue priuatiua, altera autem uera, non fit uera conclusio. Nõ tota autem sumpta falsa, erit: nam si a, c quidem omni inest, b autem alicui: b autem omni c: ut animal, cygno quidem omni: albo autem alicui, album autem omni cygno: si sumatur a omni, b & b omni c: a omni c inerit uerè: omnis enim cygnus, animal. Similiter autem & si priuatiua sit a b: poßibile est enim a b quidem alicui inesse, c uerò nulli: b autem omni c: ut animal alicui albo, niui uerò nulli, album uerò omni niui: si ergo sumatur a quidem, nulli b: b autem, omni c: a nulli c inerit. Si autem a b quidem propositio tota sumatur uera, b c autẽ tota falsa: erit syllogismus uerus: nihil enim prohibet a, & b, & c omni inesse, b autem nulli c, ut quæcunque eiusdem generis sunt species non subalternæ: nam animal & homini, & equo inest: equus autem nulli homini inest: si ergo sumatur a omni b: & b omni c: conclusio uera erit, tota falsa b c propositione. Similiter autem cùm uniuersalis priuatiua est a b propositio: contingit. n. a neq; b neq; c nulli inesse: & b nulli c: ut ex alio genere speciebus diuersum genus: nam animal, nec musicæ, nec medicinæ inest, neque musica medicinæ. sumpta ergo a quidẽ nulli b, b aũt omni c: uera erit cõclusio. Et si nõ tota falsa sit b c, sed in aliquo et sic erit conclusio uera. Nihil. n. probibet a, et b,

Syllogismus uerus dicitur, cuius conclusio ueras, & ex opposito falsus, cuius conclusio falsa.

& c

& c toti inesse, b autem alicui c: ut genus speciei, & differētiæ: nam animal homini omni, et omni, greßibili: homo autem alicui greßibili, & non omni: si ergo a omni b, et b omni c sumatur, a omni c inerit, quod quidem erat uerum. Similiter autē cùm priuatiua est a b propositio: contingit enim a nec b, nec c nulli inesse: b uerò alicui c, at genus ex alio genere speciei, & differentiæ, nam animal nec sapientiæ nulli inest, nec contemplationi: sapientia uerò alicui contemplationi, si ergo sumatur a, nulli b: b autem omni c: nulli c inerit a: hoc autem erat uerum. In particularibus autem syllogismis contingit & prima propositione tota falsa existente, altera autem uera, uerum esse conclusionem, & a b in aliquo falsa existente, b c autem uera, & a b quidem uera, particulari autē falsa: & utrisq; existentibus falsis. Nihil enim prohibet a, b quidem nulli inesse: c autem alicui, & b alicui c inesse, ut animal nulli niui, albo autem alicui inest, et nix albo alicui: si ergo ponatur medium nix, primum autem animal, & sumatur a quidem toti b inesse, b autem alicui c, a b tota falsa, b c autem uera: et conclusio uera. Similiter autem & cum priuatiua est a b propositio: poßibile est enim a, b quidem toti inesse: c autem alicui non inesse, b uero alicui c inesse: ut animal homini quidem omni inest, album autem aliquod non sequitur. homo uerò alicui albo inest. quare si medio posito homine, sumatur a nulli b inesse, et b alicui c, uera fit conclusio: cùm sit tota falsa a b propositio.

ſitio. Et ſi in aliquo ſit falſa a b propoſitio, b c uera exiſtēte, erit cōcluſio uera. Nihil enim prohibet a, & b, & c, alicui ineſſe: b autem alicui c, ut animal alicui pulchro, & alicui magno: & pulchrum alicui magno ineſt: ſi ergo ſumatur a omni b, & b alicui c: & a b quidem propoſitio in aliquo falſa erit, b c autem uera: & concluſio uera. Similiter autem et cùm priuatiua eſt a b propoſitio: nam ijdem erunt termini, & ſimiliter poſiti ad demonſtrationem. Rurſum ſi a b quidem uera, b c autem falſa, uera erit concluſio. Nihil enim prohibet a quidem toti ineſſe b, c autem alicui: & b nulli ineſſe. Vt animal, cygno quidem omni, nigro autem alicui, cygnus uero nulli nigro: quare ſi ſumatur a omni b, & b alicui c, uera erit concluſio, cùm ſit falſa b c. Similiter autem & priuatiua ſumpta a b propoſitione: poßibile.n. a b quidem nulli, c autem alicui non ineſſe, & b nulli c: ut genus ex alio genere ſpeciei & accidenti eius ſpeciebus: nā animal quidem numero nulli ineſt, albo uerò non alicui, numerus autem nulli albo: ſi ergo medium ponatur numerus, & ſumatur a quidē nulli b, b autem alicui c, a, alicui c non inerit: quod fuit uerum, cùm a b quidem ſit propoſitio uera, b c autem falſa. Et ſi in aliquo ſit falſa a b, falſa autem & b c, erit concluſio uera. Nihil enim prohibet a, alicui b, & alicui c ineſſe utriq;, b aūt nulli c: ut ſi b ſit contrarium ipſi c, et ambo accidentia eidē generi: nam animal alicui albo, & alicui nigro ineſt, album autem nulli

nigro

nigro inest: si ergo sumatur a omni b, & b alicui c, uera erit conclusio. Et priuatiua quidem sumpta a b, similiter. Nam ijdem termini, & similiter ponentur ad demonstrationem. Et ex utrisq; falsis, erit conclusio uera. Possibile est enim a, b quidem nulli: c autem alicui inesse: b uerò nulli c. Vt genus ex alio genere speciei & accidenti speciebus eius: animal enim numero quidem nulli, albo uerò alicui inest: & numerus nulli albo. Si ergo sumatur a, omni b: & b alicui c: conclusio quidem uera, propositiones uerò ambæ falsæ. Similiter autem & cùm priuatiua est a b. Nihil enim prohibet a, b quidem toti inesse: c autem alicui non inesse: & neque b, nulli c: ut animal cygno quidem omni, nigro autem alicui nõ inest: cygnus uerò nulli nigro: quare si sumatur a nulli b: b autem alicui c: a alicui c non inerit: ergo conclusio quidem uera, propositiones autem falsæ.

Quòd colligatur uerum ex falsis in secunda figura. Cap. III.

IN MEDIA autem figura omnino contingit per falsa uerum syllogizare: & utrisq; propositionibus totis falsis sumptis, & hac quidem uera, illa tota falsa, utralibet falsa posita, & si utræq; in aliquo falsæ, & si hæc quidem simpliciter uera, illa autem in aliquo falsa: et in uniuersalibus, & in particularibus syllogismis. Si. n. a, b quidẽ nulli inest, c aũt omni: ut lapidi animal quidẽ nulli, homini aũt omni: si contrariæ ponantur propo-

propositiones, & si sumatur a, b quidem omni, c uerò nulli: ex falsis totis propositionibus erit uera conclusio. Similiter autem & si a inest, b quidem omni, c uerò nulli: nam idē erit syllogismus. Rursum si altera quidem tota falsa, altera autē tota uera. Nihil enim prohibet a, & b, & c omni inesse: b autem nulli c, ut genus non subalternis speciebus. Nam animal & equo omni, & homini inest, & nullus homo equus: si ergo sumatur animal huic quidem omni, illi uerò nulli inesse: hæc quidem erit falsa, illa uerò tota uera, & conclusio uera, ad quolibet posito priuatiuo. Et si altera in aliquo falsa, altera autem tota uera: possibile est enim a, b quidem alicui inesse: c autem omni: & b, nulli c, ut animal albo quidem alicui, coruo autem omni, album uerò nulli coruo. Si ergo sumatur a b quidem nulli, c autē toti inesse: a b quidem propositio in aliquo falsa est, a c autem tota uera, & conclusio uera, & transposita quidem priuatiua, similiter. Nam per eosdem terminos demonstratio. Et si affirmatiua quidem propositio in aliquo falsa, priuatiua autem tota uera: nihil enim prohibet a, b quidem alicui inesse, c autem toti non inesse, & b nulli c: ut animal albo quidem alicui, pici autem nulli, album uerò nulli pici: quare si sumatur a toti b inesse: c autem nulli a b quidem in aliquo falsa, a c autem tota uera, et conclusio uera. Et si utræq; propositiones in aliquo falsæ, erit conclusio uera possibile est enim a & b, & c alicui inesse, b autem nulli c, ut

animal, & albo alicui, & nigro alicui, album uerò nulli nigro: si ergo sumatur a b quidem omni, c autem nulli, ambæ quidem propositiones in aliquo falsæ, conclusio autem uera: similiter autem transposita priuatiua per terminos. Manifestum autem & in particularibus syllogismis, nihil.n. probibet a, b quidem omni, c autem alicui inesse, & b, alicui c non inesse: ut animal omni homini, album autem alicui, homo uerò alicui albo non inerit. Si ergo ponatur a, b quidem nulli inesse, c autem alicui inesse, uniuersalis quidē propositio tota falsa, particularis autem uera, & conclusio uera. Similiter autem et affirmatiua sumpta a b: poßibile est enim a, b quidē nulli, c autem alicui non inesse, et b alicui c non inesse, ut animal nulli inanimato, albo autem alicui, & inanimatum nō inerit alicui albo. Si ergo ponatur a, b quidem omni, c uerò alicui non inesse: a b quidem propositio uniuersalis tota falsa, a c autem uera, & conclusio uera. Et uniuersali quidem uera posita, minori autem particulari falsa: nihil enim prohibet a, nec b, nec c nullum sequi, & b, alicui c non inesse: ut animal nulli numero, nec inanimato, & numerus aliquod inanimatum non sequitur. Si ergo ponatur a, b quidem nulli, c autem alicui, & conclusio uera, & uniuersalis propositio uera, particularis autem falsa. Affirmatiua autem uniuersali similiter posita: poßibile est enim a & b, & c toti inesse, b autem aliquod c non sequi, ut genus speciem, & differentiā. Nam animal omnem hominem,

nem, et totum greßibile ſequitur: homo uerò non omne greßibile: quare ſi ſumatur a, b quidem toti ineſſe, c autem alicui non ineſſe, uniuerſalis quidem propoſitio uera, particularis falſa, concluſio autem uera. Manifeſtum autem quoniam & utriſq; falſis erit concluſio uera: ſiquidem contingit a, & b & c, huic quiem omni, illi uerò nulli ineſſe: b uerò aliquod c non ſequi: nam ſumpto a b quidem nulli, c autem alicui ineſſe, propoſitiones quidem ambæ falſæ: concluſio autem uera. Similiter autem & cum prædicatiua fuerit uniuerſalis propoſitio, particularis autem priuatiua: poßibile eſt enim a, b quidem nullum, c autem omne ſequi, & b alicui c non ineſſe: ut animal diſciplinam quidem nullam, hominem autem omnem ſequitur, diſciplina uerò non omnem hominem. ſi ergo ſumatur a b quidem toti ineſſe, c autem aliquod non ſequi, propoſitiones quidem falſæ, concluſio autem uera.

Quòd ex falſis uerum identidem colligatur in tertia figura.
Cap. IIII.

ERIT autem & in poſtrema figura per falſas totas, & in aliquo utraq;, & altera quidem uera, altera autem falſa: & hæc quidem in aliquo falſa, illa autem tota uera: & econuerſo, & quotquot modis aliter poßibile eſt tranſſumere propoſitiones. Nihil enim prohibet nec a, nec b, nulli c ineſſe, a autem alicui b ineſſe: ut nec

homo, nec greßibile, nullũ inanimatum sequitur: homo autẽ alicui greßibile inest: si ergo sumatur a et b, omni c inesse, propositiones quidem totæ falsæ, conclusio autem uera. Similiter autem & cùm hæc quidem est priuatiua, illa uerò affirmatiua. Possibile est enim b quidem nulli c inesse, a autem omni, & a alicui b non inesse, ut nigrum nulli cygno, animal autem omni, & animal non omni nigro, quare si sumatur b quidem omni c, a uerò nulli: a, alicui b non inerit: et conclusio quidem uera, propositiones autem falsæ. Et si in aliquo fuerit utraque falsa, erit conclusio uera: nihil enim prohibet & a, & b alicui c inesse, & a alicui b: ut album, & pulchrum alicui animali inest, et album alicui pulchro: si ergo ponatur a, & b omni c inesse: propositiones quidem in aliquo falsæ, conclusio autem uera. Et priuatiua a c posita, similiter: nihil enim prohibet a quidem alicui c non inesse, b uerò alicui inesse: & a non omni b inesse, ut album alicui animali non inesse. Pulchrum autem alicui inest, & album non omni pulchro, quare si sumatur a quidem nulli c, b autem omni, utræque propositiones quidem in aliquo falsæ, conclusio autem uera. Similiter autem & hæc quidem tota falsa, illa uerò tota uera sumpta. Poßibile est.n. a & b, omne c sequi, & a alicui b non inesse: ut animal et album, omnem cygnum sequitur, et animal non omni inest albo. positis igitur his terminis, si sumatur b quidẽ toti c inesse, a uerò toti non inesse, b c quidem tota erit uera, a c autem tota falsa,

falsa, & conclusio uera. Similiter autem & si b c quidem falsa, a c autem uera, nam hi quidem termini ad demonstrationem: nigrum, inanimatum, cygnus. Sed & si utræq; assumatur affirmatiua: nihil enim prohibet b quidem omne c sequi, a autem toti c non inesse, et a alicui b inesse: ut omni cygno animal: nigrum uerò nulli cygno: & nigrum inest alicui animal, quare si sumatur a & b omni c inesse, b c quidem tota uera, a c autem tota falsa, & conclusio uera. Similiter autem & a c sumpta uera, nam per eosdem terminos demōstratio. Rursum hac quidem tota uera existente, illa uerò in aliquo falsa: possibile est enim b quidem omni c inessa, a autem alicui c, & alicui b, ut bipes quidem omni homini, pulchrum non omni, & pulchrum alicui bipedi inest. Si ergo sumatur a & b, toti c inesse, b c quidem, tota uera, a c autem in aliquo falsa, conclusio autem uera. Similiter autem & a c quidem uera: b c autem falsa in aliquo sumpta: trāspositis enim ijsdem terminis erit demonstratio. Et cum hæc quidem est priuatiua, illa uerò affirmatiua, quoniam possibile est b quidem toti c inesse, a autem alicui c: & quando sic se habeant, non omni b inesse a. Si ergo assumatur b quidem toti c inesse, a autem nulli: priuatiua quidem in aliquo falsa, altera autem tota uera, et cō clusio erit uera. Rursum quoniam ostensum est, quòd cum a quidem nulli c inest, et b alicui, euenit a alicui b non inesse, manifestum igitur quoniam et cum a c tota est uera, b c autem in aliquo falsa,

contingit conclusionem esse ueram: si enim sumatur a quidem nulli c, b autem omni: a c quidem tota uera, b c autem in aliquo falsa. Manifestũ autem & in particularibus syllogismis: quoniã omnino per falsa erit uerum: nam iidem termini sumendi, & quando uniuersales fuerint propositiones: in prædicatiuis quidẽ prædicatiui, in priuatiuis autem priuatiui: nihil enim differt cùm nulli inerat, uniuersaliter sumere inesse, & si alicui inerat, uniuersaliter sumere ad terminorũ positionem: similiter autem & in priuatiuis. Manifestum igitur quando sit conclusio falsa, necesse est ea ex quibus est oratio, falsa esse aut omnia, aut aliqua: quando autem uera, non necesse est uerum esse nec aliquod quidem, nec omne. Sed est cùm nullum sit uerum eorum, quæ sunt in syllogismis, & conclusionem similiter esse ueram, non tamen ex necessitate. Causa autem quoniã quãdo duo sic se habent adinuicem, ut cùm alterum sit, ex necessitate esse alterum: hoc cùm non sit quidem, nec alterum erit: cùm autem sit, non necesse est esse alterum: idem autem cùm sit, & nõ sit, impossibile ex necessitate esse idem. Dico autem cùm sit a album, b esse magnũ ex necessitate, & cùm nõ sit a album, b esse magnũ ex necessitate, quando enim cùm hoc sit (ut a) album, illud necesse est (ut b) esse magnum: cùm autem sit b magnum, c non esse album: necesse est si a sit album, c non esse album. Et quando duobus existentibus, cùm alterum sit, necesse est alterum esse: hoc au-

Syllogismus ul'is in tertia figura, cuius utraq; propositionẽ est uniuersalis particularis uero cuius aliqua particularis sumitur.

tem cùm non sit, necesse est a non esse : cùm ergo b non sit magnum, a non potest album esse : cùm uerò a non sit album, necesse est b magnum esse : accidit ex necessitate cùm b magnum non sit, idem b esse magnum : hoc autem impossibile : nam si b non est magnum, a non erit album ex necessitate: si ergo cùm non sit a album, b erit magnum, accidit si b non est magnum, b esse magnum, ut per tria.

De circulari ostensione in prima figura. Cap. V.

CIRCVLO autem, & ex sciinnicem ostendere est per conclusionem, et econuerso prædicationem alteram sumentem propositionem, concludere reliquam, quā sumpserat in altero syllogismo : ut si oportuit ostendere quoniam a inest omni c, ostendat antē per b : rursus si monstret quoniam a inest b : sumens a quidem inesse c, c autem b, & a inerit b, prius autem econuerso sumpsit b inesse c : aut si quoniam b inest c, oporteat ostendere, si sumat a de c, quæ fuit conclusio, b autem de a esse: prius autem sumptum est econuerso a de b. Aliter uerò non est ex sciniucem ostendere, si ue enim aliud medium sumetur: nō circulo, nil .n. sumitur eorundem, siue horum quiddam, necesse est alterum solùm, nam si ambo, eadem erit conclusio, at oportet diuersam esse. In ijs igitur quæ non conuertuntur, ex indemonstrata altera propositione fit syllogismus: non enim est demōstra-

Circulo ostē dere, & ex se inuicem ostē dere, idem.

re per hos terminos, quoniam medio inest tertium aut primo medium. In ijs autem quæ conuertuntur, erit omnia monstrare per seinuicem. Vt si a & b, & c conuertuntur sibynuicem: ostendatur. n. a c per medium b: & rursum a b per conclusionẽ, & per b c propositionem cõuersam. Similiter autem & b c, & per conclusionem, & per a b propositionem conuersam. Oportet autem & c b, et b a propositionem demonstrare: nam his demonstratis usi sumus solis. Si ergo sumatur b omni c inesse, & c omni a, syllogismus erit eius quod est b ad a. Rursus si sumatur c omni a inesse, & a omni b, necesse est c inesse omni b. In utrisq; ergo syllogismus c a propositio sumpta est indemonstrata, nam aliæ probatæ erant: quare si hanc ostenderimus, omnes erunt approbatæ, per seinuicem: si ergo sumatur c omni b, & b omni a inesse, utræq; propositiones demonstratæ sumuntur, & c necesse est inesse a. Manifestum est ergo quoniam in solis ijs quæ conuertuntur, circulo & per seinuicem contingit fieri demonstrationes: in alijs uerò quemadmodum prius dicimus. Accidit autem & in ijs eodem quod monstratur uti ad demonstrationẽ: nam c de b, & b de a monstratur sumpto c de a dici, c autem de a per has ostenditur propositiones: quare conclusione utimur ad demonstrationem. In priuatiuis aũt syllogismis hoc mõ monstratur ex seinuicẽ: sit b quidẽ omni c inesse, a aũt nulli b: conclusio aũt quoniã a nulli c. Si ergo rursum oporteat cõcludere quoniã a nulli b,

li b, quod prius sumptũ erat, erit a quidẽ nulli c, c autem omni b, sic .n. e conuerso propositio. Si aũt quoniã b inest c oporteat concludere, nõ iam simi liter conuertendum a b: nã eadem propositio est b nulli a, & a nulli b inesse, sed sumendum: cui a nul li inest: huic b omni inesse. Sit .n. a nulli c inesse, quod quidem fuit conclusio, cui autem a, nulli: b si sumatur, omni inesse, necesse est ergo b, omni c inesse: quare cùm sint tria unumquodque conclusio est facta: & circulo demonstrare: hoc est conclu sionem sumentem & e conuerso alteram propositionem, reliquam syllogizare. In particularibus autem syllogismis uniuersalem quidem propo sitionem non est demonstrare per alias particula rem autem est, quoniam autem non est demonstra re uniuersalem, manifestũ, nam uniuersale mon stratur per uniuersalia, conclusio autem nõ est uni uersalis, oportet aut ostendere ex conclusione, & altera propositione. Amplius omnino non fit syllogismus conuersa propositione, nam particulares fiunt utræq; propositiones. Particularem autem est, ostendatur .n. a de aliquo c per b, si ergo sumatur b, omni a, et cõclusio maneat: b alicui c inerit, fit enim prima figura, & est a mediũ. Si aũt sit priuatiuus syllogismus, uniuersalem quidem propositionẽ non est ostendere, propter hoc quod prius dictum est: particularem (si simpliciter conuertatur a b: quemadmodum, & uniuersalibus:) non est per assumptionem autem est, ut cui a, alicui non insit, b alicui inesse, nam aliter

se habentibus non fit syllogismus: eo quòd negatiua est particularis propositio.

De eadem cyclica circulari ostensione in secunda figura. Cap. VI.

IN secunda autem figura affirmatiuam quidē non est ostendere per hunc modum, priuatiuam autem est. ergo prædicatiua quidem non ostenditur, eo quòd non sunt utræq; propositiones affirmatiuæ: non conclusio priuatiua. prædicatiua autem ex utrisq; ostendebatur affirmatiuis. Priuatiua autem sic ostenditur, insit & a omni b: c autem nulli, conclusio quoniam b nulli c: si ergo sumatur b omni a inesse, & nulli c, necesse est a, nulli c inesse: fit enim secunda figura, medium b. Si autem a b priuatiua sumpta sit, altera uerò prædicatiua, prima erit figura: nam c quidem omni a, b autem nulli c, quare b nulli a, ergo nec a, b. medium c. ergo per conclusionem quidem, & unam propositionem non fit syllogismus. assumpta autem altera, erit. Si autem nō uniuersalis sit syllogismus, quæ in toto quidem est propositio, non ostenditur, propter eandem causam quam quidem diximus & prius: quæ autem in parte, ostenditur quando uniuersalis sit prædicatiua. Insit enim a, omni b, c autem non omni, conclusio b c, si ergo sumatur b, omni a, c autem non omni, conclusio a, alicui c non inerit. medium b. Si autem est uniuersalis priuatiua, non ostenditur a propositio, conuersa a b: accidit enim utrasque,

aut

aut alteram propositionem fieri negatiuam, quare non erit syllogismus: sed similiter ostendetur quemadmodum & in uniuersalibus, si sumatur cui b, alicui non inest, a alicui inesse.

De cyclica ratiocinatione in tertia figura. Cap. VII.

IN tertia autem figura, quando utræq; propositiones uniuersaliter sumantur, non contingit ostendere per seinuicem propositionem. Nam uniuersalis quidem ostēditur per uniuersalia: in hac autem conclusio semper est particularis, quare manifestum, quoniam omnino non contingit ostendere per hanc figuram uniuersalem propositionem. Si autem hæc quidem uniuersalis sit, illa uerò particularis, quandoq, quidem erit, quandoq; uerò non inerit: quando ergo utræq; prædicatiuæ sumantur, & uniuersalis sit, ad minorem extremitatem erit. quando uerò ad alteram, non èrit. Insit enim a omni c: b autem alicui c, conclusio a b. Si ergo sumatur c, omni a inesse conuersa uniuersali, et a inesse b, quod erat conclusio: c quidem ostensum est alicui b inesse, b autem alicui c, non est ostensum: quamuis necesse est si c alicui b, & b alicui c inesse: sed non idem est hoc illi, & illud huic inesse, sed assumendum est, si hoc alicui illi, & alterum alicui huic: hoc autem sumpto iam non fit ex conclusione, & alter propositione syllogismus. Si autem b quidem omni c, a autem alicui

alicui c, erit ostendere a c. quando sumatur c quidem omni b inesse, a autem alicui. nam si c omni b inest, a autem alicui b: necesse est a alicui c inesse. medium b. Et cùm fuerit hæc prædicatiua quidem, illa uerò priuatiua: uniuersalis autem prædicatiua, ostendetur altera. Insit enim b omni c: a autem alicui non insit: conclusio quoniam a alicui b non inest. Si ergo assumatur c b omni inesse: inerat autem & a non omni b: necesse est a alicui c non inesse. medium b. Cùm autem priuatiua uniuersalis sit, non ostenditur altera nisi sicut in prioribus, si sumatur cui hoc alicui non inest, alterum alicui inesse: ut si a nulli c, b autem alicui: conclusio quoniam a alicui b non inesse. Si ergo sumatur cui a, alicui nõ inest, eidẽ c alicui inesse, necesse ẽ c alicui b inesse, aliter aũt nõ est, cõuertẽtẽ uniuersalẽ propositionẽ ostẽdere alterã: nullo.n.mõ erit syllogismus. Manifestũ igitur quoniã in prima quidẽ figura per seinuicẽ ẽ ostẽsio: et per primã, et per tertiã figurã fit: nã cũ prædicatiua quidẽ est cõclusio, per primã: cùm aũt priuatiua, per postremã: sumitur.n. cui hoc nulli, alterũ omni inesse. In media autem, cùm uniuersalis est quidem syllogismus & per ipsam, & per primam figuram, & per postremam: cùm autem particularis, & per ipsam, & per postremam. In tertia uerò per ipsam, omnes. Manifestum etiã quoniam in media, et in tertia, qui non per ipsas fiũt syllogismi, aut non sunt secundùm eam quæ circulo est ostensionem, aut imperfecti sunt.

De syl-

De syllogismo conuersiuo. Cap. VIII.

CONVERTERE *autem est transponentẽ conclusionem facere syllogismum: quoniam uel extremum medio nõ inerit, uel hoc postremo: necesse est enim conclusione conuersa, & altera remanente propositione, interim reliquam: nam si erit, & conclusio erit: differt autem oppositè, aut contrariè conuertere conclusionem: non enim fit idem syllogismus utralibet cõuersa, palàm autem hoc erit per sequentia. Dico autẽ opponi quidem, omni inesse non omni, & alicui nulli: contrariè autem omni, nulli: & alicui, non alicui inesse. Sit enim ostensum a de c, per medium b, si igitur sumatur a nulli c inesse, omni autem b, nulli c inerit b, & si a quidem nulli c, b autem omni c, a non omni b, et non omnino nulli, non enim ostendebatur uniuersale per tertiam figuram. Omnino autem eam, quæ est ad maiorem extremitatẽ propositionem, nõ est destruere uniuersaliter per conuersionem, semper enim in terimitur per tertiam figuram, necesse enim ad postremam extremitatem utrasq; sumere propositiones. Et si priuatiuus sit syllogismus, similiter: ostendatur enim a nulli c inesse per b: ergo si sumatur a omni c inesse, nulli aũt b, nulli c inerit b. Et si a & b omni c: a alicui b, sed nulli inerat. Si autem oppositè conuertatur conclusio, & alij syllogismi oppositi, & non uniuersales erunt: fit enim altera propositio pticularis, quare cõclusio erit particu-*

Ex eo ꝙ est conclusionẽ cõuertere, cognoscitur facile quid sit syllogismus conuersiuus.

ticularis. Sit enim prædicatiuus syllogismus, & conuertatur sic, ergo si a, non omni c, b autem omni, b non omni c. Et si a quidem non omni c, b autem omni: a, non omni b. Similiter autem & si priuatiuus sit syllogismus, nam si a alicui c inest, b autem nulli: b alicui c non inerit, & nõ simpliciter nulli, & si a quidem alicui c, b autẽ omni, quemadmodum in principio sumptum est a alicui b inerit. In particularibus autem syllogismis quando opposite conuertitur conclusio, interimuntur utræq; propositiones, quando uerò contrariè, neutra: non enim iam accidit quem admodum in uniuersalibus interimere deficiente conclusione secundum conuersionem, sed nec omnino interimere. Ostendatur enim a de aliquo c per b: ergo si sumatur a nulli c inesse, b autem alicui c, a alicui b non inerit: & si a nulli c, b autẽ omni, nulli c inerit b, quare interimentur utræque. Si autem contrariè conuertantur, neutra. Nam si a alicui c non inest, b autem omni, b alicui c non inerit: sed nondum interimitur quod ex principio: contingit enim alicui inesse, & alicui non inesse. uniuersali autem sublato a b, omnino non fit syllogismus. Si enim a quidem alicui c nõ inest. b autem alicui inest, neutra propositionum uniuersalis est. Similiter autem & si priuatiuus sit syllogismus: si enim sumatur a, omni c inesse, interimuntur utræq;: si autem alicui, neutra, demonstratio autem eadem.

De syl-

De syllogismo conuersiuo in secunda figura. Cap. IX.

IN Secunda autem figura eam quidem, quæ est ad maiorem extremitatem, propositionem, non est interimere contrariè, quolibet modo conuersione facta, semper erit conclusio in tertia figura, uniuersalis autem non fuit in hac syllogismus, alteram autem in hac interimemus, similiter conuersione. Dico autem similiter si contrariè quidem cõuertitur, contrariè: si oppositè, oppositè. Insit.n. a omni b: c autem nulli: conclusio b c. Si ergo sumatur b, omni c inesse, et a b maneat: a omni c inerit, fit enim prima figura. Si autem b omni c: a autem nulli c, a non omni b: figura postrema. Si autē oppositè conuertatur b c: a b quidem similiter ostendetur, a c autem oppositè, nam si b alicui c, a autem nulli c, a alicui b non inerit. rursum si b alicui c, a autem omni b, a alicui c: quare oppositus fit syllogismus. Similiter autem ostendetur, & si econuerso se habeant propositiones. Si autem particularis est syllogismus, contrariè quidem cõuersa conclusione neutra propositionum interimitur, quemadmodum nec in prima figura: oppositè autem, utræq;. Ponatur enim a, b quidem nulli inesse, c autem alicui conclusio b c. Si igitur ponatur b alicui c inesse: & a b maneat, conclusio erit quoniam a alicui c non inest, sed non interimitur, quod ex principio, contingit enim alicui inesse, & non inesse. Rursum si b alicui c, & a alicui c, non erit

Syllogismus oppositus est qui contradictoriam alicuius propositionũ concludit contrarius aũt qui contrariam colligit.

erit syllogismus: neutrum enim uniuersale eorum quæ sumpta sunt: quare non interimitur a b. Si autem oppositè conuertatur, interimuntur utræque: non si b omni c, a autem nulli b, nulli c a. erit autem alicui. Rursum si b omni c, a autem alicui c: alicui b a. Eadem autem demonstratio, & si uniuersalis sit prædicatiua.

De syllogismo conuersiuo in tertia figura. Cap. X.

IN tertia uerò figura quando contrariè quidem conuertitur conclusio, neutra propositionum interimitur secundùm nullum syllogismorum: quando autem oppositè, utræque in omnibus. Sit enim ostensum a alicui b inesse, medium autem sumptum c, & sint uniuersale propositiones: si ergo sumatur a alicui b non inesse, b autem omni c, non fit syllogismus eius quod est a de c. Neq; si a, b alicui non inest, c autem omni, non erit eius quod est b c syllogismus. Similiter autem ostendetur & si non uniuersales sint propositiones, aut enim utrasque necesse est particulares esse per conuersionem, aut uniuersalem ad minorem extremitatem fieri: sic autem non fiet syllogismus, nec in prima figura, nec in media. Si autem oppositè conuertantur propositiones, interimuntur utræq;: nam si a nulli b, b autem omni c: a nulli c. Rursum si a, b quidem nulli, c autem omni, b nulli c. Et si altera non sit uniuersalis, similiter: si enim a nulli b, b autem alicui c: alicui c non

inerit.

inerit. Si autem a quidem nulli, c autem omni, nulli c, b. Similiter & si priuatiuus sit syllogismus: ostendatur enim a alicui b non inesse, sit autē prædicatiua quidem b c, a c autem negatiua: sic enim fiebat syllogismus. Quando igitur contrarium sumitur conclusioni, non erit syllogismus: nam si a alicui b, b autem omni c: non fit syllogismus eius quod est a & c. Neq; si a alicui b, nulli autem c, non fuit eius quod est a b & c syllogismus: quare non interimuntur propositiones. Quando uerò oppositum, interimuntur: nam si a omni b, & b omni c, a omni c: sed nulli inerat. Rursum si a omni b, nulli autem c, b nulli c, sed omni inerat. Similiter autem monstratur: & si non uniuersales sint propositiones: sit enim a c uniuersalis, & priuatiua: altera autem particularis, & prædicatiua: ergo si a quidem omni b, b autem alicui c, a alicui c accidit: sed nulli inerat. Rursum si a omni b, nulli autem c, & b nulli c. Si autem a alicui b, & b alicui c, non fit syllogismus. Neque si a alicui b, & nulli c: nec sic. Quare illo quidem modo interimuntur: sic autem non interimuntur propositiones. Manifestū est ergo ex ijs quæ dicta sunt, quo modo conuersa conclusione in unaquaq; figura fit syllogismus: & quando contrariè propositioni, et quando oppositè, Et quoniam in prima quidem figura per mediam, et postremam fiunt syllogismi: & quæ quidem ad minorem extremitatem, semper per mediam interimitur: quæ uerò ad maiorem, per postremam. In secunda autem, per primam,

mam, & postremam, quæ quidem ad minorem extremitatem, semper per primam figuram, quæ uerò ad maiorem, per postremam. In tertia uerò, per primam: & per mediam, & quæ quidem ad maiorem per primam semper: quæ uerò ad minorem, per mediam semper. Quid ergò est conuertere, & quomodo in unaquaque figura, et quis sit syllogismus, manifestum.

De syllogismo per impoßibile. Cap. XI.

PER impoßibile autem syllogismus ostenditur quidem, quando contradictio ponitur conclusionis, & assumitur altera propositio. Fit autem in omnibus figuris: simile enim est conuersioni. Verumtamen differt intantum, quoniam conuertitur quidem facto syllogismo, & sumptis utrisq; propositionibus. Deducitur autem ad impoßibile non confesso opposito prius, sed manifesto quoniam est uerum. Termini uerò similiter se habent in utrisque, & eadem sumptio utrorumq; : ut si a inest omni b, medium autem c: si supponitur a nō omni, uel nulli b inesse, c uerò omni, quod fuit uerùm, necesse est c b aut nulli, aut non omni inesse: hoc autem impoßibile, quare falsum est quod suppositum est. uerum ergo oppositum, similiter autem in aliis figuris, quæcunq; enim conuersionem suscipiunt, & per impoßibile syllogismum. Ergo alia quidem proposita omnia ostenduntur per impoßibile in omnibus figuris: uniuersale autem prædicatiuum in media, & in tertia monstratur:

tur: ſupponatur enim a nõ omni b, aut nulli ineſ ſe, & aſſumatur alia propoſitio, utrolibet modo, ſiue a omni ineſt c, ſiue b omni d (ſic enim erat prima figura) ſi ergo ſupponatur a non omni b ineſſe, non fiet ſyllogiſmus quomodolibet ſumpta propoſitione. Si autem nulli b, d quidem aſſumatur, ſyllogiſmus quidem erit falſi, non oſtenditur autem propoſitum: nam ſi a nulli b, b autem omni d, a nulli d. hoc autem ſit impoßibile: falſum igitur eſt nulli b ineſſe a: ſed non ſi nulli falſum, omni uerum. Si autem c, a aſſumatur, non fit ſyllogiſmus: nec quando ſupponitur non omni b, ineſſe a: quare manifeſtum quoniam omni ineſſe, non oſtenditur in prima figura per impoßibile. Alicui autem, & nulli, & non omni oſtenditur. Supponatur enim a nulli b ineſſe, b autem ſumptum ſit, omni, aut alicui c, ergo neceſſe eſt a nulli, aut non omni c ineſſe. hoc autem impoßibile. Sit enim uerum, & manifeſtum, quoniam omni c ineſt a: quare ſi hoc falſum, neceſſe eſt a alicui b ineſſe. Si autem ad a ſumatur altera propoſitio, non erit ſyllogiſmus, neq; quando ſub cõtrarium concluſioni ſupponitur ut alicui nõ ineſſe: manifeſtum ergo quoniam oppoſitum ſumendũ eſt. Rurſum ſupponatur a alicui b ineſſe, ſumptũ aũt ſit omni a, neceſſe eſt igitur c alicui b ineẽ, hoc aũt ſit impoßibile, quare falſum quidẽ ſuppoſitũ eſt, ſi aũt ſic, uerum eſt nulli ineſſe. Similiter aũt & ſi priuatiua ſumpta ſit c a. Si autẽ ad b ſumpta ſit propoſitio, nõ erit ſyllogiſmus. Si autem contra-

rium supponatur, syllogismus erit & impossibile, non tamen ostēditur quod est propositum, supponatur enim a, omni b, & c sumptum sit omni a: ergo necesse est c omni b inesse. hoc autem impossibile: quare falsum est omni b inesse a: sed non dum erit necessarium, si non omni, nulli inesse. Similiter autem & si ad b sumatur altera propositio: nam syllogismus quidem erit & impossibile, non interimitur autem hypothesis, quare oppositum supponendum. Ad ostendendum autem nō omni b inesse, a supponendum omni inesse: nam si a, omni b, & c omni a, omni b inerit c: si ergo hoc impossibile, falsum quod suppositum est: similiter autem et si ad b, sumpta sit altera propositio. Et si priuatiua sit c a, similiter: nam & sic fit syllogismus. Si autem ad b sumpta sit priuatiua, nihil ostenditur. Si autem non omni, sed alicui inesse supponatur, non ostenditur quoniam non omni, sed quoniam nulli, si enim a alicui b, c autem omni a, alicui b inerit c: si ergo hoc impossibile, falsum est alicui b inesse a, quare uerū nulli, hoc autem ostenso, interimitur uerum: nam a alicui quidem b inerat, alicui uerò non inerat. Amplius autem nō iam propter hypothesin accidit impossibile, falsa enim erit, si quidem ex ueris non est falsum syllogizare, nunc autem est uera, inest.n. a alicui b, quare non supponendum alicui inesse, sed omni. Similiter aūt & si alicui b non inest a, ostendemus, si enim idem est alicui non inesse, & non omni inesse, eadem in utrisq; demonstratio.

Ma-

Manifestum ergo quoniam non contrarium, sed oppositum supponendum in omnibus syllogismis sic enim necessarium erit, et axioma probabile: nam si de omni uel affirmatio, uel negatio, ostenso quoniā non negatio, necesse est affirmationē ue rā esse: rursum si non ponā uerā esse affirmationē, constat uerā esse negationē contraria uero: neutro mō contingit ratum facere: neq; n. necessarium si nulli falsum, omni uerum: neque probabile ut sit alterum falsum, quoniam alterum uerum. Manifestum ergo quoniam in prima figura alia quidem proposita omnia ostenduntur per impossibile: uniuersale autem affirmatiuum, non ostenditur.

De syllogismo per impossibile in secunda figura. Cap. XII.

IN MEDIA autem figura, & postrema, & hoc ostenditur, ponatur enim a non omni b inesse. sumptum sit autē omni c inesse a, ergo si b quidem non omni inest a, c autem omni, non omni b inest c, hoc autem impossibile. Si enim manifestum, quoniam omni b inest c: quare falsum, quod suppositum est, uerum est ergo omni inesse. Si autem contrarium supponatur, syllogismus, quidem erit ad impossibile, non tamen ostenditur, quod propositum est: si enim a nulli b, omni autem c, nulli b, c: hoc autem impossibile. quare falsum est, nulli inesse: sed non est hoc falsum, uerum omni. Quando

autem alicui b inest a, supponatur a nulli b inesse, c autem omni insit, necesse ē ergo c nulli b inesse, quare si hoc impoßibile, necesse est a, alicui b inesse. Si autem supponatur alicui non inesse, eadem erunt quæ in prima figura. Rursum supponatur a alicui b inesse, c autem nulli insit: necesse est igitur c, alicui b non inesse: sed omni inerat: quare falsum quod suppositum est, nulli ergo b inerit a. Quando autem non omni b inest a, supponatur omni inesse, c autem nulli: necesse est ergo c, nulli b inesse: hoc autem impoßibile, quare uerum est non omni inesse. Manifestum ergo, quoniã omnes syllogismi fiunt per mediam figuram.

De ostensione per impoßibile in tertia figura. Cap. XIII.

SIMILITER autem & per ultimam. Ponatur enim a alicui b non inesse, c autem omni b: ergo a alicui c non inerit. si ergo hoc impoßibile, falsum alicui non inesse: quare uerum est omni. Si uerò supponatur nulli inesse, syllogismus quidem erit, & impoßibile, non ostenditur autem quod propositum est: si enim contrarium supponatur. eadem erunt quæ in prioribus. Sed ad ostendendum alicui inesse, eadem sumēda est hypothesis: nam si a nulli b, c autem alicui b, a non omni c: si ergo hoc falsum, uerum est a alicui b inesse. Quando autem nulli b inest, a supponatur alicui inesse, sumptum sit autem & c omni b inesse, ergo necesse est a alicui c inesse: sed nulli inerat,

inerat, quare falsum est alicui b inesse a. Si autem supponatur omni b inesse a, non ostenditur propositum: sed ad ostendendum non omni inesse, eadem sumenda hypothesis: nam si a omni b, & c alicui b, a inest alicui c: hoc autem non fuit, quare falsum est omni inesse: si autem sic: uerum non omni. Si autem supponatur alicui inesse, eadem erũt quæ & in iis, quæ prius dicta sunt. Manifestum ergo quoniam in omnibus per impoßibile syllogismis oppositum supponendum. Palàm autem & quoniã in media figura ostenditur quodammodo affirmatiuum, & in postrema uniuersale.

Quo iusta, & quæ ad impoßibile ducit demonstratio, differant. Cap. XIIII.

DIFFERT autem quæ ad impoßibile demõstratio, ab ea quæ est ostensiua, eo quòd ponat quod uult interimere, deducens ad confessum falsum: ostensiua autem incipit à confeßis positionibus ueris. Sumunt ergo utræque duas propositiones confessas: sed hæc quidẽ ex quibus est syllogismus, illa uerò unam quidem harum, alteram uerò contradictionem conclusionis. Et hinc quidem non necesse est notam esse conclusionem, neque prius opinari quoniam est, aut non est, illinc uerò necesse est, quoniam non est. Differt autem nihil affirmatiuam, uel negatiuam esse conclusionem: sed similiter se habet in utrisque. Omnis enim quæ ostensiuè concluditur, & per impoßi-

Demonstratio ostensiua, quæ & iusta, & assertoria dicitur, ex notis & manifestis ueram esse conclusionem ostẽdit.

sibile monstrabitur: & quæ per impoßibile, ostensiue, & per eosdem terminos, non autem in eisdem figuris. Nam quando per impoßibile syllogismus fit in prima figura, quod uerum est, in media erit, aut in postrema: priuatiuum quidem in media, prædicatiuum autem in postrema: quando autem syllogismus in media fit, quod uerum est erit in prima figura in omnibus propositionibus: quando autem in postrema syllogismus, quod uerum est, erit in prima, & in media: affirmatiua quidem in prima, priuatiua autem in media. Sit enim ostensum a nulli, aut non omni per primam figuram, ergo hypothesis quidem erat alicui b, inesse a, c autem sumebatur a quidem omni, b autem nulli: sic enim fiebat syllogismus ad impoßibile. Hoc autem media figura, si c a quidem omni, b autem nulli inest: & manifestum ex his, quoniam b, nulli inest a. Similiter autem & si non omni ostensum sit inesse: nam hypothesis quidem est omni b a inesse, c autem sumebatur a quidem omni, b autem non omni: & si priuatiua sit sumpta c a: similiter etenim sic fit in media figura. Rursum sit ostensum alicui b inesse a, ergo hypothesis quidem est nulli inesse: b autem sumebatur omni c inesse, & a uel omni, uel alicui c: sic enim erit impoßibile. hoc autem postrema figura, si a & b, omni c: & manifestum ex his quia necesse est a, alicui b inesse: similiter autem & si alicui c, sumatur inesse b uel a. Rursum

sum in media figura ostensum sit a omni b inesse: ergo hypothesis quidem fuit, non omni b, inesse a. sumptum est autem a omni c, & c omni b: sic enim erit impoßibile: hoc autem prima figura: si a omni c, & c omni b. Similiter autem & si ostensum sit alicui inesse: nam hypothesis quidem fuit, nulli b inesse a: sumptum est autem a omni c, & c alicui b. Si autem priuatiuus sit syllogismus, hypothesis quidem a alicui b inesse: sumptum est autem a nulli c, & c omni b: quare fit prima figura. Et si non uniuersalis sit syllogismus, sed a alicui b ostensum sit non inesse similiter: nam hypothesis quidem omni b inesse a: sumptum est autem a nulli c, & c alicui b, sic enim prima figura. Rursum in tertia figura ostensum sit a inesse omni b: ergo hypothesis quidem fuit non omni b inesse a: sumptum est autem c omni b, & a omni c, sic enim erit impoßible, hoc autem prima figura. Similiter autem, & si in aliquo sit demonstratio: non hypothesis quidem erit nulli b inesse a, sumptum est autem c alicui b, & a omni c. Si autem priuatiuus, sit syllogismus, hypothesis quidem a alicui b inesse, sumptum est autem c a quidem nulli, b autem omni: hoc autem media figura. Similiter autem, & si non uniuersalis fit demonstratio, nam hypothesis quidem erit omni b, inesse a, sumptum est autem c a quidem nulli, b autem alicui: hoc autem media figura. Manifestum ergo quoniam per eosdem

terminos, et ostensiuè est demonstrare unũquodq; propositum, & per impoßibile. Similiter autem erit, & cùm sint ostensiui syllogismi, ad impoßibile deducere in terminis sumptis, quando opposita propositio conclusioni sumpta fuerit: nam fiunt ijdem syllogismi ijs, qui sunt per conuersionem: quare statim habemus, & figuras per quas unumquodque erit. Palàm ergo, quoniam omne propositum ostenditur per utrosq, modos, & per impoßibile, & ostensiuè, & non contingit separari alterum ab altero.

De ratiocinatione ex oppositis.
Cap. XV.

Syllogismus ex oppositis ẽ, qui propositiõe, & assumptione cõtrarijs, aut cõtradictorijs, conclusionẽ colligit de eodem negantem.

IN qua autem figura est ex oppositis propositionibus syllogizare, & in qua non est, sic erit manifestum. Dico autem oppositas esse propositiones secundum locutionem quidem quatuor: ut omni, nulli, & omni, & non omni: & alicui, & nulli: & alicui, & non alicui inesse. Secundum ueritatem autem tres, nam alicui, & non alicui secundum locutionem opponuntur solum. Harum autem contrarijs quidem uniuersales: omni, nulli inesse: ut omnem disciplinam esse studiosam, nullam esse studiosam: alias uerò oppositas. In prima igitur figura non est ex oppositis propositionibus syllogismus, neque affirmatiuus, neque negatiuus affirmatiuus quidem, quoniam oportet utrasque affirmatiuas esse propositiones: oppositæ autem affirmatio, & negatio: priuatiuus

tiuus autem, quoniam oppositæ quidem idem de eodem prædicant, & negant: in prima autem medium non dicitur de utrisque, sed de illo quidem aliud negatur: idem autem de alio prædicatur: hæ uerò non opponuntur.

De ratiocinatione ex oppositis in secunda figura. Cap. XVI.

IN media autem figura, & ex oppositis, & ex contrarijs contingit fieri syllogismum. Sit enim bonum quidem, in quo a: disciplina autem, in quo b & c: si ergo omnem disciplinam studiosam sumpsit, & nullam: a inest omni b, & nulli c: quare b nulli c: nulla ergo disciplina, disciplina est. Similiter autem & si omnem sumens studiosam disciplinam, medicinam uerò non studiosam sumpsit: nam a b quidem omni, c autem nulli: quare aliqua disciplina non erit disciplina. Et si a c quidem omni, b autem nulli: est autem b quidem disciplina, c autem medicina, a uerò opinio: nullam enim disciplinam opinionem sumens, sumpsit aliquam disciplinam esse opinionem. Differt autem à priore in terminis conuerti, nam prius quidem ad b, nunc autem ad c affirmatiuum. Et si sit non uniuersalis altera propositio, similiter: semper enim medium est, quod ab altero quidem negatiuè dicitur, de altero uerò affirmatiuè. Quare contingit opposita quidem perfici, nõ autem semper neq; omnino: sed sic se habeant, quæ sunt sub medio, ut uel eadem sint, uel totum ad partẽ, aliter autem

Syllogismus ex oppositis non est absolute syllogismus, sed particula quædã syllogismi ex hydothesi, unde ab Aristotele capi. seq. adnumeratur inter paralogismos.

autem impoßibile:non enim erunt propositionse ullo modo, neque contrariæ,neque oppositæ.

De syllogismo ex oppositis in tertia figur .
Cap. XVII.

IN tertia uerò figura affirmatiuus quidem syllogismus nunquam erit ex oppositis propositionibus propter causam dictam, & in prima figura. Negatiuus autem erit syllogismus, & uniuersalibus, & non uniuersalibus terminis. Sit enim disciplina in quo b, & c. medicina autem in quo a: si ergo sumat omnem medicinam disciplinam, & nullam medicinã: disciplinam b omni a sumpsit, & c nulli a: quare erit aliqua disciplina non disciplina. Similiter autem & si non uniuersaliter sumpta sit a b propositio: nam si est aliqua medicina disciplina: & rursum nulla medicina disciplina, accidit disciplinã aliquam non esse disciplinam. Sunt autem uniuersaliter quidem sumptis terminis, contrariæ propositiones: si autem particularis altera sit, oppositæ. Oportet autem scire, quoniam contingit opposita sic sumere, quemadmodum diximus, omnem disciplinam studiosam esse, & rursum nullam, aut aliquam non esse studiosam: quod non solet latere: erit autem per alias interrogationes syllogizare alteram: & quemadmodum in topicis dictum est, sumere. Quoniam autem affir-

affirmationum oppositiones sunt tres, sexies accidit opposita sumere, aut omni, & nulli: aut omni, & non omni: aut alicui, & nulli. & hoc conuerti in terminis, ut a omni b, & nulli c: aut omni c, & nulli b: aut huic quidem omni, illi uerò nõ omni: & rursum hoc conuerti secundum terminos: similiter autem & in tertia figura. Quare manifestum est, & quoties, & in quibus figuris contingit per oppositas propositiones fieri syllogismum. Manifestum est quoniam ex falsis est uerum syllogizare, quemadmodũ dictum est prius: ex oppositis autem non est: semper enim contrarius syllogismus fit rei (ut si est bonum, non esse bonum: aut si animal non animal) eo quòd ex contradictione est syllogismus, & subiecti termini aut ijdem sunt: aut hic quidem totum, ille autem pars. Palàm autem quoniam in paralogismis nihil probibet fieri hypotheseos contradictionẽ: ut si est impar: non esse impar, nã ex oppositis propositionibus, contrarius erit syllogismus: si ergo sumpserit hoc modo, hypotheseos erit contradictio. Oportet autẽ considerare, quoniam sic quidem non est contraria concludere ex uno syllogismo (ut sit conclusio quoniam non est bonum, bonum aut aliud quiddam tale) nisi statim huiusmodi propositio sumatur: ut omne animal esse album, & non album, hominem autem animal: sed uel assumere oportet contradictionem, ut quoniam omnis disciplina opinio, & non opinio: deinde sumere, quoniam medicina disci-

disciplina quidem est: nulla autem opinio: quemadmodum redargutiones fiunt: uel ex duobus syllogismis. Quare esse quidem contraria secundum ueritatem quæ sumpta sunt, nõ est alio modo quã hoc: quemadmodum dictum est prius.

De petitione principij. Cap. XVIII.

Caput hoc de eo quod est petere id, quod erat in principio, obscurum est, solertẽq; requirit diligentiã.

IN principio autem petere, & accipere est quidem, ut in genere sumere in eo quod non est demonstrare propositum. Hoc autem accidit multipliciter: nam & si omnino non syllogizatur, & si per ignotiora, aut similiter ignota, & si per posteriora quod prius est: demonstratio enim ex prioribus, & notioribus est. Horum ergo nullum est petere quod ex principio est: sed quia hæc quidem nata sunt per se cognosci, illa uerò per alia (nam principia quidem per se: quæ autẽ sub principijs, per alia) quando quod non per se notum est, per se aliquis conatur ostendere, tunc petit, quod ex principio est. hoc autem est sic facere quidem, ut statim probibet id quod propositum est, contingit autem & transgredientes & ad alia, eorum quæ nata sunt per illa ostendi per hæc monstrare quod ex principio est, ut si a ostendatur per b, & b per c, c autem natum sit ostendi per a: accidit enim idem a per se demonstrare eos, qui sic syllogizant quod faciunt qui parallelas arbitrantur scribere latent enim ipsi seipsos talia sumentes quæ non ualẽt demõstrare, cũ nõ sint parallelæ. Quare accidit sic syllogizãtibus unũquodq;: esse dicere si est

unum

unũquodq; sic aũt oẽ erit per se notũ:quod est impossibile. Si ergo aliquis dubitat assũpto dubio quoniã a inest c, similiter et quoniã b, petat aũt a inesse b. nondũ manifestũ si quod in principio est, petat, sed quoniam non demonstrauit manifestũ: non enim est principio demonstrationis, quod similiter est incertum. Si autem b ad c sic se habet ut idem sit: aut manifestum quòd conuertuntur, aut inest alterum alteri, quod in principio est petit: nam & quoniam a inest b, per illa monstrabit si conuertãtur: nunc autem hoc prohibet, sed non modus. Si autem hoc faciat, quod dictum est faciet, & conuertet per tria: similiter autem & si b sumat inesse c, quod similiter incertum sit, ut & si a inest c, nondum quod ex principio petit: sed neque demonstrat. Si autem idem sit a, & b, aut eo quòd conuertuntur, aut eo quòd a sequitur c, quod est b, quod ex principio est petit propter eandem causam: nam ex principio quid ualet, prius dictum est à nobis: quoniã per se monstrabitur quod non est per se manifestum. Si ergo est in principio petere per se monstrare, quod nõ per se est manifestum: hoc autem est non ostendere quando similter dubitantur quod monstratur, & per quod monstratur, uel eo quòd eadem eidẽ, uel eo quod idem eisdem inesse sumitur. In media quidem figura, & tertia utrorũq; continget similiter quod est in principio petere: in prædicatiuo quidem syllogismo, & in tertia figura, et in prima, negatiuè autem quando eadem ab eodem, & non similiter

utræq;

utræque propositiones: similiter autem & in media, eo quod non conuertuntur termini secundum negatiuos syllogismos. Est autem in principio petere in demõstrationibus quidem, quæ secundum ueritatem sic se habent: in dialecticis autem, quæ secundum opinionem.

De non propter hoc accidere falsum. Cap. XIX.

NON propter hoc aũt accidere falsum (quod sæpe in disputationibus solemus dicere) primũ quidem est in ijs qui ad impossibile syllogismus: quando ad contradictionem est huius quod monstratum est, ea quæ ad impossibile. Nam neque qui non contradicit, dicit nõ propter hoc, sed quoniam falsum est aliquid positum, priorum: neque in ostensiua: nõ enim ponit quod cõtradicit. Amplius autem quando interimitur aliquid ostensiuè per a b c: non est dicere quoniam non propter quod positum est factus est syllogismus: nam nõ propter hoc fieri tunc dicimus, quãdo interempto hoc nihilominus perficitur syllogismus, quod non est in ostensiuis: interempta enim propositione: nec qui ad hanc est, erit syllogismus. manifestum igitur quoniam in ijs qui ad impossibile sunt, dicitur non propter hoc, & quando sic se habet ad impossibile quæ ex principio est hypothesis, ut cùm sit, uel cùm non sit hæc, nihilominus accidit, impossibile. Ergo manifestissimus, quidem

dem modus est, non propter suppositionem esse falsum: quando ab hypothesi inconiunctus est à medijs syllogismus ad impossibile, quod dictum & in topicis: quod enim non est causa, ut causam ponere hoc est. Vt si uolens ostendere quoniam asymmeter est diameter, conetur Zenonis ratione quoniam non est moueri, & ad hoc inducat impossibile: nullo enim modo continuum est falsum locutioni, quæ est ex principio. Alius autem modus, si continuum quidem sit impossibile hypothesi, non tamen propter illa accidat: hoc autem possibile est fieri, & in hoc, quod superius: & in hoc quod inferius sumenti continuum: ut si a ponatur inesse b, b autem c, c uerò d: hoc autem sit falsum b inesse d: nam si (ablato a, nihilominus b inest c, & c d) nõ erit falsum propter eam quæ ex principio est hypothesin. Aut rursum si quis in superiori sumat continuum, ut si a quidem b, e autem a, f uerò e, falsum autem sit f inesse a: nam & sic nihilominus erit impossibile, interempta quæ est ex principio hypothesi. Sed oportet ad eos qui ex principio terminos, copulare impossibile, sic enim erit propter hypothesin. Vt in inferiori quidem sumenti continuum ad prædicatum terminum: nam si impossibile est a inesse d: interempto a non amplius erit falsum. In superiori autem de quo prædicatur. nam si f non possibile est inesse b, interempto b, non amplius erit impossibile: similiter autem & cùm priuatiui sint syllogismi.

Mani-

Manifestum ergo quoniam cùm impoßibile non ad priores terminos, non propter positionem accidit falsum. An nec sic semper propter hypothesin erit falsum? nam si non ei quod est b, sed e i qđ est K positum est inesse a, K autem c, & hoc, d, & sic manet impoßibile: similiter autem & in sursum sumenti terminos: quare (quoniam cùm est, & cum non est hoc, accidit impoßibile) non erit propter positionem, autem cum non est hoc, nihilominus fieri falsum. Nec sic sumendũ ut alio posito accidat impoßibile: sed quando ablato hoc, idem per reliquas propositiones concluditur impoßibile: eo quod idẽ falsum accidere per plures hypotheses nihil fortasse inconueniens est: ut parallelas contingere: et si maior est qui interius est eo qui exterius: & si triangulus habet plures rectos duobus.

De falsa ratiocinatione, catasyllogismo, hoc est corratiocinatione, et elencho.
Cap. XX.

Catasyllogismus, corratiocinatio, epicherema, idẽ ẽ aũt cũ quis propositiones admittit, id quod dare non intendit colligentes.

FALSA autem oratio fit propter primũ falsum: aut enim ex duabas propositionibus, aut ex pluribus omnis est syllogismus: ergo si ex duabus quidem, harum necesse est alteram, aut etiam utrasq; esse falsas, nam ex ueris non erat falsus syllogismus: si uerò ex pluribus (ut sic quidẽ per a b, hoc autem per d f g) horum erit aliquid superiorum falsum, & propter hoc oratio, nam a et b per illa concluduntur: quare propter illorũ aliquid,

quid, accidit conclusio, & falsum. Vt autem non catasyllogizetur, obseruandum quando sine conclusionibus interrogat orationem, ut non detur bis idem in propositionibus, eo quòd scimus, quoniam sine medio syllogismus non fit: medium autem est, quod plerunque dicitur. Quomodo autem oportet ad unamquanque conclusionem obseruare medium, manifestum est, eo quòd scitur quale in unaquaque figura ostendi modo submittimus orationebit, eo quòd uidemus quomodo submittimus orationem. Oportet autē quod custodire præcipimus respondentes, ipsos argumentantes tentare latere: hoc autem erit, primum quidem si conclusiones non prius syllogizent, sed sumptis necessarijs non manifestæ sint. Amplius autem si nō propinqua interrogant, sed quàm maximè longè media: ut si sit opportunum concludere a d e f, media b c d e: oportet ergo inquirere si a, b: & rursum non si b, c, sed si d, c: deinde si b c, & sic reliqua: & si per unum medium sit syllogismus, à medio incipere: maximè enim sic latebit respōdentem. Quoniam ergo habemus quando & quō se habentibus terminis fit syllogismus, manifestū & quādo erit et quādo nō erit elenchus: nā omnibus affirmatiuus, uel permutatim positis responsionibus (ut hac quidem affirmatiua, illa uerò negatiua) contingit fieri elenchum: erit enim syllogismus: & sic in illo modo se habentibus terminis: quare si id quod positum est, contrarium sit conclusioni, necesse est fieri elenchum: nam

elenchus, syllogismus contradictionis est. Si uerò nihil affirmetur, impossibile est fieri elenchum: non enim erat syllogismus: cùm omnes termini erant priuatiui, quare nec elenchus: nam si elenchus, necesse est syllogismum esse: cùm autem est syllogismus, non necesse est elenchum esse. Similiter autem si nihil positum sit secundum responsionem uniuersaliter, nam eadem erit definitio syllogismi, & elenchi.

De fallacia secundum opinionem.

Cap. XXI.

ACCIDIT autem quandoque (quemadmodum in positione terminorum fallebamur) & secundũ opinionem fieri fallaciam: ut si contingat idem pluribus principaliter inesse: & hoc quidẽ latere aliquem, & putare nulli inesse, illud autẽ scire. ut insit a b et c per se, et hæc omni d similiter. si igitur b quidẽ putet omni a inesse, et hoc d: c aũt nulli a et hoc omni d, eiusdẽ scd̃m idẽ hẽbit disciplinam, & ignorantiã. Rursum si quis fallatur circa ea, quæ sunt ex eadem coniugatione: ut si a inest b, hoc autem c, & c d: opinetur aũt a inesse omni b, & rursum nulli c. Simul enim sciet, & non opinabitur inesse: ergo nihil aliud existimat ex iis, quàm scit, hoc non opinari: scit enim aliquo modo, quoniam a inest c per b, uelut in uniuersali hoc quod est, particulare: quare, quod aliquo modo scit, hoc omnino existimat non opinari: quod est impossibile. In eo autem, quod prius dictum est, si non ex

eadem

eadem coniugatione, sit medium, secundum utrunq; quidem mediorum ambas propositiones non poßibile est, opinari: ut a b quidem omni, c, autem nulli: hæc autem utraque, omni d: accidit autem, aut simpliciter, aut in aliquo contrariam sumere primam propositionem: si enim cui b inest omni, a opinatur inesse, b autem d nouit, & quoniam a d nouit: quare si rursum cui c nulli, putat a inesse: cui b alicui inest, huic non putat a inesse: quòd autem omni putat cui b, rursum alicui non putare cui b, aut simpliciter, aut in aliquo contrarium est: sic ergo non contingit opinari. Secundum utrunq; autem unam, aut secundum alterum utrasque, nihil probibet a omni b, & b d: & rursum a, nulli c. Nam similis huiusmodi fallacia, ueluti fallimur circa particularia: ut si a omni b inest, b autem omni c, a omni c inerit. si ergo aliquis nouit, quoniam a cui b, inest omni, nouit, & quoniam ei, quod est c: sed nihil probibet ignorare c, quoniam est: ut si a quidem duo recti, in quo autem b triangulus, in quo uerò c sensibilis triangulus: opinabitur enim aliquis non esse c: sciens quoniam omnis triangulus habet duos rectos, quare simul sciet, & ignorabit idem: nam scire omnem triangulum quoniã duobus rectis, nõ simplex est: sed hoc quidẽ uniuersalem habet disciplinã, illud uerò singularẽ. Si ergo in uniuersali nouit c, quoniã duobus rectis, in

*ſingulari autem non nouit: quare non habebit cõtrarias. Similiter autem eſt quæ in Menone eſt oratio, quoniam diſciplina eſt reminiſcentia: nunquam enim accidit præſcire quod ſingulare eſt: ſed ſimul inductione ſumere particularium diſciplinam, uelut recognoſcentes. Nam quædã ſcientes, ſtatim ſcimus: ut quoniam duobus rectis, ſi ſcimus quoniam triangulus: ſimiliter autem & in aliȷs. Ergo uniuerſali quidem ſpeculamur particularia, *propria autem non ſcimus: quare cõtingit & falli circa ea, uerum non contrariè, ſed habere quidem uniuerſalem, decipi autem particulari. Similiter autem in prædictis: non enim cõtraria quæ eſt ſecundum medium, ei quæ eſt ſecũdum ſyllogiſmum diſciplinæ: nec quæ eſt ſecundum utrunq; mediorum opinatio: nihil enim prohibet ſcientem, & quoniam a toti b ineſt, & rurſum hoc toti c, putare non ineſſe c: ut quoniam omnis mula ſterilis, & hæc mula: putare hanc habere in utero: non enim ſcit quoniam a, c qui non conſpicit, quod eſt ſecundum utrunque. Quare manifeſtum quoniam & ſi hoc quidem nouit, illud uerò non nouit, falletur: quod habent uniuerſales, ad particulares diſciplinas: nullũ enim ſenſibilium cum extra ſenſum ſit, ſcimus: nec ſi ſentientes fuerimus, ſcimus, niſi ut in uniuerſali, & in eo quod habet propriam diſciplinam, ſed non in eo quod eſt in actu. Nam ſcire tripliciter dicitur, aut ut uniuerſali, aut ut propria, aut ut in actu: quare & decipi totidem modis: nihil ergo pro-*

* Hic propria ablatiui caſus eſt.

go prohibet et scire, & deceptum esse circa idem: uerumtamen non contrariè. quod accidit & ei, qui secundum utranque scit propositionum, & non pertractauit prius: nam opinans in utero habere mulam, non habet secundum actum disciplinam, neque propter opinionem fallaciam contrariam disciplinæ: syllogismus enim est contraria fallacia in uniuersali. Qui autem opinatur quòd bonum esse, est malum esse: idem opinabitur bonum esse, & malum. Sit enim bonum esse in quo a, malum autem esse in quo b: rursum bonum esse in quo c: quoniam igitur idem opinatur, & b, & c, & esse c b opinabitur: & rursum b esse a similiter: quare & c a: nam quemadmodum si erat uerum de quo c b, & de quo b a, et de quo c a uerum erat: sic & in opinatione. Similiter autem & in eo quod est esse. nam cum idem sic c & b, & rursum b & a, c idem erit: quare & opinatione similiter: ergo hoc quidem necessarium si quis det primum. Sed fortasse illud falsum opinari aliquem quod malum esse est bonum esse, nisi secundum accidēs, multipliciter enim possibile est hoc opinari: perspiciendum autem hoc melius.

De conuersionibus terminorum.

Cap. XXII.

QVANDO uerò conuertuntur extremitates, necesse est & medium conuerti ad utrāque: si enim a de c, per b est, si conuertitur, & inest cui a omni c, & b a conuertitur: & inest cui a omni b per medium c, & c b conuertitur per me-

dium a: Et in non esse itidem: ut si b inest c, a uerò non inest b, neque a inerit c. Si ergo b conuertatur ad a, & c ad a conuertetur: sit enim b nulli inexistēs, ergo neque c, omni c inerat b: & si b cōuertitur ad c, & a cōuertetur ad c: nam de quocunque omnino b, & c. Et si c ad a conuertitur, & b conuertetur ad a: cui enim b inest, & c: cui autem c, a non inest: & solum hoc a conclusione incipit, alia autem non similiter: ut in prædicatiuo syllogismo. Rursum si a & b conuertuntur, & c & d similiter, omni autem necesse est a aut c inesse: et b & d sic se habebunt, ut omni, alterum insit: quoniam enim cui a, b: & cui c, d: omni autem a aut c, & non simul: manifestum quoniam & b aut d omni, & non simul, ut si ingenitum, incorruptibile: & incorruptibile, ingenitum: necesse est quod factum est corruptibile, & corruptibile factum esse, duo enim syllogismi constituti sunt. Rursum si omni quidem, a uel b, & c uel d: simul autem non insunt: si conuertitur a & c, & b & d conuertetur: Nam si alicui non inest b, cui d, palàm quoniā a inest: si autem a, & c. conuertuntur enim: quare simul c & d: hoc autem impossibile. Quando autem a toti b & c inest, & de nullo alio prædicatur, inest autem & b, omni c: necesse est a & b conuerti, quoniam enim de solis b c dicitur a, prædicatur autem b & idem de se & de c: manifestum quoniam de quibus a, & b dicetur omnibus, uerum & de a: Rursum quando a & b, toti c insunt: conuertitur

Ea hic cōuerti dicuntur, quæ de seinuicem uniuersaliter prædicātur.

autem

autem c b: necesse est a, omni b inesse: quoniam enim omni c, a; c autem b, eo quòd conuertuntur: & a omni b inerit. Quando autem duo fuerint opposita, ut a magis eligendum sit quàm b, cùm sint opposita, & d quàm c similiter, si magis eligenda sunt a c quàm b d: a magis eligendum quàm d. Similiter enim sequendum a, & fugiendum b, apposita enim: & c ei quod est d: nam & hæc opponuntur: si ergo a ei quod est d similiter eligendum, et b ei quod est c fugiendum, utrunque enim utrique similiter fugiendum eligendo: quare & hæc ambo a c, ijs quæ sunt b d, quoniam autem magis, non possibile similiter: nam & b d similiter erunt. Si autem d magis eligendum quàm a, & b quàm c minus fugiendum: nam quod minus est, minori opponitur: magis autem eligendum est maius bonum, et minus malum, quàm minus bonum, & maius malum. Vniuersum igitur b d magis eligendum, quàm a c, nunc autem non est, ergo magis a eligendum, quàm d: & c ergo minus fugiendum quam b. Si ergo eligat omnis amans secundum amorem a sic se habere, ut concedere, et non concedere in quo c, aut concedere in quo d, & non tale esse ut concedere in quo b, manifestum quoniam a huiusmodi esse magis eligendum est quàm concedere, ergo diligi qua conuentio magis eligendũ secũdum amorẽ: magis ergo amor est in amicitia: quã conuenire. Si aũt maximè huius, et finis hæc: ergo cõuenire aut nõ est omnino, aut diligẽdi gratia: nã et aliæ con-

 cupiscentiæ

cupiscentiæ & artes, sic fiunt. Quomodo ergo se habent termini secundum conuersiones, & in eo quod magis fugiendum uel magis eligendum sit, manifestum est.

De epagoge, idest, inductione. Cap. XXIII.

QVONIAM autem non solum dialectici, & demonstratiui syllogismi per prædictas fiunt figuras, sed & rethorici, sed & simpliciter quæcunque fides est: & secundum unamquanque artem, nunc erit dicendum. Omnia enim credimus per syllogismum aut ex inductione: ergo si inductio quidem est, & ex inductione syllogismus per alteram extremitatem medio syllogizare. Vt si eorum quæ sunt a c, medium sit b, per c ostendere a inesse b: sic enim facimus inductiones. Vt sit a longæuum, in quo autem b choleram non habere, in quo uerò c singulare longæuum, ut homo, equus, & mulus: ergo toti b inest a: omne enim quod sine cholera est, longæuum: sed & b non habere choleram, omni inest c: si ergo conuertatur c ei quod est b, & non transcendat medium, necesse est e inesse b. Ostensum enim est prius, quoniam si duo aliqua eidem insunt, & ad alterum eorum conuertatur extremum, quoniam uerso & alterum inerit prædicatorum. Oportet autem intelligere c ex singularibus omnibus compositum: nam inductio per omnia. Syllogismus autem huiusmodi est* primæ, & immediatæ propositionis, quarum

Propositio

quarum enim est medium, per medium est syllogismus: quarum uero non est, per inductionem. Et quodam modo opponitur inductio, syllogismo: nam hic quidem per medium, extremum de tertio ostendit: illa autem per tertium, extremum de medio. Ergo natura quidem prior, & notior per medium syllogismus: nobis autem manifestior, qui est per inductionem.

prima, & immediata, est quæ medium nõ habet, per quod possit demõstraui.

De paradigmate, hoc est, exemplo. Cap. XXIIII.

EXEMPLVM autem est, quãdo medio extremum inesse ostenditur per id, quod est simile tertio. Oportet aũt & medium tertio, et primũ simili notius esse, inesse. Vt sit a malum, b aũt contra confines inferre bellum, in quo aũt c Atheniẽses contra Thebanos, in quo aũt d Thebanos contra Phocẽses. Si ergo uolumus ostendere quoniam Thebanis pugnare malum est, sumendũ quoniam contra confines pugnare est malum: huius autem fides ex similibus, ut quoniam Thebanis contra Phocenses. Quoniam ergo contra confinens malum, contra Thebanos autem contra confines est: manifestum quoniam contra Thebanos pugnare malum. Quoniam ergo b, c & d inest, manifestum: utrunque enim est contra confinens inferre bellum, & quoniam a, d, Thedanis enim non fuit utile contra Phocenses bellum. Quoniam autem a inest b, per d ostendetur: eodem autem modo & si per plura similia fides fiat, medij ad extremum.

extremum. Manifestum ergo quoniam exemplum est neque ut totum ad partem, neque ut pars ad totum, sed ut pars ad partem: quando ambo quidem insunt sub eodem, notum autem alterum. Et differt ab inductione, quoniam hæc quidem ex omnibus indiuiduis ostendebat inesse extremum medio, & ad extremum non copulabat syllogismum: hoc autem & copulat, & non ex omnibus ostendit.

De apagoge, deductioneq; *Cap. XXV*

DEDVCTIO *autem quando medio quidem primum palàm est inesse, postremo autem medium dubium quidem, similiter autem credibile aut magis conclusione. Amplius, si pauciora sunt media postremo & medio, omnino enim propinquius esse accidit scientiæ. Vt sit a docibile, in quo b disciplina, c iustitia: ergo disciplina quoniam docibilis, manifestum: iustitia autem si disciplina, dubium. Si igitur similiter aut magis credibile sit b c quàm a c, deductio est: propinquius enim scientiæ, per quod assumpserint a, c, disciplinam prius non habentes. Aut rursum si pauciora media sint b c: nam et sic propinquius est scientiæ. Vt si d sit quadrangulare, in quo autem e* rectilineum, in quo f circulus: si ergo eius quod est e f, unum solum sit medium per lunares figuras æqualem fieri rectilineo circulum, propinquius erit scientiæ. Quando autem neque credibilius est b c, quàm a c, neque pauca media: non dico deductionem:*

Rectilineum, dicitur figura rectis lineis clausa, hic autem ponitur pro quadrato

ctionem: neque quando immediata est b c: disciplina enim quod eiusmodi est.

De instantia, quam enstasia dicunt.

Cap. XXVI.

INSTANTIA autẽ est propositio propositioni contraria. Differt autem à propositione: quoniam contingit quidem instantiam esse in parte: propositionem uerò aut omnino non contingit, aut in uniuersalibus syllogismis. Fertur autem instantia duobus modis, et per duas figuras: duobus modis quidem, quoniam aut uniuersalis, aut particularis omnis instantia: per duas autem figuras, quoniam oppositæ feruntur propositioni: opposita autem in prima, & tertia figura a perficiuntur solis. Nam quando postulatur omni inesse, instamus quoniam nulli, aut quoniam alicui non inest. Horum autem nulli quidem ex prima figura, alicui autem non ex postrema. Vt si a unam esse disciplinam, in quo b contraria, proponit ergo unam esse contrariorum disciplinam: aut quoniam omnino non est eadem oppositorum instant. Contraria autem opposita: quare fit prima figura. Aut quoniam noti, & ignoti non una: hæc autem tertia. Nam secundum tertiam notum, & ignotum contraria quidem esse, uerum: unam autem esse eorum disciplinam, falsum. Rursum in priuatiua propositione similiter: cùm postulat enim non esse contrariorum unam disciplinam, aut quoniam omnium oppositorum, aut quoniam contrariorum aliquorum

rum est eadem disciplina, dicimus: ut sani, & ægri, ergo omnium quidem ex prima, aliquorum uerò ex tertia figura. Simpliciter autem in omnibus uniuersaliter quidem instantibus, necesse est ad id quod uniuersale est proposito contradictionem dicere, ut si non unam existimet contrariorum omnium, dicere oppositorum unam, sic autem necesse est primam esse figuram, medium enim fit uniuersale, ad hoc quod ex principio, quod autem ad hoc in parte est uniuersale, dicitur propositio, ut noti, & ignoti non eandem, nam contraria uniuersale ad hæc: & fit tertia figura: medium enim in parte sumptum, ut notum: & ignotum. Nam ex quibus est syllogizare contrarium, ex ijs & instantias conamur dicere: quare & ex his solis figuris ferimus, nã in his solis oppositi syllogismi: per mediam enim figuram non fuit affirmare. Amplius autem, & si sit, oratione indiget plurima, quæ est per mediam figuram: ut si non concedant a inesse b, eo, quòd non sequitur hoc c: hoc enim per alias propositiones manifestum: non oportet autem instãtiam conuerti ad alia, sed statim manifestam habere alteram propositionem. Quapropter & signum ex sola hac figura non est. Perspiciendum autem & de alijs instantijs, ut de ijs quæ sunt ex contrario, & simili, & secundum opinionem: & si particularem ex prima, uel priuatiuam ex media possibile est sumere.

De

De Eicote, hoc est, consentaneo signo, inditio: & enthymemate. Cap. XXVII.

EICOS autem: & signum, non idem est, sed eicos quidem est propositio probabilis. Quod enim ut in pluribus sciunt sic factum: uel non factum, aut esse, uel non esse, hoc est eicos: ut odire inuidentes, uel diligere amantes. Signum autem uult esse propositio demonstratiua, uel necessaria, uel probabilis: nam quo existente est, uel quo facto prius, uel posterius res, signum est uel fuisse, uel esse. Enthymema ergo est syllogismus imperfectus ex eicotibus, & signis. Accipitur autem signum tripliciter, quoties & medium in figuris: aut enim ut in prima, aut ut in media, aut ut in tertia. Vt ostendere quidem parientem esse, * quòd lac habeat, ex prima figura: medium enim lac habere, in quo a: parere b, lac habere mulier in quo c. Quoniam autem sapientes: studiosi, nam Pittacus est studiosus: per postremam, in quo a studiosum, in quo b sapientes, in quo c Pittacus. Verum igitur a & b de c prædicari: sed hoc quidem non dicunt quia notum sit illud uerò sumunt. Peperisse autem quoniam, pallida, per mediam figuram uult esse, quoniam enim sequitur parientes pallor, sequitur autem, & hanc: ostensum esse arbitrantur quoniam

* Intelligendum hoc de ijs solis, quæ lac habent, & nondũ perpere.

niam peperit. pallor in quo a, parere in quo b, mulier in quo c. Ergo si una quidē dicatur propositio, signum sit solum, si autem & altera sumitur, syllogismus. Vt Pittacus liberalis: nam ambitiosi liberales, Pittacus autem ambitiosus. Aut rursus, quoniam sapientes boni, Pittacus autem bonus, sed & sapiens, sic ergo fiunt syllogismi. Verùm quidem per primam figuram insolubilis, si uerus sit, uniuersalis enim est. Qui autem per postremam est, solubilis, et si uera sit conclusio, eo quòd non uniuersalis: est in tertia, nec ad rem syllogismus: non enim si Pittacus est studiosus, propter hoc, & alios necesse est esse sapientes. Qui uerò per mediā figuram est, semper & omnino solubilis: nunquam enim syllogismus fit, sic se habentibus terminis.

Non enim si quæ peperit pallida, pallida autem, & hæc, necesse est parere hanc: ergo uerū est quidem in omnibus figuris, differentias autem habent iam dictas. An igitur sic diuidendum signum? horum autem medium iudicium sumendum: nam iudicium dicunt esse quod scire facit: tale autem maximè medium: an uerò, quæ quidem ab extremitatibus signa dicenda, quæ autem ex medio indicium? à probabilißimum enim & maximè uerum est, quod est per primam figuram.

De

De syllogismo physionomico. Cap. XXVIII.

NATVRAS autem cognoscere poßibile est si quis concedat simul transmutare corpus, & animam, quæcunq; sunt naturales paßiones: discens enim aliquis fortasse musicam, transmutauit secundum quid animam, sed non earum, quæ natura nobis insunt, hæc est paßio, sed ut iræ, & concupiscentiæ: & naturalium motionum. Si igitur & hoc det, & unum unius signum esse, & possumus sumere propriam uniuscuiusq; generis paßionem, & signum, poterimus naturas cognoscere. Si enim est propriè alicui generi indiuiduo inexistens paßio, ut si leonibus fortitudo, necesse est, & signum esse aliquo, compati enim sibiinuicem positum est, & sit hoc magnas summitates habere: quod & alijs generibus nō totis con tingit. Nam signum sic proprium est, quoniam totius generis propria paßio est, et non solius pro prium, sicut solemus dicere. Erit ergo & in alio genere hoc, & erit fortis homo, & aliquod aliud animal, habebit ergo signum, unum enim unius erat. Si ergo hæc sunt, poterimus talia signa colligere in ijs animalibus, quæ solum unam paßionem habent aliquam propriam, unaquæque autem habet signum. & quoniam unum habere necesse est, poterimus naturas cognoscere.

Si uerò duo habet propria totum genus, ut leo fortè, & communicatiuum: quo modo cogno-

gnoſcemus utrum utrius ſit ſignum, eorum ſigno rum, quæ propriè ſequuntur? An ſi & alijs alicui non toto ambo & in quibus non totis utrunq; quando hoc quidem habet, illud autem non? nam ſi fortis quidem, liberalis autem non, habet autē duorum hoc, palàm quoniam et in leone hoc ſignū fortitudinis. Eſt uerò naturas cognoſcere in prima quidem figura, eo quod medium priori extremitati conuertitur: tertiam autem tranſcendit: & non conuertitur: ut ſit fortitudo a, ſummitates magnas habere in quo b, c autem leo: ergo cui c, b omni, ſed & alijs: cui autem b, a omni, & non pluribus, ſed conuertitur: ſi autem non, non erit unum, unius ſignum.

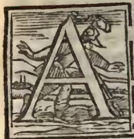
Secundi Libri Priorum Analyticorum Ariſtotelis.

FINIS.

IN

IN ANALYTICA POSTERIORA ANGELI POLITIANI

ARGVMENTVM.

D POSTERIORA trãſeamus. Iuſta hic demonſtratio tractatur, cuius nobis inſita animo quaſi ſemina, ut iam quod diſcimus, non in plenum, ſed quadãtenus ſciamus. Prænoſcimus aut eſſe aliquid, aut hoc ſignificare, ſed & vtrunq; quædamq; prius & poſterius, quædam ſimul intelligimus. Ritè quid ex cauſa ſcimus, & demonſtratione. ducitur ea ex ueris primis, medio carentibus prioribus, cauſis neceſſarijs, prioribus naturæ potius, quàm nobis. Principijs credendũ potius quàm concluſionibus. Prædicatum dici per ſe de ſubiecto debet, priusq; de omni. Per ſe nunc accipe, uel eſſentia, uel proprio, ſed & uniuerſaliter. Vniuerſale hic intellige, quod & de omni, & per ſe, & qua ipſum eſt, nec in alio prius, nec id eas demonſtraueris. Cauè autem, ne demonſtraſſe uniuerſale falsò te credas, aut non demonſtraſſe. Fallimur, cum de indiuiduo agimus ſolitario. Cùm uacat nomine illud quod ſpecie diſſidentia deuincit, cùm diſcrimen inter uniuerſale non cernimus, & quod de omni. Nec ueritas modo, ſed & neceſſitas, exigitur, eaq; non concluſionum modo, ſed & principiorum, non modo eſſe indicans, ſed & cur ſit, non modo ex neceſſarijs, ſed & è ſuis, hoc eſt ex ijs, quæ uel unius uel cognati generis, tum ex uniuerſalibus, nec enim corruptibiliũ. Nec autem ſcientia ulla ſua tuetur principia, ſed ad unam rediguntur omnes, quæ ſapientia uocatur, quæq; prima, & eaſdem maximè cauſas conſiderat, ſubiectum ſtatuimus eſſe. Proprium quærimus quid ſignificet.

axiomatis utrunq; debemus, quorum interdum ui utimur potius. ſed & quædam ſunt axiomata, quæ ſcientijs congruunt omnibus. Duæ ſcientiam facultates conſtituunt, ſapientia & dialectica. Nunc eadem ſcientia & eſſe aliquid ſcimus, & cur ſit, nunc diuerſis. Cauſæ mutuo, & ſigna interdũ recurrunt, altera alteri ſcientiã ſubeſt. Prima demõſtrationi figura debetur. aut rem ſic ignoramus, ut eſſe neſciamus, aut ut aliter eſſe putemus, quæ diſpoſitionis inſcitia uocatur. fit autem, uel ubi præſto eſt medium, uel ubi deſit. utrobique autem aut notione ſimplici, aut adulterina ratiocinatione. Debellandæ contrariis potius quàm contradictoriis, minus ueræ propoſitiones. Si ſenſus deſuerint, & demonſtratio deerit. nam illorum ope inducimus, atq; abſtrahimus. Noſce quod ex accidenti dicitur, uariè dici. Cæterum accidens quoque de accidenti. ſed & de accidenti eodem rurſum ſubſtantia, quaſi præter naturam prædicatur. nec ſubiecta in infinitum, nec prædicata procedunt. Particulari præſtat uniuerſale, affirmatio negationi, iuſta demonſtratio illi, quæ fit ex impoſſibili. Potior illa & prior facultas, quæ cauſam docet alterius, quæ circa intelligibile, circa uniuerſalia uertitur, quæ ſuperiora, quæ ſimpliciora habet principia. nã quarum diuerſa principia ſunt, hæ diuerſæ ſcientiæ. Res eadem uariis demonſtratur mediis. nulla fortuiti ſcientia, nihil ſenſibile demonſtratur. demonſtrationis origo in ſenſibus, diuerſarum ſcientiarum nec eadem propria principia, nec communia. Etiam utra opinio, & ſubiecto differt à ſcientia, & æſtimationis modo, nec eiuſdem omnino rei opinio & ſcientia. Solers ille, qui medium quaſi de improuiſo corripit. Ergo in libro ſecundo, demonſtrationis medium excutitur, quoniamq; formalis cauſa medium potiſſimum demõſtrationis eſt, ea porrò definitio de definitione agit. ſed & de cæteris cauſis, ſiue quæ factionem, ſiue quæ materiam, ſiue quæ finem ſpectent. Quæruntur & illa, num finitionis demonſtratio, num finitionis finitio, quibus finitio competat, atque unde abhorreat. Aguntur & quæ-

quæstiones,an est,quid est,eæ uerò simplices, ac prior magis eadem, an illi illud competat, & cur competat ex compositæ,magis tamen posterior. Conueniunt illæ terminis,hæ propositionibus. Cuius demonstratio est,non eius omnino definitio.nec idem omnino definitione scitur,& demonstratione.Constituit definitio quid est, ipsam demonstratio accipit. demonstratio prædicata,rerum naturas definitio exhibet. Neque diuisione finitio, neq; suppositione demõstratur, utrobiq; principium petitur. eadem nec inductione probatur,nec sensibus. Definitio quidem, ratio dicitur eius quod est,quod tamen aut nominis est,aut naturæ, ratio autem una,loco tantum differés à demonstratione. Diuersæ causæ medij locum subeunt, diuersæ inquam, & tempore,quarum uel ordo, uel recursus inspiciendus, quoque pacto finitionis finitio sit, aut non sit. Communiora definitis accipienda, non tamen & definitorum genere, quæ definitum iuncta simul exequét. Indiuiduarum partium definitiones, generum quoque definitionibus indagandis adhibentur. ubi eorum spectatur ordo,quæ sumuntur, illud cauetur,ne quid utile prætereatur. Ipsum quoque quod definitur arte,quæritur, ne res aut nomen inuicem perturbent, ubi duplex inspicitur subiectorum series. Nihil idem causa eiusdem ex pluribus, nec idem conclusionis & rei.

Postremo semen carentis medio propositionis in animo habemus,quãdo uniuersale illud, quod unum præter multa sit, sensibus imaginatione, memoria, intellectu, formisq; & notis quibusdam paritur. Principium scientiæ intellectus, hoc est cognitio principiorum scibilis rei.

* *

*

POSTERIORVM ANALYTICORVM ARISTOTELIS

Liber Primus.

De praecognitis. Cap. I.

MNIS doctrina, & omnis disciplina intellectiua ex praeexistente fit cognitione. Manifestum autem hoc speculantibus in omnibus: mathematicae enim scientiae per hunc modum fiunt, & aliarum unaquaeq; artiũ. Similiter aũt & circa orationes quae per syllogismos, & quae per inductionem: utraeq;.n. per prius nota faciunt doctrinam: hae quidem accipientes tãquam à notis, illae uerò monstrantes uniuersale, per id (quod manifestum est) singulare. Similiter aũt & rethorica persuadent: aut.n. per exempla, quod est inductio, aut per enthymemata, quod quidem est syllogismus. Dupliciter autem est necessarium praecognoscere: alia nanq; quia sunt praeopinari necesse est, alia uerò quid est quod dicitur intelligere oportet, quaedam autem utraq;. Vt quoniam quidem omne aut affirmare, aut negare uerum est, quia est: triãgulum autem, quoniam hoc significat, sed unitatem utraq;, & quid significat quidẽ, et quia est: non enim similiter horum unumquodq; manife-

λόγους rationes recte interpretari potest.

nifestum est nobis. Est aūt cognoscere alia quidē prius cognoscentem, quorundam autem simul accipere notitiam, ut quæcunq; contingunt esse sub uniuersalibus quorum habent cognitionem, quod enim omnis triangulus habet tres angulos duobus rectis æquales: præsciuit: quòd uerò hic qui est in semicirculo, triangulus sit, simul inducens cognouit. Quorundam enim hoc modo disciplina est: et non per medium, ultimum cognoscitur: ut quæcunque iam singularium contingūt esse, & non de subiecto aliquo. Antè quàm autem sit inducere, aut accipere syllogismum, quodam quidem modo fortasse dicendum est scire, modo autem alio, non: quod enim nesciuit si est simpliciter, hoc quodam modo sciuit, quòd duos habet rectos simpliciter: sed manifestum est, quòd sic quidē scit quoniam uniuersaliter sciuit, simpliciter autem non scit, si uerò non, Menonis ambiguitas continget: aut enim nihil discet, aut quæ nouit. Non enim sicut quidam conantur soluere, dicendum est: nūquid sciuisti omnem dualitatem quoniam par est, aut non? dicente autem, attulerat quandam dualitatem, quam non opinatus est esse, quare neque parem. Soluunt enim dicentes non cognoscere omnem dualitatem parem esse: sed qu m sciunt quòd dualitas sit. Attamen sciunt cuius uerè demonstrationem habent, & cuius acceperunt: acceperunt autem non de omni cuius utiq; sciunt quòd triangulus, aut quòd numerus sit, sed simpliciter de omni numero, & triangulo, neq; enim una

Vide secundi priorum caput 19.

propositio accipitur huius quòd quē tu nosti numerū, aut qđ tu nosti rectilineū, sed de omni. Sed nihil (ut opinor) prohibet quod discit quis: sit ut scire, sit ēt ut ignorare: inconueniens enim non est, si scit quodammodo quod discit: si hoc modo, ut inquantum discit, & scit.

De modis sciendi, & demonstratione.
Cap. II.

SCIRE autem opinamur unumquodq; simpliciter, sed non sophistico modo, qui est secundum accidens, cùm causam arbitramur cognoscere, propter quam res est, quoniam illius causa est, & non est contingere hoc aliter se habere. Manifestum igitur est, quoniam huiusmodi aliquid scire sit: nanq; & non scientes, & scientes quidem opinantur ipsi sic se habere: scientes autem etiam, habent scientiam. Quare cuius simpliciter est scientia, hoc est impossibile aliter se habere. Si quidem igitur & alius est sciēdi modus, ut posterius dicemus. Dicimus autem scire, & per demonstrationem intelligere. Demonstrationem autem dico, syllogismum epistemonicon, id est facientem scire: sed epistemonicon dico, secundum quem (in habendo ipsum) scimus. Si igitur est scire ut posuimus, necesse est demonstratiuam scientiam ex ueris esse, & primis, & immediatis, & notioribus, & prioribus, causisq; conclusionis. Sic enim principia erunt propria eius quod demonstratur: nam

syllogismus

ſyllogiſmus quidem erit, & ſine his: demonſtratio autem non erit: non enim faciet ſcientiam. Vera quidem igitur oportet eſſe: quoniam quod non eſt, non eſt ſcire: ut quòd diameter ſit ſymmeter. Ex primis autem, et indemõſtrabilibus eſt, quia non ſciet, non habens demonſtrationem ipſorum: ſcire enim quorum demonſtratio eſt nõ ſecundum accidens, eſt habere demonſtrationem. Cauſas quoq;, & notiora oportet eſſe, & priora. Cauſas quidem, quoniam tunc ſcimus, cùm cauſam cognoſcimus: & priora, ſi quidem cauſæ ſunt: & notiora, non ſolùm altero modo intelligendo, ſed in ſciendo quoniam ſunt. Priora autem, & notiora dupliciter ſunt: non enim idem eſt natura prius, & ad nos prius: neq; notius natura, et nobis notius. Dico autem ad nos priora, & notiora, propinquiora ſenſui. Simpliciter autem priora, & notiora, quæ longius ſunt. Sunt autem longinquiſsima quidem: uniuerſalia maximè. Proxima autem, ſingularia: & opponuntur hæc ad ſeinuicem. Ex primis autem eſt, quod ex proprijs principijs eſt: idem enim dico primum, & principium. Eſt autem principium demonſtrationis propoſitio immediata. Immediata autem eſt, qua non eſt alia prior. Propoſitio autem eſt enunciationis, altera pars unum de uno. Dialectica, quidem, eſt ſimiliter accipiens, quamlibet. Demonſtratiua, autem, determinatè, alterum, quoniam uerum, eſt. Enunciatio autem, contradictionis, quælibet

pars. Contradictio autem, est oppositio, cuius non est medium secundum se. Pars autē contradictionis, quæ quidem aliquid de aliquo est, affirmatio est. Quæ uerò est aliquid ab aliquo, negatio est. Immediati autem principij syllogistici, positionem, quidem dico: quam non est monstrare, nec necesse est habere docendum aliquid. Quam uerò necesse est habere quemlibet docendum, dignitatem. Sunt enim quædam huiusmodi: hoc enim maxime in huiusmodi consueuimus nomen dicere. Positionis autem, quæ quidem est quamlibet partium enunciationis accipiens, ut dico aliquid esse, aut non esse: suppositio est. Quæ uerò sine hoc, definitio est: definitio.n. positio quædam est. Ponit enim arithmeticus unitatem, indiuisibile esse secundum quantitatem, suppositio autem non est: id enim quod quid est unitas, & esse unitatem, non idem est. Quoniam autem oportet credere, & scire rem, in huiusmodi habendo syllogismum quem uocamus demonstrationem. Est autem hic eò quod ea sunt, ex quibus est syllogismus, necesse est non solum præcognoscere prima, aut omnia, aut quædam, sed & magis. Semper enim propter quod unumquodque est, illud magis est, ut propter quod amamus, illud magis amicum est. quare si quidem scimus propter prima, & credimus, & illa scimus, & credimus magis: quoniam propter illa, & posteriora. Non potest autem credere magis quæ non scit: quæ non contingit neque sciens, neque melius dispositus quàm si

contgeriit

contigerit sciens: accidet autem hoc nisi aliquis præcognouerit propter demonstrationem credentium, magis enim necesse est credere principijs, aut omnibus, aut quibusdam, quàm conclusioni. Debentem autem habere scientiam per demonstrationem: non solùm oportet principia magis cognoscere, et magis ipsis credere, quam ei quod demõstratur, sed neq; aliud ipsi credibilius esse, neq, notius oppositis principijs: ex quibus erit syllogismus contrariæ deceptionis. siquidem oportet simpliciter scientem, immutabilem esse.

Syllogismus contrariæ deceptionis est syllogismus falsi, & ex oppositis principiorum fit.

Quòd non omnium sit demonstratiua scientia. Cap. III.

QVIBVSDAM autem igitur propter id quod oportet prima scire, non uidetur scientia esse. Quibusdam autem esse quidem, omnium tamem demõstrationes esse, quorũ neutrum, neq; uerum, neq; necessarium: Ponentes autem non esse omnino scire: hi ad infinitum uolunt reduci, tanquam non sint utique scientes posteriora propter priora, quorum non sint prima, rectè dicentes: impoßibile enim est infinita pertransire: et si stẽt, et sint prnoipia hæc, ignota esse, cũ demonstratio non sit ipsorum, quod quidem dicunt esse scire solũ, si uerò non est prima scire, neq; quæ ex eis sunt, est scire neq; simpliciter, neq; propriè, sed ex conditione, si illa sint. Hi autem de eo quod quidẽ est scire, sic confitentur, per demonstrationem enim esse solum:

ſolum: ſed omnium eſſe demonſtrationem nihil prohibet, contingit enim circulo fieri demonſtrationem, & ex ijs quæ ſunt adinuicem. Nos autem dicemus neque omnem ſcientiam demonſtratiuam eſſe, ſed immediatorum eſſe indemonſtrabilem, & quod hoc neceſſarium ſit, manifeſtum eſt. Si enim neceſſe eſt quidem ſcire priora, ex quibus eſt demonſtratio, ſtant autem aliquando immedia ta, hæc quidem indemonſtrabilia neceſſe eſt eſſe: & hoc igitur ſic dicimus, et non ſolùm ſcientiam, ſed & principium ſcientiæ eſſe quoddam dicimus, inquantum terminos cognoſcimus. Circulo autem quòd impoßibile ſit demonſtrare ſimpliciter, manifeſtum eſt: ſiquidem ex prioribus oportet demonſtrationem eſſe, & notioribus, impoßibile enim eſt eadem ſibijnuicem ſimul priora, & poſteriora eſſe, niſi altero modo: ut hæc quidem ad nos, illa uerò ſimplciter. quo certè modo inductio facit notum. Si autem ſic eſt, non utique erit ſimpliciter ſcire bene definitum, ſed dupliciter. An non ſimpliciter altera demonſtratio ſit ex nobis notioribus? Accidit uerò dicentibus circulo demonſtrationem eſſe, non ſolum quod nunc dictum eſt, ſed nihil aliud dicere, quàm quoniam hoc eſt, ſi hoc eſt: ſic autem facile eſt demonſtrare omnia. Manifeſtum autem eſt quòd hoc accidit tribus terminis poſitis: per multos enim, aut per paucos reflectere dicere nihil differt, per paucos autem, aut per duos. Cùm enim ſit a, ſit ex neceßitate b, hoc autem cùm ſit, & c.

cùm

cùm igitur a ſit, erit & c: ſi igitur cùm ſit a, neceſ ſe eſt b eſſe. hoc autem cùm ſit, a eſt. Hoc enim erit circulo, ponatur autem a, in quo c: b igitur cũ ſit, a eſſe dicere, eſt et ipſum dicere eſſe. Hoc autem di cere eſt, quoniam cùm ſit a eſt c: c autem ipſi a idem eſt, quare accidit dicere, circulo dicentes eſſe demonſtrationem nihil aliud niſi cùm ſit a, eſt a: ſic autẽ omnia demonſtrare leue eſt. At uerò neq; hoc poßibile, niſi in ijs quæ alternatim ſe cõſequũ tur: ſicut ſunt propria. Vno quidem igitur poſito oſtẽſum eſt, quod nequaquàm neceſſe aliquod eſſe alterum. dico autem uno, quoniã, nec termino uno nec poſitione una poſita: ex duabus aũt poſitioni bus primis, & minimis, ſiquidem contingit et ſyl logizare. ſi igitur et a ipſi b, & c ſequatur, et hæc adinuicem, & ipſi a: ſi quidem igitur contingit ex alternis monſtrare omnia quæſita in prima figu ra, ſicut oſtenſum eſt in ijs, qui de ſyllogiſmo ſunt. Oſtenſum eſt autem, quòd in alijs figuris, aut non ſit ſyllogiſmus, aut non de acceptis. quæ autẽ non mutuò prædicantur, nequaquam eſt demonſtrare circulo. quare quoniam pauca quidem huiuſmodi in demõſtrationbus ſunt, manifeſtum eſt quòd ua num quidem, & impoßibile ſit dicere ex ijs, quæ ſunt adinuicem, eſſe demõſtrationem: & propter hoc contingere omnium eſſe demonſtrationem.*

*Cap.5. 6. & 7. libro. 2. prio rum analyti corum.

Quid de omni, modi per ſe, & quid uni uerſale. Cap. IIII.

QVONIAM *autẽ impoßibile eſt aliter ſe habere*

habere id, cuius est scientia simpliciter, necessarium utiq; erit id esse scibile, quod est secundum demonstratiuam scientiam. Demõstratiua autem est, quam habemus in habendo demonstrationem: ex necessarijs itaq; syllogismis est demonstratio. Accipiendum igitur est ex quibus, & qualibus demonstrationes sunt: primum quidem determinabimus quid dicimus de omni, & quid per se, & quid uniuersale. De omni quidem hoc dico, quod utiq; est non in quodam quidem, in quodam autem non, neq; quod aliquando quidem, aliquando uerò non: ut si de omni homine animal, si uerum est quidem dicere hominem, uerum est & dicere animal, & si nunc alterum, & alterum: & si in omni linea punctum, similiter est. signum autem est, nanq; instantias sic ferimus, ut de omni etiam interrogati, aut si in quodam non, aut si aliquando non. Per se autem sunt, quæcunq; sunt in eo quod quid est: ut triangulo inest linea, & punctum lineæ: substantia enim ipsorum ex his est, & in ratione dicenti quid est, insunt. Et quibuscunq; eorum quæ insunt ipsis, ipsa in ratione insunt quid est mostranti. ut rectum inest lineæ, & circulare, & par, & impar numero, & primum, & compositnm, & isopleurum, & altera parte longius, & quæ omnibus his insunt, in ratione quid est dicente, illinc quidem linea, hinc uerò numerus: similiter & in alijs huiusmodi, unicuiq; per se esse dico. Quæcunq; uerò neutraliter insunt, accidentia sunt: ut

musicum, aut album animali. Amplius; quod non de subiecto, alio quodam dicitur, ut ambulans, aut album, cùm & alterum quiddã sit ambulans, & album. substantia autem, & quæcunque hoc aliquid significant, non alterum aliquid sunt, quàm quod quidem sunt, quæ quidem igitur non de subiecto alio sunt, per se dico: quæ uerò de subiecto, accidentia. Item alio modo quod quidem propter ipsum inest unicuiq; per se dico: quod uerò non propter ipsum, accidens est: ut si ambulante coruscauit, accidens est, non enim propter id q̃d ambulauit, coruscauit: sed accidens dicimus hoc. Si uerò propter ipsum, per se: ut si aliquid interfectum interijt, secundum interfectionem, quoniam propter id quod interfectum est interijt, sed non quod accidat interfectum interire. Quæ ergo dicuntur in simpliciter scibilibus per se sic sunt, sicut esse prædicatis, aut inesse, propter ipsaq; sunt & ex necessitate, non enim contingunt non inesse aut simpliciter, aut opposita: ut lineæ, aut rectum aut obliquum, & numero aut par, aut impar: est enim contrarium, aut priuatio, aut contradictio in eodem genere, ut par, aut impar in numeris secundum quod consequitur: quare si necesse est affirmare, aut negare, necesse est & quæ sunt per se inesse. De omni quidem, & per se, determinatum sic hoc modo. Vniuersale autem dico, quod cũ de omni sit, & per se est, & secũdum quod ipsum est. Manifestum igitur est, quòd quæcunq; sunt uniuersalia, ex necessitate insunt rebus. Per se autem

& se-

& secundum quod ipsum est: ut per se lineæ inest punctum, & rectitudo, nanq; secundum quod linea est, & triangulo secundum quod triangulus est, insunt duo recti: etenim per se triangulus duobus rectis æqualis est. Vniuersale autem est tūc, cùm in quolibet, & primo monstretur: ut duos rectos habere, neq; cuilibet figuræ inest uniuersaliter, & tamen est monstrare de figura: quòd duos rectos habet, se non de figura qualibet. nec utitur qualibet figura monstrans: quadrangulus enim figura quidem est, non habet autem duobus rectis æquales: sed isosceles habet quidē quodlibet duobus rectis æquales, sed non primum, sed triangulus prius. Quodcunque igitur primum monstratur duos habere rectos, aut quodcunq; aliud, huic primo inest uniuersale: & demonstratio per se huius uniuersalis est aliorum autem quodammodo, & non per se, neque isoscelis est uniuersaliter sed in plus.

Quo pacto contingat hallucinatio circa uniuersale primum. Cap. V.

OPORTET autem non latere quoniam multoties contingit peccare, & nō esse quod demōstratur primum uniuersale, secundum quod uidetur demonstrari uniuersale primum. oberramus aūt hac deceptione, cùm aut aliud nihil sit accipere à superiori extra singulare, uel singularia, aut si sit quidē, sed innominatū sit quidem in differentibus specie rebus, aut contingat esse sicut in parte, to-

te, totũ in quo monſtratur: ijs.n. quæ ſunt in parte ineſt quidem demonſtratio, & erit de omni: ſed tamen non huius erit primi uniuerſalis demonſtratio dico autem huius primi ſecundum quod huius demonſtrationem, cùm ſit primi uniuerſalis. Si ergo æqualis monſtrabit quidem quòd rectè nõ intercidant: uidebitur utiq; huius eſſe demonſtratio propter id quod in omnibus eſt rectis. non autem eſt niſi quidem (quoniam ſic æquales ſint) fiat hoc, ſed ſecundum quod quomodolibet æquales. Et ſi triangulus non eſſet alius quàm iſoſceles, ſecundum quod iſoſceles uideretur utiq; ineſſe. Et proportionale quod commutabiliter eſt, ſecundũ quod numeri ſunt, & ſecundum quod lineæ, & ſecundum quod ſolida, & ſecundum quod tempora ſunt: quemadmodum demonſtratum eſt aliquãdo ſeorſum: contingẽs autem de omnibus una demonſtratione monſtrari: ſed propter id quod non eſt nominatum aliquid ſecundum quod hæc omnia unum ſunt, numeri, longitudines, tempora, ſolida, & ſpecie differentia, ſeorſum abinuicem accepta ſunt: nunc autem uniuerſale monſtratur. Non enim ſecundum quod lineæ ſunt, aut ſecundum quod numeri, inerat: ſed ſecundum quod hoc eſt, quod uniuerſale ſupponunt eſſe.

Propter hoc nec ſi aliquis monſtret unumquẽque triangulum demonſtratione aut una, aut altera, quòd duos rectos habet unuſquiſq;, iſopleuron ſeorſum, & ſcalenon, & iſoſceles: nondum cognouit triangulum, quòd duos rectos habet,

bet,nisi sophistico modo,neq; uniuersaliter triangulum,ne quidem si nullus est præter hæc triangulus alter:non enim secundum quod triangulus est cognouit,neq; omnem triangulum, sed secundum numerum,secundum speciem autem non omnem, etsi nullus est quem non nouit. Quando ergo non nouit uniuersaliter, & quando nouit simpliciter, manifestum est:quoniam si idem erit triangulo esse,& isopleuro,aut unicuiq;, aut omnibus: si uerò non idem,sed alterum,est autem secundũ quod est triangulus,non nouit.Vtrum autem secundũ, quod est triangulus,aut secundum quod est isosceles,insit, & quando de hoc est primum,& uniuersale,cuius est demonstratio,manifestum est,quando remotis insit primum,ut isosceli æneo triangulo,insunt duo recti,sed æneum esse remoto,& isoscele,sed non figura aut termino,sed non primis: quo igitur primo? si itaq; triangulo est,& secundum hoc inest, & alijs, & huius uniuersalis est demonstratio.

Demonstrationem ex necessarijs: & propositionibus per se esse. Cap.VI.

SI igitur est demonstratiua scientia, & ex necessarijs principijs:quod.n.scitur, non potest se aliter habere:quæ aũt per se sunt, necessariò insunt rebus: hæc.n.insunt in eo quod quid est, quibusdã aũt hæc insunt in eo quod quid est:prædicãtibus de ipsis,quorum alterum oppositorum necesse est inesse.Manifestum est igitur,quòd ex huiusmo-

iusmodi quibusdam utiq; sit demonstratiuus syllogismus: omne enim aut sic inest, aut secundum accidens; accidentia autem necessaria nō sunt. Aut igitur sic dicendum, aut principium ponentibus quòd demonstratio necessaria sit, & si demonstretur non aliter habere posse: ex necessarijs igitur oportet esse syllogismum. Ex ueris quidem est, et non demonstrātem syllogizare: ex necessarijs autem non est, sed aut demonstrantē: hoc enim proprium iam demonstrationis est. Signum autem est quòd demonstratio ex necessarijs sit, quoniam et instantias sic ferimus ad opinantes demonstrare, quoniam non sit necesse si opinamur, aut omnino contingere aliter, aut orationis causa. Manifestum autem ex ijs est, & quoniam stulti qui opinati sunt accipere bene principia, si probabilis sit propositio, & uera, ut sophistæ quoniam scire, sciētiam est habere: non enim quod probabile est aut non, principium est, sed primum in genere circa quod demonstratur, et uerum non omne proprium. Quòd autem ex necessarijs oportet esse syllogismum, manifestū ex his est, si enim non est habens rationem propter quid existente demonstratione, non est sciens: sit autem utique ut quòd a de c ex necessitate esse, b aūt mediū per quod demonstratum est non ex necessitate, nō sciuit propter quid: non.n.est hoc, propter medium, hoc quidem contingit non inesse, conclusio autem necessaria. Amplius si aliquis nescit, nunc habēs rationem & saluatus est, & saluare, nec oblitus*

* Vt protagoras, qui prolatis in medium uerisimilium propositionū sarcinulis permittebat eos sciam habituros, qui illas memoria tenuissent quē ridet plato in protagora.

est, neq; prius sciuit: corrumpetur autem utique medium nisi sit necessarium: quare habebit quidem rationem saluus, salua re, nescit autem: nec ergo prius sciuit: si uerò non corruptum est, contingit autem corrumpi quod accidit, utique erit possibile, & contingens: sed est impossibile, sic se habentem scire. Cùm igitur conclusio quidem ex necessitate est, nihil prohibet mediũ non esse necessarium, per quod monstrata est: est enim necessarium & ex non necessarijs syllogizare: sic & uerum ex non ueris. cùm autem medium ex necessitate est, & conclusio est ex necessitate, sicut ex ueris uerum est semper. Sit enim a de b ex necessitate, & hoc de c, necesse est ergo & a, c inesse: sed cùm non ex necessitate sit conclusio, neque mediũ necessarium esse possibile est: sit enim a in c non ex necessitate inesse, in b autem a, & hoc in c ex necessitate, & a ergo in c ex necessitate erit: sed non esse supponebatur. Quoniam igitur si scit demonstratiuè, oportet ex necessitate inesse, manifestum quoniam et per medium necessarium oportet habere demonstrationem, aut non sciet: neque enim propter quid, neque quia: quare necesse est illud esse: sed aut opinabitur, nesciens, si opinabitur non necessarium tanquam necessarium, aut neque opinabitur similiter, siue quoniam sciat per media, siue propter quid, & per immediata. Accidentium autem nõ per se quomodo definitũ est, per se quidem non est scientia demonstratiua, non enim est ex necessitate monstrare conclusionem:

accidens

accidens enim contingit non esse, de tali autem dico accidente. Et tamen ambiget fortasse aliquis, cuius causa hæc oportet interrogare de his, si non necesse est conclusionem esse: nihil enim differt si aliquis interrogatus contingentia, postea dicat cõclusionem, oportet autem interrogare non tanquã necessarium esse propter interrogata, sed quòd dicere necesse est illa dicenti, & uerè dicere si ueræ sunt quæ insunt.

Demonstrationes ex ijs quæ per se sunt, & ex perpetuis esse. Cap. VII.

QVONIAM aũt ex necessitate sunt circa unũquodq; genus quæcunq; per se sunt, & secundum quod unumquodq; est: manifestum est: quoniam de ijs: quæ sunt per se, scientificæ demonstrationes, & ex talibus sunt. Accidentia enim non necessaria sunt. Quare non necessariũ conclusionem scire propter quid sit, neque si semper sint, non per se autem: ut sunt per signa syllogismi, hoc enim per se, non per se sciet, neque propter quid. propter quid autem scire, est per causam scire, propter hoc ipsum ergo oportet & tertio medium, & primum medio inesse.

Non ergo est ex alio genere descendentem demõstrare: ut geometricum in arithmeticam. Tria enim sunt in demonstrationibus, unam quidem, quæ demonstratur conclusio: hoc autem est, quod inest alicui generi per se. Vnum autem, dignitates: Dignitates autem sunt, ex quibus est

demonstratio. Tertium autem genus subiectũ, cuius passiones, & per se accidentia ostendit demonstratio. Ex quibus igitur demonstratio fit, contingit eadem esse. Quorum autem genus alterũ est, sicut arithmeticæ, & geometriæ, nõ est arithmeticam demonstrationem conuenire in magnitudinibus accidentia, nisi magnitudines numeri sint (hoc autem quo modo contingit in quibusdam posterius dicetur) sed arithmetica demonstratio semper habet genus circa quod fit demonstratio, & aliæ similiter. Quare aut simpliciter necesse est idem esse genus, aut aliquo modo, si debet demõstratio descendere, aliter autem quoniam impossibile, manifestum est: ex eodem enim genere necesse est ultima, & media esse: si nanque nõ sunt per se, accidentia erunt. Propter hoc geometriæ non est demonstrare quòd contrariorum una sit scientia, sed neque quòd dico cubi sit unus cubus, neque alterius scientiæ, quod alterius est: sed aut quæcunque sic se habent adinuicem, ut quod alterũ sit sub altero, ut perspectiua ad geometriam, & consonantia ad arithmeticam, neque si aliquid inest lineis non secundum quod lineæ sunt, & non inquãtum ex proprijs principijs, ut si pulcherrima linearum recta est, aut si contrario modo se habeat circulari, non enim secundum quòd propriũ ipsarum genus est, sed inquantũ commune quoddam. Manifestum autem est, & si sint propositiones uniuersales ex quibus est syllogismus, quòd necesse est, et conclusionem perpetuam esse huiusmodi

modi demonstrationis, & simpliciter (ut est dicere) demonstrationis. Non est ergo demonstratio corruptibilium, neque scientia simpliciter, sed sic est sicut secundum accidens, & non uniuersalis ipsius est, sed aliquando & sic: cùm autem ita sit, necesse est alteram non uniuersalem esse propositionem, et corruptibilem: corruptibilem quidem, quoniam & conclusio est: non uniuersalem autẽ, quòd hoc quidem erit, hoc autem non erit ex quibus est: quare non est syllogizare uniuersaliter, sed quoniam nunc est. Similiter se habet de definitione, quoniam quidem est definitio aut principium demonstrationis, aut demonstratio positione differens, aut conclusio quædam demonstrationis. Eorum autem quæ sæpè fiunt, sunt demõstrationes, & scientiæ (ut lunæ defectus) manifestum est quoniam secundum quod huiusmodi sunt, semper sunt: inquantum autem nõ semper, secundum partem sunt. Sicut autem defectus est, similiter & in alijs. Quoniam autem manifestũ est quòd demonstrare unumquodque non est, sed aut ex unoquoque principiorum, si id quod demõstratur sit secundum quod est illud: non autem est scire hoc quidem si ex ueris, & indemonstrabilibus monstretur, & immediatis: est enim sic monstrare sicut Bryson tetragonismon: secundum commune enim monstrant rationes huiusmodi, quod & alteri inest: unde & in alijs conueniunt hæ rationes non congeneis. Non itaque secundum illud scit, sed secundum, acci-dens:

Bryson circuli quadraturá demonstrare uoluit.

dens: non enim conuenit demonstratio et in aliud genus. Vnumquodq; autem scimus non secundum accidens, cum secundum illud cognoscimus, secundum quod est ex principijs illius inquantũ illud est: ut duobus rectis æquales habere cui inest per se quod dictum est, ex principijs illius. Quare si per se & illud inest cui inest, necesse est mediũ in eadem proximitate esse: si uerò non sit sed sicut harmonica per arithmeticam, huiusmodi autem demonstrantur quidem similiter, sed differunt. Nam ipsum quidem quia, alterius quidem scientiæ est: subiectum enim genus alterum est: sed propter quid, est superioris, cuius per se paßiones sunt. Quare ex his manifestum est quòd non sit demonstrare unumquodque simpliciter, aliter quã ex proprijs uniuscuiusque principijs: sed horum principia, habent commune. Si autem manifestũ hoc, manifestum & quoniam non est uniuscuiusq; propria principia demonstrare, erunt enim illa omnium principia, & scientia eorum domina omnium: et nanque scit magis ex superioribus causis sciens: ex prioribus causis sciens: ex prioribus enim scit, cùm non ex causatis sciat causis: quare si magis scit, & maximè, & scientia illa erit & magis, & maximè. Sed demonstratio non conuenit in aliud genus aliter quam ut dictum est geometricæ in machinatiuas, aut perspectiuas, & arithmeticæ in harmonicas. Difficile autem est nosse si ex uniuscuiusque principijs scimus, aut non, quod quidem est scire: opinamur

autem

autem hoc, si habeamus, ex ueris aliquibus syllogismum, & primis scire, sed hoc non est, sed congenea oportet esse primis.

De principijs tum uagis, communibusque, tum proprijs, ac addictis.
Cap. VIII.

DICO autem principia in unoquoque genere, illa quæ quoniam sint non contingit demonstrare. Quid quidem igitur significent, & prima, & quæ sunt ex primis, accipiendum: quod autem principia quidem necesse est accipere, alia uero demõstrare: ut quid unitas, aut quid rectum, & quid triangulus: esse autem unitatem accipere, & magnitudinem: altera uerò monstrare: Sunt autem quibus utuntur in demonstratiuis scientijs, alia quidem propria uniuscuiusque scientiæ, alia uerò communia. Communia uerò secundum analogiam: quoniam utile est quantumcunque in eo, quod est sub scientia, genere. Propria principia quidem, ut lineam esse eiusmodi, & rectum. Cõmunia autem: ut æqualia ab æqualibus si auferas, quod æqualia reliqua sunt. Sufficiens autem unumquodque horum, quantumcunque in genere est. Idem enim faciet & si non de omnibus accipiat, sed in magnitudinibus solũ, arithmeticæ autem in numeris. Sunt autẽ propria quidẽ,

& quæ accipiuntur esse: circa quæ scientia specula tur quæ sunt per se: ut arithemecica unitates geo metria autem signa, & lineas, hæc enim recipiũt esse, & hoc esse: horum autem passiones per se. Quid quidem unaquæque significet, accipiunt: ut arithmetica quidē quid par, aut impar, aut qua dratus, aut cubus: geometria uerò quid irrationa le, aut inflecti, aut concurrere: quod autem sint: de monstrant per communia, & ex ijs quæ demonstrantur, & astrologia similiter. Omnis enim demonstratiua scientia circa tria est, quæcunque esse ponuntur, Hæc autem sunt genus, cuius per se passionum speculatiua est, & quæ communes dicuntur dignitates, ex quibus primis demõstrant, & tertium passiones, quarum quid significet unaquæque, accipit. Quasdam tamen scientias nihil prohibet quædam eorum despicere, ut genus non supponere esse, si sit manifestum quoniam est: non enim similiter manifestum est, quoniam numerus sit, & quòd calidum, & frigidum, & passiones non est recipere quid significent, si sint manifestæ, sicut neque communia non recipit quid si gnifipent quòd est æqualia ab æqualibus demere, quoniam notum est, sed nihil minus natura tria hæc sint, circa quod demonstrat, & quæ demonstrat, & ex quibus. Non est autem suppositio, neque petitio, quod necesse est propter seipsum esse, & uideri necesse est: non est enim ad exterius orationem demonstratio: sed ad eam quæ est in anima, quoniam neque syllogismus: semper enim est

Gemoter di∫∫erit đ magnitudinibus, Arithmetic⁹ de numeris, Musicus de cõsonantiis, Astrologus de globis cœlestib⁹. Inspectiua ē de uisiuis radiis. Dilectica autem nõ est certi generis, de quo differat, sed oĩbus disciplinis suas cõmunicat differendi uires, argumentationesque.

est instare ad exterius orationem, sed ad interius orationem non semper. Quæcunque ergo quidem demonstrabilia esse accipit, ipse non demonstrans, hæc si quidem quæ uidentur accipiat, discenti suppositio, et non est simpliciter suppositio, sed ad illum solùm, si uerò neque unius opinionis, aut contraria est, accipiat, idem petit. Et in hoc differt suppositio, & petitio: est enim petitio in contrarium discentis opinioni: aut quodcunq; aliquis demonstrabile cùm sit, accipiat: & utatur non demonstrans. Termini igitur non sunt suppositiones, nihil enim esse aut non esse dicunt: sed in propositionibus sunt suppositiones. Terminos solùm intelligere oportet, hoc autem non est suppositio, nisi & audire aliquis suppositionem esse dicat: sed quibuscunque existentibus in eo quod illa sunt, fit conclusio. Neque autem geometra falsa supponit, sicut quidam affirmant, dicentes, quòd oportet non falso ut geometram: mētiri autem dicentem lineam esse unius pedis, quæ non est unius pedis, aut rectam lineam, non rectam existentem: sed geometra nihil secundum hanc lineam concludit: quam ipse posuit, sed quæ per hæc ostēduntur. Amplius. Petitio, & suppositio omnis, aut sicut totum est, aut in parte: termini autem neutrū horum. Species quidem igitur esse, aut unum aliquid extra multa nō necesse est esse, si demōstratio erit: esse tamen unum de multis uerum dicere, necesse est. Non.n.erit uniuersale nisi hoc sit. Si uerò uniuersale non sit, mediū nō erit, quare neq; demonstratio:

ſtratio:oportet itaque aliquod unum, & idem de pluribus eſſe non æquiuocum. Non contingere autem idem ſimul affirmare, & negare, neque una recipit demonſtratio, ſed aut ſi indigeat monſtrare conclusionem ſic: oſtenditur autem accipientibus primum de medio quod uerum, negare autem non uerum, medium autem nihil differt eſſe, & non eſſe accipere, ſimiliter autem & tertium: ſi enim aſsignetur de aliquo hominem, uerum eſt dicere, & ſi non hominem, uerum: ſed ſi ſolum hominem animal eſſe omne, non animal autem non. Erit enim uerum dicere Calliam, ſiue nō Calliam eſſe animal: non animal autem, non. Cauſa autem eſt quòd primum non ſolùm de medio dicitur, ſed de alio, propter id quod de pluribus, quare neque ſi medium & idem eſt, et non idem, ad concluſionem nihil differt. Commune autem affirmare, aut negare; quæ eſt ad impoſsibile demonſtratio, accipit: & hoc neque ſemper uniuerſaliter, ſed quantum ſufficiens, eſt ſufficiens autem eſt in genere: dico autem in genere, ut circa quod genus demonſtrationes fert: ſicut dictum eſt prius. Communicant autem omnes ſcientiæ ſecundum communia: communia autem dico, quibus utuntur tanquam ex eis demonſtrantes, ſed non ex quibus demonſtrant: neque quod demonſtrant. Et dialectica quidem de omnibus, etſi aliqua uniuerſaliter tentet monſtrare communia, ut quod eſt affirmare omne, aut negare, aut quod eſt æqualia ab æqualibus demere, aut talium quælibet: ſed dialectica

non

non est definitorum sic quorundam, neque generis alicuius unius, non enim interrogaret: demonstrātem autem non est interrogare propter id quòd oppositorum esse non monstrat idem. Ostensum autem est hoc in ijs, quæ de syllogismo.

Cuiusq; disciplinæ proprias, accōmodatasq; esse interrogatione. Cap. IX.

SI autem idem est interrogatio syllogistica, & propositio contradictionis, propositiones autem sunt secundum unamquanque scientiam, ex quibus est, syllogismus, secundum unamquanque erunt utique aliquæ interrogationes scientiales, ex quibus qui est secundum unamquanque, prius fit syllogismus. Manifestum itaque quòd non omnis interrogatio geometrica erit, neque medicinalis, similiter autem et in alijs: sed ex quibus aut monstratur aliquid de quibus geometrica est, aut quod ex eisdem mōstratur geometriæ, ut uisibilia: similiter autem & in alijs. Et de ijs quidem & rationem ponendam esse ex geometricis principijs, & conclusionillus: sed principiorum rationem non ponendam esse geometræ secūdum quod est geometra: similiter autem & in alijs scientijs. Neque omne est utique unumquenque scientem interrogandum, neque secundum omne interrogatum esse respondēdum de unoquoque: sed quæ sunt secundum scientiam determinata. Si autem disputet cum geometra, secūdum quòd est geometra: sic manifestū est quòd & bene, si ex ijs aliud demōstret

*ſtret: ſi uerò non, non bene: manifeſtum autem eſt quòd non arguit geometram, ſed aut ſecundum accidens. Quare non utiq; erit in non geometricis, de geometria diſputandum, latebit enim prauè diſputans: ſimiliter autem & in alijs ſe habet ſcientijs. Quoniam aũt ſunt geometricæ interrogationes, nonne ſunt & non geometricæ? Et quæ ſunt ſecundum unamquamq; ſcientiam, & quæ ſecundum ignorantiam qualis geometrica eſt? Et utrũ qui ſecundũ ignorantiã ſyllogiſmus, qui eſt ex oppoſitis ſyllgiſmus, an paralogiſmus? Secundũ geometriam autem, aut ex alia arte ut muſica: eſt interrogatio non geometrica: de geometrica autem, ut adinuicem parallelas concurrere opinari, geometrica quodam modo eſt, & non geometrica alio modo: dupliciter.n. hoc eſt ſicut arithmon: alterum quidem non geometricum eſt in non habẽdo, alterum uerò in * prauè habendo: & ignorantia hæc quæ eſt ex eius principijs, contraria eſt. In doctrinis aũt non eſt ſimiliter paralogiſmus, quia mediũ ſemper eſt dupliciter, etenim de hoc omni, & hoc iterum de alio dicitur omni: quod aũt prædicatur, non dicitur omne. Hæc aũt ſunt ut eſt uidere in intellectu, ſed in orationibus latet utrũ omnis circulus figura ſit: ſi ſcribatur aũt manifeſtũ eſt. Quid aũt, ſint ne carmina circulus? manifeſtũ quoniam non ſunt. Non oportet aũt inſtantiã in ipſum ferre ſi ſit propoſitio inductiua, ſicut.n. neque propoſitio eſt: quæ non eſt in pluribus, non.n. erit in omnibus: ex uniuerſalibus aũt ſyllog. ſmus mani-*

* Prauè principia habem⁹ quãdo perperam ea intelligimus, aut eorum oppoſitis aſſentimur

manifestum est quod neq; instantia est: eædem.n. sunt propositiones, & instantiæ: quam.n. fert instantiam, hæc fiet utiq; propositio demonstratiua, aut dialectica. Contingit autem quosdam non syllogisticè dicere propter id quod accipiunt utriusq; consequẽtia: ut et Cæneus facit quòd ignis in multiplicata analogia fit, & nãq; ignis citò generatur sicut dicit: & hæc est analogia. Sic aũt non est syllogismus: sed si uelocißima analogia sequitur multiplicata, & ignem uelocißima in mutatione analogia. Aliquãdo quidem igitur syllogizare nõ contingit ex acceptis, aliquando uerò contingit, sed non uidetur. Si aũt esset impoßibile ex falsis uerum monstrare, facilè utiq; esset resoluere, conuerterentur.n. ex neceßitate. Sit.n. a ens: hoc autẽ cùm sit, ea utiq; sunt quæ noui quoniam sunt ut b ex his igitur monstrabo quoniam illud est. Conuertuntur aũt magis quæ sunt in mathematicis, quoniam nullum recipiunt accidens (& in hoc differunt ab ijs, quæ sunt in dialogis (sed definitiones. Augentur aũt non per media, sed in assumendo, ut a de b, hoc aũt de c. item hoc de d, & hoc in infinitum, & in latus, ut a de c, & de e: ut est numerus quantus, uel infinitus. Hoc autem in quo sit a numerus impar quãtus, in quo b, numerus impar in quo c: est et itaq; a de c, et est par quãtus numerus in quo sit d, par numer' ĩ quo ẽ e, ẽ ergo a de e.

De demonstratione propter quid: & quod est. Cap. X.

SED *quia differt, et propter quid scire, primum in ea-*

in eadem ſcientia, & in hac dupliciter. Vna quidē modo ſi non per immediata fiat ſyllogiſmus: non accipitur prima cā: ſed quæ propter quid ſcientia eſt ſecundnm primam cām. Alio modo ſi per im mediata quidem, ſed non per cauſam, ſed per conuertētia, & per notius: prohibet.n.nihil equæ prædicantium, notius aliquando eſſe non cauſa: quare per hanc erit demonſtratio. Vt quòd propè ſint planetæ, per illud quòd non ſcintillare: ſit in quo c planetæ, in quo b non ſcintillare, in quo a propè eſſe: uerum igitur eſt de c, b dicere, planetæ.n.non ſcintillant: ſed & a b, non ſcintillans enim propè eſt. Hoc autem accipitur per inductionem, aut per ſenſum: neceſſe ergo a ipſi c ineſſe: quare demonſtratum eſt, quod planetæ propè ſunt. Hic ergo ſyllogiſmus non eſt propter quid, ſed quia: non enim ex eo quòd non ſcintillant propè ſunt, ſed propter illud quòd propè ſunt, non ſcintillant. Poßibile eſt autem & per alterum, alterum monſtrare: & erit propter quid demonſtratio: ut ſit c planetæ, in quo b propè eſſe, a non ſcintillare: eſt igitur b in c, quod eſt non ſcintillare, quare & in c, & erit propter quid ſyllogiſmus: accepta enim eſt prima cauſa. Iterum ſic lunam demonſtrāt quòd quidem circularis ſit per incrementa: ſi enim quòd augetur ſic circulare quidē ſit, augetur aūt ſic luna: manifeſtū quoniam circularis: ſic igitur ipſius quia, factus eſt ſyllogiſmus: econuerſo autem poſito medio, ipſius propter quid ſyllogiſmus fit. Non enim propter augmenta ipſius, circu-

cularis est: sed quia circularis est accipit augmẽta huiusmodi. Luna sit in quo c, in quo b sit augmentum, sit in quo a circulare. In quibus autem media non conuertuntur, & est notius quod non est causa, quia monstratur: sed & propter quid, non amplius in quibus medium extra ponitur, etenim in his non propter quod, sed ipsius quia demonstratio: non enim dicitur causa. Vt propter quid non respirat paries, quia non est animal: si enim non respirandi causa est hoc, oportet esse animal causa respirandi. Vt si negatio cã est ipsius non esse, affirmatio causa est ipsius esse: sicut si sine mensura esse calida, & frigida, causa est non sanandi: & mensura huius causa erit sanandi. Similiter autem, & si affirmatio est cã ipsius esse, & negatio ipsius non esse. In his autẽ sic demonstratis non contingit quod dictum est: non enim omne animal respirat. Syllogismus autẽ huius causæ est in media figura, ut sit a animal, in quo b respirare, in quo c paries: in quo b quidẽ igitur omni, est a: omni enim respirans est animal. in c autem nullo, quare neque b in c nullo est non igitur respirat paries. Comparantur autem huiusmodi causæ secundum excellentiã dictis: hoc autem est plurimum distans medium dicere: sicut enim illud est quod Anacharsidis: quòd in Scytis non sunt sibilatores, neque enim uites. Secundum igitur eandem scientiam, & secundum mediorum positionem: hæ differẽtiæ sunt ipsius quia ad eum qui propter quid est syllogismum.

Refert Laertius Anacharsi interrogatũ essent ne apud Scythas fidicinæ? rñdisse, ne uites quidem,

Alio

quasi id genus mulierũ, quæ mimæ sunt, uini affectatrices sint.

Alio autem modo differt propter quid ab ipso quia: quòd est per aliam scientiam utrunq; speculari. Huiusmodi autem sunt: quæcunq; sic se habẽt adinuicem: quòd alterum sub altero est: ut perspectiua ad geometriam, & machinatiua ad stereometriam: & harmonica ad arithmeticam, & apparentia ad astrologiam. Ferè quidẽ uniuocæ sunt harum quædam scientiarũ, ut astrologia mathematica, & quæ naualis est, & harmonica mathematica, & quæ est secundum auditum. Hic enim ipsum quia: sensibilium est scire: sed propter quid mathematicorum. Hi enim habent causarum demonstrationes: & frequenter nesciũt ipsum quia sicut illi uniuersale considerantes, sæpè quædam singularium nesciunt, propter id quod non intendunt. Sunt autem hæc quæcunq; alterum quiddã sunt secundum substantiam, & utũtur speciebus. Mathematicæ enim circa species sunt, nõ enim de subiecto aliquo: si.n. de aliquo subiecto geometrica sunt, sed non sunt secundum quod geometrica sunt. Habet autem se ad perspectiuã sicut hæc ad geometriam, & alia ad istam, ut id quod est de iride ipsum quidem quia est scire physici, sed propter quid perspectiui, aut simpliciter, aut secuncundum disciplinam. Multæ aũt, & non sub seinuicem scientiarũ, habet sic: ut medicina ad geometriam: quod enim uulnera circularia tardius sanatur, medici est scire quia: propter quid autẽ, geometræ.

Pri-

Primam figuram maximè scientiæ esse accommodatam. Cap. XI.

FIGVRARVM autem faciens scire maximè, prima est: mathematicæ enim scientiarum per hãc demonstrationes ferunt: ut arithmetica, & geometria, & perspectiua: & ferè est dicere quæcunque propter quid speculari faciunt considerationem: aut enim omnino, aut sicut frequentius & in plurimis, per hanc figurã (qui est propter quid) fit syllogismus: quare & propter hoc erit maximè faciens scire: propriissimum enim scire, propter quid speculari. Posteà ipsius quod quid est scientiam, per hanc solam uenari possibile est. In media enim figura non fit prædicatiuus syllogismus, sed ipsius quod quid est scientia, affirmationis est: in ultima autem fit quidem, sed non uniuersaliter, sed quod quid est, uniuersalium est: non enim quodammodo est animal bipes homo. Amplius hæc quidem illis nihil indiget: illæ autem per hanc densantur, & augmentantur quousq; utiq; ad immediata ueniãt: manifestum igitur quòd maximè propria scientiæ est prima figura. Sicut autem a esse in b cõtingit indiuisibiliter, sic & nõ esse possibile est: dico autem indiuisibiliter esse, uel non esse, eo quòd non est aliquid eorum medium: sic enim non erit secundnm aliud esse. Cùm igitur, aut a aut b in toto aliquo sit, aut etiam ambo, non contingit a in b primo non esse. Sit enim a in toto c, igitur si b non est, in toto c

(potest enim a quidem esse in quodam toto, sed b non esse in hoc) syllogismus erit quòd non sit a in b: si enim in a quidem omni est c, in b autem nullo est, in nullo b est a. Similiter autem & si b in aliquo toto est, ut in d: d enim in omni b est, in a autem nullo d: quare a in nullo b erit per syllogismum. Eodem autẽ modo monstrabitur etsi utraq; in toto aliquo sit. Quòd autem contingit b non esse in quo toto est a, aut iterum a in quo est b, manifestum est ex coordinationibus, quæcunque non commutantur adinuicem: si enim nihil eorum, quæ sunt in a c d coordinatione, de nullo prædicatur eorum quæ sunt in b e f, a autem in toto g. sic coordinatione existente, manifestum est quòd b nõ erit in g: commutarentur enim coordinationes: similiter autem est & si b in toto aliquo est. Si uerò neutrum sit in toto aliquo nullo, non sit autem a in b, necesse est indiuisibiliter non esse: si enim erit aliquod medium, necesse est alterũ horum in quodam toto esse: aut enim in prima figura, aut in media erit syllogismus: si quidem igitur in prima figura, b erit in toto aliquo: affirmatiuam enim ad hoc oportet fieri propositionem. Si uerò in media, utrunque contingit: ad utrunque enim posito priuatiuo, erit syllogismus: cùm autẽ utraque priuatiua sit, non erit: manifestum igitur est, quòd contingit, & aliud in alio non esse indiuisibiliter, & quando contingit, & quo modo diximus.

De ignorantia, & syllogismo imperitiæ eorum, quæ primò, immediateq; insunt. Cap. XII.

IGNORANTIA autem non secundū negationem, sed secundum dispositionem dicta, est quidem per syllogismum facta deceptio. Hæc autem in ijs, quæ insunt primò, aut non insunt, contingit dupliciter: aut enim est cum simpliciter accipiat esse, uel nō esse, aut cùm per syllogismum accipiat opinionem: simplicis quidem ergo opinionis simplex deceptio, sed quæ est per syllogismum plures sunt. Non sit enim a in nullo b indiuisibiliter, ergo si syllogizet a esse in b medium accipiens c, deceptus erit per syllogismum: contingit igitur utrasque propositiones esse falsas, contingit autem alteram solùm esse falsam: si enim neque a in nullo c erit, neque c in nullo b erit: accepta autem utraq; econtrario, utræq; enim erunt falsæ. Potest autem sic se habere c ad a, & ad b, quòd neque c sub a sit, neque in b uniuersaliter: b quidem impoßibile est esse in aliquo toto: primum enim dictum est in ipso a, b non esse: a autem non necesse est, omnibus inesse, quæ sunt c uniuersaliter: quare utræque falsæ sunt. Sed alteram contingit, ueram accipere, non tamen quamlibet contingit, sed quæ est a c, nam c b propositio, semper falsa erit, propter id, quod c, in nullo b est: sed quæ est, a c potest: ut si a & in c, & b indiuisibiliter est: cùm enim

primum prædicetur idem de pluribus, neutrum in neutro erit. Differt autem nihil, neq; si non indiuisibiliter insit: ipsius quidem esse igitur deceptio per ista, & sic fit solum: nõ enim erat in alia figura ipsius esse syllogismus, qui uerò ipsius nõ esse, in prima figura, & in media est: primùm igitur dicamus quot modis in prima fit: et quomodo se habentibus propositionibus. Contingit igitur utrisque falsis: ut si a & in b, & in c indiuisibiliter sit: si enim accipiatur a in c nullo esse, c autẽ in omni b: falsæ sunt propositiones. Contingit autem & altera falsa, & hac quacunque contingente: potest.n. quæ est a c uera esse, quæ uerò b c falsa, sed quæ est a c uera, quoniã nõ in omnibus quæ sunt, inest a, sed quæ est c b falsa esse, quoniam impossibile est esse in b c, in quo nullo est a, non enim etiam uera erit, quæ est a c propositio, simul autem et si sint utræque ueræ, et conclusio uera erit, sed & etiam quæ est c b. Contingit uerã esse cùm altera sit falsa, ut si b in c sit, & in a, necesse est enim alterum sub altero esse, quare si accipiatur a in nullo c eẽ, falsa erit propositio, palàm igitur quoniam & cùm altera sit falsa, & in utrisque, falsus syllogismus erit. Sed in media quidem figura totas propositiones esse utrasque falsas non contingit, cùm.n. in omni b, a sit, nihil erit accipere quod in altero erit omni, in altero uerò nullo erit: oportet autem sic in media figura accipere propositiones, & quòd in hoc quidem sit, & quòd in hoc nõ sit, si quidem erit syllogismus: igitur accipiantur

cipiantur sic falsæ, palàm quòd contrariæ econuerso se habebũt, hoc autem impoßibile est. In aliquo autem utrãque propositionem nihil prohibet falsam esse, ut si c in a, & in b aliquo est: si.n.a in omni c accipiatur esse, b autem in nullo, falsæ quidem utræque propositiones, non tamen totæ, sed in aliquo: econuerso autem posito priuatiuo similiter. Alteram autem falsam, & quamlibet contingit: quod enim est in a omni, et in b est: si igitur accipiatur in a quidem toto esse c, in b autem toto non esse, quæ quidẽ est c a erit uera, sed quæ est c b falsa. Iterum quod in b nullo est, neque in a omni erit: si.n.in a est, & in b: sed non inerat: si igitur accipiatur c in toto quidem a esse, in b autẽ nullo quidem, quæ est b c propositio uera est, altera uerò falsa. Similiter autem fit transposito priuatiuo: quod.n.in nullo est a, neque in b nullo erit: si igitur accipiatur c in toto quidem a, non esse, in b autem esse toto, quæ quidẽ est a c propositio uera est, altera aũt falsa. Et iterũ quod in omni b ẽ, in nullo accipere a esse, falsum est: necesse.n.est si in omni b, et in quodã a esse: si igitur accipiatur in omni quidem b esse c, in a autem nullo, quæ quidẽ est c b, uera erit, quæ autem est a c, falsa. manifestum igitur quòd utrisque falsis, & altera solum, erit syllogismus deceptiuus in indiuisibilibus.

De syllogismo imperitiæ eorum quæ insunt immediatè. Cap. XIII.

IN *ijs autem quæ non indiuisibiliter insunt, aut*

non insunt, cùm quidem per proprium mediũ falsitatis fiat syllogismus, non possibile est falsas utrasq; esse propositiones, sed solum quæ ante maius extremum. Dico autem proprium medium, per quod fit contradictionis syllogismus: sit enim a in b per medium c, quoniã igitur necesse est quæ est c b affirmatiuam accipi syllogismo facto, manifestum, quòd semper hæc est uera, non enim conuertitur: sed quæ est a c falsa, hac enim conuersa, econtrario fiet syllogismus. Similiter autem est, & si ex alia coordinatione accipiatur medium, ut d, si et in toto a: & de b prædicatur omni, necesse est enim (quæ quidem est d b) propositionem manere, alteram autem conuerti. Quare hæc quidem semper uera, illa uerò semper falsa, & ferè huiusmodi deceptio, eadem est ei quæ fit per proprium medium. Si uerò non per proprium medium fiat syllogismus, cùm quidem sub a sic medium: in b autem nullo est, necesse est utrasq; falsas esse: sumendæ enim econtrario sunt, quàm ut se habeant propositiones, si debeat syllogismus esse: sic autem acceptis, utræq; fiunt falsæ: ut si a quidem in toto d est, d autem in nullo b: conuersis enim ijs, syllogismus erit, et propositiones utræq; falsæ. Cùm uerò non sit sub a medium ut d, quæ quidem est a d uera erit, quæ uerò est d b falsa, quæ enim est a d uera est, quia nõ erit in a d: quæ uerò est d b falsa, quia si esset uera, & conclusio esset uera, sed falsa erat. Sed per mediam figuram facta deceptione, utrasq; quidem non contingit, falsas esse propo-

Superiora, & inferiora sunt ex eadem coordinatione, at cõtra, quorũ unum alterius superius non est, alterius ordinis sunt.

positiones totas, cum enim sit b quidem sub a, nihil contingit in hoc quidem omni, in illo autē nullo esse: sicut dictum est & prius. Altera uerò potest esse falsa, et quaecunq; contingit. si enim c & in b, et in a est, si accipiatur in a quidem esse, in b uerò non esse, quae quidē a c uera erit, altera aūt falsa. Item si in b accipiatur c esse: in a autem nullo est, quae quidem est c b uera erit, altera autem falsa: si quidem igitur priuatiuus sit deceptionis syllogismus, dictum est quādo, et per quae erit deceptio. Si uerò sit affirmatiuus, tunc cùm per proprium medium, impossibile est utrasque esse falsas: necesse est enim quae est c b manere, si quidem erit syllogismus sicut dictum est & prius. quare c a semper erit falsa: haec enim est conuersa. Similiter autem est & si ex alia ordinatione accipiatur medium, sicut dictum est, et in priuatiua deceptione: necesse enim est quae quidem est d b manere, quae uerò est a d conuerti: & haec deceptio eadem est priori. Cùm uerò sic non per proprium: si quidem sit d sub a, haec quidem erit uera, altera uerò falsa: potest enim a in pluribus esse, quae non sunt sub seinuicem. Si uerò non sit d sub a, haec quidem semper manifestum est quoniam est falsa, affirmatiua enim accipiatur, quae uerò est d b, contingit & ueram esse, & falsam; nihil enim prohibet a quidem in nullo d, esse d autem in omni b: ut animal in scientia, scientia aūt ut in musica, neque utiq; a in nullo d, neq; d in nullo b esse: manifestū igitur est quoniam cū non sit mediū proprium, et

utraq; possunt simul esse falsæ, & quæcunq; contingit. Quot quidem igitur modis, & per quæ possunt fieri secundum syllogismum deceptiones, & in alijs quæ sunt sine medio, & in ijs quæ sunt per demonstrationem, manifestum est.

Si sensus à natura deficit, & scientiam propriorum sensibilium illius deficere. Cap. XIIII.

Sensus, sentiẽdi potentia, ut uisus, auditus, odoratus, gustus, tactus.

MANIFESTUM est autem, & si aliquis sensus defecerit, necesse est aliquam scientiam deficere, quam impoßibile est accipere: si quidem discimus, aut per inductionem: aut per demonstrationem. Est autem demonstratio ex uniuersalibus: inductio autem ex ijs quæ suut particularia. Impoßibile autem est uniuersalia speculari, nisi per inductionem, quoniam & quæ ex abstractione dicuntur, est per inductionẽ nota facere, si quis uult nota facere: quia sunt in unoquoq; genera quædã: et si non separabilia sint secundum quòd huiusmodi unumquodq; est. Inducere autem non habẽtes sensuu, impoßibile est, singularium enim sensus est: non enim contingit accipere ipsorum scientiam, neq; enim est ex uniuersalibus sine inductione, neque per inductionem sine sensu.

Ex quot, & qualibus constet syllogismus: & an sursum, deorsumue fiat in infinitum abitio. Cap. XV.

EST autem omnis syllogismus per tres terminos,

nos, & quidem monſtrare poßibilis eſt: quoniam a eſt in c, propter id quod eſt in b, & hoc in c Sed priuatiuus eſt quidem alteram propoſitionem habens, quoniam eſt aliquid aliud in alio, alteram autem quoniam non eſt. manifeſtum igitur eſt quòd principia, & ſuppoſitiones dicta hæc ſunt: accipientem enim hæc ſic, neceſſe eſt mõſtrare: ut quòd a ſit in c per b: iterum autem quòd a ſit in b per aliud medium, et quod b ſit in c ſimiliter. Secundum igitur opinionem ſyllogizantibus & ſolum dialecticè, manifeſtum eſt quòd hoc ſolum intendendum, ſi ex quibus contingit maximè probabilibus fiat ſyllogiſmus. Quare & ſi eſt aliquid in ueritate eorum, quæ ſunt a b medium: uidetur autem non eſſe per hoc ſyllogizãs, ſyllogizat dialecticè. Ad ueritatem autem, ex iis quæ ſunt oportet intendere, habet autem ſe ſic.

Quoniam autem eò quòd ipſum quidem de alia prædicatur, non ſecundum accidens. dico autem ſecundum accidens: ut album aliquando dicimus illud eſſe hominem, non ſimiliter dicentes & hominem album. cum enim non ſit alterum, aliquod album eſt: album autem eſt homo, quoniam accidit homini eſſe album: ſunt igitur quædã huiuſmodi, quæcunque ſecundum ſe prædicantur. Si igitur c huiuſmodi quòd ipſum quidem non in alio ſit, in hoc autem b ſit primo, & non per aliud medium: iterum e de d ſit, et ſimiliter et hoc in b: nunquid igitur hoc neceſſe eſt ſtare, an contingit in infinitũ ire? Et iterum ſi de a quidẽ nihil prædicatur

tur per se, a autem in f est primo, medium autem in nullo priori, & f in a, & hoc in b, nunquid & hoc stare necesse est? an & hic contingit in infinitum abire? Differt autem hoc à priori intantum, quoniam hoc quidem est nunquid contingit incœpturum ab huiusmodi quod in nullo est altero, sed aliud in illo, in sursum in infinitum abire: alterum autem incœpturū ab huiusmodi quod ipsum quidem de alio, de illo autem nihil prædicatur, in deorsum intendentem si contingit in infinitum ire. Amplius, media nunquid contingit infinita esse determinatis terminus? dico autem ut si a in c sit, medium ipsorum sit b, ab ipso autem b, & ab a altera, sed horum alia, nunquid & hæc in infinitum contingit abire? an impossibile est? est autem hoc quidem intendere idem & si demonstrationes in infinitū ueniunt: & si est demonstratio omnis rei, an adinuicem concludantur. Similiter autem dico et in priuatiuis syllogismis, et propositionibus: ut si a non inest b nulli, aut primo, aut est aliquid medium, cui priori non inest a, ut si sit g quod omni b inest, et iterum hoc non etiam alij priori, ut si h est quod sit in omni b: & nanque in his aut infinita sunt, in quibus non est in prioribus, aut statur. Sed in conuertibilibus non similiter se habet: non enim est in æquè prædicabilibus de quo primo prædicatur, aut ultimo: omnia enim ad omnia sic similiter se habent, siue sunt infinita de ipso prædicata, siue utraq; sunt dubitata infinita, nisi similiter conuerti contingat: sed hoc quidem sicut

accidens,

accidens, illud uero sicut prædicatum.

De terminatis extremis, summo, imoq; media non esse infinita. Cap. XVI.

QVONIAM igitur media non contingit infinita esse: si in sursum, et deorsum stent prædicata, manifestum est. Dico autem sursum quidē quod uniuersale magis est: deorsum autem, quod particulare est. Si enim a prædicante de c, infinita sunt media, in quibus est b, manifestum est quòd continget utrique: ut ab a in deorsum alterum de altero contingit prædicari in infinitum: antequàm enim in c ueniat, infinita sunt media: & ab c in sursum infinita, antequàm in a ueniat. quare si hæc impoßibilia sunt, & ipsius a & c impoßibile est infinita esse media. Neque enim si aliquis dicat quòd hæc quidem quæ a b c contingentia sunt adinuicem, ut & non sint media, illa uerò non esse accipere: nihil differt: Quodcunque enim accipio eorum quæ sunt b: erūt ab a, aut c infinita media. An non à quo iam prima sint infinita siue statim, siue non statim, nihil differt? quæ enim sunt post hæc, infinita sunt.

Propositionis negatiuæ mediatæ media, quibus reuocetur ad immediatam, non esse infinita. Cap. XVII.

MANIFESTVM aūt et in priuata demō stratione quoniā statur, si quidē in prædicatiua statur in utrisq;. Sit.n.nō cōtingens neq; in sursum

Vltimum indiuiduum est, primum summum genus.

sum ab ultimo in infinitum ire (dico autem in quo statur, quòd ipsum quidem in alio nullo est: sed in illo aliud ut c) neq; à primo in ultimum. Dico autem primum, quod ipsum quidem de alio, sed de illo nullum aliud dicitur: si igitur hæc erunt manifestum quòd & in negatione stabitur. Tripliciter autem monstratur nõ esse: aut enim in quo quidem est c, b inest omni, sed in quo est b nulli, inest a. ipsum igitur b c, & semper alterum spatium necesse est ire immediata: prædicatiuũ. n. est hoc spatium. Sed alterum manifestum est, quòd si in alio non est priori, ut in d, hoc indigebit in omni b esse & si iterum a in alio priore quàm d non fuerit: illud indgebit in omni d esse: quare quoniam in deorsum stat uia, & quæ in sursum stabit: & erit aliquid in quo primo non erit a. Item si b quidem in omni a, in c autem nullo, a in c nullo erit. Iterum hoc si oportet demonstrare: manifestum est, quòd aut per superiorem modum sursum monstrabitur aut per hunc, aut tertium. Primus quidem igitur dictus est, secundus autem demõstrabitur. Sic aũt utiq; mõstrabitur, ut quòd d in b omni est, in c aũt nullo: si necesse est aliquid esse in b, & iterum si hoc in c, non erit, aliud uerò in d est quod in c non est: igitur quoniam esse semper superiori stat stabit & non esse. Tertius autem modus est, si a b omni insit, c uerò in nullo b sit, non in omni c, in quo est a. Iterum autem hoc per superius dicta aut similiter demonstrabitur. Illis igitur modis statur. Si uerò sic est, iterum accipietur b in e esse,

in quo

in quo c non in omni e, & hoc iterum similiter.

Quoniam autem suppositum est stare et in deorsum manifestum est, quòd stabit & quod in c non est. Manifestum autem quoniam & si non una uia monstretur, sed omnibus, aliquando quidē ex prima figura, aliquando uerò ex secunda, aut ex tertia, quoniam, & sic stabitur: finitæ enim sunt uiæ. Finita aūt finitè sumpta pluries, necesse est finiri omnia. Quod quidem igitur in priuatione si quidem & inesse statim, manifestum est.

Propositionis affirmatiuæ mediatæ media non esse infinita. Cap. XVIII.

SED quod in illis qui quidem logicè speculantur, sic manifestum fit. In ijs quidē igitur, quæ quidem in eo quod quid est prædicantur, manifestum est: si est enim definire, aut si notum est, quod quid erat esse, infinita aūt non est transire: necesse est finiri in eo quod quid est prædicata. Vniuersaliter autem sic dicimus: est enim uerè dicere albū ambulare, & magnum illud lignum esse, & iterū lignum magnum esse, & hominem ambulare: sed alterum est sic dicere, aut illo modo: cùm enim album quidem esse dico quod cui accidit album esse, lignum est, sed non quòd subiectum ligno, album sit: & nanq; neq; quod album est neq; quod quidem album aliquod est, factum lignum est: quare non est aliter quàm secundum accidens: cùm autē lignum album esse dico, non quòd aliquod alterum sit album: illi aūt accidit lignum esse, ut cùm musi-

musicum album esse dico:tunc enim quoniam homo est albus,cui accidit esse musicum,dico:sed lignum est subiectum,quod quidem, & factum est non cùm alterum aliquid sit quàm quod quidem lignum:est:aut lignum aliquod. Si igitur oportet nomina ponere,sit sic dicere prædicare,sed illo modo,aut nullo modo prædicari,aut prædicari quidē non simpliciter,sed secundum accidens prædicatur:est autem tanquam album quidem quod prædicatur,sed sicut lignū est de quo prædicatur. Supponatur ergo prædicatū prædicari semper de quo prædicatur simpliciter,sed non secundum accidēs sic.n.demonstrationes demonstrant,quare in eo, quod quid est,aut quoniam quale,aut quantum, aut ad aliquid,aut faciens,aut patiens, aut ubi, aut quando:cùm unum de uno prædicabitur. Amplius,substantiam quidem significant, quod quidem illud est, aut aliquod illud quidem significāt de quo prædicantur. Quæcunq; uerò non substantiam significant,sed de aliquo subiecto dicuntur, quod non est,neq; quod illud est,neq; quod quidē illud aliquid est,accidentia sunt:ut de homine album. Neq; enim est homo,neq; quod quidē album est, neq; quod quidem albū est aliquid, sed animal forsan:quod quidem enim animal est,homo est. Quæcunq; uerò non substantiam significant,oportet de aliquo subiecto prædicari,& non esse quid album:quod nō cùm alterum aliquod sit album est. Species enim ualeant,& genera, monstra.n.sunt:& si sint, nihil ad rationem sunt:demon-

monstrationes enim de huiusmodi sunt. Amplius si non est hoc huius qualitas, & illud huius, neq; qualitatis qualitas: impoßibile est æquè prædicari adinuicem sic: sed uerum quidem contingit dicere sic: æquè autem uerè prædicari non contingit. An enim sicut substãtiæ prædicabitur, aut ut genus, aut ut differentiæ prædicari? hæc autẽ ostensa sunt, quoniam non erũt infinita, neq; in sursum, neq; in deorsum: ut hõ bipes, hoc animal, hoc autem alterum est: neque animal de homine, hoc autem de Callia, hoc autem de alio in eo quod quid est: substantiam enim omnem est definire huiu modi: infinita autem non est transire intelligentem: quare neque in sursum, neque in deorsum infinita sunt: illam enim non est definire, de qua infinita prædicantur. Sic igitur genera adinuicem non æqualiter prædicantur, erit enim ipsum, quod quidem ipsum aliquid est, neque tamen de qualitate, aut aliorum nullo nisi secundum accidens prædicabitur: omnia enim hæc accidunt: & de substantijs prædicantur, sed quoniam neque in sursum, infinita sunt: de unoquoq; enim prædicatur, quod significat aut quantũ aliquid, aut quale aliquid, aut huiusmodi quæ sunt in substantia: hæc autem finita sunt, & genera prædicamentorum finita: aut enim quale, aut quantum, aut ad aliquid, aut facere, aut pati, aut ubi, aut, quando. Suppositum autem est unum de uno prædicari, ipsa autem de ipsis quæcunq; non ad aliquid sunt, prædicari non dicimus: accidẽtia.

enim

enim sunt omnia: sed hæc quidem secūdum seipsa, alia uerò secundum alterum modum. Hæc autem omnia de subiecto quodam prædicari dicimus accidens autem nō esse subiectum aliquod nihil enim talium ponimus esse, non quòd alterum aliquod esse dicitur: sed ipsum de alijs, & alia quidem de alio, neque in sursum: ergo unum de uno, neq; in deorsum esse dicetur, de quibus enim dicuntur accidentia, quæcunq; in substātia uniuscuiusq; sunt: hæc autem non sunt infinita: sed sursum ipsa quoque & accidentia utraq; non infinita sunt. Necesse est ergo esse aliquid, de quo primum prædicetur, & de hoc aliud: & hoc stare, & esse aliquid quod non amplius, neq; de alio priori, neq; de illo aliud prius prædicetur. Vnus quidem igitur modus demonstrationis, dicitur hic. Adhuc autem alius, si de quibus priora, quædam prædicantur est horum demonstratio: quorum autem est demōstratio, neq; potius habere poßibile est ad ipsa, quàm scire, neq; scire est sine demōstratione, si autem hoc, per hæc sit notum. Hæc autem nescimus, neq; melius habemus ad ipsa, quàm scire: neque per hæc notum sciemus. Si igitur est aliquid scire per demonstrationem simpliciter, & non ex aliquibus, neq; ex suppositione, necessarium est stare prædicationes mediorum: si.n. non steterint, sed est semper acceptio in superius, omnium erit demonstratio: quare si infinita non poßibile est pertransire, quorum est demonstratio, hæc non sciemus per demonstrationem. Si igitur neq; melius habe-

habemus ad ipsa quàm scire, non erit scire per demonstrationem simpliciter, sed ex suppositione. Logicè qidem igitur ex his utique aliquis credat: de eo quod dictum est. Analyticè autem manifestum est per hæc uelocius, neque in sursum, neque in deorsum infinita prædicata contingit esse in demonstratiuis scientijs de quibus intentio est, demō stratio enim est ex his quæcunque ipsa quidem insunt secundum seipsa rebus: secundum seipsa uerò dupliciter: quæcūq; enim in illis insunt in eo quod quid est, & in quibus ipsa in eo quod quid est insunt ipsis: ut in numero impar, quod inest quidem numero: est autem ipse numerus in ratione ipsius: & iterum multitudo, aut diuisibile, in ratione numeri: horum autem neutra contingit infinita esse, neque ut impar numeri. Iterum enim si impari aliud insit, cui inerat existenti: hoc si est primum numrus, erit ijs quæ insunt ipsi. Si igitur non contingit infinita huiusmodi esse in uno, neque in sursum erunt infinita: at uerò necesse est omnia inesse primo, ut numero, & in illis numerum, quare cō uertibilia erunt, sed non excedentia. Neque tamen quæcunque sunt in eo quod quid est, neque hæc infinita sunt, neq; esset definire: quare si prædicata per se quidem omnia dicuntur, hæc autem non infinita sunt, stabunt utique in sursum, quare & in deorsum: si autem sic est, & quæ sunt in medio duorum terminorum semper sunt finita. Si uerò hoc est: manifestū iam est, & demonstratio non quod necesse est principia esse, & nō omnium

esse demonstrationem, quod quidem diximus quosdam dicere iuxta principium: si enim principia sunt, non omnia sunt demonstrabilia, neque in infinitum posibile ire: esse enim horum quodlibet, nihil est aliud, quàm esse nullum spatium sine medio, & indiuisibile: sed omnia diuisibilia. Intus enim immittendo terminum, sed non assumendo, demonstratur quod demostratur, quare si hoc in infinitum contingit ire, cõtingit utiq; duorum terminorum infinita esse interius media, sed hoc imposibile est, si prædicationes steterint in superius & in inferius, quòd autem stent, monstratum est logicè prius, analyticè uerò nunc.

Elementa mostrandarum mediatarum non infinita esse. Cap. XIX.

MONSTRATIS autem his, manifestum est si aliquid idẽ insit duobus, ut a & in c, & in d, nõ prædicante altero de altero, aut nullo modo, aut non de omni, quod non semper secundum cõmune aliquid inerit, ut isosceli, & scaleno, æquales duobus rectis habere, secundũ commmune aliquid inest, secundum enim quòd figura quædam sunt, & non secundũ alterum. Hoc autem nõ semper sic se habet. Sit enim b secundum quod a, in c & d, erit manifestũ igitur quod b in c d secundũ aliud cõmune est, & illud secũdum alterum, quare duorũ terminorum medij infiniti utique inciderunt termini, sed hoc est imposibile, secundum igitur aliquid commune inesse, nõ necesse est semper

idem

idem pluribus, quoniam quidem erunt immediata ſpatia. In eodem genere, et ex eiſdem atomis neceſſe eſt terminos eſſe, ſi quidē ijs quæ per ſe ſunt, erit cōmune: non enim erat ex alio genere in aliud genus deſcendere quæ demonſtrantur. Manifeſtum eſt autem quoniam & cum a in b ſit, ſi quidem eſt aliquid medium, eſt demonſtrare quòd a in b ſit, & elementa huius ſunt hæc & tot, quot media ſunt: immediatè enim propoſitiones ſunt elementa, aut omnes, aut uniuerſales: ſi uerò non eſt medium, non amplius erit demonſtratio, ſed in principia uia eſt hæc. Similiter autem erit & ſi a in b non ſit, ſi quidem enim aut medium eſt, aut prius cui non ineſt, erit demonſtratio. Si uerò non ſit medium, non eſt demonſtratio, ſed principia, & elementa ſunt tot, quot ſunt termini: horum.n. propoſitiones, principia demonſtrationis ſunt: & ſicut quædam principia ſunt demōſtrabilia, quòd ſit hoc illud, & quòd ſit hoc in illo: ſic quòd non erit hoc illud, neque quòd ſit hoc in illo. Quare hæc quidem eſſe aliquid, alia non eſſe aliquid, erunt principia. Cùm ergo indigeat monſtrare aliquid, accipiendum quod de b primum prædicetur. Sic c, & de hoc ſimiliter a, et ſic ſemper eunti nunquam extra, erit propoſitio, neque ſi eſſe ipſius a accipiatur ut demonſtretur, ſed ſemper medium denſetur, quouſq; indiuiſibilia fiant, et unū, eſt autem unum, cùm immediatum fiat, & una propoſitio ſimplex eſt immediata, & quemadmodum in alijs eſt principium ſimplex: hoc autē non

idem ubiq; est, sed in graui quidē uncia, in melodia autem diesis, aliud autem in alio: sic est in syllogismo unum, propositio immediata: in demonstratione autem, & scientia, intellectus. In ostensiuis igitur syllogismis eius quod est, nihil cadit extra. Sed in priuatiuis, ubi quidem quod oportet esse, nihil cadit extra hoc: ut si a in b per c non inest: si enim in b quidem omni c, est autem a in nullo c. Iterum si indigeat quòd in c, a nullo sit: mediū accipiēdum est ipsius a & c: & sic semper procedet. Si uerò indigeat mōstrare quòd d in e nō sit, eo quòd est c in d quidem omni, in c autem nullo, aut non in omni e: nunquam extra cadit: hoc autem est, cui non oportet inesse. In tertio autem modo, neque à quo oportet, neq; quod oportet priuari, nequaquam extra ibit.

Quòd demonstratio uniuersalis præstantior sit particulari. Cap. XX.

CVM autem sit omnis demonstratio, alia quidem uniuersalis, alia uerò particularis, et hæc quidem cathegorica, illa uerò priuatiua, dubitabitur qualis potior sit: similiter autem & de ea, quæ demonstrare dicitur, & deducenti ad impossibile demonstratione. Primùm quidem igitur intendamus de uniuersali, & particulari. ostendentes autem hoc, & de ea quæ demonstrare dicitur, & quæ est ad impossibile, dicemus. Videbitur igitur fortassis utique quibusdam sic intendentibus, quòd particularis est potior: si enim secundùm quam

quam magis ſcimus demonſtrationem, potior demonſtratio eſt: hæc enim uirtus demonſtrationis. magis autem ſcimus unumquodque cùm ipſum cognoſcimus ſecundùm ipſum, quàm ſecundùm aliud, ut muſicum Coriſcum, quādo cognoſcemus quòd Coriſcus muſicus eſt, quàm quòd homo muſicus ſit. Similiter autem & in alijs. Sed uniuerſalis quoniam aliud, non quoniam ipſum fortaſſe demonſtrat, ut quoniam iſoſceles habet tres angulos æquales duobus rectis, non quoniam iſoſceles, ſed quoniā triangulus: ſed particularis quoniam ipſum eſt: ſi igitur potior eſt quæ eſt ſecundùm ipſum: huiuſmodi autem eſt particularis, & uniuerſali magis, & potior utique ſecundùm partem demonſtratio erit. Amplius, ſi uniuerſale quidem non eſt aliquid præter ſingularia, demonſtratio autem opinionem conficit eſſe aliquid hoc de quo demonſtrat, & quandam naturam eſſe hanc in ijs quæ ſunt (ut trianguli præter quoſdam, & figuræ præter quaſdam, & numeri præter quoſdam numeros) potior autem eſt quæ eſt de eſſe, quàm de non eſſe, & propter quam non errabitur, quàm propter quam errabitur, eſt autem uniuerſalis huiuſmodi (procedentes enim demonſtrant uniuerſale quemadmodum de eo quod eſt proportionale ut quod ſit tale: erit proportionale quod neq; linea, neq; numerus, neq; ſolidum, neque planum eſt, ſed præter hæc aliquid (ſi igitur uniuerſalis magis hæc eſt, & de eo quidem quod eſt minus, niuerſalis quàm particularis, & facit

opinionem falsam, indignior utiq; erit uniuersalis particulari. Et primum quidem nihil magis in uniuersali quàm in particulari altera ratio est: si enim quod duobus rectis inest, non est secundum quòd triangulus est: cognoscens quoniam isosceles habet tres inquantum ipsum est, minus cognouit quàm cognoscens quoniam triangulus est: & omnino si non quidem secundum quod sit triangulus & postea monstrat, non erit utiq; demonstratio: si uerò sit cognoscens unumquodq; secũdùm quòd unumquodq; est, magis cognouit: si igitur triangulus in plus est, & eadem ratio, & non secundum æquiuocationem triangulus est, et inest omni triã gulo, quod est duobus rectis æquales habent: non utiq; est triangulus inquantum isosceles, sed isosceles secundùm quòd triangulus huiusmodi habet tres angulos. Quare uniuersaliter sciens magis cognouit secundùm quod est, quàm particulariter: potior est ergo uniuersalis, quàm particularis. Amplius, si quidẽ sit quæda ratio una, et nõ æquiuocatio: uniuersale erit utiq; nil minus secundùm partem quibusdam, sed magis est quantò incorruptibiliora sunt illis: quæ uerò secũdùm partẽ sunt corruptibilia magis. Amplius, nec una necessitas est opinari aliquid esse hoc præter hæc, quoniã ostendunt unũ nihil magis, quàm in alijs quæcunque non aliquid significant, sed aut quale, aut ad aliquid, aut agere: si ergo, nõ demonstratio cã est, sed audiens. Amplius, si demonstratio est syllogismus demõstratiuus qui sit causæ, et propter quod uniuer-

uniuersale magis causa: cui enim p se inest aliquid hoc idem ipsi causa: est uniuersale aũt primum: cã ergo uniuersale est, quare & demõstratio dignior est: magis.n.cãæ est uniuersale, & eius quod propter quid est. Amplius, usq; ad hoc quærimus propter quid: etenim tunc opinamur scire, cùm nõ sit aliquid aliud quã hoc aut qđ fiat, aut quod fit; finis.n.& terminus ultimus iam sic est, ut cuius causa uenit? ut accipiat argentum. Hoc autem est quatenus reddat cui debuit. Hoc autem ut non iniuste agat, & sic procedentes cùm non sit amplius propter quid, nec alterius causa, propter hoc sicut propter finem dicimus uenire: & esse, et fieri, & tunc est scire maximè propter quid uenit si igitur se habet similiter & in omnibus causis, et quæ sunt propter quod: in ijs autem quæcunque sic sunt causæ, sicut quæ est eius causa sic scimus maximè, & in alijs igitur tunc maximè scimus, cùm non amplius sit hoc quoniam aliud est: cùm igitur cognoscimus quidem, quòd quatuor qui extra sunt, æquales sunt, quoniam isosceles: adhuc deest propter quid isosceles? quia triangulus, & hoc, quia est figura rectis lineis contenta. Si autẽ hoc non amplius propter quid aliud, tunc maximè scimus: uniuersale est autem tunc, uniuersalis igitur potior. Amplius, quantocunq; utique magis secundùm partes est, in infinita cadit: uniuersale autem in simplex, & in finem: sunt autẽ secundùm quòd infinita nõ scibilia, sed secundùm quòd finita scibilia sunt, scđm utiq; qđ uniuersa-

lia magis scibilia sunt, quàm quæ sunt secundum partem demonstrabilia: ergo magis uniuersalia. De magis demonstrabilibus, autem magis est demonstratio, simul enim magis ad aliquid sunt: dignior igitur uniuersalis est, quoniam quidem & magis demonstratio est. Amplius, si magis eligenda est secundùm quam hoc & aliud, quàm secundùm quam hoc solum cognouit: uniuersale autem habens, cognouit particulare, hoc autem, uniuersale non sciuit: quare & sic utiq; magis eligenda erit uniuersalis. Amplius autem & sic. Vniuersale enim magis scire est eo quòd est per mediū demonstrare, cùm proprius sit principio: proximè autem immediatum est: hoc autem est principiū. Si igitur quæ ex principio est ea quæ non ex principio, quæ magis ex principio ea quæ minus est, certior est demonstratio: est autem huiusmodi uniuersalis magis, dignior utiq; erit uniuersalis: ut si oportet monstrare a de d, media autem sint in quibus est b c: magis autem sursum sit b quàm c. quare si per b magis est uniuersalis: sed eorum quæ dicta sunt, quædam logica sunt Maximè autem manifestum est quòd uniuersalis magis præcipua sit, quoniam propositionum quidem hanc priorē habentes, scimus quando modo, et posteriorē et habemus potētia, ut si aliquis cognouerit quòd omnis triangulus habeat tres duobus rectis æquales, sciuit quodam modo et quòd isosceles duobus rectis potentia sit, et si non cognouit isoscelem quòd triāgulus sit: hanc autem habens propositionem, nullo

lo modo uniuersale cognouit, neq; potentia, neque actu. Et uniuersalis quidem intelligibilis est, sed particularis in sensu pficitur. Quòd igitur uniuersalis dignior sit particulari, tot nobis dicta sint.

Quòd demonstratio affirmatiua præstantior euadat negatiua. Cap. XXI.

QVOD autem monstratiua sit dignior priuatiua, hinc manifestum est: sit enim hæc demõstratio dignior (alijs eisdem existentibus) aut ex minoribus quæstionibus, aut suppositionibus, aut propositionibus. Si enim notæ sunt similiter uelocius cognoscere per hæc erit: hoc autem appetibilius est. Ratio autem propositionis quòd melior sit ex minoribus, uniuersaliter est sic, si enim contingit similiter cognita esse media, prior a autem notiora sunt. Sit autem per media demonstratio eorum, quæ sunt b c d quod a in e sit: altera autem demonstratio quòd a in d sit per b c, similiter igitur se habet hoc quòd a in d sit, & quod a in e sit: sed quòd a in d sit prius est, et cognoscibilius, quã quòd a in e: per hoc enim illud demonstratur, credibilius autem est per quod. Et quæ per pauoiora demonstratio, potior, alijs eisdem existentibus: utræque quidem per terminos tres, & propositiones duas monstrant, sed hæc quidem esse aliquid accipit, illa uerò & esse, & non esse aliquid: per plura itaq; quare indignior est. Amplius, quoniã ostensum est impoßibile per utranq; priuatiuarũ propositionum fieri syllogismum, sed oportere quidem*

*Hoc est, aut notæ simpliciter, & natura, aut notæ quo ad nos.

quidem huiusmodi esse unam, aliam uerò quoniā est. Amplius, præter hoc oportet et hoc accipere prædicatiuas enim augmentata demonstratione necesse est fieri plures, priuatiuas autem impossibile plures una in omni syllogismo esse. Sit.n.in nullo esse a in quibus est b:in c autem omni sit b:si igitur opus est rursus augere utrasq; propositiones, mediū inijciendum est: huius quidē a b sit d, sed b c sit e:e igitur manifestum est prædicatiuum esse, sed d de b quidem prædicatiuum a aūt de d tā quam priuatiuum ponitur:d.n.de omni b:sed a oportet in nullo d esse:fit ergo una priuatiua propositio. Idem autem modus est, et in alijs syllogismis semper.n.medium prædicatiuorum terminorum, prædicatiuū in utraq; est, sed priuatiui in altera priuatiuum necesse est esse:quare hæc una huiusmodi fit propositio, aliæ uerò prædicatiuæ. Si igitur notius est per quod demōstratur, et credibilius demonstratur autem priuatiua quidem per prædicatiuam, hæc autem per illā non demonstratur: prior ergo, & notior, & credibilior cùm sit, melior itaq; erit. Amplius, si principium syllogismi propositio uniuersalis sit immediata:est autem ut in monstratiua prædicatiua: in priuatiua autem, negatiua propositio uniuersalis, affirmatiua autem negatiua prior, & notior (per affirmatiuam enim negatiua nota) & prior affirmatiua est, sicut esse prius est non esse. Quare potius est principium monstratiuæ, quàm priuatiuæ: dignioribus autem principijs utitur dignior. Adhuc principalior

palior est: sine enim monstratiua non est priuatiua. Quòd quidem prædicatiua, priuatiua dignior sit, manifestum est.

Demonstrationem ostẽsiuam potiorem esse ea, quæ ducit ad incommodum.
Cap. XXII.

ET ad impoßibile ducente: oportet autem scire quæ differentia sit ipsarum. Si igitur a in nullo b, in c autem omni b: necesse est in nullo c esse à: sic igitur acceptis, ostensiua priuatiua erit demonstratio, quoniam a in c non erit. quæ uerò est ad impoßibile sic se habet, si opus est demonstrare quòd a in b non sit: accipiendum est a esse in b, & b in c: quare accidit a in c esse. Hoc autem sit notum, & concessum quod ipsum est impoßibile esse: non igitur poßibile est a in b esse. Si ergo b in c concessum est inesse, a in b impoßibile est esse: termini igitur similiter ordinantur. Differt autem quo, qualis sit notior priuatiua propositio, utrum igitur quia a b non inest, an quia a c: cum igitur est conclusio notior quoniam non est, quod est impoßibile, fit demonstratio: cùm autem in syllogismo sit demonstratiua est. Natura autem prior est, quæ est quòd a in b non sit, quàm a in c non sit; priora enim conclusione sunt, ex quibus est conclusio: est autem quæ est a in c non esse, conclusio: a autem in b ex quibus est conclusio. Non enim si contingit remoueri aliquid, hoc conclusio est, illa autem ex quibus sunt: sed hoc quidam ex quo syllogismus

syllogismus est, utiq; sic se habet, ut aut sicut totum ad partem, aut ut pars ad totum se habet: sed quæ sunt a c, & a b propositiones, non sic se habent adinuicem. Si igitur ex dignioribus, & credibilioribus dignior est, sunt autem utræq; ex non esse aliquid, credibiles, sed hæc quidem ex priori, illa uerò ex posteriori, potior utiq; simpliciter erit ea, quæ est ad impoßibile, priuatiua demõstratio: quare & hæc dignior prædicatiua. Manifestum est ergo quòd & ea quæ est ad impoßibile, potior est.

Quæ scientia certior, quæ una quæ altera, & eiusdem plures esse demonstrationes. Cap. XXIII.

CERTIOR autem est scientia, scientia & prior, quæ ipsius quia, & propter quid eadẽ est quàm non, extra eam quæ est propter quid. Et quæ non est de subiecto, ea quæ est de subiecto: ut arithmetica, harmonica. Et quæ est ex minoribus, ea quæ ex appositione: ut arithmetica, geometria: dico autem ex additione, ut unitas substãtia est sine positione. punctum autem substantia posita: hoc autem ex appositione. Vna autem sciẽtia est, quæ est unius generis, quæcunq; ex primis componitur, & partes sunt aut paßiones horum, quæ sunt per se. Altera autem scientia est ab altera, quarumcunq; principia neq; ex eisdem neq; ex alteris sunt. Huius autẽ est signum, cùm indemonstrabilia ueniant: oportet .n. in eodem genere

nere esse cum iis, quæ demonstrantur: signum autem est, & huius, cum demonstrabilia per ipsa in eodem genere sunt, & proxima. Plures autem demonstrationes eiusdem possibile est esse, non solum ex eodem ordine accipiendi non continuum medium (ut eorum quæ sunt a b, c & d & e) sed & ex altero: ut si a transmutari, in quo autem d moueri, sed lætari sit in quo b, & iterum e quiesce re uerum igitur est & d de b, & a de d prædicari: letans.n.mouetur, & quod mouetur trāsmutatur iterum a de e, & e de b, uerum prædicari omnis enim letans quiescit, & quiescens transmutatur quare per altera media, & non ex eodem ordine syllogismus est: non tamen est neutrum de neutro dici mediorum. Necesse est.n. idem e alicui utraq; inesse: intendere autem est per alias figuras, quot modis contingit eiusdem fieri syllogismum.

Non esse scientiam fortuitorum, neq; in sensuum functione. Cap. XXIIII.

SED *eius quod est à fortuna non est scientia per demonstrationem. Neq;.n. sicut necessarium, neque sicut frequenter quod est à fortuna, sed extra hoc fit; sed demonstaatio alterius horum. Omnis enim syllogismus aut per necessarias, aut per eas quæ sunt tanquam frequenter propositiones: & si quidem propositiones necessariæ sunt, & cō clusio erit necessaria: si uerò sint sicut frequenter & conclusio huiusmodi. Quare si id quod est à fortuna, neq; est sicut frequenter, neq; necessarium:* De casu, & fortuna Aristo. in physicorum.

neq;

neq; utiq; erit ipsius demonstratio. Neq; per sensum est scire: si enim est sensus talis huius, & nõ alicuius: sed sentire hoc aliquid est necesse & ubi, & nunc. Vniuersale autem quod est in omnibus, impoßibile est sentire: neq; enim hoc aliquid est, neque nunc, neque ubi, neque enim utique eẽt uniuersale: quod enim semper est, & ubiq;, uniuersale dicimus esse: quoniam igitur demonstrationes uniuersales sunt, hæc autem non est sentire, manifestum est quòd neq; scire per sensum est. Sed manifestum, quoniam si esset sentire triangulum, quòd duobus rectis haberet æquales angulos: quæreremus utique demonstrationem, & non sicut quidam fatentur, sciremus. Sentire enim necesse est singulariter: scientia autem est in cognoscendo uniuersale. Vnde & si super lunam essemus, & uideremus obiectam terram, non utique sciremus causam defectus: sentiremus enim quoniam deficeret, sed non propter quid omnino: non enim uniuersalis, sensus. Sed ex considerare hoc multoties accidere uniuersale uenantes, demonstrationem habemus: ex singularibus enim pluribus, uniuersale, manifestum est. Vniuersale autem honorabile, quoniam ostendit causam: quare de huiusmodi uniuersalis honorabilior est sensibus & cognitione quorumcunq; altera causa est: sed de primis alia ratio est. Manifestum igitur est quòd impoßibile sit sentiendo scire aliud demonstratorum: nisi aliquis dicat sentire, scientiã habere per demonstrationem. Sunt tamen quædã reducta ad

sensus

sensus defectum in propositis: quædam enim si ui deremus, non utique quæreremus. Sed nõ tãquàm scientes in uidendo, sed tanquàm habentes uniuer sale ex eo quòd uidemus: ut si uitrum foratum uideremus, & lumen pertransiens, manifestum utique erit & propter quid illuminat, propter id quod uideremus quidem seorsum in unoquoque: intelligere autem simul est, quoniam in omnibus sic est.

Non omnium syllogismorum eadem principia esse posse. Cap. XXV.

EADEM *autem esse principia omnium syllogismorum impoßibile est: primum quidem logicè speculatibus: hi enim ueri sunt syllogismi, alij autem falsi. Et si enim sit uerum ex falsis syllogizare, sed semel hoc fit: ut si a de c uerum sit, medium autem b, falsum: neque.n.a in b, neq; b in c: sed si harũ media accipiãtur propositionum, falsæ erunt: ex eo quòd omnis conclusio falsa ex falsis est, uera autem ex ueris: altera autem sunt uera & falsa. Posteà neq; falsa ex eisdem sunt: est.n. falsa adinuicem, & contraria, & impoßibilia simul eẽ: ut iustitiã esse iniustitiã, aut timorẽ audaciã, aut hominẽ equũ, aut bouẽ, aut æquale, maius et minus. Ex oppositis aũt sic ẽ, neq;.n. uerorũ eadẽ principia omniũ sunt: altera.n. multorũ genere principia sunt, & neq; conueniunt: ut unitates punctis non conueniunt: hæ enim non habent positionem, illa autem habent. Necesse autem est aut in media conuenire, aut in sursum, aut in deor-*

*in deorſum, aut hos interius habere, illos autẽ exterius terminorum. Sed neq; communium principiorum poſſunt eſſe aliqua ex quibus omnia demonſtrabuntur: dico autem communia, ut omne affirmare, aut negare: genera.n. eorum quæ ſunt, altera ſunt, & alia quidem in quãtitatibus, alia uerò in qualitatibus ſunt ſolùm: cum quibus demonſtrantur per communia. Amplius, principia non multò minora ſunt concluſionibus: principia enim propoſitiones ſunt, propoſitiones autẽ aſſumpti termini, aut immiſſi * termini ſunt. Ad huc concluſiones ſunt infinitæ, & termini autem finiti. Amplius principia hæc quidem ex neceſſitate, illa contingentia. Sic igitur conſiderantibus impoßibile eſt eadem principia eſſe, aut finita cùm infinitæ ſint concluſiones. Si uerò aliter quodammodo dicat quis, quòd hæc quidẽ geometriæ, illa uero numerorum, illa autem medicinæ: quid utiq; erit aliud quod dicitur, niſi quòd ſunt principia ſcientiarum diuerſa? ſed eadem dicere deriſio eſt, quoniam eadem eiſdem eadem erunt: omnia nanq; ſic fiunt eadẽ. At uerò neq; quod eſt ex omnibus demõſtrare quodlibet, eſt quærere omnium eſſe eadem principia: multum enim inſipiens eſt. Neq; enim in manifeſtis doctrinis hoc fit, neq; in reſolutione hoc eſt poßibile: immediatæ enim propoſitiones ſunt principia: altera autem concluſio fit accepta propoſitione immediata. Si autem dicat aliquis primas immediatas propoſitiones eadem eſſe principia: una in unoquoq; genere eſt. Si*

* Aſſumpti termini, & immiſſi, genitiui ſunt ſingulares.

uerò neque ex omnibus ut opus est demonstrari contingit quodlibet, neque sic ex altero tanquam erunt uniuscuiusque scientiæ altera: relinquitur quòd proxima sint principia omnium: & ex his quidem hæc, ex illis autem illa. Manifestum autem & hoc est, quoniam non contingit: monstratum est enim quòd altera principia genere sunt differentium genere. Principia enim duplicia sunt, ex quibus, & circa quod. ex quibus quidem igitur, communia sunt: quæ autẽ sunt circa quod, propria sunt, ut numerus, magnitudo. Principia circa quod, sunt scientiarũ subiecta.

Quòd scientia, & scibile, ab opinatione, & opinabili discrepent.
Cap. XXVI.

SCIBILE autem, & scientia differunt ab opinabili, & opinione, quoniam scientia uniuersalis, & pernecessaria est, necessarium autem non contingit aliter se habere. Sunt autem quædam uera, quæ contingit aliter se habere: manifestum est igitur quòd circa hæc, scientia non est, essent enim utique impoßibilia aliter se habere. At uerò neque intellectus: dico enim intellectum principium esse scientiæ, neque scientia indemonstrabilis: hæc autem est acceptio immediatæ propositionis: uerus enim est intellectus, & scientia, & opinio: et quid per hæc dicitur. Quare relinquitur opinionem esse circa uerum quidem, aut falsum: contingens autem est & aliter se habere. Hoc autem est acceptio immediatæ propositionis, & non

 necessariæ.

necessariæ: Certum autem est sic apparentibus: opinio ei incertum est: & natura huiusmodi est. Adhuc autem nullus arbitratur opinari, cùm opinetur impoßibile aliter se habere, sed scire: sed quando esse quidem sic: sed tamen aliter, nihil prohibet & tunc opinari: tanquam huiusmodi quidē opinionem esse, necessariam autem scientiā. Quomodo est igitur non idem opinari, & scire? & quare non erit opinio scientia, si quis posuerit omne: quod scit contingere opinari? consequitur enim hic quidem sciens, ille uerò opinans per media, quousq; ad immediata ueniat: quare si ille quidē sciuit, & opinans sciuit: sicut.n. & quia opinari, & propter quid: hoc autem medium est. An si quis sic arbitrabitur contingētia aliter se habere, sicut se habent definitiones per quas sunt demonstrationes: non opinabitur, sed sciet? si autem uera quidem esse, non tamen hæc ipsis inesse secundum substantiam: & secundùm speciem, opinabitur & non sciet uerè, & quia & propter quid, si quidem per immediata opinabitur, si uerò non per immediata opinabitur, solum ipsum quia opinabitur. Eiusdem autem opinio, & scientia non penitus est: sed sicut uera, & falsa eiusdem quodammodo est, sic & scientia & opinio eiusdem: & opinionem ei ueram, & falsam (sicut dicunt quidam) esse, inconuenientia accidunt, appetere aliaq;, & non opinari quæ opinantur falsè. Quoniam autem idem multipliciter dicitur: est autem sicut contingit, est autem ut nō, commensuratam enim dia-

diametrum esse uerè, opinari inconueniẽs est: sed quòd diameter (circa quam sunt opiniones) idẽ sic eiusdem est, sed quod quid erat esse, unicuique secundum rationem non est idem. similiter autem & scientia, & opinio eiusdem est, hæc enim sic animalis est, quòd non est contingere nõ esse animal, sed illa quidem quæ est contingere: ut si hæc quidem quod hominis quidem est, illa uerò hominis quidem, non autem quod quidem hominis est: idem enim est, quia homo: hoc autem sicut non idem. Manifestum autem ex his est, quod neqne opinari simul idem, & scire contingit, simul enim haberet utique opinionem aliter habendi, & non aliter idem, quod quidem non contingit: in alio enim unumquodq; esse contingit eiusdem, sicut dictum est: sed in eodem uihil sic potest esse, haberet enim opinionem simul, ut quòd homo esset secundum quod est animal: hoc enim fuerit non contingere esse nõ animal, & non secundum quòd animal: hoc enim sicut contingere. Reliqua autem quomodo oportet distribuere in orationem, & intellectum, & scientiam & artem, & prudentiam, & scientiam: hæc quidem physicæ est, illa uerò ethicæ speculationis magis.

De solertia. Cap. XXVII.

SOLERTIA autẽ, est subtilitas quædam in non perspecto tempore medij. Vt si aliquis uidẽs quod luna splendorem semper habet ad solem, statim intellexit propter quid hoc sit, quia propter id quod illustratur à sole: aut disputantem cum diuite, * cognouit quoniam commodatum est: aut propter id quod amici sunt, quia inimici eiusdem sunt. Omnes enim causas medias uidens, cognouit, & ultima. splendidum esse ad solem, sit in quo a: lucere à sole, b: luna, c: inest igitur lunæ quidem ipsi c, b: quod quidem est lucere à sole: ipsi autem b, a: quod est ad hoc esse splendidum, à quo splendet: quare et ipsi c, inest a per b.

* Sic Græce Aristoteles. ἢ διαλεγόμενον πλουσίῳ, ἔγνω διότι δανείζεται, Pro quo Argyrophilus, aut si uiso paupere diuitem adeunte, hoc illum propterea facere, quod mutuo argentum accipit, intellexerit.

Po-

POSTERIORVM ARISTOTELIS LIBER II.

Quot quæri solent in disciplinis. Cap. I.

VAESTIONES æquales sunt numero ijs quæcunque uerè scimus. Quærimus autem quatuor: quia, propter quid, si est, & quid est. Cùm.n. utrum hoc insit, aut hoc quærimus, in numerum ponentes: ut utrum sol deficiat, aut non, ipsum quia quærimus. Signum autem huius: inuenientes enim quia deficit, pausamus: & si in principio sciremus quia deficeret, non quæreremus utrum. Cùm autem sciamus ipsum quia, ipsum propter quid quærimus: ut sciẽtes quia deficit sol, & quia mouetur terra: & propter quid deficit, et propter quid terra mouetur: quærimus hæc quidem sic. Quædam autẽ alio modo quærimus: ut si est, aut non est centaurus, aut Deus: hoc autem si est, aut non, simpliciter dico: sed non si albus est, aut non. Cognoscentes autem quoniam est, quid est quærimus, ut quid igitur est Deus, aut quid est homo.

Quæ quidem igitur quærimus, & quæ inuenientes scimus: hæc & tot sunt.

Omnem q̃onem medij esse. Cap. II.

QVAERIMVS autẽ, cùm quærimus quia

 est,

est, aut si est simpliciter, utrum sit mediū ipsius, aut non: cùm autem cognoscentes aut quia est, aut si est, aut in parte, aut simpliciter, iterum propter quid quærimus, aut quid est: & tūc quærimus quid sit medium. Dico autem quia est, aut si est, aut in parte, aut simpliciter: in parte quidem, ut utrum deficit luna, aut augetur: si enim est aliquid, aut non est aliquid, in huiusmodi quærimus: simpliciter autem, si est, aut non est luna, aut nox. Contingit itaque in omnibus quæstionibus quærere, aut si est medium, aut quid est medium. Causa enim est medium: in omnibus autem hæc quæritur, ut utrum deficit luna, utrum est aliqua causa, aut non: post hæc scientes quia est aliqua, quid igitur hæc sit, quærimus. Causa enim ipsius esse non hoc, aut hoc: sed simpliciter substantiam, aut non simpliciter, sed aliquid eorum quæ sunt per se, aut secundum accidens: medium est. Dico autem simpliciter quidem subiectum: ut lunam, aut terram, aut solem, aut triangulū: quid autem esse defectum, æqualitatem, aut inæqualitatem: si in medio sit, aut non. In omnibus enim his manifestum est quòd idem sit quod quid est, & propter quid est. Vt quid est defectus? priuatio luminis à luna à terræ obiectu. Propter quid est defectus, aut propter quid deficit luna? propter defectum luminis obiecta terra. Quid est cōsonantia? ratio numerorum in acuto, & graui: et propter quid consonat acutum graui? propter id quod rationem habet numerorum & graue &

acutum

acutum. Vtrum est cousonare acutum & graue? Vtrum sit in numeris ratio eorum? Accipientes autem quia est, quid igitur est ratio quærimus. Quòd autem sit medij quæstio, ostenditur quãdocunque medium est sensibile: quærimus enim non sentiẽtes, ut de defectu si est. Si uerò essemus super lunam, non utique quæreremus, neque si sit, neq; propter quid sit, sed simul manifestum utique esset utrunq;: ex eo enim quòd sentimus, & uniuersale factum est nobis notũ. Sensus enim quod nũc obijcitur, & manifestum est quòd nunc deficit: ex his autem uniuersale utique factum est. Sicut igitur diximus, quod quid est scire idem est, & propter quid est: hoc autem aut est simpliciter, et nõ eorum quæ insunt aliquid est. aut quæ insunt, ut quoniam duo recti sunt: aut quoniam maius, aut minus est. Qùòd igitur omnia quæ quæruntur medij quæstio sint, manifestum est.

Discrepatio quòd demonstratio, & definitio non eiusdem sint. Cap. III.

QVOMODO autem quod quid est demõstratur, & quis modus inductionis, & quid est definitio, & quorum, dicemus: primum opponentes de ipsis. Principium autem sit futurorum: quod quidem sit maximè proprium habetis rationibus. Dubitabit autem aliquis, utrum sit idem, & secundùm idem definitione scire, & demonstratione scire, aut sit impoßibile. Definitio enim ipsius quod quid est esse uidetur: quod autem quid est, omne uniuersale, & prædicatiuum est: syllo-

gisßni autem sunt, alij quidem priuatiui, alij uerò non uniuersales: sicut in secunda figura priuatiui omnes sunt, in tertia uerò non uniuersales. Postcà neque eorum quæ in prima figura prædicatiuorum omnium est definitio, ut quoniam omnis triãgulus tres duobus rectis habet æquales. Huius autem ratio est: quoniam scire demonstrabile, est demonstrationem habere, quare si in talibus est demonstratio, est manifestum quod non utique erit eorum definitio. Sciet enim utique aliquis & secundùm definitionem, non habens demonstrationem: nihil enim prohibet non simul habere. Sufficit autem fides & ex inductione: nihil enim definientes aliquando cognoscemus, neque eorum: quæ per se sunt, neque quæ secundùm accidens. Amplius, si definitio, substantiæ quædam cognitio est: huiusmodi manifestum est quòd non sint substantiæ: quoniam quidem igitur non est definitio omnis cuius est demonstratio, manifestum est. Quid autem cuius est definitio, nunquid omnis demonstratio est, aut non? una quidem iam ratio, & de hoc eadem est: unius enim inquantum unum, est una scientia: quare si utique scire demonstrabile, est demonstrationem habere, accidit quoddam impoßibile: definitionem enim habens, sine demonstratione scies. Amplius. Principia demonstrationum sunt definitiones, quorum non esse demonstrationes monstratũ est prius, aut enim erũt principia demonstrabilia, & principiorum principia, & hoc in infinitũ abibit: aut primæ definitiones

tiones erunt indemostrabiles. Sed utrũ sit non omnis eiusdem, sed alicuius eiusdem sit definitio, & demonstratio, an impossibile sit, non enim eiusdẽ demonstratio, cuius est definitio: definitio quidem ipsius quid est, & substantiæ est, sed demonstrationes omnes uidẽtur supponere, & accipiẽtes quod quid est, ut mathematicæ quid unitas: & quid impar, et similiter aliæ. Amplius, omnis demonstratio aliquid de aliquo monstrat, ut quia est, aut nõ est, in definitione autem nihil alterũ de altero prædicatur, ut neque quod animal de bipede, neque hoc de animali: neque de plano figura, neq; enim est planum figura, neque figura planum. Amplius, alterum quod quid est, & quia monstrare: definitio enim quid est ostendit: sed demonstratio quia est hoc de hoc, aut non est. Alterius autem altera demonstratio est, nisi sit tanquam pars quædam totius (hoc autem dico quòd ostensum est duobus rectis æquales habere de isoscele, si omnis ostensus est triangulus: pars enim hoc est, illud totum) hæc autem adinuicem non sese habent sic: & quia est, & quid est: non enim alterum est alterius pars. Manifestum itaq; quoniam neque cuius definitio, omnis huius demonstratio: neq; cuius omnis sit demonstratio, & huius omnis sit definitio, quare omnino eiusdem nullius cõtingit utraq; habere. Manifestum est itaq; quòd neq; definitio, & demonstratio: neq; idem erunt, neq; alterum in altero, & nanq; subiecta similiter se haberent. Hæc ergo usq; huc addubitata sunt.

Syllogismo duplante non demonstrari quid est de eo cuius est. Cap. IIII.

IPSIVS autem quid est utrum syllogismus sit & demonstratio aut non: sicut nunc ratio suppo suit. Syllogismus enim aliquid de aliquo monstrat per medium: sed quid est, proprium quidem est, * & in eo quod quid est prædicatur: hoc autem necesse est conuerti. Si enim ipsi c, proprium est a: manifestum quòd & ipsi b: & hoc ipsi c, quare omnia sunt adinuicem: at uerò & si a in eo quod quid est omni b inest, & uniuersaliter b de omne, in eo quod quid est dicitur, necesse est a in eo quod quid est de c dici: si uerò non sic accipit aliquis duplicans, non necesse erit a in eo quod quid est prædicari de c, sed si a de b in eo quod quid est, prædicari de c: sed si a de b in eo quod quid est, non autem b de quocunque in eo quod quid est: ipsum autem quid est utraque habebũt: de hoc erit utiq; & b de c in eo quod quid est. Si igitur quod quid est et quid erat esse utraq; habent, in medio termino erit prius quod quid erat esse: & omnino si est monstrare quid est homo, si c homo, a uerò quod quid est, siue animal bipes, siue aliquid aliud, si ergo syllogizatur a de c, necesse est a de omni b prædicari: huius autem erit alia media ratio, quare et hoc erit quod quid est homo: accipit igitur quod oportet ostendere, etenim b est quod quid est hominis. Oportet autem in duabus propositionibus, &

primis,

primis, et immediatis considerare: maximè.n.manifestũ quod dicitur, fit. Per cõuersionẽ quidẽ igitur monstrãtes quid est anima: aut quid est homo, aut aliud quodlibet eorum quæ sunt, quod est ex principio petunt: ut si quis putet animam esse eandem sibiipsi causam uiuendi, hoc autem numerũ eundem seipsum mouentem, necesse est.n: petere, animam hoc esse quod numerum esse seipsum mouentem sic sicut idem. Non enim si consequitur a: b, & hoc, c: erit in ipso c, a quod erat esse: sed uerũ erit dicere c solum. Neque si est a quod quid est, et de b prædicatur omni: et nãque animalis esse, prædicatur de hominis esse: uerum enim est de omni hominis esse, animalis esse, sicut & de omni homine, animal: sed non sic sicut unum esse. Si quidem igitur non sic accipiat, nõ syllogizatur quòd a sit in c, quod quid erat esse, et substãtiã: si uerò sic accipiat, prius erit accipiens in c, quoniam est quod quid erat esse b: quare non demonstratiuam est: quod enim erat in principio accepit.

Neq; idem effici posse per diuisionem, syllogismo. Cap. V.

AT uerò neq; per diuisionẽ uia est syllogizare, sicut in resolutione circa figuras dictũ ẽ. Nequaquã.n.necesse sit rẽ illã esse, cũ hæc sint, sed sicut neq; inducens demonstrat: non.n.oportet cõclusionẽ interrogare, neq; in concedendo esse, sed necesse est esse cũ sint illa: et si non dĩcat respondens, utrũ homo animal ẽ, aut inanimatũ? postea accipit animal, nõ syllogizat: iterũ omne animal, aut gressi-

bile, aut aquaticum, accipit greßibile, & hominē esse totum animal greßibile, non necesse erit ex dictis, sed accipit et hoc. Differt autem nihil in multis, aut in paucis sic dicere: idem.n.est. Non syllogisticus quidem igitur & usus fit sic procedētibus: & de cōtingentibus syllogizari. Quid.n.prohibet & hoc uerum quidem omne esse de homine, nō tamen quid est, neq; quod quid erat esse ostendens. Amplius, quid prohibet aut apponere aliquid, aut auferre, aut excellere substantias: hæc quidē igitur dimittuntur. Contingit autem soluere in accipiendo in eo quod quid est omnia, & quòd est cō sequenter diuisionē facere quæsitū prius, et nihil relinquere: hoc aūt necessariū est, si oē in diuisionē cadit, et nihil relinquit, indiuiduū.n.specie oportet esse. Sed syllogismus tamen non inest, sed si quidem alio modo cognoscere facit, hoc quidē nō fuit inconueniens, neq;.n.inducens fortè demonstrat, sed tamen ostendit aliquid. Syllogismus autem nō dicit, ex diuisione eligens definitionem: sicut.n.in conclusionibus, quæ sine medijs sunt, si aliquis dicat quoniā his existētibus necesse est hoc esse, contingit interrogare propter quid sit, sic et in diuisis terminis: ut quid est hō? animal mortale, pedes habens, bipes, sine pennis. Propter quid scit unāquāq; appositionē, et dicet.n.et monstrabit diuisione: sicut opinabitur quòd oē animal aut mortale, aut immortale sit: hmōi autem oratio omnis, non est definitio: quare quamuis diuisione monstrauit, sed tamen definitio, non syllogismus fit.

Non

Non monstrari definitionem sumendo definitionem definitionis, neq; definitione contrarij. Cap. VI.

SED Vtrum sit demonstrare quod quid est, secundum substantiam ex conditione accipientē quod quid erat esse: quod est ex ijs, quæ sunt in eo quod quid est proprijs. hæc autem in eo quod quid est sola, & proprium est omne: hoc enim est esse illi. An iterum accepit quod quid erat esse, & in hoc? necesse est.n.per mediū monstrare. Amplius, sicut neq; in syllogismo accipitur quod quid est syllogizare, semper.n.tota, aut pars est propositio: ex quibus est syllogismus: sic neq; quod quid est esse, oportet esse in syllogismo, sed seorsum hoc à positis esse. Et ad dubitantem an syllogizatum est an non est hoc? obuiandum, quoniā: hoc.n.erat syllogismus, & adhuc quòd nec quod quid erat syllogizatum est, quoniam utiq;: hoc.n.positum est nobis, quod quid erat esse: quare necesse et sine eo qđ quid est, sit syllogismus: aut quod quid erat eē syllogizare aliquid: Et si ex conditione monstret, ut si malo inest diuisibile esse: in contrario est contrarium esse, in quibuscunq; est aliquid contrarium: bonum autem malo contrarium est, & indiuisibile diuisibili: est itaq; boni, & indiuisibile esse. Etenim accipiens, quod erat esse, monstrat. Accipit autem ad demonstrandum, quod quid erat esse, alterum tamen sit. Etenim in demonstrationibus est hoc quidem de hoc, sed non ipsum

Tota, aut pars id est maior, aut minor minus n. maioris pars est.

ſum,neq; cuius eſt eadem ratio: & conuertitur. Ad utroſq; autem,et ſecundum diuiſionem demõſtrantem,& ad ſic ſyllogiſmum:eſt eadem dubitatio propter quid eſt homo animal greßibile bipes,ſed non animal & bipes:ex acceptis enim neque una neceßitas eſt unũ fieri quod prædicatur, ſed utiq; ſicut idem homo erit et muſicus & grammaticus.

Contendit quid eſt non poſſe monſtrari. Cap. VII.

QVALITER igitur definiens demonſtrabit ſubſtantiam,aut quod quid eſt?neq;.n.ſicut demonſtrans ex certis,manifeſtum eſſe faciet quod neceſſe eſt cùm ſint illa:alterum aliquid eſſe.Demonſtratio enim hoc eſt,neq; ſicut inducens per ſingularia,cùm manifeſta ſint:quoniam omne ſit eſt,eo quòd nihil aliter eſt. Non.n.quid eſt demonſtrat,ſed quoniam eſt,aut non eſt.Quis igitur eſt alius modus reliquus?non.n.demonſtrabit ſenſu,aut digito.Amplius,quo monſtrabit quod quid eſt homo?neceſſe eſt.n.ſcientem quid eſt homo, aut aliud quodcunq;,ſcire quia eſt. Quod.n. non eſt,nullus ſcit quod quid eſt:ſed ſignificat: oratio quidem,aut nomẽ cũ dico tragelaphus,quid aũt eſt tragelaphus,impoßibile eſt ſcire. At uerò ſi demonſtrabit quid eſt,& quia eſt, & qualiter eadem ratione demõſtrabit:definitio enim unum aliquid,& demonſtratio: id autem quod eſt quid eſt homo,& eſſe hominem ,aliud eſt. Poſteà

steà per demonstrationem dicimus necessarium esse demonstrare omne quia est, nisi substantia sit: esse autem non substantia ulla est, non enim est genus, quod est, demonstratio itaq; erit quia est, quod quidem & nunc faciunt scientiæ, quid enim significat triangulus, accipit geometra, quia autē est, demonstrat. Quid igitur monstrabit definiens quid est triangulus? sciēs itaq; aliquis definitione qu id est, si est nō sciet, sed impoßibile. Manifestū est & secundū nūc modos terminorum, quod non monstrant definientes quia est. si.n. et ex medio aliquod æquale: sed propter quid est quod definitur, & propter quid est circulus quæritur: esset enim utiq; et montis æneï dicere ipsum: neq; enim quia poßibile sit esse quod dicitur aßignant termini, neque quòd illud est cuius dicunt esse definitionem sed semper licet dicere, & propter quid. Si ergo definiens monstrabit aut quid est: aut quid significat nomen: sed non est ullo modo eius quod quid est, erit utique definitio rationis, idem significās sed non conueniens est. Primum quidem, & quia non substantiarum esset definitio, & eorum, quæ non sunt: significare enim est, & quæ non sunt. Amplius, omnes orationes definitiones erunt: esset enim utique nomen ponere cuilibet orationi: quare terminis utique disputabimus omnes, & * Ilias definitio erit. Amplius, neque una scientia demōstrat utique quia hoc nomen eius quod quid est esse ostendit, neque igitur definitiones hoc aßignant. Ex his igitur

* Ilias historia Troiæ, quā scripsit Homerus.

igitur neq; definitio & syllogismus idem uidetur esse, neq; eiusdem syllogismus & definitio. adhuc autem quòd neq; definitio nihil demonstrat, neq; mõstrat, neq; quod quid est, neq; definitione, neq; demonstratione, cognoscere est.

Quid est, monstrari per aliud quid est.
Cap. VIII.

ITERVM autem speculandum est quid eorum dicitur bene, & quid non bene, & quid est definitio: & eius quod quid est, nunquid quodammodo est demonstratio, aut definitio, aut nullo modo. Quoniam (sicut diximus) * idem est scire quod quid est, & scire causam ipsius si est: ratio autem huius est, quoniam est aliqua causa, & hæc, aut eadem, aut alia est: & si utique alia est, aut demonstrabilis est, aut indemonstrabilis. Si igitur est alia, & contingit demonstrari: necesse est mediā causam esse, & in figura prima monstrari: uniuersale enim, & prædicatiuum est, quod demonstratur. Vnus quidem modus nunc exquisitus est per aliud quod quid est monstrare: horum enim quod quid est necesse est medium esse quid est, & propriorum proprium. Quare hoc quidem monstrabit, illud uerò non eorum, quod quid erat esse eiusdem rei. Hic quidem igitur modus, quod non sit demonstratio dictum est prius: sed est syllogismus logicus ipsius quid est.

* In fi. 2. c. huius libri.

De quid

De quid est,& quod est.
Cap. IX.

QVO autem modo contingat dicemus,iterum dicentes ex principio. Sicut enim propter quid quærimus , habentes quia est : aliquando autem & simul manifesta fiunt : sed neque prius propter quid poßibile est , cognoscere , quàm quia : manifestum est , quod similiter & quod quid erat esse non sine quia est : impoßibile est enim scire quid est,ignorantes si est.Hoc autem si est aliquando quidem , sed secundum accidens habemus, aliquando uerò habentes quid ipsius rei : ut tonitruum,quoniam sonus quidam est nebularum : & defectum,quoniam priuatio quædam luminis:& hominem,quoniã animal quoddam est : & animam,idem seipsum mouens . Sed quæcunque quidem secundùm accidens scimus, quia sunt,necesse est illa nullo modo se habere ad quid est : neq; enim quia sunt,scimus : quærere autem quid est,non habentes quia est , nihil quærere est : secundùm quæcunq; autem habemus quid facile est : quare quemadmodum habemus quia est, sic habemus & ad quid est . Quorum igitur habemus aliquid,quod quid est:primum quidem sit defectus,in quo a:luna in quo c : oppositio terræ in quo b:utrum quidem deficit,an non:b quærere est, nunquid est , aut non . Hoc autem nihil differt quærere,quàm si est ratio ipsius:& si sit hoc,et illud dicimus eẽ:aut utrius cõtradictionis est ratio:

 utrum

Crediderunt nonnulli, lunã medietatẽ unã habere opacã, & alterã lucidã, cũ aũt pars opaca ad nos conuerteretur, aiebant esse deliquiũ.

utrum habendi duos rectos, aut non habẽdi? Cùm autem inueniamus simul ipsum quid, & propter quid scimus, si per media sit: si uerò non, quia scimus, propter quid autem non. Si ergo luna c, defectus a, lunam plenam, umbram non posse facere, nullo nostrùm in medio existente manifesto, in quo b: si ergo in c est b, quod est non posse facere umbram, cùm nullus nostrùm in medio sit, in hoc quidem a, quod est deficere, quia deficit manifestum est, sed propter quid, nondum: sed quia defectus quidem est scimus: quid autem est, nescimus. Cùm autem manifestum est quia a in c sit, sed propter quid est? quærere b quidem est, utrũ obiectio, aut conuersio lunæ, aut extinctio luminis: hoc autem ratio alterius termini: ut in his, ipsius a: est enim defectus, obiectio terræ. Quid autẽ est tonitruus? ignis extinctio in nube. Propter quid tonat? propter extingui ignẽ in nube. Sit nubes c, tonitruũ a, extinctio ignis b: in c igitur nube est b, extinguitur.n.in ipsa ignis: huic autem inest a, & est ratio b, ipsius a primi termini: si autem iterum huius aliud medium sit, ex reliquis erit rationibus. Vt igitur accipitur quid est, & sit notum, dictum est. Quare syllogismus quidem ipsius quod quid est non fit, neq; demonstratio, manifestum tamen est per syllogismum & demonstrationem: quare neq; sine demonstratione est cognoscere quid est, cuius est causa alia: neq; est demonstratio ipsius, sicut & in dubitationibus diximus.

De de-

De definitione quid est, & propter quid. Cap. X.

EST autem quorũdam quædam causa altera, quorũdam autem non est,* quare manifestum quoniam eorũ quæ sunt quid est, alia quidem sine medio, ut principia sunt: quæ quia sunt, & quæ quid sunt, supponere oportet, aut alio modo facere manifesta: quod quidem arithmeticus facit. Et nanq; quid est, unitas supponit, & quia est: sed habentium medium, & quorum est quædam altera cã substantiæ, & ipsius esse: est per demonstrationem (sicut diximus) ostendere, non demonstrare. Definitio autem quoniam quidem, ratio ipsius quod quid est, manifestum est quoniam aliqua erit ratio ipsius quod quidẽ significat nomen, aut ratio altera, nomina ponens: ut quid significat quod quid est, secũdùm quòd triangulus est, quod quidẽ habentes quia est, quærimus propter quid est: difficile autem sic est accipere quæ nescimus quia sunt: causa autem dicta est prius difficultatis; quia neq; si est, neq; si nõ est scimus: sed aut hoc secundùm accidens. Oratio autem una est dupliciter, hæc quidem cõiunctione, ut Ilias: alia uerò unũ de uno ostẽdens nõ secũdùm accidẽs: una quidem igitur terminus est termini, quæ dicta est. Alius uerò terminus est oratio demõstrãs pp quid est: quare prior significat quidẽ, demõstrat aũt nõ. Quæ uerò posterior ẽ, manifestũ ẽ quoniã erit ut demõstrõ eius quod quid ẽ, positiõe differẽs

*Hic in multis exemplaribus latinis habentur multa uerba, quæ qm̃ in græco non sunt, a doctis reiecta sunt.

à demonstratione. Differt enim dicere propter quid tonat, & quid est tonitrus: dicet enim sic quidem, propter id quod extinguitur ignis in nubibus. quid est tonitruus? sonus extinctionis ignis in nube. Quare eadem oratio alio modo, & alio dicitur: & sic quidem demonstratio continua, sic autem definitio. Amplius est terminus tonitrui, sonus in nubibus: hæc autem est quæ est ipsius quid est, demonstrationis conclusio: quæ autem est immediatorum definitio, positio est ipsius quid est, & indemonstrabilis: est ergo definitio una quidē oratio eius quod quid est, indemonstrabilis, una uerò syllogismus ipsius quid est, casu differens à demonstratione: tertia uerò est quæ est ipsius quid est, demonstrationis conclusio. Manifestum igitur ex dictis est, & qualiter est ipsius quod quid est demonstratio, & quomodo non est: & quorum est, & quorum non est. Amplius autem definitio quot modis dicitur, & qualiter quod quid est monstrat, & quomodo non, & quorum est, & quorum non: adhuc autem & ad demonstrationem quomodo se habet, & quomodo contingit eiusdem esse, & qualiter non contingit.

Per quodlibet genus causæ demonstrari posse. Cap. XI.

QVONIAM autem scire opinamur cùm sciamus causam: causæ autem quatuor sunt: una quidē quod quid erat esse, una uerò cùm hoc sit, necesse est hoc esse. altera autem quæ aliquid

primò

primò mouit, quarta uerò cuius gratia, omnes hæ per medium monstrant. Et hoc enim quòd cùm sit hoc, necesse est esse, una quidem accepta propositione non est, duabus autem ad minus: hoc autem est, cùm unum medium habeãt: hoc ergo uno accepto, conclusionem necesse est esse. Manifestum est autẽ & sic, propter quid est rectus in semicirculò? aut quo existente, rectus est? sit ergo rectus in quo a, media duorum rectorum in quo b, qui est in semicirculo in quo c: ipsius a igitur rectum esse in c, qui est in semicirculo, causa est b hoc enim ipsi a æquale est: qui uerò est c, ipsi b. duorũ enim rectorũ dimidiũ est, existente igitur dimidio duorũ rectorum, a in c est: hoc aũt erat in semicirculo rectum esse. Hoc autem idem est ei, quod quid erat esse: cùm hoc significaret oratione, at uerò et ipsius quod quid erat esse, causa mõstrata est media. Hoc autem propter quid Medorum bellum factum est Atheniensibus? quæ causa est præliari Athenienses? quoniam in Sardes cũ Erethrijs commiserunt, propter hoc enim motum est. Primum sit bellum in quo a, priores committentes in alios b, Athenienses c: est igitur b in c, prius enim est committere Atheniẽsibus: a autem in b, debellauerunt enim prius iniustos, est itaq; in b a, debellari prius incipientes. b autem in c, siue in Atheniensibus, priores. n. inceperunt: medium itaq; hic causa primum mouens. Quorũcunq; uerò cã est cuius gratia, ut propter quid ambulat? ut sanus fiat. propter quid domus est? ut saluentur uasa.

Hoc quidem gratia huius quod est sanari, illud uerò gratia huius quod est saluari, & propter quid oportet post cœnam ambulare: & cuius gratia oportet, nihil differt. Sit ambulare post cœnam, in quo c: non eminere cibos, in quo b: sanari in qno a: si igitur in eo quod est, post cœnam ambulat, esse facere non supereminere cibos iuxta os uentris, et hoc esse sanum: uidetur enim inesse ipsi ambulare quod est c, b non eminere cibos: in b autem a, hoc quod est sanatiuũ: quæ igitur causa est, in c quòd a sit, quod est gratia cuius? b non eminere: hoc autem est sicut illius ratio. a enim sic reddetur, propter quid b inest c? quoniam hoc est sanari, hoc sic habere. Oportet autem commutare rationes & sic singula magis apparebunt. Generationes autem econtrario hic & in causis secundum motum, ibi enim medium oportet primùm fieri: hic autem ipsum c extremum, ultimum autem gratia cuius. Contingit autem idem & gratia cuius esse & ex necessitate: ut per lucernæ pellẽ lumen egredi, etenim ex necessitate disgreditur, quòd in parua est partibilius: & per maiores poros, si quidem lumen fit disgrediendo: & gratia cuius: ut non offendamus. nonne igitur si esse contingit: & fieri, contingit? sicut si tonat extincto igne: necesse est sizire, & sonare, & (quemadmodum Pythagorici dicunt) minarum causa ijs qui sunt in tartaro, quatenus timeant. Plurima autem huiusmodi sunt: & maximè in ijs quæ natura subsistunt: & in constantibus hæc quidem

σίζειν, est sonare, ut cũ in aqua candens ferrũ extinguitur.

pro-

propter hoc natura facit:illa uerò ex necesſitate.

Necesſitas autem est duplex:hæc quidem ſecundum naturam,& aptitudinem:hæc uerò uiolenta,& contra àptitudinē:ſicut lapis ex necesſitate,& ſurſum,& deorſum fertur,ſed non propter eandem necesſitatem.Sed in ijs quæ ſunt ab intelligentia,alia quidem nequaquam ſunt ab eo quod per ſe fruſtra eſt,ut domus,aut effigies:neq; ex necesſitate ſunt,ſed propter hoc. Alia uerò à fortuna ſunt,ut ſanitas,& ſalus,maximè in quibuſcunq; contingit,& ſic & aliter:cùm non à fortuna generatio ſit. Quare finis bonus alicuïus gratia fit, aut natura,aut arte:à fortuna autem nihil propter aliquid fit. Eadem autem cauſa eſt, & in ijs quæ fiunt, & in factis, & futuris,quæ uerè eſt ijs quæ ſunt : medium enim cauſa eſt , uerumtamen in ijs quæ ſunt , & quæ eſt : in ijs autem quæ fiunt, quæ fit, factis autem facta, & futuris futura . Vt propter quid factus eſt defectus : propter id quod in medio facta eſt terra : fit enim propter id quod fit: erit autem & propter id quod erit in medio: & eſt autem propter id quod eſt . Vt eſt cryſtallus : accipiatur quoniam aqua congelata eſt . Aqua in quo c , congelata in quo a, cauſa media in quo b: defectus caloris penitus, eſt igitur in c quidem,b in hoc autem congelatum eſſe, quod eſt in quo eſt a : fit autem cryſtallus, cùm fiat b . factus eſt autem,facto:erit autem futuro b . Sic quidem igitur cã,et cuius cauſa eſt,ſimul fit cũ fit: et eſt,

cùm est: & in eo quod factum est, & in futuro eodem modo.

De fieri, & facto esse.
Cap. XII.

IN ijs autem quæ non simul sunt, nunquid sunt in continuo tempore? sicut uidetur nobis alia eorum causa esse: ut facti esse altera facta, & futuri futura: & eius quod fit: si aliquid anteà factum est. Est igitur à posterius facto, syllogismus, principium autem, & horum quæ facta sunt, unde & in ijs quæ fiunt similiter: à priori autem non est, ut quoniam hoc factum est: & in futuro similiter est: neq; enim infinito aut finito erit tēpore: quare quoniam hoc uerum est dicere factum esse, hoc uerum est dicere factum esse posterius. In medio autem falsum esset dicere, hoc iam altero facto: eadem autem ratio est & in futuro. Neq; quoniam hoc factum est, hoc erit: medium enim simul genitum oportet esse, factorum, factum, futurorum futurum, cùm ijs quæ fiunt, fieri, cum ijs quæ sunt, esse, sed futurum esse, & esse, non contingit simul esse genitum. Amplius, neque infinitum contingit esse tempus medium, neque finitmu falsum enim erit dicere in medio. Speculandū ergo quid est continens? ut post id quod factum est, sit fieri in rebus? an manifestum est quòd non cōtinuum cum facto esse, quod fit? neq; factum cum post facto esse? termini enim sunt atomi, sicut igitur neq; sunt puncta adinuicem copulata, neque

quæ

quæ facta sunt, utraq; enim indiuisibila sunt. Neque igitur quod fit cum eo quod factum est, propter idem, quod enim fit, diuisibile est, quod autē factum est, indiuisibile est. Sicut igitur linea ad pũctum se habet, sic quod fit, ad quod factum est, sint enim infinita facta in eo quod fit. manifestum autem magis est in uniuersalibus, de motu oportet dicere debis. De eo igitur quomodo cum eo quod consequenter fit generatione se habeat media causa, intantum acceptum sit: necesse.n. & in his medium, et primam immediata esse: ut a factum, quoniam c factum est: posterius autem c factum, a autem prius: principium igitur est c, propter id quod proximum est ipsi nunc, quod est principiũ temporis: sed a factum est, si d factum est: cùm igitur d factum est, necesse est & a factum esse: causa autem est c, d enim facto, necesse est c factum esse: c autem facto, necesse est a prius fuisse. Si autem accipiens aliquod medium, stabit alicui immediatum: an semper extra cadet propter infinitum? non.n. continuum factum cum facto, quemadmodum dictum est: sed incipere tamen est necesse à medio, & ab ipso nunc primo. Similiter autē est & in eo quod erit: si.n. uerum est dicere quoniã erit d, necesse est prius uerum dicere quoniam a erit. huius autē causa est c, siquidē.n. d erit, prius c erit: si uerò c erit, prius a erit. Similiter autem & infinita est decisio et in his: non.n. erunt quæ erunt continua adinuicem: principium autem & in his sine medio accipiendum est. Habent autem sic se

in operibus, si facta est domus, necesse est decisos esse lapides, & factum esse hoc propter quid est: quoniam necesse est fundamentum factum esse, si quidem et domus facta est, si uerò fundamentum est, prius lapides esse factos necesse est: iterum si erit domus, similiter prius erunt parietes (demonstratur autem per medium similiter) erit enim fundamentum prius.

In ijs quæ circulo gignuntur, demonstrationem esse circularem. Cap. XIII.

QVONIAM autem uidemus in ijs quæ fiũt circulo quandam generationem esse, & contingit hoc esse: si quidem consequantur adinuicem medium & termini: in his enim conuerti est: ostensum* autẽ est hoc in primis quòd cõuertuntur conclusiones: circulo autem hoc est. In operibus autem uidetur sic, depluta terra: necesse est uaporem fieri: hoc autem facto, nubem: hac autem facta: aquam, hac uerò facta, necesse est terram depluta esse. Hoc autem erat principio, quare circulo circuiuit: cùm enim unum horum quodlibet est, alterum est: & cùm illud, alterum: & cùm hoc, primum. Sunt autem quædam quæ fiunt uniursaliter, semper enim & in omi aut sic se habent, aut fiunt, alia uerò quidem semper non, sed sicut frequenter sunt: ut non omnis homo masculus habet barbam, sed est sicut frequenter. Talium igitur necesse est & medium sicut frequenter esse. Si enim a de b prædicatur uniuersaliter, & hoc de c uniuersaliter

*C.5.2.prior.

uniuesaliter necesse est, & a de c semper, et de omni prædicari: hoc enim est uniuersaliter, & de omni, & semper: sed suppositum est sicut frequenter esse: necesse est ergo medium sicut frequenter esse quod est in quo b: erunt ergo & eorum principia frequenter sine medio, quæcunq; in plurimum sic sunt, aut fiunt.

Quo pacto definitio uestiganda sit. Cap. XIIII.

QVOMODO quidem sit quod quid est in terminis aßignandum, & qualiter demonstratio, aut definitio sit ipsius, aut non, dictum est prius. Quomodo autem oportet uenari in eo quod quid est prædicantia nunc dicemus. Eorum igitur quæ insunt semper unicuique, quædam se extendunt in plus, non tamen extra genus, dico autem in plus esse, quæcunque insunt quidem unicuique uniuersaliter, at uerò & alij: ut est aliquid quod omni trinitati inest, sed & non trinitati, sicut quod est, inest trinitati, sed & non numero: sed impar inest omni trinitati, & in plus est, & namque ipsi quinario inest, sed non extra genus, quinarius quidem numerus est: nullum autem extra numerum, impar est. Huiusmodi igitur accipienda sunt usque ad hoc, quousque tot accipiantur primum, quorum unumquodque in plus sit omnia autem non in plus: hanc enim necesse est substantiam rei esse. Vt trinitati inest omni, numerus impar, primus utrobique: & sicut quod est non mensurari

mensurari numero, & sicut non componi ex numeris. Hoc itaq; iam trinitas, est numerus impar primus: & sic primus. Horum enim unum quodq; illa quidem imparibus omnibus insunt, ultimum autem, & dualitati: omnia autem nulli. Quoniam autem ostensum à nobis in superioribus, quod necessaria quidē sunt in eo quod quid est prædicantia, uniuersalia autem necessaria sunt trinitati autem, et cuilibet: alij sic accipiuntur in eo quod quid est accepta, sic ex necessitate quidē erit trinitas hæc. Quod autem substantia sit, ex his manifestum est, necesse est enim nisi hoc sit trinitatis esse, ut genus aliquod eē: hoc aut nominatum est: aut non nominatum, erit igitur in plus quàm trinitati inexistens. concessum enim huiusmodi sit esse genus, ut quod insit quidem secundū potentiam in plus: si igitur nulli inest alij quam atomis trinitatibus, hoc utique erit trinitatis inesse: supponatur. n. hoc substantia uniuscuiusq; esse quæ in atomis ultimum prædicatum: quare similiter & alij cuilibet, sic demōstratorum quidem, illi esse erit. Congruum autem est cùm totum aliquod negocietur aliquis, departiri genus in atoma specie prima: ut numerum in trinitatem, & dualitatem: posteà sic illorum definitiones accipere tentare, ut rectæ lineæ, & circuli, & recti anguli. Post hæc autem accipiētem quod genus sit, ut utrum quantitatum, aut qualitatū, proprias passiones speculari per communia prima: compositis enim ex atomis conuenientia: ex definitio-

nitionibus erunt manifesta, propterea quod principium est omnium definitio, & quod simplex est, & simplicibus per se inesse conuenientia solis, alijs autem secundùm illa. Sed diuisiones quæ sunt secundùm differentias, utiles sunt ad hoc sic adeundum: ut tamen mõstrant, dictum est prius.

Vtiles autem erunt sic utiq; solum ad colligendum quod quid est: & uidebitur utiq; nihil monstrare, sed mox decipere omnia, tanquã si ex principio acceperit aliquis sine diuisione. Differt autẽ aliquid primum, & posterius prædicamentorum prædicari: ut est dicere animal mansuetum, bipes uel bipes animal mãsuetum: si.n.omne ex duobus est, & unum quid sit animal mansuetum, iterum ex hoc, & differentia, homo, aut quodlibet unum sit, necesse est diuidentem petere. Amplius, nihil relinquendum in eo quod quid est, sic solum modo contingit: cùm enim primum accipiatur genus, si quidem alicuius inferiorum aliquam diuisionum accipiat, non incidet omne in hoc: ut nõ omne animal, aut totum pennatum est, aut diuisum pennis sed pennatum, animal omne. Huius enim differentia hæc est. Prima autem differentia est animalis, in quam omne animal incidit. Similiter autem & in unoquoque aliorum, & in ijs quæ extra genera, & quæ sub ipsis sunt, ut in aue in qua est omnis auis, & in pisce, in quo omnis est piscis. Sic igitur uadenti promptum est scire quoniam nihil relictum est, aliter autem, relinqurre necesse est, & non scire. Nihil autem oportet definien-

finientem & diuidentem omnia scire, quæ sunt: & tamen impossibile dicunt esse quidam: differentias cognoscere, quæ sunt ad unumquodq; non cognoscentem unumquodq;: sine autem differentijs non esse unumquodq; scire: à quo enim nõ differt, idem esse huic: à quo autem differt, alterum ab hoc. Primùm quidem hoc falsum est: non enim secundùm omnem differentiam, alterum est: multæ.n. sunt differentiæ in eisdem specie, sed non secũdum substantiam, neq; per se. Postea cùm accipiãtur opposita, & differentia, & quod omne incidit hinc, aut inde, & accipiat in alterò quod quæritur esse, & hoc cognoscat, nihil differt scire, aut non scire de quibuscunque prædicantur alijs differentiæ. Manifestum enim est, quòd si sic uadens ueniat in hæc, quorum non est amplius differentia, habebit rationem substantiæ, omne autẽ incidere in diuisionẽ, si sint opposita quibus nihil interest, non est petitio, necesse est enim omne in altero ipsorum esse, si quidem illius differentia est. Ad probandum autem terminum per diuisiones, tria oportet coniecturare: ut accipiantur prædicata in eo quòd quid est, et hæc ordinatè quid primum est aut secundum: et quoniam hæc omnia sint. Est autem unum horum & primum per id quod possumus sicut ad accidens syllogizare, quoniam est, et per genus probare. Ordinare autem sicut oportet, erit, si primum accipiat: hoc autem erit si accipiatur quod omnibus sequitur, illi autem nõ omnia, necesse est enim aliquod esse huiusmodi: accepto

pto autem hoc, iam idem inferioribus modus: secundum enim, aliorum primum erit, & tertiũ continuorum, remoto enim, quod est sursum, contĩnuum aliorum primum erit, similiter autem & in alijs. Quòd autem omnia hæc sint, manifestũ ex hoc quod recipimus, primum quidem secundũ diuisionem, quoniam omne aut hoc, aut illud est: est aũt hoc, & iterũ huius totius differentiá, extremi aũt non amplius esse differentiã à uel ẽt statim cũ ultima differẽtia à toto non differe specie. Hoc manifestũ.n.est, quoniã neq; plus hoc opponĩtur. Omnia.n.in eo quod quid est accipiuntur horũ, neque deficit nihil: aut enim genus, aut differentia utique erit: genus quidem igitur est primum, & cum differentijs hoc acceptum est: differentiæ autem omnes habentur, non enim amplius est posterior. specie enim utique differret, & ultimum: hoc autem dictum est non differre. Quærere autem oportet intendentem in similia, & indifferentia, primum quid omnia idem habeant: postea iterum in altera, quæ in eodem quidem genere sunt cum illis: sunt autem ipsis quidem idem specie, ab illis autem altera: cùm autem in his accipiatur quid omnino idem, & in alijs similiter: in acceptis iterum intendendum est si idem sit, quousque in unam conueniant rationem: hæc enim erit definitio. Si uerò non uadit in unam, sed in duas, aut plures: manifestum est quòd utiq; nõ est unum aliquod quod prædicatur, sed plura. Vt dico, si quid est magnanimitas

quærimus:

De Alcibiade uide Iust.li.5. de Achille Homer.lib.1. de Aiace Oui.li. 13.Metamor. de Lysandro Iusti.lib.5.de Socrate, Laertiũ, & Plato. Phædone, & Menexeuo.

quærimus, intendendum est in quosdam magnanimos, quos scimus quid habeant unum omnes inquantum sunt huiusmodi. Vt si Alcibiades magnanimus, aut Achilles, et Aiax: quid unum omnes habent? non tolerare iniuriati. Hic enim dimicauit, ille insaniuit, hic autem interfecit seipsum. Iterum idem est in alteris, ut Lysandro, & Socrate, si iam indifferẽtes esse, & fortunati, et infortunati, hæc duo accipiens intendas quid idem habent, aut impaßibilitas quæ est circa fortunas, aut non tolerantia cùm iniuriãtur: si uerò nullum sit commune, duæ species erunt utiq; magnanimitatis. Semper enim est omnis definitio uniuersalis non enim in quodam oculo dicit sanabile medicus sed aut in omni, aut in specie determinans.

Species faciliùs, quàm genera finiri.
Cap. XV.

FACILE *autem est magis singulare definire, quàm uniuersale: unde oportet à singularibus in uniuersalia ascendere Et nanque æquiuocationes magis latent in uniuersalibus, quàm in indifferentibus. Sicut autem in demonstrationibus oportet syllogizari inesse, sic & in terminis clarum: hoc autem erit, si per ea quæ secundum unumquodque dicuntur, sit in unoquoque genere definiri separatim: ut simile non omne, sed in coloribus & figuris: & acutum: quod est in uoce, & sic in commune erit ire, timentem ne æquiuocatio contingat. Si autem non oportet disputare in metaphoris,*

taphoris, manifestum est neque definire metaphoris, neq; quæcunq; dicuntur in metaphoris: disputare.n.erit necesse in metaphoris.

Anatomen, & analogiam terminandis problematis momentum habere.
Cap. XVI.

VT habeamus proposita, eligere oportet decisiones, & diuisiones: sic autem eligere secundum subiectum genus commune omnium. Vt si animalia sint quæ considerantur, qualia omni animali insunt: acceptis autem his, reliquorũ primo qualia omni sequantur, ut si hoc est auis, qualia omni sequantur autem, & sic semper illi proxima. manifestum.n.est quoniã habebimus iam dicere propter quid insunt sequentia ijs quæ sunt sub communi, ut propter quid homini, aut equo insunt. Sit autem animal in quo a, b autem sequentia omni animali: in quibus autem sunt c, d, e, sicut quædã animalia. manifestum igitur est propter quid est b in d, propter a.n. similiter autem & in alijs, & semper in alijs eadem est ratio. Nunc quidem secundum ea quæ aßignantur communia nomina: dicimus. Oportet autem non solùm in his considerare, sed & si aliud aliquid uidetur commune existens accipientem: postea quibus hoc inhæreat, & qualia huic sequantur, ut cornua habentibus habere uentres, & non utrobiq; dentes esse: item habere cornua quibus sequitur: manifestum enim propter quid in illis est quod dicitur, pro-

pter id enim quòd cornua habent, inest. Amplius, alius modus est secundum analogum eligere: unum enim accipere non est idem, quod oportet uocare seipsum, & spinam, & os: sunt autem quæ sequuntur & his: tanquam natura una huiusmodi existente. Eadem autem proposita sunt, quæ quidem idem medium habent, ut quoniam omnia cõtrarij status: horum autem quædam genere eadẽ sunt, quæcunq; habent differentias, ex quo aliorum aut aliter sunt: ut propter quid resonat, aut propter quid apparet, et propter quid iris: omnia enim hæc quidem unum propositum sunt genere: omnia .n. repercußio sunt, sed specie altera. Alia autem ex eo quòd medium quidem subalternũ medium est, differunt propositorum: ut propter quid Nilus finiente mẽse magis fluit? propter id quòd hybernior est finiens mensis. propter quid autem hybernior est finiens mensis? propter id quòd luna deficit, hæc enim sic se habent adinuicem.

De causis, et effectis: et an unius plures sint causæ. Cap. XVII.

DE causa autem, & cuius causa est dubitabit aliquis: nunquid cùm causatum est, & causa est: ut si folia fluunt, aut deficit luna: & causa deficiendi, uel folia cadendi erit: ut si huius est, lata habere folia, deficiendi autem, terram in medio esse. Si enim non, aliqua alia erit causa ipsorum: si uerò causa sit, & causatum simul: ut si in medio est terra, deficit, aut si latum est folium: folia fluunt

fluunt: si autem sic est, simul utique erunt, et demonstrabuntur per inuicem. Sit enim folium fluere in quo a, latum autem folium in quo b, uitis uerò in quo c: si igitur in b est a, omne enim latum folium habens folio fluit: c autem inest b, omnis enim uitis habet lata folia: & a in c est, omnis uitis folio fluit: causa est b medium. Sed & quoniam latis folijs uitis sit, est propter id quod folio fluit, demonstrare. sit enim d latum quidem folium, e autem folio fluere, uitis uerò in quo f, in f igitur est e, etenim folio fluit omnis uitis: in e autem d est. omne enim fluens folio, latum est folium habens: omnis itaque uitis latum est folium habens: causa autem est folio fluere. Si autem non contingit causas esse adinuicem, causa enim prius est eo cuius est causa. & deficiendi quidem est causa, terram esse in medio: eius autem quod est in medio terram esse, nō est causa deficere. Si igitur per causam demonstratio est, propter quid est: si uerò non per causam ipsius, quia: quoniam quidem terra in medio est cognouit, propter quid autem non. Quòd autem non, deficere causa sit in medio esse, sed hoc, deficiendi manifestum est: in ratione enim deficiendi, inest quod est in medio, quare manifestum est quòd per hoc, illud cognoscetur: sed non hoc, per illud. An contingit unius plures esse causas? & nanque si est idem de pluribus primis prædicari primo: sit a in b primo existens, & in c alio primo, & hoc sit in d, hoc uerò sit in e, erit itaq; a in d, & in e: causa autem quòd a sit in d qui-

Quare arborũ aliæ citius, aliæ serius folio fluant, lege Theophr. lib.1. de stirp. & plantis.

dem, b: in e autem, c: quare cùm causa sit, necesse est rem omnem esse: sed res cùm sit, non necesse est esse omne quodcunq; sit cã: sed causam quidem necesse est esse: non tamen omnẽ. An si semper uniuersale propositum, & causa totum quiddam est, & cuius est causa uniuersale? ut folio fluere in toto quodam determinatum est: & si species ipsius sint: uniuersaliter igitur aut plantis, aut huiusmodi plantis: quare et mediũ æquale oportet esse in his & cuius est causa, & conuerti: ut propter quid arbores folio fluunt: si ergo propter densitatem humidi, siue folio fluit arbor, oportet esse densitatem: siue densitas est non in qualibet, sed in arbore: est folio fluere. Vtrum autem contingat non eandem esse causam eiusdem in omnibus, sed alteram, an non? an si quidem per se demonstretur, aut non secundum signum aut accidens? nõ potest esse. ratio enim extremi, mediũ: si uerò non sic, contingit: est autem & cuius causa & cui, considerare secundum accidens, nõ tamen uidentur proposita esse. Si autem non, similiter se habebit medium: si quidem sunt æquiuoca, æquiuocum medium est: si uerò sicut in genere, similiter se habebit: ut propter quid commutabiliter, analogum: alia enim est causa in numeris, & in lineis, & eadem quidem inquantũ lineæ, alia: inquantum autem habens augmentum huiusmodi, eadem: sic in omnibus. Similem autem esse colorem colori, & figuram figuræ, aliã esse causam alij: æquiuocum enim est simile in his: hic quidem

dem est fortaßis secundum analogiam habere latera & æquales angulos, in coloribus autem unũ sensum esse, aut aliquid aliud huiusmodi: quæ autem secundum analogiam sunt eadem, et medium habent secundum analogiam. Habet autem sic consequi causa adinuicem, & cuius est causa, & cui est causa: unumquodque quidem accipienti, & cuius est causa in plus est: ut quatuor æquales qui sunt extrà, in plus sunt quàm triangulus, aut quadrangulus, in omnibus autem ut in æqualibus est: quæcunque enim, quatuor æquales qui sunt extrà: & medium similiter est. Est autem medium ratio primi extremi, ex quo omnes scientiæ per definitionem fiunt: ut folio fluere similiter sequitur uiti, & excellit: & ficui, & excellit, sed non omnia, sed æqualia sunt: si uerò accipias primum medium, ratio fluendi folijs est, erit enim primum quidem in altera medium, quoniam huiusmodi sunt omnia: deinde huius medium, quoniam succus densatur, aut quiddam aliud huiusmodi. Quid autem est folio fluere? densari in cõtractu seminis succum. In figuris autem sic aßignabit quærentibus consecutionem causæ, & cuius est causa: sit a quidem in b omni, b autem in unoquoque eorum, quæ sunt d, in plus autem: b igitur uniuersale utique ipsis inerit d: hoc autem dico uniuersale, quod non conuertitur: primum autem uniuersale, cui unumquodque quidem non conuertitur, omnia autem conuertuntur, & non excedũt: ipsis d igitur causa ipsius a, est b. oportet

itaque a in plus quàm b extendi: si uerò non, quid magis causa erit hoc illius? Si igitur in omnibus e est a, erunt aliquid illa unum omnia aliud quàm b: si enim non, quomodo erit dicere quoniam in quo est e, sit a, omni? in quo autem a, non omni sit e? propter quid enim non erit causa aliqua ut a sit in omnibus d? sed nunquid & quæ sunt e, erũt aliquod unum? considerare oportet hoc, & sic c: contingit igitur eiusdem plures causas esse, sed nõ eisdem specie: ut longæ uitæ quadrupedia, non habere choleram causa est: uolatilia autem, sicca esse, aut altera aliqua: si autem in atomum non statim ueniunt, & non solùm unum medium, sed plura, & causæ plures sunt. Vtrùm autem causa mediorum, quod ad uniuersale primũ est, aut quod ad singulare singularibus? Manifestum igitur est ea esse, quæ proxima unicuiq; cui causa est: primum enim sub uniuersali esse, hæc est causa: ut in d, sit quod est a, causa est c: in d quidem igitur esse a, causa est c, in c autem b: in hoc autem, eadẽ est. De syllogismo igitur, & de demõstratione quidq; unumquodque est, & quomodo fit, manifestũ est: simul autem & de scientia demonstratiua, idem enim est.

Felis uacuitas longæuitatis cã. uide Arist. in princ. lib. 4. de parti. animal.

Quomodo principia cognoscantur, et quis principiorum sit habitus.

Cap. XVIII.

DE *principijs autem qualiter fiunt cognita, et quis est cognoscens habitus: hinc est manifestum,*

stum, dubitantibus primùm. Quòd quidem igitur non contingit scire per demonstrationem, non cognoscentem prima principia immediata, dictũ est prius: immediatorum autem cognitionem utrũ eadem est, an non eadem, dubitabit utiq; aliquis. Et utrum scientia in utroque est, an non: an huius quidem scientia, illius autem alterum aliquod genus sit. Et utrùm cùm non insint habitus, fiant: an cùm insint, lateant. Si quidem igitur habemus ipsos, inconueniens est. contingit enim certiores habere cognitiones demonstratione, & latere: si autem accipiamus nõ habentes prius: qualiter utiq; cognoscamus. & addiscamus ex non praeexistenti cognitione? impoßibile.n.est, sicut in demonstratione diximus. Manifestum igitur est quoniã neq; habere poßibile est, neq; ignorantibus, & neque non habentibus habitũ fieri. Necesse est itaque habere quandam quidem potentiam: non huiusmodi autem habere, quae est his honorabilior secundũ certitudinẽ. Videtur aũt haec omnibus incẽ animalibus, habent.n. connaturalem potentiam iudicatiuam, quam uocant sensum. Cùm insit aũt sensus, in ijs quidem animalium fit mãsio sensibilis, in alijs aũt non fit: in quibuscunq; igitur non fit, aut omnino, aut circa quae nõ fit: nec ẽ in his cognitio extra quod sentiunt: in quibus autem inest sentientibus, habere unum quiddam in anima: multis quidem factis huiusmodi, iam differentia quaedam fit, ut in his quandam sit fieri rationem ex talium memoria: in alijs uerò non.

Ex consensu igitur fit memoria sicut dicimus, ex memoria autem multoties eiusdem facta, experimentum. Multæ enim memoriæ numero, experimentum est unum: ex experimento, aut ex omni quiescente uniuersale in anima, uno præter multa (quod cùm in omnibus unum sit illud idem) artis principium, & scientiæ: si quidem igitur circa generationem, artis est: si uerò circa ens, scientiæ. Neque igitur insunt determinati habitus: neque ab alijs habitibus fiunt notioribus, sed à sensu. Vt in pugna euersione facta uno stante, alter stetit, postea alter, quousque in principium ueniant, anima autẽ huiusmodi, cùm sit qualis poßit pati hoc stante. Quod autem dictum est antè, sed nõ clarè dictũ est, iterum dicamus: stante enim uno indifferentium: primũ quidem in anima uniuersale est, & nanque sentire quidem singulare, sensus autem uniuersalis est, ut hominis, non Calliæ hominis. Iterum in his statur, quousque uti impartibilia stent: & uniuersalia: ut huiusmodi animal, quousque animal: & in hoc simi iter. Manifestum igitur est, quoniam nobis prima, inductione cognoscere necessarium est: & nanque & sensus sic uniuersale facit. Quoniam autem circa intelligentiam habitum quibus uerum dicimus, alij quidem semper ueri sunt, alij recipiunt falsitatem: ut opinio, & ratio, uera autem sunt semper scientia, & intellectus: & nihil est scientia certius aliud genus, quàm intellectus, principia

autem demonstrationibus notiora sunt : scientia autem omnis cum ratione est: principiorum scientia quidem non utiq; erit. Quoniam autem nihil uerius contingit esse scientia quàm intellectũ: intellectus utiq; erit principiorum. Ex his considerationibus & quoniam demonstrationis principium non demonstratio : quare neq; scientiæ scientia. si igitur nullum aliud præter scientiam habemus genus uerum, intellectus utiq; erit scientiæ principium: & principium quidem principij erit utiq; : omne autem similiter se habet ad rem omnem.

FINIS.

IN

IN TOPICORVM LIBRVM PRIMVM ANGELI POLITIANI,

ARGVMENTVM.

Nunc et Topica percurramus. Disserere hic in quouis negotio docemur. Tractaturq; dialectica potissimum ratiocinatio ex probabilibus, differens à litigiosa: quoniam in ea non tam probabilia sunt, quã uidentur. Confert exercitationi, congressibus Philosophiæ. Propositio igitur omnis, uel problema, quod à propositione modo tantum differt, circa genus, definitionem, proprium atq; accidens, & quidem in prædicamentis omnibus uersantur. Cernitur & idem, & alterum, quod vtrunq;, genere, specie, numero. Quatuor dialectici instrumenta, acceptio propositionum, distinctio intellectuum, inuentio differentiarũ, consideratio similitudinis. Propositiones accipimus, ex omnium, ex vulgi, è sapientium opinionibus, uel moralibus, uel naturalibus uel rationalibus. Distinguũtur intellectus inspectis oppositis, specie ne an uocabulo differant, item casibus, generibus, finitionibus, & comparationibus, discriminibus. Differentiæ generibus exquiruntur, similitudo ijs indagatur, quæ diuersorum sunt, aut eorundem generum. Horum quælibet usus habent in disputando proprios.

To-

TOPICORVM ARISTOTELIS LIBER PRIMVS.

Quid intendit, & quæ ratiocinandi species. Cap. I.

ROPOSITVM quidem negotij, est methodũ inuenire, per quam poterimus syllogizare, de omni proposito problemate ex probabilibus, et ipsi disputationem sustinẽtes, nihil dicemus repugnans. Primũ igitur dicendũ, quid est syllogismus: et quæ eius differentiæ, quõ sumatur dialecticus syllogismus, hunc.n.quærimus secundũ propositũ negotium. Est itaq; syllogismus, oratio in qua positis quibusdã, aliquid aliud à positis ex necessitate accidit per ea quæ posita sunt. Demonstratio uerò, est quãdo ex ueris et primis, syllogismus erit, aut ex talibus, quæ per aliqua prima et uera, eius quæ circa ipsa est: cognitionis principiũ sumpserunt. Dialecticus aũt syllogismus, est qui ex probabilibus est collectus. Sunt aũt uera et prima, quæ nõ per alia, sed per seipsa fidẽ habẽt. Nõ.n.oportet in disciplinarib' principijs, inquirere propter quid: sed secundũ unũquodq; principiorũ ipsã p se esse fidẽ. Probabilia aũt sũt quæ uidẽtur omnibus aut plurimis, aut sapientibus, et his uel omnibus, uel plurimis, uel maximè familiarib', et probatis.

Methodus significat semitã, uiãq; cõpẽdiariã quo noĩe Ari. suas iure disciplinas uocat sũt .n. breuissimæ & cito ad rei, de qua suntdu centes cognitionem.

Litigio-

Litigiosus autem est syllogismus, ex ijs quæ uidentur probabilia, non sunt autem. Et qui ex probabilibus quidem, aut ex ijs quæ uidentur probabilia, est apparens. Non enim omne quod uidetur probabile, est probabile: nihil enim eorum quæ dicuntur probabilia tenus superficie, habet omnino phantasiam,* uelut circa litigiosarum disputationum principia, accidit se habere: statim enim, sæpius etiam eis qui parua uidere possunt, manifesta est in his: falsitatis natura. Ergo prior quidem eorum (qui dicti sunt litigiosi syllogismi) etiam syllogismus dicatur: reliquus uerò litigiosus quidem syllogismus, syllogismus autem non: eo quòd uidetur quidem ratiocinari, ratiocinatur autem minimè. Amplius autem præter omnes (qui dicti sunt) syllogismos, ex ijs, quæ sunt circa aliquas disciplinas peculiaria, fiunt paralogismi: quemadmodum in geometria, & huic cognatis, accidit se habere. Videtur autem hic modus differre à dictis syllogismis. nam neq; ex uêris, & primis colligit pseudographus, neq; ex probabilibus: nam sub definitionem non cadit: neque enim quæ omnibus uidentur sumit, neq; quæ pluribus, neq; sapientibus, et his, neq; omnibus: neque plurimis, neq; probatissimis, sed ex peculiaribus quidem disciplinæ sumptis, non ueris autem, syllogismum facit: nam eo quòd aut semicirculos describit, non ut oportet, aut lineas aliquas ducit, non ut ducendæ sunt paralogismum facit. Species igitur syllogismorum, ut figuraliter sit complecti, dictæ

*Id est, talia sunt.

dictæ sint. Summatim autem dicendo de omnibus prædictis, & de his quæ postea sunt dicenda, intantum nobis determinatum sit: eo quòd de nullo eorum exactam rationem aßignare deligimus: sed aliquantulum figuraliter de his uolumus pertransire: omnino sufficiens arbitrantes esse secundum propositam methodum, posse cognoscere quomodo unumquodq; illorum se habet.

Ad quot utilis dialectica, differendique disciplina. Cap. II.

CONSEQVENS autem est ex ijs quæ dicta sunt, dicere ad quot, et quæ, utile sit hoc negotium. Est autem ad tria: ad exercitationes, ad colloquia, ad eas, quæ secundum philosophiam sunt, disciplinas. Quod igitur ad exercitationem sit utile, ex his perspicuum est: methodum enim habentes, facilè de proposito argumentari poterimus. Ad colloquia uerò, eo quòd multorum annumerãtes opiniones, nõ ex extraneis, sed ex proprijs doctrinis sermocinabimur ad eos transmutantes quicquid non bene, uidentur nobis dicere. Ad secundum philosophiam autem disciplinas: quod potentes ad utraq; dubitare, facilè in singulis intuebimur uerum: & falsum: præterea autem ad prima eorum quæ in unaquaq; disciplina sunt principia. Nam ex proprijs secundũ propositã disciplinã principijs, impoßibile est dicere aliquid de ipsis, eo quòd prima principia sunt omnium:

per ea

per ea uerò (quæ sunt circa singula) probabilia, necesse est de illis transigere Id autem proprium, maximeue peculiare dialecticæ est, nam cùm sit inquisitiua, ad omnium methodorum principia uiam habet. Habebimus autem perfectè methodũ quando perinde habebimus ac in rhetorica, et medicina, et huiusmodi facultatibus: hoc autem ex ijs quæ contingunt facere quæ eligimus. Nã neq; rhetor omni ex modo persuadebit, neq; medicus sanabit: sed ex ijs quæ contingunt nihil omiserit, sufficienter eum disciplinam habere dixerimus.

In disciplinis finẽ propositũ quẽ p eas quærimus, nõ semp assequimur, sed nihilomin⁹ eas habere dicimur, si ex eis quæ contingũt nihil omittimus.

Ex quibus & quot, disceptatio dialectica constet. Cap. III.

PRIMVM *igitur considerandum, ex quibus est methodus: siquidem sumpserimus ad quot, & quæ, ex quibus orationes, & de quibus syllogismi: et quomodo his abundemus, habebimus sufficienter propositum. Sunt autem numero æqualia & eadem, ea ex quibus orationes, & de* quibus syllogismi: fiunt enim orationes ex propositionibus: de quibus autem syllogismi fiunt, problemata sunt. Omnis autem propositio, & omne problema, aut proprium, aut genus, aut accidẽs indicat: etenim differentia cùm sit generalis, cum genere ordinanda est. Quoniam autem proprium hoc quidem quid est esse significat, illud aũt nõ significat, diuidatur propriũ in utrasq; prædictas partes, et uocetur illud quod quid erat esset significat, terminus: reliquũ uerò secundum cõmunẽ de ipsis aßignatam*

**hic de pro ex positũ ẽ.*

gnatam nominationem, nuncupetur proprium. Manifestum igitur ex ijs quæ dicta sunt, quòd secundum præsentem diuisionē quatuor omnia accidit fieri, aut proprium, aut terminū, aut genus, aut accidens. Nemo aūt nos opinetur dicere qđ unumquodq; horum secundum se dictum propositio, uel problema est, sed quòd ab * his & problemata; & propositiones fiunt. Differunt autem problema, & propositio, modo: nam cùm sic dicitur, putasne animal greßibile bipes definitio est hominis? & putasne animal genus est hominis? propositio fit. Si autem, utrum animal greßibile bipes definitio est hominis, an non? problema fit. Similiter autem & in alijs. Quare meritò æqualia numero problemata, & propositiones sunt: nā ab omni propositione problema efficies, mutans modum.

Interrogatio problematis utrūq; oppositorū claudit, propositionis autem, alterum tantum.

*ab pro ex.

De termino, proprio, genere, & accidente. Cap. IIII.

DICENDVM autem, quid terminus, quid proprium, quid genus, quid accidens. Est autem terminus quidem oratio, quid erat esse significans. Aßignatur autem aut oratio pro nomine, aut oratio pro oratione: poßibile est enim & eorū, quæ sub oratione significātur, quædā definiri. Quicunq; aūt quolibet modo nomine aßignationē faciunt, manifestū qnoniā nō aßignāt ij rei definitionē, eo quòd omnis definitio, oratio quædā ē: accōmodatū tamen termino, & hmōi ponendū est; ut

Nomine termini hic semper & i sequētibus definitio intelligitur.

Aſſignatur definitio pro nomine aut pro oratione.

ut quod honestum est, decens. Similiter autem: & utrum idem sensus, & disciplina, an diuersum: etenim circa definitiones, utrum idem, an diuersum plurima fit immoratio. Simpliciter autem accõmodata termino omnia dicantur, quæ sub eadẽ disciplina cum definitionibus continentur. Quod autem omnia quæ nũc dicta sunt, huiusm odi sunt manifestum ex his. Potentes enim quòd idem, et quòd diuersum disputare: eodem modo et ad definitiones argumentari facilè poterimus, nam ostendentes quod non idem est, interimentes erimus definitionem, non tamen conuertitur, quod nunc dictum est, non enim sufficiens est ad astruendũ definitionem ostendere idem esse, attamẽ ad destruẽdum, sufficiens est ostendere quòd non idem est.

Omnis definitio est oratio, quare dictio sola nõ est definitio, sed tamen aliquantum uiriũ definitiõis habet.

Non satis est ostendere idẽ esse ad definitionis cõstructionẽ, sed ad euersionẽ ei⁹ satis est diuersam ostendere esse.

*Proprium autem est, quod non indicat quid est esse, soli autem inest, & cõuersim prædicatur de re: ut proprium est hominis grammatices esse susceptiuum. Nam si homo est. & grammatices susceptibilis est, & si grammatices susceptiuum est & homo est. Nemo.n.proprium dicit, quod contingit alij inesse, ut homini dormire, neq; si forsitan per aliquod tempus inest soli. Si autem * fortè dicatur aliquid talium proprium, non simpliciter. aliquando, uel ad aliquid dicetur: nam ex dextris quidem esse, aliquando proprium est. Bipes autem ad aliquid proprium est dictum, ut homini ad equum, & canem. Quod autem eorum quæ contingũt alij inesse, nullum conuersim prædicatur manifestum est, non. n. necessarium est si quid*

**aliàs, si.n.*

quid dormit, hominem esse. Genus autem est, quod de pluribus: et differentibus specie in eo quod quid est prædicatur. In eo quòd quid prædicari ea dicuntur, quæcunque conuenit eum, qui interrogatus est, reddere, quid est, quod propositum est: quē admodum de homine, conuenit eum, qui interrogatus est, qui id ut, quod propositum est. dicere quòd animal. Genere autem accommodatum est utrum in eodem genere aliud alij, an in altero sit. Nam & huiusmodi sub eandem methodum cadit cum genere: disputantes enim quòd animal genus hominis, simpliciter & bouis, disputantes erimus quoniam hæc in eodem sunt genere: si autem alterius quidem ostendamus quòd genus est, alterius autem quòd non est, disputantes erimus quoniam non in eodem genere hæc sunt. Accidēs autem est, quòd nihil horum est, neque definitio, neque proprium, neque genus: inest autem rei. Et quod contingit inesse cuiuis uni, & eidem, & non inesse: ut sedere contingit inesse alicui eidem, & non inesse. similiter autem & album: nam & idem nihil probibet quandoque album, quandoque non album esse. Est autem accidentis definitionum secunda melior, nam cùm dicitur prima, necessarium est si debet quis intelligere, præscire quid est terminus, & genus, & proprium, secunda autem perfecta est ad cognoscendum, quid est quod dicitur, per se. Annectantur autē accidenti, & quæ ad seinuicem sunt comparationes quolibet modo ab accidente dictæ: ut utrum honestum: an quod

Quo, in eo quod quid est prædicari sit.

confert, expetibilius: & utrum quæ est secundũ uirtutem, an quæ secundum uoluptatem suauior: uita, & si quid aliud similiter his est dictum: in omnibus enim talibus utri magis prædicatum accidit, quæstio fit. Manifestum est autem ex his, quoniam accidens nihil prohibet, & quando, & ad aliquid proprium fieri: ut sedere cùm sit accidens: quando quis solus sedet, tunc aliquãdo proprium erit, solo uerò sedente: ad non sedentes proprium. quare & ad aliquid, & aliquãdo nihil prohibet accidens, proprium fieri: simpliciter autem proprium non erit.

Quòd cætera prædicata aliquid claudant eorum, quæ definitio continet.
Cap. V.

Cõitas aliorum prædicatorum cũ definitione.

NON lateat autem nos quoniam quæ ad proprium, & genus, & accidens omnia dicuntur et ad definitiones conueniet dici. Ostẽdentes. n. quoniam non ei soli inest, quod est sub definitione (quẽadmodum, & in proprio) aut quoniam non genus quod aßignatum est in definitione, aut quoniam non inest, aliquid eorum quæ in definitione dicta sunt (quod quidem & in accidente dici potest) interimentes erimus definitionem. Quare secundum prius aßignatam rationem, omnia erunt quodammodo defmitioni accõmodanda, quæ numerata sunt. Sed non propter hoc unam in omnibus uniuersalem methodum quærendũ, neq; enim facile inuenire hanc est: & si inueniatur, omni-

omnino obscura, & insuauis planè fuerit ad propositum negotium. Propria uerò in unoquoq; terminatorum generũ aßignata methodo, facilè ex ijs quæ circa unumquodq; propria sunt, decursus propositi fieri posſit. Quare uniuersaliter figura quidem (quemadmodum dictum est prius) diuidendum est: reliquorum autem ea quæ maximè sunt singulis peculiaria: annectendum, definitioni, & generi accommodata ea nuncupantes: penè autem adiuncta sunt, quæ dicta sunt ad singula.

De eodem. Cap. VI.

PRIMVM *autem omnium de eodem determinandum, quoties dicitur. Videbitur aũt idẽ, ut figuraliter sit sumere, tripliciter diuidi. Numero.n. aut specie, aut genere, idem solemus appellare. Numero quidem, quorum nomina plura, res aũt una: ut indumentũ, & uestis. Specie aũt quæ cùm sint plura, indifferentia sunt secundum speciem: ut homo homini, equus equo: nam huiusmodi specie dicuntur eadem, quæcunq; sub eadem specie sunt. Similiter autem & genere eadem, quæcunq; sub eodem genere sunt: ut equus homini. Videbitur autem ab eodem fonte aqua, quæ eadem dicitur, habere aliquam differentiam præter dictos modos. Non tamen, sed & huiusmodi in eodem ordinetur ijs quæ secundum unam speciem quoquomodo dicta sunt: omnia enim talia cognata: & affinia sibiinuicem uidẽtur esse, nã omnis aqua omni aquæ*

Numero eadem sunt quorum nomina plura, res autem una.

Numero, specie, genere eadem sunt quecunq; eadem dicuntur.

eadem ſpecie dicitur, eo quòd habeat quandam ſimilitudinē, ab eodē aūt fonte aqua quæ eadē dicitur, nullo alio differt, quàm eo quòd uehementior ſit ſimilitudo. quare nō ſeparamus idē ab ijs quæ ſecūdū unā ſpeciē quoquomodo dicūtur. Maximè aūt indubitāter quod unū eſt numero, idē ab omnibus uidetur dici. Solet aūt & hoc asſignari multipliciter: proprijsſimè aūt, & primò, quādo nomine uel termino idē asſignatū fuerit: ut ueſtis indumēto, et animal gresſibile bipes, homini. Secūdū aūt, quādo proprio: ut diſciplinæ ſuſceptibile, homini, & quod natura ſurſum fertur, igni. Tertiū uerò, quādo ab accidēte: ut ſedens, uel muſicū Socrati: omnia.n. hæc unū numero uolunt ſignificare. Quod aūt uerū ſit quod nunc dictū eſt, ex tranſumētibus nūcupationes maximè quis diſcat: ſæpe.n. præcipientes nomine uocare aliquē ſedentiū, tranſumimus, quādo fortè is non intelligit cui præceptū facimus, tāquā ab accidēte ipſo magis intelligēte: & iubemus ſedentē, uel diſputātē uocare ad nos, manifeſtū quòd ut eūdē opinātes, & ſecūdū nomē, & ſecūdū accidēs ſignificare. Ergo idē quemadmodū dictū eſt, tripliciter diuidatur.

Omnem diſputationem dialecticam eſſe ex termino, proprio, genere aut accidente: & ubi illa reperiantur. Cap. VII.

QVONIAM autem ex prius dictis ſunt orationes: & per hæc: & ad hæc una quidem fides eſt per inductionem. Si enim quis conſideret

*consideret unamquanq; propositionum, & problematum: apparebit aut à termino, aut à proprio, aut à genere, aut ab accidente facta. Alia autem fides per syllogismum: uecesse est enim omne quod de aliquo prædicatur, aut conuersim de re prædicari, aut non: & si conuersim prædicatur, terminus erit, uel proprium. Nam si significat quid est esse, est terminus: si autem non significet, proprim: hoc enim erat proprium, quod cõuersim prædicatur, non significans quid est esse. Si autem non conuersim prædicatur de re, aut ex ijs quæ in definitione subiecti dicuntur, est, aut non: & si est ex ijs, quæ in definitione dicuntur, genus, aut differentia erit, eo quòd definitio ex genere, & differentijs est: si uerò ex ijs non est, quæ in definitione dicuntur, palàm est quoniam accidens erit: nam accidens dicebatur, quod neq; terminus, neq; genus, neque proprium: inest autem rei. Post hæc autem oportet determinare genera prædicamentorum, in quibus sunt dictæ quatuor differentiæ: * sunt hæc autem numero decem: quid est, quantum, quale, ad aliquid, ubi, quando, situm esse, habere, facere, pati. Semper enim accidens, & genus, & proprium, & definitio in uno prædicamentorum horum erit: nam omnes ab his propositiones, aut quid est, aut quale est, aut quantum, aut aliorum aliquod prædicamentorum significant. Manifestum est autem ex eisdem, quoniam quod quid est significans, quandoq; quidem*

Quid differunt propriũ & definitio.

De prædicamentis.

* *Dicti quatuor loci.*

Omnis propositio aliqđ ex ꝑdicamentis significat, quid est, aliqñ significat accidens, accidens substãtiam similiter

dem substantiam significat, quandoq; autem quale, quandoq; uerò aliquod aliorum prædicamentorum: nam quando posito homine dixerit quod positum est hominem esse: uel animal: & quid est dicit, & significat substantiam: quando colore albo posito dixerit quòd positum est album esse: uel colorem, quid est dicit, & quale significat. Similiter autem & si cubitali magnitudine posita, dixerit quòd positum est cubitalem esse magnitudinē, & quid est dicit, & quantum significat. Similiter autem & in alijs. Vnumquodq; enim talium siue idem de eodē dicatur, siue genus de hoc, quid est significat: quando autem de alio, non quid est significat, sed quantū, aut quale, aut aliquod aliorum prædicamentorum. Quare de quibus sunt disputationes, & ex quibus, hæc & tot sunt. Quomodo autem sumemus, & per quæ copiosi erimus, post hæc dicendum.

De propositione dialectica. Cap. VIII.

PRIMVM igitur determinetur quid est propositio dialectica: et quid problema dialecticū. Non enim omnem propositionem, nec omne problema, dialecticum ponendum: nullus enim offeret, qui mentē habeat: quod nulli uidetur. nec proponet quod omnibus est manifestum: uel plurimis: nam hæc quidem non habent dubitationem illa autem nemo ponet. Est autem propositio dialectica, interrogatio probabilis: aut omnibus, aut plurimis, aut sapientibus, & his uel omnibus,

uel

*uel plurimis, uel maximè familiaribus non ino pinabilis. Ponet * enim aliquis quod uidetur sapientibus: nisi id contrarium sit multorum opinionibus. Sunt autem propositiones dialecticæ, & ea quæ probabilibus sunt similia, & contraria iis quæ uidentur esse probabilia secundum contradictionem protensa, et quæcunq; opiniones sunt secundum artes inuentas. Si enim probabile est eandem esse contrariorum discipna: et sensum eundem esse contrariorum probabile apparebit: & si unam numero grammaticem esse, & tibicinariam unam: si autem plures grammaticas, & plures tibicinarias: omnia enim similia, & cognata hæc uidentur esse. Similiter autem & ea quæ probabilibus sunt contraria secundùm contradictionem protensa, probabili uidentur: si enim probabile est quod oportet amicis benefacere, & quòd non oportet amicis malefacere, probabile est: est autem contrarium quidem quòd oportet malefacere amicis, secundum contradictionem autem quòd non oportet amicis malefacere. Similiter autem & si oportet amicis benefacere, inimicis non oportet: est autem, & hoc secundùm contradictionem contrarium: nam contrarium est, quòd oportet inimicis benefacere. Similiter autem & in aliis. Probabile autem, & in similitudine apparet, etiam contrarium de contrario: ut si oportet amicis benefacere: & inimicis oportet male: apparebit, & contrarium hoc, quod est amicis*

* Ponere philosophis uox familiaris est pro concedere.

cis benefacere, ei quod inimicis male. Vtrùm autem secundùm ueritatem se habeat, an non, in ijs quæ de contrario dicentur, ostendetur. Palàm autem quoniam & quæcunque opiniones secundùm artes sunt dialecticæ propositiones sunt. Ponet enim aliquis ea, quæ uidentur ijs, qui in eis probati sunt: ut de his quidem quæ in geometria, ut geometer: de illis autem quæ in medicina, ut medicus.

De problemate dialectico, & positione dialectica. Cap. IX.

PROBLEMA autem dialecticum, est speculatio intendens uel ad electionem, & fugam: uel ad ueritatem, & scientiam, aut per se, aut ut adminiculans ad aliquid aliud talium, de quo aut neutro modo opinatur, aut cõtrariè pleriq; sapiẽtibus, aut sapientes plerisq;, aut utriq; ijdẽ eisdẽ. Quædam.n. problematum utile est scire tantũ ad eligendum, uel fugiendum: ut utrùm uoluptas sit eligẽda, an non? Quædam autem ad sciendum tantum: ut utrùm mundus æternus sit, an non? Quædam uerò ipsa per se quidem ad neutrum horũ, adminiculantia autem sunt ad aliqua taliũ. Pleraq; .n. ipsa quidem per se non uolumus cognoscere, sed aliorum gratia, ut per illa aliud quippiam cognoscamus. Sunt autem problemata, & de quibus cõtrarij sunt syllogismi: dubitationem.n. habent utrũ sic se habent, an non sic: eò quòd de utrisque sunt rationes suasibiles. Et de quibus rationem nõ

habemus,

habemus, cũ sint magna: difficile arbitrantes esse propter quid aßignare: ut utrum mundus sit æternus, an non: nam huiusmodi quæret aliqui. Problemata ergo & propositiones (ut dictum est) determinata sint. Positio est opinio admirabilis alicuius familiarium secundùm philosophiam: ut quòd non est contradicere, quemadmodum dixit Antisthenes, & quod omnia mouetur, secundùm Heraclitum: aut quòd unum est ens, quemadmodum Melissus dixit (nam de quouis contraria opinionibus proferente, curam habere stultum est) aut de quibus orationem habemus contrariam opinionibus: ut quoniam non omne quod est, uel factum est, uel ætrnum, quẽadmodum sophistæ dicunt. Nam musicum, grammaticum esse: neque factum, neque esse æternum. Hoc enim & si alicui non uideatur, uidebitur utique eò quòd rationem habeat suasibilem. Est igitur & positio quidem problema, non autem omne problema positio, eò quòd quædam problematum talia sunt, de quibus neutro modo opinamur. Quod autem est & positio problema, manifestum est, necesse est enim ex ijs quæ dicta sunt, aut plures, sapientibus circa positionem dubitare, aut utreslibet sibimet, eò quòd opinio quædam admiranda positio est, Penè autem nunc omnia dialectica problemata, positiones uocantur. Differat autem nihil quomodolibet dictum: non enim nomen effingere uolentes diuisimus sic ea, sed ut non lateant nos, cùm quædam eorũ sunt differentiæ. Non oportet autem*

*Hoc est, notorum, & domesticorũ in philosophia.

Positio est alicuius magni philosophi admiranda opinio.

Problema dialecticum.

autem omne problema, nec omnem positionem cõsiderare, sed quam dubitabit aliquis corũ, qui ratione egent, et non pœna, uel sensu. Nam qui dubitat utrũ oporteat deos honorare, & parentes diligere, an non? pœna indigẽt: qui uerò utrum nix alba, an non? sensu. Neq; uerò quorũ propinqua est demonstratio, neq; quorum ualde longè: nam illa quidem non habent dubitationem: hæc autem magis quàm secundùm facultatem exercitatiuam.*

*Id est, dialecticam.

De speciebus disserendi: dialecticæq; disputationis. Cap. X.

DETERMINATIS autem his oportet diuidere, quot dialecticarum disputationum sunt species. Est autem inductio quidem hæc: illa autem syllogismus. Et syllogismus quidem quid est, dictum est prius. Inductio uerò est à singularibus ad uniuersalia accessio: ut si est gubernator eruditus, optimus, & auriga: & omnis qui est eruditus in unoquoq;, optimus. Est autem inductio uerisimiliter, & clarior, et secundũ sensum notior, et pluribus communis, syllogismus autẽ ualẽtior, * et ad contradicentes efficacior. Ergo genera de quibus disputationes, & ex quibus, quemadmodum antè dictum est, determinata sint.

Inductio ẽ à singularib' ad uniuersalia accessio.

*aliàs, uiolentior.

De instrumentis, quibus syllogismorum copiam nobis ad disserendum suppeditamus. Cap. XI.

INSTRVMENTA autem per quæ abũdemus

*demus syllogismis,*sunt quatuor. Vnum quidem, propositiones sumere. Secundum autem, quotupliciter unumquodq; dicitur, posse distinguere. Tertium, differentias inuenire. Quartum autem, similitudinis consideratio. Sunt autem et modo quodam tria horum propositiones. Est enim unumquodq; eorum propositionem facere: ut quod eligendum est honestum, uel delectabile: uel utile: et quod differt sensus à disciplina, eò quòd amittenti eam, possibile est rursum sumere, illum aũt impossibile. Et quoniã similiter se habet salubre ad sanitatẽ, & habile ad bonam habitudinem. Est aũt prima propositio, ab ijs quæ multipliciter dicuntur: secunda, à differentis: tertia uerò, à similibus.*

* Instrumẽta abundandi ad differendum. aliàs, *in syllogismis & inductionibus.*

Disciplinam amissam possibile est rursus sumere, sensum autẽ minime.

De sumptione propositionum.

Cap. XII.

ERGO propositiones quidem eligendum quotquot modis determinatum est in propositione: aut omnium opiniones proponenti, aut plurium, aut sapientum, & horum, uel omnium, uel plurimorum, uel notißimorum. Aut etiam contrarias apparentibus, & quæcunq; opiniones secundùm artem sunt: at oportet protendere cõtrarias apparentibus probabilibus, secundũ contradictionem: queãdmodũ dictumq; est prius. Vtile autẽ et facere eas in eligendo nõ solùm quæ sunt probabiles, sed et similes eis: ut quòd contrariorum idẽ est sensus: nam et scientia contrariorum est eadem. Et quòd uidemus suscipiẽtes aliquid, nõ emittẽtes: nam et in alijs sensibus sic est, nã, & audimus suscipiẽtes aliquid,*

Cap. 8. huius libri.

Contrariorũ idem sensus, quia eadẽ est disciplina.

aliquid:nõ eminentes:& olfacimus eodem modo: similiter autem & in alijs. Amplius: Quæcunq; in omnibus,uel plurimis uidentur,sumendum ut principium,& apparentem positionem:nam ponunt qui non conspiciunt,in aliquo non sic. Eligere aũt oportet et ex scriptis disceptatiõib'. Descriptiones aũt facere in unoquoq; genere supponẽtes seorsum (ut de bono:aut de animali,et de bono omni) incipientem à quid est. Annotare aũt, & singulorum opiniones,ut quòd Empedocles quatuor dixit elementa corporum esse: ponit.n.aliquis qđ ab aliquo probato dictum est. Sunt aũt (ut figura liter sit complecti (propositionum, & problema tum partes tres:nam aliæ sunt morales propositiones,aliæ naturales: aliæ rationales. Morales quidem huiusmodi,ut utrùm oporteat parentibus magis,an legibus obedire, si dissentiant. Rationales uerò,ut utrùm contrariorum eadem disciplina,an non. Naturales autem,ut utrùm mundus sit æternus,necne. Similiter autem & problemata. At uerò quales sint singulæ earum quæ dictæ sunt,definitione quidem non facile assignare est de ipsis. Est autem ea (quæ per inductionem est) assuetudine tentandum cognoscere unamquamq; earum,secundùm prædicta exempla considerãti. Ad philosophiam igitur,secundùm ueritatem de his negociandum:dialectico autem modo, ad opinionem. Sumendæ autem quàm maximè uniuersales propositiones omnes, & una facienda multæ ut quòd oppositorũ eadẽ disciplina : deinde quod

ad aliquid. Eodem modo & ipsæ rursum diuidendæ, quousq; contingere potest diuisio: ut quòd boni, & mali, & albi: & nigri, & frigidi, & calidi similiter autem & in alijs. De propositionibus igitur sufficiant prædicta.

De multiplicis distinctione. Cap. XIII.

IPSVM autem quotupliciter negociandum est non solum quæcunq; dicuntur secundum alium modum, sed & rationes eorum tentãdum aßignare: ut non solùm quod bonum alio quidem modo dicitur iustitia, & fortitudo, habile autem & salubrem: sed quòd & illa quidem eò quòd ipsa qualia quædam sunt, hæc autem eò quòd effectiua alicuius, & non eò quòd qualia quædam sunt: similiter autem & in alijs. Vtrùm autem multipliciter, aut uno modo specie dicitur, per hæc considerãdum. Primum quidem in contrario perspiciendũ, si multipliciter dicitur, siue specie siue nomine dissonet. Quædam. n. statim & nominibus alia sunt ut acuto in uoce cõtrarium est graue, in magnitudine autem obtusum. patet igitur quod contrariũ acuto multipliciter dicitur, si aũt hoc, et acutum. Nam secundùm utrunq; horum aliud erat contrarium, non. n. idem acutum erit obtuso, & graui contrarium, utriq; autem acutum contrarium. Rursum graui uoce quidem contrarium acutum, magnitudine autem leue. quare multipliciter graue dicitur, eò quòd, & contrarium. Similiter autẽ & pulchro, & quidem quod in animali turpe, ei uerò

A modo contrariorum.

Si unum contrariorum est multiplex, tale & contrarium est.

Quædam contraria specie, & non nomine.

uerò quod eſt in domo, pernicioſum. quare æquiuocum pulchrum. In quibuſdam autem nominibus quidem nullo modo diſſonat, ſpecie autem manifeſta in eis ſtatim differentia eſt, ut in claro, et obſcuro: uox enim clara, & obſcura dicitur. Similiter autem & color. Ergo nominibus quidem nihil diſſonant, ſpecie autem manifeſta in eis ſtatim differentia eſt, non enim ſimiliter & color clarus dicitur, & uox clara: manifeſtum autem id eſt & per ſenſum, nam eorum quæ eadem ſunt ſpecie, idem ſenſus: at clarum quod eſt in uoce, et in colore, non eodem ſenſu iudicamus, ſed hoc quidem uiſu, illud autem auditu. Similiter autem & acutum, & obtuſum in humoribus, & in magnitudinibus, ſed hoc quidem tactu, illud autem guſtu. Nam neq; hæc diſſonant nominibus, neq; in ſeipſis, neque in contrarijs, obtuſum enim eſt contrarium utriq; Amplius: Si huic quidem eſt aliquid contrarium, illi autem ſimpliciter nihil, ut ei quæ eſt à potu delectationi, ea quæ eſt à ſiti triſtitia, contrarium: ei autem quæ eſt ab eo quod eſt conſiderare quòd diameter eſt coſtæ incōmenſurabilis, nihil. quare multipliciter delectatio dicitur. Et ei quidem quæ eſt ſecundum mentē amare, odiſſe contrarium eſt, ei autem quæ eſt ſecundum corporalem actum, nihil: manifeſtum ergo quoniam amare æquiuocum. Præterea in medijs. Si huic quidem eſt aliquid medium, illi autem nihil. Aut ſi utriſq; quidem eſt, non idem autem, ut clari, et obſcuri in coloribus quidem aliquid eſt medium,

Eorũ quæ eadem ſunt ſpecie, idem ſenſus.

Locus ab iis in quibus reperitur alterum contrarium.

Amare æquiuocum.

Locus a mediis tertius.

Clari λευκῦ albi, obſcuri μέλανος nigri.

medium, fuſcum, in uoce autem nihil. Aut ſi fortè raucum, quemadmodum quidam dicunt raucam uocem, medium eſſe. quare æquiuocum clarum: ſimiliter & obſcurum. Inſuper ſi horum quidem plura media, illorum autem unum, ut in claro & obſcuro. Nam in coloribus plura media: in uoce autem unum, raucum. Rurſum in eo quod ſecundum contradictionem opponitur conſiderandum, ſi multipliciter dicitur. Nam ſi hoc multipliciter dicitur, et quod huic opponitur multipliciter dicetur. Vt non uidere multipliciter dicitur, unum quidem non habere uiſum, alterum autem non operari uiſu. Si autem hoc multipliciter dicitur, neceſſarium eſt & uidere multipliciter dici. utriq; enim non uidere opponitur, ut ei quidem quod eſt non habere uiſum, habere: illi autem quod non eſt operari uiſu, operari. Amplius, in his quæ ſecundum priuationem, & habitum dicuntur, perſpiciendum. Si enim alterum multipliciter dicitur, et reliquum, ut ſit ſenſibile multipliciter dicitur, & ſecundũ animã & corpus, & inſenſibile multipliciter dicetur, & ſecundum animam & corpus. Quòd autem ſecundum priuationem & habitum opponuntur, quæ dicta ſunt, manifeſtum, eò quòd nata ſint utrunq; ſenſum habere animalia, & ſecundum animam, & ſecundum corpus. Amplius autem in caſibus conſiderandum. Nam ſi iuſtè multipliter dicitur, & iuſtum multipliciter dicetur, ſecundum utrunque enim iuſtorum eſt iuſtum, ut ſi

Si huius contrarii eſt medium, illius autem nullũ.

A priuatione & habitu.

A cauſis.

iuſtè

Cognitionē γνώμην arbitrium cōſciētiam.

iuſtè dicitur & ſecundum ſui cognitionem iudicare, & ut oportet, ſimiliter & iuſtũ. Eodē autē mō & ſi ſalubre multipliciter dicitur, & ſalubriter multipliciter dicetur, ut ſi ſalubre dicitur hoc quidem ſanitatis effectiuum, illud autem conſeruatiuum, quoddam uerò ſignificatiuum, & ſalubriter uel effectiuè: uel conſeruatiuè, uel ſignificatiuè dicetur. Similiter autem & in alijs quando ipſum multipliciter dictum fuerit, & caſus ab eo multipliciter dicetur: & ſi caſus, & ipſum. Conſideranda autem, & genera ſecundum nomē prædicationum, ſi eadem ſint nominibus. Nã ſi non eædem, manifeſtum eſt quoniam æquiuocum eſt, quod dicitur: ut bonum in cibis quidem effectiuũ eſt uoluptatis, in medicina autem effectiuum ſanitatis, in anima uerò qualem eſſe, ut caſtam, uel fortem, uel iuſtam, ſimiliter autem & in homine aliquoties autem et quando ut in tempore bonum (bonum.n.dicitur in tempore) plerunq; aũt quãtum in mediocri (dicitur.n.& mediocre bonum) quare æquiuocum bonum. Similiter autem, & cãdidum, in corpore quidem color, in uoce autem bene audibile. Similiter autem & acutum: non enim ſimiliter idem in omnibus dicitur: nam uox acuta quidem uelox (ſicut dicunt, qui ſecundum numeros harmonici ſunt) angulus autem acutus, qui minor eſt recto, gladius uerò, quæ eſt anguli acuti. Conſideranda etiam, & genera eorum, quæ ſunt ſub eodem nomine, ſi diuerſa, & non ſubalterna ſunt: ut equus, hoc autem animal, & hoc uas: diuerſa

A generis nomine.

A poſitione generum.

uersa.n.quæ secūdū nomē est horū rō, nā hoc quidē animal, quid significat: illud uerò uas, quale quid. Si aūt subalterna sint genera, nō necessariū diuersas esse rationes, ut corui animal, & auis genus est: quādo aūt coruū dicimus auē esse & animal: quid dicimus eūdē esse. quare utraq; genera de eodē prædicātur. Similiter aūt & quādo animal uolatile bipes coruū dicimus, auem dicimus eādē esse. & sic ergo utraq; genera de coruo prædicātur, & ratio eorū. In non subalternis generibus nō accidit hoc, neq;.n. quādo uas dicimus, animal dicimus: neque quādo animal, uas. Considerādū aūt nō solùm si in proposito diuersa sunt genera, & nō subalterna: sed et in cōtrario. Si.n. cōtrariū multipliciter dicitur, manifestū quoniā & propositū. Vtile aūt ad definitionē inspicere, quæ de cōposito fit: ut cādidi corporis, & candidæ uocis: nā sublato proprio, eādē rationē oportet relinqui. Hoc aūt nō accidit in æquiuocis, ut in ijs quæ nūc dicta sunt: nā hoc quidē erit corpus habēs talem colorē, illud aūt uox bene audibilis: sublato igitur corpore, & uoce: nō idē in utraq; relinquitur: at oportet si uniuocū esset cādidū, quod in utraq; dicitur esse idē. Sæpe aūt & in ipsis definitionibus latet assequēs æquiuocū: quapropter & in definitione cōsiderādū. Vt si quis significatiuū, uel effectiuū sanitatis, quòd moderatè se habet ad sanitatem, dicat esse, non refutandū: sed inspiciēdum quid moderatè quidē secundū utrunq; dixit: ut si hoc quidē tale significat ut facere sanitatē, illud

Si contrariū unum est æquiuocū est et alterū æquiuocum.

autem tale ut significare qualis quidẽ sit habitus. Adhuc si nõ cõparabilia sunt secũdũ magis, & minus, uel similiter: ut clara uox, clara uestis: & acutus humor, et acuta uox, hæc.n.neq; similiter dicũtur clara, uel acuta, neq; magis alterũ: quare æquiuocũ clarũ, & acutũ: nã uniuocũ oẽ, cõparabile: aut.n similiter dicetur, aut magis alterũ. Quoniã aũt diuersorũ generũ, & nõ subalternatim positorũ diuersæ species sunt, & differẽtiæ: ut animalis, & scientiæ (diuersæ.n.horũ differẽtiæ) cõsiderãdũ si quæ sub eodẽ sunt nomine diuersorũ generũ, & nõ subalternorũ diuersæ differentiæ sint, ut acutũ uocis, & magnitudinis: differt.n.uox à uoce eò quòd acuta sit: similiter & magnitudo à magnitudine: quare æquiuocũ acutũ: diuersorum.n.generũ, & nõ subalternorũ diuersæ differẽtiæ sunt. Rursum si eorũdẽ, quæ sunt sub eodẽ nomine, diuersæ differẽtiæ sunt: ut coloris qui ẽ in corporibus, et in melodijs. Nã eius, qui est in corporibus, congregatiuũ, & disgregatiuũ uisus: eius uerò qui in melodijs, nõ eædẽ differẽtiæ. quare æquiuocũ color: nã eorũdẽ, eædẽ differẽtiæ. Amplius, quoniã species nullius est differẽtia, inspicere oportet, si eorũ, quæ sub eodẽ sunt nomine, hoc quidẽ species ẽ, illud aũt differẽtia: ut clarũ, quod in corpore quidẽ, species coloris. quod aũt in uoce differentia. Differt.n.uox à uoce, eò quòd clara sit. De eo igitur quod multipliciter dicitur per hæc, & huiusmodi perspiciendum.

Locus a comparatione significatorũ.

Idem in antepraedicamentis capite 4.

A differentia.

Color in melodiis, qui & chirome, est cũ tetrachorda procedũt per duo hemitonia, & trihemitonium. Id autem ex musicis.

De

De differentiarum inuentione, similium consideratione, & utilitatibus instrumentorum. Cap. XIIII.

DIFFERENTIAS aũt in ipsis generibus ad se inuicẽ perspiciendũ: ut quo differt iustitia à fortitudine, et prudẽtia à tẽperãtia: hæc.n. omnia ex eodẽ genere sunt, ex uirtute. Et ex alio ad aliud, ut in ijs quæ nõ nimiũ differũt: ut in quo differt sensus à sciẽtia: nã in ijs quæ multũ differũt, manifestæ sunt omnino differẽtiæ. Similitudinẽ aũt cõsiderãdũ, in ijs quæ sunt in diuersis generibus: ut sicut alterũ ad alterũ quidẽ, sic aliud ad aliud: ut sicut scientia ad scibile, sic sensus ad sensibile: & ut alterũ in altero aliquo, sic aliud in alio: ut quemadmodũ uisus in oculo: mẽs in anima: & ut tranquillitas in mari, serenitas in aere: utrũq;.n. quies. Maximè aũt in ijs, quæ multũ distãt exerceri oportet: facilè.n. in reliquis poterimus similia inspicere. Cõsiderãdũ aũt & ea, quæ sub eodẽ sunt genere, si quid inest omnibus idẽ: ut homini, et equo, et cani: nã si inest aliquid eis idẽ, in eo sunt similia. Vtile aũt ipsum quidẽ: quod quotupliciter dicitur, cõsiderasse, ad diluciditatẽ: maximè aũt quis sciet quid ponatur: manifesto facto quotupliciter dicitur. Et ad fieri secundũ rẽ eadẽ, & nõ ad nomẽ syllogismos: si.n. immanifestũ sit quotupliciter dicitur, cõtingit non ad idẽ ẽt qui respondet, & qui interrogat, ferre intellectũ: manifesto aũt quotupliciter dicitur, et ad quid ferens

Differentiarũ inuentio.

Similium cõsideratio.

A specie.

Vtilitates cõsiderationis multiplicis.

rens ponat, ridiculus uidebitur interrogās eē, si nō ad hoc sermonē faciat. Vtile ēt, et ut nō falsa ratione decipiamur, sed decipiamus potius: nā sciētes quotupliciter dicitur, non hallucinabimur, sed sciemus si nō ad idē sermonē faciat is, qui interrogat, & ipsi interrogātes poterimus apparēti ratiocinatione fallere, nisi is qui respondet, agnoscat quotupliciter dicitur. Hoc nō in omnibus sp̄ possibile, sed quādo fuerint eorū, quæ multipliciter dicūtur, alia quidē uera, alia aūt falsa. Est aūt propriè nō cōueniēs modus hic dialecticæ: quare omnino uitāda dialecticis hmōi ad nomē disputatio, nisi quis aliter nō posit de proposito disserere. Differētias aūt inuenire utile, et ad syllogismos de eodē, & diuerso, & ad cognoscēdū quid est unūquodq;. Quòd aūt ad syllogismos de eodē, & diuerso utile, manifestū: inueniētes.n. differētiā propositorū quālibet, ostēdētes erimus, quoniā nō idē. Ad cognoscēdū aūt quid ē unūquodq;, eò quòd propriā substātiæ cuiusq; rōnē: ijs, quæ circa unūquodq; sunt, accōmodatis differētijs separare solemus. Similitudinis aūt cōsideratio utilis ē ad inductiuas rationes, & ad syllogismos ex suppositione, & ad aßignationem definitionum. Ad inductiuas quidem rationes, eò quòd circa singula in similibus inductione, uniuersale existimamus inducere: nō.n. facile est inducere ignorātes similia. Ad syllogismos ex suppositione, eò quòd probabile est quemadmodū in uno similium se habet, sic & in reliquis. Quare ad quodcūque eorū facultatē habebimus disputandi:

Vtilitates inuentionis differentiarum.

Vtilitates cōsiderationis similium.

disputandi: profitebimur quemadmodũ in his se habet, sic & in proposito hẽre. Id. n. ostẽdẽtes, & propositũ ex suppositione ostẽdẽtes erimus: suppo nẽtes. n. quo mõ in his se habet, sic & in proposito se hẽre demonstrõnẽ faciemus. Ad definitionũ aũt aßignationẽ, eò quòd potẽtes cõspicere quid in uno quoq; idẽ, nõ dubitabimus ad quid oporteat genus (cũ definiemus propositũ) collocare: nã cõiũ quod maximè in eo quod quid prædicatur, genus erit. Si militer aũt et in multũ distãtibus utilis ad defini tiones similitudinis cõsiderõ: ut quod idẽ trãquillitas in mari, et serenitas in aere: utrũq;. n. quies: et quoniã pũctũ in linea, et unitas in numero: utrũque. n. principiũ: quare cõe in omnibus genus aßi gnantes, arbitrabimur nõ extraneè definire. Penè aũt & definiẽtes sic solent aßignare: nã & unitatem, principium numeri dicunt esse: & punctum, principium lineæ. manifestum igitur quoniam ad commune utrorumq; genus collocant. In strumenta itaque per quæ sunt syllogismi, hæc sunt: loci autem, ad quos utilia sunt prædicta, y sunt qui dicendi sunt.

Hypothesis.

A multùm distantibus.

Primi Libri Topicorum
FINIS.

IN TOPICORVM LIBRVM SECVNDVM ANGELI POLITIANI,

ARGVMENTVM.

N LIBRO secundo loci tractantur absoluti accidentis, siue ad refellendum, siue sit ad asserendum. Loci autem sunt hi ferè. Non est accidens interdum, quod ut accidens enunciatur. Subiectum seorsum capitur ab accidenti, seorsumq; definitur. Transfertur problema ad uniuersalem propositionē. quæritur quid ipsi obijciatur. Decernitur, quibus appellationibus multitudinem sequi, quibus inde recedere oportet. Distinguenda æquiuocatio, sed & ambiguitas, obscuris infundēda lux generis inspicienda contraria, sed & propositi generis species. utendum definitione, consequentia, tempore, reuocandum problema illuc, ubi argumentationes circunfluant, uestiganda quæ sequuntur. Inspiciendū, quo affirmatio ac negatio differant. Eruenda etymologia, pensanda quæ cui necessario, quæ secus competunt. Complectenda omnino multiuoca, contrariorum connexio, & opposita quælibet, & conserta, & consertis obuia, & generationes corruptionesq;, & propositionum consequentiæ. præterea quod magis, quod minus quod æquè sit. & appositio, & quod aliquatenus, & quando, & ubi.

To-

TOPICORVM ARISTOTELIS LIBER II.

De problematis uniuersalibus, & in quibus prædicatis inesse, & esse conuertuntur. Cap. I.

VNT autem problematum hæc quidem uniuersalia, illa uerò particularia: uniuersalia quidem, ut omnis uoluptas bonũ est, & nulla uoluptas bonum: particularia uerò, ut aliqua uoluptas bonum, & aliqua uoluptas non bonum. Sunt autem ad utraq; genera problematũ, communia uniuersalia: & constructiua, & destructiua. Ostendentes enim quod omni inest, & quod alicui inest ostendentes erimus: similiter aũt & si quod nulli inest ostenderimus, & quod non omni inest ostendentes erimus. Primùm ergo de uniuersalibus destructiuis dicendũ: eò quòd communia sint huiusmodi ad uniuersalia, & particularia, & quia magis positiones afferant in eo quod inest, quàm non: disputantes autem destruant. Est autem difficilimum conuerti ab accidente propriam nominationem. Nam aliquo modo & non uniuersaliter in solis contingit accidentibus, à definitione enim, & proprio, & genere necessarium est conuerti: ut si inest alicui animal greßibile bipes es-

Problematũ diuisio.

Quod construit uniuersale, construit particulare.

A cõuersione

A definitione

A genere.
A proprio.

ſe, conuertentem uerum erit dicere, quoniam illud animal greßibile bipes eſt. Similiter autem à genere: nam ſi animal ineſt alicui, animal eſt. Eodē autem modo & in proprio eſt: ſi enim alicui ineſt grammatices ſuſceptiuum eſſe: grammatices ſuſceptiuum erit. Nam nihil horum contingit ſecundū quid ineſſe, uel non ineſſe: ſed ſimpliciter uel ineſſe, uel non ineſſe. In accidentibus autem nihil prohibet ſecundum quid ineſſe, ut albedinem, uel iuſtitiam. Quare non ſufficit oſtendere quoniam ineſt albedo, uel iuſtitia, ad oſtendēdum quòd albus, uel iuſtus eſt: nam habet dubitationem, quoniam ſecundum quid albus, uel iuſtus eſt, quapropter non neceſſarium eſt in accidentibus conuerti. Determinare autem oportet & peccata, quæ ſunt in problematibus: nam ſunt duo, uel in eo quod falſum dicunt, uel in eo quod tranſgrediuntur poſitā locutionem. Falſum etenim dicentes, & qui quod non ineſt, ineſſe alicui dicunt, peccant: et qui extraneis nominibus res appellant (ut platanum hominem) tranſgrediuntur poſitam nominationē.*

Platanus arbor eſt genialis, & uoluptaria, foliorum déſiſſima umbra magnæ capacitatis, que uino radicib⁹ infuſo nutritur. hinc ſi q̃s hominem ꝙ uino quoque nutriatur, Platanum uocet uocabulo, ut inquit Ariſtoteles, abutet̄.

Loci problematum quòd quicquam inſit, uel non inſit. Cap. II.

Primus locus declaratio.

VNVS autem locus eſt inſpicere, ſi quid ſecundum aliquem alium modum ineſt: ut accidens aßignauit. Peccatur autem maximè id circa genera: ut ſi quis albo dicat accidere colorem eſſe, non enim albo colorem eſſe accidit, ſed genus eius color eſt. Contingit autem & ſecundum nominationem

tionem determinare eum qui ponit: ut quod accidit iustitiæ uirtutem esse Sæpe autem & cùm non deteterminet, manifestum quòd genus ut accidẽs aßignauit: ut si quis albedinem colorari dixerit, uel ambulationem moueri.à nullo enim genere de nominatiuè prædicatio de specie dicitur: sed omnia uniuocè genera de speciebus prædicãtur, nam et nomen,et rationem generum suscipiunt species: qui igitur coloratum dixit album, neque genus assignauit, quoniã denominatiuè dixit:neq; ut proprium,uel ut definitionem:nam definitio,& proprium nulli alij inest, sunt autem colorata et pleraq; aliorum, ut lignũ, lapis,homo, equus.manifestum igitur quoniã ut accidẽs aßignauit. Alius locus est inspicere ea, quibus inesse aut omnibus, aut nulli dictum est:& considerare secundum species,& non in infinitis. Nam transitu magis, & in paucioribus consideratio:oportet autem considerare,& incipere à primis,deinde consequenter usq; ad indiuidua: ut si oppositorum eandem disciplinam quis dixerit esse, perspiciendum si eorum quæ sunt ad aliquid,et contrariorũ,et quæ secũdũ priuationem & habitum, & quæ secundum contradictionem dicuntur eadem sit disciplna: & si in his nondum manifestum est, rursum ea diuidendũ usq; ad indiuidua:ut si iusti,uel iniusti,uel dupli,uel dimidij:uel cæcitatis,uel uisus,uel esse,uel non esse. Nam si in aliquo ostendatur quod non eadem,interimentes erimus problema: similiter autem & si nulli inest: iste autem locus conuertitur ad

2.locus. declaratio.

Hic locus est cõstructionis & destructionis.

ad construendum & destruendum. Si enim in omnibus uideatur cùm diuisionem proferimus, uel in pluribus, postulandum est autem uniuersaliter ponere, aut instantiam ferre in aliquo non sic esse: nam si neutrum horum faciat, absurdus apparebit, qui non ponet. Alius est, definitiones facere accidētis, et eius cui accidit, aut utriusque de utroq;, aut alterius: deinde considerare si quid non uerũ in definitionibus perinde ac uerũ sumptũ sit. Vt si est Deũ iniustitiã facere, quid iniustitiã facere. si .n. nocere spõte, manifestũ, quoniã non est Deũ iniustitiã facere, non enim contingit nocere Deum, & si inuidus sit studiosus, quis inuidus, & quæ inuidia. Nã si inuidia est tristitia in apparẽti prosperitate alicuius proborum, manifestum est quòd studiosus non est inuidus, prauus enim esset. & si indignans inuidus, quis uterq; eorum, sic enim manifestum erit utrùm uerum, an falsum sit, quod dictum est: ut si inuidus quidem sit, qui tristatur in bonorum prosperitatibus, indignãs autem, qui in malorũ prosperitatibus tristatur, manifestũ quòd non erit inuidus indignans. Sumere autem & pro ijs (quæ in definitionibus sunt) nominibus definitiones, & non desistere donec ad notum deuentum sit. nam sæpe cùm tota quidem definitio assignata sit, non manifestum est quod quæritur: pro aliquo autem eorum (quæ in definitione sunt) nominum, definitione dicta, manifestũ fit. Amplius, problema propositionem sibi facientem, instare. Nã instantia erit argumentum ad propositionem. Est autem

3. locus. declaratio. A definitione

Quid inuidia.

4. locus. declaratio. Ab instantia.

autem locus hic penè idem ei, quo considerare quibus inesse, uel omnibus, uel nullis dictum est: differt autem modo. Amplius, determinare quæ oportet dicere ut plures, & quæ non. Vtile enim & ad construendum, & ad destruendum: ut quod nominationibus quidem res nuncupādum ut plures: quæ autem sunt, talia ne, an non talia, nō amplius attendendum ad plures: ut salubre quidem dicendum effectiuum sanitatis, ceu plures dicunt: utrùm autem propositum effectiuum sit sanitatis, an non, non amplius ut plures dicendum, sed ut medicus. Amplius, si multipliciter dicatur, positum autem sit quoniam inest, aut quoniam nō inest: alterum monstrare eorum quæ multipliciter dicuntur, si non utraq; contingat. Vtendum autem in ijs quæ latent: nam si non lateat multipliciter dictum, instabit quoniam nō monstratum est id quod ipse dubitabat, sed alterum. Hic autem locus conuertitur & ad construendum, & ad destruendum: nam construere uolentes ostendemus quoniam alterum inest: si non ambo poterimus: destruentes autem quoniam non inest alterū ostendemus, si ambo non poterimus: ueruntamen destruenti, quidem nihil oportet ex concessione disputare, neque si omni, neque si nulli dictum sit inesse: nam si ostenderimus, quoniam non inest quodcunq; id sit, interimentes erimus omni inesse: similiter autem & si uni ostenderimus inesse, interimemus nulli inesse. Construentibus autem præconfitendum, quod cuius-

5. locus. Declaratio.

6 locus. Declaratio. A multipluci, constructioni & destructioni aptus.

cuiuis inest, omni inest, si uerisimile sit postulatũ. Non sufficit.n.ad ostendendum quod omni inest, uno disputasse, ut si hominis anima immortalis ē, propter hoc, anima omnis immortalis: quare præ confitendum, quod si quæcunq; anima immortalis, omnis immortalis: hoc autem non semper faciẽdum, sed quando non facilè possumus cõem in omnibus unam rõnem dicere: quemadmodum geometer, quod triangulus duobus rectis æquos habet tres angulos.

Septimus locus. Declaratio. A multiplicis diuisione.

Si autem non lateat quòd multipliciter dicitur, diuisum quotpliciter dicitur & iuterimendum, & construendum. Vt si decens est utile, aut honestum, tentandum ambo construere, uel interimere de proposito: ut quod honestum, et quod utile, uel quod neque honestum, neque utile. Si autem non contingat utraque, alterum ostendendum, annotato quòd hoc qidem est, illud autem non: eadem autem ratio, etiam si plura sint, in quæ diuiditur.

Octauus. Declaratio.

A fine & medio atque accidente.

Rursum quæcunque non secundũ æquiuocationem dicuntur multipliciter, sed alio modo. Vt disciplina una plurium, aut ut finis: aut ut eius quod ad finem: ut medicina eius quod sanitatem facit, ut quod cibat, aut ut amborum finium uelut contrariorum eadem disciplina (nihil enim magis finis alterum altero) aut ut eius quod per se est, & eius quod per accidens: ut per se quidem quòd triangulus duobus rectis æquales habet tres angulos: per accidens autem, quòd æquilaterus: quoniam enim accidit triangulo, æquilaterum triangulum esse, per hoc cognoscimus

*mus quòd duobus rectis æquales habet. Si ergo nullo modo contingit eadem esse plurium discipli nam: manifestum quoniam omnino non contingit esse: aut si aliquo modo cõtingit: manifestum quod contingit. Diuidere autem quotupliciter, utile: ut si uoluerimus cõstruere, talia præstatuenda sunt quæcunque contingunt, & diuidendum in ea tantùm, quæcunque utilia sunt ad construendum, si autem destruere, quæcunq; non contingunt, reliqua uerò omittenda. Id autem faciendum in ijs cùm latuerit quotupliciter dicuntur: & esse hoc quidem huius aut non esse, ex eisdem locis astruendum: ut disciplinam, huius quidem aut ut finis, aut ut eorum quæ sunt ad finem, aut ut eorũ quæ sunt secundum accidens, *uel rursum non esse aliquid secundum aliquem dictorum modorum: eadem autem ratio, & in desiderio, & quæcunque alia dicuntur plurium. Est enim desiderium huius aut ut finis, ut sanitatis: aut ut eorum quæ sunt ad finem, ut medicinæ conficiendæ: aut ut eorum quæ sunt secundum accidens, ut in uino amicum dulce, non quia uinum, sed quia dulce est: nam per se dulce desiderat, uinum autem per accidens: si enim austerum fit, non amplius desiderat: per accidens ergo desiderabat. Vtilis autem locus hic & in ijs quæ sunt ad aliquid, penè enim talia ea, quæ ad aliquid sunt. Amplius, transferre ad euidentius nomen. Vt pro exacto in opinione clarum, & pro curiositate cupiditas superfluarum rerum: euidentior enim facto quod dictum*

* *alias, aut ut eorũ quæ sunt per se, aut ut eorũ quæ sunt secundum accidens.*

Nonus. Declaratio. Ab euidentiore appellatione.

dictum est: bene argumentabilis est positio. Est autem hic locus ad utrunq; communis: ad construẽdum, & ad destruendum.

Decimus.
Declaratio.
A genere.

Ad ostendendum autẽ contraria circa idem inesse, considerandum in genere. Vt si uolumus ostẽdere quòd est circa sensum rectitudo, & peccatum, sentire quidem iudicare est, iudicare aũt ẽ rectè, et nõ rectè, et circa sensum erit rectitudo, et peccatũ: nunc ergo ex genere circa speciem demonstratio fit: nam iudicare est genus sentire: qui nanque sentit, aliquo modo iudicat.

Vndecimus.
Declaratio.
A specie.

Rursum, ex specie generi: quæcunque enim speciei insunt, & generi. Vt si disciplina praua est, & studiosa, & dispositio praua, & studiosa: nam dispositio, disciplinæ genus. Primus autem locus falsus est ad construendum, secundus autem uerus non enim necessarium quæcunque generi insunt, & speciei inesse, nam animal est uolatile, & quadrupes, homo autem non. quæcunque uerò speciei insunt, necessariò & generi: si enim homo studiosus, & animal studiosum est. Ad destruendum autem & primus quidem uerus, secundus autem falsus, quæcunque enim generi non insunt, neque speciei: quæcunque uerò speciei non insunt, non necesse est generi non inesse.

Duodecimus.
Declaratio.

Quoniam autem necessarium de quibus genus prædicatur, & specierum aliquam prædicari: & quæcunque habent genus, uel denominatiuè dicuntur à genere, & specierum aliquam habere necesse est, uel denominatiuè ab aliqua specierum dici.

A genere, & à specie.

Vt si de aliquo disciplina prædicatur, & grammatica, uel musica,

uel aliqua disciplinarum aliarum prædicabitur: & si aliquis habet disciplinam, uel denominatiuè à disciplina dicitur, et grammaticam habebit, aut musicam, aut aliquam aliarum disciplinarum, uel denominatiuè ab aliqua earum dicetur, ut grammaticus, uel musicus: Si igitur aliquid dictum à genere quoquo modo, ut animam moueri, considerandum est si secundum aliquam specierũ motus contingit animam moueri: ut augeri, uel minui, uel corrumpi, uel generari, aut quæcunque aliæ motus species sunt: nam si secundum nullam, manifestum est quòd non mouetur. Hic autem locus communis ad utrunque, & ad construendum, & ad destruendum: si enim secundum aliquam speciem mouetur, perspicuum est quoniam mouetur: & si secundum nullam specierum mouetur, manifestum quòd non mouetur.

Cùm autem facultas non adsit argumentationis ad positionem: intendendum ex definitionibus aut quæ sunt propositæ rei, uel quæ uideantur, & si non ab una, etiam à pluribus. Facilè enim definiẽtibus argumentari erit: nam ad definitiones, facilis argumentatio. Cõsiderandum autem in proposito, quoniam existẽte necesse est positum esse, aut quid est ex necessitate, si propositũ est. Cõstruere quidẽ uolenti, quo existente propositum erit ex necessitate: nam si illud ostendatur esse, et propositũ ostensum erit: destruere aũt uolenti: quid est si propositum est: nam si ostenderimus cõsequens propositum, non esse: interimentes erimus propositum. Decimus tertius. Declaratio. Decim⁹quartus. Declaratio. Decimus quintus. Declaratio.

Amplius,

Decimus quintus. Declaratio.

Amplius, ad tempus inspiciẽdum si alicubi dissonat. Vt si quod nutritur, dixerit quis ex necessitate augeri, nutriuntur.n.semper animalia, augẽtur aũt non semper. Similiter aũt & si scire dixerit quis reminisci: hoc. n. præteriti temporis est, illud aũt præsentis, & futuri, scire.n. dicimur præsentia, & futura, ut quoniã erit solis defectus, reminisci aũt non cõtingit aliud quàm præteritum.

Decimus sextus. Declaratio.

A facultate copiosa argumentorum.

Amplius, sophisticus modus ducere ad id, ad qđ plurimam habemus argumentorum facultatem. Hoc autem erit quandoq; quidem necessarium, quandoq; autem apparens necessarium, quandoque autem neq; apparens, neq; necessarium: necessarium quidem, quando negante eo qui respondet aliquid utilium ad positionem, ad illud rationes facit: contingit autem id talium esse ad quæ copiosam argumentorum facultatem habemus. similiter autem & quando inductionem ad aliquid per positum faciens, interimere conatur: hoc.n. interẽpto, & propositum interimetur. Apparens autẽ necessarium est, quando uidetur quidem utile: & accommodum positioni: non est autem ad id ad qđ fiunt disputationes, siue negante eo qui disputationem sustinet, siue ab inductione probabili, per positionem ad idem factam interimere conetur idipsum: reliquum uerò quando nec necessarium est, nec apparens ad id ad quod fiunt disputationes, et sine causa accidit redarguere respondentem. Oportet aũt deuitare postremum dictorũ modum: omnino.n. semotus, & extraneus uidetur esse à dialecti-

lectica. Quare oportet & respondentem non grauiter ferre, sed ponendo quæ inutilia sunt ad positionem significare quæcunq; non uidentur. ponit tamen, nam magis perplexos esse ut plurimùm contingit eos, qui interrogant, quando omnia huiusmodi ab eis posita fuerint, si non concludunt.

Amplius, omnis qui dixit unumquoduis, quodã modo multa dixit: eo quòd plura unicuiq; ex necessitate consequentia sunt (ut qui hominem dixit esse, & quod animal est dixit, & quod animatum, & quòd bipes, quodq; mentis, & disciplinæ susceptiuum) quare quouis uno consequentium interẽpto, interimitur et quod in principio est: cauere autem oportet in huiusmodi difficilioris assumptionem facere. Nam quandoq; facile est consequens interimere, quandoq; idipsum propositum. Quibuscunq; autem necesse est alterum tantùm inesse uel non inesse, ut homini ægritudinem, uel sanitatem: si ad alterum facile poterimus disputare q̃d inest, uel non inest, & ad reliquum facilè poterimus. Hoc autem conuertitur ad utrunq; ostendentes. n. quod inest alterum, quod nõ inest reliquum ostendentes erimus: si autem quod non inest ostẽdamus, reliquum inesse ostendentes erimus, manifestum igitur quòd ad utrunq; utilis hic locus est. 17. declaratio. 18. declaratio. 19. declaratio.

Amplius argumentari transferendo nomẽ in orationem: cum longe magis consentaneum uisum fuerit transsumere quàm ut ponitur nomen. Vt magnanimum non fortem (ut ponitur) sed magnum animum habentem: quemadmodum fiden-

tem, bona sperantem. Similiter autem & ingeniosum, cuius fuerit genius studiosus. quēadmodum Xenocrates inquit, ingeniosum eum esse, qui animam sortitus est studiosam: ipsam enim unicuique esse genium.

20. Declaratio.

A positione unius pro altero.

Quoniam autem rerum aliæ quidem sunt ex necessitate, aliæ autem ut in pluribus, aliæ uerò utrumlibet, si quod ex necessitate est, ut in pluribus ponatur, aut quod ut in pluribus, ex necessitate: aut ipsum, aut contrarium ei quod est in pluribus, semper dat locum argumentationis. Nam si quod ex necessitate est, ut in pluribus ponatur: manifestum quoniam non omni dicit inesse, cùm insit omni: quare peccauit: siue, quod ut in pluribus dicitur, ex necessitate dixit, omni dixit inesse, cùm non insit omni: similiter autem & si contrarium ei quod in pluribus est, ex necessitate dixit, semper enim in paucioribus dicitur contrarium ei, quod est ut in pluribus: ut si, ut in pluribus praui homines, boni in paucioribus, quare multò magis peccauit, si bonos ex necessitate dixit esse: similiter aūt et si quod utrūlibet ē, ex necessitate dixit, uel ut in pluribus: neq; enim ex necessitate utrūlibet, neq; ut in pluribus: contingit aūt & si non determinans dixerit utrū ut in pluribus, an ex necessitate dixit: sit autem res ut in pluribus: disputare, ut si ex necessitate is dixerit. Vt si prauos exhæredandos dixit esse, non determinans: tanquam ex necessitate is dixerit, disputare.

21. declaratio

Amplius, et si idem sibi accidens posuerit ut alterum, eò quòd alterum sit nomen. Quēadmodum

admodum Prodicus diuidebat uoluptates, in gaudium, & iucunditatem, et lætitiam: hæc enim omnia eiusdem (id est uoluptatis) nomina sunt: si ergo aliquis gaudere, ei quod est lætari ponat accidere, idem utique sibiipsi dicet accidere.

De eisdem terminandis problematis, loci alij. Cap. III.

QVONIAM autem contraria connectuntur quidem sibiinuicem sex modis, contrarietatem autem faciunt quadrupliciter complexa, oportet accipere contraria quocunq; modo utile fuerit & destruenti & construenti. Quòd autem sex modis complectuntur, manifestum: nam aut utrunq; contrariorum utriq; contrariorũ connectitur, hoc autem dupliciter, ut amicis beneface re, & inimicis malè, uel econuerso, amicis malè, & inimicis bene: aut quando utraq; de uno: dupliciter autem & hoc ut amicis benefacere, & amicis malè, uel inuimicis benefacere: & inimicis malè: aut unum de utrisque, & hoc quoque dupliciter, ut amicis bene, & inimicis bene, uel amicis malè, & inimicis male. Primæ autem duæ dictæ complexiones non faciunt contrarietatem: nã id quod est amicis benefacere, ei quod est inimicis malè facere, non est contrarium, utraq; enim eligenda sunt & eiusdem moris: neq; id quod est amicis malè, ei quòd est inimicis bene: nam et hæc utraq; fugienda, & eiusdem moris. Non uidetur autem fugiendum fugiendo contrarium esse, nisi 22. Declaratio.

hoc quidem ſecundùm ſuperabundantiam: illud aũt ſecundùm defectũ dictũ ſit. Nam ſuperabundantia fugiendorum uidetur eſſe: ſimiliter aũt & defectus. Reliqua uerò quatuor omnia faciunt cõtrarietatem: nam id quod eſt amicis benefacere: ei quod eſt amicis malè, contrariũ: nã à contrario more ſunt, & illud quidem eligendum, hoc autem ſpernendum. ſimiliter autem & in alijs. Nam in unaquaque coniugatione unum eligendum, et alterum fugiendum: illud quidem boni moris, hoc autem praui. Manifeſtum igitur ex ijs quæ dicta ſunt, quòd eidem plura contraria accidũt fieri: nã ei quod ẽ amicis benefacere, id quod eſt amicis malè, contrarium eſt. Similiter autem & aliorum ſingulis quibuſque eodem modo conſiderantibus, duo contraria apparebunt: accipere igitur contrariorum quodcũque, erit ad poſitionẽ utile. Amplius

23.declaratio *ſi eſt aliquid contrarium accidenti, conſiderandum eſt ſi ineſt ei, cui dictum eſt accidẽs ineſſe. Nã ſi hoc ineſt, illud non inerit: impoßibile enim ſi-*

24.declaratio *mul cõtraria eidem ineſſe. Aut ſi quid tale dictũ eſt de aliquo, quod cùm ſit, neceſſe eſt cõtraria ineſſe: ut ſi ideas in nobis quis dixerit eſſe. Nam & moueri, & quieſcere eaſdem accidet, & etiam ſenſibiles, & inſenſibiles eſſe. nam uidẽtur ideæ quieſcere, & immobiles, & intelligibiles eſſe ijs, qui ponunt ideas eſſe. attamen cùm ſint in nobis, impoßibile eſt immobiles eſſe. nã motis nobis, neceſſariũ eſt & quæ in nobis ſunt omnia, ſimul moueri. manifeſtum autem quoniam & ſenſibiles, ſi in nobis*

Motis nobis neceſſe eſt omnia moueri quæ in nobis ſunt.

nobis sunt: nam per sensum qui circa uisum est, eã quæ in unoquoque est formã cognoscimus. Rursum, si positum est accidens, cui est aliquid contrariũ: considerandum si & contrarij susceptiuum, quod & accidentis est. Nam idem contrariorum susceptiuum: ut si odium hærere iræ quis dixerit, erit odium in furoris specie, illic enim ira: inspiciendũ igitur si & contrarium in furoris specie, an in cõcupiscentia: nam si non, sed in concupiscibili est, non cohæret odium iræ. Similiter autem & si concupiscibile, ignorare dixerit: nam erit & disciplinæ susceptiuum, si quidem non uidetur, concupiscibile susceptiuum esse disciplinæ. Destruenti ergo quemadmodum dictum est utendum: astruenti uerò quod inest quidem accidens nõ utilis locus, quod autem contingit inesse utilis. Ostendentes enim quòd non susceptiuum est contrarij, ostendentes erimus quòd neque inest accidens, neque inest accidens, neque cõtingit inesse: si autem ostenderimus quòd inest contrarium, aut quòd susceptiuum est contrarij, nondum ostendentes erimus quòd & accidens inest, sed quòd contingit inesse in tantum solum ostensum erit. Quoniam autem oppositiones sunt quatuor, considerandum ex contradictionibus, econuerso ex consequentia, & interimenti, & construenti. Sumere autem est inductione: ut si homo, animal: non animal, non homo: similiter autem & in alijs. Hic enim econuerso consequentia: nam hominem, animal sequitur: non hominem autem nõ animal, nequaquam, sed econuer-

25. locus. declaratio.

26. locus, declaratio.

Bonum sequitur suaue. A contrariorũ consequẽtia.

so, non animal, non homo. In omnibus igitur tale est existimandum. ut si bonum, suaue, & non suaue, non bonum. si autem non hoc, nec illud. similiter autem & si non suaue, non bonum: bonũ suaue. Manifestum igitur quòd utrunq; conuertitur: quæ secundum contradictionem est consequentia econuerso facta. In contrarijs autem cõsiderandum si contrarium, contrarium sequatur,

27. locus. Declaratio.

an contra seipsa consequentia, an econuerso, & interimenti, & construenti. Sumere aũt, & talia est ex inductione quantum utile est, contra ipsum consequentia est, ut in fortitudine, & timiditate: nam illam quidem sequitur uirtus, hanc autem uitium: & illam quidem sequitur eligendum, hanc autem fugiendum: igitur contra seipsa, & horum consequentia: contrarium enim eligendũ fugiendo: similiter autem & in alijs. Econuerso autem consequentia, ut bonam quidem habitudinẽ sanitas sequitur, malam autem habitudinem ægritudo nequaquam, sed ægritudinem mala habitudo: manifestum igitur quoniam econuerso in his consequentia fit. Rarò autem econuerso accidit in contrarijs, sed in pluribus in seipsa consequentia si ergo neq; contra seipsa contrarium sequitur cõtrarium, neque econuerso, manifestum quoniã neque eorum quæ dicta sunt alterum sequitur alterum: si autem in contrarijs: et in ijs quæ dicta sunt necesse alterum sequi alterum. Similiter autem contrarijs, & in priuationibus, & habitibus re-

28. locus. declaratio.

spiciendum. Veruntamen non est in priuationibus

econ-

econuerso: sed contra seipsa consequentiam necessarium est semper fieri: ueluti uisum sequi sensum, cæcitatem autem insensibilitatē: opponitur enim sensus insensibilitati, ut habitus & priuatio: nam illud horum quidem habitus, hoc autem priuatio est. Similiter autem habitui, & priuationi, & in ijs quæ sunt ad aliquid, utendum: contra seipsa.n. & horum consequentia: ut si triplum multiplum & subtriplum submultiplum dicitur: dicitur enim triplum quidem ad subtriplum, multiplum autem ad submultiplum. Rursus, si scientia opinio: & scibile opinabile: & si uisus sensus, & uisibile sensibile. Instantia, quòd non necesse est in ijs, quæ sunt ad aliquid consequentiam fieri, quēadmodum dictum est: nam sensibile scibile est, sensus autem non est scientia. Non tamen uera instantia uidetur esse: multi enim non dicunt sensibilium esse scientiam. Insuper autem ad contrarium non minus utile quod dictum est, ut quòd sensibile non est scibile, neq; enim sensus scientia.

Rursus in coniugatis, & in casibus: & interimēti, & construenti. Dicuntur autem cōiugata huiusmodi, ut iusta, & iustus iustitiæ, & fortia, & fortis fortitudini. Similiter aūt effectiua, & conseruatiua, cōiugata illi cuius sunt effectiua, et conseruatiua, et sanatiua sanitatis, habituatiua habitudinis, codē aūt mō et in alijs: cōiugata igitur talia solent dici. Casus aūt, ut iustè, et fortiter, et sanatiuè, habituatiuè, et quæcūq; eodem mō dicūtur. Vidētur autem et quæ sunt secundum casus, 29.locus. Declaratio. A coniugatis & casibus.

coniugata esse, ut iustè iustitiæ, & fortiter fortitudini. Coniugata autem dicuntur secundum eandem coniugationem omnia, ut iustitia, iustus, iustum, iustè: manifestum igitur quoniam uno quouis ostenso eorum, quæ secundùm eandem coniugationem dicuntur, ut bono, uel laudabili: & reliqua omnia ostensa sunt, ut si iustitia est laudabilium, ut iustè, iustus, iustum laudabilium: dicetur autem iustè & laudabiliter secundùm eundē casum (nam à laudabili) quemadmodum iustè à iustitia. Considerandum autem nō solum in eo quod

30.locus. declaratio. dictum est, sed & in contrario contrarium. Vt quòd bonum non ex necessitate suaue, neque enim malum triste, aut si hoc, & illud: & si iustitia sciētia, & iniustitia ignorantia: & si quod iuste est, scienter & experienter est, quod iniustè est, ignoranter & inexperienter est, si autem hæc, non nec illa, uelut in hoc quod nunc dictum, nam magis utique apparebit quod iniustè experienter, quàm inexperienter. Hic autem locus dictus est prius in contrariorum consequentijs, nihil enim aliud nunc ostendimus, quam contrariorum sequi

31.locus. declaratio. coutrarium. Amplius in generationibus, & corruptionibus, & effectiuis, & corruptiuis, & interimenti & astruenti. Quorum enim generationes bonæ sunt & ipsa bona sunt: & si ipsa bona sunt, & generationes bonæ: si autem generationes malæ, & ipsa mala. In corruptionibus autem econtrario: nam si corruptiones bonæ, ipsa mala, si antem corruptiones malæ, ipsa sunt bona. Eadem

ratio

ratio & in effectiuis:et corruptiuis:quorum enim effectiua bona, & ipsa bona : quorum uerò corruptiua bona, ipsa mala:

Ex similibus, appositione, magis, minus, simpliciter, & secundum quid, loci. *Cap. IIII.*

RVRSVM in similibus si similiter se habēt. 32.locus. Declaratio.
Vt si disciplina una plurium, & opinio: & si uisum habere est uidere: & auditum habere est audire: similiter autem & in alijs, et in his quæ sunt, & in ijs quæ uidentur. Vtilis autem hic locus ad utrunque: nam si in aliquo similium sic se habet, & in alijs similibus: si autem in aliquo non, nec in alijs similibus. Considerandum autem & in unò, & in pluribus si similiter se habet. Aliquoties enim dissonat: ut si scire est cogitare, & multa scire est multa cogitare hoc autem non uerum, 33. declaratio. *contingit enim plura scire, cogitare autem non si autem non hoc, nec illud quod in uno, quod scire est cogitare. Amplius, ex minus & magis. Sunt autem eius quod est magis loci quatuor.* 34. declaratio. *Vnus quidem si magis sequitur magis: ut si uoluptas bonum, & magis uoluptas, magis bonum: & si iniuriam facere, malum, & magis iniuriam facere: magis malum. Vtilis autem ad utrunque hic locus: nam si sequatur ad subiecti incremētum, accidentis incrementum, quēadmodum dictū est, manifestum quod accidit: si autem non sequatur, non accidit: hoc autem inductione sumendum. Alius,* 35.locus

uno

uno de duobus dicto, si cui magis uidetur inesse nõ inest: nec cui minus: & si cui minus uidetur inesse
36.locus. *inest: & cui magis. Rursum, duobus de uno dictis: si quod magis uidetur alij inesse non inest, neque quod minus, aut si quod minus uidetur inesse in-*
37.locus. *est, & quod magis. Amplius: duobus de duobus dictis, si quod alteri magis uidetur inesse non inest, nec reliquum reliquo, aut si quod minus uidetur*
38.locus. declaratio. *alteri inesse inest, et reliquum reliquo. Amplius, ex eo quod similiter inest, uel uidetur inesse: tripliciter: quemadmodum in eo quod magis: ut in posterioribus tribus dictis locis dicebatur. Siue .n. unum quoddam duobus similiter inest, aut uidetur inesse, si alteri non insit, nec alteri: si autem alteri inest, & reliquo. Siue duo eidem similiter: si alterum non insit, nec reliquum: si autem alterum, & reliquum. Eodem autẽ modo & si duobus duo similiter insunt: nam si alterum alteri non inest, nec reliquum reliquo: si autem inest alterum alteri, & reliquum reliquo: ex eo igitur quod est magis, & minus, & quod est similiter, tot modis contingit argumẽtari. Amplius autem ex appositio*
39. declaratio. *ne, si alterum ad alterum appositum faciat bonũ uel album, cùm non fuerit prius album, uel bonũ: quod appositum est, erit albũ, uel bonũ, quale re-*
40. declaratio. *uera et totum facit. Amplius autem si id ad quod est appositũ aliquid facit magis tale, quale erat: & ipsum erit huiusmodi: similiter autem et in alijs. Vtilis autem non in omnibus hic locus, sed in quibus ipsius magis crementum accidit fieri. Iste*

uerò

uerò locus non conuertitur ad destruendum: nā si non facit quod appositum est: bonum: nondum manifestum, si ipsum non bonum. Nam bonum malo appositum, non ex necessitate bonum totum facit nec album nigro: nec dulce amaro. Rursum si quid 41.declaratio.
magis & minus dicitur, et simpliciter inest. Quod enim bonum uel album non est, neq; magis & minus bonum uel album dicetur: nā malum de nullo magis, uel minus bonum, sed magis malum uel minus dicetur. Non conuertitur autem hic locus ad destruendum: multa.n.eorum quæ non dicūtur magis, simpliciter insunt: nā homo nō dicitur magis & minus, sed non propter hoc nō est homo. Eo 42. declaratio.
dem autem modo considerandum & in ijs quæ secundùm quid, & quando, et ubi. Nam si secundū quid contingit: & simpliciter contingit: similiter autem & quando, & ubi, nam quod simpliciter est impoßibile, neq; secundum quid, neq; secundū Instantia.
ubi neq; secundum quando contingit. Instantia quoniam secundum quid quidem sunt natura studiosi (ut liberales, uel casti) simpliciter autem nō sunt natura studiosi, nā nullus natura prudēs. Similiter autem et quando contingit corruptibiliū aliquid nō corrumpi, simpliciter autem nō contingit non corrumpi. Eodem autē modo & ubi expedit quidem tali obseruantia uictus uti, ut in morbosis locis, simpliciter aūt nō expedit. Adhuc autem, alicubi quidem unum tātū poßibile est esse, simpliciter aūt non poßibile unū tantum esse. Eodem autē modo & alicubi bonum est quidem patrem.

trem ſacrificare,ut in Tribalis:ſimpliciter autem non bonum. an in hoc quidem non ubi ſignificat, ſed quibuſdam? nihil enim refert ubicunque ſint: ubiq; enim erit eis bonum in Tribalis. Rurſus qui dem expedit medicari,ut quando ægrotat, ſimpli citer autem non. An neq; hoc quando ſignificat, ſed in eo quòd afficitur aliquo modo? nihil enim re fert quandocunq;, dummodo ſic affectus ſit. Simpliciter autem eſt,quòd nullo addito dicis quòd bo num eſt,aut contrarium,ut patrem ſacrificare nõ dicis bonum eſſe: ſed quibuſdam bonum eſſe: non ergo ſimpliciter bonum:ſed Deos honorare bonum dicis nihil addens: ſimpliciter enim bonum eſt: quare quod nullo addito ui detur eſſe honeſtum, uel turpe, uel aliquid talium, ſimpliciter dicetur.

Secundi Libri Topitorum Ariſtotelis
FINIS.

IN TOPICORVM LIBRVM TERTIVM ANGELI POLITIANI

ARGVMENTVM.

ERTIVS cōparationū locos habet accidentibus adſcriptos, cōſiderās utrū diuturnius ſtabilius,optabilius potius,uel ſe ipſo,uel ex accidenti. Præterea utrū ſimpliciter optabili⁹, & ſuapte nā,utrū præſtantioris naturæ,uel bonū,uel propriū,utrū honoratius,ac prius,utrū fini propinquius,utrū ad fine præſtantiorē,utrū poſſibile. Finium proportionū cogitas,& a quibus præſtantur fines,utrū pulchrius,honeſtius,laudabilius. Præſtabilioris originis,ubi plura ſunt bōa,ubi uoluptas,opportunitas, ubi frequētior tēpeſtiuitas,utrius corruptio peior, gñatio melior,utrū bono uicinius,aut ſimilius, ſed & meliori utrū illuſtrius,utrū magis propriū,utrum in gñe meliore,utrū magis ex abūdanti,utrū rarius, utrū ſine altero eligibilius,utrū negetur minus,utro amiſſo,qui doleat minus reprehendatur, utrū ſuaui ſtet,utrū bonū,an meliorem reddat qui adſit,utro bonū præſtātius efficiať. Huc loci ēt pleriq; abſoluti accidentis faciunt.tū illi, quod ex duobus optabilius,tertio ipſum quoq; altero optabilius,tertio ipſum quoq; altero optabilius, ut cuius exceſſus alterius,ut quod ſe ipſo potius optabile, ut quod cui adijcič optabilius facit,ut quod maiori additū,totū mox ipſum reddit optabilius, quā quod minori,ut quod ſui merito nō gloriæ cā optabilius,ut qđ utroq;,ut cui notiones cōpetāt oēs optabilis. Quodq; propter optabilia meliora ſit. Cui nihil admixtū quod fugias. Sume tamen uniuerſales magis locos, quos & ad particulares transferre poſſis, ſiue determinatos, ſiue determinationis expertes,quæ uarijs defenduntur ac refelluntur modis,et ad indiuidua uſq; perducuntur.

To-

TOPICORVM ARISTOTELIS LIBER III.

De meliorum, eligibiliorumq; problematum locis. Cap. I.

TRVM autem eligibilius, aut melius duorum, pluriũue ex his perspiciendum. Primum autem determinetur quod cõsiderationem facimus non de plurimũ distantibus, & magnam adinuicẽ differentiam habentibus (nullus enim dubitat utrũ felicitas, an diuitiæ expetibiliores) sed de ijs quæ propinqua sunt, & de quibus dubitamus utrũ oporteat apponere magis, eo quòd nullam uidemus alterius ad alterum præeminentiam? Manifestum igitur in his quòd ostensa una præeminẽtia, uel pluribus, constituetur intelligentia, quòd id eligibilius est, quod eorum est præeminens.

1. locus. *Primum igitur quod diuturnius stabiliusue, eligibilius eo qđ minus huiusmodi. Et qđ magis eligit prudens, uel bonus uir, uel lex recta, uel studiosi*

2. locus. *circa singula delecti quatenus tales sunt, uel in unoquoq; genere periti, uel quæcunq; plures, uel omnes (ut in medicina uel ædificatoria, quæ plures medicorum uel omnes) uel quæcunq; omnino plures, uel omnes, uel omnia, ut bonum, omnia enim bonum appetunt. Oportet autem ducere ad*

re ad id quod fuerit utile, quod dicendum est. Est 3.locus.
aũt simpliciter quidem melius, ac eligibilius, q̃d
secundum meliorem disciplinam: alicui aũt, quod
secundum propriam. Deinde quod idipsum quod 4.locus.
est (eo quod non) in genere est: ut iustitia iusto. Declaratio.
Nam illa quidem in genere bono, hoc autem non,
& illa idipsum quod est, bonum est, hoc aũt non.
nam mihi dicitur idipsum quod genus est, quod nõ
est in genere. Vt albus homo non est id quod co-
lor. similiter autem & in alijs. Et quod propter
se eligendum, eo eligendo quod propter aliud eligi 5.locus. Declaratio.
bilius. Vt sanum esse quàm exercitari, illud enim
propter se eligendum, hoc autem propter aliud.
Et quod per se, eo quod per accidens. Vt amicos iu 6.locus.
stos esse, eo quòd inimicos: illud enim per se eligen Declaratio.
dum, hoc autem per accidens eligimus. Nam ini-
micos iustos esse scđm accidẽs eligimus, ut nihil no
bis noceãt. Est aũt hoc idẽ ei quod ante hoc, differt
autem modo: nam amicos quidem iustos esse pro-
pter se eligimus, & si nihil nobis debeat fore, quã
uis apud Indos sint inimicos autem propter alte-
rum, ut nihil nobis noceãt. Et quod cã boni per se,
eò quòd per accidens causa. Quemadmodum uir- 7.locus.
tus, fortuna: nam illa quidem per se, hæc autẽ per Declaratio.
accidens est causa bonorum: & si quid aliud huius
modi. Similiter autem & in contrario. Nam
quod per se est causa mali, fugibilius est eo quod
per accidens, ut uitium quàm fortuna: nam illud
quidem per se malum, fortuna autem per acci-
dens. Et quod simpliciter bonum, eo quod ali-

8.locus. cui eligibilius. *Vt sanum fieri, quàm incidi. Nam*
Declaratio. *hoc quidem simpliciter bonum: illud autem alicui*
9 locus. Declaratio. *indigentium incisione. Et quod natura eo, quod*
10.locus. *non natura. Vt iustitia, iusto: illud enim natura,*
Declaratio. *hoc autem acquisitiuũ. Et quod meliori, & bono*
rabiliori inest, eligibilius, ut Deo, quàm homini:
11. locus. *animæ, quàm corpori. Et quod melioris propriũ*
Declaratio. *melius quàm quòd peioris. Vt quod Dei, quam*
quod hominis: nam secundum communia utriusq;
nihil differunt abinuicem, proprijs autem alterũ
alteri differentijs supereminet. Et quod in melio-
ribus, uel prioribus, uel honorabilioribus, est me-
12.locus. *lius. Vt sanitas robore, & pulchritudine: nam il*
Declaratio. *la quidem in humidis, & siccis, & (ut simplici-*
ter dicatur) ex quibus prius constitutum est ani
13. locus. *mal. hæc uerò in posterioribus: nam robur in ner-*
uis, & oßibus, pulchritudo autem membrorum.
14 locus. *quædam commensuratio uidetur esse. Et finis ijs*
15.locus. *quæ sunt ad finem eligibilior uidetur esse. Et duo*
16 locus. *rum, quod propinquius est fini. Et omnino quod*
17 locus. Declaratio. *ad uitæ finem, expetibilius, quàm quod ad aliud*
aliquid: ut quod ad felicitatem contendit, quàm
quod ad prudentiam: nam quod ad felicitatem cõ
tendit, eligibilius. Et poßibile impoßibili. Am-
18.locus. *plius, cum duo sint effectiua, cuius finis melior,*
19.locus. Declaratio. *& ipsum melius. Cùm autem sit effectiuum, &*
finis: ex proportione, quando pluri superat finis fi
nem, quam ille proprium effectiuum. Vt felicitas
pluri superat sanitatem, quàm sanitas salubre:
quare effectiuum felicitatis melius felicitate: nã
quan-

quantum felicitas superat sanitatem, tantum & effectiuum felicitatis, salubre superat: sanitas autem salubre minus superabat, quare plus superat effectiuum felicitatis, salubre, quàm sanitas salubre: quapropter effectiuum felicitatis, melius sanitate: manifestum igitur, quòd eligibilius effectiuum felicitatis, quàm sanitas: nam idem plus superat. Amplius, melius est quod propter se, et honorabilius, & laudabilius. Vt amicitia diuitijs, et iustitia sanitate, & robore: nam illa quidem propter se honorabilium, hæc uerò non propter se, sed propter aliud, nullus enim honorat diuitias propter se, sed propter aliud: amicitiam uerò propter se, & si nihil nobis debeat aliud ab ea esse. 20 locus. declaratio.

Alij eiusdem problematis loci. Cap. II.

AMPLIVS, quando duo aliqua fuerint ualde sibimetipsis similia, & non poterimus præeminentiam aliquam conspicere alterius ad alterum: uidendum ex ijs quæ sequũtur. Nam cùm cõsequẽs est maius bonum, hoc eligibilius. Si autem sint consequentia mala: cui consequens minus malum, hoc eligibilius. Nam cum utraq; sint eligenda, nihil prohibet molestum aliquid sequi: dupliciter autem ab eo quod sequitur consideratio, nam & prius: & posterius sequitur: ut addiscentẽ ignorare prius, scire autem posterius: melius autem ut plurimum, quod posterius, sequitur: sumẽdum igitur eorum quæ sequuntur quodcunque fuerit utile. Amplius, plura bona paucioribus, uel sim-

21. locus. declaratio.
22. locus. declaratio.
23. locus.

pliciter, uel quando altera alteris insunt ut pauciora in pluribus. Instantia, si alicubi alterum alterius gratia: nihil enim eligibiliora utraq; quàm unum: ut sanum fieri, et sanitas, quàm sanitas, eo quòd sanum fieri propter sanitatem eligimus. Et non bona, bonis nihil probibet eligibiliora esse, ut felicitatem: & aliud aliquid quod non est bonũ,

24. locus. *iustitia & fortitudine. Et eadem cum uoluptate*

25. locus. *magis quàm sine uoluptate: & eadem cum indo-*

26. locus. declaratio. *lẽtia, quàm cum tristitia. Et unum quodq; in quo tempore magis ualet, in hoc etiã eligibilius. Vt carentia tristitiæ in senectute magis, quàm in iuuentute: magis.n. in senectute ualet. Secũdùm hæc autem, & prudentia in senectute eligibilior: nemo.n. iuuenes eligit duces, eo quòd non constat eos prudentes esse. Fortitudo autem è contrario: in iuuentute.n. magis necessaria secundùm fortitudinẽ operatio: similiter autem & in temperantia, magis enim iuuenes quàm senes concupiscentijs molestantur.*

27. locus. *Et quod in omni tempore, uel in pluribus,*

declaratio. *utilius. Vt iustitia, et temperantia, fortitudine: nã ille semper, hæc autem aliquando utilis. Et quòd*

28. locus. declaratio *cũ omnes haberemus, nihil altero indigeremus, quàm quòd cũ haberemus, indigeremus reliquo. Vt in iustitia & fortitudine: nam si omnes essent*

29. locus. *iusti, nihil utilis fortitudo: si uerò omnes essent fortes, utilis iustitia. Amplius, ex corruptionibus, & abiectionibus, & generationibus, & sumptionibus, et contrarij. Quorum enim corruptiones malæ, ipsa eligibiliora: similiter autem & in*

abiectionibus, & in contrarijs, nam si abiectio, uel contrarium fugibilius est, ipsum eligibilius: in generationibus autem, & sumptionibus, econtrario. Quorum enim sumptiones, & generationes eligibiliores, ipsa quoque eligibiliora. Alius autem locus est. Quod propinquius bono, melius, atque eligibilius. Et quod similius est bono, ut iustitia, iusto. Et quod meliori eorum est similius, queadmodum Aiacem Vlysse dicunt aliqui meliorem esse, eo quòd similior est Achilli. Instantia huius est, quòd non uerum sit: nihil enim prohibet non qua ratione optimus est Achiles, eadem similiorē esse Aiacem, cùm erit alter quidem bonus, non similiter autem. Considerandum autem si et in ridiculo sioribus sit simile: ut simia homini quàm equo, cū non sit similis: non enim est simia melior, similior tamen est homini. Rursum in duobus: si hoc quidē meliori, illud autem peiori est similius: erit melius quod meliori est similius. Habet autem & hoc instantiam: nihil enim prohibet hoc quidem meliori parum simile esse, illud autem peiori ualde: ut sit Aiax quidem Achilli parum, Vlysses autem Nestori ualde, ut si hoc quidem meliori in peioribus: illud autem peiori in melioribus: ut equus asino, et simia homini. Et quod maximè insigne, eo quod minus tale. Et quod difficilius: magis enim amamus cùm habemus, quod nō est facile adipisci. Et quod magis proprium, eo quod communius. Et quod malis in communius. nam magis eligēdum quod nulla molestia sequitur, quā quod sequitur.

30.locus. declaratio.
31.locus. declaratio.
32.locus.
33.locus.
34.locus.
35.locus.
36.locus.

se:illud eligibilius quod uolumus nobis uideri inesse. Vt laborē dil:gere nos negamus, ut ingeniosi esse uideamur. Amplius, pro cuius absentia minus increpādi sunt molestè ferentes, hoc magis eligendum. Et pro cuius absentia non molestè ferentem magis increpandum:id eligibilius. 46.locus. 47.locus.

Alij meliorum, eligibiliorumq; loci.
Cap. III.

AMPLIVS, eorum quæ sunt sub eadem specie, quod habet propriam uirtutem, eo quod nō habet, utrisq; autem habentibus, quod magis habet, eligibilius. Amplius, si hoc quidem facit bonum illud cui adest, illud autem non facit, quod facit, eligibilius. Quemadmodum et calidus quod calefacit, eo quod non. Si autem utrunq; facit, quod magis facit, aut quod melius, & principalius facit bonum: ut si hoc quidem animam, illud autem corpus. Amplius autem à casibus, & usibus, & actionibus, & operibus, et hæc ab illis. Sequuntur enim sese inuicem: ut si quod iustè est eligibilius, quàm quod fortiter, & iustitia fortitudine eligibilior: & si iustitia quàm fortitudo eligibilior, & quòd iustè, quàm quòd fortiter: similiter autem & in alijs. Amplius, si aliquo eodem hoc quidem maius bonum est, illud autem minus: magis eligendum maius, aut si maiore maius fuerit alterum. Sed & si duo quædam uno aliquo sint eligibiliora, quod longè eligibilius, eo quod minus est eligendum, eligibilius. Amplius, cuius

48.locus. 49.locus. 50 locus. declaratio. 51.locus. 52.locus. 53.locus.

est superabundantia eligibilior, & ipsum eligibilius. Vt amicitia, pecuniis: nam eligibilior superabundantia amicitiæ, quàm pecuniarum. Et id cuius magis eligit quis ut ipse sibi causa sit, quàm cuius alter. Vt amicos pecuniis. Amplius: ex appositione si eidem appositum aliquid, quod totum eligibilius facit. Cauere aũt oportet extendere ad ea in quibus altero quidem appositorum utitur commune, uel alio quolibet modo cooperatiuum est, reliquo autem non utitur, neq; cooperatiuum est, ut serra, & falce cum arte fabrili: nam eligibilior serra consociata, simpliciter autem nõ eligibilior. Rursum, si minori appositum aliquid, quod totum maius facit. Similiter autẽ & ex ablatione: quo enim ablato ab eodem, quod restat est minus: illud maius erit, quod ablatum, reliquum minus facit. Et si hoc quidem propter se, illud autem propter gloriam eligendum. Vt sanitas, pulchritudine: terminus autem eius quod est ad gloriã: quod nullo conscio, non studeret inesse. Et si hoc quidem propter se, & propter gloriam eligendum: illud autem propter alterum tantum. Et utrumuis magis propter se honorandum, & hoc melius: & eligibilius. Honorabilius utiq; fuerit secundùm se quod cùm nihil aliud debeat esse, propter se eligimus magis. Amplius, diuidendum quoties quod eligendum est dicitur, & quorum gratia: utilis, uel honesti, uel delectabilis. Nam quod ad omnia uel ad plura est utile, eligibilius fuerit eo quod nõ sic. Si autem eadem utrisque insunt, utri ma-

54.locus. 55.locus. 56.locus. 57.locus. 58.locus. 59.locus. 60.locus. 61.locus.

gis insint considerandum. Vt utrum delectabile, an honestum, an utile magis. Rursum, quod propter melius, eligibilius. Vt quod propter uirtutem, quàm quod propter delectationem. Si militer autem, & in fugiendis. Nam magis est fugiendum, quod magis impedit uirtutes, ut ægritudo turpitudine: nam & uoluptatis, & eius quod est studiosum esse, prohibentior est ægritudo. 62.locus. 63.locus.

Amplius ex similitudine monstrari potest fugiendum, & eligendum quod propositum est. Nam minus eligendum huiusmodi, quod æquè, & eligeret aliquis & fugeret, altero quod eligendum est tantum, ad se inuicem igitur comparationes (quemadmodum dictum est) faciendum. 64.locus.

De eligendis, & fugiendis, documenta, & loci communes. Cap. IIII.

IDEM autem loci utiles, & ad demonstrandũ quoduis eligendum, & fugiendum. Nam auferre solum eam oportet (quæ ad alterũ est) præ minentiam: si enim quod honorabilius, eligibilius & honorabile eligendum: & si quod utilius, eligibilius: & utile eligendum: similiter autem & in alijs quæcunq; huiusmodi habent comparationẽ. Documentũ primum.

In aliquibus autem statim secundum eam, quæ ad alterum est comparationem: & quod eligendum utrunq;, uel alterum dicimus. Vt quando hoc quidem natura bonum, illud autem non natura bonum dicimus, nam quod natura bonũ, mani festum quoniam eligendum est. Sumendũ autem Vniuersales loci.

quàm maximè uniuersales locos de eo, quod est magis & minus: nam sic sumpti, ad plura utiles erunt. Fieri autem potest ut eorum qui dicti sunt quosdã uniuersales magis qui faciat parum transmutans secundum appellationem. Vt quod natura tale, eo quod non natura tale, magis tale.

Primus. *Et si hoc quidem facit, illud autem non facit quod habet tale cuicunque insit: magis tale quod interdum facit tale quàm quod non facit. Si autem utrunque facit, quod magis facit tale. Amplius,*

6.locus. *si eòdem aliquo, hoc quidem magis: illud autem minus tale. Et si hoc tali magis tale, illud uerò nõ tali tale: manifestum quoniam primũ magis tale. Amplius, ex additione: si eidem additũ, aliquod totum magis tale facit. Aut si ei quod minus est*

7. locus. *tale additum, totum magis tale facit. Similiter au*

8. locus. *tem & ex ablatione: nam quo ablato reliquis reliquum, minus tale, ipsum magis tale. Et quæ cõ-*

9. locus. declaratio. *trarijs sunt impermixtiora, magis talia. Vt albius quidem nigro impermixtius. Amplius, præ*

3. documentum declaratio. *ter ea quæ dicta sunt prius, quod magis suscipit propriam propositi rationem. Vt si albi est ratio color disgregatiuus uisus: albioris est, color magis disgregatiuus uisus. Si autem particulariter, & non uniuersaliter problema ponatur, primũ quidem dicti uniuersaliter constructiui, uel destructiui loci omnes utiles. Vniuersaliter enim interimentes, uel construentes, & particulariter monstra-*

4. ducumentum. *mus: nam si omni inest, & alicui: & si nulli inest,*

Declaratio. *nec alicui. Maximè autem opportuni, & communes*

munes loci, qui sunt ex oppositis, & coniugatis, & casibus. Nam similiter probabile est existimare, si omnis uoluptas bonum, & tristitiam omnem malum esse: & si aliqua uoluptas bonum, & tristitiam aliquam esse malum. Item si aliquis sensus non est potestas, & insensibilitas quædam non est impotentia, & si quoddam opinatum disciplinatum, opinio quædam disciplina: rursum si aliquod iniustorum bonum, & iustorum aliquod malum: & aliquod eorum quæ iniustè, malum, & aliquod eorum quæ iniustè bonum: & si quoddam delectabile fugiendum, & delectatio quædam fugienda: secundum hæc autem & si aliquod delectabile utile, delectatio quædam utilis. Et in corruptiuis autem, & generationibus, & corruptionibus similiter. Nam si aliquod corruptiuũ delectationis uel disciplinæ bonum est, erit quædam delectatio, uel disciplina malorum: similiter autem & si corruptio quædam disciplinæ bonorum, uel generatio malorum, erit quædam disciplina malorum. Vt si obliuisci quæ quis turpia egit bonorum est: uel reminisci malorum, erit scire quæ quis turpia egit, malorum: similiter autẽ & in alijs: in omnibus enim similiter probabile. 5.documẽtũ. Declaratio.

Amplius, ex eo quod est magis & minus, similiter: si enim magis quidẽ eorũ quæ sunt ex alio genere aliquid tale, illorum autem nihil est: neq; quod dictũ ẽ erit tale. Vt si magis quidẽ disciplina quædã bonũ, quã uoluptas: nulla aũt disciplina bonũ, nec uoluptas bonũ erit: et ex eo quod est similiter 6.documẽtũ. Declaratio.

militer quidem & minus eodem mō. Nā erit & interimere,et cōstruere:uerūtamen ex eo quod est similiter,utraq;:ex minus aūt, cōstruere sōlū,destruere aūt non:si.n.similiter potestas quædā bonū,& disciplina,est aūt quædam potestas bonū, & disciplina:si aūt nulla potestas bonum,nec disciplina:si aūt minus:quædam potestas bonū,quā disciplina:est aūt quædam potestas bonum, & disciplina:at uerò si nulla potestas bonum, non necesse est & disciplinam nullam esse bonum:manifestum igitur quoniam cōstruere solum ex eo quod

7.documentū declaratio. minus est. Non solum autem ex alio genere est destruere,uerùm & ex eodem.dum sumit quis quod maximè tale est.Vt si positum est disciplina quædam bonum,ostendatur autem quoniam prudentia non bonū, nec alia ulla erit,quia nec quæ maximè uidetur. Amplius,ex suppositione simili-

8.documentū declaratio. ter postulantem si uni,& omni inesse,uel non inesse. Vt si hominis anima immortalis, & alias: si autem hæc non,nec alias.Si igitur inesse alicui positum est ostendendum quoniam alicui nō inest, nam consequetur per hypothesin nulli inesse: si autem alicui non inesse positum est ostendēdum quoniam inest alicui : nam & sic consequetur omnibus inesse.Manifestum igitur est quòd qui hypothesi utitur,facit problema uniuersale,particulariter positum : nam particulariter confitentem

9.documentū declaratio. uniuersaliter postulabit confiteri,eo quòd uni,& omni similiter postulauerit inesse.Cùm autem indefinitum est problema,uno modo destruere contingit.

tingit. Vt si dixerit uoluptatem bonum esse, uel nõ bonum, & nihil aliud quicquam determinauerit: nam si aliquam uoluptatem dixerit bonum esse, ostendendum uniuersaliter quòd nulla, si debeat interimi propositum: similiter autem & si aliquã dixerit uoluptatem non esse bonum, ostendendum uniuersaliter quòd omnis, aliter uerò non contingit interimere: nam si ostenderimus quoniam est quædam uoluptas bonum, uel non bonum, nondũ interimitur propositum. Manifestum igitur quoniam interimere quidẽ uno modo dicitur. Cõstruere autem dupliciter: siue enim uniuersaliter ostenderimus, quòd omnis uoluptas bonum, siue quòd est quædam uoluptas bonum, ostensum erit quod propositum est. Similiter autem & si oporteat disserere quòd est quædam uoluptas non bonum: si ostenderimus quòd nulla bonum, uel quòd quædã non bonum, ostendentes erimus utrunque & uniuersaliter, & particulariter, quòd est quædam uoluptas non bonum. Cùm autem determinata fuerit positio, dupliciter interimere erit. Vt si ponatur alicui quidem inesse uoluptati bonum esse, alicui aũt non inesse: nã siue omnis ostendatur uoluptas bonũ, siue nulla, interemptũ erit propositũ. Si aũt unã solã uoluptatẽ posuerit bonũ esse, tripliciter contingit interimere. Nã ostendẽtes quòd omnis, uel nulla, uel quòd plures quàm una bonum, interimẽtes erimus quod propositum est. In pluribus uerò positiõe determinata (ut quod prudentia sola est uirtutum scientia) quadrupliciter est

10. documentum. declaratio.

11. documentum. declaratio.

12. documentum. declaratio.

13. documentum. declaratio.

14. documentum. Declaratio. est interimere. Nam ostenso quòd omnis uirtus scientia, uel quòd nulla, uel quòd et alia aliqua ut iustitia, uel quòd eadem prudentia non scientia, interemptum erit propositum. 15. documentum. Declaratio. Vtile autem & inspicere in singularibus, in quibus inesse aliquid uel non, dictum est, quemadmodum in uniuersalibus problematibus. 16. documentum. Declaratio. Amplius autem & in generibus inspiciendum: diuidenti secundùm species, usq; ad indiuidua, sicut prius dictum est. Nam si omni appareat inesse, siue nulli multa proferenti: postulandum uniuersaliter confiteri, aut ferre instantiam in aliquo non sic: 17. documentum. Declaratio. Amplius, in quibus possibile est aut specie, aut numero determinare accidens: inspiciendum si nullum horum inest. Vt quòd tempus non mouetur, nec est motus, annumeranti quot sunt species motus: nam si nulla earum inest tempori, manifestum quoniam non mouetur, nec est motus: similiter autem & quod anima non est numerus: diuidenti quoniam omnis numerus aut impar, aut par: nam si anima neq; impar, neq; par, manifestum quòd non est numerus: ad accidens igitur per talia: & hoc modo argumentandum.

Libri tertij Topicorum Aristotelis FINIS.

IN TOPICORVM LIBRVM QVARTVM ANGELI POLITIANI,

ARGVMENTVM.

IBRO quarto genus agitur, ubi cognata inſpicis omnia, an ſit de quo non dicatur. de quo ut accidens, an poſſit & non ineſſe, an ſit in eadē diuiſione, genus & ſpecies an capiat eius partem genus, quod ſit in genere, an propoſita ſpecies alicui uerè competat, cui genus ipſum non competat, an quod poſitum ſit in genere, nullius ſpeciei ſit particeps, an ſit genere amplius, an ex æquo ſpecies dicatur, & genus, an ſpecie quippiā differat, cuius, aut non ſit illud, aut non uideatur genus. an aliud eiuſdem ſit generis. quod nec contineat genus, nec contineatur, an ſuperiora omnia genera de ſpecie dicantur, qua quid eſt, an genus, uel ipſum, uel ſuperius ſpeciei ſit particeps. an ſi ſpecies, ut quid etiā genus, imò uerò genera ut quid prædicentur. an rationes generum ſpeciei congruant, aut omnino his quæ partem ſpeciei capiunt. an in genere poſita differentia ſit, an & ſpecies an in ſpecie differentia, an indifferentia genus, an dictum genus, ut differentia, an ut data ſpecies eſt, nulla de his differentia dicatur, quæ ſunt generis, an prius natura ſpecies. an abeſſe poſſit aut genus, aut differenria. an quòd genere ſitum particeps alicuius, aut ſit, aut eſſe poſſit, quod generi ſit cōtrarium. an ſpecies alicuius particeps, quod competere his poſſit, quæ ſub genere ſunt. an ſint æquiuoca ſpecies & genus. an eſſe aliqua nequeat propoſiti generis ſpecies. an dictum translatione genus. an aliquid ſpeciei contrarium. an in contrario contrarium, an quod gene-

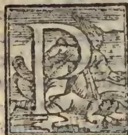
generi contrarium, nullo sit in genere, sed ipsum sit genus, an genus & species alicui contraria sint, cum sit alterius tantum medium. uel si utriusq; tamen alterius dissimile. an medium quoq; in eodem genere, an alicui contrarium genus species nulli. an medium aliquod in proposito genere. an aliquid generi contrarium, an in casibus, & serie, & æqualiter se habentibus, & generationibus, generantibus, corrumpētibus ex æquo sequatur. An priuatio speciei opponatur: An & generi sui sit negatio. an ad aliquid, an non ad idē dicatur, ut species, & ut genus, uel ut genus, & quæ sub genere. an itidem genus & species dicatur in casibus, an quæ similiter ad aliquid dicūtur, non similiter recurrāt, an non ad æqualia genus dicatur, & species, an contrapositi contrapositum genus. an quæ ad aliquid, partim necessaria partim secus, an in actu habitus in consequenti, sed potestate an temere quod sequitur, acceptum ut genus. an utrunq; in eodem aliquo. an quadantenus species generis particeps, an totum in parte sumptum. an in potestate aut possibili. an quod in duobus generibus, aut pluribus in altero positum. an genus ut differentia expositum uel contra. an affectio, uel in affecto, uel pro affecto capiatur. an in subiecta specie redditū genus. an è contrarijs, quod melius, aut quod æquè bonū, deteriore in genere ponatur. Specta & magis & minus, siue sit, siue appareat, & an de quo genus dicitur, non sit inter species. Distingue à genere differētiam. nam & amplius est, & qua quid dicitur. Concreta, abstracta, comitantia peruide.

To-

TOPICORVM ARISTOTELIS

LIBER IIII.

Problematum generis aliquot loci. Cap. I.

OST hæc autem, de ijs, quæ ad genus, & proprium, inspiciendũ sunt autem hæc elementa eorum quæ sunt ad terminos. De his ipsis rarò considerationes fiunt disputantibus. Si ergo ponatur genus alicuius existentium, primùm quidem inspiciẽdum ad omnia, quæ cognata sunt ei, quod dicitur, si de alio non prædicatur: quæmadmodũ est in accidente. Vt si uoluptatis, bonum ponatur genus, si aliqua uoluptas non bonum. Nam si hoc, manifestum est, quoniam non genus bonum uoluptatis, nã genus de omnibus quæ sunt sub ipso speciebus, prædicatur. Deinde si non in eo quod quid est prædicatur, sed ut accidens. Quemadmodum album de niue, de anima, à seipso agitatum. Neq;.n.nix idipsum quod est, album: quapropter nõ est genus album niuis, neq; anima idipsum quod est, agitatum, nam accidit ei moueri, quemadmodum, & animali frequenter & ambulare, & ambulans esse. Amplius, agitatum non quid est, sed quid faciens, uel patiens significare uidetur: similiter autem & album, non.n.quid est nix, sed quale quid est in-

1.locus. Declaratio.

2.locus. Declaratio.

est indicat: quare neutrum horum in eo quod quid
3. locus. Declaratio. est prædicatur. Maximè autem in accidentis definitione inspiciendum, si aptatur ad dictum genus. Vt ad quæ nunc dicta sunt: contingit enim quippiam mouere seipsum, & non: similiter autē et albū esse, & non: quare neutrum horum genus, sed accidens, eò quòd accidens dicimus, quod contingit idem inesse alicui, & non. Amplius si non
4. locus. Declaratio. in eadem diuisione est genus, & species: sed hæc quidem substantia: illud autem quale: aut hoc quidem ad aliquid, illud autem quale. Vt nix quidem, et cygnus substantia, album autem non substantia, sed quale: quare non est genus album niuis neq; cygni: rursum disciplina quidem ad aliquid, bonum autem, & pulchrum quale: quare non est genus pulchrum, uel bonum disciplinæ: nam genera eorum quæ sunt ad aliquid, & ipsa ad aliquid, oportet esse: ut in duplici. etenim multiplex est genus duplicis, & ipsum eorum quæ sunt ad aliquid est. Vt uniuersaliter autem dicatur, in eadem diuisione oportet genus esse speciei: nam si species substantia, & genus: & si quale quippiam: ut si album quale quippiam, & color. Si-
5. locus. Declaratio. militer autem & in alijs. Rursum, si necesse fuerit, uel si contigerit genus participare quod positum est in genere. Terminus autem eius quod est participare, est suscipere participati rationem. manifestum igitur quoniam species quidem participant genera: genera autem species non. nam species suscipit generis rationem: genus autem

speciei

ſpeciei non:conſiderãdum igitur ſi participat, uel contingit aßignatum genus participare ſpeciem: ut ſi quis entis, uel unius, genus quippiã aßignauerit, accidet.n.genus, participare ſpeciem: nã de omnibus quæ ſunt, ens, et unum prædicantur: quare & ratio eorum. Amplius, ſi de aliquo aßignata ſpecies uera eſt, genus autem non. Vt ſi ens, aut ſcibile opinabilis genus ponatur: nam de non ente opinabile prædicabitur: multa.n.non entia, opinabilia ſunt. at quòd ens, uel ſcibile non prædicatur de non ente, manifeſtum: quare non eſt genus ens, neq; ſcibile, opinabilis: nam de quibus ſpecies prædicatur, & genus oportet prædicari. Rurſum, ſi nullam ſpecierum contingit participare quod poſitum eſt in genere. Nam impoßibile eſt participare genus, quod nullam ſpecierum participat, niſi aliqua ſecũdum primam diuiſionem ſpecierum ſit: illæ autem genus ſolum participant, ſi igitur motus, genus uoluptatis ponatur, conſiderandũ ſi neq; corruptio, neq; alteratio uoluptas, neq; ullus reliquorũ (qui aßignari ſolent) motuum manifeſtum.n.quoniam nullam ſpecierum participabit, quare neq; genus, eò quòd neceſſariũ eſt quod genus participat, et ſpecierum aliquam participare: quare non erit ſpecies motus uoluptas: neq; indiuiduorum, neq; eorum quicquã quæ ſub ſpecie motus ſunt, nam & indiuidua participant ſpeciem, & genus: ut quidam homo, et hominẽ participat, et animal. Amplius, ſi de pluribus dicitur quàm genus, quod in genere poſitum eſt. Vt opinabilè, quàm

6.locus. declaratio.

6.locus. declaratio.

8.locus. declaratio.

quàm ens:nam & ens,et non ens:opinabile:quare non erit opinabile species entis, de pluribus enim semper genus, quàm species prædicatur.

9.locus. declaratio.

Rursus, si de æqualibus genus & species dicuntur. Vt si eorũ quæ omnia cõsequuntur,hoc quidem species, illud autem genus ponatur,quemadmodum ens, & unum:omne enim ens,et unum:quare neutrum neutrius genus,eò quòd de æqualibus dicuntur.Similiter autem & si primum,& principium ad seinuicem ponantur:nam & principium, primum: & primum,principium: quare aut utraque quæ dicta sunt idem sunt, aut neutrum neutrius genus. Elemẽtũ aũt est ad omnia hmõi, quod de pluribus genus quã species,et differẽtia dicitur de paucioribus.n.ẽt differẽtiã dicitur quã genus.

10.locus. declaratio.

Videdũ aũt et si alicuius indifferentiũ specie nõ sit genus quod dictũ est genus, uel nõ uideatur. Cõstruenti aũt si est alicuius: idem.n.omnium indifferentium specie genus,si igitur unius monstretur:manifestum quoniam omnium,& si unius non, manifestum quoniam nullius, ut si quis insecabiles ponens lineas, indiuisibile genus earum dicat esse,nam linearum habentium diuisionem non est quod dictum est, genus:cùm sint indifferentes secũdum speciem indifferentes enim sibijnuicem secundum speciem, rectæ lineæ omnes.

De genere:loci alij.
Cap. II.

11.locus. declaratio.

CONSIDERANDVM *aũt,et si quod aliud genus*

genus est aßignatæ speciei, quod neq; cõtinet aßignatum genus, neq; sub illo est. Vt si quis iustitiæ scientiam ponat genus, est enim uirtus genus, & neutrum generum, reliquum continet: quare non erit scientia genus iustitiæ. Videtur enim, quando species una sub duobus generibus est, alterum ab altero contineri. Habet autem dubitationem in quibusdam quod huiusmodi est, nam uidetur quibusdam prudentia, & uirtus, & scientia esse, & neutrum genus à neutro contineri: non tamen ab omnibus conceditur prudentiam scientiam esse. Si igitur quis admittat quod dictum est uerũ esse, attamen subalterna, uel sub eodem ambo fieri quæ eiusdẽ sunt genera necessariũ uidebitur esse, quẽadmodũ et in uirtute et in sciẽtia accidit: utraq;.n. sub eodẽ genere sunt, nã utrunq; eorũ habitus, & dispositio est. Considerandum igitur si neutrum est in aßignato genere Si.n.neq; subalterna sunt genera, neq; sub eodem ambo, non erit quod aßignatum est genus. Cõsiderandum aũt et genus aßignati generis, & sic semper superius genus, si omnia prædicantur de specie, et si in eo quod quid est prædicãtur. Nã omne superius genus prædicari oportet de specie in eo quod quid est: si ergo alicubi dissonet, manifestum quoniam non est genus, quod aßignatum est. Rursum, si genus participat speciẽ, uel ipsum: uel aliquod superiorum generũ. Nã nullũ superiorũ participat quod inferius est. destruẽti igitur quemadmodum dictum est utendum, astruenti autẽ si cõfiteatur quidẽ inesse speciei quod

12. locus. declaratio.

13. locus. declaratio.

14. locus. declaratio.

dictum est genus, at ut genus inest dubitetur, sufficit ostendere aliquid superiorum generum in eo quod quid ē, de specie prædicari. Vno.n.in eo quod quid est prædicato, omnia & superiora illius, & inferiora si prædicantur de specie, in eo quod quid est prædicabuntur, quare & aßignatum genus in eo quod quid est prædicabitur: quòd autem uno in eo quod quid est prædicato, omnia ēt reliqua (si prædicantur) in eo quod quid est prædicabuntur, per inductionem sumendum. Si aūt simpliciter inesse dubitetur aßignatum genus, nec sufficit ostendere aliquod superiorum generū in eo quod quid est de specie prædicari: ut si ambulationis genus quispiam aßignauit lationem, non sufficit ostendere quòd motus est ambulatio: ad ostendendū quòd latio est eò quòd & alij motus sunt, sed ostendendum, quòd nullum participat ambulatio eorum quæ sunt secundum eandem diuisionem, nisi lationem: nā necesse est quod genus participiat, et specierum aliquam participare secundum primā diuisionem, si.n.ambulatio neq; augmentationem, neq; diminutionem, neq; alios motus participet, manifestum quoniā lationem participabit, quare erit genus latio, ambulationis.

15\. locus. declaratio. *Rursum, de quibus species quæ posita est ut genus prædicatur, cōsiderandum si & aßgnatum genus in eo quod quid est de ipsis eisdē prædicatur de quibus et species, similiter autem et si omnia quæ supra genus sunt Nā si alicubi dissonat, manifestum quoniam nō est genus quod aßignatū est, si enim esset genus, omnia*

&

& superiora illius, & ipsum, in eo quod quid est prædicarẽtur de ijs, de quibus et species in eo quod quid est prædicatur, destruenti igitur utile, si non prædicetur genus in eo quòd quid est de quibus, & species prædicatur: astruenti autem si prædicetur in eo quod quid est, utile: accidet.n.genus & speciem, de eodem in eo quod quid est prædicari, quare et idem sub duobus generibus fit: necesse est igitur subalterna genera esse. Si igitur ostendatur quod uolumus genus astruere non esse sub specie, manifestum quoniã species sub hoc erit quare ostẽsum erit quoniam genus hoc. Considerandæ autẽ & rationes generum, si aptantur ad aßignatam speciem, & ad participantia speciem. Necesse est .n.generum rationes prædicari de specie, & de ijs quæ participãt speciẽ: si igitur in aliquo dissonet, dilucidum quoniam non est genus quo aßignatum est. Rursus, si differentiam ut genus aßignauit. Vt si immortale, genus Dei: nam differẽtia est animalis immortale, eò quòd animaliũ alia mortalia, alia immortalia: manifestum igitur quoniam peccant, nullius.n.differentia, est genus. Quod autem hoc uerum, manifestum: nulla.n.differentia significat quid est: sed magis quale quid: ut greßibile, et bipes. Et si differentiam in genere posuit tãquam speciem. Vt imparem quidem numerum: differentia enim numeri impar, & non species est: neque uidetur participare differentia genus: nam omne quod participat genus, uel species: uel indiuiduum est differentia autem neque indiuiduum, neque

16.locus. declaratio.

17.locus. declaratio.

18.locus. declaratio.

 species:

species: manifestum igitur quoniam non participat genus differentia, quare neque impar species erit, sed differentia, quoniam non participat genus. Amplius, si genus in specie posuit. Vt contiguitatem idipsum quod est continuitatem, aut mixturam idipsum quod est temperamentum: aut (ut Plato definiuit) lationem secundum locum mutationem: non enim necessarium contiguitatem continuitatem esse, sed econuerso, continuitatem contiguitatem: non enim omne contiguum continuatur: sed quod continuatur, contiguum est: similiter autem & in alijs, nam neque mixtura omnis, temperamentum: nam siccorum mixtura, non est temperamentum: neque secundum locum mutatio omnis, latio, nam ambulatio nō uidetur latio esse: penè enim in ijs quæ inuoluntariè locum ex loco permutant, dicitur latio, quemadmodum inanimatis accidit: manifestum autem quoniam & de pluribus species dicitur quàm genus in aßignatis, cùm oporteat econtrario fieri. Rursum, si differentiam in specie posuit. Vt immortale idipsum quod est Deum, nam accidit de æqualibus, aut pluribus quàm speciem dici: differentia autem semper de æqualibus, aut pluribus quàm species dicitur. Amplius, si in differentia genus posuit. Vt colorem idipsum quod est congregatiuum: aut numerum quod impar. Et si genus ut differentiam dixit. Poßibile est enim aliquem, talem suscipere positionem, ut temperantiæ, mixturam differentiam: aut lationis,

19. locus. declaratio.

Latio quid.

20. locus. declaratio.

21. locus. declaratio.

22. locus. declaratio.

nis, secundum locum mutationem: inspiciendum autem omnia quæ sunt huiusmodi, per eadē, cōicant.n.loci, de pluribus.n.genus quā differentiam oportet dici, et non participare differētiā. Sic aūt aßignato, neutrū eorū quæ dicta sunt: poßibile est accidere, nā et de paucioribus dicetur, et participabit genus differentiā. Rursum, si nulla differentia generis prædicatur de aßignata specie, nec genus prædicabitur. Vt de anima, neq; impar, neq; par prædicatur: quare nec numerus. Amplius, si prius est natura species, et simul interimit genus. Videtur.n.cōtrariū. Amplius, si cōtingit relinquere dictū genus, uel differātiam (ut animam, moueri, opinionem: uerum, & falsum) neutrum erit dictorum genus uel differentia. Videtur.n.genus et differentia sequi quandiu fuerit species. 23.locus. declaratio. 24.locus. declaratio. 25.locus. declaratio.

De genere, loci alij. Cap. III.

INSPICIENDVM aūt et si quod in genere positū ē: participat aliquid cōtrariū generi: aut si contingit participare. nam idē cōtraria simul participabit, eò quòd ipsum, genus quidē nunquā relinquit: participat aūt & contrarium, aut, contingit participare. Amplius: si quippiam cōmunicat species, qđ impoßibile ē omnino inesse ijs quæ sunt sub genere. Vt si anima uitæ cōmunicat, numerorū aūt nullū poßibile est uiuere, nō erit species numeri anima. Cōsiderādū aūt et si æquiuoca sit species generi elementis utētis, ijs quæ dicta sunt ad æquiuocum. Vniuocum enim genus, & species. Quoniā 26.locus. declaratio. 27.locus. declaratio. 28.locus. declaratio. 29.locus. declaratio.

29. locus. declaratio. inspiciendum autem omnis generis plures species, inspiciendum si non contingit alteram speciem esse dicti generis. Nam si non est, manifestum quoniam non erit genus omnino, quod dictũ est.
30. locus. declaratio. Cõsiderandum etiam est si quod translatitiè dictum est, ut genus aßignauit. Vt temperantiam consonantiam. nam omne genus propriè de speciebus prædicatur: consonantia uerò de temperantia nõ propriè, sed translatitiè, omnis enim consonantia in sonis.
31. locus. declaratio. Amplius, si sit contrarium speciei aliquid, considerandum. Est autem multipliciter consideratio. Primùm quidem si in eodem genere contrarium speciei, cùm non sit contrarium generi: oportet enim contraria in eodem genere esse, si nihil sit contrarium generi. Cùm autem est contrarium generi: considerandum si contrarium in contrario.
32. locus. declaratio. Necesse est enim contrarium in contrario esse, si sit contrarium qnidem generi. manifestum autem est unumquodq; eorum, per inductionem.
33. locus. declaratio. Rursum si omnino in nullo genere quod speciei est contrarium, sed ipsum genus. Vt bonum, nam ipsi hoc non in genere, nec contrarium huius in genere erit, sed ipsum genus, quemadmodum in bono & malo accidit: neutrum enim horum in genere, sed utrunq; eorum genus.
34. locus. declaratio. Deinde considerandum si contrarium est alicui & genus, & species: & horum quidem est aliquid mediũ, illorũ aũt non. Nã si generũ est aliquid mediũ, & specierum: & si specierũ, & generũ: ut in uirtute, & uitio: et iustitia, et iniustitia, ntrorũq;.n. est

est aliquid medium. Instantia huius, quoniam sanitatis & ægritudinis nihil est medium: mali aũt & boni aliquod mediũ. Amplius, si est quidem aliquid utrisq; medium & speciebus, & generibus, non similiter autem, sed horũ quidem secundum negationẽ, illorum uerò ut subiectũ. probabile enim similiter & in utrisq;. Vt in uirtute & in uitio, iustitia, & iniustitia, utrisq; enim secundum negationem medium. Amplius, quando non est contrarium generi, considerandum non solùm si contrarium in eodem genere, sed & medium. In quo enim extrema, & medium, ut in albo & nigro: nam color genus & horum, & mediorum colorum omnium. Instãtia, quoniam defectus quidem & superabundantia in eodem genere (in malo enim ambo) mediocre autem cùm sit medium horum, non in malo, sed in bono est. Considerandum etiam, si geuus quidem contrariũ est alicui, species autem nulli. Nam si genus est contrarium alicui, & species: quemadmodũ uirtus & uitiũ, & iustitia et iniustitia, similiter aũt & in alijs cõsiderãti, manifestũ uidetur esse. Instantia, in sanitate & ægritudine: simpliciter. n. sanitas ægritudini cõtraria, aliqua aũt ægritudo, cũ sit species ægritudinis nulli cõtrariũ, ut febris & ophthalmia, & unumquodque aliorum. Interimenti igitur tot modis inspiciendum, si. n. nõ insint quæ dicta sunt, manifestũ aũt non esse genus quod aßignatũ ẽ. Cõstrnẽti uerò tripliciter, primũ quidẽ si cõtrariũ speciei sit in dicto gen ere, cùm nõ sit

35. locus. declaratio. (beside "aũt & boni aliquod mediũ. Amplius, si est qui-")

36. locus. declaratio, (beside "albo & nigro: nam color genus & horum, & me-")

37. locus. declaratio (beside "Considerandum etiam, si geuus quidem contrariũ")

38. locus. declaratio. (beside "stantia, in sanitate & ægritudine: simpliciter. n.")

sit contrarium generi. Nam si contrarium in hoc,
39. locus. declaratio. *manifestum quoniam & quod propositũ est. Amplius, si medium in dicto genere. Nam in quo me*
40. locus. declaratio. *dium, & extrema. Rursum si sit & contrarium quidem generi, considerandum est & si cõtrarium in contrario. Nam si sit, manifestum quòd & propositum in proposito.*

De genere, loci alij. Cap. IIII.

41. locus. Declaratio. R*VRSVM in casibus, & coniugatis, si similiter sequuntur, & interimenti, & construenti. Simul enim uni, & omnibus insunt, uel non insunt, ut si iustitia scientia quædam, & iustè scienter, & iustus sciens: si autem horum aliquid non inest, nec reliquorum ullum. Rursum, in ijs quæ similiter se habent adinuicem. Vt delectabile simi-*
42. locus. Declaratio. *liter se habet ad uoluptatem, & utile ad bonũ, utrunq; enim utriusq; effectiuum: si igitur uoluptas quiddam bonum, & delectabile quiddã utile erit, manifestum enim quoniam boni erit effectiuum, eò quòd uoluptas bonũ. Similiter autem*
43. locus. Declaratio. *& in generationibus, & corruptionibus. Vt si ædificare est operari, ædificasse, operatum: esse & si discere ẽ reminisci, et didicisse, recordatũ eẽ: & si dissolui ẽ corrũpi, et dissolutũ esse, corruptũ eẽ, & dissolutio, corruptio quædã. Et in generatiuis uerò, et in corruptiuis, similiter et in potẽtijs, et usi-*
44. locus. declaratio. *bus, et omnino secũdũ quãlibet similitudinẽ et interimẽti, et cõstruẽti inspiciẽdũ, queadmodũ in generatione, et corruptione diximus. Nã si corru-*

ptiuum

ptiuum dissolutiuũ, et corrũpi dissolui, et si generatiuũ ẽ effectiuũ, et generari fieri, et generatio factio, similiter et in potẽtijs, et usibus, & omnino si potẽtia dispositio, & posse, disponi: & si alicuius usus est actus, & uti agere, & uisum esse, egisse. Si aũt sit priuatio id quod opponitur speciei, duobus modis est interimere. Primũ quidẽ si in aßignato genere est oppositũ. Aut. n. simpliciter in nullo genere eodem priuatio, aut non in ultimo, ut si uisus in ultimo genere est, sensu, cæcitas non erit sensus. Secundo autem, si & generi & speciei opponitur priuatio, non est autem oppositum in opposito, nec quod aßignatum est, in aßignato erit. Interimenti igitur, quemadmodum dictum est, utendũ. Construenti aũt uno mõ, nã si oppositũ in opposito, et propositũ in proposito erit. Vt si cæcitas insensibilitas quædã, et uisus sensus. Rursũ, in negationibus considerandũ ecõuerso, quẽadmodũ in accidẽte dicebatur. Vt si delectabile quod bonũ, qđ non bonum non delectabile, nam si non ita se habet, erit contrà, non bonum delectabile: at impossibile est, si bonum genus ẽ delectabilis, esse quicquam non bonum delectabile, nam de quibus genus non prædicatur, nec specierum ulla. et cõstruẽti etiam similiter inspiciendum, nam si non bonũ, non delectabile, delectabile bonum, quare genus bonũ, delectabilis. Si aũt sit ad aliquid species, cõsiderandũ si et genus ad aliquid. Nã si species ad aliquid, et genus, ut in duplici, et multiplici: utrũque. n. ad aliquid. Si autem genus ad aliquid, non necessariò

45. locus. declaratio.

46. locus. declaratio.

47. locus. declaratio.

48. locus. declaratio.

necessariò & species. Nam disciplina ad aliquid,
49. locus. declaratio. grammatica autem non. An nec quod prius dictum est uerum uidebitur? nam uirtus ipsum quod bonum, & ipsum quod honestum, & uirtus quidem ad aliquid, bonum uerò, & honestum nō ad
50. locus. declaratio. aliquid, sed qualia. Rursum, si non ad idem dicitur species, & secundum se, & secundum genus. Vt si duplum dimidij dicitur duplum, & multiplum dimidij oportet dici: si autem non, non erit
51. locus. declaratio. multiplum genus dupli. Amplius si non ad idē & secundum genus dicitur, & secundum omnia genera. Nam si duplum dimidij multiplum est, et abundās dimidij dicetur, et simpliciter secundū omnia superiora genera ad dimidium dicetur. Instantia: quòd non necesse est secundum se, et secundum genus ad idem dici: nam scientia scibilis dicitur: habitus autem & dispositio non scibilis, sed
52. locus. declaratio. animæ. Rursum, si similiter dicitur genus, & species secundum casus. Vt si alicui, aut alicuius, aut quolibet modo aliter dicitur: nam ut species, & genus, uelut in duplo, & in superioribus, alicuius enim & duplum, & multiplum: similiter aūt & in scientia: alicuius enim & hæc, & genera: ut dispositio & habitus. Instantia autem quòd ali
53. locus. declaratio. quoties non sit: nam differens, & contrarium alicui, diuersum autem cùm sit genus horum, non alicui, sed ab aliquo: diuersum enim dicitur ab aliquo. Rursum, si similiter ad aliquid secundum casus dicta, non similiter conuertuntur. Quemadmodum in duplo, & multiplo: utrunq; enim horum

rum alicuius, & idem etiam secundum conuersionem dicitur: alicuius enim & dimidium, & submultiplum. Similiter autem & in disciplina, et opinione: nam & hæ alicuius, & conuertitur, similiter & disciplinatum & opinabile alicuius: si igitur in aliquo non similiter conuertitur, manifestum est non esse genus alterum alterius. Rursum 54.locus. *si non ad æqualia species, & genus dicitur. Simili*declaratio. *ter enim, & æqualiter utrunq; uidetur dici, quẽadmodum in dono & datione: nam & donum alicuius alicui dicitur, & datio alicuius, & alicui dicitur: est autem datio genus doni, nam donum, datiõ est irreddibilis. In aliquibus autem non accidit ad æqualia dici: nam duplum alicuius duplũ abundans autem & maius alicuius et aliquo, omne enim abundans, & maius aliquo abundat, et alicuius abundat: quare non sunt genera quæ dicta sunt, dupli, eò quòd non ad æqualia dicuntur specie, aut non uniuersaliter uerũ, ad æqualia speciem & genus dici. Videndum autem & si oppo*55.locus. *siti, est oppositum genus. Vt si dupli multiplũ,* declaratio. *& dimidij submultiplum: oportet enim oppositũ oppositi genus esse: si igitur ponat aliquis scientiam idipsum quod est, sensum: oportebit & scibile id quod est sensibile esse, sed non est, non enim omne scibile, sensibile: nam intelligibilium, quædam scibilia: quare non est genus sensibile, scibilis: si autem hoc non, neq; sensus scientiæ. Quo*56.locus. *niam autem eorum quæ ad aliquid dicuntur, alia* declaratio. *quidem ex necessitate in eis, aut circa ea sunt ad*

quæ

quæ dicuntur (ut dispositio, & habitus, & commẽsuratio, in alio enim nullo poßibile est esse quæ dicta sunt, quàm in eis ad quæ dicuntur) alia autem non necesse est quidem in eis esse ad quæ dicuntur, contingit autem (quemadmodum scibile est in anima: nihil enim prohibet sui scientiam habere animam non necessarium autem: poßibile est enim & in alio esse hanc eandem) alia uerò simpliciter non contingit in eis esse ad quæ dicuntur (ut contrarium in contrario, neq; scientiam scibili nisi sit scibile anima, uel homo) considerare igitur oportet si quis in genere ponat quod tale est, in non tali.

57 locus. declaratio. Vt si memoriam immansionem sciẽtiæ dicat: nam omnis immansio in mente, & circa illud: quare & scientiæ immansio, in scientia. memoria igitur in scientia, eo quòd immansio, sciẽtiæ est: hoc autem non cõtingit: memoria enim omnis in anima. Est autem qui dictus est locus & accidens communis, nihil enim refert: memoriæ genus immansionem dicere, aut accidere dicere illi hoc: nam si quouis modo est memoria, immansio scientiæ, eadem aptabitur de ipsa ratio.

De re eadem loci alij. Cap. V.

58 locus. declaratio. RVRSVM si habitum in actu posuit, aut actum in habitu, non est genus quod tale est. Vt si sensum, motum per corpus: nam sensus habitus, motus autem actus. Similiter autem & si memoriam habitum contentiuum opinionis dixerit: nam nulla memoria habitus, sed magis actus.

Pec-

Peccant autem & qui habitum in consequentem potentiam ordinant. Vt mansuetudinem, continentiam iræ: & fortitudinem, & iustitiam, timorum, & lucrorum continentiam: nam fortis, & mansuetus, perturbatione uacans dicitur, continens aũt qui perturbatur, sed nõ ducitur, fortasse igitur talis potẽtia sequitur utrũq;, ut si perturbetur, non ducatur: uerùm continere non hoc est hunc quidem fortem illum autem mansuetum esse: sed omnino perturbari ab huiusmodi nihil. 59. locus. declaratio.

Aliquoties autem & quod sequitur, quouis modo ut genus ponunt. Vt tristitiam, iræ: & opinionem, fidei: utraq; enim prædicta sequuntur quidem quodam modo assignatas species, neutrũ autem eorum genus est: nam qui irascitur, contristatur: priore in eo tristitia facta. non enim ira tristitiæ, sed tristitia iræ causa est, quare simpliciter ira non est tristitia. Secundum autem hæc, neq; fides opinio: contingit enim eandem opinionem etiã non credentem habere: non contingere autem hoc si fides esset species opinionis: non enim contingit idẽ amplius permanere, si ex specie omnino permutatum sit: quemadmodum nec idem animal, quandoq; hominem esse, & quandoq; non. Si quis autem dicat ex necessitate opinantem etiam fidẽ habere, de æqualibus opinio & fidibus dicetur: quare neque sic erit genus: de pluribus enim oportet dici genus. Videndum autem & si in aliquo eorum nata sint utraq; fieri. In quo enim species, & genus, ut in quo album, & color, in quo grammati- 60. locus. declaratio. 61. locus. Declaratio.

uel furem eum qui poßit aliena latenter surripere; nemo enim prædictorum in eo quòd posſit, aliquid horum talis dicitur: poteſt enim et DEVS & studioſus, praua agere: non ſunt autem huiuſmodi: nam omnes praui ſecundum electionem dicuntur. Amplius, omnes poteſtates eorum ſunt quæ ſunt eligenda: nam prauorum poteſtates eligendæ, eò quòd Deū & ſtudioſum habere dicimus eas, potentes enim dicimus eos eſſe, praua agere: quare nullius uituperabilis erit genus poteſtas. Si autem non, accidet uituperandorum quiddam eligendum eſſe: nam erit quædam poteſtas uituperabilis. Et ſi quid propter ſe honorabilium uel eligibilium, in poteſtate uel potente, uel effectiuo poſuit. Nam omnis poteſtas, & omne potens aut effectiuum, propter aliud eligendum. Aut ſi quid eorum quæ ſunt in duobus generibus uel pluribus in altero poſuit. Quædam enim non eſt in uno genere ponere: ut fraudulentum, aut calumniatorem: neq; enim qui eligit, impotens aūt: neque qui poteſt: at non eligens, calumniator, aut fraudulentus: ſed qui utraque hæc habet: quare non ponenda ſunt in uno genere, ſed in utroq; eorum quæ dicta ſunt. Amplius, aliquoties econuerſo, genus quidem ut differentiam, differentiam autem ut genus aſſignant. Vt ſtuporem, ſuperabundantiam admirationis, & fidem uehementiam opinionis: nam neque ſuperabundantia, neq; uehementia genus, ſed differentia: uidetur enim ſtupor, admiratio eſſe ſuperabundans: & fides, opinio uehemens,

65.locus. declaratio.

66.locus. declaratio.

67.locus. declaratio.

 hemens,

hemens, quare genus admiratio, et opinio est: superabundantia autem, & uehementia differentia. Amplius, si quis superabundantiam, & uehementiam ut genera assignet, inanimata fidem facient, & stupefacient: nam cuiusq; uehementia, et superabūdatia illi adest, cuius est superabundantia, & uehementia: si ergo stupor superabundantia est admirationis, aderit admirationi: quare admiratio stupefacit: similiter autem & fides aderit opinioni, si uehementia quidem opinionis est: quare opinio fidem faciet. Amplius, accidet sic assignanti uehementiam dicere, & superabundantiam superabundantem: est enim quædam fides uehemens: si ergo fides uehementia est, uehementia erit uehemens: similiter autem & stupor quidam & superabundans: si ergo stupor est superabundantia, superabundantia erit superabundans: uidetur autem neutrum horum, quemadmodum nec disciplina disciplinatum, nec motus motum. Quandoque autem peccant, et passionem

68.locus. declaratio. *in genere eius quod passum est ponentes. Vt immortalitatem uitam sempiternam dicentes esse: passio enim uitæ, & accidens, immortalitas uidetur esse: quòd autem uerum sit quod dicitur, manifestum fiet, si quis admittat aliquem ex mortali fieri immortalem: nullus enim dicit aliam uitã eũsumere: sed accidẽs aliquod, uel passionẽ huic eidẽ aduenire: quare nõ genus uita, immortalitatis.*

69. locus. declaratio. *Rursum, si passionẽ cuius ẽ passio, illius genus dicit esse. Vt spiritũ, aerẽ motũ: magis .n. motus aeris,*

ris, spiritus: nã aer idem permanet: & quando mouetur, et quando stat: quare non est omnino aer spiritus: esset enim & non moto aere spiritus, si quidem idem aer permanet, qui quidem erat spiritus: similiter autem & in alijs huiusmodi. Si igitur et in hoc oportet admittere quòd aer motus, est spiritus: non tamen de omnibus huiusmodi est assignandum, de quibus non uerificatur genus, sed de quibuscunq; uerè prædicatur assignatum genus: nam in quibusdam non uidetur uerificari, ut in luto, & niue: nam niuem dicũt esse aquam coagulatam, lutum autem terram humido temperatam: est autem neque nix aqua, neque lutum terra: quare neutrum aßignatorum generũ erit genus: oportet.n. genus uerificari semper de omnibus speciebus: similiter autem neque uinũ ẽ aqua putrefacta (sicut Empedocles dicit, in ligno putruit unda) nam simpliciter non est aqua.

De genere, loci alij. Cap. VI.

A*MPLIVS, si omnino quod asignatum est, nullius est genus. Manifestũ.n. quoniam neque eius, quod dictũ est. Cõsiderãdũ aũt ex eo quod nihil eorũ differt specie, quæ participãt asignatũ genus. Vt nihil alba differunt specie, ipsa à seinuicẽ: omnis aũt generis, sunt species differentes: quare nullius erit albũ. Rursum, si quod omnia sequitur, genus, uel differẽtiã dixit. Plura.n. sunt quæ omnia sequũtur: ut ens, & unũ, eorũ sunt quæ omnia sequuntnr: si igitur ens genus aßignauerimus,* 70.locus. declaratio. 71.locus. declaratio. 72.locus. declaratio.

manifestum quoniam omnium erit genus, eo quòd
prædicatur de eis. de nullo enim genus quàm de
speciebus prædicatur: quare & unum species erit
entis: accidit ergo de omnibus de quib. genus præ-
dicatur, & speciem prædicari, eo quòd ens, & u-
num de omnibus simpliciter prædicantur: oportet
autem de paucioribus speciem predicari. Si autem
quod omnia sequitur, differentiam dixit, perspi-
cuum quoniam de æqualibus, uel de pluribus dif
ferentia quàm genus dicetur. Nam si et genus om
nia sequitur, de æqualibus, si uerò non omnia se-
quatur genus, de pluribus differentia dicetur quã
73.locus. *ipsum genus. Amplius, si in subiecta specie est,*
declaratio. *quod assignatum genus dicitur. Vt album, in niue:*
74.locus. *quare manifestum quoniam nõ erit genus: de sub-*
declaratio. *iecta.n.specie solum genus dicitur. Considerandũ*
75.locus. *autem etiã est, si non uniuocum sit genus speciei.*
declaratio. *Nam de omnibus speciebus uniuocè genus prædi*
catur. Amplius, quando existente & speciei, &
generi contrario, si quod melius cõtrariorum est,
in peiori genere ponit. Nam accidet reliquum in
reliquo esse, eo quòd contraria in cõtrarijs generi
bus: quare quod deterius est: in meliori erit: at ui-
76.locus. *detur melioris, & genus melius esse. Et si eodem*
declaratio. *similiter ad utraque se habente, in peiore, & non*
in meliore genere ponit. Vt animam ipsum quod
est agitationem, aut agitatum: nam pari modo ea
dem statiua, & agitatiua esse uidetur: quare si me
77.locus. *lius statio, in hoc oportet genere ponere. Amplius*
declaratio. *ex magis & minus. Destruenti quidem si genus*

suscipit

suscipit magis, species autem non suscipit, neque ipsa, neque quod ab ipsa dicitur: ut si uirtus suscipit magis, & iustitia, & iustus: dicitur enim iustus magis alter altero: si igitur assignatum quidem genus magis suscipit, species autem non suscipit, neque ipsa, neque quod ab ipsa dicitur, nō erit quidem assignatum genus. Rursum, quod magis uidetur, uel similiter, non est genus: manifestum quoniam nec quod assignatum est. Vtilis autem hic locus in talibus maximè: in quibus plura uidentur de specie in eo quòd quid est prædicata, cùm non determinatum est, neque promptum nobis est dicere quodnam eorum genus, ut de ira, tristitia, & opinio paruipēdentiæ, in eo qđ quid est prædicari uidentur: contristatus enim iratus, & opinatur paruipendi. Eadem autem consideratio & in specie ad aliud aliquid comparanti: Nam si quod magis: aut similiter uidetur esse in assignato genere, non est in genere: manifestum quòd neque assignata omnino species erit in genere, interimenti igitur quemadmodum dictum est, utendum. Astruenti uerò si quidem suscipit magis quod assignatum est genus, et species, non utilis locus: nihil enim probibet utrorunq; suscipientium, non esse alterum alterius genus: nam bonum et album suscipit magis, & neutrum neutrius genus. Generum autem, & specierum ad seinuicem comparatio, utilis: ut si similiter hoc, & hoc genus: si alterum genus, & alterum: similiter autem & si quod minus, & quod magis: ut si cōtinentiæ, ma-

78.locus. declaratio.

gis potestas, quā uirtus genus, uirtus aūt genus,
et potestas. Eadē aūt et de specie cōuenit dici: nā si
similiter hoc, et hoc propositi species: si alterū spe
79.locus. *cies, et reliquū: & si quod minus uidetur, species ē,*
& quod magis. Amplius, ad construendum: per
spiciendum si de quibus aßignatum est genus, in
eo quod quid est prædicatur: cùm non sit una aßi-
80.locus. *gnata species, sed plures, & differentes. Nam*
manifestum quoniam erit genus. Si autem in as-
signato species est, considerandum et si de alijs spe
81. locus. declaratio. *ciebus genus in eo quod quid est prædicatur. Nā*
rursus accidet de pluribus & differentibus idem
prædicari. Quoniam autem uidetur in quibus-
dam, & differentia in eo quod quid est specie-
bus prædicari, separandum est genus & differen
tia, utenti ijs quæ dicentur elementis. Primum
quidem quoniam genus de pluribus dicitur quam
differentia. Deinde quoniam secundū eius (quod
quid est) aßignationem, magis conuenit genus,
quàm differentiam dicere. Nam qui animal di-
cit hominem, magis indicat quid est homo, quàm
qui greßibile. Et quoniam differentia quidem
qualitatem generis semper significat: genus au-
tem, differentiæ non. Nam qui dicit greßibile,
82.locus. declaratio. *quiddam animal dicit: qui uerò animal dicit, non*
dicit quale quiddam greßibile: differentia igitur
à genere sic separanda. Quoniam autem uidetur
musicum, qua musicum est, sciens esse: & musi-
ca scientia quædam est, & si ambulans eò quòd
amblat mouetur, ambulatio motus quidem est:
conside-

randum in quo genere uult quippiam construere secundum dictum modum. Vt scientiam ipsum quod est fidem: si sciēs quatenus scit, fidit, manifestum enim quoniam scientia, fides quædam erit: eodem autem modo & in alijs huiusmodi. Amplius, quoniam quod sequitur aliquid semper & non conuertitur, difficile est separare, quòd non sit genus, si hoc quidem illud sequitur omne, illud uerò hoc non omne. Vt tranquillitatem quies, & numerum diuisibile: econuerso autem non: nam diuisibile non omne, numerus, neq; quies omnis, trāquillitas: ipso quidem est utendum ut genere quod est semper consequens, cùm non conuertatur alterum: cùm aūt alterum se extendit nō io omnibus, obsequendū. Instantia autem huius: quoniam non ens sequitur omne quod fit (nam quod fit, nō est) non conuertitur (non enim omne quod non est, fit) attamen non est genus non ens eius quod fit: simpliciter enim non sunt non entis species. De genere igitur quem admodum dictum est: transeundum.

83. locus. declaratio.

Libri quarti Topicorum Aristotelis.
FINIS.

IN TOPICORVM LIBRVM QVINTVM ANGELI POLITIANI,

ARGVMENTVM.

VINTO volumine proprium libratur. Inspice an impropriè propriũ an minus notum, an æquiuocũ ibi nomen, an & subiectum, an & idẽ an quid ibi omnibus competat, an plura eiusdem propria, nec distincta, an id cuius proprium, an quod tãtum semper comitatur, an quod nunc proprium, an quod non solis noscitur sensibus, an definitio magis, an nusquam proprij genus. Vide illud quoque, cuius proprium traditur, an nomen ibi genusq; dissideant, an subiectum proprium ei traditũ, quod in subiecto, an quod in proprij participatu. an prius ibi aliquid, & posterius, an eorundem quæ sunt eadem, non idem sit proprium, aut non idem semper eorundem speciè. an pro illo nunc illud semper afferatur, an idem eiusdem proprium. Considera & quæ simi lium sunt partium. & opposita quælibet, & quæ de qui bus prædicẽtur, quæ subijciãtur, quæ distinguantur. Sed & casus etiam in contrapositis. Et quæ similiter se habeant, & quæ itidem, sed & ideam, magisq; & minus, & quod ui proprium, & quod superlatione.

TOPICORVM ARISTOTELIS LIBER V.

De modis proprij. *Cap. I.*

TRVM autem propriũ, an nõ proprium est quod dictũ est: per hæc considerandum. Aßignatur autem per se, & semper: aut ad aliud, aut aliquando. Per se quidem, ut hominis, animal mã suetum natura: ad aliud autem, ut animæ ad corpus: quoniam illa quidem imperare nata, hoc autem parere: semper autem, ut Dei, animal immortale: aliquando uerò, ut alicuius hominis ambulare in gymnasio. Sunt autem proprij, quod ad alterum aßignatũ est, aut duo problemata, aut quatuor. Nam si de hoc quidem aßignatum quippiã fuerit, de illo uerò negatum idipsum, duo duntaxat problemata fiunt: quemadmodum hominis ad equum proprium est quod bipes est, nam & quòd homo non bipes est argumentabitur quispiã, & quòd equus bipes: utrinq; autẽ remouetur proprium. Si autem de utroq; utrunq; aßignatum fuerit, & de utroq; negatum: quatuor problemata erunt: ut hominis proprium ad equum, quod ille quidem bipes, hic autem quadrupes est: nam & quòd homo non bipes est, & quòd esse quadrupes natus est, argumentari est, & quòd equus bipes,

1. locus, declaratio.

2. locus. declaratio.

pes, & quòd non quadrupes, poßibile est argumẽtari: quolibet igitur modo ostenso, interimitur qđ propositum est. 3. locus. declaratio. *Est autem per se quidem propriũ quod ad omnia aßignatur, & ab omni separat (quemadmodum hominis animal mortale disciplinæ susceptiuum) ad aliud autem, quòd non ab omni, sed ab aliquo statuto determinat (ut uirtutis ad disciplinam, quoniam illa quidem in pluribus, hæc in rationali solo, & in habentibus rationem nata est fieri) semper autem, quod secundum omne tempus uerificatur, & nunquam relinquitur (quemadmodum animalis ex anima, & corpore cõpositum esse) aliquãdo uerò, quod secundum aliquod tempus uerificatur, et non ex necessitate semper consequitur, ut alicuius hominis ambulare in foro.* 4. locus. declaratio. *Est autem ad alterum propriũ aßignare: differentiam dicere, aut in omnibus, & semper, aut ut multum, & in plurimis. Et in omnibus quidem & semper, quemadmodum hominis proprium ad equum quoniam bipes: nam homo quidem & omnis, & semper est bipes: equus autem nullus est bipes, & nunquàm: ut multum autem & in plurimis: quemadmodum rationalis proprium principare ad concupiscibile, & irascibile, eo quòd illud quidem imperat, hæc autem parent: nam neq; rationale semper imperat, sed quandoq; illi imperatur: neq; concupiscibili, et irascibili semper imperatur, sed imperant quandoq; cùm fuerit hominis anima flagitiosa.* 5. locus. declaratio *Propriorũ autem ea maximè logica sunt, quæ per se, et semper,*

per, & quæ ad aliud. Nam eius quod ad aliud est proprium, plura problemata sunt: quemadmodũ diximus et prius: nam aut duo, aut quatuor, ex necessitate fiunt problemata. plures autem orationes fiunt ad hæc: quod autem per se est: & semper, ad multa est argumentari, & ad plura tempora obseruare: quod per se quidem ad multa, nã ad unumquodq; eorum: quæ sunt, utpote cui oportet inesse proprium: quare si non ab omni separat non erit bene assignatum proprium: quod autem semper, ad plura tempora est obseruare, & siue non inest, siue non infuerit, siue non inerit, non erit proprium. Quòd uerò aliquãdo, ad illud (quod nunc dicitur (tẽpus, consideramus: nõ igitur sunt rationes ad ipsum plures. Logicum autem ex problema, ad quod rationes fiunt & crebræ quidem, & bone. Ad aliud igitur proprium dictum: ex ijs quæ sunt de accidente locis inspiciẽdum, si huic quidem accidit, illi uerò non. De ijs autem quæ semper, & quæ per se, per hæc considerandum.

De locis proprij. Cap. II.

PRIMVM *quidem an non bene assignatum est proprium, an bene. Eius autem quod est non bene, aut bene, est unum quidem, si non per notiora, aut per notiora positum est proprium, destruẽti quidem, si non per notiora, at construenti, si per notiora. Eius autem quod non per notiora est, hoc quidem si omnino ignotius positũ est propriũ quod assiguauit, illo cuius proprium dixit. Non* 6.locus. declaratio. 7.locus. declaratio.

enim erit bene positum proprium: nam propter notitiam proprium facimus: discendi enim causa, & proprium, & definitiones facimus: per notiora igitur accipiendum: sic enim magis erit sufficiẽter cognoscere: ut puta qui ponit ignis proprium est simillimum animæ, ignotiore quàm ignis utitur, anima: magis enim scimus quid est ignis, quã quid anima: non igitur erit bene positum propriũ ignis, simillimum animæ. Aliud autem, si non

8. locus. declaratio.

notius est hoc huic inesse. Oportet enim non solùm notius esse re, sed & huic inesse notius esse: nã qui non scit si huic inest, neq; si illi soli notius inest cognoscit: quare cùm quoduis horum acciderit, obscurum fit proprium: ut quia qui ponit ignis proprium in quo primò anima nata est esse, ignotiore utitur quàm quid sit ignis, eo quòd ignotius est, si in hoc est anima, et si in hoc primo est: nõ erit itaque bene positum proprium ignis, in quo primo

9. locus. declaratio.

anima nata est esse. Construenti autem, si per notiora positum est proprium, & si per notiora secundum utrunq; modũ. Erit enim bene secundũ hoc positum proprium: nam constructiuorũ locorum eius quod bene alij quidem secundum hoc solum, alij autem simpliciter monstrabunt quod bene: ut quia qui dixit animalis proprium, sensum habere, per notiora, & notius assignauit propriũ secundum utrunq; modũ: quare erit bene assignatum secundum hoc, animalis propriũ, sensum ha-

10. locus. declaratio.

bere. Deinde destruenti quidem, si quod nominũ quæ in proprio sunt assignata multipliciter dicitur,

tur, uel etiam tota oratio plura significat. Non enim erit bene positum propriũ, ut quoniam sentire multa significat, unum quidem sensum habere, alterum autem sensu uti: non erit animalis proprium bene positum quod natum est sentire: quapropter non utẽdum est, neq; nomine, quod multipliciter dicitur, neq; oratione, quæ plura significet: quia quod multipliciter dicitur, obscurum facit quod dictum est, dubitante eo qui debet argumentari, quodnam dicitur eorum quæ multipliciter dicuntur: nam proprium discendi gratia assignatur. Amplius autem ad hoc necessarium est redargutionem aliquã fieri cùm sic assignant proprium: quando in dissidente quispiam cõficiet syllogismum, de eo quod multipliciter dicitur. Construenti autem, si non plura significat, neq; nominum quippiam, neq; tot oratio. Erit enim secundum hoc bene positum proprium: ut quia neq; corpus plura significat, neq; mobilissimum in superiorem locum: neq; totum quod ex his compositũ est: erit bene positum secundum hoc ignis propriũ corpus mobilissimum in superiorem locum. Deinde destruenti quidem si multipliciter dicitur illud cuius proprium assignatur, nõ determinatur autem cuius eorum ponatur proprium. Non. n. bene erit assignatum proprium: ob quas autẽ causas non immanifestum est ex ijs quæ prius dicta sunt: nam eadem accidere necessarium est, ut quia scire hoc, plura significat: unum enim scientiã habere hoc, alterum autem sciẽtia uti hoc, aliud uerò scien-

11. locus. declaratio.

12. locus. declaratio.

rò scientiam esse huius:aliud autem sciētia uti huius,non erit eius quod est scire hoc,bene aßignatū propriū nullū,nō determinato:cuius horū ponitur proprium. Construenti uerò,si nō dicitur multipliciter hoc cuius proprium ponitur,sed est unum,et simplex. Erit enim bene positum secundum hoc proprium, ut quia hō simpliciter dicitur,erit bene positum secundum hoc hominis proprium, animal mansuetum natura. Deinde destruenti quidem,si frequenter dictum est idem in proprio (sæpæ enim latent hoc facientes & in proprijs,quēadmodum & in terminis) non erit bene positum quod hoc sustinet,proprium. Conturbat enim audientem,quod frequenter dicitur:obscurum igitur necessarium est fieri, & præter id nugari uidentur. Eueniet autem frequenter idem dicere duobus modis:uno quidem quando nominauerit frequenter idem:ut si quis proprium aßignet ignis, corpus tenuißimum corporum: hic enim frequenter dixit corpus. Secundò autem,si quis assumat orationes pro nominibus, ut si quis reddat terræ proprium,substantiam quæ maximè corporū secundum naturam fertur in inferiorem locum, deinde assumat pro corporibus, hmōi substantias: unum enim & idē est corpus, & huiusmodi substantia,erit ergo hoc modo substantia frequenter dicta,quare neutrum erit bene positum propriū. Construenti uerò,si nullo utitur frequenter nomine eodem.Erit enim secundum hoc bene aßignatū proprium,ut quia qui dixit hominis proprium, animal

13.locus. declaratio,

14.locus. declaratio.

15.locus. declaratio.

animal disciplinæ susceptiuum, nõ usus est frequẽter eodem nomine, erit utiq; secundũ hoc bene aßignatum hominis proprium. Deinde destruẽti quidem, si tale aliquid asſignauit in proprio nomen, quod omnibus insit. Inutile enim erit, quod non separat ab aliquo: quod autem in proprijs dicitur, separare oportet: quemadmodum & quæ in terminis, non igitur erit bene positum proprium: ut quia qui posuit scientiæ proprium opinionem indissuasibilem à ratione, unum existens tali aliquo usus est proprio (uno inquã) quod omnibus inest: non erit utiq; bene positum scientiæ proprium. Astruenti autem, si nullo usus est communi, sed quod ab aliquo separat, erit bene positum secundum hoc proprium. Vt quia qui dixit animalis proprium animam habere, nullo usus est communi: erit secundum hoc bene positum proprium animalis, animam habere. Deinde destruenti quidem si plura propria asſignat eiusdem, non determinans quòd plura ponit. Non enim erit bene positum proprium: nam quemadmodum nec in terminis oportet præter eam (quæ indicat substantiam) orationem, adiungere quippiam pluſculum, sic nec in proprijs præter eam (quæ facit proprium quod dictum est) orationem, quicquam coaßignandum. inutile enim fit eiusmodi: ut quia qui dixit proprium ignis, tenuißimum, & leuißimum, plura asſignauit propria (utrunque enim de solo igne uerum est dicere) non erit bene positum proprium ignis, corpus subtilisſimũ, & leuißimum.

16. locus. declaratio.

17. locus. declaratio

18. locus. declaratio.

uißimum. Astruenti verò si non plura eiusdem 19.locus. *propria assignauit, sed unum. Erit.n.secundũ hoc* declaratio. *bene positum proprium:ut quia qui dixit humidi proprium, corpus quod in omnem figurã diduci-tur, unũ assignauit proprium, & non plura: erit* 20.locus. *secundum hoc bene positum humidi propriũ. De-* declaratio. *inde destruenti quidem, si eodem usus est cuius proprium assignauit: aut eorum quæ sunt illius aliquo. Non.n.erit bene positum propriũ: nam discẽdi gratia assignatur proprium: idem aũt eidem similiter ignotum est: id autem quod aliquid eorum est quæ sunt eius, posterius: nõ igitur est notius: quare non fit ut per hoc quisquã magis quippiam discat: ut quia qui dixit animalis proprium substantiam cuius species est homo, aliquo usus est eorum quæ sunt animalis, non erit bene positum* 21.locus. *proprium. Construenti autem si neq; eodem, neq;* declaratio. *eorum quæ sunt ipsius aliquo utitur. Erit enim bene secundum hoc positum proprium: ut quia qui posuit animalis proprium ex anima & corpore compositum esse, neque eorum quæ sunt ipsius aliquo usus est, erit utique bene secundum hoc assignatum animalis proprium. Eodem autem modo* 22.locus. *& in alijs cõsiderandũ est, quæ nam non faciũt,* declaratio. *aut faciũt notius. Destruenti quidẽ si aliquo usus est, aut opposito: aut omnino simul natura, aut posteriore aliquo. Non enim erit bene positum proprium, nam oppositum simul natura, quod autẽ simul natura, & posterius, non efficit notius: ut quia qui dixit boni propriũ, quod malo maximè*

oppo-

opponitur, opposito est usus boni: non erit profectò bene assignatum boni proprium. Construenti autem, si nullo usus est neq; opposito, neque omnino simul natura, neq; posteriore, Erit.n secundum hoc bene assignatum proprium: ut quia qui posui disciplinæ proprium, opinionem maximè facientem fidem, nullo usus est neque opposito, neq; omnino simul natura, neq; posteriore: erit secundum hoc bene positum disciplinæ proprium. 23.locus. declaratio.

Deinde destruenti quidem, si non quod semper sequitur proprium assignauit, sed id quod fit quandoq; non proprium. Non enim erit bene pronunciatum proprium: nam neq; in quo deprehendimus inesse ipsum, de hoc & nomen ex necessitate uerificatur, neq; in quo deprehenditur non inesse, de hoc ex necessitate nō dicetur nomen, quare nō erit bene positum proprium. Amplius autem ad hæc neq; quādo quisquam assignauerit propriū, erit manifestum si inest: siquidē tale est, ut quod ipsum relinquere possit: non igitur erit clarū esse proprium: ut quia qui posuit animalis proprium moueri quandoq;, uel stare tale assignauerit proprium quod fit quandoq; non proprium, nequaquam erit bene positum proprium. 24.locus. declaratio.

Astruenti uerò, si quod ex necessitate semper est, propriū assignauerit. Erit.n. bene positum secundum hoc proprium. ut quia qui posuit uirtutis proprium quod habentem facit studiosum, quod semper sequitur, proprium assignauit: erit utique secundum hoc bene assignatum uirtutis proprium. 25.locus. declaratio. Primum est uirtuti ut habētē se faciat studiosum.

Deinde destruenti 26.locus. declaratio.

ſtruenti quidem ſi quod nunc proprium eſt asſignãs:non determinauerit quòd non propriũ asſignat. Nõ.n.erit bene poſitum proprium, primum quidem quia quod præter cõſuetudinem ſit omne, ſemper determinatione indiget: ſolent autem ut plurimum omnes, quod ſemper ſequitur propriũ asſignare. Secundò autem, quia immanifeſtus eſt qui non determinauerit: ſi quod nunc eſt propriũ uoluerit ponere:nõ igitur danda eſt obiurgationis occaſio:ut quia qui poſuit alicuius hominis proprium ſedere cum aliquo homine, quod nũc proprium eſt poſuit:non bene proprium asſignabit,

27.locus. declaratio. ſi non determinans dixerit quod nũc. Conſtruenti aũt, ſi nunc proprium asſignans determinãdo poſuit, quod nunc proprium poſuerit. Erit enim bene poſitum ſecundum hoc proprium:ut quia qui dixit cuiuſdam hominis proprium ambulare nunc alicubi, diſtinguens poſuit hoc:bene erit poſitum

28.locus. declaratio. proprium. Deinde deſtruenti quidem ſi tale asſignauit proprium quod manifeſtum non eſt aliter ineſſe quàm ſenſu. Non enim erit bene poſitum proprium:nam omne ſenſibile extra ſenſum factum, manifeſtum eſt:latens enim eſt ſi adhuc ineſt, eò quòd ſenſu ſolùm cognoſcitur. Erit autem uerum hoc in ijs quæ non ex necesſitate ſemper conſequuntur: ut quia qui poſuit ſolis proprium, aſtrum quod fertur ſuper terrã lucidisſimũ: tali uſus eſt in proprio (ſuper terram inquam ferri) quod ſenſu cognoſcitur, non utique erit bene ſolis asſignatum proprium, immanifeſtũ enim erit

cùm

cùm occidet sol, si adhuc feratur super terram, eò quòd nos tunc deseruimus sensum. Construenti uerò si tale assignauit proprium, quod non sensu est manifestum: aut cùm sit sensibile, ex necessitate inesse manifestum est. Erit enim secundum hoc bene positum proprium. Vt quia qui posuit superficiei proprium quod primum coloratum est, sensibili quidem aliquo usus est (coloratũ esse inquã) tali quidem quod manifestũ est inesse semper: erit secundum hoc bene assignatum superficiei proprium. Deinde destruenti quidem, si terminum ut proprium assignauit. Non.n.erit bene positũ proprium: nam non oportet indicare quod quid est esse, proprium: ut quia qui dixit hominis proprium animal gressibile bipes, quod quid est esse significans assignauit hominis proprium, non utiq; erit hoc hominis proprium bene assignatum. Construẽti autem, si quod conuersim quidem prædicatur assignauit proprium, nõ autem quod quid est esse indicans. Erit enim secundum hoc bene assignatũ proprium, ut quia qui posuit hominis proprium, animal mansuetum natura, quod conuersim quidem prædicatur assignauit proprium, non quod quid est quidem indicans: erit secundum hoc bene assignatum proprium hominis. Deinde destruenti quidem, si non quippiam in quid est ponens, assignauit proprium. Oportet enim in proprijs quemadmodum in terminis primum assignari genus, deinde sic iam addere reliqua, & separare: quare quod non hoc modo positum est proprium, non

29.locus. declaratio.

30.locus. declaratio.

31.locus. declaratio.

32.locus. declaratio.

erit bene aßignatum:ut quia qui dixit animalis proprium animam habere, non posuit quicquam in quo ut in quid, est animal: non erit bene positũ animalis proprium. Cõstruenti uerò si quis quippiam quod in quid est ponens eius cuius propriũ aßignauit, reliqua adiungit. Erit enim secundum hoc bene aßignatum proprium:ut quia qui posuit hominis proprium animal disciplinæ susceptibile:quippiam quod in quid est ponens, aßignauit proprium:erit secundum hoc bene positum proprium hominis. Vtrum igitur bene, an non bene aßignetur proprium, per hæc inspiciendum.

33.locus. declaratio.

De proprio, loci alij. Cap. III.

34.locus. declaratio.

VTRVM uerò proprium est omnino quod dictum est, an non proprium ex ijs considerandum. Nam simpliciter construentes proprium quod bene positum est, loci ijdem erunt ijs qui proprium omnino faciunt:in illis igitur dicentur. Primùm ergo destruenti quidem inspiciendum ad unumquodq; eorum cuius proprium aßignauit. Vt si nulli inest, aut si non de hoc quidem uerificatur, aut si non est proprium cuiusque eorum secundum illud cuius proprium aßignauit, non enim erit proprium, quod positum est esse proprium, ut quia de geometra non uerificatur indeceptibilem esse ab oratione (nam decipitur geometer cùm pseudographiam facit) non erit hoc scientis proprium, non decipi ab oratione. Construenti autem

35.locus. declaratio.

tem si de omni uerificatur, & qua de hoc uerificatur. Erit enim proprium, quod positũ est esse proprium: ut quia animal disciplinæ susceptiuum de omni homine uerificatur & qua homo, erit hominis proprium animal disciplinæ susceptiuum. Est autem locus hic destruenti quidem, si non de quo nomen & oratio uerificatur, & si non de quo oratio & nomen uerificatur. Construenti autem, si de quo nomen & oratio, & si de quo oratio & nomen prædicatur. Deinde destruenti quidem, si nõ de quo oratio, & nomen uerificatur: & si non de quo nomen, & oratio uerificatur. Non enim erit proprium, quod positum est esse proprium: ut quia animal quidem disciplinæ susceptiuum uerificatur de Deo: homo autem non prædicatur: non erit hominis proprium, animal disciplinæ susceptiuum. Construenti autem si de quo oratio & nomen prædicatur: & si de quo nomen & oratio prædicatur. Erit enim proprium quod positum est esse proprium: ut quia de quo animam habere uerificatur animal, & de quo animal animam habere, erit animam habere animalis proprium. Deinde destruenti quidem si subiectum, proprium assignauit eius, quod in subiecto esse dicitur. Non enim erit proprium, quod positum est esse proprium: ut quia qui posuit propriũ subtilissimi corporis, ignem, subiectum assignauit prædicati proprium, non erit ignis corporis subtilissimi proprium, propter hoc autem non erit subiectum, eius quod in subiecto esse dicitur pro-

36. locus. declaratio.

37. locus. declaratio.

38. locus. declaratio.

39. locus. declaratio.

prium, eò quòd idem esset plurium & differentium specie, proprium: nam eidem plura quædam discrepantia specie insunt, de solo dicta: quorum erit omnium proprium quod subiectum est, si quis hunc in modum ponat proprium. Construenti uerò, si quod in subiecto est, aßignauit proprium subiecti.

40. locus. declaratio.

Erit enim proprium quod positum est non esse proprium: si quidem de solo prædicatur (ut dictum est) proprium: ut quia qui dixit terræ proprium corpus grauißimũ specie, subiecti assignauit proprium quod de sola dicitur re, & ut proprium prædicatur, erit terræ proprium rectè positum.

41. locus. declaratio.

Deinde destruenti quidem, si secundũ participationem assignauit proprium. Non enim erit proprium, quod positum est esse proprium, nã quod secundum participationẽ inest, ad quod quid est esse conducit, erit autem huiusmodi differentia quædam de aliqua specie dicta: ut quia qui dixit hominis proprium gressibile bipes, secundum participationem assignauit proprium, non erit utiq; proprium hominis gressibile bipes.

42. locus. declaratio.

Construenti autem, si non secundum participationem assignauit proprium, nec quod quid est esse indicans, cõuersim prædicata re. Erit. n. proprium quod positum est esse proprium, ut quia qui posuit animalis proprium quod natum est sentire, neq; secundũ participationem assignauit proprium, neq; quod quid esse indicans; conuersim re prædicata, erit utiq; quod sentire natum est, animalis proprium.

43. locus. declaratio.

Deinde destruenti quidem, si non contingit simul inesse-

inesse proprium, sed uel posterius, uel prius quã idipsum nomen. Non.n.erit propriũ quod positũ est esse proprium, aut nunquam, aut non semper: ut quoniam contingit alicui prius fore, & posterius ambulare per forum quàm quòd homo, non erit ambulare per forum hominis proprium, aut nunquam, aut non semper. Construenti autẽ si simul ex necessitate semper inest, cùm neq; terminus, neq; differentia sit. Erit enim proprium quod positum est forsitan non esse proprium, ut quia animal disciplinæ susceptiuum, simul ex necessitate semper est, & id quod est homo, cùm neque differentia sit: nec terminus, erit animal disciplinæ susceptiuum hominis proprium. Deinde destruenti quidem, si eorundum quæ eadem sunt, nõ est idem proprium. Non enim erit proprium, quod positum est esse proprium, ut quia non est proprium prosequendi, apparere quibusdam bonum, neque eligendi fuerit utiq; proprium appa rere quibusdam bonum. idem enim est prosequendum, & eligendum. Construenti, si eiusdem quatenus idem proprium. Erit enim proprium quod positum est non esse proprium. Vt quoniam hominis, quà homo dicitur proprium tripartitã animam habere: & terrigenæ quatenus terrigena est erit proprium tripartitam animam habere. Vtilis autem locus hic & in accidente: nam ijsdem in eo quòd eadem sunt eadem oportet inesse, uel non inesse. Deinde destruenti quidem, si eorum quæ sunt eadem specie: non idem semper specie pro-

44. locus. declaratio.

45. locus. declaratio.

46. locus. declaratio.

47. locus. declaratio.

prium est. Neq; enim eius quod dictum erit proprium, quod positũ est esse proprium: ut quia idem est specie homo & equus: non semper autẽ equi est proprium stare à se, nec hominis erit proprium moueri à se. Idem enim est specie moueri, et stare à se, quatenus utrique eorum ut animal est, accidit. Construenti uerò, si eorum quæ sunt eadem specie, idem semper specie sit proprium. Erit enim propriũ quod positum est non esse propriũ: ut quia hominis est proprium, esse greßibile bipes, et auis erit propriũ esse uolatile bipes: utrũq; enim horum est idem quatenus illa quidem sub eodẽ sunt genere species, cùm sint sub animali, hæc autem ut generis differentiæ animalis. Hic autem locus falsus est: quando alterum quidẽ eorũ quæ dicuntur uni alicui soli inest speciei, alterum uerò inest pluribus, quemadmodũ greßibile quadrupes. Quoniam autem idem & diuersum multipliciter dicitur, labor est sophisticè aßumẽti unius aßignare, & solius alicuius proprium: nam quod inest alicui cui accidit aliquid, & accidenti inerit sumpto cum eo cui accidit: ut quod inest homini, et albo homini inerit, si fuerit albus homo: et quod albo homini inest, inerit & homini. Calumniabitur autem aliquis multa propriorũ, quòd subiectum id aliud est quod secundum se facit, aliud autem cum accidente: ut aliud quidem hominem esse dicet, aliud uerò album hominem. Amplius autem diuersum faciens habitum, & quod secũdum habitum dicitur: nam quod habitui inest,

48. locus. declaratio.

Annotatio loci cauilli.

1. Cauil.

&

& ei quod secundum habitum dicitur inerit, & quod ei (quod secundum habitum dicitur) inest, & habitui inerit: ut quoniam sciens secundum scientiam dicitur affici, nõ inerit scientiæ propriũ indissuasibile à ratione: nam & sciens indissuasibilis erit à ratione. Construenti autem dicẽdum quoniam non est diuersum simpliciter id cui accidit, & accidens cum eo cui accidit sumptum, sed aliud dicitur, eò quòd diuersum sit ipsius, esse: nõ enim idem est homini esse, quòd sit homo, & albo homini esse, quòd sit albus homo. Præterea autẽ considerandũ est ad casus dicẽti, quod neq; sciens est indissuasibile à ratione, sed indissuasibilis à ratione, neq; scientia indissuasibile, sed indissuasibilis à ratione: nam ei qui omnino instat, omnino est aduersandum. Deinde destruenti quidem, si quod natura inest uolens aßignare: hoc modo ponit secũdum locutionem, ut quod semper inest significet. Videbitur enim moueri posse quod positum est proprium esse: ut quia qui dixit hominis proprium bipes, uult quidem quod natura inest, aßignare: significat autem locutionem quod semper inest, non erit hominis proprium bipes: non enim omnis homo est duos pedes habẽs. Cõstruẽti autem, si uult quod natura inest proprium aßignare, & locutione hoc modo significat. Non enim mouebitur secũdum hoc proprium: ut quia qui hominis propriũ aßignauit, animal disciplinæ susceptiuũ et uult, & dictione significat quòd natura inest proprium: nõ mouebitur, secundum hoc

Dilutio primi.

50. locus. declaratio.

51. locus. declaratio.

hoc quòd non sit proprium hominis, animal disci-
52. locus. declaratio. plinæ susceptiuum. Amplius, quæcunq; dicuntur secundum aliud aliquod primum, aut ut primum ipsum, labor est assignare talium propriũ. Nam si eius quod est secundum aliud aliquid proprium assignauit, & de primo uerificabitur: si autem primi posuerit, & de eo quod est secundum aliud prædicabitur: ut si quis assignet superficiei proprium coloratum esse, & de corpore uerificatur coloratum esse: si autem corporis, & de superficie prædicabitur: quare non de quo oratio, et nomen uerificabitur.

53. locus. declaratio. Accidit autem in quibusdam proprijs plerũq; fieri aliquod peccatum, propter hoc quòd non determinetur quomodo, & quorum ponit quis proprium: omnes enim conantur assignare proprium, aut quod natura inest, ut hominis bipes, aut quod nunc inest, ut hominis alicuius quatuor digitos habere: aut specie, ut ignis subtilissimum, aut simpliciter, ut animalis uiuere: aut secundum aliud, ut animæ prudens: aut ut primũ, quemadmodum rationalis prudens: aut in eo quod habet, ut scientis indissuasibile à ratione (nihil enim aliud quàm habendo aliquid erit indissuasibile à ratione) aut in eo quòd habeatur, ut sciētiæ indissuasibile à ratione, aut in eo quod participatur, ut animalis sentire (sentit enim & aliud quid ut homo, sed participans iam hoc, sentit) aut in eo quod participat, ut alicuius animalis uiuere: qui non addit igitur natura, peccat, eò quòd contingit quod naturæ inest, non inesse illi cui natura

tura inest, ut homini duos pedes habere: qui uerò non determinat quoniã quod inest assignat, quòd non erit tale quale nunc inest id, ceu quatuor digitos habere hominem, nõ indicans quoque quod ut primum, aut ut secundum aliud ponit, quòd non de quo oratio & nomen uerificabitur, ut coloratum esse siue superficiei: siue corporis assignauerit proprium, non prædicens etiam quòd aut in eo quod est habere, aut in eo quod haberi propriũ assignauit, ideo non erit proprium quod assignatum est: nam inerit (si in eo quod habetur assignauit proprium) etiã habenti: si autem habenti, & ei quod habetur, ut indissuasibile à ratione, scientiæ uel scientis positum proprium, non præsignificans etiam in eo quod participat, uel participatur, eo quòd & in alijs quibusdam inerit proprium. Si enim in eo quidem quod participatur, assignauit, participantibus inerit, si uerò in eo quod participat, ijs quæ participantur: ut si alicuius animalis posuerit uiuere proprium, non diuidens etiam specie quod uni soli, inerit eorũ, quæ sub eo sunt, cuius proprium ponit: nam quod est secundum superabundantiam, uni soli inest: ut igni leuissimum. Aliquoties autem & species addens peccat. Nam oportebit unam speciem esse eorum quæ dicuntur, quando specie addiderit: hoc autem in quibusdã non accidit, ut nec in igne, non enim est una species ignis, nam diuersum est carbo et flamma, & lux specie, cum unumquodq; horum sit ignis: propter hoc autem non oportet

54. locus. declaratio.

tet quando specie additur, diuersam esse speciem eius quod dicitur, quoniam his quidem magis illis autem minus inerit quod dictum est proprium: ut in igne subtilissimum: subtilior enim est lux carbone, & flamma. Hoc autem nō oportet fieri quādo non, & nomen magis prædicatur, de quo oratio magis uerificatur. Si autē non, non erit de quo

55. locus. declaratio. *oratio magis, & nomen magis. Amplius aūt ad hæc idem esse accidit proprium eius quod simpliciter, & eius quod maximè in simpliciter tali: ut in igne se habet subtilissimum: nam & simpliciter & ignis, & lucis erit hoc ipsum propriū, subtilissima enim est lux: cùm igitur alius assignat proprium, argumentandum: sibi autem non danda hæc instantia, sed statim cùm ponit proprium, determinandum est quomodo ponit proprium.*

De proprio loci alij. Cap. IIII.

56. locus. declaratio. *DEINDE destruenti quidem, si idē eiusdem proprium posuit. Non enim erit proprium, quod positum est esse proprium, nam idem eidem omne, quid est esse indicat, quod autē esse indicat, non proprium, sed terminus est, ut quia qui dixit honesti proprium decens esse, idem eiusdē propriū assignauit (idem enim est honestum & decens) non utiq; erit decens honesti proprium. Construēti autem, si non eiusdem proprium assignauit, cū conuersim prædicatum posuit. Nam erit propriū*

57. locus. Declaratio. *quod positum est non esse propriū: ut quia qui posuit animalis proprium id quod substātia animata, non*

ta, non idem quidem eiusdem proprium posuit, et conuersim prædicatum assignauit, erit animalis proprium substantia animata. Deinde etiam in ijs quæ similium partium sunt considerandum est 58.locus.
destruenti quidem si quod totius est proprium, nõ Declaratio.
uerificatur de parte: aut quod partis, non dicitur de toto. Non enim erit proprium, quod positũ est esse proprium: accidit autem in aliquibus hoc fieri. assignabit enim aliquis in ijs, quæ similiũ partium sunt proprium aliquoties quidem in toto respiciens, aliquoties autem in eo quod secundũ partem dicitur ipse seipsum intelligens: at erit neutrũ rectè assignatum, ut in toto quidem, quia qui dixit maris proprium, plurima aqua salsa, alicuius similium partium posuit proprium, & tale assignauit quod non uerificatur de parte (non enim erit quiddam maris plurima aqua salsa (non utique erit magis proprium plurima aqua salsa. In parte autem, ut quia qui posuit aeris proprium, respirabile, similium quidem partium alicuius dixit proprium, tale autẽ assignauit quod de quo aere uerum est, de toto autem non dicitur (non.n. erit uniuersus aer respirabilis) non erit utiq; aeris proprium respirabile. Astruenti autem, si ue 59.locus.
rificatur de unaquaq; similium partiũ quod est Declaratio.
proprium earum secundum totum. Erit enim proprium, quod positum est non esse propriũ: ut quia uerificatur de omni terra deorsum ferri secundũ naturam: est autem & non proprium alicuius terræ secundum totum (nam secundum terram, &

id quod

id quod est terram esse) erit terræ proprium deorsum ferri secundum naturam. Deinde ex oppositis considerandum est, primum quidem ex contrarijs: destruenti quidem, si contrarij non est cõtrarium. Neq; enim contrarij erit contrarium proprium: ut quia contrarium est iustitiæ quidem iniustitia, optimo autem pessimum: non est autem iustitiæ proprium, optimũ, non erit iniustitiæ proprium pessimum. Construenti autem, si contrarij contrariũ propriũ est, & contrarij contrarium proprium erit. Ut quia contrariũ est bono quidem malum, eligendo autem fugiendum: est autem boni proprium eligendum: erit mali proprium fugiẽdum. Secundum autem, ex ijs quæ ad aliquid sunt destruenti quidem, si hoc quod ad aliquid est, eius quod est ad aliquid non est proprium. Neq;.n. hoc quod ad aliquid est, eius quod ad aliquid est, erit proprium: ut quia dicitur duplum quidem ad dimidium, superans autem ad superatum: non est autem dupli propriũ superans, nõ erit dimidij proprium superatum. Cõstruenti autem, si eius quod est ad aliquid, hoc quod ad aliquid est proprium: & eius quod est aliquid, id quod est ad aliquid erit proprium. Ut quia dicitur duplum quidem ad dimidium id esse quod duo ad unum: est autem dupli proprium ut duo ad unũ: erit dimidij propriũ, ut unum ad duo. Tertium autem, destruenti quidẽ si habitus, id quod secundum habitum dicitur nõ est proprium, neq; profectò priuationis, id quod secundum priuationem dicitur, erit proprium: et si pri-

60. locus. declaratio.

61. locus. declaratio.

62. locus. declaratio.

63. locus. declaratio.

64. locus. declaratio.

si priuationis, id quod secundum priuationem dicitur non est proprium, neq; habitus, id quod secundum habitum dicitur erit proprium. Vt quia non dicitur surditatis proprium insensibilitatem esse, neq; auditus erit proprium sensum esse. Construenti uerò, si quod secundum habitum dicitur, est habitus proprium, & priuationis, id quod secundum priuationem dicitur erit proprium: & si priuationis, id quod secundum priuationem dicitur, est proprium, & habitus quod secundum habitum dicitur erit proprium. Vt quia uisus est proprium uidere, secundum quod habemus uisum: erit cæcitatis proprium non uidere, secūdum quod non habemus uisum, nati habere. Deinde ex affirmationibus, & negationibus: primum quidem ex ipsis quæ prædicantur. Est autem locus hic utilis destruenti tantum: ut si affirmatio, uel quod secundum affirmationē dicitur, eius est proprium: non erit profectò eius negatio, neque quod secundum negationem dicitur proprium: si autem sit negatio, aut quod secundum negationem dicitur proprium, eiusdem non erit affirmatio, neque quod secundum affirmationem dicitur proprium: ut quia proprium animalis est animatum, nō erit animalis proprium, non animatum. Secūdum autem ex prædicatis: uel etiam non prædicatis, & de quibus prædicatur, uel non prædicatur: destruēti quidem, si affirmationis affirmatio non est proprium. Neq; enim negationis erit proprium, & si negatio negationis non est proprium, neq; affirmatio-

65.locus. declaratio.

66.locus. declaratio.

67.locus. declaratio.

mationis affirmatio erit proprium:ut quia non est proprium hominis animal,neq; non hominis non animal:si autē non hominis nō uidetur proprium
68.locus. *non animal,neq; hominis erit proprium animal.*
declaratio. *Construenti autem, si affirmationis affirmatio est proprium. Nā & negatio negationis erit proprium:si autem negationis negatio est proprium, et affirmatio affirmationis erit proprium:ut quia non animalis est proprium nō uiuere, erit animalis proprium uiuere:& si animalis proprium uidetur uiuere, & non animalis proprium uidebi-*
69.locus. *tur non uiuere.*
declaratio. *Tertium autem ex ipsis subiectis destruenti quidem,si quod aßignatum est propriū affirmationis est proprium. Non erit enim idem & negationis proprium: si autem negationis est proprium quod aßignatum est,non erit affirmationis proprium:.ut quia animalis proprium est animatum,non animalis non erit proprium ani-*
70.locus. *matum.*
declaratio. *Construenti uerò,si aßignatum propriū non est affirmationis proprium,erit negationis.*
Annotatio. *At hic locus deficit:nam affirmatio negationis, & negatio affirmationis non est proprium, quandoquidem affirmatio negationi omnino non inest: negatio autem affirmationi inest quidem,at nō ut proprium inest*
71.locus. *Deinde ex ijs quæ ex opposito diuiduntur:destruenti quidem,si eorum quæ ex opposito diuiduntur,nullum nullius reliquorum ex opposito diuersorum est proprium. Neq;.n.quod oppositum est,erit proprium eius cuius positum est proprium: ut quia animal sensibile nullius*

aliorum mortalium animalium est proprium, nõ erit animal intelligibile Dei proprium. Construenti autem, si cæterorum quæ ex opposito diuiduntur quoduis est proprium talium quorumcunque eorum quæ ex opposito diuiduntur. Nam reliquũ erit eius propriũ, cuius positum est non esse proprium, ut quia prudẽtiæ est proprium, per se natum esse rationalis uirtutem esse, & aliarum uirtutum sic uniuscuiusq; sumptæ: erit temperantiæ proprium per se natum esse concupiscibilis uirtutem esse. Deinde ex casibus: destruenti quidẽ, si casus non est casus proprium. Neq;.n casus erit proprium casus: ut quia nõ est eius quod est iustè proprium id quod bene, neq; iusti propriũ erit bonũ. Construenti autem, si casus est proprium casus. Nam & casus erit casus proprium: ut quia hominis est proprium greßibile bipes: et homini erit proprium greßibili bipedi dici. Non solùm autẽ in eo quod dictum est secundum casus est considerandum, sed & in oppositis, quemadmodum & in prioribus locis dictum est, destruenti quidem: si oppositi casus, nõ est proprium oppositi casus. Neq; enim oppositi casus erit proprium oppositi casus: ut quia nõ est eius quod est iustè proprium quod bene, neq; iniustè erit proprium quod malè. Construenti uerò, si oppositi casus est propriũ oppositi casus. Nam & oppositi casus, erit propriũ oppositi casus: ut quia honesti est proprium optimum, & inhonesti erit proprium peßimũ. Deinde ex ijs quæ similiter se habent: destruenti quidẽ,

72.locus. declaratio.

73.locus. declaratio.

74.locus. declaratio.

75.locus. declaratio.

76.locus. declaratio.

77.locus. declaratio.

si quod similiter se habet, eius quod similiter se
78.locus. declaratio. habet, non est proprium. Neq; enim quod similiter se habet, eius quod similiter se habet erit proprium: ut quia similiter se habet ad extruendum ædificium ædificator, & medicus ad efficiendum sanitatem: non est autem proprium medici efficere sanitatem, neq; ædificatoris erit proprium, ex-
79.locus. declaratio. truere ædificium. Construenti autem, si quod similiter se habet erit proprium eius quod similiter se habet. Nam & quod similiter se habet, eius quod similiter se habet erit proprium: ut quoniã similiter se habet medicus ad id quod est esse effectiuum sanitatis, et ludi magister ad id quod est esse effectiuum bonæ habitudinis: est autem proprium magistri ludi esse effectiuum bonæ habitu-
80.locus. declaratio. dinis, erit proprium & medici effectiuum esse sanitatis. Deinde ex iis quæ sic se habent, destruenti quidem, si quod sic se habet, eius quod sic se habet non est proprium. Neq; enim quod sic se habet, eius quod sic se habet, erit proprium. Si autem eius quod sic se habet, id quod sic se habet est proprium: eius non erit proprium cuius positum est esse proprium. Vt quia sic se habet prudentia ad honestũ et turpe, eo quòd disciplina utriusq; eorum est: non est autem prudentiæ proprium disciplinam esse honesti: non utiq; erit proprium prudentiæ disciplinam esse turpis: si uerò est proprium prudentiæ disciplinam esse honesti, nõ erit proprium eiusdem disciplinam esse turpis: impossibile est enim eiusdem plura esse propria.

Con-

Construenti uerò nihil locus iste utilis: nam quod sic se habet, unum ad plura comparatur. Deinde destruenti quidem, si quod secundum esse dicitur, non est eius quod secundum esse dicitur proprium. Nam neque corrumpi eius quod est secundũ corrumpi: neq; generari eius quod secundum generari dicitur, erit proprium. Vt quia est hominis proprium esse animal, neq; eius quod est hominẽ generari, erit propriũ generari animal, neq; eius quod est hominem corrumpi erit propriũ corrũpi animal. Eodem autem modo accipiendum est & ex generari ad esse & corrumpi, & ex corrũpi ad esse & generari: quemadmodum dictum est nunc ex esse ad generari, et corrũpi. Construẽti autem, si eius quod est secundum esse ordinatum est. Est autem per se, ordinatum proprium: nam & eius quod secundùm generari dicitur, erit hoc quod secundum generari dicitur proprium: & eius quod secundum corrumpi, hoc quod secũdum corrumpi est assignatum: ut quia hominis est proprium esse mortalem, et eius quod est generari hominem, erit proprium generari mortalem, et eius quod est corrumpi hominem, corrũpi mortalem. Eodem autem modo accipiendum est & ex generari, & corrumpi: & ad esse, & ad ipsa ex ipsis fieri: quemadmodum & in destruenti dictum est. Deinde inspiciendum ad ideam suppositi: destruẽti quidem, si ideæ non inest, aut si nõ qua id dicitur, cuius est proprium assignatum. Nõ enim erit proprium quod positum est esse propriũ: ut quoniam

81.locus. declaratio.

82.locus. declaratio.

83.locus. declaratio.

ipsi homini non inest quiescere quà homo est, sed quà idea, non erit hominis proprium quiescere.

84. locus. declaratio. *Construenti autem, si ideæ inest, & secundum hoc inest quà dicitur de illo ipso: cuius positum est non esse proprium. Erit enim proprium quod positum est non inesse proprium: ut quoniam inest ipsi animali ex anima & corpore compositum esse, & quà animal est ipsi inest id: erit proprium animalis ex corpore & anima compositum esse.*

De proprio loci alij. Cap. V.

85. locus. declaratio. *DEINDE ex magis & minus. Primum quidem destruenti, si quod magis est, eius quod magis non est proprium. Neq;.n. quod minus est, eius quod minus erit propriũ: neq; quod minimè eius quod minimè: neq; quod maximè eius quod maximè: neq; quod simpliciter eius quod simpliciter: ut quia non est magis colorari magis corporis propriũ: neq; minus colorari minus corporis proprium erit, neq; colorari corporis omnino.*

86. locus. declaratio. *Cõstruenti autem: si quod magis est eius quod magis est, est proprium. Nam quod minus est, eius quod minus est erit propriũ: & quod minimè, eius quod minimè: & quod maximè, eius quod maximè, & quod simpliciter, eius quod simpliciter, ut quia magis uiuentis magis sentire est proprium: & minus uiuentis minus sentire, erit proprium: & eius quod maximè id quod maximè, & eius quod minimè id quod minimè, & eius quod simpliciter, id quoq; quod simpliciter.*

87. locus. declaratio. *Et ex eo autem quod simpliciter,*

pliciter, ad eadem considerandum: destruenti quidem, si quod simpliciter, non est proprium. Neq; enim quod magis est eius quod magis, neq; quod minus eius quod minus, neq; quod maximè eius quod maximè, neq; quod minimè eius quod minimè erit proprium, ut quia nō est hominis propriū studiosum, neq; magis hominis, magis studiosum erit proprium. Construenti autem, si quod simpliciter est, eius quod simpliciter est proprium. Nā & hoc quod magis eius quod magis, & quod minus eius quod minus, & quod minimè eius quod minimè, & quod maximè eius quod maximè erit proprium: ut quia est ignis proprium sursum ferri secundū naturā, & magis ignis erit magis propriū, sursum ferri secundum naturam, eodē mō cōsiderandum est & ex alijs huiusmodi. Secundum autem, destruenti quidem, si quod magis est, non est eius quod magis est proprium. Neq;.n. quod minus est eius quod minus erit proprium ut quoniam magis est proprium animalis sentire quàm hominis scire, non est autem animalis proprium sentire, quare non erit hominis proprium scire. Construenti autem, si quod minus, eius quod minus est proprium. Nam & quod magis eius quod magis erit proprium: ut quia minus est proprium hominis mansuetum natura quàm animalis uiuere: est autem hominis proprium mansuetum natura, erit proprium animalis uiuere. Tertium uerò, destruenti quidem, si cuius magis est, propriū non est. Neque enim cuius est minus proprium, erit

88 locus. declaratio.

89. locus. declaratio.

90. locus. declaratio.

91. locus. declaratio.

eius proprium: si autem illius est proprium, non erit huius proprium: ut quia colorari magis super ficiei quàm corporis est proprium, non est autem superficiei proprium, non erit corporis proprium colorari: si uerò est superficiei proprium, non erit corporis propriũ. Construenti autem hic locus nõ est utilis: nam impoßibile est idem plurium pro-

92.locus. declaratio. *prium esse. Quartum destruenti quidẽ, si quod ma ius est eius proprium, non est proprium, neq; pro fectò quod minus est eius propriũ, erit proprium Vt quia magis est propriũ animalis sensibile quã partibile, non est autem animalis sensibile pro-*

93.locus. declaratio. *prium: quare non erit animalis partibile propriũ. Construenti autem: si quod minus est eius proprium, est proprium. Nam et quod magis est eius proprium, erit proprium, ut quoniam minus est proprium animalis sentire quàm uiuere: est autẽ animalis proprium sentire, erit animalis propriũ*

94.locus. declaratio. *uiuere. Deinde ex his quæ similiter insunt, primùm quidem destruenti, si quod similiter est pro prium; non est proprium eius cuius similiter est proprium. Neq; enim quod similiter est propriũ, erit proprium eius cuius similiter est proprium, ut quia similiter est proprium cõcupiscibilis con cupiscere: & rationalis ratiocinari: non est autem proprium concupiscibilis concupiscere, non erit*

95 locus. declaratio. *rationalis proprium ratiocinari. Construenti ue rò, si quod similiter est proprium, eius est proprium, cuius est similiter propriũ. Nam & quod similiter est proprium, erit eius propium cuius simi-*

ſimiliter eſt proprium: ut quia ſimiliter eſt rationalis proprium primum prudens, & concupiſcibilis proprium primum temperans, eſt autem rationalis primum prudens: erit igitur concupiſcibilis proprium primum temperans. Secundum autem, deſtruēti quidem, ſi quod ſimiliter eſt proprium non eſt proprium eius. Nam neque quod ſimiliter eſt propriū, erit proprium eius: ut quia ſimiliter eſt proprium hominis uidere, & audire, non eſt hominis proprium uidere, non utiq; hominis proprium audire. Conſtruenti uerò, ſi quod ſimiliter eſt eius proprium, eſt proprium. Nam quod ſimiliter eſt eius proprium, proprium erit: ut quia ſimiliter eſt proprium animæ, aliquid partium eius primò eſſe concupiſcibile, & rationale primò: eſt autem proprium animæ, quid partium eius eſſe concupiſcibile primò, erit utiq; proprium animæ, quippiam partium eius eſſe rationale primò. Tertium uerò, deſtruenti quidem, ſi cuius ſimiliter eſt proprium, non eſt proprium. 96.locus. declaratio. 97.locus. declaratio. 98.locus. declaratio.

Neq; enim cuius ſimiliter proprium, erit proprium: ſi autem illius eſt proprium, non erit alterius proprium: ut quia urere ſimiliter eſt propriū flammæ, & carbonis, non eſt autem flammæ proprium urere, non erit carbonis proprium urere: ſi autem eſt flammæ proprium, nō erit carbonis proprium urere. Conſtruenti autem hic locus non eſt utilis: differt autem quod eſt ex ſimiliter ſe habentibus: ab eo quod ex ijs ē quæ ſimiliter inſunt, quoniam illud quidē ſecundum proportionem ſumi-

tur non in eo quod inest aliquid comparatum: hoc
99.locus. declaratio. *autem ex eo quod inest, alicui comparatur. Dein de destruenti quidem, si potentia proprium aßignans, & non adens aßignauit proprium potentia, cùm non contingat ei potentia inesse cùm ens non est. Non enim erit proprium quod positum est esse proprium: ut quia qui dixit aeris propriũ respirabile, potentia quidem aßignauit propriũ (nam tale proprium ut respirari poßit, respirabile est) aßignauit autem & ad non esse propriũ: nam & cùm non est animal quod spirare natum ex aere, contingit aerem esse, non tamen cùm non est animal, poßibile est spirare: quare neque aeris erit proprium huiusmodi poßibile respirari*
100.locus. declaratio. *tunc, quia animal non erit quod tale est ut respirare poßit: non ergo erit aeris proprium respirabile. Construenti aũt, si potentia aßignãs propriũ, tã ad ens aßignauit propriũ, quã ad nõ ens, cùm contingat potentia non enti inesse. Erit.n. propriũ quod positũ est non esse propriũ: ut quia qui aßignauit propriũ, entis poßibile pati, aut facere potentia aßignans proprium, ad ens aßignauit proprium (nã cùm ens est, & poßibile pati quid,*
101.locus. declaratio. *aut facere erit) quare proprium erit entis poßibile pati quid, aut facere. Deinde destruenti quidem, si per superabundantiam posuit propriũ. Non erit enim proprium quod positum est esse proprium: accidit enim sic aßignantibus propriũ non de quo orationem, & nomen uerificari: nã corrupta re, nihil minus erit oratio: nam eorum*

quæ

quæ sunt, alicui maximè inest: ut si quis aßignet ignis proprium, corpus leuißimum: corrupto enim igne, erit aliquod corporum quod leuißimũ erit: quare non erit ignis proprium, corpus leuissimum. Construenti autem, si non per superabundantiam posuit proprium. Erit enim secundum hoc bene positum proprium: ut quia qui posuit hominis proprium animal mansuetum natura, non superabundantia aßignauit proprium erit utique secundum hoc bene positum proprium. 102.locus. declaratio.

Libri quinti Topicorum Aristotelis
F I N I S.

IN TOPICORVM LIBRVM SEXTVM ANGELI POLITIANI

ARGVMENTVM.

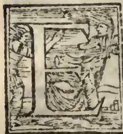
N SEXTO definitionis agũtur loci.cuius negotij quinq; partes. Sed hæc duo prius exquirimus, an obſcura elocutio, an plus dictum quã oporteat. In priore, an translatio adhibita,an uerba inſolita, an inde contrarij parum nota ratio, an non continuò cognita definitio. In poſteriore,an planè omnibus, & an omnibus eiuſdem generis competat.an ſuperfluum quippiam, an quod eiuſdem ſpeciei non competat omnibus, an dictum idem ſæpius,an uniuerſali additum particulare. Vtrum autem impleta ſit definitio, inde colligis, ſi uideas an nõ ex prioribus, an notioribus,an certi definitio incerta, an res in genere non ponatur,an non quæ oportet definitum reſpiciat,an tranſiliatur genus, an non omittantur differentiæ generis, an differentia deſit, quæ contrà diuidatur,aut ex uero non ſit genere. an genus negatione diuidatur, an genus,an etiam ſpecies ut differentia reddantur,an differentia hoc aliquid ſignificet, an ex accidenti definitio competat, an differentia, uel ſpecies,uel quæ ſub ſpecie,dicantur de genere,an rurſus de differentia,uel genus, uel ſpecies, uel quæ ſub ſpecie, an non differentia ſpecie prior, & an alterius quoq; generis,an quod in aliquo eſt,an etiam affectio pro differentia, an illius quod eſt ad aliquid, ipſa non ſit ad aliquid differentia. an aliò ipſum quàm quo debeat referatur. an non primi definitio cum de pluribus agatur,an affectio, uel diſpoſitio, uel definitum quid aliud quod dicitur non ſuſcipiat. an tempore aliquo diſſentiat.an alio pacto magis conueniat, an res ipſa magis quàm definitio,an non ambo pariter creſcant, an ma-

an magis quod re quàm quòd ratione,an utriq; alterũ pariter competat, alterum non competat. an utrobiq; definitio duobus competat,an si loco nominum summantur orationes, alicubi dissentiant, an non finē respiciat. generatio sit,an actus, an indistincta prædicamenta, an habitus pro habente, uel contrà,an eorum quæ sunt ad aliquid eodem referuntur & genus & species. an in reliquis oppositis ordo teneatur,an similes congruant casus, an ideæ congruant an una ratio æquiuocorum posita,an & impliciti,an & compositi,an trāsumptio adhibita,an uariatis intellectus uariatus nominibus,an transumptio non differentiæ, sed generis, an est cuius ratio traditur, non est id quod sub ratione,an indistinctum,quò illud referendum, quod est ad aliquid, an definita non res,sed bene habens, aut perfecta res. an quod sui causa eligendum sit, alterius eligēdum causa dicatur,an non ipsum, sed quod ex ipso definiatur. Quæ scitè singula discernes,ut totum & partes,ut magis & minus,uti melius & peius, ut uniuocationem ut præteritum compositionis modum, ut quod dicimus hoc post illud, ut quot modis alterum cum altero dicatur ut an totum uocetur aliquorum compositio, et an altero contrarium quippiam definiatur. Declaranda interdum & definitio,interdum & melior excogitanda.

To-

TOPICORVM ARISTOTELIS LIBER VI.

De locis definitionibus. Cap. I.

IVS autem quod est circa terminos negotij, partes sunt quinque. Nam aut quod omnino nō uerum est dicere de quo nomen, & orationem (oportet enim hominis definitionem de omni homine uerificari) aut quod cùm sit genus non posuit in genere, uel non in accommodato genere posuit (oportet enim eum qui definit in genere ponētem differentias adiungere: nam maximè eorum quæ sunt in definitione, genus uidetur definiti substantiam significare) aut quod non propria est definitio (oportet enim definitionem propriam esse quemadmodum prius dictū est) aut si omnia quæ dicta sunt is qui fecit, nō definiuit, neq; dixit quid est esse rei definitè: reliquū autem præter ea, quæ dicta sunt, si definiuit quidem: at non bene definiuit. Si igitur non uerificatur de quo nomen et oratio, ex ÿs quæ dicta sunt in accidente locis, considerandum. Nam & illic utrùm uerum uel non uerum, omnis consideratio fit: quando enim quod inest accidens disputamus, quod uerum est dicimus: quando autem quod non est, quod non uerū. Si uerò non in accommodato genere posuit, aut si non

1. locus. declaratio.

2. locus. declaratio.

non propria est aßignata oratio: ex ijs qui sunt ad genus & proprium dictis locis, prospiciendum. Reliquum uerò si non definiuit, aut si non bene definiuit, aliquo modo aggrediendum dicere. Primũ igitur inspiciendum si non bene definiuit. Nam facilius est, quodlibet fecisse, quàm bene fecisse: manifestum igitur quoniam peccatũ circa hoc plusculum, eò quòd laboriosius, quare argumentatio facilior quæ circa hoc, quàm quæ circa illud fit. Sunt autem eius quod non est bene, partes duæ. Vna quidem, obscura interpretatione uti. Oportet enim definientem (ut contingit) quam clarisſima interpretatione uti: eò quòd cognoscendi gratia asſignatur definitio. Secunda autem, si amplius dixit in definitione, quàm par sit: nam omne quod superadiectum est in definitione, superfluum est. 4.locus. declaratio. 5.locus. declaratio.

De definitione, loci alij.
Cap. II.

RVRSVM *autem utrunq; quod dictum est, in plures partes diuiditur: unus autem locus eius quod obscurè est, si sit æquiuocũ alicui, quod dictum est. Vt quòd generatio est ductio ad substantiam, & quòd anitas commensuratio calidorum & frigidorum: nam æquiuoca est ductio, & commensuratio: immanifestum igitur utrum uult dicere eorum quæ significantur ab eo, quod multipliciter dicitur. similiter autem & si cùm definitum multipliciter dicitur, diuidens non dixit:* 6.locus. declaratio.

xit:

xit: nam immanifestum utrius definitionem aßignauit, contingitq; calumniari uelut non conuenientе oratione ad omnia quorum definitionem aßignauit. Maximè autem contingit tale quippiam facere, cùm latet æquiuocatio. Contingit etiam & cum qui diuidit, quoties dicitur id quod in definitione aßignatum est, syllogismum facere: nam si secundum nullum modorum sufficienter dictum est: manifestum quòd non definierit illo modo.

7. locus. *Alius si secundum metaphoram dixit.*

declaratio. *Vt scientiam indeciduam, terram autem nutricē, aut temperantiam consonantiam: nam omne obscurum, quod secundum metaphoram dicitur, contingit & etiam metaphora loquentem calumniari, tanquam non propriè dicentem: non enim congruet dicta definitio, ut in temperantia, nam omnis consonantia in sonis. Amplius si est genus consonantia temperantiæ: in duobus generibus erit idem, non continentibus seinuicem: nā neque consonantia uirtutem, neq; uirtus continet cō sonantiam.*

8. locus. *Amplius, si non positis nominibus utitur.*

declaratio. *Vt Plato ciliumbre oculum, aut araneū putrimordax, aut medullam oßigenium dixit: nā omne obscurum, quod insuetum est.*

9. locus. *Quædam autem neq; secundum æquiuocationem, neq; secundum metaphoram, neq; propriè dicuntur.*

declaratio. *Vt lex mensura, uel imago eorum quæ natura iusta sunt: sunt autem huiusmodi deteriora, metaphora: nam metaphora facit quodammodo notum quod designatum est per similitudinem (omnes enim meta*

phora

phora utentes, secundum aliquam similitudinem ea utuntur) at quod tale est, non facit notum: nā neq; similitudo est secundum quam mensura, uel imago lex est, neq; dici solet propriè: quapropter si propriè mensuram, uel imaginem legem dicit esse, ueritatis est expers: nam imago id est, cuius generatio per imitationem est: hoc autem non inest legi: si autem non propriè, manifestum quod obscure dixit, atq; deterius quolibet eorum quæ secundum metaphoram dicuntur. Amplius, si non manifesta est contrarij oratio ex hoc quod dicitur. Nam quæ bene aßignantur, contrarias commanifestant. Aut si per se dicta: non sit manifestum cuius est definitio: sed quemadmodum ea quæ sunt antiquorum scriptorum, nisi quis superscripsisset: non cognoscebatur quid unumquodq;: si igitur non clarè, ex huiusmodi est inspiciendum. Si igitur superfluum in termino dixit, primùm quidem considerandum, si aliquo usus est, quod omnibus insit uel simpliciter ijs quæ sunt, uel ijs quæ sub eodem genere sunt definitorum. Nam superfluum dici necessarium id est: oportet enim genus ab alijs superare: differentiam autem ab aliquo eorum quæ sunt in eodem genere, atqui quod omnibus quidē inest simpliciter, à nullo separat, quod autem omnibus quæ sub eodem sunt genere inest, non separat ab ijs quæ sunt in eodem genere: quare supervacaneum hmōi appositū. Aut si est quidem proprium quod appositum est, ablato autem illo, & reliqua definitio propria est, & indicat substantiam.

10. locus. declaratio.

11. locus. declaratio.

12. locus. declaratio.

13. locus. declaratio.

tiam.

tiam. *Vt hominis oratione ſcientiæ ſuſceptiuum appoſitum, ſuperfluum: nam & eo ablato, reliqua oratio propria eſt, & incidat ſubſtantiã: ſimpliciter autem dicendo, omne ſuperfluum, quo ablato, reliquum manifeſtũ facit id quod definitur. Talis autem eſt et animæ terminus, ſi eſt numerus ipſe ſeipſum mouens: nam quod ſeipſum mouet eſt anima, ceu Plato definiuit, an proprium quidem quod dicitur: non indicat autem ſubſtantiam interempto numero. utrouis igitur modo ſe habeat, difficile eſt ut explicet. Vtendum ergo in omnibus talibus ad id quod expedit: ut eſt phlegmatis terminus, humidum primum a cibo, indigeſtum, unum enim primum non multa, quare ſuperfluum indigeſtum appoſitum: nam hoc ablato, reliqua erit propria definitio: non enim contingit à cibo & aliud quiddam primum eſſe. An non ſimpliciter à cibo phlegma, ſed indigeſtorũ primùm, quare addendum eſt indigeſtum: nam illo quidem modo dicta non uera erit definitio: ſi quidem non omnium primum eſt. Amplius, ſi quppiam eorũ quæ ſunt in oratione non omnibus ineſt, quæ ſunt*

55. locus. declaratio. *ſub eadem ſpecie. Nam talis peius definiuit, quã qui uſi ſunt eo quod ineſt omnibus quæ ſunt: nam illic, ſi reliqua propria definitio, & tota propria erit: ſimpliciter enim ad proprium quolibet addito uero, tota oratio propria fit: at uerò ſi aliquid eorum quæ ſunt in oratione, non omnibus inſit, quæ ſunt ſub eadem ſpecie, impoſsibile eſt totam orationem propriam eſſe: non.n. conuerſim prædi*

cabi-

cabitur de re, ut animal greßibile bipes quadricu bitale: nam hmõi oratio non conuersim prædicabitur de re, eò quòd non omnibus inest, quæ sub eadem specie sunt) quadricubitale. Rursum si idem frequenter dixit. Vt qui concupiscentiam appetitum delectationis dixit, nam omnis concupiscentia, delectationis est, quare & eidem concupiscentiæ delectationis erit: sit igitur terminus concupiscentiæ appetitus delectationis (nihil enim differt concupiscentiam dicere, aut appetitum delectationis) quare utrunq; eorum delectationis erit. An hoc quidem nihil absurdum? nam & homo bipes est. Quare & idem homini, bipes erit. est autem idem homini, animal greßibile bipes, quare animal greßibile bipes, bipes est, sed non pp hoc, absurdum aliquid accipit. non. n. de animali, solùm greßibile bis bipes prædicatur: sic. n. de eodem bis bipes prædicatur, si de animali bipede, greßibile bipes dicitur, quare semel tantum bipes prædicatur. Similiter autem & in concupiscentia: non enim de appetitu id quod est delectationis esse prædicatur, sed de toto: quare semel & hic prædicatio fit. Non est autem bis dicere idem nomen, aliquid absurdum: sed frequenter de aliquo idem prædicari, sicut xenocrates prudentiam definitiuã & contemplatiuam eorum quæ sunt, dicit esse: nã definitiua, contemplatiua quædam est, quare bis idem dicit, addens rursum, & contemplatiuam. Similiter autem & quicunq; refrigerationem, priuationẽ eius quidem caloris, qui secundũ naturã est,

15. locus.
Declaratio.

dicunt esse: nam omnis priuatio eius est, quod secundum naturam est: quare superfluum est addere ecundum naturam: sed sufficit fortasse dicera priuationem caloris, eò quòd ipsa priuatio, notum facit quòd eius sit quod secundum naturam dicitur. 16. locus. declaratio. *Rursum si uniuersali dicto addidit et particulare. Vt si clementiam imminutionem, expedientiam et iustorum: nã iustum expediens quippiam est, quare continetur in expediente. superfluum igitur iustũ: nã qui dixit uniuersale, addidit & particulare, & si medicinam disciplinam sanatiuorum animali et homini: aut legẽ imaginẽ corũ quæ natura sunt bona & iusta: nã iustũ bonum quippiã, quare frequenter idem dicit. utrũ igitur bene an non bene definiunt: per hæc & huiusmodi perspicìendum.*

De definitione, loci alij. Cap. III.

17. locus. declaratio. *VTRVM uerò definiuit, & dixit quid est esse, an non ex his. Primùm ergo si non, per priora & notiora confecit definitionem. Nam terminus aßignatur eius cognoscendi gratia quod dicitur: cognoscimus autem non ex quibuslibet, sed ex prioribus, notioribusq;, quemadmodum in demõstrationibus: sic enim omnis doctrina, & omnis disciplina se habet: manifestum igitur quòd qui non per huiusmodi definiuit, non definiuit: si enim definiuit, plures erunt eiusdem definitiones. Nam manifestum quod & qui per priora, ac notiora, iterum melius definiuit: quare utræq; erunt definitiones*

finitiones eiusdem: tale autem non uidetur: nam unicuiq; eorum quæ sunt, unum est esse idipsum quod est: quare si plures erunt eiusdem definitiones, idem erit definitio, esse quod quidem secūdum utranq; definitionem significātur. hæc autem nō eadem sunt, eò quòd definitiones diuersæ: manifestum igitur quoniam non definiuit, qui non per priora, atq; notiora definiuit. Igitur per non notiora quidem terminum dici, dupliciter est accipere. Aut enim si simpliciter ex ignotioribus, aut si nobis ignotioribus, contingit enim utroq; modo: simpliciter igitur notius quod prius est, posteriore: ut punctum linea, & linea superficie; & superficies solido: quemadmodum & unitas numero: prius enim & principium omnis numeri: similiter autem & elementum syllaba. Nobis autem econuerso quandoq; accidit: nam maximè solidum, magis sub sensu cadit: quàm superficies: superficies autem magis quàm linea, linea autem signo magis: quare multitudo magis huiusmodi cognoscit, nam illa quidem quomodolibet, hæc autem subtili, & fœcūdo intellectu comprehendere oportet: simpliciter igitur melius per priora, posteriora tentare cognoscere, nam magis scientificū tale est. Verùm ad eos qui impotentes sunt cognoscere per talia, necessarium fortè per ea quæ illis cognita sunt facere orationem: sunt autem talium definitiones quæ et puncti et lineæ, et superficiei. omnes enim per posteriora, priora indicant: nam illud quidem lineæ, istam autem superficiei,

18. locus. declaratio.

hanc uerò solidi fines dicunt esse. Non oportet autem latere quoniam sic definientes non contingit quod quid est esse definitiò, indicare: nisi contingat idē nobis notius esse, & simpliciter notius: si quidem oportet per genus & differentias definire eū, qui bene definit, hæc autem simpliciter notiora, & priora sunt specie: interimit enim genus et differentia speciem, quare priora hæc specie. Sūt autem notiora, nam specie quidem nota necesse est genus & differentias cognosci: qui hominē enim cognoscit, & animal greßibile cognoscit: ac genere & differentia notis, non necesse est & speciem cognosci: quare ignotior species. Amplius, illis (qui secundum ueritatem huiusmodi definitiones dicunt esse quæ sunt ex ijs quæ unicuiq; sunt nota) plures: eiusdem accidit dicere definitiones esse, nā alia alijs, & non omnibus eadem contingit notiora esse: quare ad unumquenq; erit definitio assignanda, si quidē ex ijs quæ singulis quibusq; sunt notiora, definitionē oportet facere. Amplius, eisdem alia interdum alia magis nota: nam à principio quidem sensibilia, instructioribus autem factis, contrà: quare neq; ad eundem semper ad eadē definitio aßignāda, ijs qui per ea quæ singulis quibusq; sunt notiora definitionē fatentur aßignādā esse: manifestū igitur quòd non definiendū per ea quæ huiusmodi sunt, sed per simpliciter notiora: nā solo mō sic una et eadē definitio semper fiet. Fortasse aūt et quod simpliciter notum, non est id quod omnibus notum, sed quod bene dispositis intellectu:

tellectu: quemadmodum & simpliciter salubre ijs qui bene affectũ habent corpus: oportet unũquodq; talium diligenter peruestigare: uti autem disputantes ad id quod expedit. Maximè autem sine dissensione interimere contingit definitionem: si neq; ex simpliciter notioribus, neq; ex ijs quæ nobis, contingit definitionem fieri. Vnus igitur locus est eius quod non per notiora, quod per posteriora, priora indicat: quemadmodum prius diximus. Alius autem, si eius quod est in quiete, et definitione, per indefinitum, & quod in motu est assignata est oratio nobis. Prius enim est & notius quod manens est, & definitum, eo quòd indefinitum & in motu est. 19.locus. declaratio. Eius autem quod est nõ ex prioribus, tres sunt loci. Primus quidem, si per oppositum, oppositum definiuit. Vt si per malum, 20.locus. declaratio. bonum. simul enim natura opposita, & nonnullis etiam eadem disciplina utrorumq; uidetur esse: quare non notius alterum altero. Oportet aũt non latere quædam fortasse aliter definiri nõ posse, ut duplum sine dimidio, et quæcunque per se ad aliquid dicuntur: nam omnibus huiusmodi, est idẽ esse ei quod est ad aliquid quodammodo se habere: quare non est poßibile sine altero alterum cognoscere, eo quòd necessariũ ẽ in alterius oratione coassumi & alterũ. Ergo cognoscere quidẽ oportet huiusmodi omnia: uti aũt eis in his ut uidebitur expedire. 21.locus. declaratio. Alius, si eodem usus est ei quod definitur. Latet aũt, cùm non eodẽ definiti nomine utitur: ut si solem stellam in die apparentem definiuit: nã qui

die utitur, sole utitur: & par est ad deprehendenda talia sumere pro nomine orationem: ut quòd dies est, solis latio super terram: nam tunc manifestum quòd qui solis lationem super terram dixit, solem dixit, quare utitur sole: qui die utitur. Rursum, si eo quod ediuerso diuiditur, id quod ediuerso diuiditur definiuit. Vt impar est, qui unitate maior est pare: simul enim natura, quæ ex eodem genere ediuerso diuiduntur, impar autem & par ediuerso diuiduntur: nam ambo, numeri differentiæ. Similiter autem & si per inferiora, superiora definiuit. Vt parem numerum, qui bipartitè secatur: aut bonum, habitum uirtutis: nam et bipartitè sumptum est à duobus, quæ paria sunt, & uirtus, bonum quoddam est, quare inferiora hæc quã illa sunt: est autem necesse eũ qui inferioribus utitur, & illis uti: nam & qui uirtute utitur, bono utitur, eo quòd bonum quoddam uirtus: similiter autem & qui bipartitè utitur, & pare utitur, eo quod in duo secari significat bipartitè secari: duo autem paria sunt. Vniuersaliter igitur dicẽdo, unus est locus non per priora & notiora fecisse orationem: partes autem eius: ea quæ dicta sunt. Secũdus autẽ, si res cùm sit non ponitur in genere. Nã in omnibus huiusmodi peccatum est, in quibus nõ prius ponitur in oratione, quid est: ut corporis definitio, quod habet tres dimensiones: aut si quis hominem definiuit, quod est sciens numerare: nõ.n. dictum est quid est, habere tres dimẽsiones: uel quid est, scit numerare: genus autem uult quid est significare:

22. locus. declaratio.

23. locus. declaratio.

24. locus. declaratio.

gnificare: et primum apponitur eorum quæ in definitione dicuntur. Amplius, si ad plura cum dicatur id quod definitur: non ad omnia assignauit. Vt si grammaticen, scientiam scribendi quod profertur, nam indiget, & quod legendi: nihilo enim magis scribendi quàm legendi assignat qui definit, quare non alius, sed qui utraque hæc dicit, eo quòd plures non contingit eiusdē definitiones esse. In quibusdam profectò secūdum ueritatem se habet, ut dictum est: in quibusdā autem nō, ut in quibuscunq; non per se dicitur ad utrūq;, ut medicinam, scientiam sanitatem, & ægritudinem efficiē di: nam de illa quidem per se dicitur, de hac autē per accidens: simpliciter enim alienum medicina, ægritudinem afficere. Quare nihil magis definiuit, qui ad utrūq; assignauit, quàm qui ad alterū uerum fortasse & deterius, eo quòd & reliquorū quilibet potest ægritudinem efficere. Amplius, si non ad melius sed ad peius assignauit, cùm sint plura ad quæ dicitur quod definitur. Nam omnis disciplina & potestas, & optimi uidetur esse. Rursum si non positum est in proprio genere quod dictum est, considerandum ex ijs (quæ ad genera sunt) elemētis: quemadmodum est dictum prius. Rursum si transiliens dicit genera. Vt qui iustitiā æqualitatis habitum effectiuum, uel distributiuū æqui: nam transilit, qui sic definit, uirtutem: relinquens igitur iustitiæ genus, non dicit quid est esse (nam substantiam unicuique est in genere) est autem hoc idē ei quod est nō in proximo genere ponere.

25. locus. declaratio.

26. locus. declaratio.

27. locus. declaratio.

nere. Nam qui in proximo posuit, omnia superiora dixit: eo quòd omnia superiora genera de inferioribus prædicantur. Quare aut in proximo genere ponendum, aut omnes differentias superiori generi addendum, per quas definitur proximum genus: sic enim erit nihil prætermissum, sed pro nomine, in oratione dictum erit inferius genus: qui uerò ipsum superius genus dicit, non dicit & inferius genus: nam qui plantam dicit, non dicit arborem.

28. locus. declaratio. Rursum in differentijs similiter considerandum, si & differentias dixit generis. Nam si rei non specialibus definiuit differentijs, aut si etiam omnino aliquid huiusmodi dixit, quod nullius contingit differentiam esse (ut animal, aut substantiam) manifestum quoniam non definiuit, nullius enim differentiæ, quæ dicta sunt.

29. locus. declaratio. Videndum autem et si est aliquid quod ediuerso diuiditur dictæ differentiæ. Nam si non est, perspcuum quoniam non erit quæ dicta est generis differentia: nam omne genus ijs (quæ ediuerso diuiduntur) differentijs diuiditur, ut animal greßibili, & uolatili, & aquatili, & bipedi.

30. locus. declaratio. Aut si est quidem ediuerso diuisa differentia, non uerificatur autem de genere. Nam si non, manifestum quoniam neutra erit generis differentia, omnes enim quæ ediuerso diuidũtur differentiæ, uerificantur de proprio genere.

31. locus. declaratio. Similiter autem & si uerificatur quidem, at non facit opposita generi, speciem. Nam manifestum, quod non erit hæc specifica differentia generis, nã omnis specifica differentia cum genere: speciẽ facit:

cit: si autem hæc non est differentia, nec quæ dicta est: quia hæc ediuerso diuiditur. Amplius, si negatione diuidat genus. Vt qui lineam definiunt longitudinem sine latitudine esse: nam nihil aliud significat, sine latitudine, quàm quòd non habet latitudinem: accidet igitur genus participare speciem. nam omnis longitudo sine latitudine, aut latitudinem habens est: quia de omni affirmatio uel negatio uera fit: quare genus lineæ, cùm longitudo sit, sine latitudine, aut latitudinem habens erit: at lõgitudo sine latitudine speciei est ratio: similiter autem & longitudo latitudinem habens, nam sine latitudine, & latitudinem habens: differẽtiæ sunt: ex differentia autem & genere, est speciei oratio: quare genus suscipiet speciei orationem, similiter autem et differentiæ, eo quòd altera dictarum differentiarum ex necessitate prædicatur de genere. Est autem dictus locus utilis ad eos, qui ponunt ideas esse, nam si non est ipsa longitudo, quodam modo prædicabitur de genere quod latitudinẽ habet, aut sine latitudine est, oportet enim de omni longitudine alterum eorum uerificari, si quidem de genere uerificari debeat. hoc autem nõ accidit: sunt autem & sine latitudine, & latitudinẽ habẽtes lõgitudines, quare ad illos solos utilis hic locus quicunq; genus unum numero dicũt esse: hoc aũt faciunt qui ideas ponunt. Nam ipsam longitudinẽ, et ipsum animal, genus dicũt esse. Fortasse aũt in quibusdam etiam necessarium est negatione uti definientem, ut in priuationibus: nam cæcum est 32. locus. declaratio.

quod

quod non habet usum, quando natum est habere. Differt autem nihil negatione diuidere genus, aut huiusmodi affirmatione, quam negationē necesse est ediuerso diuidi: ut si longitudinem, habens latitudinem definiuit, eam habente latitudinem ediuerso diuiditur, non habens latitudinē, neq; aliud quicquam: quare negatione rursum diuiditur genus.

33. locus. declaratio. Rursum si speciem ut differentiam aßignauit. Vt qui conuicium, iniuriam cū irrisione definiuit: nam irrisio iniuria quædam est, quare non differētia, sed species est irrisio.

34. locus. declaratio. Amplius, si genus ut differentiam dixit. Vt uirtutem habitum bonum, uel studiosum: nam bonum est genus uirtutis. An nō genus est bonū: sed differentia: siquidem uerum est quòd nō contingat idem in duobus generibus esse non continentibus seinuicem (nam neq; bonū continet habitum, neq; habitus bonum: non.n. omnis habitus bonum, neq; omne bonum habitus) non erunt profectò genera ambo. si igitur habitus genus est uirtutis, perspicuum bonum nō genus, sed magis differentiam esse. Amplius, habitus quidē quid est uirtus significat: bonum autem non quid est, sed quale quid est: uidetur aūt differentia quale quid significare.

35. locus. declaratio. Videndum aūt & si non quale quid, sed ipsum quid significat aßignata differentia. Nam uidetur quale quid omnis differentia significare.

36. locus. declaratio. Considerandum aūt & si secundum accidens inest definitio differentia. Nam nulla differentia est eorū, quæ secundū accidens insunt, sicut neq; genus: non enim contingit differētiam inesse

ſe alicui, & non ineſſe. Amplius, ſi prædicatur de genere differentia, uel ſpecies, aut inferiorum aliquid ſpeciei, non erit definiens. Nam nullum eorũ quæ dicta ſunt, contingit de genere prædicari, eo quòd genus de quàm plurimis omniũ dicitur. Rurſum ſi prædicatur genus de differentia. Nã nõ de differentia, ſed de quibus differentia, genus uidetur prædicari: ut animal de homine, et boue, et de alijs greßibilibus animalibus, non autẽ de ea differentia, quæ de ſpecie dicitur: nam ſi de unaquaq; differentiarum animal prædicabitur, multa animalia de ſpecie prædicabuntur: nam differẽtiæ de ſpecie prædicantur. Amplius, differentiæ omnes, aut ſpecies, aut indiuidua erunt, ſiquidẽ ſunt animalia: nam unumquodq; animalium, aut ſpecies, aut indiuiduum eſt. Similiter autem inſpiciẽdũ et ſi ſpecies, aut inferiorum ſpeciei aliquod, de differẽtia prædicatur. Impoßibile. n. eo quòd de pluribus differentia, quàm ſpecies dicitur. Itẽ accidet differentiã ſpeciem eſſe, ſiquidem prædicabitur de ea aliqua ſpecierum: nam ſi de differentia prædicatur homo, manifeſtum quoniam differẽtia eſt homo. Rurſum ſi non prior eſt differentia ſpecie. Nã genere quidem poſterior eſt: ſpecie autem priorem differentiam eſſe oportet. Conſiderandum autem & ſi alterius generis eſt dicta differentia, neque contenti, neque continentis. Nam non uidetur eadem differentia duorum generum eſſe non continentium ſeinuicem: ſi aũt non, accidet et ſpeciem eandem in duobus generibus eſſe non cõtinẽtibus ſeinuicem:

37.locus. declaratio.

38.locus. declaratio.

39.locus. declaratio.

40.locus. declaratio.

41.locus. declaratio.

seinuicem:infert enim unaquæq; differentiarum proprium genus,ut greßibile & bipes animal cõ inferũt:quare si de quo differentia & generũ utrunq;, manifestum utiq; quoniam species in duobus erat generibus non continentibus seinuicem.

An non impoßibile eandem differentiam duorum generum esse non continẽtium seinuicem, sed addendum neq; utroq; sub eodem existente? nam greßibile animal,& uolatile animal, genera sunt non continentia seinuicem, & utriusq; eorum est bipes differentia:quare addendum est,neq; sub eodem,utroq; existente:nam hæc ambo sub animali sunt.manifestum etiam quoniam non necesse est differentiam omnem,proprium genus inferre, eo quòd contingit eandem duorum generum esse continentium seinuicem:sed alterum tantum necesse est inferre,& superiora omnia:ut bipes, greßibile,uel uolatile infert animal. Videndum autem

42. locus. declaratio. *& si in aliquo differentiã aßignauit substãtiæ.Nã uidetur differre substãtia à substãtia in eo quod alicubi est, quare et eos qui greßibili,et aquatili diuidunt animal increpant, tanquam greßibile & a-*

Dubitatio. *quatile alicubi significet. An in ijs quidem non rectè increpant? non enim in aliquo, neq; alicubi significat aquatile,& terrestre,sed quale quid:nã & si in sicco sit,similiter aquatile:similiter autẽ, & terrestre,& si in humido sit similiter terrestre, sed non aquatile erit,attamen si quandoq; significat in aliquo differentia,manifestum quoniã peccabit.*

43. locus. declaratio. *Rursum,si affectum,differẽtiam aßignauit.*

Nam

Nam omnis affectus cùm magis fit, detrahit à substantia: differentia autem, non huiusmodi est, nam magis uidetur saluare differentia, id cuius est differentia: & simpliciter impoßibile est singulum quodq; esse sine propria differētia: nam cùm non est greßibile, non erit homo: & (ut simpliciter dicamus) secūdum quæcunq; alteratur habēs, nihil eorum differentia illius est. nam omnia huiusmodi cùm magis fiunt, detrahunt à substantia, quare si aliquam huiusmodi differentiam quispiā aßignauit, peccauit: simpliciter enim non alteramur secundum differentias. Et si alicuius eorum quæ sunt ad aliquid, non aliud quid differentiam aßignauit. Nam eorum quæ sunt ad aliquid, & differentiæ ad aliquid: ut & in disciplina, contemplatiua enim, & actiua, & effectiua dicitur, unumquodq; autem horum, ad aliquid significat: contemplatiua enim alicuius, & actiua alicuius, & effectiua alicuius. Considerandum autem & si ad quod natum est unumquodq; eorū quæ sunt ad aliquid, aßignauit definiens. Nam in quibusdam quidem ad quod, natum est singulum quodq; eorum quæ sunt ad aliquid, solum est uti, ad aliud autem nihil, ut uisu ad uidendum solum, quibusdā autem & ad aliquid aliud, ut dolio sane hauriat aliquis, attamen si quis definiuit doliū, instrumentum ad hauriendum, peccauit, nō enim ad hoc natum est: terminus autem est, ad quod natum est, ad quod sane utitur prudens quà prudens: & quæ circa singulum quodque propria est disciplina.

44 locus. declaratio.

45. locus. declaratio.

Am-

46.locus. Declaratio. *Amplius, si non primum aßignauit, quando contingit ad plura dictum esse. Ut prudentiam uirtutem hominis, aut animæ: & non rationalis: primum enim rationalis uirtus, prudentia: nam secundum hoc, & anima, & homo dicitur prudens.*

47.locus. declaratio. *Amplius si non susceptiuum est eius cuius dicitur affectus, uel dispositio, uel quoduis aliud, peccauit. Nam omnis dispositio, uel affectus in illo natus est fieri: cuius est dispositio, uel affectus: ut & scientia in anima, dispositio existens animæ. Aliquando autem peccant in talibus, ut quicunq; dicunt quòd somnus est impotentia sensus, & dubitatio æqualitas contrariorum ratiocinationũ, & dolor separatio naturalium partiũ cũ uiolentia: nam neq; somnus inest sensui, oporteret autem inesse, si impotentia sensus est. Similiter autem neq; dubitatio contrarijs ratiocinationibus inest, neque dolor, naturalibus partibus: dolebunt.n. inanimata, si dolor eis inest. Talis aũt & sanitatis definitio. siquidem commensuratio calidorum, & frigidorum est, necesse est.n. sana esse, calida & frigida nam cuiusq; commensuratio illis inest; quorũ est commensuratio: quare sanitas inerit utiq; ipsis. Item id quod fit, in effectiuum, aut econuerso, accidit ponere, sit definientibus: non enim est dolor, separatio naturalium partiũ, sed effectiuũ doloris: nec somnus, impotentia sensus, sed effectiuum alterum alterius: aut.n. propter impotentiam dormimus, aut propter somnum impotentes sumus. Similiter autem, & dubitationis uidebitur effectiuum esse,*

esse, contrariarum æqualitas ratiocinationũ: quã docunq; enim ad utraq; ratiocinantibus nobis similiter uidentur omnia secundum utrunque fieri, dubitabimus utrum agamus. Amplius, secũdum tempora omnia, considerandum sicubi dissonet: ut si immortale definiuit, animal nunc incorruptibile esse. Nam nunc incorruptibile animal, nunc immortale erit. An in hoc quidem non accidit? nam anceps secundum amphiboliam est nunc incorruptibile esse: aut enim quoniam non corrumpitur nunc, significat, aut quoniam non poßibile corrumpi nunc: aut quoniam huiusmodi est nũc, ut nunquam poßit corrumpi: quando igitur dicimus quòd incorruptibile nunc est animal, nõ hoc dicimus, quòd nunc tale est animal, sed ut nunquam poßit corrumpi: hoc autem immortali idẽ erat, quare non accidit, nũc idem immortale esse. Sed tamen sicubi accidit quod secundum definitionem quidem aßignatum est inesse nunc uel prius, quòd uerò secundùm nomen non inest, nõ erit idẽ: utendũ ergo hoc loco quemadmodũ dictum est. Inspiciendum autem & si secundum aliud quippiã magis dicitur quod definitur, quàm secundùm assignatam orationem. Vt si iustitia potestas æqui distributiua est: iustus enim magis est, qui eligit æquum distribuere, eo qui potest: quare non erit iustitia potestas æqui distributiua: nam & iustus esset maximè, qui posset æquum distribuere. Amplius, si res quidem suscipit magis, quod aũt secundum orationem aßignatur non suscipit: aut contrà,

48.locus.

49.locus. declaratio.

50.locus. declaratio.

trà, quod secundum orationem ei aßignatur suscipit, res autem non. Oportet enim aut utraq; suscipere, aut neutrum: si quidem est rei quod secundum orationem aßignatur. Amplius si suscipiunt utraq; quidem magis, non simul autem utraq; augmentum sumunt. Vt si amor concupi-

51. locus. Declaratio. scentia conuentionis est. nam magis concupiscit cõuentionem: quare non simul utraq; suscipiunt ma-

52. locus. declaratio. gis: at oporteret, si idem essent. Amplius, si duobus quibusdam propositis, de quo res magis dicitur, id quod est secundum orationem minus dicitur. Vt si ignis est corpus subtilißimum, ignis. n. magis flamma quàm lux, corpus autem subtilißimum minus flãma quàm lux: oportet aũt utra-

53. locus. declaratio. que magis inesse eidem, si quidem eadem sint. Rursum, si hoc quidem similiter utrisq; inest propositis, aliud autem non similiter utrisq;, sed alteri

54. locus. declaratio. magis. Amplius, si ad duo definitionem aßignauerit secundum utrunq;. Vt bonum quod per uisum, aut per auditum delectabile, & ens quod possibile est pati, aut facere: simul enim idem & bonum, & non bonum est: similiter autem & ens: & non ens: nam per auditum delectabile, idẽ bono erit: quare quod non delectabile est per auditũ non bono idem: nam eisdem & opposita eadem erunt: opponitur autem bono quidem non bonum, per auditum autem delectabili, per auditum non delectabile: manifestum igitur quoniam idem nõ delectabile per auditum, nõ bono: si igitur aliquid est per uisum quidem delectabile, per auditũ autem

tem non, & bonum, & non bonum erit: similiter autem ostendemus quoniam idem ens, & non ens est. Amplius, & generibus, & differentijs, alijs omnibus quæ in definitionibus sunt aßignatis, eis qui orationes pro nominibus faciunt considerandum, si quicquam dissonet. 55.locus. declaratio.

De definitione, loci alij. Cap. IIII.

SI autem sit ad aliquid quod definitur, aut per se, aut secundum genus: considerandum si nō dictum est in definitione quod dicitur, aut secundū ipsum, aut secundum genus. Vt si scientiam definiuit opinionem indissuasibilem, aut etiam uoluntatem: appetitum sine tristitia, omnis enim eius quod est ad aliquid, substantia ad alterū, eo quod idem sit unicuiq; eorum quæ sunt ad aliquid esse, idipsum quod est ad aliquid quodammodo se habere: oportebat igitur scientiam dicere opinionē scibilis, & uoluntatem appetitum boni. Similiter autem & si grammaticen definiuit scientiam literarum: oportebat enim aut ad quod ipsum dicitur aut ad quod forte genus dicitur, in definitione aßignari. Aut si cum quippiam ad aliquid dicitur, non aßignauit ad finem. Finis autem in unoquoq; est quod optimum est, aut cuius gratia alia sunt: dicendum igitur aut optimum aut ultimum, ut concupiscentiam non delectabilis, sed delectationis, nam propter hanc, & delectabile eligimus. 56.locus. declaratio. 57.locus. declaratio.

Considerandum & si generatio est ad quod aßignauit, uel actus. Nihil enim talium finis: nā ma- 58.locus. declaratio.

gis quod est egisse, & generasse finis, quàm fieri et
Dubitatio. *agere. An non in omnibus uerum huiusmodi? penè enim plurimi delectari magis uolunt, quàm destitisse delectari: quare agere magis finem quis statuat, quàm egisse.* 59.locus. declaratio. *Rursum, in quibusdam si nõ determinauit quanti, uel qualis, uel ubi, secũdum alias differentias. Vt ambitiosus, & qualis, & quanti appetens est honoris: nam omnes appetũt honorem: quare non sufficit ambitiosum dicere, qui appetit honorem: sed addere oportet dictas differentias. similiter autem & auarus, quantas appetit pecunias: aut intemperans, circa quales uoluptates, non enim qui à qualibet uoluptate tenetur, intemperans dicitur, sed qui ab aliqua. Aut rursum qui definiuit noctem, umbram terræ: aut succeßionem, motum terræ: aut nubem, densitatem aeris: aut uentum, motum aeris: addendum enim quanti, & qualis, ubi, & à quo. Similiter autem & in cæteris huiusmodi: nam omittens differentiam quamlibet, non dicit quid est esse: oportet autem semper ad id quo indiget, argumentari: non enim quolibet modo terra mota: neq; quantacunque succeßio erit: similiter autem neq; aere quolibet modo, neq; quantocunque modo, uentus erit.* 60.locus. declaratio. *Amplius, in appetitibus, si non apponitur quod apparet, & in quibuslibet alijs congruit. Vt quoniam uoluntas appetitus boni: concupiscentia autem appetitus delectationis, sed non apparentis boni, uel delectationis: plerunq; enim latet appetentes: quoniam bonum aut delectabile est:*

est: quare non necessarium bonum uel delectabile esse, sed apparens solùm: opportebat ergo sic & aßignationem facere. Si autem & aßignauit quod dictum est, in ipsas species ducendum eũ qui ponit ideas esse. Non enim est idea illius apparentis: ipsa autem species ad ipsam speciem uidetur dici: ut ipsa concupiscentia, ipsius delectationis: & ipsa uoluntas, ipsius boni. apparentis igitur boni non erit ipsa uoluntas, neq; apparentis delectationis ipsa concupiscentia: absurdum enim est esse, ipsum apparens bonum, uel delectabile. Amplius, si sit quidem habitus definitio, considerandum in habente, si quidem habentis, in habitu: similiter autem & in cæteris talibus. Vt si delectatio est iuuantia, & delectabile iuuabile. Vniuersaliter autem dicendo in huiusmodi definitionibus, quodammodo, uno plura accidit eũ qui definit definire. Nam qui scientiam definiuit, quodammodo & ignorantiam definiuit: similiter autem & scium, & inscium, & scire, & ignorare: nam primo dilucido facto, & reliqua quodammodo dilucida fiunt. Inspiciendnm igitur in omnibus talibus, ne quicquam dissonet: utendo elementis ex contrarijs, & coniugatis. Amplius, in his quæ ad aliquid sunt, cõsiderandum si ad quod genus aßignatur, & species ad illud quoddam aßignatur. Vt si opinio ad opinatum, & quædã opinio ad quoddã opinatum: et si multiplex ad submultiplex, & quoddã multiplex ad quoddã submultiplex: si aũt nõ sic aßignatur, manifestũ quo

61. locus. declaratio.

62. locus. declaratio.

63. locus. declaratio.

64. locus. declaratio.

65.locus. declaratio. *niam peccatur. Videndum autem, & si opposi-tio opposita definitio. Vt si dimidij ea sit, quæ op posita est ei, quæ est duplicis: nam si duplex est quod in æquali superat dimidium: & dimidium quod in æquali superatur. In contrarijs autem*

66.locus. declaratio. *similiter. Nam contraria contrarij oratio erit, secundum unam quandam cõplexionem contra-riorum: ut si adiutiuum quidem effectiuum boni est, nociuum effectiuum mali, aut corruptiuum bo ni: alterum enim horum necessarium est contra-rium esse ei, quod ex principio dictũ est: si igitur neutrum contrarium est ei quod ex principio di-ctum est: manifestum quoniam neutra erit earũ (quæ posterius aßignatæ) contrarij oratio: qua-re neq; quæ ex principio aßignata est definitio, re ctè aßignata est. Quoniam autem quædam con trariorum priuatione alterius dicuntur. ut inæ-qualitas priuatio æqualitatis uidetur esse. inæqua lia enim, quæ non æqualia sunt, dicuntur: perspi-cuum quoniam quod secundum priuationem qui-dem dicitur contrarium, necessarium est definire per alterum: reliquum uerò non iam oportet, per id quod secundũ priuationem dicitur. Non enim accidit alterutrum per alterutrũ cognosci. cõside randum igitur in contrarijs huiusmodi, peccatũ. Vt si quis definiuit æqualitatem, contrarium inæ qualitati: nam per hoc quod secundum priuatio-nem dicitur, definiuit. Amplius, sic definientem*

67.locus. declaratio. *necesse est eo quod definitur uti. Patet aũt hoc, si accipiatur pro nomine oratio: nam quia nil re-*

fert

fert dicere inæqualitate priuationẽ æqualitatis, erit æqualitas contrarium priuationi æqualitatis, quare eodem erit usus. Si autem neutrum contrariorum secundum priuationem dicatur, aßignetur autem oratio similiter. Vt bonum contrarium malo: manifestum quoniam malum contrarium bono erit. nam sic contrariorũ similiter oratio aßignanda: quare rursum eo quod definitur accidit uti: inest enim in mali oratione bonũ: quocirca quoniam bonum est malo contrarium: malum autem nihil differt, uel quod est bono contrarium, erit bonum contrarium, boni cõtrario, perspicuum igitur quoniam eodem usus est. Amplius, si quod secundum priuationem dicitur aßignans, non aßignauit cuius est priuatio. Vt habitus, aut cõtrarij, aut cuiuscũque est priuatio. Et si non in quo naturam est fieri addidit, uel simpliciter, uel in quo primum natũ est fieri. Vt si ignorantiam dicens priuationem: non scientiæ priuationem dixit: aut si non addidit in quo natum est fieri, aut addens non in quo primo aßignauit: ut quod nõ in rationali, sed in homine, uel in anima: nam si quodlibet horum omittat, peccauit. Similiter autem & si cæcitatem non uisus priuationem in oculo dixit: oportet autem bene aßignantem, quid est, et cuius est priuatio aßignare, & quidnam est quod priuatum est. Videndũ aũt & si nõ secundũ priuationem dictum: priuatione definiuit. Vt et in ignorãtia uidebitur eẽ hmõi peccatũ, ijs qui non secundum negationem ignorantiam

68. locus. declaratio.

69. locus. declaratio.

70. locus. declaratio.

71. locus. declaratio.

dicunt:nam quod non habet scientiam non uidetur ignorare, sed magis quod deceptum est: propter quod neq; inanimata, neque pueros dicimus ignorare: quare non secundum priuationem scientiæ ignorantia dicitur. Amplius, si similibus nominis casibus similes orationis casus captantur. Vt si adiutiuum est effectiuum sanitatis: adiutiuè est sanitatis effectiuè, & adiuuans efficiens sanitatem. Considerandum et in idea, si aptabitur dictus terminus. Nam in quibusdam non accidit: ut quẽadmodum Plato definiuit, mortale addens in animalium definitionibus. idea enim non erit mortalis: ut ipse homo, quare non aptabitur ad ideã definitio. Simpliciter aũt in quibus apponitur effectiuum, aut paßiuum, necesse est dissonare in idea terminum: nam inpaßibiles, & immobiles uidentur esse ideæ ijs, qui dicũt ideas esse: aduersum hos autem, & tales orationes utiles sunt.

72. locus. declaratio.

De definitione, loci alij. Cap. V.

73. locus. declaratio.

AMPLIVS, si eorum quæ secundum æquiuocationem dicuntur, unam definitionem omniũ communem aßignauit: Vniuoca enim, quorum una est: secundum nomen oratio: quare nullius eorum quæ sub nomine sunt, aßignatus est terminus eò quòd similiter ad omne, æquiuocum adaptatur. Paßus autem hoc est & Dionysij uitæ terminus, si quidem ea motus est generi nutriendi naturaliter inseruiens, nihil enim hoc magis animalibus, quàm plantis inest: uita autẽ non secundum

unam speciem uidetur dici, sed altera quidem animalibus, altera plantis inest: contingit igitur, & secundum electionem sic aßignare terminum, ac si uniuoca, & secuudum unam speciem omnis uita diceretur. Nihil autem prohibet & eum qui conspicit æquiuocationem & alterius uult definitionem aßignare: latere non propriam, sed communẽ ut risq; orationem aßignare, sed nihil minus si utrouis modo fecerit, peccauit. Postquàm aũt quædam latent æquiuocorum, interroganti quidem, ut uniuocis utendum. Nam non adaptabitur alterius terminus ad alterum quare uidebitur non distinguendum hoc pacto, oportet enim in omne, uniuocum adaptari, eidem autem respondenti distinguendum est. Quoniam autem quidam respõdentium uniuocum quidem dicunt esse æquiuocũ, quãdo non accõmodatur ad omne aßignata oratio, æquiuocum autem uniuocum, etiam si ad utrunq; accommodetur: præ confeßione utendum pro talibus, aut præcolligendum quòd æquiuocũ uel uniuocum, aut utrunq; fuerit. Magis enim concedunt non præuidentes, quod futurum est ut accidat. Si aũt non facta confeßione dixerit aliquis uniuocum æquiuocum esse, eò quòd non accõmodatur, & in hoc aßignata oratio: considerandum si huius oratio accõmodatur et ad reliqua. Nã manifestũ, quoniã uniuocum erit reliquis: si aũt non, plures erunt definitiones reliquis: nã quæ secundũ nomẽ orationes accõmodabũtur ad eandẽ, quæ prior aßignata est, et quæ posterior. Pur-

74.locus. declaratio.

75.locus. declaratio

76.locus. declaratio.

77.locus. declaratio.

ſum, ſi quis definiens aliquid eorum quæ multipliciter dicuntur, & oratio non accommodatur ad omnia, & quia æquiuocum eſſe non concedat, nomen etiam dicat non ad omnia accommodari, quoniam nec oratio, dicendum ad eiuſmodi; quòd nominatione quidem oportet uti quæ tradita eſt, & quæ ſequitur, & non dimouere quæ talia ſunt, tametſi nonnulla dicenda non ſint ſimiliter multitudini.

78.locus. declaratio.

Si autem alicuius cōplexorū aßignetur terminus, conſiderandū eſt auferēdo alterius eorum quo complectuntur orationē, ſi eſt & reliqua reliqui. Nam ſi non, manifeſtum quoniam neq; tota totius: ut ſi quiſpiam definiuit lineam finalem rectam, finem plani habentis fines, cuius mediū ſuperadditur finibus, ſi finalis lineæ oratio eſt, finis plani habentis fines, rectè oportet eſſe reliquum, cuius medium] ſuperadditur finibus: ſed infinita neq; medium, neq; fines habet, recta autē eſt, quare non eſt reliqua reliqui oratio.

79.locus. declaratio.

Amplius, ſi cùm ſit compoſitum quod definitur, æquimembris oratio aßignetur definitio. Aequimembris autem dicitur oratio eſſe: quando quot fuerint compoſita, tot & in oratione nomina, & uerba fuerint: neceſſe eſt enim in talibus ipſorum nominum commutationem fieri aut omnium, aut aliquorū, eò quòd nihil plura nunc, quàm prius nomina dicta ſunt: uerùm oportet eum qui definit, orationem pro nominibus aſsignare, maximè quidē omnibus: quòd ſi non, at ſaltem in plurimis: ſic.n. & in ſimplicibus qui nomen commutat, non definiturus eſt. Vt

pro

pro tunica, uestem. Amplius autem maius peccatum, si & per ignotiora nomina commutationem fecerit. Vt pro homine albo, terrigenam candentem: neq; enim definiuit, cùm minus sit clarum quod sic dicitur. Considerandum autem & si per commutationem nominum: non idem iam significat. Vt qui contemplatiuam scientiam, opnionem contemplatiuam dixit: nam opinio, scientiæ non idem (at oportet, si debet, & totum idem esse) nã contemplatiuum quidem cõmune in utriusq; orationibus est, reliquum uerò differens. Amplius, si alterius nominum commutationem faciens, non differentiæ, sed generis commutationem fecit. Vt in eo quod nuper dictum est: ignotius enim cõtemplatiua quàm scientia: nam hoc quidem genus, illud autem differentia, omnibus autem notius genus, nam communis: quare non generis, sed differentiæ oportebat commutationem fieri, eò quòd ignotior est. An hæc quidem ridicula reprehẽsio? nihil enim probibet differentiam quidem notissimo nomine dici, genus autem non: sic autem rebus se habentibns manifestum quoniam generis, et nõ differentiæ secundum nomen commutatio facienda: si autem non nomen pro nomine, sed orationẽ pro nomine commutat, manifestum quoniam differentiæ magis quàm generis definitio aßignãda est, eò quòd cognoscẽdi gratia definitio aßignatur: nam minus differentia quàm genus nota. Si autẽ differentiæ terminum aßignauit, considerandum si & alicuius alius communis est aßignatus terminus.

80. locus. declaratio.

81. locus. declaratio.

82. locus. declaratio.

Dubitatio.

minus. Vt cùm imparem numerum, numerum, medium habentem dixerit: determinandum est quo pacto medium habentem:nam numerus quidem communis in utrisq; orationibus est. Imparis autem consumpta est oratio:habent autem, & linea, & corpus medium, cum nõ sint imparia:quare non utiq; erit definitio hæc imparis:si autẽ multipliciter dicitur medium habens, determinandũ quomodo mediũ habens, alioqui reprehensio erit,

83. locus. declaratio. *aut syllogismus:quod non definiuit. Rursum, si id cuius quidem orationem aßignauit est eorum quæ sunt, quod autem sub oratione, non eorũ quæ sunt. Vt si album, quispiam definiuit colorem igni permixtum. impoßibile enim incorporeum corpori permisceri, quare nõ erit color igni permixtus, attamen album est.*

84. locus. declaratio. *Amplius, quicunque non diuidunt in ijs quæ sunt ad aliquid ad quod dicitur, sed in pluribus comprehendentes dicunt:aut omnino, aut in aliquo falsum dicunt. Vt si quis medicinam disciplinam entis dixit:nam si nullius entium medicina est disciplina: manifestum quoniam tota oratio mendax est: si autem alicuius quidem, alicuius autem non, in aliquo mendax: nam oportet de omni, siquidem per se, & non secundum accidens entis esse dicitur, quemadmodum in alijs se habent ea quæ ad aliquid: sunt nã omne disciplinatum ad disciplinã dicitur. Similiter autem & in alijs, eo quòd conuertuntur omnia ad aliquid:omne enim disciplinatum, ad aliquid. Cæterum si is (qui non per se, sed secũdũ accidens*

cidens aßignationem fecit) rectè aßignauit, non ad unũ, sed ad plura unumquodq; eorum quæ ad aliquid dicuntur, aßignauit: nihil.n.prohibet idẽ, & ens, et album, & bonũ esse: quare qui ad quodlibet horum aßignauit, rectè aßignauit, siquidẽ is qui secundum accidens aßignauit, rectè aßignauit. Præterea autem impoßibile est huiusmodi orationem propriam assignati esse: nam non solum medicina, sed plures aliarum disciplinarũ ad ens dicuntur, quare unaquæq; entis disciplina erit, manifestum igitur quoniam talis nullius est disciplinæ definitio, propriam.n.& non communem oportet definitionem esse. Quandoq; autem definiunt non rem, sed rem bene se habentem aut perfectam. Talis autem & rhetoris & furis terminus, si sit rhetor quidem, qui potest quod in unoquoq; est uerisimile considerare, & nibil prætermittere: fur autem qui clàm sumit: perspicuum.n. quoniam cum talis uterq;, hic quidem bonus rhetor, ille autem bonus fur erit: non.n. qui clàm sumit, sed qui uult clàm sumere, fur est. Rursum, si quod propter se eligendum est, ut actiuum uel effectiuum, uel quolibet modo propter aliud eligendum assignauit Vt qui iustitiam, legum conseruatiuam dicit: aut sapientiam, effectiuã felicitatis: nam conseruatiuum & effectiuum eorũ sunt quæ propter aliud eliguntur. An nibil quidẽ prohibet quod propter se eligendum est, et propter aliud esse eligendũ? attamen nibil minus peccauit: qui sic definiuit quod propter se est eligẽdũ, nã unicuiq;

85.locus. declaratio.

86.locus. declaratio.

optimum,

optimum, in substantia maximè: melius aũt quod propter se eligendum, quàm quod propter aliud: quare id & definitionem oportebit magis significare.

De definitione, loci alij. Cap. VI.

87.locus. declaratio. CONSIDERANDVM autem est & si is qui alicuius definitionẽ aßignauit, aut hæc, aut quod est ex his, aut hoc cum illo definiuit. Nã si hæc quidem, accidet utrisq; & neutri inesse: ut si iustitiam, temperantiam, & fortitudinem definiuerit: nam si sint duo, uterq; autem alterum habeat utriq; iusti erunt, & neuter: eo quòd utriq; quidem habent iustitiam, uterq; autem nõ habet. Si autem nondum quod dictum est admodum absurdum uidetur, eo quòd & in alijs accidat huiusmodi (nihil enim prohibet utrosq; habere unam, cùm neuter habeat) attamen contraria inesse eidem, omnino absurdum uidebitur esse: accidet autem hoc, si hic quidem ipsorum temperantiam, & timiditatem habet, ille autem fortitudinẽ, & prodigalitatem: nam utriq; iustitiam, & iniustitiam habent: nam si iustitia, temperantia, & fortitudo est, & iniustitia timiditas, & prodigalitas erit: et omnino quæcunq; ad argumentandũ idonea quod non idem sunt & partes et totum, omnia utilia ad id quod dictum est. uidetur autem qui sic definit partes, toti easdem dicere esse. Maxime autem accommodatæ fiunt orationes, in quibuscunq; manifesta partium est compositio: quemadmodũ in domo, et

mo, et in cæteris talibus: manifestum enim quoniam cùm sint partes, nihil prohibet totum non esse. quare non idem partes toti. Si autem non hæc sed quod ex his est dixit id esse quod definitur, primum quidem considerandum, si non natũ est quippiam unum fieri, ex ijs quæ dicta sunt. 88.locus. declaratio. *Quædam enim sic se habent adinuicem: ut nihil ex eis unũ quippiam fiat: ut linea & numerus.* 89.locus. declaratio. *Amplius, si definitum quidem in uno aliquo natum est primo fieri, ex quibus autem dixit ipsum esse, non in uno primo nata sunt fieri, sed utrunq; in utroq;.* 90.locus. declaratio. *Nam manifestum quoniam non erit ex ijs illud, in quibus enim partes, & totum necesse est inesse, quare non in uno totum primo esse, sed in pluribus. Si autem & partes, & totum in uno aliquo primo, considerandum si non in eodem, sed in altero totum, & in altero partes.* 91.locus. declaratio. *Nam in quo totum, illo & partes esse uidentur. Rursum, si cum toto corrumpuntur partes.* 92.locus. declaratio. *E conuerso enim oportet accidere, partibus corruptis totum corrumpi. toto uerò corrupto: non necesse est & partes corrumpi. Aut si totum quidem bonum, uel malũ, partes autem neutræ, aut e conuerso, partes quidẽ bonæ, uel malæ, totum autem neutrum.* 93.locus. declaratio. *Nam neque ex neutris poßibile bonum quippiam, uel malum fieri: neq; ex bonis uel malis neutrum. Aut si magis quidem alterum bonum quàm alterum malũ: quod autem ex his, non magis bonum quàm malum. Vt si imprudentia ex fortitudine & falsa opinione, magis enim bonũ fortitudo, quàm malum*

lum falsa opinio: oportet ergo & quod ex his est, sequi illud, quod magis est, & esse, uel simpliciter bonum, uel magis bonum quàm malum. An hoc quidem necessarium: nisi utrunq; sit per se bonum uel malum? multa enim effectiuorum per se quidem non sunt bona, mixta autem quibusdam, fiũt bona: aut econuersò utrunq; quidem bonũ, mixta autem, malum uel neutrum: maximè autem manifestum quod nunc dictum est in salubribus, & morbificis, nam quædam medicamentorum sic se habent, ut utrunq; quidem sit bonum: si autem utraq; dentur mixta, malum. Rursum, si quod ex meliore & peiore est, non est totum peiore quidẽ melius, meliore autem peius. An neq; hoc necessarium, nisi per se sint ex quibus componitur, bona? nam in ijs quæ non per se sunt bona, nihil prohibet totum non fieri bonum: ut in ijs quæ modò dicta sunt. Amplius, si cognomine est totum alteri. Nõ oportet enim, ut neq; in syllabis: nulli enim elementorum ex quibus componitur, syllaba cognominis est. Amplius, si non dixit modum compositionis. Non enim sufficiens est ad cognoscendũ quòd dicat, ex his: nam non quod ex his, sed quod sic ex his, est cuiusq; compositorum substantia, ut in domo. non enim sic quolibet modo componãtur hæc domus est. Si autem hoc cum illo assignauit, primum quidem dicendum quòd hoc cum illo, aut hoc & illud dicitur, aut quod ex illis. Nam qui dicit mel cum aqua, uel mel & aquam dicit, uel qđ ex melle & aqua: quare si cuilibet eorum quæ dicta

Dubitatio.

94. locus. declaratio.

95. locus. declaratio.

96. locus. declaratio.

Eta sunt idem confitebitur esse hoc cum illo, eadem conueniet dicere, quæ quidem ad utrunq; horum prius dicta sunt. Amplius, diuidenti quoties dicitur alterum cum altero, considerandum si nullo modo hoc cum illo. Vt si dicitur alterum cũ altero, aut ut in aliquo eodem susceptiuo, ut iustitia, & fortitudo in anima, aut in loco eodem, aut in tempore eodem: nullo autem modo uerum sit quod dictum est in his: manifestum est quoniam nullius erit aßignata definitio, eo quòd nullo modo, hoc cũ illo est. Si autem diuisio quoties dicitur alterum cum altero, uerum erit in eodem tempore utrunque esse, considerandum si contingit non ad eundem utrunq; dici finem. Vt si fortitudinem definiuit audaciam cum recta intelligentia, contingit enim audaciam quidem habere spoliandi, rectam autem intelligentiam circa salubria, sed nondum fortis qui in eodem tempore cum illo hoc habet. 98.locus. declaratio. 99.locus. declaratio.

Amplius, si & ad idem ambo dicuntur: ut ad medicatiua. Nihil enim prohibet & audaciã quãdam, & rectam intelligẽtiam habere ad medicatiua, attamen nec si fortis qui hoc cum illo habet: neq; enim ad alterum, eorum utrunq; oportet dici: neq; ad idem quodcunq; sit, sed ad fortitudinis finem, ut ad præliorum pericula, aut si quid magis est illius finis. Quædam autem sic aßignatorum, nullo modo sub dictam cadunt diuisionem ut si ira tristitia est cum opinione paruipendendi: nam quod propter huiusmodi opinionem tristitia fit, hoc uult indicare: propter hoc autem fieri 100.locus. declaratio. 101.locus. declaratio.

aliquid

aliquid, non est idem ei quod est hoc quidem cum
102. locus. declaratio. *illo esse secundum ullum dictorum modorum. Rursum, si horum compositionem, dixit totũ. Vt animæ & corporis compositionem animal. Primum quidem considerandum si non dixit qualis compositio, ut si carnem definiens, aut os, ignis, & aeris, & terræ dixit compositionem: non enim sufficit compositionem dicere, sed quæ & qualis determinandum: non enim quolibet modo compositis his caro fit, sed sic quidem compositis, caro: sic uerò os. Videtur autem neque esse omnino compositioni idem neutrum eorum quæ dicta sunt: nam cõpositioni omni dissolutio contraria, dictorum au-*
103 locus. declaratio. *tem neutri, nihil. Amplius: si similiter est uerisimile omne compositum compositionem esse, uel nullum, animalium autem unumquodq; cùm sit compositum, non est compositio, neque profectò aliorum compositorum ullum compositio erit.*

Rursum, si similiter in aliquo nata sunt esse contraria, definiuit autem per alterum: manifestum quoniam non definiuit. Si autem non ita est, plures accidet eiusdem definitiones esse: quid enim magis qui per hoc, quàm qui per alterum definiens dixit? eo quòd simpliciter utraq; nata sunt fieri in eodem. Talis autem animæ est definitio, siquidẽ est substantia disciplinæ susceptiua: nam simili-
104. locus. declaratio. *ter & ignorantiæ est susceptiua. Oportet autem si non ad totam habeat aliquis argumentari definitionem, eo quòd non nota sit tota, ad aliquam partium argumentari si sit nota, & non bene aßignata ap-*

ta appareat: nam parte interempta, & tota definitio interimitur. Quæcunq; autem obscuræ sunt definitionum emendanti, & confirmanti ad manifestandum aliquid & habendum argumẽtum, sic considerandum. Necesse est.n. respondentem aut suscipere quod sumptum est ab interrogãte, aut eũdem declarare, quid temere est ostensum à definitione. Amplius, quemadmodnm in congregationibus solẽt legem inducere, et si sit melior quæ inducitur, interimit anteriorem: sic & in definitionibus faciendum, & definitio alia ferenda. Nam si apparet melior, & magis manifestum quod definitur: perspicuum quoniam interempta erit quæ posita est, eò quòd non sunt eiusdem, plures definitiones. Ad omnes autem definitiones nõ minimum elementum ad seipsum, solerter definire propositum, aut aptè dictum terminũ assumere. Necesse est enim ueluti ad exemplar considerantem, & quod minus ex ijs quæ oportet habere definitionem, & quod appositum est superflue, inspicere, ut magis argumentis abundemus: quæ igitur circa definitiones, intantum dicta sint.

105. locus. declaratio.

106. locus. declaratio.

107. locus. declaratio.

Libri sexti Topicorum Aristotelis
FINIS.

IN TOPICORVM LIBRVM SEPTIMVM ANGELI POLITIANI,

ARGVMENTVM.

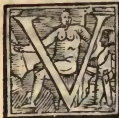

Abes in ſeptimo de eodem & altero. Caſus hic,& ſeries, & contradictio,& efficientia, & deſtruentia perpenduntur. An cui alterum idem & alterum, ſed & accidentia eorũ, & quibus accidant, an idẽ prædicatiõis genus, an genus alterutrius nõ idẽ,an nõ eædẽ alterutrius differẽtiæ,an alterũ magis admittatur,alterũ reſpuat. Sed & acceſſio & deceſſio, & an ex ſuppoſitione aliquid cõpetat,an ſubiectum alicubi a prædicato diſcordet,an iiſdem dicendis alius modus an eſſe alterũ ſine altero nequeat. Obijciat affirmans, rarò a diſputantibus definitionem ratiocinando colligi. nam tradere exactam, diſciplinæ eſſe alterius. Sunt enim affirmantium, & negantium non ijdem lociq;, difficilius defenditur, quam oppugnatur definitio.

Topi-

TOPICORVM ARISTOTELIS LIBER VII.

De eodem & diuerso, & loci. Cap. I.

TRVM autem idem an diuersum secundum propriissimum eorum (qui dicti sunt de eodem) modorum, dicendum: dicebatur autem propriissimè idē quod numero unū considerandū aūt ex casibus, & coniugatis, & oppositis. 1.locus. declaratio. *Nam si iustitia idem est fortitudini, & iustus forti, & iustè fortiter. Similiter autem & in oppositis. Nam si hæc eadem, & opposita his, eadem secūdum quālibet dictarum oppositionum. Nihil enim differt hoc uel hoc modo oppositum sumere. eò quòd idem est.* 2.locus. declaratio. *Rursum, ex effectiuis, & corruptiuis, & generationibus, & corruptionibus, & omnino ex ijs quæ similiter se habent alterum ad alterum.* 3.locus. declaratio. *Nam quæcunq; simpliciter eadem, etiam generationes eorum & corruptiones eædem, et effectiua, & corruptiua. Considerandum autem & quorum alterum, maximè dicitur quoduis esse, si & alterum ipsorum secundum idem maximè dicitur.* 4.locus. declaratio. *Sicut Xenocrates beatam uitam, & studiosam aßignauit eandem, eò quòd omnium uitarum, maximè eligenda studiosa, & beata: unum enim maximè eligendum, & maximum.*

Similiter & in alijs huiusmodi. Oportet autem utrunq; unum numero esse, quod dicitur, maximum, & maximè eligendum: si autem non, non erit ostensum quod idem. Non necessarium enim si fortißimi Græcorum sunt Peloponnesij, et Lacedæmonij, eosdem esse Peloponnesios Lacedæmonijs, eò quòd non unus numero Peloponnesius, & Lacedæmonius, sed contineri quidem alterum ab altero necessarium, ut Lacedæmonij à Peloponnesijs: si autem non, accidet seipsis inuicem esse meliores, si non continentur alteri ab alteris: necesse est enim Peloponnesios meliores esse quàm Lacedæmonios, si non continentur alteri ab alteris, nā omnibus reliquis sunt meliores. Similiter autem & Lacedæmonios necesse est meliores esse Peloponnesijs, nam & isti omnibus cæteris sunt meliores, quare se inuicem meliores fiunt. Manifestum ergo quoniam unum numero esse oportet, quod optimum & maximum dicitur, si debeat, quod idem sint ostendi: propter quod Xenocrates non idem aßignauit: non enim una numero beata, & studiosa uita: quapropter non necessarium eandem esse, eò quòd ambæ maximè eligendæ, sed altera sub altera.

5. locus. declaratio.

Rursum, considerandum si cui alterum idem, & alterum. Nam si non sunt ambo eidem eadem: manifestum quoniam nec sibi inuicem. Amplius autem, ex ijs quæ his accidunt, & quibus hæc accidunt, considerandum.

6. locus. declaratio.

Nam quæcunque alteri accidunt, & alteri oportet accidere, & quibus alterum eorum acci-

accidit, & alterum eorum oportet accidere: si autem aliquid horum dissonet, dilucidum quoniam non eadem. Videndum autem & si non in uno genere prædicamenti utraque, sed hoc quidem quale, illud autem quantum: uel ad aliquid indicet. Rursum, si genus utrisque non idem, sed hoc quidem bonum, illud autem malum: aut hoc quidem uirtus, illud autem scientia. Aut si genus quidem idem, differentiæ autem non eædem de utroque prædicantur: sed de hac quidem quoniam contemplatiua scientia, de illo autem quoniam actiua, similiter autem & in alijs. Amplius, autem ex magis si hoc quidē suscipit magis illud autē non: aut si ambo suscipiunt quidem, non simul autem. Vt qui magis amat, non magis concupiscit uenerem: quare non idem amor, & concupiscentia ueneris. Amplius, ex appositione: si idem utrunque appositum non facit idem totum. Aut si eodem ab utroque sublato, quod relinquitur est alterum. Vt si duplum dimidij, & multiplum dimidij idē dixerit esse: sublato enim ab utroque dimidio, reliqua idem oporteret indicare: non indicant autē nam duplum & multiplum non eadem significant. Considerandum autem non solum si iam aliquid accidit impossibile per positionem, sed et si possibile sit ex suppositione existere. Quemadmodum ijs qui uacuum, & plenum aere, idem dicunt esse: nam manifestum quoniam si exeat aer uacuū quidem non minus, sed magis erit, plenum

7.locus. declaratio.
8.locus. declaratio.
9.locus. declaratio.
10.locus. declaratio.
11.locus. declaratio.
12.locus. declaratio.

autem aere non amplius erit: quare supposito alicuo siue uero, siue falsò (nihil enim refert) si alterum interimitur, alterum autem non, profectò nō
13.locus. declaratio. *idem sunt. Vniuersaliter autem dicendo ex ijs quæ quouis modo de utroq; prædicantur, et de quibus hæc prædicantur, considerandum si alicubi dissonent. Nam quæcunque de altero prædicantur, & de altero prædicari oportet, & de quibus alterum prædicatur, & alterum prædicari oportet.*
14.locus. declaratio. *Amplius, quia multipliciter idem dicitur, considerandum si secūdum alium aliquem modum eadem sunt. Nam specie, uel genere eadem, non necesse est numero eadem esse, consideramus autem*
15.locus. declaratio *utrum sic eadem: an non sic. Amplius, si potest alterum sine altero esse. Non erit enim idem ad idē: igitur loci tot dicuntur.*

De eodem, definitione, loci alij.
Cap. II.

16.locus. declaratio. PALAM *autē ex ijs quæ dicta sunt, quoniā omnes qui ad idem sunt destructiui loci, & ad terminū utiles sunt: quemadmodū prius dictū est. Nam si non idē indicet & nomen, et oratio, manifestum quoniā non erit definitio, aßignata oratio.*
17.locus. declaratio. *Constructiuorum autem locorum nullus utilis ad terminum. Non.n. sufficit ostēdere idem quod sub oratione, & nomine est ad construendum quoniā definitio, sed & alia oportet omnia habere (quæ*
18.locus. declaratio. *præcepta sunt) definitionē: interimere igitur definitionem sic: & per hæc semper tentandum. Si autem*

autem construere uolumus: primum quidem scire oportet quoniam nullus, uel pauci disputantium, terminum syllogismo colligunt, sed omnes principium quod tale est accipiunt. Vt qui circa geometriã, & numeros, & alias huiusmodi disciplinas. Deinde quoniam exactè quidem alterius est nego tij assignare, & quid est terminus: et quomodo definire oportet: nunc autem quantum sufficit ad præsentem utilitatem, tantum solùm dicendùm, quoniam poßibile fieri definitionis & eius quod quid est, esse syllogismum. Nã si terminus est oratio quæ quid est esse rei indicat, et oportet ea quæ in termino ponuntur, in eo quod quid est de re sola prædicari: prædicãtur autem sola in eo quod quid est, genera, & differentiæ: manifestum quoniam si quis sumat ea quæ solùm de re in eo quod quid est prædicari oportet, quòd hæc habens oratio, terminus ex neceßitate erit: non enim contingit aliud esse terminum, eò quòd nihil aliud in eo quod quid est de re prædicatur, quod igitur poßibile est ex termino syllogismum fieri, manifestum. Ex quibus autem oportet construere, determinatum est quidem in alijs diligentius: ad propositam autem methodum ijdem loci utiles. Inspiciendũ enim in contrarijs, & in alijs oppositis, & totas orationes, & secundum partem consideranti. Nam si opposita oppositæ, & eam (quæ dicta est) proposito necesse est esse. Quoniam autem contrariorum plures complexiones, sumendum est ex contrarijs qualiscunque maximè apparebit contraria

19.locus. declaratio.

20.locus. declaratio.

21.locus. declaratio.

definitio: totas igitur definitiones quemadmodũ dictum est, considerandum. Secundum partem autem hoc pacto: primum quidem quoniam aßignatum genus rectè aßignatum est. Nam si contrarium in contrario, propositum autem nõ est in eodem, manifestum quoniam in contrario erit, eò quòd necesse est contraria in eodem genere, uel in contrarijs generibus esse. Et differentias quidem contrarias de contrarijs arbitramur prædicari. Vt de albo & nigro: nam ille quidem disgregatiuum, hoc autem congregatiuum uisus: quare si de contrario cõtrariæ prædicãtur, de proposito quæ aßignatæ sunt prædicabuntur: quapropter quia & genus, & differentiæ rectè aßignatæ sunt, manifestum quoniã definitio erit, quæ aßignata est. An non necessarium est de cõtrarijs differentias prædicari, nisi in eodem genere sint cõtraria? quorum autem genera sunt contraria, nihil prohibet eandem differentiam de utrisq; dici: ut de iustitia & iniustitia: nam illa quidem uirtus, hæc autem uitium animæ, quare id quod est animæ, differentia de utrisq; dicitur, eò quòd & corporis est uirtus & uitium: sed hoc uerum quòd contrariorũ, aut contrariæ, aut eædem differentiæ sunt, si ergo de contrario contraria prædicantur, de hoc autem non, manifestum quoniam quæ dicta est de hoc prædicabitur. Vniuersaliter autem dicendo, si definitio est ex genere et differentijs, si sit contrarij definitio manifesta, & quæ propositi definitio, manifesta erit. Nam quoniam contrarium in eodem genere,

22. locus. declaratio.

23. locus. declaratio.

24. locus. declaratio.

genere, uel in contrario, similiter autem & differentiæ aut contrariæ de cōtrarijs, aut eædem prædicātur: dilucidum quoniam de proposito, aut idē genus prædicabitur quod de contrario, differentiæ autem contrariæ, uel omnes, uel aliquæ, reliquæ autem eædem, aut contrà, differentiæ quidem eædem: genera uerò contraria: aut ambo contraria et genera & differentia, nam eadem esse ambo non contingit, si autem secus, definitio eadem contrariorum erit. Amplius, ex casibus, & coniugatis. 25. locus.
Necesse est enim consequi genera generibus, & declaratio.
terminos terminis: ut si obliuio, est scientiæ amissio: & obliuisci, amittere scientiam erit, & oblitum esse, amisisse scientiam: uno igitur quolibet eorum quæ dicta sunt confesso, necesse est et reliqua confiteri. Similiter autem & si corruptio, dissolutio substantiæ, & corrumpere, dissoluere substantiam, & corruptiuè, dissolutiuè: si corruptiuum, dissolutiuum substantiæ, & corruptio, substantiæ dissolutio. Similiter autem & in alijs. Quare uno quouis sumpto, et reliqua omnia confiteatur oportet. Et ex similiter se habentibus adinuicē. Nam 26. locus.
si salubre est effectiuum sanitatis, & habile effe- declaratio.
ctiuum bonæ habitudinis erit, & adiutiuum effectiuum boni: nam similiter unumquodq; eorum quæ dicta sunt, ad suum finem se habet, quare si unius eorum definitio est effectiuum esse finis: & 27. locus.
reliquorum cuiusq;, sic erit definitio. Amplius, declaratio.
ex eo quod est magis & similiter, quod est similiter, quoties contingit construere duas ad duo cōparantem.

parantem. Vt si magis hæc huius quàm ista istius definitio, ista autem quæ minus, definitio est, & hæc quæ magis: & similiter hæc huius, & ista istius: si altera alterius, et reliqua reliquæ. Vna autem definitio ad duo comparata, aut duabus definitionibus ad unum, neutiquam utilis ea, quæ ex magis est consideratio. Nam neq; unam duorum neque duas eiusdem definitiones possibile est esse.

28. locus. declaratio. *Sunt autem oportunissimi locorum, & qui nunc dicti sunt, & qui ex casibus, & qui ex coniugatis, quocirca & oportet maximè detinere & promptos habere hos. Vtilissimi enim ad plurima.*

29. locus. declaratio. *Aliorum autem ij qui maximè sunt communes. Nam illi maximè reliquorum efficacissimi, ut inspicere in singularibus, & in speciebus considerare, si conueniat definitio, eo quòd uniuoca species est: est autem utilis hic locus ad eos qui ponunt ideas esse, quemadmodum prius dictum est.*

30. locus. declaratio. *Amplius: si per metaphoram dixit nomē, uel idem de eodem prædicauit ut diuersum: & si quis alius communis et efficax locorum, illo utendum.*

De constructione, & destructione prædicatorum loci.
Cap. III.

31. locus. declaratio. *QVONIAM autem difficilius est construere, quam destruere terminum, ex ijs quæ postea dicētur, manifestum. Nam nosse ipsum, et sumere ab interrogātibus huiusmodi propositiones non facilè, ut quod eorum quæ sunt in assignata*

oratione

oratione hoc quidem genus, illud autem differentia, & quod in eo quod quid est, genus & differentiæ prædicantur. Sine his uerò impoßibile est definitionis syllogismum fieri, nam si quædam et alia in eo quod quid est de re prædicantur: incertum utrùmne quæ dicta est, an alia eius definitio est, eò quòd definitio: est oratio quod est indicans. Manifestum autem & etiam ex his, nam facilius unum concludere, quàm multa: interimenti quidem sufficit ad unum disserere. Vnum enim quocũq; sit: destruentes, interempturi sumus terminum: at construenti omnia necesse est construere quòd insint, quæ in termino sunt. Amplius, construenti quidẽ uniuersaliter statuendum syllogismũ, (nam oportet de omni, de quo nomen, prædicari, & terminum, & etiam adhuc conuerti de quo orationem, & nomen, si debeat proprius esse aßignatus terminus) destruenti uerò non necesse ostendere uniuersaliter: sufficit enim ostendere quòd de quopiam eorum, quæ sub nomine sunt oratio nõ uerificatur: & tametsi uniuersale oporteat destruere, non tamen conuerti necessarium et in destruendo. nam sufficit destruenti uniuersale, ostendere quòd de aliquo eorum, de quibus nomen prædicatur, oratio non prædicatur: at econuerso non necessariũ ut ostendatur, quòd de quibus oratio non prædicatur, neque nomen prædicetur. Amplius etiam, si omni ei inest, quod sub nomine est, at non soli, interempta est definitio. Similiter autem & circa proprium, & genus se habet. In utrisque enim

32. locus. declaratio.

enim destruere quàm construere facilius est: de proprio quidem manifestum, ex ijs quæ dicta sunt: nam ut plurimum in complexione propriũ aßignatur: quare destruere quidem est, unum interimenti: construenti autem, omnia ratiocinatione colligere necesse est: penè autem & reliqua omnia quæcunq; ad definitionem et ad proprium conuenict dici: nam & omni oportet quod sub nomine est, construenti monstrare, quoniam inest: destruenti autem sufficit ostendere uni non inesse: si uerò & omni inest, at non soli, etiam si destructum sit, perinde ac & in definitione dicebatur. De genere autem, quoniam construere quidem necesse est uno modo, qui omni ostendit inesse, destruenti autem dupliciter: nam siue nulli, siue alicui ostensum sit non inesse, interemptum est quod in principio. Item construenti quidem non sufficit quoniam inest ostendere, sed & quoniam ut genus inest ostendendum: destruenti autem sufficit ostendere non inesse, uel alicui, uel nulli: uidetur autem, quemadmodum in alijs, corrumpere

33.locus. declaratio. *quàm facere facilius: sic & in his, destruere quàm construere. In accidente uerò uniuersale quidem facilius destruere, quàm construere. Nã construenti quidem ostendendum quoniam omni: destruenti autem sufficit ostendere uni non inesse.*

34.locus. declaratio, *Particulare uerò econuerso: nam facilius construere quàm destruere. Construenti enim sat est ostendere alicui inesse: destruenti autem ostendendum quoniam nulli inest. Manifestum autem qua de*

causa

causa omnium facillimum est terminum destruere. Plura enim sunt in ipso data multorum dictorum: ex pluribus autem citius fit syllogismus: nam uerisimile in multis, magis quàm in paucis peccatum fieri. Amplius, ad terminum quidem contingit & per alia argumentari: siue enim nõ propria sit definitio, siue non genus quod aßignatur, siue non inest aliquod eorum quæ sunt in definitione, interempta sit definitio: ad alia autem neque ea quæ ex terminis, neq; alia contingit omnia argumentari. sola enim ea quæ ad accidens, communia sunt omnibus prædictis: inesse enim oportet unumquodq; eorum quæ dicta sunt: si autem non ut proprium inest genus, nondum interemptum est genus: similiter autem & proprium non necessarium ut genus inesse, neq; accidens ut genus, aut proprium, sed inesse tantum: quare non posſibile ex aliјs ad alia argumentari, nisi in definitione solùm: manifestum igitur quoniam facillimum omnium est, terminum interimere, construere autem difficillimum: nam & illa oportet omnia ratiocinatione colligere, et quod insunt quæ dicta sunt, & quòd genus quod assignatum est, quodq; propria definitio: & adhuc præter hæc quòd indicat quid est esse oratio: & hæc probè oportet fecisse. Aliorum autem proprium maximè huiusmodi. Nam interimere quidem facilius, eo quòd ex pluribus plerunq; fit. Construere autem difficillimum, quoniam multa oportet astruere, & adhuc quoniam soli inest, & quo-

35.locus. declaratio.

36.locus. declaratio.

37.locus. declaratio.

quoniam conuersim prædicatur de re. Facillimũ autem omnium construere accidens. Nam in alijs quidem non solùm inesse, sed & quoniam sic inest ostendēdum: in accidente uerò quoniam inest dũtaxat, sufficit ostēdere. Destruere autem difficillimum est accidens. Quia quàm paucißima in eo data sunt: non enim consignificat in accidente quo modo inest. Quare in alijs quidem dupliciter interimere contingit, uel ostendendo quod non inest, uel quòd non sic inest: in accidente uerò non contingit interimere nisi ostendendo quòd non inest. Loci per quos copiosi erimus ad singula quæque problematum argumentari, ferè sufficienter annumerati sunt.

38.locus. declaratio.

Libri septimi Topicorum Aristotelis
F I N I S.

In

IN TOPICORVM LIBRVM OCTAVVM ANGELI POLITIANI ARGVMENTVM.

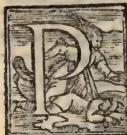
CTAVO, qui vltimus est, artes ipsæ disceptantium tradũtur, uel interrogantium, uel respondentium. Locos inueni, temet rogita, cum altero congredere locorum inuentio philosophi, duo reliqua dialectici. Propositiones extra necessarias, quatuor. Aut enim sunt inductionis gratia, ut uniuersale concedatur, aut ad põpam sermonis, aut ad conclusionis latebras, aut ad explicandum quod obscurum. Necessaria non statim proponenda, sed recedendum procul, nisi cum sunt manifestissima. Inducenda ex particularibus uniuersalia, ex notis ignota. Latebis secundæ ratiocinationis ope, & si posterius conclusiones interogabis, & congeres, nec perpetuò, sed interpellatim rogabis. Atque aliorsum tendes, quam quo sis euasurus, aut similitudinibus aget. At tute tibi aliquid obiectabis. Nec magnifacere uideberis, cui plurimum fidas. propones aliquid, ut exemplum, nec autem quòd obtinere uis, sed vnde id sequatur, & si posterius interrogabis, quod obtinere uis prius. sed mutanda tamen ratio, si contumax homo sit, aut acer, cum quo disputas, dilatandus interdum sermò, & quæ nihil ad rem faciant inserenda. Magnificam præstabit disputantis orationem, uel inductio, uel diuisio, perspicuam uerò exempla, & imagines. Ratiocinandum contra dialecticos, sed inducere uniuersalia non semper licet aliter obijciendum, si unum proponas, aliter, si duo. Ex impossibili non magnopere argumentandum. Cauendum & illud, ne parum dialecticas propositiones afferamus, nec idem rogandum sæpius. Tenenda prorsus, quæ difficilè oppu-

pugnentur, quæ facilè defendantur, ut prima, ut primis proxima, ut quæ sunt aut incertæ definitionis, aut impropriæ. Respondenti officium est, necubi labascat. Sed alia ratio si congruat opinioni propositio, alia, si abhorreat, alia, si mediũ teneat, alia, si simpliciter, alia, si uel sibi, uel ei quẽ tuetur congruat. Vidẽdũ illud, an ad rẽ faciat, qđ quæritur. Si quid obscure quæratur, postulãdũ audacter ut explanetur, si æquiuocũ, tum ex commodo, aut dandum, aut distinguendum. Ac si quid ex concessis deducatur quod nolis, dicendum illud alio spectantem cõcessisse Si manifestum sit quod quæritur, respondeto, est, non est. Aliter tamen particularibus, aliter uniuersalibus occurrendum. Nunquam absurda positio tuenda. Interpellanda conclusio quod procedet, si illud sustuleris, unde deducitur, si interroganti obieceris, si ad interrogãda dixeris, si idem (quod est nouissimum) dicendo exemeris, nec autem uera modo, sed & falsa, nec ex ueris modo, sed & ex falsis colligendum. Dialecticè, potius agendum, quam litigatorie. nam & sermo increpatur, & disceptatur. Sermo igitur quinq; modis, vbi nihil colligitur, ubi nihil ad rem, ubi frustra quippiam adijcitur, unde rursus aufertur, ubi ex inopinabilibus, aut minus credendis deducitur. In uniuersum cauenda ratiocinationis uita. principij contrariorumq; petitio. meditandũ sæpe quid interroganti, quid respondenti prosit. opus tamen ingenio maximo, noscendæ rationes primarum maxime quæstionum, definitiones, & plurimæ, & nobilissimæ, & primæ tenendæ memoriæ. pernoscenda illa potissimum, de quibus frequentius disputatur. Consuescendum, ut ex una ratione plures efficiamus, Propositiones a ratiocinantibus accipiendæ potius ab inducentibus exempla proponendi obijciendiq; capienda exercitatio, cum hominibus indoctis non magnopere disputandum, habenda quasi arma semper in promptu, aduersus problemata quælibet rationum illarum, quæ non facilè de improuiso excogitantur.

To-

TOPICORVM ARISTOTELIS LIBER VIII.

Loci ad instruendum interrogantem. Cap. I.

OST HAEC autem de ordine, & quonam pacto oportet interrogare, dicendum. Oportet autem primum quidem, eum qui interrogare debet, locum inuenire, unde sit argumentandū: secundum autem interrogare, et ordinare singula apud seipsum: reliquum uerò, & tertium dicere iam eadem ad alterum. Quòd autem inueniat locum, similiter philosophi, & dialectici consideratio: subinde uerò illa ordinare, & interrogare, proprium dialectici: ad alterum enim omne quod tale est: philosopho autem, & quærenti per seipsum, nihil curæ est si uera quidem sint, et nota per quæ syllogismus, & non ponat ea qui respondet, eo quòd propinqua sint illis quæ sunt ex principio, & præuideat quod subsecutum est: sed fortasse & studiosè aget, quoniam maximè notæ, et propinquæ sunt dignitates, ex illis enim scientifici syllogismi: loci igitur unde oporteat sumere, dicti sunt prius. de ordine autem, & interrogatione dicendum. diuidendæ propositiones quæcunq; sumēdæ sunt ad necessarias, necessariæ autem dicuntur

1. locus. Interrogātis.

2. locus. declaratio.

Differentia dialectici, & philosophi.

per quas syllogismus fit. Quæ autem ad has sumuntur, quatuor sunt. Aut enim gratia inductionis, ut detur uniuersale: aut ad magnitudinẽ orationis, aut ad occultationem conclusionis, aut dilucidior sit oratio: præter has autem nulla est assumenda propositio, sed per has augere, & interrogare tentandum. Sunt autem quæ ad occultationem, certaminis gratia, sed quia omnẽ (quod huiusmodi est) negotium ad alterum est, necesse est & illis uti. Necessarias igitur, per quas fit syllogismus, non statim præordinandum, sed abeundum ad suprema. Vt non postulet quis cõtrariorum eandem disciplinam, si hoc uoluerit sumere, sed oppositorum: posito enim hoc, & quoniam contrariorum eadem disciplina syllogismo colliget, eo quòd ex oppositis, sunt contraria. Si uerò illam non ponat, per inductionem, sumendũ proponenti in particularibus contrarijs. Nam aut per syllogismum, aut per inductionem necessarias sumendum, aut has quidem inductione, illas autem syllogismo. Quæcunque autem ualde manifestæ sunt, illas quoque oportet præponere: nam immanifestius est semper in abscessu, et inductione quod secuturum est, & simul ipsas necessarias proponere: & qui non potest illo modo, sumere esse paratum: quæ uerò ad has sumptæ sunt, accipiendæ quidem illarum gratia. Vnaquæque autem earum hoc modo utendum inducentem quidem à singularibus ad uniuersalia, & à notis ad ignota: nota autem magis quæ secundum sensum,

3. locus. declaratio.

4. locus. declaratio.

5. locus. declaratio.

6. locus. declaratio.

uel

uel ſimpliciter,uel multipliciter,uel multitudini. Occultantem uerò, ratiocinatione præcolligere oportet ea, per quæ ſyllogiſmus eius quod ex principio eſt debet fieri: & hæc ut plurimum. Erit autem hoc, ſi quis non ſolùm neceſſarias, ſed & earum (quæ ad illas ſunt utiles) aliquam ſyllogizauerit. Amplius, concluſiones non dicere, ſed poſtea ratiocinatione colligere, ſubitarias. Sic enim lōgiſsimè abſcedet ab ea (quæ ex principio) poſitione: uniuerſaliter autem dicendo ſic, oportet enim interrogare qui occultè interrogat, ut interrogata omni oratione, & eo dicente concluſionem, quæratur propter quid: id autem erit maximè per antedictum modum: nam ſola ultima dicta concluſione, immanifeſtum quomodo accidit, eo quòd non præuidit reſpōdēs, ex quibus accidit, non per membra digeſtis prioribus ſyllogiſmis: minimè autem per membra digeritur ſyllogiſmus concluſione, cùm non eius ſumptiones ponuntur, ſed cum illa ſumuntur, à quibus ſyllogiſmus fit. Vtile autem et non continua poſtulata ſumere, ex quibus ſyllogiſmi, ſed uiciſsim ad aliam et ad aliã concluſionem. Nam poſitis conuenientibus iuxta ſeinuicem, magis quod accidit ex ipſis manifeſtum. Oportet autem & definitione ſumere (in quibus poſsibile eſt) uniuerſalem propoſitionem: non in ipſis, ſed in coniugatis. Nam decipiũt falſa ratiocinatione ſeipſos (quando in coniugato ſumitur definitio) ſi nō uniuerſale cōcedũt: ut ſi oportet ſumere quòd qui iraſcitur appetit pœnam: ſumatur

7. locus. declaratio.

8. locus. declaratio.

9. locus. declaratio.

10. locus. declaratio.

tur autem, ira appetitus esse pœnæ propter appa rentem paruipensionem: manifestum autem quo niã hoc sumpto habebimus uniuersale quod præelegimus: at eis qui in ipsis proponunt, sæpè accidit ut abnuat respõdens, eo quòd magis se habeat in ea re instantia: ut quòd non omnis qui irascitur appetit pœnam: nam parentibus irascimur quidem, non autem pœnam appetimus. Fortasse autem non uera instantia est: nam à quibusdam sufficiens pœna est, tristari solùm, & facere pœnitere: ueruntamen habet aliquid uerisimile, ut nõ uideatur irrationabiliter negare propositum: in iræ autem definitione, non similiter facile est instantiam inuenire.

11. locus. declaratio.

Præterea proponere par est, non ut propter idipsum sed alterius gratia eũ qui proponit. Nam deuitant ea quæ ad positionem sunt utilia.

12. locus. declaratio.

Simpliciter autem dicendo, quàm maximè facere dubium: utrum quod proponitur, an oppositum uinere uult. Nam dubio existente quidnam ad positionem est utile, magis quod sibi uidetur ponunt.

13. locus. declaratio.

Amplius, per similitudinem interrogare. Nam & uerisimile, & latet magis uniuersale: ut quemadmodum scientia & ignorantia contrariorum eadem: sic & sensus cõtrariorum idem: aut econuerso. postquàm sensus idem contrariorum, & scientia: hoc autem est simile inductioni, non tamen idem: nam ille quidem à singularibus uniuersale sumitur, in similibus aũt nõ est quod sumitur uniuersale, sub quo omnia similia sunt.

14. locus. declaratio.

Oportet aũt et ipsum sibimet quandoque

doque instātiā ferro. Nā insuspectè se habēt respō-dentes ad eos, qui uidentur iustè argumentari. Vti-le aūt dicere quod consuetum, et quod dicitur ta-le. Nam pigrescunt quod solitum est dimouere, instantiam non habentes: simul autem & quia utuntur & ipsi talibus, cauēt ea dimouere. Amplius, non sedulè agere, & si omnino utile sit. nam aduersus sedulè agentes, magis renituntur. Et ut in similitudine proponere, quod propter aliud aliquid proponitur, & non propter seipsum, uti-le ponent magis. Amplius non id proponere quod oportet sumere: sed cui consequens, id est ex necessitate. Nam & magis concedunt, eo quod non similiter ex hoc manifestum sit, quod conse-cuturum est, & sumpto hoc, sumptum est & il-lud. Et id ultimò interrogare, quod maxime uult sumere. Nam maximè prima renuunt, eo quod plurimi interrogantium prima interrogant, circa quæ uel maximè student. Ad quosdam au tem prima quæ utilia sunt proponere. Nam pro-terui maximè prima admittunt, nisi omnino ma-nifestum sit quod secuturū est, in fine autem pro-teruiunt: similiter autem & quicunq; arbitran-tur acuti esse in respondendo, ponentes enim pri-ma, in fine recantant, tanquam nihil acciderit ex ijs quæ posita sunt: ponunt aūt promptè, con-fidentes habitui, & arbitrantes nihil se esse passu ros. Amplius, prolongare, & interponere quæ nihil sunt usui ad orationem, quemadmodū pseu-dographia utentes. Nam cùm sint plura, immani

15. locus. declaratio.
16. locus. declaratio.
17. locus. declaratio.
18. locus. declaratio.
19. locus. declaratio.
20. locus. declaratio.

festum in quo falsum sit, quare et occultant quãdoq; interrogantes, in absconso proponentes ea quæ per se proposita, nõ poneretur: ad occultationẽ igitur, dictis est utendum.

Pro inductione respondenti, loci alij. Cap. 11.

21. locus. declaratio. ADORNATVM uerò, inductione, & conclusione eorum quæ affinia sunt. Inductio igitur quale quid est, manifestum: diuidere autem huiusmodi, ut scientiam scientia esse meliorem, aut eo quòd exactior est, aut quòd meliorum: & quòd scientiarum aliæ quidem sunt cõtemplatiuæ, aliæ autem actiuæ, aliæ porrò effectiuæ: nam unumquodq; talium coornat quidem orationem, at non

22. locus. declaratio. necessarium est, ut dicatur ad conclusionem. Ad diluciditatem autem exempla, & similitudines afferendũ. Exẽpla aũt accõmodata: et ex quibus scimus qualia Homerus, non qualia Cherilus: sic

23. locus. declaratio. enim clarius erit quod proponitur. Vtendũ aũt in disserendo, syllogismo quidem ad dialecticos magis, quàm ad multitudinẽ: inductione uerò contrà ad multitudinẽ magis. Dictum est aũt & de his,

24. locus. declaratio. et prius. Est aũt in aliquibus quidem inducenti impoßibile interrogare uniuersale, in aliquibus uerò non facilè, eo quod nõ positũ sit similitudinibus nomẽ, omnibus cõe: sed quando oportet uniuersale sumere, sic in omnibus talibus esse dicunt. Id aũt determinare difficillimũ est, qualia sunt ea quæ proferũtur hmõi, et qualia nõ: et propter hoc sæpenumero dißident in disputationibus: alij quidem

dem dicentes, similia esse, quæ nõ sunt similia: alij
uerò dubitantes quæ sunt similia, non esse similia.
Quare tentandum in omnibus talibus, ipsa nomi
na effingere: ut neq; respondenti liceat dubitare,
quòd non similiter quod infertur, dicitur: neq; in-
terrogãti calũniari: ut similiter dicto, eo quod plu
ra eorũ quæ non similiter dicuntur, similiter uidẽ
tur dici. Quando aũt inducenti pluribus non dede 25. locus. declaratio.
rit uniuersale, tunc iustũ est efflagitare instantiã:
non dicente aũt ipso in aliquibus sic, non iustũ est
efflagitare, in aliquibus non sic. Oportet.n. inducẽ
tem prius sic instantiam efflagitare. Efflagitan 26. locus.
dum autem instantias non in eo quod proponitur declaratio.
ferre, nisi unum tantùm sit huiusmodi: ut duali-
tas partium numerorum solus primus. Nã opor
tet & eum qui instat in altero instantiam ferre:
aut dicere quod hoc solum tale est. Ad eos aũt 27 locus.
qui instant uniuersali, nõ in eodem aũt instãtiam declaratio.
ferũt, sed in æquiuoco (ut quod habeat aliquis nõ
suum colorem, uel pedem, uel manum, habebit.n.
pictor non suum colorem, & cocus pedẽ non suũ)
diuidendo reuera in talibus interrogandum est..

Nam latente æquiuocatione, bene uiderentur
instare propositioni. Si aũt non in æquiuoco, sed in 28. locus. declaratio.
eodem instans præpediat interrogationẽ, oportet
auferentẽ id in quo instantia est, proponere reli-
quum, uniuersale faciẽdo, donec sumat quod utile
est. Vt in obliuione, et in oblitũ esse: non.n. cõcedũt
eum qui amisit disciplinã oblitũ esse eo quòd tran
seunte re amisit quidẽ disciplinã, oblitus aũt non

 est.

est.dicendum autem auferenti id in quo instantia est,reliquum:ut si permanente re amisit disciplinam,iccirco oblitum esse.Similiter autem & contra instantes, quoniam maiori bono,maius opponitur malum:proferunt.n.quoniam sanitati minori bono quàm bona habitudo, maius malum opponitur:nam ægritudinem maius esse malum mala habitudine:auferendū igitur, & in hoc in quo instantia est:nam ablato,magis ponet : ut quoniā maiori bono maius malū opponitur,nisi conferat
29.locus. declaratio. alterum ad alterū:quemadmodum bona habitudo ad sanitatem.Non solum autem eo instāte hoc faciendum,sed & si sine instantia negat, eo quòd prævideat aliquid talium.Nam ablato eo,in quo instantia est,cōpelletur ponere,eo quòd non prævideat in reliquo,in aliquo non sic esse. Si autem non ponat,efflagitatus instantiam, non habebit assignare. Sunt autem hmōi propositionum quæ in aliquo falsæ sunt,in aliquo autē ueræ:in his enim
30.locus. declaratio. par est auferre:reliquum autem uerum relinquere. Si autem in multis proponenti non ferat instantiam,postulandum est ponere. Nam dialectica est propositio ad quam sic in pluribus se habētem,non est instantia.
31.locus. declaratio. Quando autem cōtingit idē & sine impossibili:& per impossibile syllogizare demonstranti quidem & non differenti, nihil refert uel sic,uel illo mō syllogismo colligere : differēti autem non est utendum per impossibile syllogismo.nam si sine impossibili quidē syllogismo colligat,minimè fiet ut dubitent : at quando per impossi-

poßibile syllogizant(nisi ualde manifestū sit falsum esse)non impoßibile dicunt esse:quare non fit interrogantibus quod uolunt. Oportet autē proponere quæcunq; in pluribus quidem sic se habēt. 32.locus. declaratio. *Instantia autem aut omnino non est, aut non in superficie est conspicere:nam qui non possunt conspicere in quibus non sic:tanquam uerum quidem sit,ponunt. Non oportet autem conclusionem,interrogationem facere. Alioquin autem, eo renuēte non uidetur fieri syogismus: nam & sæpe cùm non inerrogat,sed ut sequens infert, negant: & hoc facientes non uidentur redargui ijs qui non cōspiciunt quod accidit ex ijs quæ posita sunt:quando igitur non dicens quidem accidere, interrogabit,ille autem negabit, omnino non uidetur fieri syllogismus.* 33.locus. declaratio. *Non uidetur autem omne uniuersale dialectica propositio esse: ut quid est homo? aut quot modis dicitur bonum? est.n.dialectica propositio, ad quam est respondere, sic,uel non:ad dictus autem non est, quare non sunt dialecticæ huiusmodi interrogationes,nisi ipse determinans,uel diuidens dicat:ut puta,ne bonum sic,uel non sic dicitur? nam ad talia facilis responsio,uel affirmando,uel negando: quapropter tentandum sic proponere huiusmodi propositiones.* 34.locus. declaratio. *Simul autem & iustum fortasse ab illo interrogare, quot modis dicitur bonum, quando hoc diuidente & proponente, nullo modo concesserit.* 35.locus. declaratio. *Quisquis autem unam orationem multo tempore interrogat, male interrogat. Nam si respondeat quidem ei interrogatus* 36.locus. declaratio.

quod

quod interrogatur, manifestum quòd multas interrogationes interrogat, aut frequenter easdem: quare aut nugatur, aut nō habet syllogismum, nā ex paucis omnis syllogismus: si uerò non respōdeat quid, aut non increpat, aut discedit? Est aūt argumentari difficile, & sustinere facile ipsas suppositiones. Sunt autem talia, & quæ natura sunt prima, & quæ postrema. Nam prima quidem termino egent, postrema uerò per multa terminantur uolenti continuum sumere à primis, aut sophisticæ uidentur argumentationes: impoßibile enim demonstrare quippiam est eum qui non incipit à proprijs principijs, & connectit usq; ad ultima: definire autem nihil ducunt respondentes, neq; si interrogans definierit, aduertunt: atqui nō facto manifesto quidnā est quod propositum est, non facile est argumentari: maximè autem quod tale est, circa principia accidit, nam alia quidem per hæc monstrantur, ipsa uerò non contingit per alia, sed necesse est definitione talium, unūquodq; cognoscere. Sunt autem difficilè argumentabilia, & quæ ualde propinqua sunt principio. Non enim contingit plures ad hæc rationes inuenire, cùm sint pauca media, horumq; & principiorum, per quæ necesse est monstrare ea quæ post illa sunt. Terminorum autem difficilè argumentabiles ij omnium maximè sunt, quicunq; utuntur talibus nominibus, quæ primùm quidem immanifesta sunt, simpliciterne dicantur, an multipliciter: adhuc autem quæ neque nota utrùm proprie,

37. locus. declaratio.

38. locus. declaratio.

39. locus. declaratio.

priè, an secundum metaphoram definito dicãtur. Nam quia obscura sunt, non habent argumenta: quia uerò ignorantur si absq; metaphora dicitur quod tale est, non habet quod increpet. Omnino autem omne problema quando difficilè argumentabile, uel termino indigere arbitrandum est, uel est eorum quæ multipliciter, uel eorum quæ secundum metaphoram de definito esse dicãtur, uel nõ longè à principijs: uel quia nõ manifestum est primum nobis hoc idem, secundum quem dictorum modorum est quod dubitationem præstat. Nã cũ est manifestus modus manifestum quoniã aut definire oportebit, aut diuidere, aut medias propositiones inuenire. Nam per hæc monstrantur ultima. In multis autem positionibus (non bene aßignata definitione) non facile disputare, ac argumentari. Ut utrum uni contrarium, an plura, definitis autem contrarijs aliquo modo, facile est ostendere utrum contingit plura eidem esse contraria, an non: eodem autem modo, & in alijs definitione indigentibus, uidentur autem & in disciplinis quædã ob definitionis defectum, non facilè describi: ut & quoniam quæ ad latus secat planum linea, similiter diuidit & lineam, & locum: definitione aũt dicta, statim manifestum est quod dicitur. Nã eandem ablationẽ habent loca, & lineæ, est aũt definitio eius orationis hæc. Simpliciter aũt prima elementorum, poßit quidẽ definitionibus (ut quid linea, uel quid circulus) facillimũ ostendere: uerũ nõ multis ad unũquodq; 40.locus. declaratio. 41. locus. declaratio. 42.locus

corum

ea, quæ propter: positionem sunt necessaria: respõdentis uerò non propter se apparere, accidere impossibile, aut quod præter opinionem est, sed propter positionem: nam alterum fortasse peccatũ, ponere primum quod non oportet: & positum nõ seruare aliquo modo. Quia autem sunt indeterminata ijs qui propter exercitationem & experientiam orationes faciunt (nam non eædem considerationes & discentibus, & docentibus, & concertantibus, neq; his, & ijs qui exercent se inuicem inspectionis gratia: nam discenti quidem ponenda sunt semper ea quæ uidentur. neq; enim conatur falsum ullus docere: concertantium uerò interrogantem quidem uideri aliquid facere oportet omnino, respondentem autem nihil uideri pati) & in dialecticis congresſionibus quæ non concertationis gratia, sed exprimenti & inspectionis orationes faciunt, nondum enucleatum est quo pacto oporteat coniectare respondentem, & qualia dare, & qualia non, ad bene aut non, seruandam positionem, quoniam (inquam) nihil habemus traditum ab alijs, ipsi aliquid dicere tentemus. 45.locus.

Necesse est autem respondentem sustinere orationem, ponẽdo aut probabilem, aut improbabilem positionem, aut neutram, & aut simpliciter probabilem, aut improbabilem, aut indeterminatè, ut huic alicui, uel alij. Nihil aũt refert quomodocunq; dum ea probabilis, aut improbabilis sit: nã idem modus erit bene respondendi, uel dandi, uel non dandi quod interrogatum est, nam cùm im- 46.locus. declaratio.

probabilis est positio, necesse est & conclusionem probabilem fieri: cùm uerò probabilis, improbabilem, nam oppositum semper positionis interrogans concludet, si autem neq; probabile, neq; improbabile quod positum est, & cõclusio erit talis.

47. locus. declaratio. Quoniam autem bene syllogizans, ex probabilioribus & notioribus propositum demonstrat, manifestum est quod quando simpliciter est improbabile quod proponitur, non dandum est respondenti, nec quod non uidetur simpliciter, nec quod uidetur quidem, minus autem cõclusione uidetur. Nã cum improbabilis est positio, probabilis est conclusio: quare oportet quæ sumuntur, probabilia esse omnia, & magis probabilia quàm quod proponitur, si debet per notiora quod minus notum est cõcludi: quare si neq; tale est quippiam eorum quæ interrogantur, non ponendum est respondenti.

48. locus Simpliciter autem si est probabilis positio: dilucidum est quoniam conclusio simpliciter improbabilis: ponendum igitur & quæ uidentur, omnia, & eorum quæ non uidentur, quæcunque minus sunt improbabilia conclusione. Nam sufficienter sic uidebitur disceptatum esse. Similiter autẽ erit,

49 locus, declaratio, & si neq; improbabilis, neq; probabilis est positio. Nam sic & quæ uidentur omnia dandum, & eorum quæ non uidẽtur, quæcunq; minus sunt improbabilia conclusione: sic enim probabiliores accidit orationes fieri. Si igitur simpliciter quidem probabile, uel improbabile quod ponitur: ad ea

50. locus. quæ uidentur simpliciter, comparatio faciẽda. Si

autem non simpliciter probabile, uel improbabile sit, quod ponitur, sed respondenti: ad seipsum, quod uidetur, & quod non uidetur iudicando, ponendum, uel non ponendum. Si uero alterius opinionem tutetur respondens, manifestum quoniam ad illius intelligentiam aspiciendo, ponere singula debet, & negare, quare & qui curant extraneas opiniones (ut bonum & malum esse idem, quemadmodum Heraclitus inquit) non dant non adesse simul contraria eidem, non quia non uidentur eis hæc, sed quia secundum Heraclitum sic dicendum. Faciunt hoc autem & qui suscipiunt abinuicem positiones, coniectant enim ac si is dicat qui ponit: manifestum igitur quæ coniectandum respondenti siue simpliciter probabile, siue alicui positum est. 51.locus. *Quoniam autem est necesse omne quod interrogatur aut probabile, aut improbabile esse, aut neutrum, & ad orationem, aut non ad orationem, attinere quod interrogatur, si sit quidem quod uidetur, & non ad orationem: dandum est dicẽdo quod uidetur. Non enim interimitur (posito eo) quod in principio.* 52.locus. *Si uerò non uidetur, & non ad orationem, dandum quidem, & consignificandum quod non uidetur, ad deuitationem absurditatis.* 53.locus. declaratio. *Si uerò sit ad orationem, & uideatur, dicendum quoniam uidetur quidem; sed ualde propinquum ei quod in principio est, & interimitur (eo posito) quod propositum est.* 54 locus. declaratio. *Si autem ad orationem quidem, ualde autem probabile postulatum, dicẽdum quod acci-* 55.locus. declaratio.

cidit

cidit hoc posito, at ualde absurdum esse quod pro
56.locus. declaratio. *ponitur. Si uerò neq; probabile, neq; improbabi*
le, si nihil quidem ad rationem, dandum nihil de-
57.locus. declaratio. *terminando. Si autem ad orationem, consignifi-*
cãdum quod interimitur (posito eo) quòd in prin
cipio est. Nam sic & qui respondet nihil uidebi-
tur propter hoc pati: si quidem præuidens singu-
la, posuerit, & qui interrogat, assequetur syllogis
mum positis ab eo omnibus probabilioribus con
58.locus. declaratio. *clusione. Quicunq; uerò non ex probabilioribus*
conclusione conantur syllogizare, perspicuum
quoniam non bene syllogizant: quare cùm sic in-
terrogant, non ponendum. Similiter autem & in
59.locus. declaratio. *ijs quæ obscurè, & multipliciter dicuntur, occur-*
rendum est. Nam quia datum est respondenti non
discenti, dicere non disco, & multipliciter dictum
non ex necessitate confiteri, uel negare, manife-
stum quoniam primum quidem nisi planum sit
quod dicitur, non cunctandum ut dicat haud in-
telligo: nam sæpè ex eo quod non clarè interrogan
60.locus. declaratio. *tibus dant, occurrit aliquid difficile. Si autem no*
tum quidem sit, multipliciter autem dictum, si in
omnibus quidem uerum uel falsum sit quod dici-
tur: dandum simpliciter quod dicitur, uel negan-
dum: si uerò in aliquo quidem sit uerũ, in aliquo
autem falsum, significandum est quod multiplici
ter dicitur, & quia hoc quidem falsum, illud au-
tem uerum. Nam cùm posterius distinguitur,
61.locus. declaratio. *immanifestum si & in principio ambiguum ani-*
maduerterit. Si autem non præuiderit dubium,
sed

ſed in alterum aſpiciens poſuerit, dicendum ad eũ qui in alterum ducit, quoniam non ad id aſpiciẽs dedi, ſed ad alterum eorum. Nam pluribus exiſtẽtibus quæ ſub eodem nomine, uel eadem oratione ſunt, facilis eſt ambiguitas. Si uerò & dilucidum ſit, & ſimplex quod interrogatur, aut ſic, aut nõ, reſpondendum. Quoniam autem omnis propoſitio ſyllogiſtica, aut earum aliqua eſt, ex quibus ſyllogiſmus, aut propter aliquam illarum, manifeſtum quòd quandoq; alterius gratia ſumetur, ex eo quòd plura ſimilia interrogant. Nam aut per inductionem, aut per ſimilitudinem, plerunque uniuerſale ſumut: ſingularia igitur omnia ponendum, ſi ſint uera, et probabilia. Ad uniuerſale autem tentandum inſtantiam ferre. Nam ſine inſtantia uel quæ ſit, uel quæ uideatur, prohibere orationem, proteruire eſt: ſi igitur multis apparentibus, non dederit uniuerſale qui non habet inſtantiam, manifeſtum eſt quoniam proteruit. Amplius, ſi neque contra argumentari habet quòd non uerum, multò magis uidebitur proteruire, quamuis nec hoc ſufficiat: nam complures orationes opinionibus contrarias habemus, quas difficile ẽ ſoluere, uelut Zenonis, quod non contingit moueri, neq; ſtadium pertranſire: ſed non propter id, quæ ſunt oppoſita his: non ponendum. ſi igitur qui neque contrà argumentari habet, neque inſtare, non ponit, dilucidum quoniam proteruit: eſt enim in diſputationibus proteruia, reſponſio præter dictos modos, ſyllogiſmi

62. locus. declaratio.

63. locus. declaratio.

64. locus. declaratio.

65.locus. declaratio. deſtructiua.Suſtinere autem & poſitionem, & de finitionem,ipſum ſibiypſi oportet præargumentã do.Nam ex quibus interimũt interrogãtes quod proponitur, manifeſtum quoniã iys aduerſandũ.

66.locus. declaratio. Inopinabilem uero ſuppoſitionem cauẽdum ſuſti nere.Erit autem inopinabilis multipliciter: nam & ea ex qua,abſona contingit dicere: ut ſi omnia dicat aliquis moueri,aut nihil:& quæcunq; peio ris moris eſſe eligenda,et quæ contraria conſilijs, ut quod uoluptas bonum, & iniuriam facere me lius, quàm iniuriam pati: nam non ut orationis gratia ſuſtinentem, ſed ut ea quæ uideantur dicen tem oderunt.

67.locus. declaratio. Quæcunq; uero orationum falſum ſyllogizant, ſoluendum interimendo id propter quod fit falſum.Nã non is qui quoduis interimit ſoluit,ne quidẽ ſi falſum eſt quod interimitur: ha bere enim poteſt plura falſa,oratio: ut ſi quis ſu- mat ſedentem ſcribere,Socratem uero ſedere: ac- cidit enim ex his, Socratem ſcribere: interempto igitur Socratem ſedere,nihil magis ſoluta eſt ora tio:quamuis falſum ſit poſtulatum, ſed non pro- pter id oratio falſa:nam ſi quis ſit ſedens, non ſcri bens autem:non amplius in tali,apte accommoda bitur eadem ſolutio:quare non id interimendum, ſed ſedentem ſcribere: non enim omnis qui ſedet, ſcribit.Soluit igitur omnino,qui interimit id, pro pter quod fit falſum:nouit autem ſolutionem, qui ſcit quod propter id falſa oratio: quemadmodum in iys quæ falſò deſcribuntur.non enim ſufficit in- ſtare,ne quidẽ ſi falſum ſit quod interimitur, ſed

&

& id propter quod falsum, aßignandum: sic enim erit manifestum utrum præuidens aliquid, an nō: facit instantiam.

Loci communes pro interrogante, & respondente. Cap. IIII.

EST aūt orationem prohibere cōcludi, quadrupliciter. Nā aut interimēdo id propter quod fit falsum: aut ad interrogantem instantiam dicēdo, sæpe.n.non soluit quidem: qui tamen interrogat, non potest longius producere. Tertium autem ad interrogata: accidit.n.ex interrogatis quidem non fieri quod uolumus, eo quod non bene interrogata sint, addito autem aliquo, fieri cōclusionem. Si igitur non amplius potest producere interrogans, ad interrogantem erit instantia: si autem potest, ad interrogata. Quartū autem, peßima est instātiarum quæ est ad tempus: nam quidam talibus instans ad quæ disputare pluris est temporis, quàm præsentis exercitationis: instantiæ igitur, ut dictū est prius, quatuor modis fiūt. Solutio aūt est earū quæ dictæ sunt, prima tantum: reliquæ aūt prohibitiones quædam & impedimenta conclusionū. 68.locus. Dubitatio.

Inculpatio uero orationis, & secundum ipsam orationem, & quando interrogatur nō eadem. Plerunq; enim quod non bene disputatur oratio, is qui interrogatur, est causa eo quod non concedat ex quibus probè erat disputare ad positionem: nam non est in altero solo, bene absoluere cōmune 69.locus. declaratio.

70. locus. declaratio. *opus. Necessarium igitur quandoq; ad dicentem: et non ad positionem argumentari, quando is qui respondet, & contraria interroganti obseruat corroborans: proteruientes igitur, altercatorias, & non dialecticas faciunt exercitationes. Amplius autem quia exercitationis et experimenti gratia, & non doctrinæ huiusmodi sunt orationes, perspicuum quoniam non solùm uerum syllogizandum, uerùm etiam falsum, nec per uera semper, sed quandoq; & per falsa, sæpe enim uero posito, interimere necesse est disputantem, quare proponenda falsa: quandoq; autem & falso posito, interimendum per falsa: nihil enim prohibet: alicui uideri quæ non sunt, magis quàm uera: quapropter ex ijs quæ illi uidentur, oratione facta magis erit suasus quàm adiutus.*

71. locus. *Oportet autem eum qui bene transfert, dialecticè, & non contentiosè transferre. Vt geometram geometricè, siue falsum siue uerum sit, quod concludendum est: quales autem dialectici syllogismi, dictum est prius.*

72. locus. *Quoniam autem malus particeps, qui impedit commune opus, patet quòd & in orationibus: nam commune quippiam quod proponitur & in illis est, præterquam in concertantibus, his autem non est eundem utrisque finem assequi: nam plures uno impoßibile est uincere. Differt autem nihil siue in respondendo, siue id interogando fiat: nam & qui contentiose interrogat, praue disputat: & qui in respondendo non dat quod uidetur, neq; suscipit quicquam quod uult interrogans*

gans interrogare. Manifestum igitur ex ijs quæ dicta, quòd non similiter inculpandum & secundum seipsam orationem, & interrogantem. Nam nihil prohibet orationem quidem prauam esse, interrogantem uerò ut poßibile est optimè contra respondentem disceptare: nam contra proteruos non poßibile fortasse statim sumere quales quis uult, sed quales fieri poßibile, faciendi syl logismi. Quoniam autem est indeterminatum quando contraria, & quando ea quæ sunt in prin cipio sumunt homines (nam plerunque per seipsos dicentes contraria dicunt, & abnuẽtes prius, dant posterius, eo quod interroganti et contraria, & quæ in principio, plerunque obediunt) necesse est prauas fieri disputationes, causa autem est qui respondet hæc quidem non dans, illa autem talia dans, manifestum igitur quoniam non similiter inculpandum & interrogantes, & orationes. Orationis autem secundum seipsas quinque sunt inculpationes. Prima quidem quando ex interrogatis non concluditur, neq; quod propositum est, neq; omnino quicquam, cum sint uel falsa, uel inopinobilia, aut omnia, aut plurima, in quibus consistere debet conclusio: & neq; ablatis quibusdam, neq; additis, neq; his quidem ablatis illis uero additis, fit conclusio. Secundo aũt, si ad positionẽ nõ fiat syllogismus, et ex talibus, & eo modo quo dictũ ẽ prius. Tertia uero si additis qui busdã fiat syllogismus: hæc aũt sint deteriora ijs, quæ interrogãtur, et minus probabilia cõclusione

73. locus.

Inculpationis orationis quinq;.

etiam si ablatis quibusdam, nam quandoq; sumũt plura necessarijs: quare non eò quod hæc sunt, fit syllogismus. Amplius, si ex inopinabilioribus, & minus credibilibus cõclusione, aut si ex ueris, sed maiore opera indigentibus demõstrari, quàm problema: non oportet autem ex omnibus problematis syllogismos existimare similiter probabiles esse, & suasibiles: natura enim statim sunt aliqua quidem faciliora, alia uerò difficiliora eorũ quæ interrogantur: quare si ex aliquibus ut fieri potest maximè probabilibus, cõiecturam fecerit, di-
74.locus. declaratio. *sputatum bene est. Manifestum igitur quoniã oratio nis non eadem inculpatio, & ad problema, & secundum se. Nam nihil secundum se quidem orationem prohibet esse uituperabilem, ad problema autem laudabilem: & rursum ediuerso secundum se quidem laudabilem, ad problema autem uituperabilem, quando ex pluribus est facile cùm*
75.locus. declaratio. *probabilibus, tum ueris concludere. Erit autem quandoq; oratio etiam concludens quàm non concludens deterior, quando illa quidem ex absurdis concludit, cùm non sit tale problema, hæc autem indigeat talibus quæ sunt probabilia & uera, &*
76.locus. declaratio. *nondum ex assumptis sit oratio. Eos autem qui per falsa uerum concludunt, non iustum est inculpare. Nam falsum quidem semper necesse est per falsa syllogizare: uerum autem est quandoq; per falsa syllogizare, manifestum autẽ id ex analyticis. Cùm autem demõstratio sit alicuius dicta oratio: si aliquid est aliud quod ad conclusionem*

nulla

nullo modo se habet, non erit ex illo syllogismus: si autem appareat, sophisma erit: non demonstratio. Est autem philosophema quidem, syllogismus demonstratiuus: epichirema autem, syllogismus dialecticus: sophisma uero, syllogismus contentiosus: aporema autem syllogismus dialecticus contradictionis. Si uero ex utrisq; quæ uideãtur, aliquid ostendatur, non autem similiter uideãtur: nihil prohibet quod ostenditur magis altero uideri. Sed si hoc quidem uideatur, illud autem neutra parte: aut si hoc quidem uideatur, illud autem non uideatur: similiter quidem similiter utique erit, & nõ: si autem magis alterum, sequetur quod est magis. Est autem quoddam & idem ad syllogismos peccatum, quando ostenditur per longiora quod contingit per breuiora, & quę orationi adsunt. Vt quòd est opinio magis altera, quàm altera: si quis petat ipsum quodque maximè esse, esse autem opinabile, ipsum quod uerè est quare quorundam magis esse ipsum: ad quod autem magis, magis dicitur esse, esse autem & ipsam opinionẽ ueram: an erit accuratius, quã par sit exigens quædam? petitum est autem & ipsam opinionem ueram esse, & ipsum quodq; maximè esse, ac si ipsa opinio uera, certior sit: sed quæ nequitia maior, quã quæ facit circa id cuius est oratio: latere causam? oratio autem est manifesta uno quidem modo, et publicissimo, si sit concludẽs sic, ut nihil oporteat interrogare: uno autẽ et qui maximè dicitur: cũ sumpta quidẽ sint ex quibus necessarium

77.locus. declaratio.

78.locus. declaratio.

cessarium est conclusionem esse, quæ quidem sint per conclusiones conclusa, etiam si id omittitur, quod ualde probabile est.

Pro opponente & respondente loci communes. Cap. V.

79. locus. declaratio.

FALSA autem oratio uocatur quadrupliciter. Vno quidem modo quando apparet concludere quæ non concludit: uocatur autem apparens, litigiosus syllogismus. Alio modo, quando concludit quidem, nō tamen ad propositum: quod accidit maximè in ijs quæ ad impossibile ducunt. Aut ad propositum quidem concludit, non tamē secundum propriam disciplinam: hoc autem est, si ea quæ non est medicinalis, uideatur esse medicinalis, aut geometrica quæ nō est geometrica; aut dialectica quæ non est dialectica, siue uerum, siue falsum sit quod accidit. Alio autem modo, si per falsa non concludit: huius autem erit quandoq; quidem conclusio falsa, quandoq; autem uera: nam falsum quidem semper per falsa concludit, uerum autem possibile est & non per uera: ut dictum est prius. Quòd autem falsa sit oratio, dicentis peccatum potius est, quàm orationis: atne quidem dicentis semper, sed cùm lateat ipsum quod falsam orationem dixit aliquam: eò quòd ab ipsò suscepimus cum pluribus ueris quippiam amplius: si ex ijs quæ maximè uidentur interimit aliquid uerorum (talis enim existens, uerorum demonstratio est) oportet sanè positorum aliquid non esse omnino, quare erit huius demonstratio. Si autem ue-

rum

rum concludat per falſa, & ualde abſurda, compluribus deterior erit, quæ falſum ſyllogizant: erit autem talis, & quæ falſum concludit. Quare manifeſtum quòd prima quidem conſideratio orationis ſecundum ſeipſam eſt, ſi conclndit: ſecunda autem, utrum uerum an falſum: tertia uerò, ex qualibus quibuſdam. Nam ſi ex falſis quidē, opinabilibus autem, rationabilis: ſi aut exiſtentibus quidem, ſed inopinabilibus, praua: ſi uerò & falſa & ualde inopinabilia ſint: dilucidum quod praua, aut ſimpliciter, aut ad rem. Id autem quod in principio & contraria quoniam pacto peteret interrogans, ſecundum ueritatem quidem in analyticis dictum eſt, ſecundum opinionem uerò nunc dicendum eſt. Petere autem uidentur id quod eſt in principio quinq; modis. Manifeſtiſsimo quidem, & primo, ſi quis idipſum quod mōſtrari oporteat petat: hoc autem in eo ipſo quidem non facile latere poteſt, in ſynonymis autem, & in quibuſcunque nomen & oratio idem ſignificat, magis. Secūdo autem, quando quod particulariter oporteat demonſtrare uniuerſaliter quis petat: ut qui argumentatur quòd contrariorum una diſciplina, omnium oppoſitorum poſtulauerit unam eſſe: nam uidetur id quod oportebat ſecundum ſe oſtendere, cum alijs petere pluribus. Tertiò, ſi quis quid uniuerſaliter eſt oſtendere propoſitum, particulariter petat: ut ſi de omnibus contrarijs propoſitum eſt, de aliquibus poſtulet: uidetur enim hic quod cū pluribus oportebat oſtendere ſecundum ſe, extra

80.locus. declaratio.

pete-

petere. Rursus, si quis diuidens, petat problema: ut si oportet ostendere medicinam sani & ægri, extra utrunq; postulet: aut si quis eorum quæ se quuntur seinuicem ex necessitate, alterum petat: ut latus incommensurabile esse diametro: si oporteat ostendere quòd diameter lateri. Aequaliter autem & contraria petunt ei quod ex principio est. Nam primò quidem si quis opposita petat secundum affirmationem & negationem. Secūdò autem contraria secundum oppositionem: ut bonum & malum idem. Tertiò uerò si quis uni-
81.locus. declaratio. uersaliter postulās, particulariter petierit cōtradictionem. Vt si quis sumens contrariorum unā disciplinam, sani & ægri alteram esse petat: aut si hoc petens, in uniuersali oppositionem tentet sumere. Rursum, si quis petat contrarium ei quod ex necessitate accidit per ea quæ posita sunt: & si quis ea quidem non sumat quæ opposita, at alia petat duo, ex quibus erit opposita contradictio.
82.locus. declaratio. Differt autem contraria sumere tantillum ab eo quod est in principio: quoniam huius quidem est peccatum ad conclusionem (nam ad illam aspiciētes, quod in principio est dicimus petere) contraria autem sunt in propositionibus, eo quòd ipsæ aliquo modo se habent adinuicem. Ad gymnasiam autem & exercitationem talium orationum primùm quidem conuertere assuescere oportet orationes. Sic enim & ad id quod dicitur copiosius nos habebimus, & in paucis, plures sciemus orationes: nam conuertere est transumentem

tem

tem conclusionem cum reliquis interrogationibus interimere unum quippiam eorum quæ dicta sunt: necesse est enim si conclusio non est, unam aliquam interimere propositionum: siquidem omnibus positis necesse erat conclusionem esse. Ad omnem autem positionem & quod sic, & quod non sic argumentum considerandum, & cùm inueneris, solutionem statim quærendum. Sic enim simul accidet & ad interrogandum, & ad respondendum exerceri: & si ad nullum alium habemus, apud nosipsos sensim comparanda sunt quæ attinent ad ipsam positionem argumenta: nam id ad cogendum multam copiã præbet: & ad redarguendum magnum habet adiumentum, quando quispiam promptus est argumentari, & quòd sit & quòd non sic: nam ad contraria accidit facere obseruationem, & ad cognitionem, & ea (quæ secundum philosophiam est) peritiam posse conspicere, & conspexisse quæ ab utraque accidunt suppositione, non paruum instrumentum: reliquum enim horum, rectè eligere alterum: oportet autem ad id quod tale est, esse bono ingenio: & hoc est secundum ueritatem bonum ingenium, posse bene eligere uerum, & dif fugere falsum: quod qui nati sunt bene, possunt probè facere: nam qui amant, & qui odiunt, quod profertur facilè discernunt optiuum. Et ad 84.locus. declaratio. *ea quæ sepissimè incidunt problemata, scire oportet orationes, & id maximè de primis positio nibus. Nam in his fastidiunt sæpe qui respondent,*

Amplius,

85.locus. declaratio. *Amplius, terminorum copiosos esse oportet, & probabilium & primorum se habere promptos. Nam per hæc fiunt syllogismi. Tentādum autem*

86.locus. declaratio. *& ea (in quæ sæpißime incidunt disputationes) tenere. Nam quemadmodum in geometria ante opus est circa elementa exercitatum esse, & in numeris circa capitales prompte se habere, & multum refert ad hoc, & alium numerum cognoscere multiplicatum. similiter quoque & in orationibus promptum esse ad principia, & propositiones memoria scire oportet: nam perinde ac in memoriæ sensorio solum, loci positi statim faciūt ipsas res memorare: te hæc faciūt ad ratiocinandū promptiorē, eo quòd ad determinatas illas inspiciat secundum numerum.*

87. locus. declaratio. *Propositionemq; communem magis quàm positionem in memoria ponendum. Nam principiorum & suppositionum copiosum esse mediocriter, difficile.*

88.locus. declaratio. *Amplius, orationem unam plures facere assuescendum, uelut ij qui occultißimè abscondunt. Tale autem erit si quis quàm plurimum abscedat ab affinitate eorum, de quibus est oratio: erunt autem potiores orationum uniuersales maximè, quæ id pati poßint, ut quoniam non est una plurium disciplina: sic enim & in ijs quæ sunt ad aliquid, & in contrarijs, & in coniugatis est.*

89.locus. declaratio. *Oportet autem & reminisci uniuersales facere orationes: tametsi fuerit disputans particulariter. Sic enim & plures licebit unam facere: similiter autem & apud rhetores in enthymatibus. Eundem autem quàm maximè*

maximè fugere, contra uniuersale ferre syllogismos. Et semper oportet considerare orationes, si in pluribus communibus disputantur. 90.locus. declaratio. *Nam omnes particulares in uniuersali disputatæ sunt, & inest in particularibus eius quod est uniuersale demonstratio: eo quòd non est syllogizare quicquam sine uniuersali.* 91.locus. declaratio. *Exercitatio autem facienda: inductiuarum quidem ad rudem, syllogisticarum autem ad expertum.* 92.locus. declaratio. *Et tentandum accipere ab ijs quidem qui in syllogismis triti sunt propositiones, ab ijs uerò qui inductionibus, similitudines: in hoc enim utrique exercitati sunt.* 93.locus. declaratio. *Omnino autem exercitationis gratia disceptantibus tentandum afferre aut syllogismum de aliquo, aut propositionem, aut solutionem, aut instantiam: siue rectè quis dicat, siue perperam, uel ipse, uel alter: & ad quippiam uterque. Ex his enim facultas, exercitatio autem facultatis gratia. Et maximè circa propositiones, & instantias: est enim (ut simpliciter dicam) dialecticus: propositiuus & instantiuus: est autem proponere quidem, unum facere quæ sunt plura. Oportet enim unum omnino sumere ad quod est oratio: instare autem quod unum est, facere plura: nam aut diuidit, aut interimit: hoc quidem dans, illud autem non dans, eorum quæ proposita sunt.* 94.locus. declaratio. *Non est autem cum omni disputandum, neque contra quemlibet exercitandum.* 95.locus. declarario. *Nam necesse ad aliquos, prauas fieri orationes: ab eo enim qui omnino tentat apparere, diffugiendum:*

iustum

iustum autem omnino tentare syllogismo concludere, ueruntamen non pulchrum, eo quod non oportet aduersus quoslibet facilè consistere: quandoquidem necesse est paruiloquium inde emergere: nam qui exercitati sunt, non possunt abstinere à disputatione, sine altercatione. Oportet autem & factas habere orationes ad huiusmodi problemata, in quibus cum paucißimorum copia eas ad quàm plurima utiles habeamus: illæ uerò sunt uniuersales, et ad quas in promptu quippiam aduenire difficile est.

96. locus.

Libri octaui & ultimi Topicorum
FINIS.

In

IN ELENCHORVM LIBROS ARGV-MENTVM

Per Angelum Politianum.

VNC leuiſſimè elenchos attingamus. Hi non tam præſtant vt ſcimus,quàm ut docti uideamur. aſpiciendi tamen nonnihil, ne facilè à Sophiſtis confutemur, quorum hi ſunt in diſputando fines, ut refellãt ut mentiri cogant,ut abſurda loqui & barbara,& nugatoria. Loci eorũ in uerbis,aut extra uerba. In uerbis æquiuocatio, ambiguitas,compoſitio,diuiſio,accentus, dictionis figura nam ſubiectas generibus ſpecies omitto. extra uerba autem, quod ex accidenti,quod purè, & aliquatenus tum confutationis inſcitia, & quod ex conſequenti, necnon principij acceptio, & poſitio non cauſæ tanquam cauſæ,& multarum interrogationum in unã colliſio, quos explicare longiſſimum,& fortaſſe(quoniã plerunq; ad Topica referuntur)ſuperuacuũ. Hactenus Ariſtotelis ars omnis uel ratiocinandi,uel peculiariter demonſtrandi,uel diſſerendi, uel poſtremò cauillandi. quam qui penitus inſpexerit, & ſecum quod opus eſt, argumentando colliget, ac demonſtrabit, & cum alio diſputans facile quod uolet aut impugnabit, aut tuebitur.

SOPHISTICI ARGVMENTI INVENTIO, AC DISTRIBVTIO,

Per Georgium Vallam.

RGVMENTA Sophiſtica intra colorem ſunt poſita veritatis. vt minus expertis hominibus ſtānū argentū & orichalcū, aurū eſſe vr̄ ita ſophiſticū argumentū vr̄ verū, cū manifeſto falſum eſſe deprehēdat. Sicut ergo ſolertibus medicis venena eē cognita, nec non offendentia humanū corpus oīa debēt, ita uerū in omni diſciplina exquirentibus, ſophiſmata & captiones omnes debent innoteſcere. Primum quidem, quoniam nobis contingit multum in ſermone verſari, expediuerit noſſe, quot modis unumquodq; dicatur, quæ ſimili modo, & quæ alio, tum nomina ſeu uoces. tū res dici poſſint. Secundo loco, ut quæſtionibus poſſimus alienis occurrere, nec non noſtris hæſitationibus ſatisfacere. Tertio loco, ut loquacitatem aliquorum poſſimus contundere, qui rebus in omnibus ideo uidentur exercitati, & nullius rei expertes eſſe, in peſſimam uitam alios alliciunt, quòd ſunt omnium ignariſſimi, ſed ſola loquacitate redundantes. quales quidam fuiſſe rhetores arguuntur, Gorgias, Hippias, Protagoras & Prodicus. His ergo de cauſis non prætermittenda uiſa eſt captionum, inq; ſermone tendicularum cognitio Cùm ergo tria ſint omnino, ut iam dictum eſt, argumentorum genera, uerum unum, alterum, falſum, tertium inter ea medium, quod probabile uel non repugnans appellatur, primum quidem ab alijs doctrinam pariens, ab alijs demōſtratiuū nūcupatur, de quo mox dicetur.

dicetur. Hoc circa prima uersatur, quandoquidem ex suis cuiuslibet disciplinæ principijs definitis, & firmis, non ex respondentium & intendentium approbationē opinione texuntur demonstratione. Secūdū, quod medium diximus locū obtinere, partiūtur aliqui in probabile, seu dialecticum, & quod exquisitiuum uocant, id ex probabilibus fit. Probabilia aūt, iam dictum est, quæ uidentur oībus, uel plurimis, uel peritis, uel magnæ existimationis uiris Circa eadem fermè sunt exquisitiua, nisi quod non sunt ex cōmunibus, uel plurium opinionibus, sed eorum qui respondeant, a quibus eam deprehendere expedit scientiam, in qua fit experientia, cū dilecticus intra communem sermonem acceptionēq; disciplinarum omnium contineatur, mathematicas inquam, & grāmaticam, & reliquas, circa quæ & exquisitiuus quo diximus modo uersabitur, de quibus iam diximus. Tertiū, quod falsum, quod sophisticū, quodq; captiosum diximus appellari, exquisitiui faciē gerit. uerum circa falsa uersatur, & in ipsa hallucinatur materia declinatq; ad id quod ab opinione alienum est, quippe uel ex solis constat particularibus, uel negatiuis, uel ēt simili figura. Propositiones in secunda sumēdo figura, de qua in parte dicetur iudicādi, ueluti si dicas, hæc tunica est fortis, fortis est qui fortitudinem habet, hæc ergo tunica habet fortitudinem. Item, homo est animal, equus est animal, ergo homo est equus. De his igitur nunc nobis dicendum est. Primum itaq; considerandum nobis est, quænam ita corrixantes, & his tendiculis, & captiunculis insudantes coniectent. Sunt nimirū hæc numero, ut quidam paucis metiuntur, tria nam ea captio, aut in loquendo, aut in pronunciādo, aut in scribendo est. Aristoteles autem quinq; partes facit, elenchos, mendacium, admirabile, solœcismum, & quintum, nugari eum qui disputet. Id certè est cogere, idē sæpius dicere. Elenchi, hoc est coarguēdi species duæ, una quidem in dictione, altera uerò extra dictionem.

PP ELEN-

ELENCHORVM SOPHISTICORVM ARISTOTELIS

LIBER I.

Quid intendit, & aliquem syllogismum, sophisticum esse. Cap. I.

ἔλεγχος Latinis redargutio.

E Sophisticis autem redargutionibus, & de ijs quæ uidentur redargutiones (sunt autem captiosæ ratiocinationes, at non redargutiones) dicamus oportet, incipientes secundum naturã à primis. quòd igitur hi quidem syllogismi, illi autem (cùm non sint) uidentur, manifestum est. Nam quemadmodum & in alijs id fit per quandã similitudinem, sic & in orationibus se habet: etenim hi quidem habitum probè habent, illi uerò uidentur, ex tribu tumentes: & componentes seipsos, & pulchri: hi quidem ob pulchritudinem: illi autem uidentur, seipsos fucantes. Et in inanimatis quoq; similiter: nam & illorum hæc quidem argentum, ista uerò aurum reuera sunt, illa non sunt quidem, apparent autem secundum sensum: ut lithargyrina, & stannea, argentea: & felle tincta, aurea: eodem autem modo & syllogismus, & redargutio: hæc quidem est, illa uerò non est, apparet autem propter imperitiam: nam imperiti uelut distantes, à longe speculantur. Nam syllogis-

mus

mus quidem ex quibusdam est positis, ut colligamus aliquid aliud est necessitate ab ijs quæ posita sunt per ea quæ posita sunt: redargutio autem syligismus est, cum contradictione conclusionis: illi uerò id quidem non faciunt. Videntur autem ob multas causas, quarum unus locus aptissimus, et publicissimus per nomina. Nam quia fieri non potest ut res ipsas ferentes disputemus, sed nominibus pro rebus, utimur signis: & quod accidit in nominibus, in rebus quoq; arbitramur accidere: quē admodum ijs qui calculis supputant, id autem nō est simile: nam nomina quidem finita sunt, & orationum multitudo: res uerò numero infinitæ sunt: necesse est igitur plura eandem orationem, & nomen unum significare: quemadmodum igitur & illic qui non sunt prompti calculos sustinere, à sciētibus decipiuntur, eodem quoq; modo & in orationibus, qui nominum uirtutis sunt ignari, perfacilè captionibus hallucinantur, & ipsi disputantes, & alios audientes: ob hanc igitur causam, & eas quæ dicendæ sunt, & syllogismus, et redargutio apparens, atq; non existens.

Cā una sophisticorū redargutionum.

De generibus disputationum. Cap. II.

QVONIAM autem quibusdam magis operæpretium est uideri esse sapientes, quàm esse & non uideri (est enim sophisticè, apparens sapiētia, non existens autem: & sophista pecuniarū aucupator ab apparente sapientia, & non existente) manifestum profectò est, quoniā necessarium

Sapientis officia duo.

est illis & sapientis opus uideri facere magis, quã facere, et nõ uideri. Est aũt (ut unum ad unũ dicamus) in unoquoq; opus sapientis, non mentiri quidem ipsum de quibus nouit: mentientem autem manifestare posse. Hæc autem sunt, hoc quidem in eo quòd potest dare orationem: illud autem in eo quòd sumere. Necesse est igitur illos qui uolunt sophisticè agere, dictarum orationum genus quærere. Operæ enim pretium est eis, nam huiusmodi potestas, faciet uideri sapientes, cuius sunt desiderium habentes. Quod autem tale orationum genus est, & quod talem appetunt potestatem, illi quos uocamus sophistas, manifestum est. Quot autem sunt species sophisticarum orationum, et ex quot numero potestas ea constat, & quot partes contingit esse negotij, & de alijs quæ suffragantur ad hanc artem, nunc dicamus. Sunt igitur ad disputandum, orationũ genera quatuor: doctrinales, dialecticæ, tentatiuæ, contentiosæ. Et doctrinales quidem sunt quæ ex proprijs principijs cuiusque disciplinæ, & non ex ijs quæ uidentur respondenti colligunt: nam oportet credere eum qui dicit. Dialecticæ autem, quæ ex probabilibus collectiuæ sunt contradictionum. Tentatiuæ uerò, quæ ex ijs colligunt quæ uidentur respõdenti, & quæ necessarium est eum scire qui simulat se habere scientiam, quomodo determinandum est in alijs. Porrò contentiosæ, quæ sunt ex ijs quæ apparent probabilia, apparentes syllogisticè. De demonstratiuis autem in analyticis

Genera disputationum.

dictum

dictum est: de dialecticis uerò, & tentatiuis, & in alijs: de altercatorijs autem & contentiosis nunc dicendum.

Fines sophistæ, & loci sophistici in dictione. Cap. III.

PRIMVM *igitur sumendum est quot coniectant, qui in orationibus decertãt, et coaltercantur: sunt autem hæc quinq; numero: redargutio, falsum, inopinabile, solœcismus: & quintum, quod est facere nugari eum, qui condisputat: hoc autem est frequenter cogere idem dicere, aut quod nõ est, sed quod apparet quodq; esse horum. Nam maximè uolunt apparere redarguere: secundum autem, falsum aliquid monstrare: tertium uerò, ad hoc quod est inopinabile ducere: quartum, solœcismo uti facere: hoc autem est facere secũdum locutionem barbarisare ex oratione respõdentem. Vltimum autem, idem frequenter dicere. Modi autem redarguendi sunt duo: nam alij quidem sunt propter dictionem: alij uerò extra dictionem. Sunt autem ea quidem quæ propter dictionem faciunt phantasiam sex numero: hæc quidem sunt, æquiuocatio, amphibolia, cõpositio, diuisio, accẽtus, & figura dictionis. Huius autem fides, & ea quæ est per inductionem, & syllogismus: & si qua sumatur alia, & quòd totidem modis, si eisdem nominibus, & eisdem orationibus, non idem significamus. Sunt autem propter æquiuocationem huiusmodi orationes: ut quod discunt scientes:*

Hoc est faciunt apparẽtiam.

Aequiuocatio.

tes: nam ea quæ memoria prodita sunt, discunt grammatici. Discere enim æquiuocum est, ad intelligere eum qui utitur disciplina: & ad accipere disciplinam. Ea rursus quod mala bona sunt: nam quæ expediunt, bona sunt: mala autem expediunt: duplex enim expediens est: & necessarium, quod accidit plerunq; in malis (est enim quoddam malum, necessarium) & bona quoq; expedientia dicimus esse. Amplius, autem eundē sedere, & stare, & ægrotare, & sanum esse: nam qui surgebat stat: & qui sanabatur, sanus est: surgebat autem sedens, & sanabatur ægrotans: ægrotantem enim quodlibet facere, aut pati non unum significat, sed quandoq; quidem qui nūc ægrotat, aut sedet, quandoq; autem qui ægrotabat prius: ueruntamen, sanabatur quidem ægrotans, cùm ægrotans: sanus est autem non cùm ægrotans, sed ægrotans non nunc, sed prius. Propter aūt amphiboliam sunt orationes tales: uelle capere me pugnantes. Et putasne quòd quis cognoscit, id cognoscit? nam & cognoscentem & cognitū contingit ut cognoscentem significare hac oratione. Et putas quod quis uidet, id uidet? uidet autem columnam: quare colūna uidet. Et putas quod tu dicis esse, id tu dicis esse? dicis aut lapidem esse: quare tu lapis, dicis esse. Et putas est silentia dicere? duplex.n.est & id, silentia dicere: hoc quidem eos qui dicūt silere, illud autem, ea quæ dicuntur. Sunt aūt tres modi secūdū æquiuocationē, & amphiboliā: unus quidē quādo nomē, uel oratio plu

Amphibolia.

ra

ra significat principaliter: ut aquila, uel canis. Alius autem quando soliti sumus sic dicere. Tertius uerò quādo compositum plura significat, separatum uerò simpliciter, ut scire literas: nam utrunq; fortasse unum quidem significat, et scire, & literæ: ambo aūt plura, aut literas ipsas scientiam habere, aut literarum, alium. Amphibolia igitur, et æquiuocatio propter hos modos sunt. ut poßibile est, sedentem ambulare: & non scribentem, scribere: non enim idem significat si diuidens quis dicat, & componens, quod poßibile est sedentem ambulare, & non scribentem scribere: & hoc identidem si quis componat non scribentē scribere, significabit profectò quod habet potestatem, ut non scribens scribat: si quis autem non cōponat, quoniam habet potestatem quando non scribit, ut scribat. Et discit nunc literas, si quis didicit quas scit. Amplius, quòd unum solum potest ferre, plura potest ferre. Propter uerò diuisionem quod quinq; sunt duo, & tria: paria, & imparia. Et quod maius, æquale: tantundem enim est maius & adhuc amplius: nam eadem oratio diuisa, & composita non idem semper uidebitur significare. Vt ego posui te seruum, existentem liberū. Et hoc, quinquaginta uirum, centum heros liquit Achilles. Propter accentum autem, in ijs quæ sunt sine scriptura, non facile dialecticis facere orationē: in scripturis autem & poematibus magis. Vt & poetam defendunt nonnulli aduersus redarguentes quasi hic absurdè locutū. Nec gemere

Cùm poetã dicit, Homerum intelligit cuius hic Aristoteles carmina citat, uerùm quòd ea nostris accentibus non accommodari queũt, interpres pro illis Vergilii, qui latinorum est Homerus, carmina posuit.

aeria cessabit turtur ab ulmo: quòd pentemimeri usus sit, & turture fœminino, soluunt enim id accentu: dicentes quòd aeria accentum finalem longum habet, & non ad turtur, sed ad ulmo, ut epithetum, debet referri: & id de Niso, & Eurialo cùm Rutulos uino, somnoq; sepultos intellexisset.

Cætera per terras, omneis animalia somno
Laxabant curas, & corda oblita laborum.

Talia igitur propter accentum sunt. Quæ autem propter figuram dictionis sunt, accidunt quando non idem ut idem interpretatur: ut masculinum, fœmininum: uel fœmininum, masculinum: uel quod inter hæc est, alterum horũ: uel rursus quale, quantum: uel quantum, quale: uel faciens, patiens: uel dispositum facere: & alia, ceu diuisum est prius. Nam est aliquid, quod non est eorũ quæ sunt facere: ut eorum quæ sunt facere, aliquid dictione significare, ut ualere. Similiter figura dictionis dicitur ei qđ est secare, uel ædificare, quãuis illud quidem quale quid, & affectum quodam modo significet, hæc uerò facere aliquid: eodem autem modo & in cæteris. propter igitur dictionẽ redargutiones ex his existunt.

De locis redargutionum sophisticarum extra dictionem. Cap. IIII.

EARUM uerò quæ extra dictionem sunt captionum species sunt septem. Una quidem propter accidens: secunda autem propter id quod simpliciter, uel non simpliciter: sed aliquo modo, aut ubi, aut quando, aut aliquid dicitur: tertia autem

propter

propter redargutionis ignorantiam: quarta uerò propter consequens: quinta autem propter id quod est in principio sumere: sexta propter id quod non est causa, ut causam ponere: septima uerò propter plures interrogationes unam facere. Propter igitur accidens captiones sunt: quãdo similiter quodcunque existimabitur rei & accidenti inesse: nam quia multa eidem accidunt, non est necesse omnibus prædicatis & ei de quo prædicantur, illa omnia inesse: nam omnia sic erunt eadem, quemadmodum sophistæ dicunt: ut si Coriscus est alter ab homine, ipse est alter à se est enim homo: aut si à Socrate alter, Socrates autem homo, ab homine alterum dicunt esse confessum, eò quòd accidit (à quo dixit alterum esse) hunc esse hominem. Propter id autem quòd hoc quidem simpliciter, illud autem aliquo modo, & non præcipuè: quãdo quod in parte dicitur, ut simpliciter dictum sumitur: ut si non ens est opinabile, quod non ens est, nõ enim est idẽ esse quiduis, & esse simpliciter. Aut rursum quoniam quod est non est, si eorum quæ sunt quippiã non est, ut si non est homo: nam non idem est non esse quiduis, & non esse simpliciter: apparet autem, eò quòd per quàm propinquum est dictione, & parum differat esse quiduis, ab eo quod est esse & non esse quiduis ab eo quod est non esse. Similiter autem propter id quod est aliquo modo, et simpliciter: ut si Indus cùm sit totus niger, albus est dentibus, albus igitur & non albus est. Aut si ambo aliquo modo, quod simul contraria inerũt,

tale

tale autem in quibusdam quidem, cuilibet facile est considerare. Vt si sumens Aethiopem nigrum esse, dentibus dicat quòd albus, si ergo ibi albus, quod niger, & nõ niger, putabit disputasse syllogisticè, cum perfecerit interrogationẽ. In quibusdã uerò latet frequenter, in quibuscunq; cùm aliquo modo dicatur, simpliciter uidetur sequi, & in quibuscunq; non facile est considerare utrum eorum præcipuè sit aßignandum. Fit autem tale, in quibuscunq; similiter sunt opposita: nam uidentur ut ambo, aut neutrum dandum esse simpliciter prædicari: ut si dimidium quidem album, dimidium uerò nigrum, utrum album, an nigrũ? Quæ autẽ sunt propter id quod nõ determinatur quid est syllogismus, aut quid redargutio, fiunt propter omißionem orationis: nam redargutio est cõtradictio unius & eiusdem, non nominis, sed rei, & nominis non synonymi, sed eiusdem, ex ijs quæ data sunt ex neceßitate, non connumerato eo quod erat in principio, secundum idem, & ad idem, & similiter, & in eodem tempore. Hoc autem modo fieri potest, ut quis falsum dicat de aliquo, quidam autem omittens aliquid eorum quæ dicta sunt, apparent redarguere: ut quod idem duplum & non duplum: nam duo unius quidem dupla, tria autẽ non dupla. Aut si eiusdem idem duplum, & non duplum, sed non secundum idem, nam secundum longitudinem duplum, secũdum latitudinẽ nõ duplum. Aut si eiusdẽ, & secundum idẽ, & similiter, sed non simul: quare est apparens redargutio.

Redargutio quid.

Trahat

Trahat autem aliquis hanc et in eas quæ sunt pro pter dictionẽ. Quæ autẽ propter id quod in principio erat sumuntur, fiũt quidem sic et tot modis: quot modis contingit quod in principio est petere: uidentur autem redarguere, eò quòd non poßit quis inspicere idem, & diuersum. Quæ uerò propter consequens est redargutio, ideò est quod putent conuerti consequentiam: nam si cùm hoc est ex neceßitate, illud sit, & cùm illud est, putant & alterum esse ex neceßitate: unde & (quæ ab opinionem ex sensu sunt) deceptiones fiunt: nam sæpe esse mel, fel suspicati sunt, eò quod sequitur flauus color mel. Et quia accidit terram, pluuia madidam fieri, etiam si sit madida, opinant pluisse: id autem non necessarium est. In rhethoricis quidem quæ secundum signum fiunt demonstrationes, ex consequentibus sunt: nam uolentes ostendere quod adulter, quod consequens est accipiunt, quod comptus, aut quod uidetur noctu errabundus: pluribus autem hæc quidem insunt, prædicatum tamen non inest. Similiter autem & in ratiocinatiuis: ut est Melißi oratio, quod infinitum est uniuersum: sumens autem uniuersum ingenium (nã ex nihilo nihil fieri) quod aũt factũ est ex principio fieri, si igitur non factum est, principium non habet uniuersum, quare infinitum: nõ necesse est aũt hoc accidere: non.n. si omne quod factum est, principium habet, etiam quicquid principium habet, factum est: quemadmodum neq; si febriẽs calidus: etiam calidum necesse est febrire.

Quæ

Quæ uerò propter non causam, ut causam: cùm assumitur quòd non causa est, tanquam propter illud fiat redargutio, accidit autem tale, ad impossibile syllogismus, necessarium enim est in his aliquid interimere ex ijs, quæ posita sint: si ergo enumeretur in necessarijs interrogationibus, ad id ad quod accidit impossibile, uidebitur propter id sæpe fieri redargutio, ut quod non est anima, & uita idem: nam si generatio corruptioni est contrarium, & alicui corruptioni erit quædam generatio contrarium: mors autem corruptio quædam, & contrarium uitæ, quare uita generatio, & uiuere generari: hoc autem impossibile: non ergo idem anima & uita. Nequaquam collectum est, nam accidit (tametsi quispiam nõ idem dicat uitam et animam) impossibile: sed solum, contrarium uitã quidem morti, cùm sit corruptio, corruptioni autem generationem. Incollectiles igitur simpliciter non sunt huiusmodi orationes, sed ad propositum incollectiles: & latet plerunq; nõ minus ipsos interrogãtes quod tale est. Propter igitur consequẽs & propter nõ causam orationes huiusmodi sunt.

Plures interrogationes, ut una.

Quæ autem propter id quod est duas interrogationes unam facere, quando latet plures esse, & perinde ac una sit, assignatur responsio una. In aliquibus autem facile est uidere quòd plures, & quòd non danda una responsio, ut utrũ terra mare est an cœlum? in aliquibus uerò minus, & qua si una sit, aut confitetur (eò quòd nequeunt respõdere ad interrogatum) aut redargui uidentur: ut

putas

putas hic et hic est homo? quare cùm aliquis percusserit hunc & hunc, percutiet hominem & nõ homines. Aut rursum quorum hæc sunt quidem bona, illa autem non bona: omnia hæc bona, an nõ bona? nam utrumuis dixerit, est quidem ut aut redargutionem, aut falsum apparens uideatur facere: nam dicere eorum quæ non sunt bona aliquid esse bonum, aut eorum quæ bona sunt non bonum, falsum. Quandoq; aũt assumptis quibusdã, redargutio etiam fiet uera, ut si quis concedat similiter & unum & plura dici alba, & nuda, & cæca: nã si cæcum est quod non habet uisum, natum tamen habere, & cæca erunt quæ non habent uisum, nata autem habere: quando igitur hoc quidem habet uisum, illud autem non habet, ambo erunt uel uidentia, uel cæca: quod est impoßibile.

Omnes sophisticas redargutiones in ignorantiam redargutionis reuocatum iri. Cap. V.

AVT igitur sic diuidendum apparentes syllogismos, & redargutiones: aut omnes reducendum ad redargutionis ignorantiam, ijs qui hanc principium faciunt, fieri enim potest, ut omnes resoluamus dictos modos ad redargutionis definitionem. Primùm quidem si incollectiles fuerint, oportet enim ex ijs quæ posita sunt, accidere conclusionem, & (ut ita dicam) ex neceßitate, atq; non apparere. Deinde & secundum partes definitionis: nam earum quæ sunt in dictione, hæ quidem

Hoc est, ijs qui ignoran-

sunt

tiam redargutionis, fundamentum ponũt omnium redargutionũ.

sunt propter duplex, ut æquiuocatio & oratio, et similis figura: consuetum. n. id, omnia, ut & illud quippiam significare. Compositio autem, & diuisio, & accentus, eo quod non eadem est oratio: aut nomẽ quod differens: oportebat aũt & id esse quẽadmodum & rẽ eandẽ, si debebat redargutio, uel syllogismus esse: ut si tunica, non uestis syllogizetur, sed tunica: nam uerum est & illud, sed non syllogizatum est, sed adhuc interrogatione indiget, quod idem significat ad eum qui quærit propter quid. Quæ uero secundum accidens definito syllogismo manifestæ fiunt: nam eandem definitionem oportet syllogismi & redargutionis fieri, attamẽ & adiungere contradictionem: nam redargutio syllogismus est contradictionis: si igitur non est syllogismus accidentis, non fit redargutio, non. n. si cùm hæc sint, necesse est illud esse, id autem est album esse propter syllogismum: neq; si triangulus duobus rectis tres angulos habet æquales, & accidit ei figuram esse, uel primum, uel principium, quod figura, uel primum, uel principium tale est, nam non quatenus figura, uel primum: uel principium, sed quatenus triangulus demonstratio: similiter & in aliis. Quare si redargutio syllogismus quidam, non erit quæ secundum accidẽs redargutio. Verum propter hoc & artifices et omnino sciẽtes ab insciis redarguuntur, nam secundum accidens syllogismos faciunt contra sapientes, qui uero non possunt diuidere, aut interrogati concedũt: aut cùm non dant, arbitrantur dedisse. Quæ uerò

propter

propter id quod aliquo modo, & simpliciter, quoniam non de eodem affirmatio & negatio est: nam aliquo modo albi, aliquo modo non album: et simpliciter albi, simpliciter non album, negatio est, si igitur cùm datur aliquo modo esse album, quis ut simpliciter dictum accipit, non facit redargutionem, apparet autem propter ignorantiam ipsius, quid est redargutio. Manifestissimæ autem omnium, quæ prius dictæ sunt propter redargutionis definitionem, quare & sic nuncupatæ sunt: nam propter rationis omissionem phantasia fit, & diuisis hoc pacto, commune in omnibus his ponendum est orationis omissio.

Captiones secundum iustitiam redargutionis.

Quæ uerò propter id quod sumitur, quod erat in principio, & non causa ut causa ponitur, manifestæ sunt per definitionem: nam oportet conclusionem accidere, eò quod hæc sunt, quod non erat in non causis, & rursum non connumerato eo quod erat in principio, quod non habent eæ quæ sunt propter petitionem eius quod in principio.

Quæ uero propter consequens particula sunt accidentis, nam consequens accidit: differt autem ab accidenti: quoniam accidens quidem est in uno solo sumere, ut idem esse flauum, & mel, et album, & cygnum: quod autem propter consequēs, semper in pluribus: nam quæ uni et eidem sunt eadem, & sibi inuicem postulantur esse eadem: propter quod fit ea quæ propter consequens redargutio, est autem non omnino uerum, ut si sit album secundum accidens: nam & nix & cygnus albo

idem:

idem: aut rursum in Melißi oratione idem esse accipit factum esse, & principium habere, aut æqualia fieri, & eandem magnitudinem accipere. Quoniam enim principium habet quod factum est, & quod habet principium, factum esse postulat, tanquam ambo eadem sint, eo quòd principium habent factum esse & finitum. Similiter autem & in ijs quæ æqualia facta sunt, si eandem magnitudinem, & unam sumentia æqualia fiunt: & quæ æqualia facta sunt, eandem & unam magnitudinem sumunt: quare consequens sumit: quòd igitur propter accidens redargutio, in ignorantia redargutionis est: manifestum, & quòd ea quæ est, est propter consequens: inspiciendum autem est id & aliàs. Quæ uerò propter id quod est plures interrogationes ut unam facere, in eo sunt quòd non enucleamus, siue non diuidimus propositionis orationem: nam propositio unum de uno est: nam idem terminus unius solius rei, & simpliciter rei: ut hominis, & unius solius hominis: similiter autem & in alijs. Si igitur una propositio est, quæ unum de uno postulat, & simpliciter erit propositio talis, interrogatio. Atqui quoniam syllogismus ex propositionibus est, redargutio autem syllogismus, & redargutio erit ex propositionibus: si igitur propositio unum de uno, manifestum quoniam & hæc in redargutionis ignorantia: nam apparet esse propositio, quæ non est propositio. si itaq; dedit responsionem ut ad unam interrogationem, erit redargutio: si autem

tem non dederit, ſed apparet, apparens redargutio. Quare omnes loci cadũt in redargutionis ignorantiam: qui quidem dicti ſunt propter dictionẽ, quia eſt apparens contradictio, quod erat proprium redargutionis, alij autem propter ſyllogiſmi terminum.

Cauſæ deceptionum, captionum ſophiſticarum. Cap. VI.

DECEPTIO *autem fit in ijs quidẽ, quæ propter æquiuocationem, & orationem, eo quòd non poteſt quis diuidere id quod multipliciter dicitur, nam quædam non eſt promptum diuidere: ut unum, & ens, & idem. In ijs autem quæ ſunt propter compoſitionem, & diuiſionem, eo quòd nihil putatur differre compoſita & diuiſa oratio, ceu euenit in plurimis. Similiter autem & in ijs quæ ſunt propter accentum: non enim aliud uidetur ſignificare intenſa, & remiſſa oratio in aliquo: aut non in pluribus. Earum uerò quæ ſunt propter figuram, ob ſimilitudinẽ dictionis: difficile eſt.n. diuidere, quæ ſimiliter, & quæ aliter dicuntur: nã ferme qui hoc poteſt facere in procinctu eſt, ut uideat uerũ: maximè aũt ſciet innuere, quòd omne quod de aliquo prædicatur, arbitramur idipſum aliquid eſſe, et ut unum intelligimus: nam unũ, & ſubſtantiã maximè uidetur ſequi id, quod eſt aliquid: et ens. Quare in ijs quæ ſunt pp dictionẽ hic locus ponendus: primũ quidẽ magis deceptio ag-*

Ideſt, acuta & grauis, nã acuta intenditur, grauis remittitur.

 gignitur

gignitur in ijs, qui cum alijs considerant, quàm qui per seipsos nam ea quæ cum alio est considera tio per orationem est: quæ autem per seipsos, non minus per ipsam rem. Deinde & per seipsos decipi accidit, quando in oratione facit considerationem: præterea deceptio quidem ex similitudine: similitudo autem ex dictione. In ijs autem quæ sunt propter accidens; eo quòd non potest dijudicare idem & diuersum, & unũ & multa, neq; quibus prædicatorum omnia hæc & rei accidũt. Similiter autem & in ijs quæ propter consequens sunt: pars enim quædam accidentis: est consequẽs. Amplius & in multis apparet, & postulatur hoc pacto: si hoc ab illo non separatur: nec ab altero separatur alterum. In ijs uerò quæ sunt propter omissionẽ orationis, et in ijs quæ sunt propter id quod aliquo modo & simpliciter, eo quòd propter parum, deceptio est. nam quasi nihil consignificet quid aut aliquo modo, aut simpliciter, aut alicubi aut nunc, uniuersaliter concedimus. Similiter autem & in ijs quæ quod in principio est sumunt, et in non causis, & quæcunq; plures interrogationes ut unam faciũt: in omnibus. n. his est deceptio, ob id quod propter parum: nam non exactè discernimus: neq; propositionis, neq; syllogismi terminũ, propter prædictam causam.

Ex quibus locis captiones falsi. Cap. VII.

Vnde fiũt syllogismi sophistici.

QVONIAM *aũt habemus propter quæcũq; fi unt*

fiunt apparentes syllogismi, habemus & propter quæcunq; fiunt sophistici syllogismi, et redargutiones: dico autem sophisticam redargutionem, et syllogismum, non solùm apparētem syllogismū, aut redargutionem non existentem quidem, sed et existentem quidem, at apparenter accommodatam rei. Sunt autem illæ quæ non secundum rem redarguunt, & quæ monstrant ignorantes, quod quidē erat proprium tentatiuæ. Est autem tentatiua, pars dialecticæ: illa autem potest syllogizare falsum, propter ignorantiam eius qui dat orationē. Sophisticæ autem redargutiones, tametsi colligāt contradictionem, non faciunt manifestum, si ignorat: nam et scientem impediunt hisce orationibus. Quod autem illas habeamus, ac uia manifestum est: nam propter quæcunq; apparet audientibus ut interrogata syllogizare, propter hæc & respondenti utiq; uideatur: quare erunt syllogismi falsi per hæc aut omnia, aut aliqua: nam quod non interrogatus arbitratur dedisse, & interrogatus quoq; ponet. Verū in quibusdam simul accidit & interrogare quod deest, et apparere falsum: ut in ijs quæ sunt secundū dictionē, & solœcismum. Si ergo syllogismi contradictionis propter apparentē redargutionem sunt, manifestum est quòd propter tot erūt et falsorum syllogismi: propter quot et apparens redargutio: apparens autem propter particulas ueri: nam cum quodcunque defuerit, apparebit redargutio, ut quod propter non accidens: propter orationem, quæ ad impoßibile:

& quæ duas interrogationes ut unam facit, propter propositionem: & pro eo quod per se, quod propter accidens, & huius particula, quod propter consequens. Amplius, non in re, sed in oratione accidere: deinde pro uniuersali contradictione, & secundum idem, & ad idem, & similiter, propter id quod in aliquo, uel propter unumquodq; horum peccat. Amplius, propter id quod est non connumerato eo quod in principio, quod in principio sumere. Quare habemus secundum quod fiunt captiosæ ratiocinationes: nam secundum plura nõ erunt, secundum autem ea quæ dicta sunt erunt omnes. Est autem sophistica redargutio non simpliciter redargutio, sed ad aliquem, & syllogismus similiter. Nam si non sumat id quidem quod est propter æquiuocum unum significare, et quod propter similitudinis figuram solùm hoc quidẽ, & in alijs similiter, neq; syllogismi, neq; redargutiones erunt, neq; simpliciter, neq; ad eum qui interrogatur: si autem sumant, ad eum qui interrogatur erunt, simpliciter autem non erunt: non.n. unum significatum sumpserunt, sed apparens, & apud illum quidem.

De ueris, & falsis redargutionibus.
Cap. VIII.

Veræ redargutiones innumeræ.

PROPTER quæcunq; aũt redarguunt qui redargutionibus utuntur: non oportet tentare sumere, sine omnium quæ sunt scientia: id autẽ non unius artis, nã infinitæ fortasse sunt sciẽtiæ: quare mani-

manifestum quoniam et demõstrationes, redargu tiones quidem sunt, & ueræ: nam quæcunq; est de monstrare, est & redarguere eum, qui ponet con tradictionem ueri: ut si commensurabilem diame-trũ posuerit, redarguet quis demõstratione, quod incommensurabilis, quare omnium oportebit esse scium: nam aliæ quidem sequũtur propter ea quæ in geometria sunt principia, & eorum conclusio-nes: aliæ autem propter ea quæ sunt in medicina: aliæ deniq; propter illa quæ sunt aliarum discipli narum. Sed & falsæ redargutiones similiter infi-nitæ erunt. Nam secundum unamquanq; artẽ est falsus syllogismus: ut secundum geometriam geo-metricus, et secundum medicinam medicinalis: di co antem secundum artem: secundum illius princi pia. Manifestum est igitur quòd non omnium re-dargutionum sed earum quæ sunt secundum diale cticam, sumendi sunt loci. Nam ij communes sunt ad omnem artem et potentiam, et eam quidẽ quæ est secundum unãquanq; disciplinã redargutionẽ scientis est considerare siue cum non est, apparet: siue cum est, & quare est, eam autem quæ ex com munibus est, & sub nulla arte cadens, dialectico-rum: nam si habemus ex quibus probabiles syllo-gismi in quolibet, habebimus ex quibus redargu-tiones: redargutio nanq; est syllogismus contradi ctionis, quare aut unus, aut duo syllogismi contra dictionis, redargutio est. Habemus igitur propter quæcunq; omnes huiusmodi sunt: si autem hæc ha bemus, & solutiones habemus: nam illarũ instã-

tiæ, ſolutiones ſunt. Habemus autem propter quæ cunque & apparentes fiunt, apparentes autem non cuilibet, ſed talibus infinita.n.ſunt, ſi quis cōſideret illa, ſecundum quæcunq; apparent quibuſ libet. Quare manifeſtum eſt, quoniā dialectici eſt poſſe ſumere propter quæcunq; fit per cōmunia, uel quæ ē redargutio: uel quæ apparet redargutio uel dialectica uel apparēs dialectica uel tētatiua.

Orationes ad nomen, & ad intellectum non bene diduci. Cap. IX.

NON eſt autem differentia orationum quam quidam dicunt eſſe, has quidem ad nomen, illas uerò ad intellectum. Inconueniens.n.eſt opinari alias quidem eſſe ad nomen orationes, diuerſas uerò ad intellectum: & non eaſdem. Quid.n.eſt nō ad intellectum, niſi quando non utimur nomine (qui putat interrogare) eo, ad quod is qui interrogatus dedit: idem autem id eſt & ad nomen. Et ad intellectum autem, quando ad quod dedit intelligens. Si autem aliquis (plura ſignificante nomine) unum putet ſignificare, & interrogans: et interrogatus (ut fortè ens et unum plura ſignificat ſed & reſpondens & interrogans Zeno unum putans eſſe interrogauit: et eſt oratio quod unum: omnia) hæc ad nomen eſt, aut ad intellectum interrogantis diſputata. Si uerò aliquis multa putet ſignificare, manifeſtum quòd oratio illa non eſt ad intellectum. Primū igitur circa huiuſmodi orationes,

nes, est ad nomen, & ad intellectum, quæcunque plura significant: deinde circa quamlibet est: nam non in oratione est ad intellectum esse, sed in eo quod respondens se habet aliquo modo ad ea quæ dantur: deinde ad nomen cõtingit omnes eas esse: nam esse ad nomen, hoc in loco, est esse non ad intellectum: nam si omnes, erunt quædam aliæ quæ neq; ad nomen, neq; ad intellectum, illi uerò dicũt omnes, et diuidunt uel ad nomen, uel ad intellectũ esse omnes, alias autem non. Attamen quicunque sunt syllogismi propter id quod multiplicites: horum aliqui sunt secundum nomen: nam absurdè dicatur secundum nomen esse omnes, qui sunt propter dictionem: sed sunt quædam captiones non in eo quòd respondens ad eas se habeat aliquo modo: sed quia talem interrogationẽ oratio ipsa habeat, quæ plura significet. Et omnino incõueniẽs est de redargutiõe differere et nõ prius de syllogismo: nã redargutio syllogismus ẽ, quare oportet et de syllogismo prius, quã de falsa redargutione: nam talis redargutio, apparens syllogismus cõtradictionis. Quare aut in syllogismo erit causa, aut in cõtradictione (nam adiungere oportet contradictionem) quandoq; aũt in utroq; erit apparẽs redargutio, est aũt de eo quod est silentia dicere, in cõtradictione, nõ in syllogismo. De eo autem quod est quod nõ habet aliquis, dare, in utrisq;: de eo uerò quod est quòd Homeri poema est figura, per circulũ, in syllogismo: quæ autem in neutro est, uerus est syllogismus. Verum unde sermo prouenit reuertamur:

Poema circulus fortè dicitur, quod ab eodem uersu incipitur, in eundemque desinit, qua-

re sunt intercalares Vergil. Hinc sic ratiocinare, omnis circulus est figura, poema Homeri est circulus, igitur est figura.

utrum quæ in disciplinis sunt orationes ad intellectum sint, an non? & si cui uidetur plura significare triangulus, & dedit non ut eam figuram de qua concludebat, quoniam duo recti, utrum ad intellectum illius disputauit hic, an non? amplius si plura quidem significat nomen, ille autem nõ intelligit, neq; putat q̃uo is non ad intellectũ disputat? aut q̃uo oportet interrogare eum, qui nõ dat diuisionem? siue interroget aliquis si est silentia dicere, an non? an est quidem ut non, an est ut sic? si aut dat aliquis nullo modo, ille aũt disputat, utrũ non ad intellectum disputat, quãuis oratio uideatur earum esse quæ ad nomẽ sunt? Non igitur est genus aliquod orationum ad intellectum, sed illæ quidem ad nomen sunt: & hmõi, non omnes, non quòd redargutiones, sed neq; apparentes redargutiones: nam sunt & non propter dictionem apparentes redargutiones, ut quæ propter accidens, & reliquæ. Si autem postulet diuidendum, quòd dico quidem silentia dicere: hæc autem sic, illa uerò non sic, id profectò primùm, absurdum postulare: nam quandoq; non uidetur interrogatum multipliciter se habere, atqui impoßibile est diuidere, qui non putat. Deinde docere: quid aliud erit? manifestum. n. faciet quonam pacto se habet, ei, qui neq; considerat, neq; scit, neq; opinatur quòd aliter dicitur: quia & in non duplicibus quid prohibet hoc facere: ut putas æquales sunt unitates binarijs, in quaternarijs? sunt autem hi binarij quidem inexistentes, illi autem non sic, & putas contrario-

trariorum una est disciplina, an non? sunt autem contraria hæc quidem nota, illa autē ignota: quare uidetur ignorare qui hoc postulat, quòd aliud est docere quàm disputare: & quòd oportet quidē docentem non interrogare, sed eum manifesta facere, illum autem interrogare.

De interrogatione tentatiuæ: & quid inter contentiosum, sophist cumq; intersit. Cap. X.

AMPLIVS affirmare, uel negare qui postulat, id non monstrantis est, sed experimentum sumentis: nam tentatiua, dialectica quædam est, quapropter de omnibus inspicit, & explorat non scientem, sed ignorantem, atq; simulantem. Qui igitur secundum rem considerat communia, dialecticus est, qui autem id apparenter facit, sophisticus. Et syllogismus contentiosus, & sophisticus, unus quidem est apparens syllogismus, circa ea de quibus dialectica tentatiua est, quamuis uera sit conclusio: nam eius quod est propter quid hallucinatorius est: & quæcunq;, cùm nō sint, secundum uniusq; disciplinam captiosæ ratiocinationes, uidentur esse secūdum artem. Nam pseudographia non contentiosæ (secundum enim ea quæ sub arte sunt, captiosæ sunt ratiocinationes) neq; si aliqua est pseudographia circa uerum, ut Hippocratis quadratura quæ per lunulas, sed ut Brysso quadrauit circulum: & tametsi quadraretur circulus, quia tamen non secundum rem, ideo sophisticus:

Ante Aristo. tempora tres maximopere sudasse ferū-

tur ad circuli quadraturam monstrandã, Antiphõ, hip pocra. Chius & Brysson.

sticus: quare & qui de his quidem apparens syllogismus, contentiosa est oratio, nam apparens est secundum rem, quare fallax & iniusta. Quemadmodum enim ea (quæ in certamine est) iniuria, quandam speciem habet, et est quædam iniusta pugna, sic in contradictione, iniusta pugna contentiosa est: nam & illic qui omnino uincere uolunt, omnia tentant: & hic qui contentiosi sunt. Qui igitur uictoriæ ipsius gratia, tales sunt, contentiosi homines, & litium amatores uidentur esse: qui autem gloriæ gratia quæ in diuitijs est, sophistici sunt: nam sophistice est (ut diximus) pecuniarum quædam aucupatiua ab apparente sapiẽtia: quapropter demonstrationem apparentẽ appetunt. Et in eisdem orationibus quidem sunt litium amatores & sophistæ, sed non propter eadẽ: & oratio quidem eadem erit & sophistica & contentiosa, sed nõ propter idem: sed quatenus quidem est ob uictoriam apparentem, contentiosa: quatenus uerò est ob sapientiam, sophistica: nam sophistice est quædam apparens sapientia, nõ autem existens. Contentiosa uerò est quodammodo sic se habens ad dialecticam, ut pseudographa ad geometricam: nam ex eisdem cõtentiosa, differẽdi modo, captiosè decipit, ut & pseudographa, geometricè: sed hæc quidem non contentiosa, quia ex principijs et cõclusionibus, quæ sunt sub arte pseudographiam facit: quæ autem ex ijs est, quæ sunt sub dialectica, circa alia quidẽ cõtẽtiosam eẽ, manifestum est: ut quadratura quidem quæ per lunulas,

nulas, non contentiosa: Brysonis autem contentiosa, & illam quidem non est transferre nisi ad geometriam solùm, eo quòd ex proprijs fit principijs: hanc autē ad plures quicunq; nesciunt quid est poßibile in unoquoq;, & quid impoßibile: nā accommodabitur: aut ut Antiphon quadrauit. uel si quis nō dicat melius esse post cœnam deambulare per Zenonis rationem, non medicinalis: communis enim est. Si ergo omnino similiter se habeat contentiosa ad dialecticam; ut pseudographa ad geometriam, non ex illis utiq; erit cōtentiosa.

Orationes dialecticorum, tentatiuorumque, non esse ad determinatiuum genus.

Cap. XI.

NVNC autem non est dialecticus circa genus aliquod determinatum, neq; demonstratiuus ullius, neque talis qualis uniuersalis: nam neq; omnia sunt in uno aliquo genere: neq; si sint, poßibile est sub eisdem principijs esse, ea quæ sunt. Quare et nulla ars earum quæ aliquam naturam monstrant, interrogatiua est: nā non poßibile est utramuis partium dare. syllogismus enim non fit ex utrisq;: dialectica aūt interrogatiua est (si aūt monstraret: quid illud, nisi & omnia?) ueruntamen prima, peculiariaq; principia nō interrogat: nam si non daret, non iam haberet, ex quibus amplius disputaret ad instantiā. Talis aūt est tentatiua: nā tentatiua nō talis est, qualis est geometria: sed qualem utiq; haberet, non sciens aliquis: fieri enim

Vniuersalis artifex, hoc est, metaphysicus.

enim potest ut periculum sumat, & is qui nescit rem, de eo qui nescit: si quidem & dat non ex quibus scit, neque ex proprijs, sed ex consequentibus: quæ omnia talia sunt quæ scientem quidem, nihil prohibet nescire artem, nescientem autē necesse est ignorare: quare manifestum quoniā nullius determinati tentatiua disciplina est, eo quòd de omnibus est: nam omnes artes utuntur quibusdam communibus. Ideoq; omnes illiterati quodam modo utuntur dialectica, tentatiua. Nam omnes usq; ad aliquid conantur dijudicare eos qui pronunciant: hæc autem sunt communia: nam illa nihil minus sciunt ipsi, quamuis uideantur longè extrà dicere. Redarguunt igitur omnes: nam sine arte quidem eo participant, cuius artificialiter est dialectica: & arte syllogistica, tentatiuus, dialesticus. Quoniam autem sunt multa quidem hæc & de omnibus, nō talia autē ut natura quædam sint, & genus, sed ut negationes, alia autem non talia, sed propria sunt: ex illis de omnibus experimentum possibile est sumere, & artem esse quandam, & non talem esse quales quæ demonstrant, eò quòd contentiosus non est omnino sic se habens, ut pseudographus: nam non erit captiosus ex determinati cuiuspiam generis principijs, sed circa omne genus erit is qui contentiosus. Epilogus. *Loci igitur sophisticarum redargutionum hi sunt, & quòd dialectici est considerare de his, & res eas posse facere, non difficile uidere: nam quæ circa propositiones est disciplina, omnem habet hanc*

specu-

ſpeculationem: & de redargutionibus quidem apparentibus, dictum eſt.

Loci ſophiſtici interrogantium ad falſum, aut inopinabile. Cap. XII.

DE aliquo eſt falſum quippiam oſtendere, & oratione ad inopinabile ducere. Hoc aũt fuit ſecundum propoſitum ſophiſticæ intentionis, primùm quidem ex eo quòd interrogat quodammodo, & per interrogationem accidit maximè: nam id, ad nullum determinatum interrogare propoſitum, uenatiuum eſt illorum: temere nanq; dicentes peccant magis: temere autem dicunt, quando nihil habent propoſitum. Et id, interrogare multa (quamuis id determinatũ ſit ad quod diſputat) & id, ea quæ uidentur, dicere ſe poſtulare, facit quandam idoneitatẽ, ut ad inopinabile ducat, aut falſum. Et ſi interrogatus affirmet, aut neget illorum aliquid, ducere ad ea ad quæ promptus eſt argumentari: poteſt tamen nũc minus nocere per hæc quàm prius, nam repetunt aliquid ad id qđ in principio. Elementum autem deueniendi ad falſum aliquod, aut inopinabile, nullam ſtatim interrogare poſitionẽ, ſed affirmare ob id ſe interrogare, quod diſcere uelit: nam locum argumentationis, conſideratio facit. Ad falſum autem oſtẽdendum proprius locus ſophiſticus eſt, ducere ad talia, ad quæ abundat orationibus: eſt autem bene & nõ bene id facere, quẽadmodũ dictũ eſt prius. Rurſum ut ad inopinabilia ducat, conſiderare ex

1.locus. 2.locus. 3.locus. 4.locus. 5.locus. 6.locus.

quo

quo genere ē qui disputat, deinde interrogare quod pluribus illi dicunt inopinabile: est enim singulis
7.locus. *quibusque aliquid tale. Elementum autem horū sumere singulorumq; quorumq; positiones in propositionibus. Solutio uerò & horum competens fertur, ostendere quòd non propter orationem accidit inopinabile: semper autem id quoq; uult*
8.locus. *qui contendit. Amplius autem ex uoluntatibus, & manifestis opinionibus, nam non eadem uolunt, & dicunt: sed dicunt quidem decoratissimas orationes, uolunt autem ea quæ uidentur prodesse: ut bene mori magis quàm uoluptuosè uiuere dicunt oportere: & egere iustè magis quàm diuitijs affluere prauè: uolunt autē contraria. Eum igitur qui dicit secundum uoluntates, ad has manifestas opiniones ducendū eum uerò qui dicit secundum has, ad absconsas: utrouis enim modo necessarium est inopinabilia dicere: unam aut manifestum, aut immanifestas opiniones dicunt contraria. Plurimus au-*
9.locus. *tem est locus faciendi inopinabilia dicere, quemadmodum Callicles in Gorgia scriptus est, dicens & ueteres autem omnes arbitrati sunt accidere propter id quod secundum naturam & secundum legem contraria: contraria enim esse naturam et legem dicunt: & iustitiam secundum legem quidem esse bonum, secundum autem naturam non bonum: oportet igitur ad eum quidem qui dicit secundum naturam, secundum legem obuiare: ad eum uerò qui secundum legem, ad naturam*

turam ducere, nam utroque modo dicere contingit inopinabilia: erit autem secundum naturam quidem ipsis uerum, secundum autem legem qđ multitudini uidetur: quare manifestum quòd & illi, quemadmodum & qui nunc, aut redarguere, aut inopinabilia dicere respondentem, conabantur efficere. Quædam autem interrogationum, habent utrinque inopinabilem responsionem: ut utrum sapientibus, an patri oporteat obedire, & expedientia facere, an iusta: & an iniuriam pati eligibilius quàm nocere. Oportet autem ducere ad ea quæ multitudini, & sapientibus sunt contraria, nam si dicat aliquis ut ij qui circa orationes, ad ea quæ multitudini: si autem ut multi ad ea quæ ijs qui in oratione. 10.locus. 11.locus.

Dicunt enim hi quidem ex necessitate beatum iustum esse: multitudini autem inopinabile est regem infelicem esse. Est autem ad ea quæ sic sunt, inopinabilia ducere, idem ei quod est ad eã quæ est secundum naturam, & secundum legem contrarietatem, ducere: nam lex opinio multitudinis, sapientes autem secundum naturam, & ueritatem dicunt: & inopinabilia quidem, ex his oportet quærere locis. 12.locus.

De ca-

De captionibus nugationis & solœcismi. Cap. XIII.

DE eo quidem quod est facere nugari quidnam dicimus nugari, iã monstrauimus: oẽs aũt tales orationes id uolũt efficere: si nihil referat nomẽ et orationẽ dicere: duplũ aũt, & duplum dimidij idem est: si igitur duplũ est, dimidij duplũ: erit dimidij, dimidij duplum: & rursum si pro duplo, duplum dimidij ponatur, ter erit dictum dimidij dimidij dimidij duplum. Et putas est concupiscẽtia delectationis? hæc autem est appetitus delectationis: est igitur concupiscentia, appetitus delectationis delectationis. Sunt autem omnes huiusmodi orationum in ijs quæ sunt ad aliquid, quæcunq; non solùm genera, sed & ipsa ad aliquid dicuntur, & ad idem & unum aßignantur: ut appetitus, alicuius appetitus: & concupiscentia, alicuius concupiscentia, & duplum alicuius duplum, & duplum, dimidij, & in quibuscunq; quæ (cùm substantia non sint) ad aliquid omnino eorum sunt, quorum sunt habitus, aut affectus, aut aliquid huiusmodi, in oratione ipsorum de illis prædicatorum declaratur: ut impar est numerus medium habens: est autem numerus, impar: est igitur numerus, numerus medium habens. Et si simũ, cauitas naris est, est autem naris sima: erit ergo naris, naris caua. Apparent autem facere non facientes quandoq;, eò quòd non interrogant si significet aliquid per se dictum duplum, an nihil: &

hil: & si aliquid significat, utrum idem an diuersum: sed conclusionem dicunt statim, & apparet propter nomẽ idẽ, esse idem, & significare. Solœcismus autem quale quid est, dictũ est prius: est autem & hoc facere, & non facientem uideri, & facientem non uideri: quemadmodum Leuinus dixit, si Venus masculinum est: nam qui dicit almam, solœcismum quidem facit secundum illum, non apparet autem aliis: qui autem almũ, apparet autem, sed non facit solœcismum. Manifestum igitur quoniam & ars quædam hoc potest facere, eò quòd multæ orationes non colligentes, solœcismum uidentur colligere, ut & in redargutionibus. Sunt autem omnes penè apparentes solœcismi propter hoc: & quando casus neq; masculinum, neque fœmininum significat, sed neutrum: nam hic quidem masculinum significat, hæc autem fœmininum, hoc uerò neutrum uult significare: sæpe autem significat & illa utraq;, ut quid est hoc? Calliope, lignum, Coriscus. Masculini igitur & fœminini differunt casus omnes, neutri hi quidem, illi autem non: cùm datur igitur hoc: sæpe colligunt quasi dictum sit hunc: similiter autem & alium casum pro alio ponunt. Captiosa autem ratiocinatio fit eo quòd hoc commune sit plurium casuum: nam hoc significat quandoq; hic, quandoq; autem hunc: oportet autem uicißim significare, cùm est quidem, hic cùm esse autem, hunc: ut est Coriscus, esse Coriscum: & in fœmininis nominibus similiter, nam

Aristo. exemplũ ponit de Protagora, q iracũdiam, & galeã mascu-lina ponebat, sed id latinæ locutioni nõ est accõmodatum, quare sumptum est hic exemplũ ex leuino, qui Venerem mascu. gen. posuit. vide Macrob. Satur. li. 1. cap. 8.

in omnibus similiter est, & esse, facient differentiam. Et quodammodo in his similis est solæcismus ijs redargutionibus, quæ propter id quod nõ similia, aut propter figurã, similiter dicuntur: nã quemadmodum illic in rebus, sic hic in nominibus accidit solæcismum facere: nam homo, & album, & res, & nomen est: manifestum igitur quoniam solæcismum tentandum est ex dictis casibus colligere. Species igitur sunt hæ contentiosarum orationum, & partes specierum, & modi, qui dicti sunt.

De occultatione sophistica, & contra molestè respondentes. Cap. XIIII.

DIFFERT autem non parum si ordinentur quodammodo ea quæ ad interrogationẽ sunt, ut lateat quemadmodum in dialecticis: deinceps igitur ex ijs quæ dicta sunt, hæc primùm dicenda. Est autem ad redarguendum, unum quidem prolixitas: nam difficile simul multa conspicere. Ad prolixitatẽ uerò quæ adducuntur elementis, utẽdum. Vnum quidem festinatio, nam tardiores minus præuident: amplius autem ira & contentio: nam conturbati minus possunt obseruare omnes. Elementa aũt, iræ. Manifestum quoque cũ facere qui uult iustè agere, & circa omnia impudentẽ esse. Amplius, permutatim interrogationes ponere, siue ad idem plures habeat aliquis orationes, siue & quòd sic, & quòd non sic: simul enim accidit

Hoc est, regulis, siue præceptis.

dit aut ad plura, aut ad contraria facere obseruationem. Omnino autem omnia, quæ ad occultandum dicta sunt prius, utilia etiam ad contentiosas orationes: nam occultatio latendi gratia est, latere autem deceptionis. Ad eos autem qui renuunt quæcunq; opinantur esse ad orationem, ex negatione interrogandum, ceu contrarium uelit, aut etiam ex æquo interrogationem facere: nam cùm dubium est, quod uult sumere, minus insolescunt. Et quando in partibus dederit quispiam singula inducenti, uniuersale sæpe non interrogandum est, sed ut dato utendum: nam quandoq; putant & ipsi dedisse, & audientibus quoq; apparet propter inductionis memoriam, ueluti perinde atque non interrogauerit uanè.

Et in quibus non nomine significatur uniuersale, similitudine tamen utendum est ad id quod expedit: nam latet similitudo plerunq;. Et ad sumendum propositionem, contrarium: oportet comparādo interrogare: ut si debeat sumere quoniam oportet per omnia patri obedire, utrum per omnia oporteat obedire parentibus, an per omnia non obedire? & sæpe id: utrum multa concedendum, an pauca? magis enim si necesse, uidebūtur esse multa? appositis.n.iuxta se cōtrarijs, minora et maiora apparent, & peiora et meliora hominibus. Valde aūt & sæpe facit uideri redargui, maximè sophistica calumnia interrogantium, cùm nihil colligentes non interrogationem faciunt id quod est ultimum, sed concludenter dicunt ue-

luti colligentes, non igitur hoc & hoc. Sophisticum autem est & cùm ponitur inopinabile, quod apparet postulare respondere, proposito eo quod uidetur ex principio, & interrogationem talium sic facere utrum tibi uidetur? nam necesse est si sit interrogatio ex quibus syllogismus, aut redargutionem, aut inopinabile fieri: cùm dat quidem, redargutionem: cùm autem non dat, neq; dare uidetur, fatetur inopinabile: cùm uerò non dat, uideri autem fatetur: redargutionis simile. Amplius, quemadmodum in rhetoricis, & redargutionibus similiter contrarietates considerandum, aut ad eas quæ ab eodem sunt dictæ, aut ad eos quos confitetur bene dicere, aut agere. Amplius, ad eos qui uidentur tales, aut ad similes, aut ad plurimos, aut ad omnes. Quemadmodum autem respondentes sæpe cùm redarguuntur faciunt duplex, si debeat accidere redargutio, & interrogantibus utendum quandoq; illo, contra instantes: si sic quidem accidat, sic autem non, quoniam si sumpserit, ut facit Cleophon in Mandrobulo: oportet etiam absistentes ab oratione reliqua argumentorum diuidere, & respondenti (si præsenserit) prius instare, & prædicere. Argumentandum autem quandoque & ad aliud ab eo quod dictum est, illud sumentibus: si non ad id quod propositum est habeat aliquis argumentari: quod Lycophron fecit dum propositum esset, ex arte lyram commendare. Ad eos autem qui exigunt ad aliquid argumentari, postquàm uidetur

Mãdrobulus, drama ẽ cleophõtis. Fuit autem Cleophõ tragicus Atheniẽsis, similiter & Lycophren.

uidetur oportere aßignare causam, dictis autem quibusdam obseruabilius quod uniuersaliter accidit in redargutionibus, ut dicat contradictionem, ut quod affirmauit negare, aut quod negauit affirmare: sed non quòd contrariorum est eadem disciplina, uel non eadem: non oportet autem conclusionem ut propositionem interrogare, quædam autem neque interrogandum est, sed ut conceßis utendum. Ex quibus igitur interrogationes, & quomodo interrogandum in concertatoriys exercitationibus, dictum est.

Libri primi Elenchorum Sophisticorum Aristotelis FINIS.

ELENCHORVM SOPHISTICORVM ARISTOTELIS

LIBER II.

De utilitate cognoſcendi ſophiſticas orationes, & apparatu ad eas diluendas. Cap.I.

E RESPONSIONE autem, & quomodo oportet ſoluere, & quid, & ad quam utilitatē orationes huiuſmodi proſunt, poſt hæc dicendum. Vtiles ergo ſunt ad philoſophiam propter duo. Primum quidem quia eæ quæ ut plurimum propter dictionem fiunt, melius ſe habere faciunt ad id, quotupliciter quodque dicitur, & ea quæ ſimiliter, & quæ aliter in rebus accidunt, & in nominibus. Secundum autem ad eas quæ per ſeipſum inquiſitiones fiunt: nam qui ab alio facile captioſè fallitur, & id non ſentit, & ipſe quoque à ſe id patitur per ſæpe. Tertium uerò, & reliquum adhuc, ad gloriam: eo quòd circa omnia exercitatus eſſe uidebitur, & in nullo ſe inexpertè habere: nam ſi is qui in orationibus eſt conſocius, orationes uituperat, cùm nihil habeat quod determinet de uitioſitate earum, dat ſuſpi-

suspitionem quòd uideri uelit insolescere: non quia uerum sit, sed propter imperitiam. Respondentibus autem, quomodo obsistendum sit aduersum huiusmodi orationes, manifestum: si quidem rectè dicimus prius ex quibus sunt captiosæ ratiocinationes, et si (quæ inquirendæ sunt) superabūdantias sufficienter diuisimus. Non est autem idem sumentem orationem uidere, et soluere uitiositatem, & interroganti posse occurrere celeriter. Nam quod scimus, sæpe transpositum ignoramus. Amplius autem quemadmodum in alijs, id quod citius & tardius, ex exercitatione fit magis, sic et in orationibus se habet: quare si manifestum quidem sit nobis, immedtati autem simus, priuamur opportunitatibus frequenter. Accidit autem quandoque sicut in linearū descriptionibus: nā et illic soluentes quandoq; cōponere uerum nō possumus; sic & in redargutionibus: nā scientes propter quid orationem accidit connectere, soluere tamen orationem impotes sumus.

De apparenti solutione respondentis. Cap. II.

PRIMUM igitur quemadmodum syllogizare dicimus, opinabiliter quandoq; magis quàm uerè, eligere oportere: sic, & soluendum quandoque magis opinabiliter, quàm ad ueritatem: nam omnino aduersus contentiosos est, reluctandum, non ut ad eos, qui

redarguunt, sed qui redarguere apparent, non enim dicimus eos syllogizare: quare ut non uideā tur, emendandi sunt: nam si redargutio est contradictio, non æquiuoca, ex quibusdam: nihil opus est diuidere ad amphibola, & æquiuocationem: non enim facit syllogismum: sed nullius alterius gratia diuidendum est, nisi quia conclusio uidetur redargutioni similis. Non ergo redargui, sed uideri redargui cauendum est, eò quòd interrogat amphibola, & quæ propter æquiuocationem sunt, & quæcunque aliæ huiusmodi cauillationes quæ & ueram redargutionem adumbrant, & redarguentem atque non redarguentem incertum reddunt: nam (quia licet in fine cùm conclusum fuerit dicere se, non id ipsum quod affirmauit negare, sed æquiuocè aut amphibolicè: quanuis quàm maximè contingit in idem ferat) incertum, si redargutus est: incertum enim, si uera nunc dicit: si uerò diuidens interrogasset æquiuocum, aut amphibolum, non incerta esset redargutio, quoniam requirunt (nunc quidem minus, prius autem magis) contentiosi, sic uel nō respondere eum qui interrogatur, fieri potest.

Nunc autem quia non bene interrogant inquirentes, necesse est ut respondeat aliquid is qui interrogatus est, emendans uitium interrogationis: quia diuiso sufficienter, uel sic, uel non: necesse est dicere respondentem. Si autem aliquis putet secundum æquiuocationem redargutionem esse, quodam modo non erit respondentem effugere quin redarguatur,

guatur:nam in iis quæ oculis subiecta sunt, necessarium quod affirmauit negare nomen, et quod negauit affirmare. Enimuero ut diluunt quidam, nihil prodest: nam non Coriscum aiũt esse musicũ & non musicum, sed hunc Coriscum musicum: et hunc Coriscum non musicum, eadem nanque erit oratio Coriscum, ei quæ est hunc Coriscum musicũ esse, uel non musicum: quod simul affirmant: et negant. Sed fortasse non idem significant: nam ne illic nomen, quare in aliquo differt. Si autẽ hoc quidem simpliciter dicendo Coriscum aßignet, illi autem addat aliquem, aut hunc, absurdum est. nihil enim magis quam alterum: utrolibet enim nihil differt. Non sic igitur, sed quia incertus quidem est qui nõ determinauit ambiguitatem, utrum redargutus est uel nõ redargutus, datum autem est in orationibus diuidere: manifestum quòd non determinando dare interrogationem: et quidem simpliciter, peccatum est: quoniam & si non ipse, tamen oratio redargutæ similis est. Accidit autẽ sæpe uidentes amphiboliam torpescere diuidere, eo quòd crebra talia proponantur: ne ad omne uideãtur molesti esse: deinde nõ putantibus propter id fieri orationem, sæpe profectò occurrit inopinabile: quapropter quia datũ est diuidere haud cũctandum, quemadmodum dictum est prius. Si autem duas interrogationes, nõ unam facit quisquã interrogationem, non propter æquiuocationem, uel amphiboliam fiet captiosa collectio, nonne redargutio an non? quid enim differt interrogare, si*

* Hoc est in rebus uisibilibus.

Callias

Callias & Themistocles musici sint, quàm si ambobus unum nomen esset existentibus diuersis? nam si plura significat quàm unum, plura interrogauit: si igitur non rectum est ad duas interrogationes unam responsionem censere sumere simpliciter, manifestum quoniam nulli eorum quæ æquiuoca sunt, conuenit respondere simpliciter, nec si de omnibus quidem uerum sit, ueluti cēsent quidam: nihil enim differt hoc, quam si interrogasset, Coriscus & Callias utrum domi sint, an non sint domi? siue adsint ambo, siue non adsint, utrinque enim plures propositiones. Non enim si uerum est dicere, interrogatio propter id una: possibile est enim ad decies millenas interrogatas quæstiones, omnes sic uel non, ueram est dicere: attamen non est respondendum una responsione, interimitur enim disputatio: id autem simile ac si idem nomen imponatur diuersis. Sic igitur oportet ad duas interrogationes unam responsionem dare, manifestum quoniam nec in æquiuocis sic uel non, dicendum: neque enim qui dixit respondet, tametsi dixit: sed id admittunt quodā modo in disputationibus: eo quòd lateat quod accidit. Quemadmodum igitur diximus quod redargutiones quædam uidentur esse cùm non sunt, eodem quoque modo & solutiones quædam uidentur esse, quæ non sunt, quas dicimus quandoque operæpretium magis afferre, quàm ueras in contentiosis orationibus, & in ea (quæ ad duplex est) occursione. Respondendum autem in

ijs quæ uidentur, esto, dicendo: nam & sic minimè fiet redargutio. Si uerò aliquid quod inopinabile sit cogatur dicere, hic maximè addendum uideri: sic enim neque redargutio, neque inopinabile uidebitur fieri. Quia autem quo pacto petitur quod est in principio, manifestum putant omnino (si sint propinquæ) interimendum, & non concedenda esse ulla, perinde ac si qnod in principio est petat. Et quando aliquid tale postulauerit quispiam quod necessarium quidem est accidere ex positione, sit autem falsum uel inopinabile, idem dicendum: nam quæ ex necessitate accidunt, eiusdem uidentur esse positionis. Amplius, quando uniuersale non nomine sumitur, sed similitudine: dicendum quòd non sic datum est: neque ut proposuit, sumit, nam propter id fit sæpe redargutio: cùm autem prohibetur his: ad id quod non bene ostensum est redeundum, obsistendum autem secundum dictam determinationem. In ijs igitur quæ propriè dicuntur nominibus, necesse est respondere, uel simpliciter, uel diuidendo. Quæ autem subintelligentes proponimus, ut quæcunque non planè, sed truncatim interrogantur, propter id accidit redargutio ut putasne quicquid est Atheniensium, possessio est Atheniẽsium? sic. similiter autem et in alijs? atqui homo est animalium, sic. possessio igitur animalium, homo. Nam hominẽ animaliũ esse dicimus, quia animal est: et Lysandrũ Lacedæmoniorũ, quia Lacedæmonius est. Manifestum igitur quoniam in quibus obscurũ

est

est quod proponitur, non simpliciter concedendum. Quando uerò duobus existentibus cùm hoc quidem est, ex necessitate alterum esse uidetur cùm uerò alterum est, hoc non ex necessitate: interrogato utroq; oportet quod minus est dare.

Nam difficilius est colligere de pluribus. Si autem argumentetur quòd huic quidem est cõtrarium, illi autem non est: si oratio uera sit, contrarium esse est dicendum, at nomen alterius positum non esse. Quoniam autem quædam quidem eorum quæ dicuntur plures eum qui non cõcedit falsum dicere aiunt, quædam autem non: ut quæcunque ambigunt (utrum enim corruptibilis uel immortalis sit anima animalium, non exploratum est multis) in quibus igitur incertum est utro modo soleat dici quod proponitur? utrum in ijs quæ sunt ut sententiæ? uocant enim sententias, & ueras opiniones, & totas negationes: ut diameter incommensurabilis est. Amplius, de quo uerum dubitatur, transferens quispiam nomina maximè latebit in illis: nam quia incertum est utro moso se habet uerum: non sophisticè agere: propter id autem quod dubium, non uidetur falsum dicere: nam metaphora faciet orationem sine redargutione uideri. Amplius, quascunq; interrogationum persenserit aliquis, præinstandum est, & prædicendum: nam sic maximè interrogantem prohibebit.

Sententiã ueteres, qđ animo sensissent uocauerunt.

*Hoc ẽ, trãslaticè loquẽs utensq; metaphora.

De re-

De recta solutione loci.
Cap. III.

QVONIAM autem recta solutio est manifestatio falsi syllogismi, ob quacunq; interrogationem accidat falsum (falsus autem syllogismus dicitur dupliciter: nam aut si collectum est falsum: aut si cùm non est syllogismus, uidetur est syllogismus) erit & quæ nunc dicta est solutio: & apparentis syllogismi, ob quam uidetur esse, interrogationum correctio: quare contingit orationes syllogizantes quidem interimere, apparentes autem diuidentem soluere. Rursum autem quoniam syllogizantium orationum, hæ quidem ueram, illæ autem falsam habent conclusionem, eas quidem quæ secundum conclusionem sunt falsæ, duobus modis contingit soluere: nam et eò quòd interimitur aliquid eorũ quæ interrogata sunt, & eò quòd ostenditur conclusio, non sic se habere. Eas uerò quæ secundum propositiones, eò quòd interimitur quiddam solum: nam conclusio uera est. Quare uolentibus soluere orationem, primùm quidem inspiciendum si syllogizat, an non syllogizat: deinde utrum uera sit conclusio, an non uera: quatenus uel diuidentes uel interimentes soluamus: & iterum interimentes hoc modo, uel illo, quemadmodum dictum est prius.

Differt autem plurimum & interrogantem, & non, soluere orationem? nam præuidere quidem difficile est: per otium autem temporis, uidere facile:

facilè: earum igitur quæ propter æquiuocationē, & amphibolia redargutionem aliæ quidem habent aliquam interrogationem plura significantem, aliæ autem conclusionem multipliciter dictam: ut in ea quidem quæ est silentia dicere, conclusio est duplex: in ea uerò quæ est non conscire scientem: una interrogationum amphibola est.

Et duplex quidem quandoque est ens, quandoq; non est ens, & quandoq; significat duplex, hoc quidem ens, illud uerò non ens. Quibuscunq; igitur in fine est multiplex, nisi prius sumpserat contradictionem, non fit redargutio, ut in eo quod est cæcum uidere: nam sine contradictione non fit redargutio. Quibuscunq; uerò in interrogationibus, non necesse est prænegare quod duplex est: nam non ad hoc, sed propter hoc fit oratio. In principio igitur ad duplex et nomē et orationem sic respondendum, quod est ut sic, est autem ut non: ut de eo quod est silentia dicere, quod est ut sic, est autem ut non, & quæ expediunt, agendum: sunt autem quæ sic, sunt autem quæ non: nam expedientia dicuntur multipliciter. Si autem lateat, in fine addendo interrogationi corrigendum est: ne silentia dicere? non tamen eos qui silent. Et in ijs autem quæ se habent quidem multipliciter in propositionibus, similiter non putas consciunt, quod sciunt? sic. sed non sic scientes, non enim est idem, quòd non est conscire, atq; sic quidem non esse scientes. Et omnino obluctādum est, tametsi simpliciter colligatur

quod

quod non rem quam dixit negauit, sed nomen: quare id non est redargutio. Manifestum autem & eas quæ sunt propter compositionem, & diuisionem: quomodo soluendum: nam si diuisa, & composita oratio aliud significat cùm concluditur: contrarium dicendum. Sunt autem huiusmodi omnes orationes secundum compositionem, & diuisionem. Putasne quo uidisti tu hūc percussum, illo percussus est hic? & quo percussus est, illo tu uidisti? Habet quidem aliquid etiam dubiarum quæstionum, quamuis sit propter compositionem: nam non est duplex, ob id quod est secundum diuisionem: non enim eadem oratio fit diuisa, & composita: siquidem ora, & hora secundum accentum prolata significant aliud, sed in scriptis quidem idem nomen, cùm ex eisdem elementis scriptum sit, & similiter, & illic autem iam signa faciunt, prolata non eadem, quare non duplex quod propter diuisionem est, manifestum autem quoniam non omnes redargutiones propter duplex, sicut quidam dicunt. Diuidendum igitur, & qui respondet: non idem est enim dicere uidere oculis, percussum: & dicere oculis percussum, uidere. Et Euthydemi oratio. Putasne uidisti tu nunc existentes in Pyræo naues, cùm in Sicilia sis? Et rursum, putasne malum sutorem bonum esse? sit autem quis bonus sutor, malus: quare sutor malus. Putasne quorum scientiæ bonæ, bonas esse disciplinas, mali autem bona disciplina, igitur bona di-*

* Nam h non litera est, sed spiritus tantum nota.

na disciplina malum: attamen & malum, & disciplina malum: quare mala disciplina, malum. Putasne uerum dicere nunc quoniam tu factus es? factus es ergo nunc. An aliud significat diuisum? uerum enim dicere nunc, quòd tu factus es, sed non, nunc tu factus es. Putasne ut potes, & quæ potes, sic & ipsa facies? non citharizans autem habes potestatem citharizandi, citharizabis igitur non citharizans. An non huius habet potestatem, ut non citharizans citharizet? sed cùm non facit hoc, ut faciat. Soluunt autem quidam id & aliter: nam si dedit ut potest facere, non dicunt accidere non citharizantem citarizare: nō.n.omnino ut potest facere datū est facere: non idem autem esse ut potest, & omnino ut potest facere. Sed manifestum quoniam non bene soluunt, nam orationum omnium quæ propter idem, eadem solutio: eadem autem non accommodabitur ad omnes, nec omnino ad interrogatas, sed est ad interrogantem, & nō ad orationem. Propter accentum autem orationes non sunt, neque in ijs quæ scribuntur, neque in ijs quæ dicuntur, præterquàm si quæ paucæ fiūt. ut hic: putasne est quod habitas, domus? sic: nunquid, ne est quod habitas: negatio eius est quod habitas? sic, dicebas autem, ne esse quod habitas domum, negas igitur te habitare domum. Quomodo autem soluendum est, palàm: non enim idē significat grauiter, & acutè prolatum. Manifestum autē & in ijs quæ fiunt propter id quod ut ea-

Figura dictionis.

ut eadem dicuntur ea quæ non sunt eadem, quo pacto obsistendum, eò quòd habemus genera prædicamentorum: nam hic quidem dedit interrogatus non esse aliquid eorum quæ quid est significāt: ille uerò, ostendit quidem esse aliquid eorum quæ sunt ad aliquid uel quantitatis. uidentur autem quid est significare propter dictionem, ut in hac oratione. Putasne contingit idem simul facere, & fieri? non, at uero uidere, simul et uideri idem & secundum idem contingit. Putasne est aliquid eorum quæ sunt pati facere? non. nonne igitur secatur, uritur, operatur similiter dicuntur, & omnia quidem pati significant? rursum autem currere, uidere similiter sibijnuicem dicuntur: uerun tamen uidere, operari aliquid est: quare & pati aliquid, simul etiam & facere. Si autem aliquis illic dans contingere simul idem facere, & pati. uidere, & uideri dicat poßibile, nondum redargutus est, si non dicat uidere facere aliquid, & uideri pati: indiget enim hac interrogatione, sed ab audiente opinatur datum esse, cùm & secare facere aliquid, & secari fieri aliquid dedit, & quæcunque alia similiter dicuntur: nam reliquum ipse addit qui audit, ueluti similiter dictum: illud autem dicitur quidem non similiter: uidetur autem propter dictionem. Idem autem accidit hic quod in æquiuocationibus, putat enim in æquiuocis inscius orationum: quam dixit negare rem, non nomen: ideoque adhuc indiget interrogatione si ad unum aspiciens dicat æquiuocum: sic Captiones.

enim dante, erit redargutio. Similes autem & hæ orationes illis, si quod quis habens, posteà non habet, amisit; nam unum solum amittens calculum, non habebit decem calculos. Ad quod non habet quidem, prius habens, amisit? quantum autem habet uel quot, non necesse est tot amittere. Interrogans igitur quod habet, colligit in eo quot: nam decem, aliquot: si igitur dixisset à principio, si quot quis non habet prius habens, putasne amisit tot? nullus utique dedisset, sed aut tot, aut horum aliquid. Et quoniam dabit aliquis quod non habet: non enim habet unum solum calculum. An non dedit quod non habuit, sed ut nō habuit? nam solum, non quod significat, neque quale, neque quantum, sed ut se habet ad aliquid, ut quod non cum alio. Quemadmodum si dicat, putasne quod non aliquis habet dabit? non annuente autem, interroget si dabit quis aliquid citò; qui non habet citò? astruentem autem colligat quod dabit quis quod non habet, et manifestum quoniam non syllogizauit: nam citò non est quod dare, sed hoc modo dare: quo autem modo non habet, dabit aliquis, ut quod delectabiliter habet, mœstè dabit. Similes autem et huiusmodi orationes. Putasne quā non habet, manu percutiet quis? aut quem non habet, oculo uidebit? non enim habet unum solum oculum. Soluunt autem quinam dicentes, & quod habet unum solum oculum, & aliud quidlibet qui plura habet: quidam autem & ut quod habet accepit, dedit enim unum solum hic

Dilutio antiquorum insufficiens.

calculum, & hic habet (dicunt) unum solum ab hoc calculum: accepit enim ab hoc, ergo unum solum habet hic calculum: alij autem statim interrogationem interimentes, quia contingit quòd non accepit habere: ut uinum accipientem suaue, si corrumpatur in acceptione, habere acre.

Sed quod dictum est prius, hi omnes non ad orationem, sed ad hominem soluunt: nam si esset hæc solutio, dantem oppositum non poßibile esset soluere, quemadmodum & in alijs, ut si est quidem quod est, est etiam quod non est solutio, si simpliciter det dici, concludit: si autem non concludit, non erit solutio: in prædictis autem (omnibus datis) non dicimus fieri syllogismũ. Amplius autem & hæ sunt ex huiusmodi orationibus. Putasne quod scriptum est, scripsit quis? scriptum est autem nunc quòd tu sedes, falsa oratio: erat autem uera conscribebatur. igitur simul scribebatur falsa, & uera. Nam falsam, uel ueram orationem, uel opinionem esse, non quòd, sed tale significat, nam eadem ratio, & in opinione. Et putas quod discit discens, hoc est quod discit? discit autẽ aliquis quod est tardè: celeriter. Non igitur quod discit sed ut discit dixit. Et putas quod ambulat aliquis, pessundat? ambulat autem totam diẽ. An non quod ambulat: sed quando ambulat dixit. nec cùm scyphũ quis bibat, quod bibit, sed ex quo? Et putas quod quis sciuit inueniẽs, uel discens sciuit? quorũ aũt hoc quidẽ inuenit, illud aũt didicit: ambo hæc neutrum. An hæc quidem omne, quod aũt

Aliæ captiones figuræ dictionis.

non omne? Et quoniam est quis tertius homo à se, & ab unoquoque. Nam homo & omne commune, non hoc aliquid, sed quale quid, uel ad aliquid, uel aliquo modo, uel huiusmodi aliquid significat. Similiter autem & in hoc, Coriscus & Coriscus musicus, utrum idem an alterum? Nam hoc quidem hoc aliquid: illud autem quale quid significat: quare non est idem exponere. Exponere autem non facit tertium hominem, sed idipsum quid est concedere: non enim erit hoc aliquid esse id quod Callias, & id quod homo est: neque si quis expositum non id quidem quod hoc aliquid esse dicat, sed idem quod quale, nihil refert: nam erit à multis unum quiddam, ut homo: manifestum ergo quoniam non dandum hoc aliquid esse quid quod communiter prædicatur de omnibus, sed aut quantum, aut quale, aut ad aliquid, aut aliquid talium significare. Omnino autem in quæ propter dictionem sunt orationibus, semper per oppositum erit solutio quàm propter quod est oratio, ut si propter compositionem oratio, solutio diuidendo: si autem propter diuisionem, componendo. Rursum si propter accentum acutum, grauis, erit solutio: si uerò propter grauem, acutus. Si autem propter æquiuocationem est, oportet oppositum nomen dicendo soluere: ut si animatum accidit dicere, negando non esse, manifestum quod est inanimatum: si uero inanimatum dixit, hic autem animatum colligat: dicendum quod est inanimatum. Similiter autem & in amphibolia.

Modus uniuersalis diluendi i dictione.

bolia. Si autem secundum similitudinem dictionis oppositum erit solutio: putasne quod non habet, dabit aliquis? An non quod non habet, sed ut non habet? ut unum solum calculũ, putasne quod scit discens, uel inueniens scit? attamen non quæ scit: et si quod ambulat pessundat, non tamen quando. Similiter autem & in alijs.

De diluendis argutijs accidentis. Cap. IIII.

AD illas uero, quæ propter accidens: una quidem solutio est ad omnes: nam quia indeterminatum est quando dicendum de re, cum quippiam accidenti inest: & in quibusdam quidem uidetur, et dicunt, in aliquibus autem non dicunt necessarium esse: dicendum igitur conformantes similiter ad omnes quod non est necessarium: habere autem oportet quo refellat dicendo id perinde est ut. Sunt autem omnes huiusmodi orationes propter accidens: putasne id scis: quod debeo te interrogare? Age cognoscisne uenientem, aut coopertum? Statuane tuum opus est? An tuus canis pater? Suntne paucies pauca, pauca? manifestum enim est in omnibus his quoniam nõ necesse est quod de accidente dicitur, & de re uerum esse: solis enim ijs quæ secundum substãtiam sunt indifferentia, et quæ unum sunt, omnia uidentur eadem inesse: bono autem non idem est bonum esse, & uenturum esse interrogare: neq; uenienti, aut cooperto, et uenientem esse et Coriscum, qua- captiones accidentis.

re non si cognosco Coriscum, ignoro autem uenientem, eundem cognosco & ignoro: neq; si hoc est meum, est autem opus, meum est opus, sed possessio, uel res, uel aliud quippiam: eodem autem modo & in alijs. Soluunt autem quidam interimentes interrogationem: dicunt enim contingere eandem rem cognoscere, & ignorare, sed non secundum idem: uenientem igitur non noscentes, Coriscum autem noscentes, eundem quidem cognoscere, & ignorare dicunt, sed non secundum idem. Attamen primum quidem (quemadmodum iam diximus) oportet earum quæ propter idem sunt orationum eandem esse solutionem: id autem non erit si quis non in cognoscere: sed in quod est esse, aut aliquo modo se habere ipsum quod approbant, sumat (ut si hic est pater, est autem tuus) nam tametsi in quibusdam id uerum est, & contingit idem cognoscere & ignorare, tamen hic nihil commune, habet quod dictum est. Nihil autem prohibet eandem orationem plures uitiositates habere, sed non omnis peccati manifestatio, solutio est. Nam possibile est ostendere quempiam, quod falsum quidem syllogizauit, propter quod autem non est ostēdere (ut Zenonis orationē quod non est moueri) quare & si quis conetur colligere ut ad impossibile, peccat, et si millies syllogizet: non.n.est hæc solutio, nam erat solutio, manifestatio syllogismi falsi propter quod falsus: si igitur non syllogizauit, quamuis aut uerum, aut falsum

Dilutio antiquorum insufficiens.

Insufficiens solutio.

conetur

conetur colligere, illius manifestatio, solutio est. Fortasse autem et id in quibusdam nihil prohibet accidere, uerùm in his nec hoc uidebitur: nam & Coriscum quod Coriscus, cognoscit, & uenientem, quod ueniens. Contingere autem idem cognoscere & non: ut quod album quidem cognoscere, quòd autem musicum, non cognoscere: sic enim idem cognoscit & non cognoscit, sed non secundum idem: uenientem autem & Coriscum, & quod ueniens, & quod Coriscus, cognoscit. Similiter autem peccant et qui soluunt quoniam omnis numerus paucus, ut ij quos diximus: ut pote qui cùm non conclusum est, id omittentes uerum conclusum esse dicunt: omnia enim esse et multum et paucum dicentes, peccant. Quidam autem et duplici soluunt syllogismos: ut quoniam tuus est pater, aut filius, aut seruus. Attamen manifestum quoniam si eo quod multipliciter dicitur, apparet redargutio, oportet nomen uel orationem propriè esse plurium: hunc autē esse huius filium, nemo dicit propriè, si dominus est filij, sed propter accidens compositio est (putasne est hoc tuum? sic. est autē hoc filius, tuus igitur filius) quia accidit esse et tuum, & filium, sed non tuum filium. Et esse aliquid malorum bonum, nam prudentia est disciplina malorum. Hoc autem horum esse non dicitur multipliciter, sed possessio: siquidem fortasse multipliciter: nam & hominem animalium dicimus esse, sed non possessionem, et si quid ad mala dicitur ut aliquorum: propter id malorum est, sed nō hoc

*malorum: propter id igitur quod aliquo modo, etiam simpliciter apparet, quanquàm contingit fortasse bonum esse aliquid malorum dupliciter, non tamen in oratione hac: sed magis, si quod mā cipium, sit bonum mali: fortasse autem neque sic, non enim si bonum est & huius, bonum huius simul: uerum, neque hominem dicere animalium esse, dicitur multipliciter: non enim si aliquid significamus auferentes, id dicitur multipliciter: nam & dimidium dicentes uersus da mihi, Ilidia significamus: * ut, Iram pande dea.*

* Hoc est, significamus dimidium uersus Iliados.

De solutione sex ultimorum locorum extra dictionem.

Cap. V.

EAS uerò quæ sunt propter id quod præcipuè, illud autem, uel quà, uel ubi, uel aliquo modo, uel ad aliquid dicitur, & non simpliciter soluendum est considerando conclusionem ad contradictionem, si contingit horum aliquid passas esse.

Nam contraria, & opposita, & affirmationē, & negationem: simpliciter quidem impoßibile inesse eidem: quà autem utrunque, uel ad aliquid, uel aliquo modo, uel hoc quidem quà, illud autem simpliciter nihil prohibet: quare si hoc quidem simpliciter, illud autem quà, nondum est redargutio. Hoc autem in conclusione cōsiderandum, ad contradictionem. Sunt autem huiusmodi orationes omnes id habentes: putasne contingit quod non

non est esse? attamen non est aliquid id quod non est. Similiter autem & quod est non erit: nam non erit aliquid cùm sunt. Nunquid contingit eundem simul bene iurare, & peierare? Nunquid poßibile est simul eidem, suadere & dissuadere? An neq; esse quid, & esse, idem? quod autem non est, non si est quid, etiam est simpliciter. Neq; si bene iurat id quidem, & quà, necesse est & bene iurare: nam qui iurat se peieraturum, bene iurat peierans hoc solum: at non bene iurat. Neq; qui dissuadet, suadet, secundum quid suadet. Similis autem ratio est & de eo quod est mentiri eundem simul & uerum dicere, sed propter id quo non est facile inspicere utrum quis aßignet simpliciter ueracem esse, uel mendacem: difficile apparet. Prohibet autem eundem nihil simpliciter quidem esse mendacem, quà autem ueracem: uel alicuius esse ueracem aliquem, ueracem autem non: similiter autem & in ad aliquid, & ubi, & quando: omnes enim huiusmodi orationes propter id accidunt. Putasne sanitas, uel diuitiæ bonum? attamen insipienti, & non rectè utenti non bonum: ergo bonum, & non bonum. Estne sanum esse, uel potestatem habere in ciuitate bonum? ueruntamen est quandoq; non bonum: idem igitur eidem bonum, & non bonum. An nihil prohibet quod simpliciter est bonum: huic non esse bonum? aut huic quidem bonum, at non nunc, uel non hoc in loco bonum. Putasne quod non uult sapiens, malum?

Captiones in explicabiliū, quæ & uanè pronunciata.

amittere

amittere autem non uult bonum, malum igitur bonum. Non enim idem est dicere malum est bonum, & amittere bonum. Similiter autem & quæ de fure est oratio: non enim si malum est fur, etiam capere est malum, ergo uult malum, sed potius bonum: nam capere bonum est. Et ægritudo malum est, sed non amittere ægritudinem malum. Putasne iustum iniusto, & quod iustè eo quod iniustè magis eligendum est? sed mori iniustè magis est eligendum. Putasne iustum est sua habere quenq;? quæ autem aliquis adiudicabit secundum opinionem suam & si sit falsa, sua sunt ex lege: idem igitur iustum & iniustum.

Et utrum oportet iudicare eum qui iusta dicit, an qui iniusta? at uerò eum qui iniuriam passus est iustum est abunde dicere quæ passus est: ea autem erant iniusta. Non enim etsi pati aliquid iniustè eligendum, id quod est iniustè eligibilius, quàm quod iustè, sed simpliciter quidem quod iustè: hoc autem nihil prohibet si iniustè, an iustè? & habere sua quenq; iustum, aliena autem non iustum. Iudicium uerò hoc iustum esse nihil prohibet, ut quod sit secundum opinionem iudicantis: non enim si iustum est hoc modo uel huic, & simpliciter iustum est. Similiter autem & quæ iniusta sunt, nihil prohibet dicere ea, iustum esse: nõ enim si dicere iustum est, necesse est iusta esse: sicut nec si est utile dicere, utilia: similiter autem & in iniustis: quare non si quæ dicuntur iniusta, qui dicit iniusta conuincitur: dicit enim quæ dicere

re est iusta, simpliciter autem et quæ pati iniusta. Iis aũt quæ propter definitionem fiunt redargu-tiones, quemadmodum dictum est prius, obsisten-dum considerantibus conclusionem ad contradi-ctionem: ut si idem, & secundum idem, et ad idẽ, & similiter, & in eodem tempore. Si uerò in prin cipio intrrroget, non confitẽdũ (quoniã impoßibi le est idem esse & duplũ & non duplũ) sed dicen-dũ: non sic ut fortè sit redarguere cõfitentẽ. Sunt aũt omnes hæ orationes propter hoc. Putas qui nouit quodq;, quod quamq; cognouit rem: & qui ignorat similiter? cognoscens aũt quis Coriscum quod Coriscus, ignorabit quod musicus: quare idẽ cognoscit & ignorat. Putasne quadricubitum tri cubito maius? fieri.n. potest ex tricubito quadri-cubitum secundùm longitudinem: maius autem minore maius: idem igitur eodem secũdùm idem maius, et minus. Illa uerò quæ fiũt pp id quod pe tũt, atque sumũt quod in principio, si interrogãti quidem manifestũ sit, non dandũ, neque si proba-bile sit dicentẽ esse ueracẽ: si aũt lateãt, ignorã-tiã ob uitiositatẽ taliũ orationũ ad interrogãtẽ re torquendũ, tanquã non redarguentem: na redar gutio sine eo est, quod in principio: deinde datũ est, nõ ut eo uteretur, sed ut ad illud colligeret contra riũ, ut in nõ semotis redargutionibus. Et eas quæ propter cõseques sunt cõiectãtes, in ipsa oratione monstrãdũ: est aũt duplex sequentiũ cõsequentia, aut.n. ut particulare sequitur uniuersale, ut homi-nem animal (postulant.n. si hoc cum illo, & illud

Inſcitia redar gutionis.

esse

esse cum hoc) aut secundùm oppositiones: nam si huic est illud consequens, & opposito oppositum: propter quod & Melissi oratio, nam si genitum est, habet principium ingenitum postulat non habere principium, quare si ingenitum est cœlum, et infinitum, id autem non est, econuerso enim consequentia. Quæcunq; autem propter id quod additur aliquid colligunt, considerandum si (eo sublato) accidit nihil minus impossibile: deinde id manifestandum, & dicendum quòd dedit non tã quã uideretur, sed ut ad orationem: quo uerò usus est, nihil ad orationem. Ad eas autem quæ plures interrogationes unam faciunt, statim in principio determinandum est. Nam interrogatio una est, ad quam una responsio est: quare neq; plura de uno, neque unum de pluribus: sed unum de uno affirmandum, uel negandum. Sicut autem in æquiuocis quandoque quidem ambobus, quandoq; neutri inest: quare cùm nõ simplex est interrogatio, simpliciter respondentibus nihil accidit pati: similiter & in his: quando igitur plura uni, uel unum pluribus inest, uel non inest: simpliciter danti, & hoc peccato peccanti, nihil contrarium accidit. Quandoque autem huic quidem inest: illi autem non, aut plura de pluribus & est ut insint ambobus, est autem ut non insint rursum: quare id cauendum. Vt in his orationibus, si hoc quidem est bonum, illud autem malũ: quod uerum est dicere quoniam hæc bonum, & malum: & rursum, neq; bonum, neque malum,

non

non enim ineſt utrunq; utriq;: quare idem bonum & malum, & neque bonum neq; malum. Et ſi unumquodq; ipſum ſibi idem eſt & alijs diuerſum, quoniam non alijs eadem ſed ſibi, & diuerſa eiſdem: ipſa ſibimet diuerſa & eadem. Amplius, ſi bonum quidem malum ſit, malum autem bonum, duo utiq; fient. Et duorum & inæqualium utrunq; ipſum ſibi eſſe æquale: quare æqualia & inæqualia ipſa ſibi. Incidunt autem hæ orationes & in alias ſolutiones: nam ambo, & omnia, plura ſignificant: non igitur idem præter nomen accidit affirmare & negare: id autem non erat redargutio, ſed manifeſtum quoniam ſi non una interrogatio plures fiant, ſed unum de uno affirmet aut neget, id non erit impoßibile.

Dilutiones nugationis, & ſolœciſmi. Cap. VI.

IN illis autem quæ deducunt ad idem frequenter dicere, manifeſtum quòd non dandum eorũ quæ ad aliquid dicuntur ſignificare aliquid ſeparatas per ſe prædicationes: ut duplum: ſine eo, quòd eſt dimidij quid ineſſe apparet: nam & decem in deficientibus uno ad decem, & facere in non facere, & omnino in negatione affirmatio: nõ tamen ſi quis dicat hoc non eſſe album, di cit idem album eſſe: duplum autem neq; ſignificat aliquid fortaſſe, quemadmodum neq; quod in dimidio: quod ſi fortè ſignificat, attamen nõ idem & coniun- Locus pro nugatione.

iunctum: neq; scientia in specie, ut si est medicina scientia, ipsum quod commune: illud autem erat scientia scibilis. In ijs autem quæ per se ostendũtur prædicatis, id dicendum, quòd non idem est seorsum & in oratione quod ostenditur: nam cauum communiter quidem idem significat in simo, & curuo, additum autem, nihil prohibet hoc quidem naso, illud autem cruri significare, & nihil differt dicere, nasus simus, & nasus cauus.

Amplius, non danda est dictio secundum rectum falsum enim est, nam non est simum nasus cauus sed nasi hoc ut paßio: quare nihil est absonum, si nasus simus est nasus habens cauitatem nasi. Locus pro solœcismo. *De solœcismis autem propter quid apparent accidere diximus prius: quo modo autem soluendum, in ipsis orationibus erit manifestum. Omnes enim huiusmodi uolunt construere. Putas quod dicis quippiam uerè esse, etiam est illud uerè? dicis autem quippiam lapidem esse, est igitur quippiam lapidem. An dicere lapidem non est dicere quod sed quem, non hoc, sed hunc? si igitur dicat aliquis: putas quem uerè dicis est istum? non uidetur Romanè loqui. quemadmodum neque si dicat putas quam dicis esse, est iste? lignum autem dicere iste, uel quæcunq; neq; masculinum, neque fœmininum significant, nihil refert: quare etiam non fit solœcismus, si quod dicis esse, est istud: lignum aũt dicis esse, est igitur lignum istud: lapis autem & iste, masculini habent declinationem.*

Quod si quis dicat, putasne iste, illa est? deinde

de rursum, quid autem nonne iste est Coriscus? ita dicat. est igitur illa: non collegit solœcismum, si Coriscus etiam non significet idem quod illa: nõ dat autem qui respondet, sed oportet hoc præinter rogare: si autem neque est, neq; dat, non colligit, neq; in eo quod est esse aliquid, neque ad eum qui interrogatus est. Similiter igitur oportet & illic lapidem significare iste, si autem neque est, neque datur, non dicenda conclusio: apparet autem eo quod dissimilis casus nominis, similis appareat. Putasne uerum est dicere quoniam ista est id quod esse ais eam: esse autem ais aspidem, est igitur ista aspidem. An non necesse est, si non ista, aspidem significat, sed aspis, aspidem autem istam: neque si quem dicis esse istum est iste: dicis autem istum esse Cleonem: est igitur iste Cleonem: non enim est iste Cleonem: dictum est enim quoniam quem dico istum esse, est iste non istum, neque enim Romanè dicetur quo pacto interrogatio dicta. Putas, istud scis? istud autem est lapis, scis igitur lapis. An non idem significat istud in eo quod est putas istud scis, & in hoc, istud autem lapis: sed in primo quidem hunc, in posteriore autem hic. Putasne cuius scientiam habes, scis illud? scientiam autem habes lapidis, scis igitur lapidis. An huius quidem lapidis, dicis, hunc autem lapidem? datum est autem cuius scientiam habes illud scis: non illius, sed illud, quare non lapidis, sed lapidem. Quod igitur huiusmodi orationes non colligunt

gunt solœcismum, sed apparent, & propter quid apparent, & quomodo est obsistendum illis: est manifestum ex ijs quæ dicta sunt.

De oratione facili, difficili, & acuta. Cap. VII.

OPORTET autem intelligere, quoniam omnium orationum aliæ quidem sunt faciles conspici, aliæ autem difficiliores, propter id quod & in aliquo subdolè decipiunt audientem, cùm frequenter eædem illis existant: nam eandem orationem oportet uocare, quæ propter idem fit, eadem autem oratio alijs quidem propter dictionē, alijs autem propter accidens, alijs uerò propter aliud uidebitur esse: quia unumquodque translatitium non similiter est manifestum. Quemadmodum igitur in ijs quæ sunt propter æquiuocationē (qui modus uidetur esse ineptißimus) captiosarum ratiocinationum: hæc quidem & quibuslibet sunt manifesta (nam et orationes penè ridiculosæ sunt omnes propter dictionem: Vt uir ferebatur curru in scalas, ubi uenit seruus: apud Ceream? Et Boreas purusne? non certè. perdit enim pauperem & ementem. Et utra boum antè pariet? neutra, sed retro ambæ. Putasne est Euarchus? non certè: sed Appollonides. eodem autē modo & aliarum ferè quàm plurimæ) illa autem & peritißimos uidentur latere. signum autem horum quoniam contendunt sæpe de nominibus: ut utrū idē signi-

Boreas, purus dicitur, quod sit scoppa, & de uerriculū aeris, nubes purgās, cœlumque serenans.

significent de omnibus ens & unum, an aliud: alijs enim uidetur significare ens & unum: alij autem Zenonis orationem, et Parmenidis soluũt, eo quòd multipliciter dicant unum dici, & ens. Similiter autem & propter accidens & aliorum singulum quodq; aliæ quidem orationes erunt faciles uideri, aliæ uerò difficiliores. & sumere in quo genere, & utrum redargutio, an non redargutio, non facile similiter in omnibus est. Est autem acuta oratio, quæ dubitare facit maximè, mordet enim hæc maximè: dubitatio autem est duplex: hæc quidem in syllogizantibus, quam eligat quis interrogationum, illa autem in contentiosè sustinentibus, quomodo dicat quis propositum. Quapropter in ijs quæ syllogizant, acutiores orationes inquirere magis faciunt: est autem ea quæ syllogizat quidem, oratio acutissima, si ex quàm maximè apparentibus quàm maximè probabile interimit: nam cùm una oratio sit (transposita cõtradictione) omnes similiter habebit syllogismos: semper enim ex probabilibus similiter probabile interimet, aut construet: quapropter dubitare necessarium est. Maximè igitur talis acuta, quæ ex æquo conclusionem facit interrogationibus: secunda autem quæ ex omnibus similibus: hæc enim similiter faciet dubitare, quæ interrogationum interimenda est: id autem difficile est? nã interimendum quidem: quid autem interimendum, dubium. Contentiosarum autem acutissima, quæ primùm statim dubia est utrum syllo-

gizat, an non, uel utrum propter falsum, an diuisionem solutio: secunda autem aliarum, quæ manifesta quidem quòd propter diuisionem, uel intecremptionem est: non tamen est explorata per cuius interrogationem interemptionem, uel diuisionem, soluenda est scilicet utrum propter conclusionem, an propter aliquã interrogationem id est. Quandoq; igitur non syllogizãs oratio facilis est, si sint ualde inopinabilia, uel falsa quæ sumũtur: quandoq; autem non digna despici, nam quando deest aliqua talium interrogationum, de qua oratio & propter quam est: & qui non sumit illam, & colligit: inepta est ratiocinatio: quando autẽ eorum quæ extrinsecus nõ despicienda ullo modo: sed oratio quidem iusta, interrogans aũt nõ probè interrogauit. Et est sanè soluendum quandoq; quidem ad orationem, quandoq; aũt ad interrogatẽ, & interrogationem, quandoq; uerò ad neutrum horũ: similiter & interrogandũ & syllogizãdũ est & ad positionẽ, et ad respõdẽtẽ, et ad tempus: quãdo fuerit pluris tẽporis egens solutio, quã præsentis temporis (quo disputatur) ad solutionem.

Epilogus octo præcedentium, & duorum præsentium librorum.
Cap. VIII.

EX quot igitur, et ex quibus fiũt ijs qui disputãt captiosæ ratiocinationes, et quo mõ ostẽdemus, falsum & inopinabilia dicere facimus: amplius

autem

*autem ex quibus accidit syllogismus, & quomodo interrogandum, & quis ordo interrogationum insuper autem ad quid sunt utiles huiusmodi omnes orationes, & de responsione simpliciter omni, & quo modo soluendum est orationes, & syllogismos, dicta sint de omnibus à nobis hæc. Reliquũ autem est de eo quod à principio erat propositum ad memoriam reuocantes, quippiam de ea re sub breuitate, dicere, & finem imponere dictis. Præmisimus igitur inueniendi facultatem quandam ratiocinatiuã de proposito ex ijs quæ sunt quàm probabilissima: id enim opus est dialectices secundum se, & tentatiuæ. Quia autem præinstruitur quis ab ea propter sophistices uicinitatem, ut non solum experimentum posit sumere dialectico more, sed etiam quasi scientifico: propter id non solum dictum negotij officium posuimus orationẽ posse sumere, sed etiam ut orationem sustinentes tutemur positionem per quam probabilissima simili modo: causam * autem diximus huius, quia & propter id Socrates interrogabat: sed non respondebat: confitebatur enim se non scire. Manifestum autem est in prioribus ex quot, et ad quod id erit, & unde idonei erimus horum: adhuc autem quomodo interroganda, uel ordinanda quæstio omnis, & de responsionibus & solutionibus, quæ sunt ad syllogismos: patefactum est autem et de alijs quæcunq; huiusce disciplinæ sunt orationes: præter hæc autem & de captiosis ratiocinantibus pertractauimus, quemadmodum diximus*

In libris Topicorum, præsertim in octauo.

iam prius. quòd igitur nacta sunt finem sufficienter ea quæ proposuimus, manifestum.

Peroratio. *Cap. IX.*

OPERAE precium autem est nos non latere quidnam accidit circa hoc negotium: nam eorum quæ inueniuntur omnium, quæ quidē ab alijs sumpta sunt prius, elaborata paulatim incrementum sumunt ab illis qui postmodum accipiunt: quæ autem ab initio comperiuntur, paruum in primis sumere solent incrementum, attamen utilius multò, eo (quod posteà ab alijs fit) accremento: maximum enim fortasse principium omnium ut dicitur, quare & difficillimum, quātò enim potestate ualidißimum, tantò mole minimum, difficillimum est uideri: eo autem comperto, facile est adijcere, cooptareq; reliquum. Quod & circa rethoricas orationes accidit; penè autem, & circa alias artes omnes: nam qui principia inuenire, omnino ad exiguum quid perduxerunt: qui autem nunc celebriores habentur, uendicantes à multis, uelut ex succeßione particulatim colligentes: sic auexerunt. Tisias quidem post priores, Thrasymachus uerò post Tisiam. Theodorus autem post hunc, & multi multas coadunauere partes, quapropter nihil mirum, si in amplum quidem creuerit ars. Huius autem negotij non hoc quidem erat exploratum, illud autem non erat, uerùm nihil ipsius prorsus erat: non eorum qui circa litigiosas

ora-

orationes erant mercenarij, ſimilis quidem doctrina, Gorgiæ negotio, orationes enim hi quidem rhetoricas, illi autem interrogatiuas docebant ediſcere, in quas ſæpius incidere ſolebant alternatim utrorumq; adinuicem orationes: quapropter uelox quidem, utpote quæ ſine arte, erat doctrina diſcentibus ab illis: non enim artem, ſed quæ ab arte ſunt dantes, arbitrati ſunt loqui eruditè, perinde ac ſi quis diſciplinam dicat ſe tradere ut non doleant pedes, deinde ſutoriam quidem non doceat, neque unde poßint comparari talia, det autem quàm plurima genera omnimodorū calceorum: hic profectò profuit ad uſum, artem autem non tradidit. Et de rethoricis quidem erant multa & antiqua dicta: de ſyllogiſmis autem omnino nihil habuimus prius aliud quicquam quod diceremus, quàm mora perquirentes, multo tempore inſudauerimus. Si autem uidetur ex conſiderationibus noſtris (ut ex ijs quæ ſunt ex principio) hæc habere diſciplina ſufficienter ſupra alia negotia quæ ex traditione inducta ſunt reliquum erit omnium ueſtrum, uel eorum qui audierunt hoc opus, omiſſa quidem artis, uenia dignari: inuenta autem, multa proſequi gratia.

F I N I S.

REGISTRVM

ABCDEFGHIKLMNOPQRSTVX
YZ: AA BB CC DD EE FF GG HH
II KK LL MM NN OO PP QQ RR
SS TT.

Omnes sunt quaterniones præter TT duernus.

M. D. LIX.

Ad probandū defῖnem eē particulariū. post. 2. c. 1

